

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, I. února 1930.

ČÍSLO I

Encyklika J. Sv. Pia XI. o výchově mládeže.

Ctihodní bratři a milí synové apoštolské Požehnání!

Zastupující na zemi onoho Božského Učitele, který, objímaje ve své bezmezné lásce všechny lidi, i hříšníky a lidi nehodné, přece nejněžněji miloval děti, k nimž vyjádřil svoji lásku těmito dojmavými slovy: „Nechte malíčkových přijít ke mně!“⁽¹⁾), hleděli jsme i My při všech příležitostech projevit svoji otcovskou lásku k nim starající se a dávající vhodná poučení ve věci křesťanské výchovy mládeže.

Důvody encykliky.

Tak v duchu Božského Učitele jsme napomínali, povzbuzovali a ukazovali směr i mládeži i vychovatelům, i otcům a matkám rodiny, v různých otázkách křesťanské výchovy, činíce tak se starostlivostí společného Otce všech věřících a znova a znova naléhající na její důležitost, jak vyžaduje Náš pastýřský úřad podle slov Apoštola:

„Hlásej slovo, naléhej včas i nečas, usvědčuj, přimlouvej, kárej a to se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou.“⁽²⁾

Jest to nutné zvláště v nynějších dobách, ve kterých se právě tolik nedostává jasných a zdravých zásad ani tehdy, jde-li o základní problémy.

Ale tentýž současný stav, nynější zmatky ve školském a výchovném problému v různých krajích a touha vaše, ctihodní bratři, a vašich věřících tak často se projevující synovskou důvěrou, jakož i Naše veliká láska k mládeži Nás nutí, abychom se hlouběji obírali tímto problémem, a i když jej neobsáhneme v celé nevyčerpatelné plnosti nauky a skutečnosti, alespoň shrneme nejvyšší principy, v plném světle ukážeme hlavní závěry a praktické užití.

Budiž to upomínkou Našeho kněžského jubilea, kterou zanecháváme se zvláštní radostí a láskou drahé mládeži a doporučujeme těm, jejichž posláním a povinností jest starati se o výchovu.

Skutečně nikdy se nepřemýšlelo o výchově tolik jako v této době: všude povstávají hlasatelé nových výchovných teorií, všude jsou vymyšleny, navrhovány a probírány metody a prostředky, nejen aby usnadnily, nýbrž i daly vznik nové neomylné výchově, z níž by vzešla nová pokolení, která by dosáhla vytouženého štěstí na této zemi.

Jest jisto, že lidé stvoření Bohem k Jeho obrazu a podobnosti, a k Němu, dokonalosti nejvyšší, určení, cítí více než kdy jindy přes veliký dnešní pokrok hmotný, nedostatečnost pozemského dobra ke skutečnému štěstí jednotlivců i národů, a touží tím více po vyšší dokonalosti, kteroužto touhu vložil do nich sám Stvořitel, a chtějí jí dosáhnout hlavně výchovou. A mnozí z nich, držíce se příliš etymologického smyslu slova, chtějí ji odvodit ze samé povahy lidské a prováděti jedině vlastními silami. V tom tak snadno bloudí, ježto, místo aby směřovali k Bohu, prvnímu začátku a poslednímu konci všeho stvoření, utkvívají na sobě samých, ulpívajíce výlučně na věcech pozemských a časných. Tak pokračuje a ustavičně bude trvati jejich zmatek, dokud nezastaví u cíle dokonalosti, u Boha, podle hlubokého slova sv. Augustina: „Stvořil jsi nás, Bože, pro sebe, a nepokojné jest srdce naše, dokud nespočine v tobě!“⁽³⁾

Podstata a výbornost křesťanské výchovy.

Je tedy nesmírně důležité nemýlit se ve výchově ani v jejím řízení ku poslednímu cíli, s nímž jest důvěrně a nezbytně spjata každé výchovné dílo. Skutečně, ježto výchova spočívá podstatně ve vytváření člověka takového, jakým má býti a takového, jak si má vésti v tomto pozemském životě, aby dosáhl nejvyššího cíle, k němuž byl stvořen, jest jasno, že ježto opravdová výchova musí směřovati celá ku poslednímu cíli, v tomto řádu Prozřetelnosti, když se Bůh zjevil ve svém jediném

Synu, který jest „cesta, pravda a život“, nemůže zde býti jiné dokonalejší výchovy, než výchova křesťanská.

Je tudíž zřejma veliká důležitost křesťanské výchovy, netoliko pro jednotlivce, nýbrž i pro rodiny a pro celou společnost lidskou, ježto tato nemůže nezáviseti na dokonalosti prvků, které ji skládají. A zároveň jest jasná ve světle těchto zásad, výtečnost, možno říci nedostižná díla křesťanské výchovy, neboť ona v nejvyšší míře chce zajistiti nejvyšší dobro, Boha, duším těch, kteří mají býti vychováni, a maximum možného blahobytu na zemi lidské společnosti. A to způsobem nejúčinnějším, který jest možným se strany člověka, totiž spolupracujíc s Bohem na zdokonalení jednotlivců a společnosti, ježto výchova vtiskuje duším první, nejmocnější, nejtrvanlivější směr životní podle známých slov Saviových: „Jinoch nevzdálí se ani ve stáří od cesty, kterou se dal.“⁴⁾ Proto děl právem sv. Jan Zlatoústý: „Co jest vyššího, než vésti duše, než utvářeti život mládeže?“⁵⁾

Ale nejlépe vyjádřil velikost, krásu a nadpřirozenou výtečnost díla křesťanské výchovy sám náš Spasitel, Ježíš Kristus, když ztotožňuje se s dětmi, prohlásil: „Kdo přijme jedno toto maličké ve jménu mém, mne přijme.“⁶⁾

Tedy, abychom se nemýlili v tomto díle výsostné důležitosti a abychom je konali pokud možno nejlépe s pomocí božské milosti, je třeba míti jasno v otázkách křesťanské výchovy, totiž komu náleží poslání vychovávat, kdo jest předmětem výchovy, jaké jsou podmínky prostředí, jaký jest cíl a způsob křesťanské výchovy podle řádu daného Bohem v ekonomii Prozřetelnosti.

Komu náleží výchova. Všeobecně.

Výchova jest dílo nezbytně sociální, ne jednotlivcové. Nuže, jsou tři nutné společnosti, rozdílné a přece harmonicky sjednocené Bohem, v jejichž lůně se rodí člověk: dvě společnosti řádu přirozeného, totiž rodina a společnost občanská, a třetí, Církev, řádu nadpřirozeného. Nejdříve rodina ustanovena bezprostředně Bohem k určitému cíli, jímž jest plazení a výchova dětí, a má tudíž přirozené prvenství a proto i prvenství právní v poměru ke společnosti občanské. Nicméně jest společností nedokonalou, poněvadž nemá v sobě dosti prostředků ke svému vlastnímu zdokonalení. Kdežto společnost občanská jest společností dokonalou, poněvadž má všechny prostředky ke svému poslednímu cíli, jímž jest společné dobro časné. Proto tedy s ohledem na spo-

lečné dobro má přednost před rodinou, která dosahuje právě ve společnosti občanské časného zdokonalení, jehož potřebuje.

Třetí společností, ve které se rodí člověk křtem k božskému zákonu milosti, jest Církev, společnost řádu nadpřirozeného a universálního, společnost dokonalá, poněvadž má v sobě všechny prostředky ke svému cíli, jímž jest věčná spása lidí, a tedy nejvyšší.

Tudíž výchova, která se týká celého člověka, individuálně a sociálně v řádu přirozeném i v řádu milosti, náleží všem těmto třem nutným společnostem v poměru odpovídajícím podle daného řádu Prozřetelnosti stanoveného souřadností jejich cílů.

Zvláště Církevi.

A nejdříve způsobem výlučným výchova náleží Církevi ze dvou důvodů nadpřirozeného řádu daných jí samým Bohem a tedy absolutně vyšších, než jest každý důvod řádu přirozeného.

Prvým z nich jest její výslovné poslání a nejvyšší učitelská autorita, již se jí dostalo od jejího božského Zakladatele: „Byla mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Proto jděte do celého světa a učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávat vše, cokoliv jsem přikázal vám. A já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.“⁷⁾ K tomuto učitelskému úřadu byla přidána Kristem neomylnost zároveň s plnou mocí vyučovat jeho nauku. Proto byla „Církev učiněna svým Božským Zakladatelem sloupem a základem víry, aby vyučovala lidi boží víře, uchovala neporušeným odkaz jí svěřený a vedla lidi a jejich činnost k řádnému a čistému životu.“⁸⁾

Nadpřirozené mateřství.

Druhým z důvodů jest nadpřirozené mateřství, jímž Církev, Neposkvrněná Nevěsta Kristova, plodí, živí a vychovává duše k božskému životu milosti svými svátostmi a svým učením. Proto tvrdí plným právem sv. Augustin: „Nebude míti Boha za otce, kdo odmítne míti Církev za matku.“⁹⁾

Tedy ve vlastním předmětu svého poslání, totiž ve víře a v mravech Bůh sám učinil Církev účastnu božského magisteria a chrání ji před bludem. Proto jest nejvyšší a nejjistější učitelkou lidí a má neodcizitelné právo na svobodu vyučovat.¹⁰⁾ A v důsledku toho není Církev závislou na žádné světské moci, jak ve svém vzniku a ve vykonávání svého vychovatelského poslání nejen ve vztahu k vlastnímu před-

mětu, nýbrž i ve vztahu ku prostředkům nezbytným a vhodným ke splnění toho poslání. Tedy ať jde o jakoukoliv jinou nauku a lidské vyučování, které, uvažováno samo o sobě, jest vlastnictvím všech, jednotlivců i společnosti, Církev má naprosté právo užití jich a hlavně souditi, v jaké míře mohou škoditi nebo odporovati křesťanské výchově. A to netoliko proto; že jest Církev společností dokonalou, nýbrž i proto, že každé vyučování má nutný vztah ku poslednímu cíli člověka a proto se nemůže vymknouti normám zákona božského, jehož jest strážcem, vykladačem a neomylnou učitelkou Církve.

To tvrdí i Pius X. blahé paměti: „Ať cokoliv činí křesťan i v řádu věcí pozemských, není mu nikdy dovoleno překročiti dobro nadpřirozené, které musí podle příkazů křesťanské moudrosti řídit všechny věci k nejvyššímu dobru jako ku poslednímu cíli. Všechna jeho činnost, pokud jest dobrá nebo špatná v řádu života, nebo ať již směřuje v právu přirozeném a božském, jest podrobena soudu a jurisdikci Církve.“¹¹⁾

A jest hodno zaznamenati, že dobře tušil a vyjádřil tuto zásadní nauku církevní laik, podivuhodný spisovatel, jako hluboký a svědomitý myslitel: „Církev nepraví, že mravouka náleží čistě (ve smyslu vylučně) jí, nýbrž že jí náleží úplně. Nikdy nemyslila, že vně jejího lůna a bez jejího vyučování nemůže člověk poznati žádnou mravní pravdu; dokonce zavrhl vícekrátě to mínění, poněvadž jest po několika stránkách bludné. Říká, jak tvrdila vždycky, a bude vždycky tvrditi, že ustanovením Ježíše Krista a Duchem svatým seslaným jí v jeho Jméně Otcem, jediná ona má původně a úplně celou mravní pravdu (*omnem veritatem*), ve které všechny částečné pravdy mravouky jsou pojaty, to ty, které může člověk poznati a k nimž může dospěti pouhým rozumem, i ty, které jsou částí zjevení, nebo mohou býti na ně svedeny.“¹²⁾

Rozsah práv Církve.

Církev tedy plným právem šíří literaturu, umění a vědy, pokud jsou nezbytné a prospěšné křesťanské výchově, jakož i jejímu dílu pro spásu duší, zároveň zakládajíc a vydržujíc školy a ústavy ve všech oborech vědních a kulturních.¹³⁾ A není třeba považovati za cizí jejímu mateřskému magisteriu ani výchovu fysickou, jak jí zoveme, právě proto, že i ona jest prostředkem, který může prospěti nebo uškoditi křesťanské výchově.

A toto dílo Církve na všech polích vzdělano-

sti, jako jest nesmírnou radostí rodinám a národům, kteří bez Krista se ztrácejí, jak právem poznamenává sv. Hilarius: „Co jest nebezpečnějšího pro svět než nepřijmouti Krista?“¹⁴⁾, tak nikterak necdporuje zákonům státním, poněvadž Církev ve své mateřské moudrosti nestaví se nikterak proti tomu, aby její školy a výchovné ústavy pro laiky se připo-
dobňovaly v každém národě dispozicím státní autority a jest vždy ochotna dohodnouti se s ní a společnou dohodou urovnati spory, které by mohly vzniknouti.

Mimo to je to neodcizitelným právem Církve a zároveň povinností, již se nemůže vymknouti, bděti nad veškerou výchovou svých dětí, ať již v ústavu veřejném nebo soukromém, netoliko pokud se týká vyučování náboženství, které jest v ní dáváno, nýbrž pro každou jinou vědu, pokud má vztah k náboženství a mravouce.¹⁵⁾

Vykonávání tohoto práva nemůže býti pokládáno za vměšování se, jest mateřskou prozíravostí Církve, aby chránila své děti před každým nebezpečím bludů naukových i mravních. A tato bdělost Církve jako nemůže způsobiti žádnou skutečnou nepříjemnost, tak nemůže neprospěti rodině a společnosti světské, chráně mládež před tím jedem mravním, který v onom věku, nezkušeném a měnivém, může zaviniti mnoho zlého u mládeže. Proto bez řádné instituce náboženské a mravní, jak správně upozorňuje Lev XIII., „bude nezdravou každá kultura duchů. Jinoši nezvyklí na úctu k Bohu nebudou se moci podříditi žádné kázní pořádného života a navyknouce si neodpíratí nikdy svým vášním, snadno se stanou rozvratem států.“¹⁶⁾

Pokud se týče rozsahu výchovného poslání Církve, vztahuje se na všechny národy bez výjimky podle vůle Kristovy: „Učte všechny národy!“¹⁷⁾, a žádná pozemská moc mu nemůže legitimně odporovati nebo mu brániti. A nejdříve vztahuje se na všechny věřící, nad nimiž má právo jako vřele milující Matka. A proto po všechna století zakládala a podporovala pro ně veliké množství škol a institucí ve všech vědních odvětvích. Je třeba všimnouti si i všech universit, universit ve všech zemích založených na podnět a pod dohledem Svaté Stolice a Církve.

Toto velkolepé počínání, které nyní jasněji zříme, poněvadž jest nám bližší, jeví se nám, ještě mohutnějším v postupu událostí časových, charakterisuje Církev všech dob, a ti, kdož studují minulost, jsou udiveni tím, co Církev dovedla vykonati v tomto řádu věcí, udiveni i způsobem, jímž dovedla odpověděti onomu po-

slání, které jí Bůh svěřil, aby vychovávala lidská pokolení ke křesťanskému životu a dosáhla takové krásné ovoce. Podivujeme-li se tomu,¹⁹⁾ že Církev dovedla ve všech dobách shromáždit kolem sebe sta, tisíce a miliony žáků jako vychovatelka, nejsme méně udiveni, uvážíme-li, co dovedla učiniti netoliko v oblasti výchovy, nýbrž i v oblasti vlastního učení. Neboť jestliže tolik pokladů kultury, vzdělanosti a literatury mohlo býti uchováno, je to zásluhou toho, že Církev i v nejstarších a nejbarbarštějších dobách dovedla dáti zazářiti tak mocnému světlu v oblasti literatury, filosofie, umění a hlavně architektury.

Tolik mohla Církev vykonati i proto, že její výchovné poslání zasahuje i nevěřící, ježto všichni lidé jsou povoláni do království Božího a k dosažení věčné spásy. Jako za našich dnů, kdy její misie rozsévají po tisíci školy ve všech krajích a zemích dosud pohanských, od obou břehů Gangu ke Žluté Řece a velikým ostrovům a arcipelagu Oceánskému, od Černého kontinentu k Ohnivé zemi a studené Aljašce, tak ve všech dobách Církev svými misionáři vychovávala ke křesťanskému životu a vedla ke vzdělanosti různé národy, které dnes tvoří křesťanské národy vzdělaného světa.

Tak jest pevně a zřejmě potvrzeno, že nejen právně, nýbrž i skutečně náleží Církvi výsostným způsobem poslání výchovné a nikdo nemůže, nemá-li bez předsudků upírati Církvi to dílo, jehož živné plody sbírá nyní svět.

Soulad práv Církve s právy rodiny a státu.

S touto předností Církve nejsou netoliko v odporu, nýbrž naopak jsou v dokonalém souladu práva i rodiny i státu i práva jednotlivců ve vztahu ke spravedlivé svobodě vědy, vědeckých metod a veškeré světské kultury vůbec. Neboť, abychom ihned ukázali zásadní důvod tohoto souladu, nadpřirozený řád, jemuž náleží práva Církve, netoliko neničí a nezmenšují řád přirozeného, jemuž patří ostatní zmíněná práva, nýbrž naopak pozdvihuje jej a zdokonaluje a oba řády si vzájemně pomáhají a doplňují úměrně povaze a důstojnosti každého právě proto, že oba pocházejí od Boha, který si nemůže odporovati: „Dílo Boží jest dokonalé, všechny cesty jeho jsou spravedlnost.“¹⁹⁾

Vysvitne to velice jasně, budeme-li zkoumati blíže vychovatelské poslání rodiny a státu.

Rodina a její poslání.

Nuže, s výchovným posláním Církve se shoduje podivuhodně výchovné poslání rodiny,

poněvadž obě pocházejí od Boha. Skutečně, rodině v přirozeném řádu sděluje Bůh bezprostředně plodnost, princip života a tedy i princip výchovy k životu, jakož i autoritu, princip řádu.

Sv. Tomáš, Doktor Andělský, praví ve své zhuštěnosti a přesnosti: „Otec jest princip i pokolení i výchovy i kázně a všeho, co se vztahuje k zdokonalení lidského života.“²⁰⁾

Rodina má tedy bezprostředně od Stvořitele poslání a i právo vychovávatí potomstvo, právo nezczitelné, ježto nerozlučně spjaté s přísnou povinností, právo předcházející každému právu společnosti světské a státu, tudíž neporušitelné žádnou mocností pozemskou.

Pokud se týče neporušitelnosti onoho práva, sv. Tomáš uvádí tento důvod: „Dítě jest skutečně přirozeností něčím z otce... Odtud vyplývá přirozené právo, že syn, dříve než užívá rozumu, jest vždy pod ochranou otcovou... Bylo by tedy proti přirozené spravedlnosti, kdyby dítě před užíváním rozumu bylo vzato péči rodičů, nebo kdyby se s ním disponovalo proti vůli rodičů.“²¹⁾ Je tudíž povinností rodičů starati se o ně až do doby, kdy dítě bude s to starati se samo o sebe, což jest samozřejmým právem rodičů. „Neboť příroda nemíní toliko plození potomstva, nýbrž i vývoje až k dokonalému stavu člověka, jako člověka totiž, stavu ctnosti“, dí též Doktor Andělský.²²⁾

Proto právnická moudrost Církve se takto vyjadřuje o této věci v Codexu kanonického práva, Can. 1113: „Rodiče jsou vážně nuceni starati se všemožně o výchovu, buď náboženkou, nebo mravní, či tělesnou a občanskou svých dětí a pečovatí i o jejich časné blaho.“²³⁾

V této věci společný cit pokolení lidského jest do té míry jednohlasný, že by znamenalo odporovati mu otevřeně, odvážili-li bychom se tvrditi, že dítě, dříve než náleželo rodině, patří státu, a že stát má nad výchovou absolutní právo. A jest nesprávným důvod, ježž uvádějí obhájci této tese, že totiž člověk se rodí občanem a patří tudíž nejdříve státu, neboť pravdou jest, že dříve než jest občanem, musí člověk žíti, a že existence nemá od státu, nýbrž od svých vlastních rodičů, jak dí moudře Lev XIII.: „Děti jsou něčím z otce a jako rozšíření otcovy osobnosti, a chceme-li mluviti přesně, jsou částí společnosti světské ne samy sebou, nýbrž prostřednictvím domácího společenství, ve kterém byly zplozeny.“²⁴⁾ Proto „otcovská moc je takové povahy, že nemůže býti ani potlačena ani pohlcena státem, poněvadž má též princip společně se životem lidstva“,²⁵⁾ dí v téže Encyklice Lev XIII. Z toho neplyne nicméně, že výchovné právo ro-

dičů jest absolutní a despotické, neboť jest nerozlučně podrženo poslednímu cíli a zákonu přirozenému i božskému, jak dí Lev XIII. v téže památné Encyklice o „hlavních povinnostech křesťanských občanů“, ve které takto vyjadřuje práva a povinnosti rodičů: „Od přirozenosti mají rodiče právo vychovávatí děti, s tou povinností, aby výchova a vzdělání dítěte se shodovalo s cílem, proč z Boží milosti mají děti... Musí tudíž rodiče se snažiti a energicky naléhati, aby zabránili v této věci každému útoku a absolutně zajistiti, aby jim zůstalo právo vychovávatí křesťansky děti a hlavně nedávati jich do oněch škol, ve kterých jest nebezpečí, že budou ssáti jed bezbožnosti.“²⁶⁾

Nutnost výchovy rodiny obsahuje netoliko výchovu náboženskou a mravní, nýbrž i fyzickou a občanskou,²⁷⁾ hlavně pokud mají vztah k náboženství a mravnosti.

Takové nesporné právo rodiny bylo mnohokrát uznáno právně národy, u kterých jest v účtě přirozené právo v zákonodárství. Abychom uvedli jen jeden případ z nejnovějších, Nejvyšší dvůr Republiky Federální Spojených států

Josef Chybík:

Katolická inteligence v poválečném desítiletí.

Nemoc a důsledky negace.

Otiskujeme stať, obsahující vedle správných postřehů řadu výtek neoprávněných, poněvadž i v těchto omylech je soustředěno tak asi všechno, co politickově vytýkají katolické inteligenci poválečné, činně nepoliticky. Poznámky redaktora listu jsou připojeny hned za článkem.

Intelektuální levice prý hledá svoji basi Levou Frontou. Je otázka, zda pravá Fronta svoji basi našla, je otázka, není-li vůbec pravá fronta pololevou. O basi intelektuálního středu se dosud nemluví. Katoličtí intelektuálové mohli by ji vytvořiti. Byl by to čin, v nějž je dosud těžko uvěřit. A přece je nutno říci, že dokud se nesejdou katoličtí intelektuálové, dotud jsou podobny povolební úvahy, meditace a pláč hladovému lvu, řvoucímu, ale čekajícímu, až mu někdo hodí sousto mezi zuby.

Byla to katolická inteligence, která v katolicko-politickém hnutí československém mnoho pokazila a musí přijít jediné ona, aby všechno napravila.

Naše inteligence je naší nemocí; proto, že trpí negací. Po válce by se to dalo nazvat strachem (až na výjimky ovšem). Nepřihlásila se tudíž k pochodu na politické cestě českého

Střední Ameriky prohlásil v jednom důležitém sporu: „Státu nepatří žádná všeobecná moc stanoviti jednotný typ výchovy pro mládež, nutiti ji přijímati výchovu toliko ve školách veřejných. Dítě není jen stvořením státu. A kdož je vychovávajíc a vedou, mají právo spojené s vysokou povinností vychovávatí je a připravovati ku plnění jeho povinností.“²⁸⁾

Právo hájené Církví.

Dějiny jsou dokladem, jak hlavně v dobách moderních jsou a byla státem porušována práva udělená Stvořitelem rodině, zatím co ukazují nad slunce jasněji, že Církev je vždycky hájila a chránila. A nejlepší důkaz toho faktu jest ve zvláštní důvěře rodin ke školám církevním, jak jsme napsali nedávno ve Svém Listě Kardinálu, státnímu sekretáři: „Rodina si to ihned a plně uvědomila a od prvních dnů křesťanství až do dnešní doby otcové i matky, i když málo věřící, posílají a nosí své děti, miliony svých dětí do výchovných ústavů, založených a řízených Církví.“²⁹⁾

(Příště závěr.)

katolicismu. Kryla se před přezdívkou „klerikál“. Omlouvala to odlišným názorem na politiku, který byl více podoben opatrnickví a chvatnému krytí zad než jakémukoli vyhraněnému názoru a jasnému vědomí, co se chce. Byli proti politické cestě i zásadoví lidé. Bylo jich snad jenom tolik, aby se mohlo říci, že je to kolegium, ale přece dovedli některé přitáhnout, aby se za ně hrdinně skryli, jiní, méně chytrí, balancovali mezi pro a proti politice. Tito stali se větším neštěstím katolicko-politickému hnutí v národě a uškodili mu více než ti z inteligentů, kteří nebyli ani tak katoličtí jako prospěcháři a proto se z konjunktury přimkli k politice a z ní si udělali životní cíl.

Jestliže dnes Dr. Krlín praví, že katol. inteligence z různých příčin stojí mimo stranu, i když jí volí, vidím v tom následky protipolitické školy katolické. Vlivem protikatolické akce po válce rostl politický katolicismus překotně do šířky, nebyl však stráven, nebyl podložen do hloubky. Proč? Poněvadž rostl z nižších vrstev lidu jeho průbojností, zatím co

inteligence stávala se z musu průbojnou, až byla vynesena proudem mimovolně do čela toho lidu nebo se vůbec stranila a vybíjela energii planým rozumováním a kritikou. O té, která se spokojila fotelem a dvoumetrovou fajfkou, nemluví. Důležitá místa v politickém hnutí tedy obsazovali lidé původně snad s dobrou vůlí, ale iniciativně i politicky negramotní. A tento balast, který se pak samozřejmě postavil proti jakémukoli pokroku, poněvadž ho nechápal, nemohl být odstraněn, leč pod nebezpečím secesí a krutých nepřijemností.

Inteligence měla cestu uzavřenu. A nezasloužila, aby jí byla otevřena, poněvadž po ní jíti nechtěla. Co dělal „Rozmach“, co dělalo „Zrno“, co dělá občas „Akord“ a dělal „Život“? Měli jsme list, kol kterého by se mohli sejít intelektuálové, aby iniciativně aspoň podpořili muže, který sám sobě rovný musel kráčet mezi tolika úskalími? Nedivte se, že se zatvrdil. Vždyť kdekdo dělal si z nezbytné politiky dobrý den. Samá negace, samá kritika. Kritika kritiky. Každý dovedl šikovně říci, co nechce, ale nikdo neřekl, co chce. Když pak už to bylo čtenářstvu našich katol. revuí hloupé, zanikl „Rozmach“, aby nemusel říci, co chce, poněvadž to nevěděl. Propadl se studem nad tím, co provedl. „Akord“ je již trochu jiný, ale přece se nezbavil rozmachovských manýrů úplně. „Zrno“ mohlo sotva vzklíčit. „Stěžen“ byl na začátku projevem, že se hledá směr pozitivní. Zbloudil, než mohl něco pevného vytvořit a nyní neví, co chce a kolik toho chce. Rozhodně to není tvořivá revue pro fašismus. Znamená však přece útek od politického negativismu a oportunismu.

„Život“ konečně ukázal, čeho je třeba. Mohl by však být i vůdcem, kdyby zanechal traktátů o mizerné minulosti a promluvil jasně o skvělé budoucnosti, do detailu propracoval plány a ještě mnohé vysvětlil, poněvadž negramotní těžko chápou; protože nemají rozumu, protože nemají citu, protože zájmy osobní a hmotné převýšily zájmy katolicismu, protože zůstávají tupými primitivisty.

Není katolicismus pro politiku, ale politika k prospěchu katolicismu. Přípravuje-li pak katolická politika půdu k pohodlné expansi katolicismu vlastnímu v našich vlastech, pak je nutno říci, že katolicismus politický zhostil se svého úkolu přes všechny překážky a nevýhody obstojně. Katoličtí intelektuálové omezili se pouze na posuzování tohoto předvoje katolické expanse, ve své vlastní roli však naprosto zklamali.

Inteligence nakazila se od nich a od obou studentstvo. Durychovi nesahá nikdo z této společnosti po paty. Proto neměli dělat ze sebe nepodařené papoušky, ale pracovat aspoň v tom, na co stačí. Na politických místech bylo jich tak žalostně potřeba.

I katoličtí studenti žili z pouhé negace. Kulturní náplní „Rozmachu“ nerozumějí (ti, co četli; je totiž většina těch, kteří vůbec nečtou něco rozumného), nedali se tudíž živit jeho zdravým mlékem nové katolické kultury, nýbrž pili jenom vodu, která tekla pod jeho sekerou. Tak naše studentstvo upustilo od popřevratového rozmachu kladě o působení mezi lidem a uzavřelo se v sebe (dobře to Dr. Krlín vycítil u inteligence). Všecko se potíralo i ve vlastních řadách — a hlavně v nich — a nic se nestavělo. Řekli-li po zralé úvaze tak, vystoupilo deset a řeklo bez úvahy onak, ale každý jinak. Nejvíce zásluh o studentstvo a katolické hnutí získal si samozřejmě ten, kdo dovedl nejlépe mluvit. Tito zasloužilci byli také voleni na vůdčí místa a organizace podle toho vypadala. Veřejnosti dávala důkaz o svém životě zpravidla pouze Mikulášským darem. Neznala práce sociální, stavovské, moderně organizační ani kulturní. Katol. studentstvo vlastně nevědělo, co je to práce („pracovní“ konference mohly tedy být pouze žvanírou). Mělo jen plytké nápady a nedovedlo dedukovat a už vůbec ne realizovat. Zatím rapidně vyznívala tradice dvacátých let. A přišel-li někdo s novými náměty, byl po nekonečné debatě nazván revolucionářem.

Nic divného pod sluncem. Jeho ideoví vedoucí byli stejně sterilní. Opravdových duchovních rádců nebylo, nebo se nemohli najít. Kulturní mluvčí dovedli katol. studenty zase jenom odsuzovat. Rozmach, kojná katol. studentstva, občas si to sám dovolil slovy nevybíranými. Když se tedy pana — as — zeptali, co jim doporučuje, aby mu byli po chuti, neboť někteří se snažili o nápravu, odpověděl jim opět cestou Rozmachu, že je toho tolik, že jim raději neřekne nic. Studenti tedy klopytali dál. Byli jsme i toho svědky, že se členstvo katol. spolku akademického usneslo nic nepodnikat, aby nebylo „zatěžováno“.

Akademici stali se živlem obávaným. Na politiku je nikdo nenachytil. Oni museli být aklerikální, aby prý mohli lovit také mezi národ. demokraty, agrárníky i socialisty. I stalo se, že na poli katolické politiky zůstali Janky a přece je nazývali klerikály a nelidově orientované nepřipoutali. Tak do nich bili politici i nepolitici, až byli dohnáni konečně k úvahám,

co bude lepší: cesta Rozmachu nebo cesta Šrámkova?

Všechny politické strany vybudovaly si své organizace akademiků a studentstvo vůbec. Dovedly se také o ně postarat. Lidová strana to učinit nemohla: katol. studentstvo, byl-li to živel, byl to živel nespolehlivý. Je pravda, byla tu i obava, že by z inteligentního dorostu mohli vyrůstati konkurenti. Tato obava ukazuje úroveň politiků, kteří akademický dorost nechávají plavat. Strana zůstává bez inteligence a bez dorostu. Odtud volání, odtud pláč.

Ale ze stálého hnojení negací vyrůstá touha po kladu. Volá se po něm na všech stranách, začínají se líbit činy, pozitivní práce.

Shluk intelektuálů katolických, kteří by se domluvili na společné cestě, je nezbytný. Ne ovšem: intelektuálové všech zemí spojte se! Neděláme Panevropu ani Panzemi. Zatím kéž by se našli a shodli katol. intelektuálové čeští, poněvadž by bylo smrtelným hříchem touhu po akci nenaplnit.

Katol. inteligence dnes předkládá či v krátké budoucnosti předloží veřejnosti tři visitky: 1. Apatie, plynoucí z dosavadní negace. Útopí se v planém kavárenském pivu nebo se rozplyne u měšťáckého krbu rodinného, ačkoli je největší. 2. Katolické kultury, která nyní už vysoko stojí nad veškerou československou pakulturou a skvěle se reprezentuje. Co do počtu je menší prvé. 3. Politiky, která se teprve tiskne, ale zdá se, že bude imponovat. Je nejmenší dosud, ale bije hodina dvanáctá, aby zmohutněla.

U akademiků č. 1. trvá už dlouho; č. 2. začalo trochu nešikovně, ale přece s úspěchem, dvěma letáky před dvěma lety, č. 3. asi v téže době Akademickým odborem Svazu lid. zemědělců a Klubem lidových akademiků v Brně.

Obě poslední cesty jsou správné a dojdou společného cíle: dobytí pozbytého a získání nového pro království Kristovo. Nemusí a nesmí se křížit, ale stýkat.

*

K tomuto soudu nad katolickou inteligencí poválečnou, soudu v mnohém správnému, je nutno připojit několik opravujících vysvětlení, aby případná diskuse byla ihned uvedena do správných kolejí.

Tedy především: výtka negace, rozumí se politické negace. To se říká o inteligenci vůbec, nejenom katolické. Z části to je pravda, ale ne zcela. Aktivní profesionální politika není výlučnou a jedinou tvořivou prací pro inteligenci ani pro všecko občanstvo vůbec. Je to jen úsek života, v počátcích demokratické tra-

dice sice nejmocnější, ale nikoli samospasitelný. Politika je transformátor jiných základních energií společenských, jako jsou tvořivá činnost kulturní, sociální, hospodářská, náboženská. Tyto činnosti tvoří hodnoty životní a politika má usnadňovat podmínky jejich, má je uváděti v soulad a k výši, národní jednotě. Tyto hodnoty jsou také rozhodující pro život národní a zde je tedy místo pro práci inteligence a hlavně v oblasti kulturní. Když jsem r. 1920 přednášel v Brně na studentském sjezdě, řekl jsem (a r. 1924 v České Lize Akademické opakovat znovu), že hlavním úkolem katolické tvůrčí práce v národě jest mítí mohutné, tvořivé osobnosti ve vědě, literatuře, umění a vůbec ve všech oborech činnosti: sociální, hospodářské, politické a rozumí se samo sebou náboženské. Vytvořiti ze sebe osobnost a tvůrčí jednotku, individualitu, je prvním úkolem akademické výchovy a studentstva. Katolická inteligence poválečná nemůže býti zde nalezena lehkou. Jaroslav Durych je prvním básníkem, uvědoměným katolíkem, který je z prvních v národní kultuře poválečné. Nakladatelská činnost Kuncířova, které oficiální politika situaci nijak neusnadňovala, snese měřítko kritiky nejprísrnější a je opět v první řadě činnosti celonárodní. Řada mladých akademiků pronikla do veřejného života, úřadů, vědeckých společností a dobyla si zde svou prací prvotřídního postavení a váhy. Jsou to vesměs mladí lidé nad 30 let, jež jmenovat není možno, aby jejich postavení nebylo ztíženo. Ti si pomohli sami. Katolickou žurnalistiku pražskou stvořili v prvním desetiletí poválečném studenti z České Ligy Akademické a její úroveň — na finanční mizerii — je proti poměrům předválečným znamenitá.

A veřejné akce katolické inteligence? První byla po převratu za kněžského odpadu k československé církvi a proti rozkladnému reformismu. Byl to slavný boj těchto studentů jak v „Životě“ tak „Pražském Večerníku“, „Lidu“. A z poslední doby příklady? Největší z nich je úspěch svatováclavských oslav v Praze i po venkově. „Přípravný výbor pro oslavy 1000. výročí smrti sv. Václava“ začal pracovat už r. 1926, byli to pod vedením biskupa dra Podlahy členové Sdružení katol. inteligence — jméno dra Jandy je známo — a práce tohoto výboru byla obrovská a navždy úctyhodná.

Tento výbor byl vlastní organizátor oslav, z jeho iniciativy vyšly slavnosti: hold národa sv. Václavu, pojmenování pluku sv. Václava, průvod s ostatky sv. Václava Prahou a řada jiných. Tento výbor obsadil množství před-

násek po venkovských městech, kde členové Sdružení katolické inteligence přednášeli na slavnostech všenárodních. To vše byla práce neobyčejně úspěšná a významná a tak si představují katolickou práci kulturní. A jsou politikové, lépe řečeno politikáři, kteří mnohé z těchto kulturních pracovníků nazývají negativisty za to, že této práci dávají přednost před organizačně politickou.

Katolickou inteligenci nelze posuzovat jako na př. inteligenci agrární nebo živnostenskou, je-li tam jaká, poněvadž životní funkce a poslání politických stran katolických je zásadně odlišná od úkolů stran jiných. Politikou se duše národa nedobude a to je přece hlavní úkol katolicismu českého ať už v politice, náboženství, kultuře či v činnosti sociální. Proto politikové katoličtí nesmí se utopit v „čisté“ politice, neboť pak ztratí vědomí hlavního úkolu svého. Musí mít živý smysl pro kulturu národní, pro vědu, umění, sociální pohyby ve struktuře společnosti, pro vše, čím žije národ a především pro mravní sílu, růst jeho.

Vytýká se inteligenci negativism politiký. Katolická politika byla po převratu živa výlučně z kompromisů a obrany a z kompromisů na dohlednou dobu nevyjde. Duch však, a to je suverénní známka zájmu inteligence, z kompromisů živ býti nemůže.

Namítne se, že politika jiná není a nebude; v demokracii je politika vždy dohoda a vyrovnávání různosměrných sil. Ano, ale vůdcové katoličtí musí býti hlasateli a bojovníky duchových hodnot v jejich plnosti a nemohou-li, což je přirozeno, prosaditi jejich uplatnění, musí jim v demokracii získávati nejširší ohlas veřejný.

A zde jsme u velikého nedostatku katolické politiky české. Kdo z politických vůdců mluvil opravdu k akademické mládeži, k inteligenci katolické za posledních 10 let aspoň tak jako Kramář, Klobáček, Beneš a jiní k stranám svým? Má-li vinu inteligence, je vina vedení politického nemensší. Mluvit pak, že inteligence katolická mnoho pokazila, není možno. U katolického inteligenta pokládá se za znamení veliké neuvědomělosti, ne-li co horšího, jde-li na př. s agrárníky. Proč není téměř soudu vystaven katolický kněz, jenž je veřejně činný pro stranu agrární? Ten má přece svědomí katolického lidu daleko více, poněvadž v pozadí jeho politické autority stojí duchovní autorita kněze. Agrární strana odvádí svou mládež zřejmě od víry a v praxi všude od kostela a církevních povinností. A přece je tolik katolických kněží činných v této interkonfesní straně, sdru-

žující i židy, evangelíky, bez vyznání a československé odpadlíky.

Politická strana nesplnila dosud svou povinnost, umožniti katolické inteligenci širokou práci kulturní. Příklad „Lidové Akademie“ pražské a její strach před inteligencí je typický. Ale není to jen strana. Velká řada katolických inteligentů přihlásila se ke katolické akci, kterou Sv. Otec prohlásil za „zřítelnici svého oka“, ale jejich činnost byla hned po začátku zastavena. Z obavy před činností?

Dalo by se uvést mnoho a mnoho konkrétních dokladů o tom, že politické vedení nesplnilo v minulém desetiletí svou povinnost ke katolické kultuře a inteligenci zvláště. Možná, že na to nebyl vždy čas, ano, ale pak nelze obviňovat katolickou inteligenci, jak se to dnes často dělá.

Části inteligence — i katolické — vytýká se a někdy právem, určitá anarchičnost, nedostatek ukázněnosti, nenáročnosti a snad i rýpalství a ješitnost. To jsou však vlastnosti osobní a nikterak vyhrazené inteligenci. Jsou spojeny s hloupostí, nikoli chytrostí; plynou z nedostatku inteligence a mravní opravdovosti.

Na druhé straně — vzpomíná toho i autor našeho článku — je to u mnohých politiků strach ze schopností jiných, jenž v duši inteligence vidí jen temné kouty. Jsou politikové, kteří ze strachu před schopnými spolupracovníky zásadně si volí jen přeběhlíky a takové, jejichž „konkurence“ se nemusí bát. Kdyby si byl takhle počínal Napoleon, a za své generály si volil jen ty, „jejichž konkurence se nemusel obávat“, byla by se už první jeho bitva zcela pravděpodobně proměnila ve Waterloo. Nebyl by to vůbec Napoleon!

Na konec chci říci jedno. V poslední době jsme svědky v celé národní společnosti české zvýšeného tlaku mladší generace na generaci starou, tu, která před válkou zakládala strany, řídila českou politiku za války a desetiletí po ní, generaci zakladatelů stran, generaci, která dnes se naklání se svého vrcholu. Kramář, Klobáček, Švehla. Tlak, nastupující generace cítí starší nejprve jako křivdu, jako nevděk a vytýkají mladým všechny nedostatky, jež právem či neprávem na nich najdou. Odtud z části pramení výtky „negativismu“ katolické inteligenci poválečné. K tomu chci jen dodat, že ze strachu o moc se žádná gloriola kolem hlav, jež chtějí býti autoritou, utvořiti nedá a na druhé straně, v nespravedlivém boji proti starším si nikdo z generace nové maršálskou hůl neodnese. Je třeba vzájemného respektu k dílu vykonanému a mladší schopní lidé nesmí býti vědomě ubíjeni.

Na konec ještě odpověď na větu: „Život.. by mohl být i vůdcem, kdyby zanechal traktátů o mizerné minulosti a promluvil jasně o skvělé budoucnosti, do detailu propracoval plány...“ Naši čtenáři mají v rukou celý ročník „Života“ i s přehledem jeho práce. Je zcela neoprávněno nazvat tuto práci traktátem o mizerné minulosti... Jak chce autor pracovat pro krásnou budoucnost, když se nemá říci, v čem je nutná náprava a kde se má s prací začít. Naše kritika byla vždy tvořivá a vždy k ní byly připojeny návrhy, co dělat dále. Navrhli jsme na příklad, aby byl konečně po 10 letech, svolán říšský sjezd čsl. strany lidové — vždyť je to neuvěřitelné, že

k tomu ještě nedošlo — ale ovšem v naší moci už není takový sjezd také připravit a svolat. Stejně pozitivní návrhy jsme dali pro reorganisasi Orla a pozitivní byly i naše úvahy o budoucím postupu a politické taktice českého katolictví v národě. Kdo ví něco lepšího, sem s tím. V katolické inteligenci je snad něco negativismu — my ho nevidíme mnoho — ale náš boj o novou aktivitu katolickou, obrácenou k celému národu je zápasem pozitivním. Výtky negativismu je často jen výtkou, skrývajícím strach z nového života a ducha, je to předhůzka, která má snížit to, proti čemu schází argumenty věcnější. dr. jd.

Co život dal.

Katolický blok.

Stíny předválečného rozvratu katolických stran v Čechách kéž jsou živou výstrahou!

. Rozhovory i jednání o koncentraci katolických stran v republice stojí na mrtvém bodě a dnes, kdy všechny strany katolické jmenovaly už zástupce k společným poradám, navrženým Hlinkou, zdá se být jisto jedno: že bez politického programu nemá návrh Hlinkův žádného praktického významu a politicky že se strany sotva na společné linii nyní sejdou. Brněnský župní sjezd lidové strany za předsednictví Šrámkova se vyslovil v celku proti společné cestě s maďarskými křesť. sociály a vyslovil pochybnosti, zda ostatní dvě katolické strany přijmou podmínku strany lidové: „Čsl. strana lidová jako činitel státotvorný a národní může spolupracovati při řešení všech velkých otázek v státní či jiné politice jen s takovým útvarem politickým, který při této spolupráci neohrožuje národní státotvorný charakter a taktiku strany.“ Tato diplomatická slova znamenají, že lidovci nemohou přijmout národnostní koncepci státní německých křesťanských sociálů a že nemohou svou státní politiku připravnouti k divokým a nevypočitatelným náladám vedení slovenské strany lidové, jejíž klikatá a poskočná linie za poslední desetiletí nemůže být vzorem seriosní státní politiky. Za katolicism je v Československé republice na prvním místě odpovědná československá strana lidová, ve které jsou i Slováci i Podkarpatská Rusíni souhlasné koncepce státní. Ty z nekatholických novin, které napsaly, že je to vlastně záporná odpověď na výzvu utvořiti katolický blok ve sněmovně, nebyly daleko pravdy.

Andrej Hlinka, když navrhoval uskutečnění spolupráce a sjednocení postupu katolických stran, dopustil se záluďné neupřímnosti tím, že omezil tuto spolupráci jen na věci kulturní. Politické strany jsou útvary politické a mohou se uplatnit ve sněmovně politickým sjednocením a nikoli jenom kulturním. A co pak je vůbec možno prosaditi kulturní požadavky v parlamentě jinak než politicky? Co tedy zamýšlel vlastně Hlinka, když politikou sjednocení katolického bloku vyloučil ve svém pozvání katolickým stranám? A tu se ukazuje, že u Hlinky, který si na tuto spolupráci vzpomněl až v opozici a nikoli dříve (a ještě teď pracuje důvěrně s atheisty a sektáři v Lize šejdrem), na dně tohoto návrhu byla spíše chytráckost, chytrý tah, kterým chtěl Šrámk ukázat jako nepřítel katolické jednoty v republice, než poctivá touha po sjednocení všech katolíků na obranu morálky a církevní svobody. A ze stejných důvodů, podraziti nohy Šrámkovi, se toho chytili někteří v Čechách.

Je pravda a napsal jsem to už, že po volebním neúspěchu žádá i katolický lid nějakého vnějšího impulsu a symbolu k obnově víry v nový rozmach strany a tímto znamením je mu t. zv. katolický blok, jehož význam je spíše vnitřní, posílení sebevědomí katolíků, než vnější a politický: vždyť proti bloku katolickému existují dva bloky jiné, liberální (agrárně nár. demokratický) a socialistický. Proti těmto dvěma katolický blok nesvede nic, nýbrž jenom v spolupráci s jedním z jmenovaných dvou bloků.

Politik, který se povznesl k odpovědnosti za všechno, co dělá a který si uvědomuje dosah

svých akcí a činů, musí přece vědět, že za dnešní situace společná kulturní akce všech katolických stran by vedla ve sněmovně k jedinému cíli: vystoupení čl. strany lidové z vlády, poněvadž prosadit něco znamená získat nekatolické strany vládní a proti nim vést ve vládě otevřený boj je tolik, jako přejít do opozice.

I to by bylo možné. Kdyby byly všechny katolické strany v opozici, mohly by spíše dojednatí společný i politický sjednocený postup, ujednatí společný volební program, pro něj získávají voličstvo a v úzkém souručenství jíti pak do voleb. Ale toto souručenství by předpokládalo dvě věci: 1. Že by to byl blok pro vládu a za účelem účasti ve vládě s některým z obou politických bloků ostatních, buď agrárním nebo socialistickým a nikoli pro opozici, poněvadž dělat katolický blok pro opozici je nesmysl. Opozice katolická je možná a účelná jen jako přechod a jako situace vnučená, poněvadž jinak to odporuje jak demokracii, tak křesťanskému státnímu názoru. 2. Za účelem vládním utvořený katolický blok musí mít pevný program a úplnou politickou vnitřní jednotu a býti blokem státním: pro stát a pro katolicismus. Ale to pro stát je v politice státní věci nejdůležitější. Strana lidová nemůže v tomto ohledu býti nespolehlivá a dělati ústupky, poněvadž by se tím zneemožnila v českých zemích a oslabila tak i politickou i mravní posici katolictví. Kdyby ve vládním bloku katolickém nebylo plné jednoty vnitřní, pak každá porucha této jednoty, každá politická a národnostní extrawagance strany Hlinkovy nebo maďarské křesť. sociální či německé křesť. sociální by znamenala ihned krizi vládní.

Kulturní spolupráce katolických stran je možná a žádoucí. K tomu je dobře především zanechat zbytečných bojů — ovšem vzájemně. Morální rozvrat společnosti vyžaduje energických opatření nápravných a kdo zde má státi v čele akce než katolické strany, které svým programem jsou už k tomu určeny? Účinnost této akce ve veřejném mínění je ovšem závislá na tom, že veřejnost v této činnosti pochopí a uvidí vůli státní, touhu prospět státu, upevniti mravní základy československé svobody. Kdyby šlo jen o tento ideál, nabyla by diskuse o katolickém bloku jiné formy a síly, než když je do ní zahalen úmysl podtrhnout nohy Šrámkovi. Bylo by přece hříchem proti 8. příkázání desatera, obviňovati vůdce strany lidové Šrámka, že je nepřitelem katolického sjednocení v Československu, poněvadž se na možnost oka-

mžitého utvoření katolického bloku dívá skepticky. V této skepsi Šrámkově je obsaženo jednak jasné vidění skutečnosti bez brýlí mámení a demagogie, jednak právě kus jeho státnického pochopení pro potřeby katolictví československého v dnešním historickém období. V diskusi o katolickém bloku objevil se po delších letech zase jasný, taktický i věcný rozpor mezi vedením strany na Moravě a vedením strany v Čechách. Taktika předsedy české strany chce býti zřejmě odlišná od metody Šrámkovy. Kdežto Morava je v celku jednotná a v této věci Šrámkovi oddaná, v Čechách rozvírá se rozpor mezi stoupenci politiky Šrámkovy a myšlenkovou cestou t. zv. skupiny Čecha, kterou oficiální vedení české strany zdá se přijímati za svou. Jde tu o dva různé názory na strategii katolické politiky v českých zemích a ve státě vůbec a já chci krátce vyloužit, proč politickou taktiku t. zv. čechistů (cum grano salis a mysle na dvacetiletou minulost) pokládám i dnes za zcela nešťastnou, politicky nezralou a méněcennou a ve svých praktických důsledcích za rozkladnou.

Celé devatenácté století rostly české generace v odporu k Římu a římskému katolictví, které považovaly za nepřitele českého národa. Úzký vztah Říma k Vídni, husitská a osvícenská tradice, pak socialism a liberální volnomyšlenkářství — v tomto ovzduší žila inteligence česká a většina lidu a také kněžstva katolického. Z této nálady přece vznikla i církev československá, založená 144 katolickými kněžími a hromadný odpad od katolictví, největší v českých dějinách od dob pohusitských.

Je pravda, že obnova státní samostatnosti učinila anachronismem mnoho z těchto ideových představ a poválečný rozmach katolictví i duchovní proměna evropského myšlení připravily nám i v Čechách prostředí příznivější k velikému historickému úkolu současné katolické generace: vyrovnati katolické myšlení s českým osudem a citěním v organickou, katolickou jednotu životní. A právě tento cíl je nejvyšším cílem současné katolické generace a katolická politika musí býti jedním z nástrojů k uskutečnění tohoto úkolu. Musíme získati duši národa. Šrámek vědomě zapnul svou strategii politickou do tohoto vývojového pásma a to je přes všechny jeho chyby osobní největší jeho předností, která jej činí vůdcem strany a v čem mu někteří jeho rivalové nesahají ani po kolena.

S tohoto hlediska řeší Šrámek také otázku, zda a k jakému účelu je možno utvořiti ka-

tolický blok československých i německých a maďarských stran v naší republice.

Jsem vyznavačem této politiky, poněvadž ona odpovídá mé životní potřebě Čecha, který žárli- vě miluje mladou svobodu republiky a člověka, jehož ducha mimo světové katolictví nic ne- může uspokojit a dáti rád životu, myšlení i konečným lidským perspektivám na naší pla- netě. Proti taktice politické, vyvěrající z toho- to zřídla myšlenkového, z tohoto pramene e-nergie, staví ti, kdo jsou dodnes zakletí v pro- vincialism katolických metod staroakouských, taktiku jinou: zdánlivého radikalismu katolic- kého, odloučeného od vřelé lásky ke státu; žádají ovšem na tomto liberá- ním státu v o- chraně církve a víry to, co musí vyplynouti z nitra a katolického života jednotlivců i kolek- tiva, ale co stát nikdy sám zabezpečiti nemůže. Stesk po starém státě, v němž katolicism ve vnější sice slávě odumíral myšlenkově i po- liticky, tento stesk, byť neuvědomělý, žije stále v nich. To je jeden z rysů směru, obráceného spíše v minulost než budoucnost. Je přece zajímavo, že „Čech“ byl po desetiletí hlasate- lem defaitismu (kde farář odbíral Čecha, tam na osadě se skoro nic nedělalo politicky) a kulturního radikalismu současně.

S propagací katolického bloku spojili pak mnozí u nás i postranní úmysly osobní a v očích neinformovaných stoupenců strany — kterým, žel, Šrámek nedovedl svou politiku interpretovat v jejím celkovém úsilí — vy- stavují mlčícího Šrámka podezření, že sjedno- cení katolického tábora nepřeje. Při této pří- ležitosti chci varovat před možným vývojem budoucím, kdyby ta taktika, kterou část české strany provozuje, měla nabýti síly a ostrosti větší než dnes. V diskusi o katolickém bloku srazily se v českých zemích dvě politické me- tody. Šrámkovu jsem v jejím obsahu vylíčil, ta druhá znamená metodu předválečných ka- tolických stran v Čechách. Nezralou, nestát- nickou, neevropskou, nejsoucí nikdy na výši doby a situace. Představovala ji kdysi skupina t. zv. Čecha po celé desetiletí. Po celou tu dobu šla strana česká oficielně proti ní a bylo to dobře. V poslední době příklání se však vedení k tomuto duchu, k této politice a stíny předválečného rozvratu padají už na budovu lidové strany v Čechách varovnou výstrahou. Před válkou bylo v Čechách několik skupin vzájemně se potírajících a žádný z těchto lidí, tehdy katolickou politiku představujících, ne- dozrál k politickému vůdcovství a velikosti ani před válkou, ani za ní, ani nikdy později. A dnes znovu tyto osobnosti, splývající s no-

vými, chtějí oživit starou katastrofální po- litickou metodu katolickou u nás. Neodvratně ovšem vedou stranu tam, kam ji zavedli před válkou. Varuji před touto novou érou!

Mnozí z těchto politických dětí stupňují stále přídavné jméno: katolický, katoličtější, nejkatoličtější, aniž by měli nejmenšího po- chopení pro životní smysl a význam slova, jemuž tak často dávají procházeti svými ústy a ni- koli mozkiem. Katolicita, toť vidění jednotného života v jeho plnosti, toť stupňování mohut- ností ducha, obzíravého jasu mozku a hluboké víry srdce a nikoli omezenost. Sektářství o- mezuje ducha, katolictví jej osvobozuje. A rozumí se, duch sektářství je nebezpečím i ka- tolické politiky, kterou před válkou v Čechách také zabil. Vída, jak noví lidé úsilovně po- zemi hledají staré šlépěje k rozvratu vedoucích cest, aby v nich oživilí otisky vlastních kroků, pokládám za svou povinnost, v čas varovat.

Na konec: Co tedy s katolickým blokem, jsme pro něj? Ano, ale blok státní a pro- vládu! Jinak nemá vážného smyslu a mohl by více katolictví uškodit než prospět. Nejvlastněj- ším problémem ovšem je spolupráce, když ne- sjednocení katolíků českých se slovenskými, ale zde nutno říci, že hlavní překážkou je ne- vypočitatelný Andrej Hlinka, jehč dualism státní po vzoru Rakousko-Uherska nikdy při- jmout nemůžeme. Kdo si spočítá ty škody a to zlo i pro církev, kdyby se mohlo jednou říci, že katolíci zavinili oslabení či ochromení státu, místo co měli býti oporou jeho jednoty!? Pře- jeme si vřele sjednocení se Slováky, ale musíme konstatovat že Andrej Hlinka je ve skutečnosti hlavní překážkou této jednoty. dr. jd.

Strany a demokracie.

Vázným projevem proti vázaným kandidát- ním listinám bylo svolání rektorů čl. vy- sokých škol a spisovatelů s Aloisem Jiráskem v čele, jakož i řady umělců a předsedů svazů vysokoškolské inteligence. Projev ten mířil vlastně proti systému stranické oligarchie, která ovládla politickým klíčem všechn národní ži- vot. Bez intervence stran nedokáže se dnes nic ani v soukromém životě jednotlivců a kvalita práce musí ustoupiti stranické legitimaci. Ne- bylo by to neštěstí, kdyby ve stranách moc měly osobnosti celonárodního významu, které by samy kvalitě dávaly přednost před méně- cenností. Strany politické se u nás vyvíjejí v malé státy ve státě, ale státečky nikoli demo- kratické, nýbrž se skrytou nebo otevřenou dik- taturou. Držitelé moci ve stranách nevybírají

si spolupracovníky osvědčené věrností straně a ideám, ale naopak osoby oddané držitelům moci a na nich zcela závislé a se zvláštní oblibou i nečleny strany jen proto, aby tím, závislejší byli na vůli držitelů moci a ad nuntum jejich amovibiles. Ve straně národních socialistů stal se na příklad generálním tajemníkem býv. vyslanec Šeba, který národním socialistou nebyl a chefredaktorem „Českého Slova“ muž strany práce dr. Klíma, dosavadní chefredaktor „Lidových Novin“. Zde ovšem jde i s ideovou přestavbou strany směrem od starého radikalismem trpícího národního socialismu k úplnému přimknutí se ke koncepci masarykovské. Jedinec — zde dr. Beneš — vládní stranou, má v rukou její tisk, finance i organizaci třeba prostřednictvím osob, sobě oddaných. Jsou ovšem strany, kde organizační a tajemnický aparát, finance strany, tisk i politické vedení je sloučeno v rukou osoby jediné. Demokracie v mnohých stranách je jen náterem na domě, ovládaném úplně diktátorsky. V politických stranách musí býti vždy mocná autorita vůdcovská, ale nesmí to býti diktátorství, udržované násilně a ubíjením schopných lidí, kteří se zdají býti právě pro svou schopnost nepohodlnými a nespolehlivými nikoli straně a jejímu programu, ale osobám majícím moc.

I zastupitelstva stran ať okresní, či župní či ještě širší mají vůli omezenou, poněvadž organizační aparát strany připraví sám návrhy osob, které mají býti zvoleny a zvoleny jsou a kdo by si dovolil luxus volného mínění vůči vedení, víckrát zvolen není. Tak postupně jsou obsazeny všechny funkce ve straně jen osobními stoupenci těch, kdo mají moc a ovládají aparát strany. Demokracie je zde jen tím, čemu se na vojně říkávalo „augenauswischer“. Vypadá to pak jako soukromý podnik držitelů moci a nabývá to známý z historie charakter osobních oligarchií, ve které se demokracie časem proměňovala, když duchovní a skutečně vůdcovskou autoritu vůdců nahradil pouhý boj o moc a pouhé držení moci.

U katolických stran by podobný vývoj vedl neodvratně k rozkladu. Dokazuje se totiž (a nejsou to moralisté malého významu), že katolík je zavázán ve výkonu svých občanských práv, hlavně při volbách, voliti kandidáty katolíky, kteří ve sněmovnách budou hájiti svobodu církve, křesťanskou školu, rodinu a mravnost. Politická práva uplatňují se u nás jen pomocí stran (vázané kandidátky stran) a tu tedy podle zákonů logiky plyne, že katolíci, ve svědomí zavázání voliti stranu katolickou, mají

tím samým určitá práva vůči straně a ve straně a naopak, že právu těchto stran na hlasy katolíků odpovídá také povinnost stran vůči katolickým voličům. Mluví se často o povinnostech voličů katolíků, ale méně už o povinnosti stran k nim. Katolické strany neschopují se proměnit ve výsostné državy osobních skupin, poněvadž odpor proti jejich politice se nemůže potom projevit jinak (do jiných stran katolíků přestoupiti nemůže) než tříštěním stran a zakládáním katolických frakcí jiných. Tak tomu bylo v Čechách před válkou a je vůbec zajímavé, jak právě katolické strany se poměrně nejvíce tříští. Právě proto, že myšlenka a autorita katolictví je absolutní, musí býti ve stranách, na katolictví vybudovaných, demokracie co nejširší. Mnoho neštěstí bylo způsobeno tím, že neodmluvnou autoritu věroúčnou uplatňovali mnozí ve věcech občanských. Tomuto nebezpečí je nejvíce vystaven kněz v životě politickém.

Stranický vývoj v Československu vedl v mnohých stranách k oligarchiím, někde přímo k více či méně zastřeným formám diktátu. Tento stav je nebezpečím samotné demokracie ve státě, poněvadž moc je vždy rozpínavá a sahá za meze politiky do všech oborů ve státě, kde pak duch a hodnoty duchovní jsou vydány na milost a nemilost stranické moci. Víra duševně pracujících vrstev v demokracii tím klesá a to už je povážlivá věc, demokracie žije jen obecným přesvědčením lidu vírou v demokracii. Tohle asi byl vnitřní důvod provolání představitelů české inteligence proti vázaným kandidátním listinám, jako viditelnému symbolu přemíry moci nezdravých stranických oligarchií.

Dopis ze Slovenska.

(emef) Dopisy zo Slovenska v minulých číslach skýtajú rozmyšľať a veciach slovenského katolicizmu, ktorý však nemožno ztotožňovať s jednotlivými stranami politickými, aj ak majú katolícky program. Kríza katolicizmu na Slovensku je akútna, väčšia snáď ako si to myslíme; náprava sa nestala ani značným víťazstvom Hlinkovej strany r. 1923, a ani nie príchodom Šrámkovej strany.

Kríza táto má hlbšie korene a treba si o nej celkom úprimne prehovoriť.

Kríza táto spočíva v kňazstve, ktoré nevie chodiť strednou cestou. Buď sa výlučne venuje svojim farám, cirkevným výkonom a nepozná ďalej kraja od fary a kostola, buď sa posväťá, túži po mestách, preto sa dáva na poli-

tiku a pre laických politikov je veľmi zlým príkladom.

Katolícka cirkev založená je na bezpodmienečnej poslušnosti voči predstaveným a laický živel nemá slova. Dnešný život najmä po stránke hospodárskej je tak spletilý, že málokto vie sa vyznať v týchto otázkach, tým menej kňaz, ktorého celá výchova spočíva na akomsi odcudzovaní praktickému životu. Väčšina kňazov má dosť málo porozumenia pre potreby ekonomické a sociálne laického elementu, naproti tomu sa požaduje až 100% porozumenie pre kongruu. Pravda, isté percento kňazov má hodne sociálneho spolicenia, ale väčšinou ide tu o zjavy nadšencov, ktorí veľmi nepočítajú so životom skutočným. V politike kňazi aj vo veciach hospodárskych a podobných vyžadujú poslušnosť od laikov, ktorých hodná časť pretvárkou si chce zachrániť svoje postavenie a ktorí sa tešia potom obľube kňazov. Kňazský živel nestrpí opačnej mienky, preto je stály konflikt medzi kléromi a laikmi, konflikt tajemný a tým škodlivejší.

Kňazia obyčajne nepočítajú s realitou denného života, ale žijú v akomsi živote, akým by sme mali prípadne žiť.

Katolícka cirkev ako predstaviteľka večného učenia nesmie v ničom popustiť a tak i kňazia musia byť nekompromisní. Denná politika — najmä u nás — je samý kompromis. Kňazia pre záujmy strany zapomínajú na záujmy cirkve, toto všetko dnes už každý vidí a pospolitost v politizujúcom kňazovi vidí o mnoho väčšie zlo než v politizujúcom laikovi. Veď keby kňazia pamätali len na cirkev, tak neboly by príklady, že kňaz-farár v kostole káže proti strane rovnako katolíckej, ktorej prívržencom je kňaz-kaplán. Katolíci-laici, príslušníci rozličných strán katolíckych sa vždy dohodnú, ale katolíci-kňazi, príslušníci rozličných strán katolíckych, naplnení sú vzájomne večným hnevom.

Od katolíkov-laikov sa žiada všetko, ale kňazi vo všeobecnosti nepracujú. Sú obce, kde kňaz má dosť málo práce, kde teda práca iná by mu priniesla trochu rozmanitosti, pestrosti, radosť do života jednotvárného — a jednako na Slovensku na prstoch jednej ruky by sme mohli počítať podniky, založené a vedené kňazmi k dobru svojich cirkevníkov. A kde je práca, tak tam po istom nadšení zaniká, konaná je bez systému a tak i bez úspechu.

Priamy charakter, odborník-laik je dnes nemožný skoro v politike katolíckej. Despotizmus je zavedený na celej čiare, silní jedinci ovládali strany a bojac sa o svoju prestyž

systematicky znemožňujú prácu druhých, ktorí niečo vedia. Vznikajú neúspechy najmä hospodárske, čo sa chce nahradiť silnými slovami a sľubami.

Na jednej strane neobmedzený idealizmus a obetavosť — na druhej strane lieň a panovačnosť.

Takéto pomery sú aspoň na Slovensku. Život slovenský pred prievratom bol udržiavaný obetami katolíckych kňazov — „Národné Noviny“, Bielekove „L'udové Noviny“ mohly jestvovať iba tak, že katolícke kňazstvo posielalo riadne podpory; Slovenská Muzeálna Spoločnosť s jej sbierkami bola založená vykrvácaním kňaza Andreja Kmeťa — a povedal by som, že poukazuje to skoro na inferioritu dnešného katolíckeho živilu, že napriek tomu dnes ztratil všetko.

Kríza slovenského katolicizmu je teda dosť spletilého pôvodu, spletilejšieho tým viacej, že prichádza i problém slovenský.

V zemiach zamoravských politická strana katolícka si je vedomá, že organizuje len časť národa a dľa pomerov tamojších upravuje svoju politickú činnosť. Po príklade ostatných strán politických Šrámkova strana prichodí na Slovensko — aby tu zakotvila, musela by získať katolícky najcennejšie osobnosti a prispieť i na vyriešenie slovenského problému.

Slovenský problém jestvuje a bolo by krátkozrakosťou ho nevidieť. Fakt, že odchovanci starých maďarských škôl sú viacej naklonení k Čechom ako odchovanci dnešných českých škôl na Slovensku, hovorí mnoho. Počesťením Slovenska sa problém nevyrieši, lebo tu sú problémy ekonomické. Medzi slovenskými a českými stupencami československých strán na Slovensku sú stále diferencie, i jestli sa to na vonok zatajuje. Keďže slovenskí katolíci boli sklamaní práve nečinnosťou Hlinkovej strany na poli hospodárskom, verili akosi v činnosť Šrámkovej strany. Teraz je tu čas zistiť, čo sa vykonalo.

Slovenský katolicizmus z jeho krízy nebol vyliečený príchodom Šrámkovej strany a krízu nezaženie ani odchod tejto strany avýlučná hegemonia strany Hlinkovej. Politické strany nechať stranou — dosiaľ priniesly viacej škody než osohu. Pokým jedna katolícka strana hovorí o sebe, že je katolíckejšou než tá druhá, pokým táto nenávisť vládne väčšinou medzi kňazstvom — nemožno hovoriť o úprimnej spolupráci.

Predovšetkým treba odpolitizovať katolicizmus, naplniť vzájomnou láskou spoločný život, uznať prácu druhého, v čelo dať osob-

nosti ozaj hodnotné i morálne i vedecky-odborne. Pokým sa medzi sebou až na smrť nenávidíme a nivočíme — nemožno veriť v lepší život.

Kulturní reportér tváří v tvář století.

Nic jiného není v Götzovi než dobře pěstěné reportérství. Není to rys nesympatický, není to špatné řemeslo, ale není to také nic víc. A nejnovějším dokladem jeho kulturní reportáže je jeho nová kniha *Tvář století*.*) Už ten honosný název zní reportérsky, ale byl by mu odpuštěn, kdyby obsah knihy alespoň něco k té tváři století dovedl přičinit. Götzova reportáž však nemá možností hodnotit a nemá proto obsah knihy s titulem společného nic, leč stejnou nabubřelost a frázovitou dýchavičnost. Snůška frází v kapitole úvodní stačí, abychom pochopili, jak se tento reportér na současnost dívá. Jeho názor je homocentrický, neboť i kulturní hodnoty jsou jen produkty biologické aktivity. Podstatou světa je mu hmota, podstatou člověka tělo — duševně je jen jeho funkcí. Jeho materialism je až nechutný, dobere-li se i k takovým finsám tvrdícím, že „jádem všech hodnot je lidské maso, lidský pud“ Ale nelze ani po pravdě možno Götze příliš rozebírat, neboť tento kulturní reportér se utápí přímo ve svých citacích, a na mnoha místech nelze ani dobře rozlišit, co nám předkládá skutečně ze své duševní dílny a co je pouhým referováním. Jediné by bylo k jeho prospěchu — spousta sneseného materiálu. Ale jeho ješitost nedovoľuje mu zůstatí pouhým reportérem, on se pokouší o zpracování nahromaděné látky, chce pronášeti neomylné soudy, sentence a závěry, ale tehdy prohrává na celé čáře. Dovede znamenitě poučit, celá řada kapitol je pěknou ukázkou dobrého knižního referování, ale nic víc. Z referátu o knihách se nedá skládat tvář století, válka, groteska, pověra pokory, krise skutečnosti, labilita lidské individuality atd. atd. Ze nedovede říci víc, vidíme v kapitole věnované Dostojevskému, nebo katolickým spisovatelům francouzským, či konečně Zradě vzdělců nebo Bernanosovi. Pojednáváje o Bremondově *čisté poesii* podá nejdříve krátké poučení o tom, co ta *čistá poesie* je a po několika nevýznamných větách konstatuje, že není vůbec takové poesie a konečně: mystické fluidum Bremondovo, onen dar Boží, který tvoří teprve skutečnou báseň, to je Götzovi zase jen nějaký „biologický chvěj, vibrace nervů a vzrušení krve“. Kdyby aspoň ten reportér nebyl tak nadutý.

*) V nakladatelství V. Petra, jako 37. svazek edice Atom, za 30.— Kč.

Benda je Götzem vědomě nepochopen, závěry Zrady vzdělců upravil podle své potřeby. A konečně Bernanos. Jen takový zarytý reportér jako Götz mohl přečísti Bernanosovu trilogii, napsat o ní referát a nic víc — bylo té knihy pro něj vlastně škoda. A ještě větší škodou je takové reportérské noticky Götzovy řadit, opatřovat titulky a vydávat knižně. Tvář století to není, je to jen úctyhodná snůška jmen, citátů a poučení o tom, jak se p. Götz na to či na ono dívá. Věc tedy celkem nezajímavá, a nestála by za povšimnutí, kdyby celá kniha od nadpisu až po seznam kapitol nebyla plná prázdné nadutosti, která se marně snaží ukrýti duševní ubohost a bídu mrzkého století, které nechce naléztí Boha.

—tý.

František Štědrý:

Kdo připravoval cestu josefinismu.

(Historická glosa.)

Před několika měsíci vydán byl spis, ve kterém se líčí příčiny josefinismu, t. j. onoho vládního systému, který ve věcech čistě církevních rozkazoval. Nemohl jsem si častokrát vysvětliti, jak mohl se utvrditi u nás systém tento a potrvati takřka až do uzavření konkordátu Piem IX. s vládou rakouskou. Při studiu obnovy náboženství katolického po bitvě bělohorské bylo mi nápadno, že spor kardinála Harracha s řádem jezuitským točil se okolo této hlavní osy: má zůstatí právem to, co sněm Tridentský o školách a seminářích uzavřel, aneb mají privilegia panovníkem jezuitům daná obdržeti vrch. Kardinál Harrach opíral se o usnesení sněmu Tridentského, které nařizovalo zřízení seminářů pro výchovu kněžstva a skutečně vyzdvihl seminář arcibiskupský u Prašné brány a blízko něho povstaly školy premonstrátů, které měly býti přípravou k semináři a na druhé straně Čeltné ulice u téže brány školy cisterciátské. Jesuité počali boj proti těmto školám a proti semináři a když kardinál Harrach obdržel od papeže Urbana VIII. milost zříditi akademii a promovati kandidáty na doktory, vypukl spor s takovou prudkostí, že místodržitelé, návodem některých jezuitů, vinili arcibiskupa z neloyálnosti. Arcibiskup podlehl v té při, vláda obsadila školy premonstrátů 16 mušketýry, kteří nikoho do školy nepustili. Kardinál byl viněn, že papežskou buľu bez vědomí císařské vlády vyloudil.

Obrana arcibiskupa pod jménem „sinceratio“ nalézá se v archivu arcibiskupském asi v 6 opisech. Jeden jest kratší, jako výtah „sincerationis“. Ač pro okamžik kardinál pod-

lehl, nevzdal se boje spravedlivého a pozdějším jednáním otevřeny opět školy premonstrátů i seminář. V tomto boji za obranu zákonů církevních jeví se mi kardinál Harrach největším arcibiskupem od Arnošta z Pardubic počínaje, neboť on měl proti sobě ty, kteří provozovali moc ve státě, kdežto všichni předchůdci jeho měli světskou moc k ruce. Je-li v historii lidstva Nemesis, či platí-li slova: „Čím kdo hřeší, tím i trestán bývá,“ vyplnilo se to na jesuitech, kteří spoléhajíc výhradně na privilegia od vlády, od téže vlády se dočkali zrušení řádu svého. Mám za to, že nynější řád, obnovený, naučil se z historie mnohému a že chyba předchůdců stala se jeho očistou.

Druzí v řadě těch, kteří, neposlechnuvše svých představených, utekli se o pomoc k vládě, byli premonstráti strahovští. Kapitula provinciální premonstrátská usnesla se pod opatem luckým, jako generálním vikářem řádu, aby opatství milevské znovu vzkříšeno bylo. Tomu se opřel opat strahovský a u vlády dosáhl toho, že Milevsko zůstalo při Strahovu.

Následující byli mezi jinými theatini či kajetáni. Konsistoř poukazovala na to, mnoho-li žebravých řádů již v Praze jest mužských i ženských. Ale nic naplat. Vysoký příznivec Jiří hrabě z Martinic vymohl jim u vlády povolení. Nejdříve bydleli mimo Prahu, potom dáno jim místo pod zámeckými schody.

Kapucíni, františkáni, augustiniáni, bosáci a jiní řádové se množili, zato ale zřizování a obnovování far vázlo. Šlechta brala na faru nejraději řeholníka, aby se zapomnělo na příjmy farní, ale samostatné fary musely býti dotovány z příjmů solních. Šlechtě se nechtělo zřizovati zašlé fary, protože nadání jejich dávno potaženo k statkům jejím. Tím se stalo, že ročně sotva 4—10 far se obnovilo, takže kolem r. 1680, za arcibiskupa Jana Fridricha z Valdštejna, nebylo ještě ani 600 far stále zřízených (stabilisovaných).

I na těchto rádech povstalých se svolením vlády a proti vůli konsistoře naplnil se osud jejich za císaře Josefa II. Po smrti Harrachově nastoupil horlivý a vši úcty hodný Matouš Zoubek z Bilenberka, ale jako řeholník přál řeholím. Po něm Jan Fr. hr. Valdštejn a především arcibiskup Jan Josef Brenner hájil samostatně zájmy církve. Po něm všichni až do Příchovského upadali u věcech církve v odvislost vlády. Soudy kacířů, které za Harracha byly před soudem arcibiskupským projednávány, potáhla vláda od arcibiskupa Brennera zcela na sebe. S jakým výsledkem, ukázaly

další dějiny. Tím se stalo, že protestantská zásada, jakoby mocnár byl vrchním ředitelem církve, u nás, v Čechách, rychle se vžila a vláda Josefova měla celkem lehkou práci s těmito církevníky.

Sdružení katolické mládeže 3. generace.

Zřítelnicí oka svého nazval nynější papež Pius XI. mládež a neřekl snad slov proniknutých tak hlubokou láskou, jako když přijímal loňského roku zástupce mládeže katolické z celého světa. A po vzoru Veleknězově biskupové a arcibiskupové téměř všude věnují zvýšenou pozornost mládeži a to jest nutné, hlavně v této době, v níž se mládeži chystá tolik úkladů. A je tudíž třeba všimati si vážně organizace mládeže a dávatí podněty k její činnosti.

Po válce vstoupila naše mládež čile v život a stála v prvých řadách za boje veliké části národa proti Bohu. Slovo nadšení dobře vystihuje její tehdejší postup. Byla to mládež, která prožila válku a všechny její bolesti. Po ní přišla mládež, která vyrůstala za války z dětských let, často bez bázně a neúplně. To jest nutno si uvědomiti, chceme-li správně pochopiti krisi, kterou před několika lety mládež naše prodělávala, a která dosud není u konce. P. Klement, tehdejší sekretář mládeže, kněz řádný a mravný, ve svém poslání vykonal dílo, za něž zasluhuje díků. Znal a chápal mladé lidi, byl jejich rádcem a otcem, ale chtěl, aby oni sami dávali iniciativu. Oni sami navazovali styky se zahraničím, oni sami si řídili svůj list. P. Klementovi nebylo dovoleno dokončiti dílo, po něm přišli jiní s odlišnými metodami. Přišli lidé milující mládež, nelze to popříti, ale jinak nazírající na cesty, po nichž má býti vedena. A zdá se mi, že se zde stala určitá chyba: Mládeži není již tak možno vyžítí se ve zdravém slova smyslu. Šlo se na ni příliš s rozumem a iniciativa činnosti přešla z mládeže na lidi dospělé. A není zde ani jednotné metody, což jest zřejmo hned, srovnáme-li „Dorost“, jeho ráz a ráz schůzí a přednášek. Tyto jsou ven a ven vážné, on jest zase veden v duchu, ve kterém převládá spíše lehčí tón. Bylo by snad dobré, kdyby bylo ponecháno mládeži samé, aby se řídila a ti starší aby jen radami zasahovali v její činnost a ne tak přímo, jak se děje dosud. Všude v cizině lze pozorovati jedno: dnešní vůdcové mládeže dospívající k náhledu, ostatně zcela správnému, že obroda musí vyjítí z mládeže samé. Známi i u nás belgičtí jocisté (katolická mládež dělnická), kteří v Belgii vyvíjejí takovou činnost, pochopili, že změnu prostředí, kterou je třeba nutně provésti, chceme-li pokatolíčiti národ, do-

kážou jedině ti, kteří vyrůstají v určitém prostředí, znají je dobře. Proto cerkly jejich výlučně jsou řízeny mladými lidmi a i zasahování duchovního rádce jako by nebylo znatelné. Ovšem, platí to jen vnejšně. Totéž lze pozorovati i na jejich listě, kterého se tiskne přes 100.000 výtisků. Mladí mluví k sobě, o sobě, hledají si sami cesty, starší je podněcují, dodávají odvahy, ale nemíchají se do jejich organismu. A veliký Sonnenschein, jehož německá mládež tolik milovala, a jemuž je tolik zavázána, dával mládeži svobodu, které nezklamala. Ovšem, je k tomu třeba veliké zkušenosti a jemnosti. O Sonnenscheinovi bylo napsáno, že jeho tribunou byla jeho pracovna, ve které bylo vždy dosti lidí, a hlavně mladých lidí, kteří mluvili, zatím co on naslouchal.

Práce jest v našich krajích těžká z mnohých důvodů, které nechci uváděti. Zvolna jenom postupuje rozšiřování, neboť překážek jest veliké množství. Není ani tolik pracovníků, kolik by jich bylo třeba. Ale mnoho se pracuje, a Bůh jistě té práci požehná. A přirozeně, komu jde o růst naší mládeže, každý se musí zastaviti nad jedním faktem z poslední doby: založením „3. generace“, organizace mládeže při lidové straně. Nebudu psáti, je-li to dobré nebo škodlivé, o tom mají právo rozhodovati jiní činitelé, třeba biskupové nebo vůdcové strany, kteří jsou kněžími. Ale když teď vyšlo prvé číslo časopisu „3. generace“, možno na základě toho čísla říci několik slov.

Čteme, že všude „3. generace“ má veliké úspěchy, mnoho desítek mládeže že se hlásí nadšeně do jejich řad. Napadá otázka, kde že byla ta mládež dříve? Nehlásila se tedy ku programu katolické mládeže, chtějíc jen politickou činnost? Tomu lze těžko věřiti. Zdá se, že část z těch lidí byla dříve fašistickou mládeží. Ale kde byla předtím, a kde jest její věrnost, dříve tak bucharonsky prohlašovaná, k fašistickým zásadám? Když generální tajemník fašistický opustil fašistickou stranu, mládež ji opouští rovněž a bude tvořiti dorost strany lidové. Já takovému přestupování nevěřím, a takové přeměny u mladých lidí jsou vždy zjevem, který třeba přijímati s rezervou. Neboť by se mohlo státi, že by ten zástup mladých mohl býti spíše prvkem rozkladným než tvořivým. A jde přece o něco vyššího než o hlasy při volbách. „3. generace“, prvé číslo časopisu, jest vedeno fašisty: Scheinost, Augusta, M., tedy bývalí fašisté. Oni se obrátili, když viděli, že program lidové strany jest jedině správný, a stávají se vůdci třetí generace, tedy mládeže při lidové straně. Zdá se mi, že vedení mládeže má býti

svěřeno dvěma druhům lidí: jednak těm, kteří ve straně vyrůstali, kteří od ní neutíkali za žádných okolností, a kteří ideově se nezměnili a nemění. To jest nutné. Věrnost jest hlavní požadavek při výchově mládeže a pak znalost zásad. Ale kdo vidí správnost programu několikrát jinde, nemůže býti správným vůdcem mladých lidí. A ti nejsou a nesmějí býti pokusnými králíky. V řadách „3. generace“ jsou i lidé, kteří ve straně vyrůstali a mají i vážnost i inteligenci. Má-li býti 3. generace něčím pevným a trvalým, nechť se vůdcové strany ohlédnou k těmto lidem a nechají stranou ty, kteří během několika let nebyli tam, kde státi měli. Zkušební doby je třeba i konvertitům a hlavně politickým v této době.

J. Krlín.

Věstník Stálé řečnické školy Ligy Ofensorů.

Otevíráme tuto rubriku, aby katolická veřejnost byla informována o jedinečné řečnické škole, vybudované po způsobu důstojnických škol, v níž se vychovávají řečníci a pracovníci výboje katol. lidu v naší vlasti.

Dnes otiskujeme obvyklý novoroční rozkaz hlavního náčelníka na r. 1930, z něhož jest viděti vykonanou práci v r. 1929 a program na rok 1930. Rozkaz jest adresován instruktorům, přípravníkům, členům a čekatelům Svatováclavské Legie Ligy Ofensorů a praví se v něm podstatně toto:

„První Legie Ligy, nazvána Svatováclavskou, jejíž prapor byl posvěcen v okamžiku, jenž se opakuje jednou za tisíc let, v okamžiku smrti knížete sv. Václava, má dnes 169 Sborů a 9 okruhů. Tím nejlépe jest naznačena vykonaná práce. Přijměte můj dík všichni vy, kteří tak nezištně, obětavě a ... ně pomohli jste Legii vybudovat.

V příštím roce pomůžete postavit do šiku katolické ofensivy druhou Legii, Svatojanskou. Dokončíme výcvik čekatelů první Legie a s náčelníky a instruktory proběhne III. oddělení školy: výcvik speciální. Vybudujeme náš tisk a hlavní kancelář Akčních Sborů a poměr svůj ke všem složkám katolického hnutí.

Připomínám hned, pokud se týče Mladé Generace, vybudované při straně lidové, není tato složkou, s námi konkurující nebo dokonce proti nám stojící, poněvadž úkoly naše jsou z části jiné a z části se doplňují. Mladá Generace organizuje masově mládež, my vychováváme zvláštním výcvikem se zvláštní metodou vybrané jedince ve sborech se systemisovaným stavem členstva. Toiko na uprázdněné místo ve Sboru smí býti přijat nový čekatel. Z těchto důvodů jest vydán rozkaz, aby Ofensoři zúčastnili se všech prací Mladé Generace a přijímali funkce, případně jim nabízené. Jsem přesvědčen, že tato spolupráce bude prospěchem věci.

Podepsán jest hlavní náčelník Ligy F. ZELENKA, přisedící zem. výboru, jenž po pět let již tuto školu vede.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ul. 15, III. p. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, 15. února 1930.

ČÍSLO 2.

Encyklika J. Sv. Pia XI. o výchově mládeže.

II.

Otcovský pud, který pochází od Boha, s důvěrou se obrací k Církvi, jist, že u ní najde ochranu práv rodinných, hlavně tu svornost, kterou Bůh umístil v řádu věcí. Církev skutečně vědoma si svého božského poslání ve světě a závaznosti všech lidí, žítí jediným pravým náboženstvím, neúnavně zastává právo a připomíná rodičům povinnost dáti pokřtiti a křesťansky vychovávatí děti katolických rodičů. Jsouc tak žárliva na neporušitelnost přirozeného výchovného práva rodiny, nedává souhlasu, leda za přesně stanovených podmínek a výhrad, ke křtění dětí nevěřících nebo jakkoliv proti vůli rodičů, pečuje o jejich výchovu, pokud děti se nemohou rozhodnouti samy svobodně pro víru.³⁰⁾

Máme přece, jak již jsme řekli ve své uvedené rozmluvě, dvě velice důležitá fakta: Církev, která dává ku použití rodinám svůj učitelský a vychovatelský úřad a rodiny používají oně výsady a dávají Církvi sta, tisíce svých dětí; tato dvě fakta vyvolávají a dokazují velikou pravdu, před důležitou v řádu mravním a sociálním. Tvrdí, že výchovné poslání náleží především a nadevše na prvním místě Církvi a Rodině, náleží jim právem přirozeným a božským a proto neodvolatelně, nepodmínečně a naprosto.³¹⁾

Poslání státu.

Z tohoto primátu výchovného poslání Církve a rodiny největších dober, jak jsme již viděli, se dostává celé společnosti, takže nemůže pozbyti nic na svých oprávněných a vlastních právech, pokud se týče výchovy občanů podle řádu sv. Božského Bohem.

Ta práva jsou udělena občanské společnosti samým tvůrcem přírody ne z nároků otcovství jako Církvi a rodině, nýbrž z autority, jež jí

přisluší, aby pracovala pro společné dobro časné, což jest právě jejím posledním cílem. Výchova tudíž nemůže náležeti občanské společnosti týmž způsobem, jakým náleží Církvi, nýbrž způsobem odlišným, odpovídajícím jejímu vlastnímu cíli.

Nuže, ten cíl, společné dobro řádu časného, spočívá v míru a jistotě, jež umožňují rodinám a jednotlivým občanům vykonávatí jejich práva a zároveň žítí v dobru duchovním i hmotném, jak jest možno v tomto životě, prostřednictvím jednot a souřadnosti práce všech. Úkol občanské autority ve státě je tedy dvojitý: má chrániti a nabádati, ne pohltiti rodinu a jednotlivce, nebo nahraditi je.

Proto v řádu výchovy jest právem, či lépe řečeno, povinností státu chrániti zákony dřívější právo — jak jsme již řekli — rodiny na křesťanskou výchovu potomků a míti v úctě nadpřirozené právo církve na křesťanskou výchovu.

Rovněž má stát chrániti totéž právo v potomstvu, když by fysicky i mravně zklamávala výchova rodičů buď pro jejich vady, neschopnost nebo nehodnost, ježto jejich vychovatelské právo není, jak jsme již řekli, naprostým a despotickým, nýbrž závisí na zákonu přirozeném a božském a proto poddaném autoritě a soudu Církve a rovněž bedlivosti a právní ochraně státu v řádu společného dobra; a mimo to rodina není společností dokonalou, která má v sobě všechny prostředky, nezbytné ke svému zdokonalení. V takovém případě, ostatně výjimečném, stát nenahrazuje rodiny, nýbrž odstraňuje nedostatky a stará se o potřebné vhodnými prostředky vždy v souladu s přirozenými právy potomstva a nadpřirozenými právy Církve.

Všeobecným tedy právem a povinností státu jest chrániti podle zásad náboženství a víry

mravní a náboženskou výchovu mládeže a odstraňovati veřejné překážky, které jí odporují.

Předně náleží státu v zájmu společného dobra napomáhati všemožně oné výchově a vzdělání mládeže. Předně tím, že podporuje všemožně podněty a úsilí Církve a rodin, jejichž účinnost jest dokázána historií i zkušeností. Dále tím, že doplňuje ono snažení, kde nedostačuje, školami a institucemi vlastními, poněvadž stát více než kdo jiný má prostředky, které by ukojily všeobecnou potřebu a jest spravedливо, aby jich užil ku prospěchu těch, od nichž pocházejí.³²⁾

Mimo to stát může vyžadovati a obstarati, aby všichni občané měli nutnou znalost svých povinností občanských a národních a určitý stupeň rozumové kultury, mravní i fysické, která za nynějších okolností jest vyžadována společným dobrem.“

Nicméně jest jasno, že ve všech těchto způsobech šíření výchovy a vzdělání veřejného i soukromého stát má míti v úctě vrozená práva Církve a rodiny na křesťanskou výchovu a zachovávatí přísnou spravedlnost. Proto jest nespravedlivý a nedovolený každý výchovný a školský monopol, který nutí fysicky i mravně rodiny posílati děti do státních škol proti závaznosti křesťanského svědomí nebo i proti jejich oprávněným zálibám.

To ostatně neujímá státu práva, aby stát pro svou administraci veřejných záležitostí a pro hájení vnitřního i vnějšího míru, věcí tak nezbytných ke společnému dobru a vyžadujících zvláštních institucí a přípravy, si zařizoval a vedl přípravné školy k výchově svých úředníků a hlavně školy vojenské, jen když nebude urážeti práva Církve a rodiny. Není neúčinně opakovati zde hlavně toto upozornění, poněvadž v nynější době (ve které se šíří nacionalism tak přemrštěný a bludný a proto nepřátelský opravdovému míru a pokoji) bývají překročovány dovolené hranice ve vojenském řízení fysické výchovy mládeže (a i dívek proti samé povaze věcí lidských), jež se často děje i v den Páně, v den, který má býti zasvěcen povinností náboženským a životu rodinnému. Nechceme ostatně zavrhovati, co může býti dobrého v duchu kázně a oprávněného v těchto metodách, ale káráme jen každý výstřelek, jako na příklad násilí, které nesmí býti zaměňováno se silou, ani se šlechtným citem vojenské udatnosti při hájení vlasti a veřejného pořádku; nebo i vyvyšování atletismu, který znamenal úpadek opravdové tělesné výchovy i v pohanské klasické době.

Všeobecně pak, nejen pro mládež, nýbrž pro všechny věky a životní podmínky, náleží občan-

ské společnosti a státu výchova, kterou možno nazvati občanskou, jež spočívá v umění dáti veřejně sdruženým jednotlivcům takové rozumné poznání, obrazotvornost, cítění, které nabádají vůle ku poctivosti a vedou je k ní mravní nutností, ať v kladném směru, ať v záporném, když brání věcem protivným.³³⁾ Ta občanská výchova, tak veliká a mnohostranná, že může pojmuti téměř veškeré snažení státu pro společné dobro, musí býti řízena podle zásad poctivosti, a proto nemůže odporovati nauce církve, jež jest božsky ustanovenou Učitelkou oněch zásad.

Vztah mezi Církví a státem.

Vše, co jsme dosud řekli o díle státu v řádu výchovy, spočívá na pevném a nezměnitelném základě katolické nauky „de civitatum constitutione christiana“, tak skvostně vyložené Naším Předchůdcem Lvem XIII., hlavně v encyklikách „Immortale Dei“ a „Sapientiae christiane“: „Bůh rozdělil mezi dvě moci vládu nad pokolením lidským, totiž církevní a světskou, z nichž jedna směřuje k věcem božským a druhá k lidským. Obě dvě jsou svrchované, každá ve svém řádu. Obě mají vymezené hranice, určené vlastní povahou a nejbližším cílem každé z nich, takže jako by byla vyznačena sféra, v níž se rozvíjí výlučným právem činnost každé z nich. Ale poněvadž moc první i druhá se vztahuje na tytéž poddané, a může se státi, že tatáž věc pod vážnou tvářností spadá pod rozhodování a soud jich obou, musí Bůh, jenž vše zná a od něhož obě pocházejí, urči i oběma jejich cesty. Moci, které jsou, od Boha pocházejí.“³⁴⁾

Nuže, výchova mládeže jest právě jednou z těch věcí, které náležejí Církvi i státu, „ačkoliv různým způsobem“, jak jsme již vyložili. „Musí tedy — pokračuje Lev XIII. — vládnouti mezi oběma mocemi v souřadný soulad: ten stav ne právem jest srovnáván se spojením duše a těla v člověku. O této souřadnosti lze správně usuzovati, pomyslíme-li si, jak jsme řekli, na přirozenost každé z obou mocí, s ohledem na výbornost a vznešenost cíle. Kdežto jedna přímo a nejvlastněji se má starati o věci smrtelné, druhá zase má pečovati o dobro nebeské a věčné. Tedy vše, co jest ve věcech lidských jaksi svatým, vše, co se týká spásy duší a úcty Boha, ať již jsou ty věci takovými přirozeně nebo za takové považovány s ohledem na cíl, k němuž směřují, vše to jest poddáno Církvi; ostatní, co zůstává v řádu občanském a politickém, spadá oprávněně v závislost na autoritě občanské, ježto Ježíš Kristus nařídil, aby bylo dáno císařovi, co jest císařovo, a Bohu, co jest Božího.“³⁵⁾

Kdo by se zdráhal uznati tyto zásady a užiti jich na výchovu, popíral by nezbytně, že Kristus založil svoji Církev pro věčnou spásu lidí a tvrdil by, že společnost občanská a stát nejsou podrobeny Bohu a jeho zákonům přirozeným a božským. To jest zřejmě bezbožné, odporuje zdravému rozumu a hlavně ve výchově jest to velice zhoubné rádnému vytváření mládeže a jistě i samé společnosti občanské a jejímu pokojnému spoluzítí. Ba, naopak, prováděním oněch zásad dostává se mnoho dobrého správnému životu občanů. Je to dostatečně dokázáno fakty ve všech dobách; proto jako Tertulian pro první doby křesťanství ve svém „Apologetikon“, tak i sv. Augustin mohl říci všem odpůrcům katolické Církve — a my v naší době můžeme s ním opakovati: „Nuže, ti, kdož tvrdí, že nauka Kristova jest nepřátelskou státu, ať nám dají vojsko takové, jací musí býti vojáci podle nauky Kristovy; ať nám dají takové poddané, takové muže, takové manžele, takové rodiče, takové syny, takové zaměstnavatele, takové služebníky, takové krále, takové soudce, konečně takové výběrčí daní, jací mají býti podle rozkazu nauky křesťanské, a ať potom se odváží nazvati ji škodlivou státu; či spíše ať neváhají ani na okamžik prohlásiti ji, kde se zachovává, velikou spásou státu.“³⁶⁾

A ježto se jedná o výchově, je třeba zde uvésti slova, jimiž správně vyjádřil tu katolickou pravdu, potvrzenou fakty z novější doby, v době Renesance jeden církevní spisovatel velice zasloužilý o křesťanskou výchovu, velice zbožný a učený kardinál Silvio Antoniano, žák podivuhodného vychovatele sv. Filipa Kerejského, a učitel a sekretář sv. Karla Boromejského, pod jehož inspirací a pro něhož napsal v díle „O výchově křesťanství dítek“ toto:

Nezbytnost a výhody souhlasu.

„Čím více časná vláda se podřizuje duchovní, a čím více ji podporuje a nadřzuje, tím více upevňuje republiku. Proto zatím co církevní učitel stará se o výchovu dobrého křesťana autoritou a prostředky duchovními podle svého cíle, vychovává zároveň přísnou logikou věci dobrého občana státního. To se stává proto, že ve Svaté Katolické Církvi Římské, městu Božím, je tímtež a absolutně dobrý občan a dobrý člověk. Proto je těžkým blud těch, kteří rozlišují věci tak spříbuzněné a kteří se domnívají, že mohou míti dobré občany s jinými zásadami a jinými metodami, než těmi, které přispívají k vychování dobrého křesťana. A proto není možno, aby dalo opravdový mír a také ne opravdový

časný pokoj to, co se vzdaluje a odporuje věčnému pokoji a štěstí.“³⁷⁾

Jako stát, ani věda, vědecká metoda, vědecké badání, nemusí míti strach z plného a dokonalého výchovného poslání Církve. Katolické ústavy ať kteréhokoliv stupně vzdělání a vědy nepotřebují obhajoby. Všeobecná jejich obliba, chvály, jimiž jsou zahrnovány, vědecká díla, k nimž dávají hojně podněty, a nad to vše zdatní a dobří občané, kteří z nich vycházejí do úradů, do zaměstnání, škol, do celého veřejného života, hlásají dostatečně jejich přednosti.³⁸⁾

Tato fakta vhodně stvrzují nauku katolickou, definovanou na Sněmu Vatikánském: „Víra a rozum nejen si nemohou nikdy odporovati, nýbrž pomáhají si vzájemně, poněvadž prostý rozum dokazuje základy víry a osvěceným světlem svým pěstuje vědu věcí božských, zatím co víra osvobozuje a chrání od bludů rozum a cbohacuje jej o rozmanité vědomosti. Proto je Církev vzdálena toho, aby se stavěla proti pěstování umění a lidských nauk, které v mnohých případech podporuje a šíří. Proto uznává a nepohrdá výhodami, jež skýtají životu lidstva; opakuje též, že ony, jako pocházejí od Boha, Dárce poznání, tak, jsou-li správně vykládány, vedou k Bohu s jeho milostí. A nikterak nebrání, aby tyto vědy, každá ve svém oboru, se řídily i vlastními zákony, i vlastními metodami, a uznávši tu oprávněnou svobodu, pečlivě přihlíží, aby dobrodružně se nestavěly proti nauce křesťanské a tak neupadly v blud, nebo nepřekročily svých hranic a nepřešly na pole víry.“³⁹⁾

Tato zásada správné svobody vědecké jest zároveň neporušitelným pravidlem správné svobody didaktické nebo svobody vyučovací přesně pojaté; a musí býti zachovávána ve kterémkoliv společenství naukoém s jinými a s dal ko vážnější závažností a spravedlností ve vyučování mládeže, buď že na ni má veřejný nebo soukromý učitel právo ne naprosté, nýbrž sdělené, buď že každé dítě a každý jinoch křesťanský má jisté právo na výchovu v duchu nauky Církve, která jest pilířem a základem pravdy, a dopouštěl by se velké nespravedlivosti, kdo by ohrožoval jejich víru, zneužívaje důvěry mladých lidí k učitelům, jejich přirozené nezkoušenosti a jejich neukázněné náklonnosti ke svobodě naprosté, klamně, bludné.

Předmět výchovy.

Opravdu, nesmíme nikdy pustiti se zřetele, že předmětem křesťanské výchovy je celý člověk, duch spojený s tělem v jednotě přirozenosti, ve všech schopnostech přirozených i nadpřiro-

zených, jak nás jej učí poznávati zdravý rozum a Zjevení: proto člověk upadnuvší v hřích dědičný, ale vykoupený Kristem a zase obnovený v nadpřirozeném životě adoptivního syna Božího, ačkoliv ne ve výsadách mimopřirozených, nesmrtnosti těla a neporušitelnosti nebo rovnováhy svých náklonností. Zůstávají tudíž v přirozenosti lidské účinky dědičného hříchu, hlavně zeslabení vůle a nezřízené náklonnosti.

Bláznovství spjato jest se srdcem pacholete, ale metla kázně vyžene je.⁴⁰⁾

Je tudíž třeba napravit nezřízené náklonnosti, napomáhati a usměrňovati dobré již od nejútlejšího m.ádí, a hlavně se musí osvěcovati rozum a posilovati vůle pravdami nadpřirozenými a prostředky milosti, bez níž nelze ani ovládnouti zvrácené touhy ani dosíci náležité výchovné dokonalosti Církve, dokonale a plně obdařené Kristem, a božské nauky a svátostí, účinných prostředků milosti.

Blud pedagogického naturalismu.

Klamný je tedy každý pedagogický naturalism, který jakýmkoliv způsobem vylučuje nebo zmenšuje nadpřirozený křesťanský vliv ve výchově mládeže a bludnou jest každá vychovatelská metoda, která úplně nebo částečně spočívá na popření nebo zapomenutí dědičného hříchu a Milosti, a tudíž jen na jediných silách lidské přirozenosti, takovými jsou všeobecně ty různé dnešní soustavy, které dovolávají se tak zvané autonomie a bezmezné svobody dítěte, umenšují nebo i potlačují autoritu a práci vychovatelovu, dopřávají dítěti výlučný primát podnětu a činnosti nezávislé na každém vyšším zákonu, přirozeném a božském.

Než, jestliže některými z oněch názvů by se měla dosíci ostatně nevhodně nezbytnost činné spolupráce, stále spoluvědomější, dítěte na výchově, jestliže by se zamýšlelo odstraniti z ní despotismus a násilí (což ostatně není správnou nápravou), pronášela by se pravda, ale ve skutečnosti nic nového, čemu by neučila Církev a nezdůrazňovala v tradiční praktické výchově křesťanské, v duchu nauky samým Bohem dané, který volá tvory k činné spolupráci, podle vlastní přirozenosti každého, neboť jeho Moudrost „sahá mocně od konce (vesmíru) do konce, a řídí všecko líbezně“.⁴¹⁾

Ale pod tím dvojsmyslným významem výrazů a věcí samou zamýšlejí mnozí vymaniti výchovu ze vši závislosti na zákonu božském. Proto v našich dnech se stává věc věru dosti zvláštní, že filosofové a vychovatelé hledají mravní universální zákoník výchovy, jako by neexisto-

valo Desatero ani zákon Evangelia, a ani zákon přirozený, vtištěný Bohem v srdce lidské, uznávaný zdravým rozumem, stvrzený pozitivním zjevením Bohem samým v Desateru.

A tito novotáři s opovržením mluví jako o „heteronomní“, „pasivní“, „překonané“ výchově křesťanské, poněvadž spočívá na autoritě božské a na jejím svatém zákonu.

Mýlí se velice ti, kdož chtějí osvoboditi, jak říkají, dítě, zatím co je činí spíše otrokem jeho slepé pýchy a jeho nezřízených vášní, poněvadž ony, logikou falešných soustav, jsou ospravedlnovány jako oprávněné požadavky přirozenosti tak zvané autonomní.

Ale jest ještě něco horšího v klamně té snaze, nezdravé a zhoubné a marné, že totiž chtějí podrobiti badání pokusům a soudům řádu přirozeného a světského fakta řádu nadpřirozeného, týkající se výchovy, jako na příklad kněžské nebo řeholní povolání a všeobecně tajené působení Milosti, která, povznášejíc síly přirozené, převyšuje je nekonečně a nemůže žádným způsobem býti poddána zákonům fysickým, neboť „Duch vane, kde chce“.⁴²⁾

Výchova pohlavní.

Velice nebezpečný jest dále ten naturalism, který v našich dobách zaplavuje oblast výchovy v otázkách tak choulostivých, jako jest čistota mravů. Jest dosti rozšířen blud těch, kteří s nebezpečnou náročností a hrubými výrazy šíří tak zvanou výchovu pohlavní, domnívajíce se falešně, že mohou ozbrojiti mladé proti nebezpečím smyslů prostředky čistě přirozenými, jako jest nerozvážné zasvěcování a předchozí poučování pro všechny nerozlučně a i veřejně a co jest ještě horšího, dávají ona naučení při určitých příležitostech, aby je na ně uvykli, jak dí, a ozbrojili duši proti těm nebezpečím.

Těžce bloudí, nechtějíc uznati původní slabost lidské přirozenosti a zákon, o kterém mluví Apoštol, odporující zákonům mysli,⁴³⁾ a zneuznávající i zkušenost faktů, z nichž jest známo, že, hlavně u jinochů, chyby proti dobrým mravům nejsou tak výsledkem rozumové nevědomosti jako hlavně slabé vůle, vystavené příležitostí a neposilované prostředky Milosti.

Jestliže v této otázce velice choulostivé, uvážíme-li všechny okolnosti, jeví se nezbytným nějaké individuální poučení, ve vhodný čas dané tím, kdo obdržel od Boha výchovné poslání, je třeba činiti tak s velikou obezřelostí, známou tradiční výchově křesťanské, kterou vypsál již jmenovaný Antoniano, jenž dí:

„Taková a tak veliká jest bída naše a náklon-

nost ke hříchu, že častokráte ty věci, které se zvou lékem hříchu, skýtají příležitost a podnět k samému hříchu. Proto jest nutno, aby dobrý otec, když rozmlouvá se synem o věci tak ožehavé, se měl na pozoru a vyvaroval se těch zvláštních a různých metod, jimiž ta pekelná hydra otravuje tolik lidí, aby, místo uhašení

onoho ohně, nerozumně ho ještě nerozdmýchoval v prostém a jemném srdci dítěte. Všeobecně mluveno, dokud ještě pokračuje dětství, dostačí užívati těch léků, které s účinkem samým zavádějí ctnost čistoty a zabraňují vstupu neřesti.“⁴⁴⁾

(Příště dokončení.)

Návrat anglikánského pastora, Vernona Cecila Johnsona, ke katolicismu.

Opravdu skvělá jména tvoří legii těch, kteří v posledních letech v Anglii odpřisáhli blud a vstoupili do veliké katolické rodiny. Jsou mezi nimi inteligentní pastoři, uznávaní spisovatelé, vážení vědci i politici: Sheila Kaye Smithová, která se obrátila v druhé polovici roku 1929, Chesterton, který konvertoval před dvěma lety, dále Compton Mackenzie, Wyndham Lewis, Shane Leslie, Ronald Knox, Wilfried Meynell, Montgomery Carmichel, Lucas Malet, Marion Grawford, Blanche Warre Cornish, vnučka slavného Tackeraya, Angela Dikensová, Hugh Benson a j. a j., po dlouhém hledání našli pravdu v katolické Církvi. A nedávno vyšlo dílo bývalého anglikánského pastora Vernona: „On Lord, one Faith — Jeden Pán, jedna víra“, líčící obrácení duchovního, jednoho z těch četných anglikánských pastorů, jichž v posledních letech stále více přestupuje do církve katolické. P. Vernon stal se františkánem a jeho důvěrný přítel Ralph Edward Underwood, bývalý anglikánský pastor v Brigstocku, který přestoupil koncem r. 1928, připravuje se nyní v anglické koleji v Římě ku povolání kněžskému.

Líčení konverse P. Vernona jest krásným zpěvem na milosrdenství Boha, který tak různými cestami vede duše k Sobě a ukazuje i výstižně současný stav vnitřního zmitání anglikánské inteligence. Právě proto vzbudilo dílo „Jeden Pán, jedna víra“ v Anglii tak veliký rozruch. P. Vernon byl dlouhou dobu zpovědníkem a rádcem četných pastorů a intelektuálů, hlásících se k t. zv. „Vysoké církvi — High church“ a měl tudíž dosti příležitosti poznati důvěrně myšlenkové založení současné inteligence.

Vernon byl duchovním od r. 1910, hlásil se k anglikánské Vysoké církvi, a aby svůj kněžský život žil co nejdokonaleji, vstoupil do kongregace „Božského milosrdenství“, jejíž členové se odívají ve františkánské roucho a

žijí přísným životem. Cítil se šťasten ve svém povolání, jež považoval za nejvznešenější, přesvědčen o platnosti anglikánského svěcení kněžstva. „Neměl jsem,“ píše, „ani sebemenší nejistoty, žádné pochybnosti, pohroužen zcela do své práce, jež spočívala ve vedení duší k našemu Pánu a v náboženském obrozování církve anglikánské.“ Tato naprostá jistota byla však rázem zviklána a Vernon mluví o silném vnitřním otřesu — the tremendous jolt, — jímž jako by byl přelomen život, který žil od r. 1910 do r. 1924.

Tehdy byl pozván na duchovní cvičení do jednoho ženského kláštera. Byl šťasten, připravuje se na promluvy, do kterých vkládal všechnu sílu své myšlenky. A byl nemile dotčen, když představená onoho kláštera, ve kterém měl duchovní cvičení konati, mu zaslala jednu knihu, „sentimentální, umělkovanou, neanglickou“, sepsanou dokonce katolickou světicí posledních dob. Byly to „Dějiny duše“ od svatě Terezičky Ježíškovy.

Vernon byl anglokatolíkem a lze o něm užití slov, která napsal a která i častokráte děl veliký Newmann svým bývalým přátelům na koleji oxfordské, že totiž neznají podstaty katolicismu a předsudky jsou udržováni v nenávisti proti ní. Slovo nenávisť není již dnes tak vhodné, neboť určitou úctu ke katolicismu pozorujeme i mezi inteligencí anglikánskou, tu úctu měl i Vernon, ale neznalostí podstaty a předsudky byl zatemněn Vernonův duch velice silně. Líbila se mu jednota církve, ale s nelibostí se odvracel od „náročnosti papežské“. Její autoritativnost mu připadala jako potlačení vši svobody jednotlivce i celku. Nezahlédal hlubokého významu autority Církve a autority papežské, poněvadž mu byly uzavřeny brány nadpřirozena. Ta autorita mu ukazovala náboženství — a není v tom sám, lze tak říci o velké většině anglikánů — „jako náboženství strachu, strachu z kněze, který zneužívá své

autority, kdežto podstatou náboženství jest svoboda“.

Vernon nazval „Dějiny duše“ knihou neanglickou a tato charakteristika ukazuje i jinou příčinu, která ho odvracela od katolicismu, zase příčinu, se kterou se tak často setkáváme u anglických konvertitů, a o níž bylo tolikrát mluveno za malínských konferencí, konaných z podnětu velikého kardinála Merciera: jest jí výstřední anglický nacionalism, který jest velice silným i u anglokatolíků. Nedovedou si prostě představit a nechtějí připustiti, že jest možnou spása mimo anglikánskou církev, již považují i za jedinečně schopnou sjednotiti všechny křesťanské církve. Jsouce proniknuti do kostí protestantským individualismem, vidí v papežství největší překážku křesťanské jednoty, neboť ono se jim zdá býti největším zastáncem nesmlouvavého dogmatismu, bránícího se každé jednotě a jednání o ní. Zavrhují od počátku dogma o neomylnosti papežské a jiná dogmata, aniž znají jejich základ a jejich podstatu.

Anglokatolíci, a mezi nimi i Vernon, přijali od katolické církve četné obřady a pobožnosti, přijali od ní i některé pravdy teologické, mnozí věří i ve skutečnou přítomnost Ježíše Krista v Nejsvětější svátosti, ale přesto neznají katolicismu. Chtějí opravdu obroditi nábožensky národ, nemohou neviděti obrodu katolicismu v četných zemích, ale nechápajíce z vlastní viny smyslu katolicismu, podrývají základ každé náboženské obrody, pravdu. Je to tragedie lidí, kteří vlivem předsudků a výchovy stavějí na písku paláce. Jsou uchvázeni vnějšími některými krásami katolicismu, přisvojují si je, ale nepronikajíce jejich smyslu, poněvadž neznají ducha církve, nezískávají milost z nich prýšticích. Lze o nich užíti slov z evangelia sv. Matouše, v kap. XXIII., v. 13: „Zavíráte před lidmi království nebeské; ani sami do něho nevcházíte a nechcete dopustiti, aby do něho vešli ti, kteří chtějí.“ Vpravdě tragika lidí, chtějících obrátiti celý národ a z nevědomosti pracujících proti svému přání. Lze mluvit o zatvrzelosti bludu, zesilovaném výlučným nacionalismem: není anglickou tato kniha; není anglickým katolicism. Angličan nevidí v katolicismu národního náboženství a zásadně jej odmítá.

Zdržel jsem se déle, popisuje založení anglikánů, neboť Vernon sám píše: „Všechny tyto předsudky byly ve mně silně zakořeněny.“ A všemi těmi předsudky bylo najednou otřeseno. Nechtěl čísti knihu svaté Terezie z Lisieux, ale konečně ze zvědavosti se do ní ponořil: „Vzal jsem ji s sebou a začal jsem ji

čísti. Prvé dvě kapitoly mne nijak nezaujaly. Cítil jsem určité obtíže při čtení. Poznenáhlu mne vypravování zaujalo, a není možno vy-psati můj duchovní stav, když pozdě po půlnoci jsem dílo dočetl. Vše, co mohu říci, jest, že ta kniha na mne zapůsobila tak hluboce, jako nikdy dosud žádná kniha jiná. Byla v něm duše, která milovala Pána s takovou vroucí láskou, jaké jsem ještě nikdy neviděl: láskou silnou, jako byla láska starých mučedníků, spojená s něžností a jemností dětskou. Tak něžnou a jemnou, že si nelze představit výheň, v níž byla zázračně posilována.“ Zdaž ta nevysvětlitelná, nadpřirozená láska, která i utrpení ráda snáší pro Boha a spásu duší, zdaž není hlasem pravdy? V jakém novém světle se jeví utrpení a jeho velikost?

Vernon, stavba jeho inteligence, jeho myšlení a jeho cítění dostávaly trhliny. Místo, aby setřásl dojem, který naň učinila četba díla svaté Terezičky, zesiloval jej ještě ustavičným přemýšlením o krásách, které byl seznal v oné tajemné noci, v níž Duch sv., který vane, kdekoliv chce, se snesl do cely v ženském klášteře anglikánském a dotkl se srdce duchovního, který se chystal posílit v dokonalosti řeholnice. Vernon vydal se následujícího roku, r. 1925, do Lisieux, ale neobrátil se ještě.

Všímáme-li si cesty nevěřících, nebo cesty bloudících k Bohu, vždy se setkáváme s tím, co nazval Vernon silným vnitřním otřesem. Takovým prvním bodcem, prvním dotekem ruky Páně pro Claudela byl o posvátném odpolední vánočním v katedrále Naší Paní v Paříži divný pocit, po němž se vyřinuly z očí slzy při naslouchání velebnému Magnificat. Ghéon pocítil prvý hlas v Itálii. Pro Vernona byl tím prvním důležitým vykročením do nového života hlas, jímž k němu promluvila duše veliké přečisté světice z Karmelu.

A po tomto prvním vykročení, které znamená přelom životní, nastávají další kroky. Po prvním záblesku světla, který zase uhasíná, nastává hledání, které je těžké a velice obtížné. Německý učenec von Ruville vystihl překrásně tu cestu nejistoty ve svém díle „Zpět ke svaté Církvi“ a Vernon rovněž o ní mluví. Probudila se v něm touha a ovládl ho nepokoj. Jako by ve veliké vzdálenosti viděl nový cíl, ale neznal cesty k němu, neboť cíl onen stál na opačné straně, než na které se dosud pohyboval. Ale svítala mu při hledání a při chůzi svatost světice z Lisieux, která mu napovídala, v čem spočívá dokonalost, ale i mu ukazovala pramen, z něhož všechna dokonalost pramení. Vernon studoval, Vernon uvěřil i učení katolic-

kému o skutečné přítomnosti Ježíše Krista v Nejsvětější svátosti, ale domníval se v určitých chvílích, že přesto není třeba přestoupiti ke katolicismu. Šířil mezi svými přáteli katolické učení o Eucharistii, rozplameňoval v nich touhu po svatosti, ale stále zůstával, kde byl dříve. Předsudky chvílemi zaslepovaly jeho pohled, nepokoj rostl. Šel r. 1926 po druhé do Lisieux. Líčí sám tehdejší svůj stav takto: „Má víra byla hlavně výsledkem mého rozumu. Víra svaté Terezie byla vírou v určité pravdy jako Bohem zjevené a sdělovanou vnějším Magisteriem, majícím božskou autoritu a majícím proto i právo ukládati naprostou poslušnost. Střed mé víry byl ve mně samém, u svaté Terezie v Církvi.“ Jak vidíme, setkáváme se zde v plné formě s protestantským subjektivismem, který nepovažuje víru za dar zdarma daný, za nadpřirozený dar, nýbrž za vlastní zkušenost. Proto neuznává ani autority, ba, pokládá ji i za zbytečnou.

„Prostřední Angličan,“ dí Vernon, „nemyslí nikdy na otázku autority ve svém náboženství. Přijímá onu formu nauky anglikánské církve, v níž byl vychován, buď anglokatolické, nebo „široké“, nebo evangelické, a jest v ní až do chvíle, kdy začíná neuspokojovati jeho potřeby, nebo se ocitá ve sporu s jeho osobním míněním. Proto, jsa zásadně poctivým a upřímným a nechtěje vyznávati, než co skutečně věří, odvrhuje, čeho nemůže přijmouti a tvoří si své vlastní osobní náboženství.“ Náboženství jest mu soukromou věcí, do které nemá práva mluvití kategoricky někdo jiný. Autoritu tudíž odmítá jako zbytečnou, a tím méně jest s to chápati ji v katolické Církvi.

Vernon nebyl prostředním Angličanem, ale výchova a subjektivism ho úplně vytvořily tak, že ani on neuznával autority, a uznával-li ji jako anglokatolík přece, pak jenom v určitých případech a jen tehdy, když se nestaví na odpor jeho rozumu. Řekl bych, že ji uznával spíše z jakéhosi prospěchářství. Svátá Terezie ho vedla k hlubšímu pochopení autority. Neboť je třeba říci, že Vernon se nechtěl zastaviti na poloviční cestě, jako kdysi přítel Newmannův, Pusey, nýbrž chtěl dojíti do konce.

Začal čísti znovu evangelia a důkladně je studoval. Nemohl nečísti častokráte o autoritě. „Jest mi dána veškerá moc na nebi a na zemi,“ dí Kristus (Mat. XXVIII, 18). Učedníci jeho jsou povinni poslouchati a řídit se jeho učěním, neboť „nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou“ (XXIV, 25). Přes to, že mnozí z posluchačů byli často roztrpčeni takovou

řečí, Kristus znova a znova tak mluvil. A netoliko tak učil, nýbrž rozkázal svým apoštolům, aby šli do celého světa a učili jenom ty pravdy, které jim zjevil: „Jest mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Proto jděte do celého světa a uče všechny národy“ a pronáší ta hrozná slova: „Kdož uvěří, budou spaseni, kdož neuvěří, budou zatraceni.“ A aby nezbloudili, přislíbil jim Ducha svatého, který „je naučí veškeré pravdě“. A v té veliké chvíli odloučení slibuje jim, že „bude s nimi po všechny dny až do skonání světa“.

Není prostě myslitelné, že by tato autorita, kterou tolik zdůrazňoval Bohočlověk, Ježíš Kristus, a kterou vyžadoval, a kterou ukládal, že by se neshodovala s láskou. Vždyť láska přivedla ho na zemi a na kříž. A ostatně odporuje autorita lásce? „Bylo zůstaveno této moderní době,“ dí Vernon, „vynalézti lásku mdlou a sentimentální, která se bojí vyžadovati poslušnost a proto podvrací společnost a rodinu.“ Láska Ježíše Ukřižovaného žádá autority a žádá jí i jeho dílo na zemi, Církve. Autoritou trvá jednota Církve. Autoritou božskou.

Otázka jednoty rovněž nemálo mučila protestantského ducha Vernonova. Četl velekněžskou modlitbu Ježíše Krista (Jan, XVII) a teprve po Lisieux začal chápati smysl slov, která nesporně mluví netoliko o jednotě vnitřní, nýbrž i o jednotě vnější. Dříve v ni nevěřil, věřil toliko v jednotu duchovní, vnitřní. „Přicházíme,“ píše, „k nejvyššímu stupni té veliké modlitby (v. 20). Taková jednota mezi apoštoly měla pokračovati po všechny věky, mezi těmi, kteří by uvěřili jejich slovům, mezi všemi těmi, kteří by přijali víru apoštolskou, měla to býti čistě vnitřní a duchovní jednota, která měla míti jako znamení vnější a viditelné jednotu vnější. A tato jednota vnější musila býti tak jasná a definitivní, aby vedla vnější svět nevěřících ku přesvědčení, že taková jednota může vycházeti jedině z původu božského a býti založena jedině Bohem.“

Studiem dospěl Vernon ku poznání, že Církve, založená Ježíšem Kristem, jest pravou Církvi. „Svátá z Lisieux mi ukázala katolickou Církve. Katolická Církve mne odkázala na evangelia, a Písmo sv. mne zase uvedlo do Církve.“

Vernon nepochyboval již o autoritě Církve, měl jasno i v těžkých dogmatech primátu a neomylnosti papežské, zbývalo jen učiniti poslední krok. Stavěl se mu však v cestu ještě jeden vážný problém, velice vážný u anglokatoliků vůbec: problém platnosti kněžských svěcení. Církve katolická prohlásila ústy nesmrtelného Lva XIII., že anglikánská svěcení

jsou neplatná. Tehdy rozhodnutí Lva XIII., který byl znám svými sympatiemi k Anglii, vzbudilo veliké rozhořčení mezi anglikány. Nuže, Vernon jako člen Vysoké církve byl přesvědčen o platnosti svých svěcení. Jako kněz rádně plnil své povinnosti. Byl rádcem mnohým, kteří v něm viděli člověka velice charakterního a kterým by jeho obrácení jistě způsobilo nemalou bolest. Viděli by v něm útek od zásad, které hlásal s takovou opravdovostí, a snad by i u některých jeho činem byl zaviněn odpad od víry. A pak, zdaž nebylo marné celé jeho dosavadní dílo, když nebyl duchovním, když jeho svěcení bylo neplatné?

Až dosud cesta od oné památné noci, ve které se ho prvně dotkla milost, byla rozumová. Vernon studoval a studiem docházel ku poznání, že víra, ve které žil od dětství, není správnou. Nyní se hlásilo k slovu srdce, a volalo naléhavě, hlasitě: „Jest jistě přetěžko zřící se staré víry. Ale když tím zřeknutím jsou zasahovány drahé duše drahých osob v nejvznešenějších citech, nelze to ani snést.“

Nejsou to slova bezpodstatná, věříme-li dřívějšímu jeho nadšení apoštolskému a jeho upřímnosti. Člověk, který koná určité dílo, člověk rázu Vernonova má řadu přátel, oddaných a vděčných, kteří v něm vidí dokonalost, a kteří často jím si určují svůj postup v životě. Znam dosti případů, právě z Anglie od památného hnutí oxfordského, kdy právě důvody, zde vytčené, zavinily, že lidé zemřeli v bludu, ač rozumově byli přesvědčeni, že jediné katolická církev jest pravou církví Kristovou. Vernonovi dala Prozřetelnost milost, že přemohl i tyto těžké obtíže. „Není,“ píše, „rozhodným činitelem argumentace filosofická, ale cosi úplně rozdílného, co působí, že duše

postupuje k činu vůle, který konečně rozhoduje. Jest možné souhlasiti s rozumovými důkazy a přece zůstatí mimo ně.“

Rozpoutal se těžký boj v duši Vernonově, o kterém krásně píše, vděčen, že mu dal Bůh v něm zvítěziti. Cítil chvílemi úplnou lhostejnost k Církvi, o které byl rozumově přesvědčen, že jest jedinou Církví Kristovou. Namlouval si, že svým obrácením by pravdě více uškodil, než prospěl. Docházely mu dopisy od jeho přátel, kteří ho zapřísahali láskou k Bohu a duším, aby neopouštěl církev, ve které až dosud působil. „Zdá se mi,“ psal mu důvěrný jeho přítel, „že jest od Vás žádána osobní oběť ve prospěch těch, kteří na Vás závisejí.“ Jiní ho vinili ze sobectví a zbabělosti. Zdaž, obrátí-li se, nebylo lži, co až dosud konal, a jak odpoví za duše, které vedl na cestě k dokonalosti?

Milost zvítězila a Vernon, ohlížeje se po dlouhé řadě těch konvertitů, kteří prodělali stejné zápasy vnitřní jako on, viděl na konec jasně, že není možno váhati. Uvědomil si, že svým obrácením neuškodí duším, nýbrž prospěje jim. „Prosím ty,“ píše svým přátelům, „kteří dosud za mne prosili, aby tak činili i nyní. Nemohu nedoufati a nevěřiti, že mnozí z nich, když ne nyní, jistě později dosáhnou jistoty, kterou jsem já nalezl. K tomu budou cílit mé modlitby i můj život, je-li takovou vůle Boží.“

Vernon, který nalezl jistotu, připravil se na své obrácení svědomitě a po oné přípravě se dal pokřtiti. Nyní, aby splnil svůj slib, daný přátelům, se připravuje k vznešenému povolání kněžského. Studuje bohosloví ještě s jinými bývalými pastory, kteří po dlouhém a těžkém hledání učinili, co učinil Vernon: stali se údy mystického Těla Ježíše Krista.

Josef Řezníček:

Rozřešení školské otázky v Nizozemsku finančním zrovnoprávněním konfesijních a státních škol.

(K desátému výročí velké školní reformy.)

„Svoboda, zřizovati svobodné školy s výhradou státního povolení, je svobodou otroků.“ Groen van Prinsterer, zakladatel a vůdce protestantské antirevoluční strany.

V říjnu letošního roku bude tomu deset let, co skončil boj nizozemských katolíků o fi-

nanční rovnoprávnost katolického školství soukromého se státním, veřejným. Byl to konec stoletého boje o školu, ovoce bezpočetných, těžkých obětí, který oslaven byl ve všech katolických chrámech Nizozemí slavnostními bohoslužbami s Te Deum.

Tento veliký úspěch je zářným příkladem, co dovede sjednocený katolický uvědomělý lid, který je pouze třetinou obyvatelstva ve státě (36%), ve spolupráci s nábožensky uvědomělými protestanty. Sledovati vývoj stoletého zápasu o školu nebude na škodu katolické veřejnosti u nás, když toužíme po splnění stejného ideálu, základu křesťanské výchovy pro život, vlastním svobodným katolickým školství, státnímu rovnoprávném a státem podporovaném.

Boj katolíků nizozemských v XIX. stol. o svobodu a právo na vlastní školství.

Napoleonské války zastihly katolíky v Nizozemí zbavené téměř práv občanských. Církevní správu vedl od r. 1583 apoštolský vikář. Nová konstituce z r. 1798 — tehdy republiky batavské — prohlašovala sice rovnoprávnost všech vyznání náboženských, ale na faktickém stavu nezměnilo se téměř nic. Až za kralování Ludvíka Bonaparte dostalo se katolíkům možnosti v Koninkrijk der Nederlanden dosíci vyšších úřadů. Vídeňský kongres, který spojil Belgii a Nizozemí pod železem Viléma I., uvrhl katolíky opět pod železný tlak kalvínského fanatismu. Konkordát z r. 1827, jímž měla býti v Nizozemí zřízena tři biskupství s vlastními semináři a kapitulami, nevešel v život a tato skutečnost vedle jiných příčin způsobila 1830 roztržení Belgie a Nizozemí. Pochopitelně nezlepšilo se tím postavení katolíků, kteří v obou zemích tvořili dvě třetiny obyvatelstva, a v Nizozemí samém pouze třetinu. Druhá polovice vlády Viléma I. umožnila katolickým řádům v zemi přijímati novice a nové řády mohly se tu usazovati. Poslední desetiletí před bouřlivým rokem 1848, který přinesl úplnou svobodu katolíkům, spolupracovali s těmito t. zv. ortodoxní protestanty, kteří byli kalvínskou většinou taktéž utiskováni. Od této doby vznikají tu a tam soukromé katolické školy, které našly oporu v obnovené církevní hierarchii (metropole v Utrechtu a čtyři biskupství v Harlemu, Brédě, Roermondu a Hertogenboschu) v r. 1857. Reformování sice bouřili proti tomu, ale vláda uznala episkopát, když podle přání papeže vykonal kráľ — tehdy již Vilému II. — přísahu věrnosti.

Liberální školství nebezpečím pro katolíky.

První polovina XIX. století byla érou nadvlády liberalismu. § 192 ústavy z r. 1848 uznával pouze veřejné (státní) školství. Odstavec druhý prohlašoval, že zařízení veřej-

ného vyučování má býti zákonem upraveno s ohledem na náboženské cítění obyvatelstva. Školství pod vedením liberálů nabylo však t. zv. neutrálního, lépe žádného, charakteru, konfesijní vyučování ze školy odstraněno vůbec.

Katolíci i orthodoxní protestanté postavili se rozhodně proti takovému typu školství, které našlo zákonného podkladu ve školském zákoně z r. 1857, který byl doplňkem a naplněním citovaného paragrafu ústavy. Mluví se tu sice ještě o tom, že veřejné vyučování má v první řadě směřovati k výchově všech křesťanských a sociálních ctností, ale jak toho dosíci bez křesťanství? Biskupové nizozemští neustávali katolíky nabádati k zakládání škol soukromých a poukazovali na nutnost katolického vyučování školního. Tímto tematem obírali se na provinciálním koncilu r. 1865, zvláště pak ve společném pastýřském listě z r. 1868. V něm přesně stanoveny lehkým a pochopitelným způsobem práva a povinnosti katolíků vůči vyučování dětí. Biskupové praví, že po zralé úvaze, vřelé modlitbě o nebeské osvětlení vyzývají věřící, aby si uvědomili, že budou jednou povoláni k Věčnému Soudci, který neopomene se jich zeptati, jakým způsobem pečovali o zabezpečení katolické výchovy svých potomků.

List episkopátu byl podnětem k založení četných soukromých škol. Katolíci přinesli veliké oběti k tomuto účelu, protože vláda se vůbec nestarala o svobodné školy a věnovala veškerou péči státním školám veřejným. Významní předáci křesťanské státní strany, zvl. Msgre Schaepman a dr. Kuyper, domáhali se finančního zrovnoprávnění soukromých škol katolických se státními. Liberální vláda dala odhlasovati předlohu, t. zv. ostrou resoluci, zamítající katolické požadavky. Katolíci podali králi Vilému III. petici, kterou podepsalo 300.000 přátel svobodné katolické školy a 164.000 otců dítek školou povinných, aby odepřením svého podpisu zmařil předlohu. Marně. Liberální tlak byl veliký, král podepsal. Státním školám dostalo se všeho, svobodným katolickým nic. Katolíci měli na vybranou, buď nechat děti bez vyučování, nebo platiti školné katolickým ústavům o svou existenci zápasícím (a v obou případech platiti na státní školy formou daní), nebo dáti si zkaziti děti v „neutrální“ škole.

Revise školského zákona r. 1889 a její nedostatky.

Důležitá revise školského zákona z r. 1857 provedena ministerstvem Mackayovým. Zákon

z 8. prosince 1889 přiznal spolkům pro svobodné školy (na dále pro stručnost *matice*) právo na státní podporu skoro ve stejné výši, jakou dostávaly obce od státu na školy veřejné. Tato podpora byla v r. 1905 zvýšena a rozšířena i na vyšší školy. Povaha školního systému od r. 1889 dá se stručně vyjádřit takto: obce staraly se o veřejné, matice o soukromé školy. Oběma stát přispíval stejně a nechal oba typy vzájemně konkurovati.

Nové zvýšení dotací v r. 1901, 1905, 1907, 1910 a 1912 byly jen krůčky na cestě k úplnému zrovnoprávnění finančnímu, jež nutnost jevila se čím dále tím více. Levice tvořená liberály a socialisty změnila svůj názor na katolické školství. Škutečnost, jevící se v prosperitě katolických škol a jich velkém vzrůstu, dovedla i levici k náhledu, že svobodné (soukromé katolické) školství jest příliš mocným projevem života lidu, než aby bylo možno diváti se na ně očima nezúčastněného diváka.

Rozkvět katolických škol nejlépe vysvitne z tohoto srovnání:

V roce 1890 bylo 2959 veřejných škol s 454.296 žáky a 11.197 učiteli, soukromých 1252 s 188.056 žáky a 4.340 učiteli. V roce 1896 bylo již 3.052 veřejných škol s 483.898 žáky a 14.539 učiteli a 1390 soukromých s 217.934 žáky a 6.840 učiteli. Po dvaadvaceti-letém trvání revise zákona v r. 1912 bylo 3313 veř. škol s 566.867 žáky a 16.605 učiteli a 2.121 soukromých s 365.887 žáky a 10.714 učiteli. Za zmíněných 22 let přibýlo ve veřejném školství 354 škol, 111.941 žáků a 5.408 učitelů a v soukromém 869 škol, 177.835 žáků a 6374 učitelů.

Tento značný vzrůst soukromých škol byl brzděn nedostatky revise školského zákona. Stát platil obcím a maticím stejně na veřejné a soukromé školy minimální (základní) plat učitelům, čtvrtinu výloh na stavbu školy, stejný příspěvek na pokračovací školy. Tato zdánlivá rovnost byla jen na papíře. Potřebné, méně majetné obce mohly se dožadovati zvláštní státní subvence na veřejné školy, která na příklad v r. 1910 činila celkem 650.000 hol. zl. Školní spolky na ni nárok neměly. Státní pravidelný příspěvek, který dostávaly obce na školy, platili všichni občané bez rozdílu, zda posílají děti do státní školy, čili nic, v podobě daní. Platili tedy katoličtí rodičové na oboje školství.

Nevýhodnost tohoto stavu byla znáti všude. Z konkurenční závislosti stanovily liberální obce na státních školách školné co nejmenší. V nejbohatších krajích Nizozemí vybíralo se ne-

patrné školné. Katolické školy musily v soutěži stlačit školné ještě níže, než bylo na státních školách. Obec to mohla snadno udělati, protože když jí školné málo vynášelo, sehnala diferenci pomocí daní od všeho občanstva. Katolíci musili zaplatiti obci na konkurenční státní školy a doplňovati nedostatečné příjmy svých škol.

Podobně se to mělo i se stavbami škol. Stát dal obci i matici čtvrtinu nákladu, ale obce mohly si dovoliti luxusní stavby, protože peníze na ně sehnaly vymačkáváním daní. Matice byly po této stránce odkázány na dobročinnost katolických rodičů, kteří musili platiti ve formě daní na veřejné školy. Základní služné učitelů platil stát a obce a matice mohly podle dobrého zdání zvýšiti je ze svého. Obcím šlo to snadněji z veřejných prostředků, daní atd. Matice však zápasily s finančními obtížemi. Stávaly se pak nesrovnalostí, že učitel na státní škole měl až o 600 hol. zl. ročně více příjmů než jeho kolega na katolické soukromé škole při stejném rozsahu práce. Přespočetní učitelé, kteří tvořili namnoze třetinu všeho počtu, byli státem honorováni nepatrně. Pomocným silám stát nedával nic, vše musily platiti obce a matice. Stát podporoval dále pokračovací školy až do počtu 192 hodin ročně. Přespočetné hodiny musily honorovati obce a matice. A zase opakovala se stará píseň o lehčím získání peněz u obce na školy a trampotách katolických spolků školských. S úctou a obdivem nutno se skloniti před obětavostí katolíků nizozemských, kteří za takové situace umožnili rozkvět svého školství. Katoličtí rodičové, namnoze chudobní, musili z finančních důvodů posílati děti do státních škol. Přes všechnu nepřízeň stálo dítě v katolické škole stát o 26 hol. zl. ročně méně, než dítě ve škole státní, čímž ušetřeno na 10 milionů hol. zl. ročně. O tento obnos dostaly katolické školy méně, ačkoliv je katolíci v daních zaplatili.

Boj státu proti školám soukromým v tomto období pominul a přenesl se do liberálních obcí, které disponovaly hlavní, dosti účinnou zbraní: moderní školní paláce, spojené s přípravkami, nízké školné, skvělé učitelské platy.

Návrh pravice na změnu ústavy, zvláště v ohledu školském.

Ministerstvo Heemskerkovo, které bylo smetenó r. 1913 volbami, přinesšimi posílení levici a zeslabení dosavadní koalice, vypracovalo návrh na změnu ústavy, v němž obsažena byla též změna § 192 dosavadní ústavy, jedna-

jícího o školské otázce. Dosavadní znění uznávalo jen veřejné státní školství. Předloha Heemskerкова navrhovala místo odstavce „Všude v říši bude stát pečovat o dostatečné veřejné vyučování“ a násl. text: „Tam, kde se toho jeví potřeba, zavést jiné, než je stávající elementární vyučování, má se o to vrchnost (stát) starati. Vnitřní vybudování školství, vrchností zřízeného a vybudovaného, musí býti upraveno zákonem s ohledem na náboženské cítění rodičů školou povinných dětí. Zbývající vyučování, vrchností poskytované, musí býti taktéž upraveno zákonem. Výlohy všeobecného soukromého vyučování nese taktéž vrchnost, a sice pod zákonitými podmínkami a předpisy, jako pro své vlastní školy.“ V důvodové zprávě podotýká se o tomto odstavci, že „obsahuje uznání nároků, které může svobodná škola činiti na veřejnou podporu“. Svobodomyšlní členové státní rady nesouhlasili s tímto návrhem a zvláštním memorandumem tumočili svůj názor na změnu školského paragrafu ústavy. Z něho patrna snaha, aby všude byla možnost děti „neutrálně“ vyučovati. Liberálům byl návrh Heemskerkův proti mysli, protože znamenal skoro heslo pravice: *konfesijní škola pravidlem, veřejná (neutrální) výjimkou*.

Zmíněné volby r. 1913 neoslabily pravici tak, aby levice mohla sama utvořiti kabinet. Po delším úsilí utvořiti vládu parlamentní došlo k sestavení mimoparlamentního kabinetu Cort van der Lindenova, exministra spravedlnosti v bývalé liberální vládě. Linden patřil mezi liberální činitele, kteří připouštěli v memorandu státní podporu soukromým školám jen z pokladny říše, nikoliv však obcí. Kabinet jeho složen byl z lidí levice (s výjimkou sociálních demokratů), tedy ze samých přátel státního vyučování.

Stanovisko pravice.

Jaké bylo stanovisko tří křesťanských stran? (Křesťanské strany byly: katolická státní strana, počtem silnější než obě zbývající, anti-revoluční a křesťansko-historická, obě protestantské.) Především katolíků samých. V r. 1912 jmenoval Všeobecný svaz katolických volebních skupin s ohledem na blížící se volby do komor výbor, který měl vypracovati dobrozdání o zrovnoprávnění škol s ohledem na znění ústavy. Tento výbor postavil se za program katolické parlamentní delegace v r. 1896, v němž zdůrazněno právo a povinnost katolických rodičů pečovat o katolickou výchovu školních dětí. Program pravil doslova:

„Pokud občané sami pečují o vyučování, ale

nedisponují potřebnými prostředky, aby uspokojili nároky čas od času stále se zvyšující, přichází v úvahu obec jako pomocný činitel, přirozeně za pevně stanovených podmínek zákonných, kterými občanstvo se zavazuje, že skutečně použije k tomu účelu prostředků, které stát na vyučování věnuje. *Svobodnému vyučování náleží tedy přednost*. Na druhé straně tam, kde rodiče s napětím všech sil přes to nejsou schopni dopřáti svým dětem žádaného vyučování (ježto přece stát má zájem o to, aby se též těmto dětem dostalo nutně všeobecného vzdělání), vezme stát na sebe z nutnosti péči o vyučování, buď sám nebo prostřednictvím svých úřadů.“

Elaborát výboru byl hotov v listopadu 1912. V něm se žádá, aby bylo z ústavy odstraněno vše, co znamená, že vyučování je principiální úlohou státu. Školné budiž odstupňováno podle platební schopnosti rodičů. Stát nechť platí maticím platy učitelské a přidá k tomu na každé dítě obnos, který odpovídá tarifu obyčejné elementární školy. Stát nechť poskytuje obcím stejně na školy, ale ať zakáže, aby z obecní pokladny byly placeny zvláštní přídatky na veřejné školy. Zákonem mají býti odškodněny obce a matice za výlohy spojené s přestavbou a novostavbou škol a vnitřního zařízením. Platy učitelské a přídatky mají býti pevně stanoveny atd.

Volební boj r. 1913 dál se ve znamení propagandy katolických požadavků školských. V březnu 1913 uzavřely tři křesťanské strany pravice politický akord, aby podporovaly vládu v revizi ústavy, zvl. § 192, protože „ve svém návrhu revise tohoto paragrafu jednak stanovila zásadu, že z veřejných prostředků mají býti placeny náklady elementárního vyučování v stejné měřítku školám občany samými zřízeným, jako školám veřejným, a jednak žádá, aby ve veřejných učelištích pro elementární vyučování nebylo náboženské cítění rodičů školních dětí uráženo.“

V táboře katolickém a orthodoxně protestantském nechybělo hlasů, které vyslovovaly obavy, že soukromé, těžce vybojované a vydržované školství zrovnoprávněním finančním padne do klína liberálům, kteří by snad, jsouce nespokojeni se státními školami, mohli přikročiti k vybudování vlastních škol s tendencí propagační. Jiná obava týkala se vlivu rodičů na vyučování. Byly domněnky, že konfesijní charakter škol soukromých poskytnutím úplného finančního zrovnoprávnění zmizí. Budou učitelé svobodných škol pro zrovnoprávnění cítiti se státními úředníky nebo příslušníky matice? Neztratí tyto školské spolky vlivu na učitelstvo?

Všechny tři křesťanské strany, jak výše uvedeno, zastávaly stejné stanovisko, avšak křesťansko-historická šla dále než její družky, žádajíc přednost svobodné školy a usilujíc o pokřesťanění veřejných škol zavedením bible aspoň v části veřejných škol, odkud byla školským zákonem z r. 1857 vypuzena. V křesťansko-historické straně vznikly dva směry, které oba odmítaly heslo: svobodná škola pravidlem a veřejná výjimkou, a usilovaly o pokřesťanění veřejných škol tam, kde to je možno, a to v duchu kalvínském. Rozdíl obou směrů byl v otázce finanční rovnoprávnosti, jedni byli pro, druhí proti.

Zkušenosti let před r. 1848 nutily katolíky k odporu k protestantisaci školy, neboť kalvíni dělali křesťanství synonymem protestantismu.

Stanovisko levice k požadavku finanční rovnoprávnosti soukromých a státních škol.

Levici v nizozemském politickém životě tvoří vedle sociální demokracie tři liberální strany: staroliberální, liberální unie a svobodomyšlná demokratická strana. Do voleb r. 1913 šly tyto liberální strany s požadavkem zlepšení úrovně školního vyučování a vzdělání, jakož i společenského postavení učitelstva. Veřejnou školu považovali za dostačující. O svobodném vyučování ani slova ve volebním koncentračním programu. V liberálním táboře našlo se však přece několik lidí, kteří zaujali vůči svobod. školství „liberálnější“ stanovisko. Socialisté byli v náhledech rozdějeni. Marxisté později založili kom. stranu, žádali povinnou, světskou, neutrální a bezplatnou státní školu, revisionisté — sociální demo-

kraté — zaujali stanovisko oportunní. Kongres sociální demokracie v Groningen r. 1902 přistoupil na zásadu finanční rovnoprávnosti škol, protože je reakcionářstvím boj o náboženské vyučování vrážeti jako klín do pracující třídy“. Část marxistů hlasovala proti, držíc se these: „Nechme náboženský boj na pokoji, abychom zachránili boj třídní.“ Na sjezdu konstatováno, že značná část příslušníků strany z řad dělnictva přeje si konfesijní vyučování svých dětí.

V resoluci sjezdu se praví: „Strana má na svobodné školy stejné hmotné nároky jako na státní a prohlašuje, že je ochotna jen po úplném splnění těchto podmínek k opatřením, které by uskutečnily rovnoprávnost svobodného a veřejného vyučování.“

Toto zdánlivě kladné stanovisko vynutil si ohled na příslušníky strany, souhlasící s konfesijními školami, neboť sociální demokraté před nastoupením Lindenova kabinetu nejevili příliš ochoty splniti, co slibovali. Některé listy strany, patřící marxistickému proudu, vyslovovaly se proti konfesijním školám stejně jako svaz nizozemských učitelů ve vleku „rudého“ předsedy. Socialistické učitelstvo žádalo, aby přešlo se v otázce, revise ústavy v ohledu školském k dennímu pořádku u bodu, jednajícím o zrovnoprávnění a aby byla obnovena a provedena s novou silou propaganda veřejné neutrální školy a bylo učiněno vše, aby vyučování ve svobodných státech podporovaných školách, nezůstalo pozadu za veřejným. To byl hlas frakce sociálně-demokratické strany, jejíž vedení stavělo se za resoluci groningského sjezdu. (Příště závěr.)

Co život dal.

**Papežova výzva k svědomí světa:
protest proti pronásledování
křesťanství v sovětském Rusku.**

Sv. Otec Pius XI. poslal kardinálu Pompilimu tento vlastnoruční list o pronásledování křesťanství v sovětském Rusku.

Pane Kardinále,

hluboce Nás dojímají hrozná a svatokrádežná zločiny, které se opakují a zvětšují každý den proti Bohu a proti duším ve velikém Rusku, proti duším, které jsou všechny drahé Našemu srdci, již těž proto, že trpí, a k nimž náleží i tolik zbožných a šlechtných synů a služebníků

té svaté, katolické, apoštolské, římské Církve, zbožných a šlechtných až k heroismu a mučednictví.

Hned od počátku Svého Pontifikátu vyvíjeli jsme po příkladu Svého Předchůdce blahé paměti Benedikta XV. úsilí, abychom zastavili kruté pronásledování, a abychom tím oddálili od oněch národů těžké pohromy. Žádali jsme i naléhavě vlády účastněné na Konferenci v Janově, aby se shodly na prohlášení, které by bylo mohlo ušetřiti mnohých běd Rusko a celý svět a prohlásily společně za předchozí podmínku uznání sovětské vlády úctu ke svědomí, svobodu kultů a církevního jmění.

Tyto tři požadavky, prospěšné hlavně církevním hierarchiím, odloučeným nešťastně od ka-

tolické jednoty, byly však opuštěny pro zájmy časné, které by jistě byly lépe chráněny, kdyby různé vlády byly respektovaly především práva Boha, jeho vládu a jeho spravedlnost; rovněž bylo zamítnuto Naše přímé zakročení, aby byly uchráněny před zničením a ponechány ke svému tradičnímu a církevnímu užití svaté nádoby a ikony, které tvořily poklad zbožnosti a umění, drahý všem ruským srdcím: nicméně měli jsme útěchu, že jsme zabránili odsouzení a přispěli účinně hlavě té hierarchie, která jest právě odloučena od jednoty, patriarchu Tychonovi, zatím co šlechtné sbírky katolického světa zachránily od hladu a hrozné smrti přes 150.000 dětí, živených denně Naší misí, dokud nebyla nucena zanechat svého krásného díla, neboť raději byly vydány na pospas smrti tisíce nevinných dětí, než aby je vláda viděla živené křesťanskou láskou.

Tato svatokrádežná bezbožnost zuří netoliko proti kněžím a dospělým věřícím, mezi nimiž vedle četných obětí věrných Boží víře pozdravujeme zvláště Svě drahé děti, katolické kněze a řeholnice, uvězněné, vyvezené do vyhnanství, odsouzené k nuceným pracím, se dvěma biskupy, Našimi Ctihodnými Bratřími, Boleslavem Sloskanem a Alexandrem Frisonem a naším zástupcem slovanského ritu, katolickým Exarchou, Leonidem Fiodorovem; ale organisátoři protináboženského boje a „protináboženské fronty“ chtějí především zkaziti mládež, zneužiti její prostodušnosti a její nevědomosti a napluti ji učením, věděním a vzdělaností, které ostatně, jako poctivost, spravedlnost a blahobyť, nemohou prospívati a kvěsti bez náboženství, organisují ji ve „Svazu bojovných bezbožníků“, předstírajíce úpadek mravní, kulturní a i hospodářský, s agitací tak sterilní, jako nelidskou, v níž jsou děti vyzývány, aby udávaly své rodiče, aby bořily a znečišťovaly chrámy a svaté památky a především otravují jejich duše všemi neřestmi a nejhanebnějšími naukami materialistickými, jejichž šířitelé, chtějíce zasáhnouti Náboženství a samého Boha, ničí rozum a i samu přirozenost lidskou.

Znajíce tyto výstřelky, o kterých jsme se mnohokrát zmínili s bolestí ve Svých Konsistoriálních Allokucích a nejnověji ve Svě Encyklice o výchově mládeže, neustávali jsme prositi každý den a vyzývati k modlitbě za ty miliony duší vykoupených krví Ježíše Krista, vyháněných a téměř nucených znesvěcovati svůj křest, tradiční zbožnost dětí ku Panně Marii a konečně poslední stopy cti a úcty k domácí svatyni. Abychom dosáhli spolupráce se Svým úsilím proti takovému zlu, zřídili jsme zvláštní

Komisi pro Rusko, jejíž předsednictví jsme svěřili, jak dobře víte, Svěmu drahému synu, Kardinálu Ludvíku Sincerovi. Schválili jsme hned v prvých týdnech Svěho Pontifikátu a obdarili odpustky střelnou modlitbu: „Spasiteli světa, zachraň Rusko!“ a nedávno nové dvě modlitby, jimiž se odporoučí ruský národ pod ochranu něžné Divotvůrkyně z Lisieux, svaté Terezičky z Ježíška. Schválili jsme rovněž v minulém listopadu podnět Našeho Institutu pro Východní studia, aby byly konány vědecké a dokumentární přednášky, aby veřejnost seznala některé ze svatokrádežných útoků, které „Svaz bojovných bezbožníků“ uspořádává na nesmírném území sovětském, jednaje i proti duchu textu, již dosti protináboženského, Konstituce revolucionářské. A zjistili jsme s radostí, že tento příklad z Říma vzbudil po měsíci následovníky a podobné přednášky byly konány v Londýně, Paříži, v Ženevě, v Praze a jiných městech.

Ale vyžaduje universálnějšího a slavnějšího zadostiučinění zhoršení a oficielní schválení takových rouhání a bezbožností. O posledních vánočních svátcích bylo netoliko zavřeno mnoho set chrámů, bylo spáleno mnoho ikon, bylo uloženo všem dělníkům a školním dětem pracovati a byly zrušeny neděle, ale došlo to až tam, že dělníci v továrnách byli přinuceni — muži i ženy — podepsati prohlášení formálného odpadnutí a zášti proti Bohu pod trestem, že budou zbaveni svých lístků na chléb, na oděv a na byt, bez nichž každý obyvatel té nešťastné země jest vydán na smrt hladem, bídou a zimou; a mimo to ve všech městech a v četných vesnicích byly uspořádány bezbožné maškarní zábavy, jako ty, které viděli diplomatictí zástupci v samé Moskvě, ve středu města o Narození Páně: bylo viděti vozy, na kterých stáli oděni v bohoslužebná roucha kluci (ragazzacci), kteří se posmívali Kříži a plivali po něm: na jiných automobilech byly postaveny veliké vánoční stromky, na kterých byly pověšeni za krk panáci, představující katolické a pravoslavné biskupy. Ve středu města pak jiní jinoši se všelijak rouhali Kříži.

Proto My, abychom způsobem co možná nejlepší odčinili všechny tyto svatokrádežné útoky a rovněž abychom k odčinění vyzvali věřící celého světa, rozhodli jsme se, Pane Kardinále, vydati se ve svátek sv. Josefa dne 19. března do Naší Basiliky Svätého Petra a sloužiti v ní nad hrobem Knížete Apoštolského mši za odčinění smilování a zadostiučinění za tak veliké a tak kruté urážky učiněné Božskému Srdci a za záchranu tolika duší vystavených tak tvrdým

a hrozným zkouškám a za posílení Našeho předraženého národa ruského, aby konečně ustalo to nesmírné utrpení, a aby jednotlivci i národové jako dříve se vrátili do jednoho ovčince Našeho Spasitele a Osloboditele Pána Našeho Ježíše Krista. Budeme prositi Jeho Nejsvětější Srdce o odpuštění a slitování pro oběti i pro katy a pak budeme prositi Nejsvětější a Neposkvrněnou Pannu Marii, Matku Boží, jejího přečistého Snoubence, svatého Josefa, patrona Církve všeobecné, patrony Rusů, t. j. sv. Jana Křtitele, sv. Mikuláše, sv. Basilia, sv. Jana Zlatoústého, svaté Cyrila a Metoda a všechny ostatní svaté a hlavně sv. Terezii z Ježíška, jíž jsme zvláště svěřili budoucnost těch duší.

Nyní Vás prosíme, pane Kardinále, abyste učinil vhodná opatření pro 4 slavné modlitby; máme jistou důvěru, že netoliko kněžstvo a lid Našeho Říma, nýbrž i všichni Naši ctihodní bratři katolického episkopátu a celý křesťanský svět se spojí s Našimi modlitbami buď v týž den nebo v jiný sváteční den k tomu ustanovený.

Jistě že Boží Prozřetelnost ve chvíli předurčené připraví a poskytne prostředky nezbytné k obnově mravních i hmotných trosk těch rozsáhlých krajů, které tvoří šestinu celého světa, budeme trvati se vši usebraností duševní v té modlitbě za odčinění a smílování, která vyprosí, jak doufáme, Boží slitování národu ruskému.

A s tou důvěrou udělujeme Vám ze srdce, Pane Kardinále, a všem těm, kteří se spojí s Námi v tom křížovém tažení modliteb, Apoštolské Požehrání, záruku nebeských Milostí.

Dáno v Římě u Sv. Petra, dne 2. února ve svátek Očišťování Panny Marie, r. 1930, v VIII. roce Našeho Pontifikátu.

Pius PP. XI.

(Přeložil J. Krlín.)

*

Na tento protest papeže Pia XI. ozval se takřka celý kulturní svět souhlasným projevem proti barbarům na východě. Učinil tak kardinál Burns, kardinál Faulhaber v Mnichově, jenž varoval německý národ, aby neprodával svou duši za nějaký měděný důl, ozvali se zástupci církve anglikánské i řecké pravoslavné, ozvaly se parlamenty v Anglii, Francii a Holandsku, bývalý min. předseda britský, Baldwin a celá řada předních osobností i korporací všech národů. Tohoto jednomyslného mínění světa zaklekl se přece jen sovětští vládcové a pokusili se čistě po bolševicku odpovědět. Vynutili totiž na metropolitovi Sergejevovi a několika jiných

hodnostářích pravoslavných, jejichž církevní pravomoc sovětský zákon vůbec neuznává, prohlášení, že v Rusku je úplná náboženská svoboda. Tisíce zavřených chrámů, deportovaných a popravených kněží, zničené symboly křesťanské a pustá propaganda protináboženská za zakázané obrany náboženské — to je sovětská svoboda náboženství. Tento pustý, divadelně inscenovaný výsměch sovětů všemu světu byl také všude přijat jako podvod diktátorů, jimž každá immorálnost je dovoleným prostředkem v boji proti kulturnímu západu, či-li, jak oni říkají, proti kapitalistickým státům, za jejichž nástroj tito pokrytci označili i papeže Pia XI. Ale přece jen to byl škleb, který jim zmrzl na zkřivených rtech.

Protestní akce českých katolíků proti bolševickému pronásledování křesťanství na Rusi.

Hned po publikaci listu sv. Otce proti bolševictví, jež otiskujeme v tomto čísle, vydalo ústředí křesťanského dělnictva v Praze výzvu ke všem svým skupinám, aby podnikly ve větších místech a městech protestní akce proti protináboženskému běsnění bolševickému v Rusku. Je nutno, aby se k těmto protestním schůzím 16. nebo 18. března spojily všude všechny katolické spolky místní a především mládež, aby tato první opravdová katolická hromadná akce, vyvolaná Piem XI., vyzněla co nejmohtněji. Stěžuje-li si mládež, že nemá práci a nemá možnost se uplatnit, zde je její místo, zde je veliká příležitost k mocné, organisované akci, pro kterou by měl být ve všech místech utvořen rychle zvláštní výbor ze spolků mládeže, žen, Orla, dělnických organizací a který by se měl obrátiti v dorozumění s farními úřady na všecko katolické obyvatelstvo města či obce, aby se protestní akce zúčastnilo. Čin papežův je velikým činem, napněme všechny síly, abychom se neukázali malými. Zde je vynikající příležitost provésti, jak Apoštolát sv. Cyrila a Metoda začal, rozvětvenou a mohutnou protestní akci katolickou ve službách myšlenky unionistické i slovanské.

Modlitba k sv. Terezičce za ruské bratry.

O smírčích pobožnostech 19. března bude opětována schválená modlitba za Rusko ke sv. Terezii, kterou zde uvádíme (otištěna byla ve 4. čísle časopisu „Děst růží“):

Milá a soucitná světice, rač zjednati úlevu na-

ším ruským bratřím, kteří jsou obětmi dlouhého a krutého protikřesťanského pronásledování. Vypros jim vytrvalost ve víře, vzrůst lásky k Bohu i k bližnímu a důvěru k přesvaté Matce Boží. Připrav pro ně svaté kněze, kteří by usmířovali svatokrádeže a rouhání se Nejsvětější Svátosti. Ať znovu vzkvétají, zejména mezi mládeží, křesťanské ctnosti, zvláště andělská čistota, aby tento ušlechtilý národ, zbavený veškeré služebnosti a dobrovolně se navrátilší do jediného ovčince, který milující Srdce zmrtvýchvstalého Krista světilo úplně svatému Petru a jeho nástupcům, okoušel konečně radostí, aby v jednotě svaté katolické Církve oslavoval Otce, Syna i Ducha svatého. Amen.

Politický přehled.

Katolický blok.

Rozhovor o katolickém bloku, k němuž dal podnět dopis Andreje Hlinky katolickým stranám, umkl. Lidová strana i němečtí křesť. sociálové, stejně jako Maďari, jmenovali žádané dva zástupce do porady, ale Andrej Hlinka už poradu nesvolal. Zdá se, že iniciativu teď převzme strana lidová, aby byl obnoven výbor poslanců-kněží všech stran, který by bděl nad církevně politickým zákonodárstvím i praxí při jeho provádění.

S české strany hlavní chyba je v tom, že nikdo neinformuje veřejnost, jaké podmínky klade Andrej Hlinka pro utvoření katolického bloku. Jsou to podmínky (státní dualism), jaké žádná slovenská strana pokroková neklade svým soudružským stranám českým, a je to vůbec jediné lidová strana, která nechce vstoupit s lidovou stranou v československé skupenství stranické, byť sebe volnějši. Hlinka nekade podmínky katolické, nýbrž politicky separatistické. Nikoli tedy Šrámek, který svou politiku za 10 let nezměnil, nýbrž Andrej Hlinka, rozený opoziční tribun, který každý rok má jinou taktiku politickou; naposled souručenství s fašistickou Ligou, v níž jeden člen je příslušníkem církve československé, druhý pravoslavné a třetí bez vyznání. Tomu se říká politika katolická? Nejlepší službu pro brzké souručenství strany lidové s lidovou můžeme vykonat, když přesvědčíme katolický lid český, že musí žádati od Andreje Hlinky politiku katolickou a že není možno politický program autonomistický do katolické slupky jenom balit. Státní dualism by poškodil katolictví v obou částech republiky, a i ti, kteří dnes nechápou, proč lidová strana nemůže přijmouti taktiku Hlinkovu, by po budoucích

porážkách obvinili vůdce strany lidové z neschopnosti, poněvadž měl vědět to, co ostatní vědět nemohou a měl podle toho jednat.

Dokud si Hlinka myslí, že katolický lid český má jiné názory než jeho vůdcové, nepozná, že hlavní příčinou, proč katolické souručenství československé nebylo uskutečněno, je on sám.

Strana práce dopracovala.

V neděli dohořela svíčka strany práce, když nízký knot jejího života padl do rozlitého vosku strany, které už vlastně nebylo. Dr. Stránský, poslanec národně socialistní, zakadatel strany práce, podal zbytkům stoupců až s druhého břehu řeky konec provazu, aby, chytíce se ho, přeplyli za ním do strany jiné. Pozůstalí truhlíci přijali úmrtní oznámení s resignací, poněvadž mrtvé pochovávat a ne křisiti je povinností lidskou, ale přece se našlo ještě 9 ztracenců, kteří nechápali, proč krysař opustil cestu, na kterou vedl své věrné před 5 lety. Žijeme v jiné době než před válkou.

Dr. Stránský chtěl prorazit najednou a ne čekat dvacet let na vybudování strany, jak to dělali dnešní vůdcové stran a třeba Klofáč. Žijeme rychleji a také Stříbrný volá, že stranu radikální musí vydupat za dva roky, ne za desetiletí. I tak však zůstane případ vůdce strany práce, jenž získal r. 1925 na 100.000 hlasů, zajímavým dokladem politického typu, kterému strana je jen nutným podstavcem pro osobní akci.

Ostatně přestupem k národním socialistům J. Stránský svůj prvotní úkol splnil. On i dr. Beneš mají konečně svou vlastní stranu, ve které byly proto provedeny už nutné adaptace a přestavby. Důstojníci strany práce obsadili vedení strany podrobené. Starý Klofáč melancholicky chodí po Dobříkově a svou autoritou kryje instalační práci nového vedení, aby, až odejde, mohlo se dovolávat Klofáče proti všem opozičníkům.

Změny v národní demokracii.

V národně demokratické straně po filofašistické éře nastal obrat. Ve volbách vynutili si průmyslníci kandidaturu a zvolení dra Hodače a ing. Touška, a dr. Hodač, jenž je proti fašistům a který není proti Masarykovi, nabyl velkého vlivu jak v Národních listech, tak v celé straně. Bývalé vedoucí hlavy politiky, přátelské fašistům, gener. tajemník Hlaváček a řed. Sís, nejen že nedostaly mandát, ale octly se v opozici proti novému kursu strany, která se osa-

mostatňuje i z úzkého područí agrárního. Proto jak Právo lidu, tak České slovo je spokojeno s novým režimem, do kterého páli prudce Stříbrný ve svém tisku.

Do 7. března klid.

V koalici bude do 7. března, do oslav 80. narozenin prezidentových, klid. Vyřizen bude rozpočet, ale nic víc. Potom se pustí koalice do řešení zemědělské krise, prodloužení bytových zákonů, otázek státně zaměstnaneckých, systému obchodních smluv... a zde se uvidí, lze-li docílit dohody o delším, aspoň dvouletém programu vládním, nebo ne. Někteří vůdcové soc. demokratů věří v tuto možnost, ale některá ze stran bude prý muset z vlády, aby umožnila snazší dohodu a větší volnost rukou vládě.

Jestliže dříve byla tato možnost políčena hlavně na národní demokracii, dnes, kdy tam rozhoduje dr. Hodač, to už není pravděpodobné, poněvadž průmyslníci nepotřebují své muže v opozici, ale ve vládě. Posice strany lidové bude rozhodně vyžadovat velké obezřelosti a naprosté jednoty uvnitř, aby zájmy strany mohly býti s úspěchem obhájeny.

Nové předsednictvo slovenské strany lidové.

Dne 17. února ustavilo se v Bratislavě nové předsednictvo strany lidové, ve které vedle předsedy Andreje Hlinky jest šest kněží a šest laiků. Úřadujícím místopředsedou je býv. ministr dr. Tiszo. Složení tohoto předsednictva znamená nový postup protitukovského směru. — Dr. Tiszo mluvil v rozpočtové debatě ve sněmovně 18. února, avšak i on ještě žádal ve své řeči včlenění pittsburské dohody do ústavní listiny republiky a státotvornost maďarské menšiny chce získati pomocí slovenské autonomie, ve které by došlo k užšímu vyrovnání obou národů užší vlasti slovenské. Tento blok autonomistický nevylučuje prý nikoho, kdo se chce poctivě přihlásit dále pro autonomii Slovenska. Těžko říci, že by tohle byla nová, neromantická politika, která k vůli Maďarům, aby se cítili doma, chce zavést státní dualism. Na tento státní dualism, vynucený Maďary, zahynulo už Rakousko-Uhersko. Proto ať se nikdo nediví, že

česká politika katolická na tyto cesty nechce znovu vkročit.

Stalin o kolektivisaci rolnictva.

V minulých dnech přijal Stalin deputaci studentů moskevské komunistické akademie. Během rozmluvy rudý diktátor prohlásil, že kolektivisace rolnictva jest nejbližší a nejdůležitější etapou ve vybudování sovětské Unie. „Až vyhladíme soukromé vlastníky půdy, kteří u nás dosud tvoří určitou společenskou třídu, pak na území sovětského Ruska bude žiti jen velká, jednolitá armáda proletářů“, pravil Stalin. Dále projevil názor, že jakmile kulaci budou zbaveni existenčních prostředků, t. j. půdy, dojde k rychlé a automatické přeměně v ústrojí ruské vesnice, neboť pak malozemědělci a drobní vlastníci půdy spojí se v selské komuny, ve kterých mužik nebude hráti více roli vlastníka, nýbrž pouhého pracujícího proletáře. A tento přerod uspiší vývoj Ruska ve skutečný sovětský stát. Teprve pak se prý bude moci říci, že vláda sovětů jest opřena o více jak 100milionovou armádu proletářů. Svoji rozmluvu s deputací zakončil Stalin prohlášením, že po dosažení této etapy otevrou se široké možnosti pro komunistickou revoluci v celém světě.

Papežské encykliky, které jsme otiskli v posledním ročníku, tomto čísle, i encykliky dřívější, vyjdou samostatně v knihovně „Života“ s životopisem papeže Pia XI. na dvojím papíře v laciném i bibliofilském vydání. V tomto knižním vydání budou také opraveny chyby překladové a nepřesnosti, kterých se pro rychlost překladu a časovou okamžitou publikaci nebylo lze vyvarovat. Myslíme, že se čtenářům zavděčíme tímto činem.

Čtěte ŽIVOT!

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Karlovo nám. 5-6. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Rozšiřujte ŽIVOT!

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, 1. března 1930.

ČÍSLO 3

Josef Doležal:

Veliký život.

K 80. narozeninám T. G. Masaryka 7. března 1930.

Životní dílo Tomáše G. Masaryka jak vnějším svým výsledkem — ze syna panského kochého hlavou osvobozeného národa — tak duchovním obsahem je obrazem jednoho ze zvláště velkých lidských osudů historie našeho národa.

Dílem Masarykovým zavřena je doba národního obrození a otevřeny brány národní samostatnosti. To opět nejenom zevní skutečností, ale také vnitřně, tím, že nejpodstatnější známkou života Masarykova je právě to kovářské úsilí ze sebe a všech postav národní minulosti, z díla jejich vyčerpali ty hodnoty, které byly ideálem i doby současné, a dáti tak z národní historie čerpanou a ideálem současného evropského lidstva umocněnou dynamickou sílu přirozené touze národa po svobodě. Této touze a tomuto usilování stála v cestě habsburská monarchie s životními cíli zcela jinými a v okolnosti, že tato monarchie posilovala svou autoritu státním katolicismem, kterým své politické feudální formy konservovala, v tomto faktu tkví vnější historická příčina střetu života Masarykova s katolictvím. Druhou příčinou byl stav evropské vzdělanosti, v celém 19. století od ideálů katolické duchovní i společenské autority zcela odvrácené a třetí, vnitřní, byla sama povaha Masarykova bytostně protiautoritářská. Tento pud povahový splýval harmonicky s národním pudem a touhou osvobození, již stály v cestě současné autority společnosti — opravdu stát a zdánlivě autorita Říma, kterou se tento stát kryl. Proto odkaz husitství, palcát, namířený proti císaři a papeži, i současná nálada doby splývala v životním díle Masarykově s vlastní jeho povahou v organickou jednotu, která vytváří osobnost ze sil této osobnosti a kolektivních snah a potřeb národa. Tak v Masarykovi je ztělesněno historické i duchovní úsilí jedné

národní epochy. Národní potřeba a historie hnětla Masaryka a Masarykovy životní ideály zpracovávaly národní mínění; sjednocení jedinice s celkem v typ předtím v národní společnosti jen zřídka uskutečněný.

Proto výsledkem životního díla Masarykova, z Boží milosti korunovaného nad to nejvyšším lidským možným úspěchem, jest zcela jedinečná autorita a mimořádný myšlenkový vliv v celém českém životě. Celé strany politické, občanské i socialistické, přijaly jeho státní i duchovní koncepci, jeho názory mravní i náboženské, pokud kolektivní celky osobnost vůbec absorbovat mohou.

Masaryk je autoritou a nejvyšším typem českého pokrokového světa. Dvě socialistické strany přejaly takřka úplně jeho program humanitní demokracie a občanské strany, národ. demokratická, agrární, živnostenská, vzaly zase kulturně jeho názory za své. I ti, kdo z nejrůznějších důvodů politických, nacionálních nebo i osobních vystupují a bojují proti němu, jsou mu poplatní v nejrůznějších směrech: v poměru ke katolictví, k husitství. Zbytek těch, ostatně nepatrný, kteří proti jeho humanitní demokracii hájí pudovější stránky národní sebezáchovy, národního egoismu, jsou myšlenkově i fakticky daleko za ním, poněvadž nedovedli ze základů, z nichž vycházejí, zbudovati jinou koncepci národního poslání, která by splývala s potřebou a ideálem i lidstva ostatního.

Tak proti Masarykově lidské a národní filosofii stojí tu, historií národa a všelidskými ideály nesena, jediná koncepce jiná: katolická. Vyrůstajíc z jiného základu duchovního a jinými cestami chtějíc dospěti naplnění národního poslání, přece často v konkrétních činech i v onom úsilí spojovati národ s lidskostí nachází mnoho společného. Bylo mnoho bojů

mezi Masarykem a katolictvím v našich zemích, ale vývoj Evropy, světová válka a revoluce sovětská učinily část těchto srážek jen historickou vzpomínkou.

Zbývá ještě mnohé a považoval jsem vždycky a pokládám za nutné i dnes, aby se dorůstající generace katolická vyrovnala v osobnosti Masarykově s tím, co je zkratkou evropských duchovních snah o nové společenské a mravní formy životní. A s jeho koncepcí českého dějinného zápasu.

Hlavní částí svých životních bojů je už Masaryk — pro oči mládeže dnešní — potopen v minulost, kterou si mohou konstruovat už jen z knih a vypravování starých; pro většinu mladší generace je Masaryk hlavou státu, prezidentem s romantickou cestou k stolci presidentskému, ne nepodobnou pohádkovým vzpomínkám. Není naprosto v zájmu katolické činnosti veřejné srážet se s veřejným míněním českým o Masaryka presidenta, o autoritu hlavy státu. Naopak pokládám v zájmu katolickém pro budoucnost míti kladný poměr už dnes k jeho autoritě státní a také k té části jeho životního díla politického a kulturního, které můžeme přijmouti ve shodě s pokrokovým světem českým. Nám jde a půjde o srůst katolictví s národním vědomím českým v organickou jednotu a proto musíme bráti z historie, přítomnosti za své vše, co s katolickými principy není v rozporu.

Poměry světové se změnily od dob, kdy katolická církev byla pokládána za brzdu evropského pokroku, nebezpečí rozkladu a potřeba autority duchovní celého kulturního lidstva stoupla, takže ne všechno z díla Masarykova dožilo dneška a mnohé ještě stane se minulostí; naopak ale část jeho úsilí, ovoce díla, stává se obecným národním majetkem i jeho vrstev uvědoměle katolických.

V budoucnu bude se evropská společnost zabývat jinými problémy než v století 19., jehož síly formulovaly život Masarykův. Bolševická revoluce, která jest závěrem epochy, započaté francouzskou revolucí a materialistickou filosofií Marxovou, obrací pozornost evropského lidstva k duchovním základům kultury dneška a tak ke křesťanství a katolicismu. Proces hledajících bude příště opačný, než byl Masarykův.

Život dnes osmdesátiletého muže, zakončený jedinečně šťastným podzimem, nebyl klidný a jeho úžasná intenzita s dějištěm po celém světě v nejplnější aktivitě po 50 let může býti opravdu vzorem českým mladým lidem. Co zá-

pasů, co bouří, porážek a vítězství prožil syn kočího, kovářský učeň, učitelský, student, universitní profesor; žurnalista, řečník, politik, revolucionář a president obnoveného státu československého.

Boj o romantickou nebo reální metodu české politiky a práce v zápase o Rukopisy; boj o všeobecné hlasovací právo, hornické stávky, volební kampaně, boj proti rituální pověře v procesu Hilsnerově, prohraný boj ve Švihově případě. Všecky tyto zápasy rozdělovaly veřejnost českou na prudce se potírající tábory; byly to demonstrace, vzrušení, debaty, v nichž nejednou stál Masaryk proti většině české společnosti.

Když jsem studoval na litomyšlském gymnasiu, byla celá moje třída, až snad na dva tři spolužáky, úplně pod vlivem Masarykovým a profesorů realistů. Já jediný jsem se v letech 1908—12 aktivně účastnil práce v katolických spolcích mládeže, Orlu a studentstvu, především díky aktivní účasti mého otce v politické práci a pak velmi ranému zasvěcení mne do veřejných bojů. Utekl jsem jako kluk ještě přes zákaz ve škole na demonstrace pro všeobecné právo hlasovací, v maturitní práci jsem citoval Masaryka dvakrát nebo třikrát a otázka: proč se studentstvo středoškolské odvrací od katolictví, byla tématem mé řeči na studentském sjezdu v Hradci Králové r. 1912. Názor, že s osobností, která měla tak pronikavý vliv na myšlení celé generace, se musím vyrovnat s katolického hlediska, hájím i dnes pro katolickou politiku, poněvadž po velikém životním úspěchu první president svobodné republiky zůstane autoritou veliké části našeho národa i po své smrti. To tím spíše, poněvadž jeho životní úsilí tvoří závěrečný zatím článek řetězu, ztrácejícího se v minulosti několika staletí národních dějin.

Svobodný národ bude míti za změněných evropských poměrů společenských i kulturních jiné potřeby a cíle než v minulosti nesvobodné; svoboda, o kterou se president zasloužil, je nutnou podmínkou rozpětí všech sil katolictví českého a podmínkou vlivu jeho na národní celek. Uznávající všecky klady díla presidentova, jsme jisti, že katolictví půjde dál, a výše: upevní mravní základy samostatnosti a překoná v nových poměrech XX. století dlouhý rozpor mezi národní historií českou a Římem, reprezentantem světové autority náboženské tak, aby v duši českého člověka vědomí národního osudu splynulo s posláním světového katolictví v organickou jednotu.

Encyklika J. Sv. Pia XI. o výchově mládeže.

(Dokončení.)

Koedukace.

Stejně bludnou a křesťanské výchově nebezpečnou jest metoda „koedukace“, spočívající rovněž na naturalismu, popírajícím dědičný hřích a u mnohých zastánců oné metody na žalostném zmatení ideí, ježto zaměňují oprávněné spoluzití lidské se společenstvím a se všeobecnou rovností. Stvořitel ustanovil a zařídil dokonalé spoluzití obou pohlaví toliko v jednotě manželství a pak poněkud rozdílné v rodině a společnosti. Mimoto netkví v přirozenosti samé, která je rozlišuje v organismu, v náklonostech a schopnostech, žádný důvod, jenž by opravňoval společenství či snad rovnost výchovy obou pohlaví. Ona podle podivuhodných záměrů Stvořitelových se mají vzájemně doplňovati v rodině a ve společnosti, právě pro svoji různost, která má býti proto udržována a k níž se má přiblížeti ve výchově s nezbytným rozlišováním a odpovídajícím odloučením podle různého věku a okolností. Těchto zásad se má užívatí podle pravidel křesťanské moudrosti ve všech školách, hlavně v období pro výchovu nejchoulostivějším a nejrozhodnějším, jakou jest doba dospívání; a i v tělocvičných cvičeních a ve sportu se zvláštními ohledy na křesťanskou skromnost ženské mládeže, pro niž jest velice nevhodným přílišné veřejné vystavování.

Připomínajíc vážná slova Božského Mistra: „Běda světu pro pohoršení,“⁴⁵⁾ upozorňujeme vás důrazně, ctihodní bratří, na tyto velice zhoubné bludy, které pronikají hluboko i mezi křesťanský lid ke škodě mládeže.

Prostředí. Křesťanská rodina.

K dosažení dokonalé výchovy musíme přihlížeti k tomu, aby podmínky, týkající se výchovy mládeže v období vzdělání, totiž souhrn všech okolností, které mohou býti nazvány „prostředím“, odpovídaly touženému cíli.

Prvým přirozeným a nutným prostředím výchovy jest rodina, k tomu ustanovená Stvořitelem. Proto pravidelně nejúčinnější a nejtrvalejší výchovou jest ona, kterou přijímá dítě v řádné a ukázněné rodině křesťanské, a je tím účinnější, čím jasnější a zářnější jest dobrý příklad rodičů a pak všech členů rodiny.

Není Naším úmyslem chtítí zde mluvití ex

professo, dotýkajíc se jen základních bodů, o domácí výchově, tak rozsáhlou je ta látka, o níž ostatně nescházejí zvláštní pojednání, stará i nová, od autorů znalých nauky křesťanské, z nichž je třeba se zmíniti hlavně o uvedeném již zlatém pojednání Antonianově „O křesťanské výchově dětí“, které dával sv. Karel Boromejský veřejně předčítati rodičům shromážděným ve chrámech.

Chceme tedy především, ctihodní bratří, upozorniti vás na žalostný stav dnešní výchovy v rodině. Přípravám k úřadům a k povoláním časného pozemského života, jistě méně důležitým, jsou věnována dlouhá studia a pečlivá snaha, zatím co k základní znalosti výchovy dětí jsou rodiče vedeni velice málo nebo vůbec nic, ponoření příliš ve starosti časné. Aby byl ještě více zeslaben vliv rodinného prostředí, téměř všude jsou děti vzdalovány v útlém věku od rodiny pod různými záminkami, ať hospodářskými, či obchodními nebo politickými; a v jedné zemi se dokonce vytrhují děti z klína rodiny, aby je vzdělali, nebo pravdivěji řečeno, znetvořili a zkazili ve sdruženích a školách bez Boha, v bezbožnosti a nenávisti podle zásad socialistických, čímž se obnovuje to hrozné vraždění nevinných.

Zapřisaháme tedy jménem Ježíše Krista pastýře duší, aby užili všech prostředků a v naučeních a katechismech, slovem a písmem, aby upozorňovali křesťanské rodiče na jejich přetěžké povinnosti a netoliko teoreticky a všeobecně, nýbrž prakticky a podrobně na jejich zvláštní povinnosti vzhledem k náboženské výchově, mravní a občanské, jejich dětí a ukazovali vhodnější prostředky, účinné metody a hlavně na příklad jejich života. Apoštol národů ve svých epištolách, hlavně v Listě k Efeským, dává sám takové naučení, když rodiče napomíná: „Otcové, nevzněcujte svých synů ke hněvu.“⁴⁶⁾ To se děje tak výstřední přísností, jako hlavně netrpělivostí, neznalostí jemnějších způsobů a též přílišným uvolněním rodinné kázně, z čehož rostou v dětech nezkrotné vášně. Ať tedy rodiče a s nimi všichni vychovatelé se snaží užiti řádně autority, svěřené jim Bohem, jehož jsou v pravém slova smyslu zástupci, ne pro vlastní pohodlí, nýbrž pro správnou výchovu dětí ve zdravé a synovské „bázi Boží, začátku moudrosti“, na které jedině může pevně

spočívati úcta k autoritě, bez níž nemůže existovati ani řád, ani pokoj a blahobyt v rodině a ve společnosti.

Církev a její výchovatelské dílo.

Slabým silám klesnuvší lidské přirozenosti Prozřetelnost dala četnou pomoc, své Milosti a mnohé prostředky, na které jest bohata Církev, veliká rodina Kristova, jež jest proto výchovným prostředím, úžeji a harmoničtěji spojeným s prostředím křesťanské rodiny.

Toto výchovné prostředí Církve neobsahuje toliko svátostí, prostředků milosti, božsky účinných a obřadů, všech výsostně výchovných, ani toliko vznešeného místa křesťanského chrámu, který sám sebou jest podivuhodně výchovným v řeči liturgie a umění, nýbrž i veliké množství a různost škol, sdružení a rozličné ústavy, které jsou s to vésti mládež ke zbožnosti spolu se studiem věd a umění i kulturou tělesnou. A jako jest v té nevyčerpatelné hojnosti výchovných děl podivuhodnou i nepřekonatelnou mateřská prozřetelnost Církve, tak jest i podivuhodnou harmonie, výše zmíněná, s křesťanskou rodinou, takže možno opravdu říci, že Církev a rodina tvoří jediný chrám křesťanské výchovy.

Škola.

A poněvadž jest nezbytno, aby nová pokolení byla vzdělána v umění a vědách, čímž se zlepšuje a obšťastňuje občanské spoluzítí, a poněvadž rodina sama na to dílo nestačí, proto vzniká sociální zřízení — škola, jež byla zakládána z podnětu rodiny a Církve mnohem dříve než z podnětu státu. Proto škola, přihlížíme-li k jejímu historickému vzniku, jest svou povahou zřízením pomocným a doplňujícím rodinu a Církev; a proto logickou mravní nutností nesmí netoliko neodporovati, nýbrž kladně musí souhlasiti s obojím prostředím v nejdokonalejší jednotě mravní, jež jest možna, aby tvořila spolu s rodinou a Církví jednu svatyni, zasvěcenou křesťanské výchově, aby se neminula svého cíle a nezměnila se v dílo rozvratné.

To bylo jasně uznáno i laikem, tak slavným pedagogickými pracemi, ne všeobecně správnými, poněvadž jsou proniknuté liberalismem, který napsal: „Škola, není-li chrámem, jest jámou,“ a jinde: „Není-li souladu mezi výchovou literární, sociální, domácí a náboženskou, člověk jest nešťasten a nemohoucí.“⁴⁷⁾

Z toho plyne, že škola *neutrální* nebo *laická* odporuje základním pravidlům výchovy, když jest z ní vyloučeno náboženství. Ostatně taková

škola není prakticky možnou, neboť ve skutečnosti se stává protináboženskou. Není třeba opakovati o ní slova Našich Předchůdců Pia IX. a Lva XIII., v jejichž dobách se začal laicism stěhovati do veřejných škol. Obnovujeme a potvrzujeme jejich prohlášení⁴⁸⁾ a zároveň předpisy církevního práva, které zakazují katolickým dětem návštěvu škol akatolických, nebo neutrálních, nebo smíšených, totiž těch, které jsou otevřené bez rozdílu katolíkům a nekatolíkům a docházení do nich může býti jedině dovoleno se svolením biskupa v určitých okolnostech místních a časových, jsou-li dány jisté záruky.⁴⁹⁾ A nemůže býti dovolena katolíkům ona škola smíšená (horší ještě, je-li jediná a pro všechny povinná), ve které, i když se vyučuje náboženství, ostatním předmětům vyučují učitelé nekatoličtí děti katolické spolu s nekatolickými.

Vždyť škola nestává se již tím faktem, že se v ní vyučuje náboženství (často velice skromně) školou podle ducha Církve a křesťanské rodiny, kterou by měly navštěvovati katolické děti. K tomu je třeba, aby veškeré vyučování a řád: učitelé, program a knihy všech předmětů byli proniknuti křesťanským duchem pod řízením a mateřskou bdělostí Církve, takže náboženství jest opravdu základem a korunou veškerého učení na všech stupních, netoliko na škole obecné, nýbrž i střední a vysoké. „Jest nezbytno,“ dí Lev XIII., „aby netoliko ve stanovených hodinách se učilo náboženství, nýbrž aby i ostatní učení dýchalo zbožností křesťanskou. Chybí-li to, neproniká-li tento svatý dech a nezahrívá-li duši učitelů a žáků, jest vyučování jakémukoliv předmětu velice málo prospěšné. Ba, často působí více zlého.“⁵⁰⁾

A nebudiž tvrzeno, že jest nemožno státu, ve kterém náležejí obyvatelé k různým vyznáním, starati se o veřejnou výchovu jinak, než školou neutrální nebo smíšenou, ježto stát může tak učiniti rozumněji a snadněji, když ponechá svobodným dílo Církve a rodin a spravedlivou podporou mu bude napomáhati. A že je to uskutečnitelné ke spokojenosti rodičů i k dobru vzdělání a pro veřejný mír a pokoj, jest dokázáno i skutečností u národů různých vyznání, a přece školská organisace odpovídá výchovnému právu rodin netoliko pokud se týče veškerého vyučování, — zvláště školami úplně katolickými pro katolíky — nýbrž i pokud se týče spravedlivého rozdělení podpor, udělovaných státem soukromým školám podle přání rodičů.

V jiných zemích, nábožensky smíšených, je tomu jinak, ne bez velikých obětí pro katolíky, kteří pod protektorátem a vedením biskupů a

s obětavým přispěním světského i rádrového kněžstva vydrží si pro své děti na své útraty katolickou školu, jak jim káže jejich svědomí a s ušlechtilostí a vytrvalostí opravdu hodnými chvály činí vše, aby zajistili úplně, jak říkají, „katolickou výchovu pro všechnu katolickou mládež v katolické škole“ A v tom, i když neuděluje podpory, jak by bylo spravedlivým, nemůže jim bránit stát, který zná práva rodiny a podmínky nezbytné k oprávněné svobodě.

Tam, kde je tato svoboda odpírána, nebo krížena jakýmkoliv způsobem, katolíci i za cenu sebe větších obětí podniknou vše pro udržení a uhájení svých škol a pro odhlasování spravedlivých zákonů školských.

Katolická akce pro školu.

Veškeré úsilí věřících o rozšíření a hájení katolické školy pro jejich děti jest dílem ryze náboženským a proto spadá v obor činnosti hlavně Katolické akce. Jsou tudíž Našemu otcovskému srdci zvláště drahými a jsou vši chvály hodnými ona sdružení, která u různých národů s takovou horlivostí pracují na díle tak důležitém.

Pročež budiž hlasitě prohlášeno, zdůrazněno a všeobecně uznáno, že katolíci, domáhající se katolické školy pro své děti, ať již v kterémkoliv státě, nepodnikají díla politické strany, nýbrž konají dílo náboženské, jak jim káže jejich svědomí a nezamýšlejí odloučiti své děti od těla i ducha národního, nýbrž vychovati je co nejdokonaleji a nejlépe k dobru národa, ponevadž dobrý katolík, právě vlivem katolické nauky, je tím samým nejlepším občanem, milujícím vlast a oddaně se podrobujícím autoritě státní, ať v jakékoliv formě jest ustavena.

V té škole v souladu s Církví a křesťanskou rodinou nebude odporovati to, čemu se naučí žáci v různých předmětech, tomu, čemu se naučí při vyučování náboženství; a bude-li nutno seznámiti je, pokud to káže úzkostlivé svědomí učitelovo, s bludy, které je třeba vyvrátiti, bude to učiněno s takovou přípravou a takovým protijedem zdravé nauky, že to nebude škoditi, nýbrž prospívati křesťanské výchově mládeže.

V té škole zároveň nebude studium mateřské řeči a řeči klasických nikdy na škodu neporušenosti mravů. Vždyť křesťanský učitel bude jako včely, které sbírají nejčistší část květů a ostatek zanechávají, jak praví sv. Basíl ve svém proslavu jinochům o klasické literatuře.⁵¹⁾ Taková opatrnost, vyžadovaná i pohanem Quintilianem,⁵²⁾ nebrání nikterak, aby křesťanský učitel nepřijímal a nevyužíval, co jest opravdu dobrého v naukách a metodách novějších, jak

dí Apoštol: „Zkuste vše: držte se toho, co jest dobré.“⁵³⁾ A proto přijímaje nové poznatky, nezavrhně překotně starých, schválených a doporučených zkušeností více věků, hlavně ve studiu latiny, jež, jak vidíme, stále více upadá v našich dnech právě pro neoprávněné zanedbávání metod, jež se tak osvědčily ve zdravém humanismu, který byl ve veliké oblibě v církevních školách. Tyto ušlechtilé tradice ukládají povinnost, aby mládež, svěřená katolickým školám, byla dobře vzdělána v umění a vědách, jak žádá nynější doba, ale zároveň jistě a hluboce ve zdravé filosofii, opuštěné od smíšené povrchnosti těch, kteří „by snad byli našli nutné, kdyby nebyli hledali věci zbytečných.“⁵⁴⁾ Proto každý křesťanský učitel má se snažiti, jak dí výstižně Lev XIII., „s větší živostí o to, aby netoliko užíval metody vyučovací vhodné a jisté, nýbrž ještě více o to, aby vyučování samo i v literatuře i ve vědách odpovídalo katolické víře, hlavně ovšem ve filosofii, na níž z veliké části závisí zdravý směr ostatních věd.“

Učitelové.

Dobré školy jsou ovocem netoliko dobrých nariadení, nýbrž hlavně dobrých učitelů, kteří výborně připraveni a vzděláni, každý ve svém oboru a vynikající přednostmi rozumovými i mravními, jež vyžaduje jejich předůležitý úřad, milují čistou a božskou láskou žáky jim svěřené, právě proto, že milují Ježíše Krista a jeho Církev, jejímiž jsou drahými syny a proto upřímně pečují o opravdové dobro rodin a své vlasti. Naplňuje Nás tudíž útěchou a vděčností k Boží Prozířetelnosti pohled na učící řeholníky a řeholnice, na tak veliký počet dobrých učitelů a učitelek, sjednocených i v kongregacích a zvláštích sdruženích, aby ještě lépe vzdělali svého ducha, ve sdruženích, která je třeba chváliti a šířiti jako znamenité a mocné pomocníky Katolické akce, pracujících nenáročně, horlivě a vytrvale o tom, co sv. Řehoř Naziánský nazývá uměním uměn a vědou věd,⁵⁶⁾ řízení a utváření mládeže. A i pro ně platí slova Božského Učitele: „Žeň jest hojná, ale dělníků málo.“⁵⁷⁾ Prosme tudíž Pána žní, aby poslal ještě hodně takových dělníků křesťanské výchovy, o jejichž vzdělání musí pečovati úsilovně pastýři duší a představení církevních řádů.

Jest rovněž nezbytno řídit i dbáti o výchovu dospívajícího, „poddajného jako vosk neresti,“⁵⁸⁾ ať žije v jakémkoliv prostředí, a odalovati zlé příležitosti a opatrovati mu dobré v osvěžení a ve společnostech, neboť „špatné řeči kazí dobré mravy.“⁵⁹⁾

Nebezpečství pro mládež.

Ale v našich dnech je třeba tím nutnější a větší obezřetosti, čím více jest příležitostí mravního a náboženského ztroskotání pro nezkušenou mládež, hlavně v nevěreckých nebo volných knihách, z nichž jsou mnohé ďábelsky lacinou rozšiřovány, či v divadlech a biografech, často i v přednáškách radiem, které rozmnožují a usnadňují, abych tak řekl, každou četbu, jako biograf všelijaká divadla. Tyto všemocné prostředky popularisační, které mohou býti, jsou-li v dobrých rukou, výbornými prostředky pro vzdělání a výchovu, vzněcují přecasto špatné vášně a žádosti. Sv. Augustin si stěžoval na vášně, již byli strhováni i křesťané v jeho době, libující si v představeních v cirku, a mluví s dramatickou živostí o zkažení svého spolužáka a přítele Alipia.⁶⁰⁾ Kolik jinochů zbloudilo vlivem dnešních divadel, jakož i vlivem špatné četby, mohou s trpkostí říci rodiče i vychovatelé!

Proto jest nutno co nejvíce rozšiřovati všechna vychovatelská díla, která v upřímně křesťanském duchu zápalu pro duše mladých lidí dávají knihami a zvláštními periodickými časopisy poznati rodičům a vychovatelům mravní a náboženská nebezpečí, jež jsou často lstivě vkládána do knih a divadel, a kteří rozšiřují dobrou četbu a dobré divadlo opravdu výchovné, nebo zakládají i s velikou obětí divadla a biografy, v nichž netoliko není ctnost v nebezpečí, nýbrž naopak jest hodně posilována.

Tato nutná opatrnost však nekáže, že mládež musí býti odloučena od společnosti, ve které přece musí žíti a zachrániti duši, nýbrž že dnes, více než kdy jindy, musí býti obrněna a posílena křesťansky proti svodům a bludům světa, který, jak praví slovo božské, jest „ctížádostí těla, ctížádostí očí a pýchou života;“⁶¹⁾ je třeba, aby byli, jak pravil Tertullian o prvých křesťanech, a takovými musí býti křesťané všech dob, „držitelé světa a ne bludu“⁶²⁾

Touto větou Tertullianovou se již dotýkáme toho, o čem jsme si předsevzali jednati na posledním místě, ale, co jest nejdůležitější, totiž o pravém základu křesťanské výchovy, který tkví v jejím vlastním cíli, a který nám nejjasněji ukáže výsostné výchovné poslání Církve.

Cíl křesťanské výchovy.

Vlastním a bezprostředním cílem křesťanské výchovy jest spolupracovati s boží milostí na utvoření dobrého a dokonalého křesťana, totiž Krista samého ve znovuzrozených křtem podle slov sv. Apoštola: „Synáčekové moji, s nimiž jsem

opět v bolestech porodních, až by Kristus utvářil se ve vás.“⁶⁴⁾ Proto opravdový křesťan má žíti nadpřirozeným životem v Kristu, „Kristu, který jest životem naším“⁶⁴⁾ a směřovati vši svou činností k tomu, „aby i život Ježíše se projevil v našem těle smrtelném“⁶⁵⁾

Právě proto obsahuje křesťanská výchova celou oblast lidského života, citového i duchovního, rozumového i mravního, individuálního, domácího i sociálního, ne aby ji zmenšila, nýbrž povznesla, řídila a zdokonalovala podle příkladů a nauky Kristovy.

Proto opravdový křesťan, plod křesťanské výchovy, jest člověkem nadpřirozeným, který myslí, usuzuje, jedná jistě a soustavně podle zdravého rozumu osvíceného nadpřirozeným světlem příkladů a nauky Kristovy. Či mluveno řečí dnes obvyklou, je to opravdový a celý charakter. Vždyť ne jakákoliv souvislost a houževnatost výchovy podle zásad subjektivních tvoří pravý charakter, nýbrž toliko vytrvalé následování věčných zásad spravedlnosti, jak soudí i pohanský básník, když chválí neodlučitelně „člověka spravedlivého a pevného ve svém předsevzetí“⁶⁶⁾ A na druhé straně nemůže býti úplné spravedlnosti, není-li dáváno Bohu, co jest Božího, jak činí opravdový křesťan.

Tento cíl a účel výchovy křesťanské připadá světovým lidem jako abstraktní a spíše jako něco, co nelze uskutečniti, nepotlačíme-li nebo nezmenšíme-li schopností přirozených a nezřekneme-li se věcí života pozemského a nevzdáme-li se života sociálního a časného blahobytu a jako odporujícího všemu pokroku v literatuře, vědách, umění a ve všem vzdělání. Na takové námitky, které již pronášeli ve své nevědomosti a předsudcích pohané i ti nejvzdělanější, odpověděl Tertullian: „Nestraníme se života. Uvědomujeme si dobře, že jsme povinni vděčností Bohu Stvořiteli; nezavrhuje žádného z jeho děl; jediné se zdržujeme, abychom jich neužívali nestřídmě nebo špatně. A tak ne bez fora, ne bez porážek, ne bez lázní, domů, krámů, stájí, jako vaši obchodníci a všichni zaměstnanci bydlíme v tomto světě. My se s vámi plavíme a bojujeme, obděláváme pole a obchodujeme, a proto si vyměňujeme práce a dáváme vám ku použití svá díla. Nevím, jak se můžeme zdáti neužitečnými vašim snažením, když spolu s vámi žijeme.“⁶⁷⁾

Opravdový křesťan vzorem občana.

Pravý křesťan tedy neutíká životu pozemskému, aniž zmenšuje své přirozené vlohy, rozvíjí je naopak a zdokonaluje, uváděje je v soulad

se životem nadpřirozeným, takže zušlechťuje i život přirozený a pečuje o jeho bezpečnější vzrůst netoliko v řádu duchovním a věčném nýbrž i v hmotném a časném.

To dokazuje celá historie křesťanství a jeho zařízení, která se ztotožňuje s historií opravdové vzdělanosti a skutečného pokroku až do současné doby. A hlavně to dokazují světcí, na které jest bohatá Církev a toliko ona sama, kteří dosáhli v nejvyšším stupni cíle křesťanské výchovy a stali se největšími dobrodinci lidstva. Opravdu, světcí byli, jsou a budou vždy největšími dobrodinci společnosti a i nejdokonalějšími vzory ve všech vrstvách a zaměstnáních v každém stavu a ve všech okolnostech životních, od obyčejného a prostého venkovana k vědci a spisovateli, od prostého řemeslníka až k veliteli vojsk, od otce rodiny k vládcí vládnoucímu celým národům, od prostých dívek a žen až ke královnám a císařovněm. A co říci o velikém díle, i pro dobro časné vykonaném, misijnářů, kteří zároveň se světlem víry nesli a nosí barbarským národům výsledky vzdělanosti; o zakladatelích četných charitativních a sociálních ústavů a o nespočetném množství svatých vychovatelů a vychovatelek, kteří zmnožili a učinili trvalým své dílo četnými výchovnými ústavami, které pomáhají rodinám a jsou nesmírným dobrodiním národům.

Ježíš, Učitel a Vzor výchovy.

To jsou ovoce, různá dobrodiní křesťanské výchovy právě pro nadpřirozený život v Kristu, který výchova ona vyvíjí a utváří v člověku. Vždyť Náš Pán Ježíš Kristus, Božský Mistr, jest pramenem a dárce takového života a ctnosti a zároveň příkladem všeobecným a pro všechny okolnosti lidského pokolení, svým příkladem hlavně mládeži v období svého skrytého, pracovitého a poslušného života, okrasou všech ctností individuálních, domácích a sociálních, před Bohem i před lidmi.

A veškeren souhrn výchovných pokladů nekonečné ceny, které jsme dosud jen částečně vyjmenovali, je tak vlastnictvím Církve, že tvoří samu její podstatu, ježto jest mystickým Tělem Kristovým, neposkvrněnou Nevěstou a proto nejplodnější Matkou a svrchovanou a dokonalou Vychovatelkou.

Církev, opravdová Matka.

A proto velký a geniální svatý Augustin, jehož blažené smrti právě vzpomínáme u příležitosti patnáctistého výročí, propukal, pln lásky,

v tyto nadšené chvály o ní: „Ó Církvě katolická, opravdová Matko křesťanů, ty podivuhodně hlásáš nejen, že se má uctívati nejčistší a neporušenou láskou sám Bůh, že nejkrásnějším žije životem, kdo ho následuje, ale miluješ nad to nevýslovně bližního, že u tebe nachází velice účinný lék na všechny nemoci, jimiž v hříších trpí duše. Ty vedeš a řídíš dětsky děti, zdatně mládež, jemně osoby staré podle potřeb těla i ducha. Ty, abych tak řekl, ve svobodnou poddanost dáváš děti rodičům, rodiče s nadvládou zbožnosti dáváš v čelo dětem. Ty poutem náboženství, silnějším a pevnějším než svazek krve, spojuješ bratry s bratry... Ty netoliko svazkem společnosti, nýbrž i určitého bratrství spojuješ občany s občany, národy s národy, slovem všechny lidi připomínkou na první rodiče. Učíš krále, aby dobře vládli národům; napomínáš národy, aby poslouchali králů. Dovedně učíš, komu patří čest, komu láska, komu úcta, komu bázeň, komu síla, komu napomenutí, komu povzbuzení, komu náprava, komu zavržení, komu prosba; ukazuje, co máme všem osvědčovati a čeho se varovati, všem láskou a varovati se urážeti bližního.“⁶⁸⁾

Pozdvihujeme, ctihodní bratří, srdce i ruce k nebesům, „ku Pastýři a Biskupu našich duší“⁶⁹⁾ k Božskému Králi, který „dává zákon vládnoucím“ aby dal ve své všemohoucí moci, aby tyto krásné plody křesťanské výchovy byly stále hojnější „v celém světě“, stále k většímu prospěchu jednotlivců i národů.

Pod ochranu těch nebeských milostí s otcovskou láskou udělujeme Vám, ctihodní bratří, Vašemu kněžstvu a Vaším věřícím Apoštolské Požehnání.

Dáno v Římě, u sv. Petra, 31. prosince v VIII. roce Našeho Pontifikátu.

Pius P. P. XI.

POZNÁMKY K ENCYKLICE.

1) Mark. X, 14. 2) II Tim, IV, 2. 3) Vyznání, X, 1. 4) Přísl. 22, 6. 5) Hom. 60, in c. 18 Mat. 6) Mark. IX, 36. 7) Mat. XXVIII, 18—20. 8) Pius IX., Ep. Cum non sine, 14. Jun. 1864. 9) De symbolo, XIII. 10) Encyklika „Libertas“ 20. Jun. 1888. 11) Enc. „Singulari quadam, 24. září 1912. 12) A. Manzoni, Osservazioni sulla Morale Cattolica, c. III. 13) Codex Juris Canonici, c. 1375. 14) Coment. in Matth., cap. 18. 15) Codex J. C., cc. 1381, 1382. 16) Ep. Enc. „Nobilissima Gallorum Gens“, 8. února 1884. 17) Mat. 28, 19. 18) Promluva ke studujícím koleje v Mondragone, 14. května 1929. 19) Deut. 32 4. 20) S. Th. 2—2, Q CII, a. 1. 21) S. Th. 2—2, Q. 10., a. 12. 22) Suppl. S. Th. 3. p. Q. 41. a. 1. 23) Cod. J. C., c. 1113. 24) Enc. „Rerum novarum“, 15. května 1891. 25) id. 26) Enc. „Sapientiae christianae, 10. ledna 1890. 27) C. J. C., c. 1113. 28) U. S. Supreme Court Decision in the Oregon School Cases, June 1. 1925. 29) List kardi-

nálu — st. sekretáři 30. května 1929. ³⁰⁾ Cod. J. C. c. 750, par. 2. S. Th. 2, 2, q. X, a. 12. ³¹⁾ Promluva ke studujícím koleje v Mondragone 14. května 1929. ³²⁾ id. ³³⁾ P. L. Tapparélli, Saggio teor. di Diritto naturale, n. 922. Dílo nedoceněné a doporučované ke studiu mládeže universitní. (Srv. Naši Promluvu ze dne 18. pros. 1927. ³⁴⁾ Enc. „Immortalitate Dei“, z 1. list. 1858. ³⁵⁾ id. ³⁶⁾ Ep. 138. ³⁷⁾ O výchově křesťanské, l. T. c. 43. ³⁸⁾ List kard. st. sekret. v květnu 1929. ³⁹⁾ Conc. Vat. Sess. 3. cap. 4. ⁴⁰⁾ Přísl. XXII, 15. ⁴¹⁾ Moudr. VIII, 1. ⁴²⁾ Jan, III, 8. ⁴³⁾ Řím. VII, 23. ⁴⁴⁾ Silvio Antoniano, O výchově křesťanské jinochů, lib. II, c. 88. ⁴⁵⁾ Mat. XVIII, 7. ⁴⁶⁾ Ef. VI, 4. ⁴⁷⁾ Tommaseo, Myšlenky o výchově, díl I, 3. 6. ⁴⁸⁾ Pius IX., ep. „Quom non sine“, 14. července 1864. — Syllabus, Prop. 48. — Lev XIII., alloc. „Sum-

mi Pontificatus“, 20. srpna 1880, Ep. enc. „Nobilissima“, 8. února 1884, Ep. enc. „Quod multum“ 22. srpna 1886, Ep. „Officio sanctissimo“ 22. prosince 1887, Ep. enc. „Caritatis“, 19. březen 1894, ecc. viz Cod. J. C. cum Fontium Annot., can. 1374. ⁴⁹⁾ Cod. J. C. c. 1374. ⁵⁰⁾ Ep. enc. „Militantis Ecclesiae“, 1. srpna 1897. ⁵¹⁾ P. 9, t. 31, 570. ⁵²⁾ Inst. Or. I, 8. ⁵³⁾ 1. Thess. v. 21. ⁵⁴⁾ Seneca, Epist. 45. ⁵⁵⁾ Lev XIII. Enc. „Inscrutabili“ z 21. dubna 1878. ⁵⁶⁾ Oratio II, P. 9, t. 35, 426. ⁵⁷⁾ Mat. IX, 37. ⁵⁸⁾ Horat. Art. poet. v. 163. ⁵⁹⁾ I. Kor. XV, 33. ⁶⁰⁾ Vyzn. VI, 8. ⁶¹⁾ 1. Jan, II, 16. ⁶²⁾ De Idolatria 14. ⁶³⁾ Gal. IV, 19. ⁶⁴⁾ Kol. III, 4. ⁶⁵⁾ Kor. IV, 11. ⁶⁶⁾ Horat. Od. I. III, od. 3. v. 1. ⁶⁷⁾ Apol. 42. ⁶⁸⁾ De moribus Ecclesiae cattolicae, lib. I., cap. 30. — P. 32, 1336. L. ⁶⁹⁾ Srv. I. Petr II, 25.

Ant. Novák:

Jak to viděl prostý bráška?

(Z deníku dobrovolce sibiřské armády.)

Červen 1919:

1. VI. Byl jsem opět v kostele. Tu nalézám nejlepší a nejspokojenější chvílku.

Oznámeno nám uznání a poděkování od zemstva v Izikkulu za prokázané osvobození Sibíře od bolševiků.

Spojenci potvrdí vládu Kolčakovu, ale do bojů asi sotva zasáhnou. Nezbyvá než dále čekati a hleděti zachovat mezi sebou jednotu a svornost. Vždyť také jednou uzraje čas našeho odjezdu, ač těžko a málo nás věří v to a doufá po tolika zklamáních.

Díky Bohu, jsem trochu zdrav, ale spokojený člověk není, ač nemám žádný nedostatek a volného času dost. Ale ta chladná cizina a nejistá budoucnost znepokojují. I mezi bratry se poměr jaksi ochlazuje. Opravdu, těžká a kritická to doba pro nás.

2. VI. Přišly Jobovy zprávy. Již celý den mě tísnila předtucha a dnes již je tu začátek smutných konců. Přišel dopis z Irkutsku od majora III. prap. Kratochvíla (byl otištěn v minulých ročnících „Života“), kde vypisuje podrobnosti svého arestování od naší vlády. Bylo s ním hrubě jednáno od gen. Surového a beze všeho vyslýchání a vyjasnění byl jimi arestován. V podobném stavu se nalézají ostatní a praporčík od 5. pluku Roztočil se zastřelil.

Pátý pluk je prý v rozvalu. A k tomu že pracují naši lidé z lidu? Což nevidí, že dávají podnět k rozvratu a rozkolu mezi námi a že mohou přivodit naši hanbu a nové otroctví? Nevidí či nechtějí to vidět, či snad si to přejí? Je to hrozně smutné, že naši někteří lidé pro své

osobní zájmy dávají v šanc těžce dobytou svobodu a chtějí ještě uvrhnout do zkázy to, co pozůstalo a nač se těší naši drazí doma.

Zpráva tato vyvolala veliké rozhořčení mezi mužstvem a přivodila a rozmnožila ještě větší nedůvěru k našemu vedení a zkormoutila mysle všech. Pak již člověka nic netěší. To jsme se zklamali.

Nyní se odbývají v Irkutsku předporady (negálního) vojenského sjezdu. Před rokem to bylo s námi lepší, třebaže jsme byli v boji s bolševiky. Aspoň byla mezi námi jednota a nadšení.

3. VI. První pluk byl vyslán proti bolševikům, ale ve skutečnosti byli odzbrojeni rotu od 3. pluku. Po vyjasnění situace chtěli jim vrátit vintovky, ale ti je odmítli. Ty hovory v tepluškách a venku! Jaké budou konce? Místo spokojenosti a oddechu po těžkých bojích a strádání — nesvár a nedůvěra, oddalování našeho odjezdu a zavádění nové disciplíny ve vojsku (rakušácké), dělající rozdíl mezi důstojníky a dobrovolci atd.

U Marianovky bylo při přepadení bolševiky zabito 16 mužů a 20 raněno.

4. VI. Celá rota mimo 6 dobrovolců protestovala proti neoprávněnému arestování majora Kratochvíla a žádala jeho navrácení k pluku (Kratochvíl byl delegátem 6. pluku). Deník píše, že ruský tisk počíná si nás všímat a připravovat nás, že jim pomůžeme. Ale nevím, jestli k tomu dojde po tolikerém zklamání. Mrzí mě to všechno, co se nyní odehrává. Ale co dělat? Jak mohu pomoci, já slabý? Ale přece se zastávám těch nižších (ač snad také jest něco viny

dole), protože nechtějí upadnouti do starého stavu dřívějšího, jak by si to někteří páni rádi zavedli. Odporoučím to i sebe do vůle boží.

5. VI. 1919. Přijel sem (do Omska) plukovník Krejčí (divisionář). Dal si zavolati důvěrníky rotného komitétu, rozmlouval s nimi v příčině arestování maj. Kratochvíla a o nynější situaci ve vojsku. Příkazy (Štefánikovy) vydali, ač vědí, že nebudou od mužstva splněny, ale činí tak proto, aby měli (vedení) po ruce důkazy, že oni byli bez viny před naší vládou. Od soudil protivení se rozkazům u majora Kratochvíla, uznal jej trestným a návrat jeho k části za nemožný (přes protest důvěrníků). Major Jaroš též uznal Kratochvíla vinným. Jednání jeho nazval zločinným. Tak bude naloženo s každým důstojníkem a dobrovolcem v podobném případě. Dopis majora Kratochvíla měl na stole a rozebíral jej. Takto aspoň dali páni najevo smýšlení a mužstvo též a nyní může být více jasna a může se při dobré vůli srovnati to, co způsobilo rozvrat a nedůvěru mezi důstojníky, vládou a dobrovolci. Jen více porozumění a poctivosti ve slovech i smýšlení! Pak by se s chutí pracovalo a nějaké nové změny ponechat až doma.

Odpoledne byla udělována vojenská vyznamenání francouzská našim dobrovolcům. 22 mužům připnul pluk. Krejčí kříže za asistence 6. pluku mimo IV. prapor. Krejčí s úsměvem na tváři promlouval s dobrovolci a provolal „nazdar“, ale odpověď byla slabá.

6. VI. Gen. Gajda byl jmenován velitelem ruských vojsk. Od něho se očekává náprava. S námi na posici asi již nic nebude. Nálada je ta tam. Máme prý vyměnit první pluk.

7. VI. Je pořádná zima, až drkotáme zuby. Odpoledne byla oslava výročí osvobození Omska od bolševiků. Přítomen byl admirál Kolčak, ataman Ivanov, Rizov, Krejčí a zástupci spojeneckých velmocí. Zúčastnil se náš pluk (11 rot) a ruské části (4 pluky), kozáci. Bohoslužbu sloužilo 13 popů s arcibiskupem. Naši nesmekli. Při defilérce se naši hoši nechali vidět.

Vnitřní poměry se u nás (jak se zdá) začínají lepší. Dejž Bůh! Kam by to také vedlo. Do Deníku píší dobrovolci a radí se k rozvaze a umírněnosti. Některé zprávy kolující mezi vojskem zdají se být agitační. Mnoho se mluví a málo myslí. Jaký div v takovém trapném stavu. Proč nám nechodí pošta z domova?

8. VI. Dnes je Boží Hod svatodušní. Byl jsem v kostele, modlil se za drahé své a vzpomínal, jak jim asi je. Odpoledne jsem byl na hřbitově a vzpomínal na zemřelou matku. Hroby zde mají pěkně upravené. Opilí ruští vojáci, které

jsem potkával, dávali najevo odpor k nám Čechům a náklonnost k bolševikům. Nenávidí nás a my se máme za ně bít...

9. VI. Tak se mi někdy zdá, že se na nás jednou všecko zřítí a nás zahubí. Někdy nás přepadne krajní pesimismus, jindy je zas veselo, plno smíchu a vtipů.

10. VI. Včera prý byly v některých městech demonstrace a drancování krámů. Řádí zde lichva a je citelný nedostatek jak potravin tak potřeb. Volby v Irkutsku vyhráli majitelé domů. Socialisté zůstali v menšině. Volilo pouze 12—30 procent.

Docházejí tatarské zprávy z bojišť. Hrozí válka bolševiků s Rumunskem. Maďari postoupili 30 km do Slovenska. Denikin rozbil bolševickou armádu.

12. VI. Je zima, chlad, deštivo. To je divné léto.

Tak již to začíná.

B. Pavlů vyzval 1. pluk, kdo z nich nechce poslouchat vládu, aby vystoupil. Vystoupili 3 dobrovolci. Byli arestováni a propuštěni z vojska. Delegáty plukovní na sjezdě též arestoval. Nato arestoval 4. pluk své důstojníky a tři roty jely z Innokenstveny do Irkutska a žádaly o propuštění delegátů. Když jejich žádost byla splněna, propustili též své důstojníky.

Delegáti zvolili za sebe výkonný výbor a povolali I. division těžké artilerie do Irkutska. Generál Janin ihned telegrafoval naší vládě do vlasti, za jakým účelem jsme my zde a jaké byly vykonány kroky k našemu odpravení do vlasti. Už je to dva měsíce a tento dotaz dosud vláda nezodpověděla. Vybízí, aby vojsko zatím zachovalo rozvahu, klid a pořádek.

Major Kratochvíl byl potrestán 10denním disciplinárním řádem a nyní žádá maj. Jaroše, může-li se vrátiti k pluku.

Tohle se mohlo očekávat a jednou musí být jasno, co si ty vůdčí hlavy myslely a co vlastně chtěly. Snad ne rozvrat? Toto stojí přece za uváženou. Či chtějí jen bezpodmínečnou disciplínu? To snad zde není ani možné. Či jsou nějak zavázáni?

Byl vydán příkaz o dodržování poctivosti na stráži. Janin jede na východ k vůli informování. Srový, Medek a Pavlů mají býti arestováni. Roty 4. pluku vedl dobrovolce *Abeles*. 1. pluk při irkutském převratu neúčinkoval. Přebírat stal se v noci z 10. na 11. červenec.

13. VI. Kratochvíl byl přeložen od pluku dle příkazu. (Ličení ruského jara.) Maďari dostali rozkaz vykliditi Slovensko.

16. VI. Přišlo se na nepořádky v intendant-

stvu v týle. (Později to vyvráceno.) Muňa a soudruzi jsou již doma a zakládají stranu komunistickou. Mají svobodu a my zde strádáme, trpíme a domů nás nemohou dopravit, protože naše úloha zde není skončena. Kde je uznání? Ale jak to již bývalo a je to dodnes. Byli jsme vždy nuceni se bít za cizí zájmy. Někdo sázel a ošetřoval a jiný přišel k hotovému a česal ovoce.

17. VI. Na východě v Irkutsku prý se urovnal spor v dobrém. Pavlů prý uznal sám, že je slabý a odstoupil. Během 2 měsíců máme být stáhnuti do Mandžurie. Mělo se to státi už dávno. Očekáváme, že dojde konečně rozhodnutí stran našeho odjezdu. Důstojníci počínají měnit své chování — obracejí. Spojenci prý posílají vojenskou pomoc Rusku a zabajkálští kozáci jedou na pomoc uralským. Však bylo již na čase.

19. VI. 2. a 3. pluk pojede prý na posice, 6. pluk do Čity. Dnes je Božího Těla. V tom hluku si člověk sotva vzpomene. Jak jsem se doma na ten den těšival!

20. VI. Sjezd delegátů prý pracuje. Pavlů a Medek zažádali vládu o propuštění z úradů. Medek přiznává v Deníku, že se snad dopustil některých chyb ve vedení, ale že zůstal poctivým a čestným. Odsuzují jednání 4. pluku jako neslýchané a trestuhodné. Inu, jsou zlí lidé mezi námi, jak dole tak nahoře. Dobře jest se někdy ozvat, ale jen zachovat rozum a odvahu.

21. VI. Koupal jsem se v Irtyši. Voda je tu velmi studená. Gen. Gajda byl povolán vládou do vlasti. Místo něho byl jmenován generál Diterichs.

Konflikt mezi vládními orgány, delegáty a rotami 4. pluku není dosud ukončen. Spíše se ještě zostřuje. Sjezd delegátů prý pracuje; maj. Kratochvíl, Růžička a 1 praporčík přiděleni k redakci „Deníku“ Chtějí kontrolovat jednání vlády, jejich smlouvy a zprávy z vlasti, objasniti situaci a pracovati na našem odjezdu do vlasti.

V Omsku měli naši dobrovolci sokolské cvičení. Utvořili obrazec z živých písmen T. G. M. Zábava po cvičení byla srdečná (šatlava pro bolševiky).

Den je tu náramně dlouhý. Dvě hodiny se rozednívá a do 10. večer je den.

23. VI. Hráli tu Potomkinovu hru Mistr Jan Hus o 5 jednáních. I. jednání Ve Vatikánu (tance). II. Kupování odpustků, vzbouření J. Husa a ubití 3 mladíků. III. Vyznání citů krále Husovi — Jeroným. IV. Hus před koncilem a

císařem. V. Upálení. Vše tendenčně protikatolické a vypočítané na slzy.

24. VI. Dle psaní „Deníku“ vyvedly rotý 4. pluku skandál a ostudu našemu vojsku a zhoršily naši situaci. Je to opravdu trapné a nanejvýš smutné, že k něčemu podobnému muselo mezi námi dojít. Snad je vina na obou stranách, ale kdo dal k tomu podnět, je více než zlosyn. Běda tomu, skrze koho pohoršení pochází. Jak to s námi skončí, to je u Boha.

25. VI. Došly zprávy o úspěších Maďarů na Slovensku. Hoši mají mnoho známostí a praček ve vagonech. Ty ženské a potom psi, to se nás ještě drží. Nikolajevka se volně prodává.

26. VI. Telegram Janina. Delegáti sjezdoví jsou arestováni, 3 rotý 4. pluku vzbouřivší se byly odzbrojeny a vinníci ztratili právo nositi znak čsl. Ruské noviny píší o nepořádcích v našem vojsku. Divné zprávy rostou jako houby po dešti, navzájem si odporují. Zvláště neurčité jsou ty, které jednájí o odjezdu domů. V Sibiři je vyhlášena mobilisace od 20—40 let.

27. VI. Přišel telegram od Masaryka. Čsl. republika je v těžkém položení. Maďari s velkými silami nastupují a zabírají Slovensko. Spojenci slibují pomoc. O našem odjezdu není nic určitého známo. Jednou říkají, že pojedou od 30 let, jindy že od 27 let. Musíme doufat a nezoufat.

Politické debaty jsou protivné. Je to planá kritika, odsuzování všeho, rebelování, nedůvěra ke všemu. Bojím se o naši jednotu, svornost, pořádek v armádě, což by mohlo nás i naši mladou republiku poškoditi nebo zničiti — což nedej Bůh.

Přišel telegram, že Němci podepsali mír. Ulevilo se mi. Poselství z vlasti odejelo začátkem června. Nyní je opět zavedena pravidelná pošta do vlasti.

Delegáti sjezdoví jsou ještě arestováni, což jen zvyšuje nespokojenost mezi dobrovolci a nedůvěru k vládě. Zdá se, že jsme to přece jen (my bráškové) prohráli.

To jsou události června. Poslední zápis je nesporně punctum saliens. Bráškové-rebelanti to prohráli. Pavlů byl chytřejší, než si delegáti mysleli. Jednal chytře a rafinovaně, jak doznává Kratochvíl. Má nespornou zásluhu o to, že se armáda nerozvalila a dekorum její na venek zůstalo jakž takž zachováno.

Příště budeme sledovat měsíce červenec a srpen, kdy náš bráška je dopravován do Vladivostoku — na loď.

Co život dal.

F. Matoušek:

Počátky organizace katolické mládeže v Čechách.

Máme se učit z historie. Leč těžko se učit z toho, co neznáme a co nebylo napsáno, aby se nezapomnělo. Když se nyní ožívuje zájem o uspořádání organizace katolické mládeže a když sám sv. Otec pokládal za nutno pozvednouti svého hlasu, aby určil výchovné směrnice pro katolickou mládež, mám za to, že nadešel čas, kdy jest třeba napsati krátkou historii organizace mládeže v Čechách.

Pokusím se jako osobně zúčastněný vylíčiti nestranně počátky naší práce organizační nynějším vůdcům k poučení a výstraze.

Bylo to po prvých volbách na základě všeobecného, rovného a tajného práva hlasovacího v roce 1907, kdy úspěch volební podnítil též organizační práci. Jedním z úkolů nejnaléhavějších ukázala se otázka organizace mládeže.

Nebylo však prostředků ani lidí. A tu dochází některým mladým lidem, veřejnosti známým, malé brožurky o organizaci mládeže katolické, které vydal p. říd. učitel Fr. Jelínek ve Ždánicích u Kouřimě a v nichž nabádal katolickou mládež, aby se vzchopila a zakládala svou organizaci.

Bylo nás mladých nadšenců vbrzku pohromadě několik desítek. Pan řídící učitel dopisoval, povzbuzoval, vychovával a vedl. Jeho ideálem byla jednotná organizace katolické mládeže ve formě volných organizací místních. Za vedení zkušených laiků a kněží. Ráz její byl národní a katolický, duch vlastenecký.

Příručky, které nám p. říd. učitel Jelínek dával do rukou, jsou nad jiné nejlepším důkazem jeho ušlechtilých snah. Tak rostla prvá, jednotná, volná organizace katolické mládeže a našla plného pochopení nejen na Kolínsku, Čáslavsku, nýbrž i na Chotěbořsku a Českomoravské vysočině, zvláště pak na Litomyšlsku, Vysokomýtsku, Ústecku, Lanškrounsku, Zamberecku a Kostelecku.

Avšak tehdejší politické vedení nedůvěřovalo této organizaci a dal se povel: Mládež musí býti připoutána ku straně a aby se tak stalo, nutno založiti organizaci, na niž by strana, tehdy Sdružení katol. zemědělců, měla vliv.

Proto na sjezdu katolíků v roce 1908 odbyvala se bouřlivá schůze o organizaci mládeže

v malém žofínském sále, kde se po prvé střetly názory na výchovu a organizaci mládeže katolické. Usnesení vyznělo proti organizaci vedené p. říd. učitelem Fr. Jelínkem a nedlouho nato založeno bylo Sdružení venkovské mládeže, jehož prvním předsedou se stal nynější poslanec p. Ant. Kaňourek.

Tak došlo k rozbití jednotné organizace katolické mládeže z důvodů politických. A poněvadž za hříchem trest v patách běží, nezůstalo při této jediné chybě. Spory, jež po založení nové organizace vznikly, ohrožovaly klid ve hnutí samém a proto diecése hradecká zakládá vlastní Sdružení mládeže křest. sociální a Všeodborové sdružení křest. dělnictva IV. třídu pro své mladistvé dělníky a učně. Ani český jih nebyl jednotný.

V této roztržitosti zastihla nás světová válka. Pracovníci odešli na bojiště, organizační život ustrnul. Vrátil jsem se z války počátkem roku 1915. Prvá moje myšlenka platila oživení organizace katolické mládeže a hledal jsem pomocníky.

Problému samému věnoval jsem několik článků v „Dorostu“, který tehdy vycházel v Hradci Králové a hlásili se ti, kteří měli zájem o novou práci a byli doma i v poli. Mezi jinými byl to i nynější ředitel Českosl. akc. tiskárny dp. Beneš, paní Pečínková-Dlouhá, sl. Kosařová v Dobrušce, p. dr. Plch, p. Josef Zvoníček a jiní.

I tehdy probíjela se myšlenka jednoty povolna a bylo třeba mnohých jednání osobních i písemných, než jsme docílili zásadního souhlasu všude, kde jsme očekávali odpor.

Avšak již v roce 1917 bylo možno předložiti arc. konsistoři v Praze návrh stanov s prosbou, aby je schválila, načež jsme je chtěli předložiti místodržitelství.

V konsistoři však na schválení nespěchali. Když jsme si rady nevěděli, zaslal jsem doporučený dopis přímo tehdejšímu p. arcibiskupu Huynovi o této záležitosti a stěžoval si mu do liknavého postupu konsistoře. Tento list způsobil úplný převrat.

Pan arcibiskup pochopil ihned vážnost věci a ujal se jí s plnou vervou. Nejen že dal vyhledati schopného kněze jako tajemníka, nýbrž zařídil přeložení dp. Václava Chlumského na faru u Nejsv. Trojice ve Spálené ulici a dal mu k dispozici své finanční prostředky na budování organizace katolické mládeže.

A tak Sdružení katolické mládeže dostalo se

k životu. Jeho ustavující valné hromadě jsem předsedal a jako zakládající člen sdružení se k němu vždycky rád hlásím. Splnilo totiž naše původní ideály organizace katolické mládeže. Bylo jednotné a jediné, bylo svorné, nadšené a zapalovalo srdce těch, kdož chtěli sloužiti katolické věci.

Život nás vedl svou cestou tak, že jsme sbírali zkušenosti. Hrozili jsme se rozbroje, který panoval až do ustavení se lidové strany v Čechách a zvláště v Praze. Měli jsme v tehdejší politické nejednotnosti odstrašující příklad pro svou práci.

Toužili jsme proto po jednotě a když odešli, kdož více pracovati nemohli, uskutečnili jsme ji s pomocí Boží a za vedení církevních hodnostářů. Již v letech 1918 až 1919 soustředila tato jednotná organizace mládeže přes 20.000 členů v Čechách.

Bohu budiž žalováno, že úplně vyčerpala svého prvního duchovního rádce a tajemníka dp. Chlumského, který ji na tuto výši přivedl. Vedení nové musilo prodělati odraz duševní krise, kterou prožíval český národ v letech náboženského zápolení a vršení popřevratového. Místo dalšího růstu do širě musil býti obrácen zřetel na růst vnitřní a na cenu mravní. Nastalo ovšem třídění členstva ve sdružení a přečkány laxní chvíle duchovní vzpoury národní.

Dnes dochází k novému vzrůstu členstva a novým rozmachům mladistvých duší katolických. Jest třeba je pochopiti a podpořiti. Jest třeba, aby rozhodující kruhy církevní i politické si uvědomily svou povinnost vůči katolickému dorostu a daly mu k dispozici své nejlepší síly.

Stane-li se tak, bude rozrůstající se Sdružení katolické mládeže nejlepší oporou veřejné práce kulturní, hospodářské a politické. Nic upřímněji si nepřejí, než aby ideály, jež byly dány do vínku této jednotné organizaci katolické mládeže, ovládaly ji i nadále a zanítily pro sebe věrná a oddaná srdce i na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku.

Jedna víra, jeden duch, jedna organizace! Toť devisa, k níž musí spěti organizační úsilí veškeré československé mládeže katolické.

Náboženská nebo politická výchova mládeže?

Přirozená snaha, získati co nejvíce katolické mládeže veřejné činnosti a hlavně straně lidové, vedla k nevyřešené dosud otázce, zda výchova mládeže k veřejnému, hlavně politické-

mu životu má býti ve své převaze náboženská, nebo politická. Této nejistotě odpovídají také různé organizační formy katolické mládeže, z nichž dvě hlavní: Sdružení katolické mládeže a nově založená t. zv. třetí generace strany lidové, řeší spor každá po svém. První převahou nábožensky, druhá politicky. Tento rozpor není zdaleka tak složitý, jak se zdá a sotva jsou to přísně vědecké důvody, které vedou od jednoty organizací katol. mládeže k jejímu rozdělení.

Strana lidová má právo a nejen zájem na tom, aby katolická mládež byla vychovávána tak, aby ve chvíli, kdy je občanským zákonem nucena účastniti se veřejného života, to jest voleb, věděla, jak tohoto vrcholného občanského práva i povinnosti má v duchu katolickém použiti. A nejen aby to věděla, ale aby napjala síly a snažila se přesvědčiti i ty voliče katolické, kteří z nejrůznějších důvodů tohoto uvědomení nemají. Tohoto účelu dá se však dosáhnouti i v jednotné organizaci katolické mládeže prostě tím, že do výchovného programu, přednášek a kursů budou pravidelně a plánovitě zařazovány předměty a do časopisů články o povinnostech katolické mládeže v životě veřejném.

Stačil-li tento způsob za dob největšího rozkvětu strany i hnutí katolické mládeže, proč by nestačil dnes? Je ovšem pravda, že vedení Sdružení katolické mládeže podceňovalo v posledních letech tuto výchovu a z potřeby, tuto chybu napravit, vznikla t. zv. třetí generace, která však není všude sympaticky přijímána, jako vůbec není sympatické rozmnožování už beztak velikého počtu katolických spolků, tím spíše, že vedení jejich spočívá pořád na týchž lidech ve všech obcích. Je tedy nutno, aby mládež byla jak v Orlu, tak ve Sdružení katolické mládeže vychovávána i k veřejnému životu občanskému, aby věděla, co dělat s hlavním právem občana v demokratickém státě, s právem volebním. Je to nutné i z náboženských důvodů, poněvadž parlamenty v demokracii vydávají zákony i ve věcech náboženských a církevních (školní výchova, rozluka manželská, klid pracovní o svátcích, svoboda církve atd.).

Přes to však základním, úhelným kamenem výchovy katolické mládeže je výchova náboženská, jak to ostatně nařizují všechna nařízení papežská a také poslední encyklika Pia XI. v tomto listě otištěná.

Náboženská výchova je nutna nejen z důvodů těchto, ale i politických. Katolické strany totiž žijí a trvají především proto, že hájí práva církve a náboženství v demokracii, a za druhé,

že všechno zákonodárství chtějí prolnouti kvasem a duchem křesťanským. Jak ale by měla mládež proniknouti k této podstatě, k tomuto základu katolických stran, kdyby nebyla důkladně nábožensky vzdělána a vychována?

Politika, i politika katolická musí užívati kompromisu jako své taktiky v demokracii a dlouhé kompromisování může se státi nebezpečným programové čistotě i charakterům osobním, kdyby nebylo vyváжено pevnou vírou, pevným přesvědčením a pevnou vůlí kompromis pokládati jen za oddech, nikoli vyřešení sporné věci.

Náboženskou výchovou mládež se učí viděti v politice katolické podstatné části vedle méně podstatných, při čemž politiku sociální v duchu křesťanských příkazů lásky k bližnímu a hlavně chudým a trpícím jest pokládati za rys podstatný.

Náboženskou výchovou budují se dále charakter, kázeň, oddanost ideí i autoritě a tlumí se ony škodlivé vlastnosti, které bují v politice: touha po osobním zisku, nemírná ctižádost, ochota jíti za slávou přes mrtvoly, ale také nedisciplinovanost, osobní vrtkavost, nevěrnost, podvracení autority a podezírání čistých pohnutek vůdců. Politická škola zápasů o moc nikomu nepřidá pevnosti charakterové, kdo jí v sobě už neměl. I politika, má-li býti obohacením národního života, musí býti a je službou, konáním povinností, je obětí.

Tuhletu stránku politiky však odhaluje právě výchova náboženská a proto největší službu politice katolické prokážou ti, kdo mládež připraví k veřejnému životu nábožensky. Ten, kdo je získán jen z politických důvodů, ať už stavovských, osobních nebo jiných, také z těchto důvodů odpadne, když strana je nucena vystoupit pro nepopulární zákon nebo čin. Ti, kdo jen z politických důvodů přišli do strany katolické, jsou nestálí, šíří paniku v dobách poklesu a nejsou zárukou trvalé síly strany. Zato ti stoupenci, kteří jsou ve straně katolické z důvodů náboženských, setrvávají při ní vždy, i v těch chvílích, kdy strana zdánlivě neuspokojila vrchovatou měrou jejich potřeby stavovské nebo politické, poněvadž vědí, že základ strany a její funkce v národním životě je hlubší a že uspokojení všech nelze docílit bez určitých obětí všech.

Náboženská výchova mládeže sílí charakter, učí přemáhati sebe, nepěstovati osobní rozmíšky, zachovávat kázeň a podřizovati se kolektivní síle hnutí; krotí anarchické sklony mládí a usměrňuje životní úsilí k podstatným základům života jednotlivcova i národů. Proto nábožen-

ská výchova musí zůstatí základem výchovy katolické mládeže vždycky a to v nejvlastnějším zájmu i politické strany.

Politické straně ovšem záleží také na tom, aby měla dorost vzdělaný odborněji politicky, než se to může díti v organisacích katolické mládeže tak aby těmito jednotlivci mohla obsaditi funkce v obecních zastupitelstvech a komisích, v družstevním hnutí, v školních radách, v místních, okresních a župních organisacích. Tato výchova ovšem se nedá uskutečniti jinak, než jako speciální stupeň a doplněk náboženské a občanské výchovy v organisacích mládeže. Vždyť proto je třeba zvláštního smyslu pro veřejnou činnost a to nelze provésti, leč odbornými kursy, školami řečnickými a vzdělávacími, kam budou povoláni vybraní jednotlivci, nebo ti, kdo se sami přihlásí, ale kdo obecnou výchovu v katolických spolcích mládeže nebo Orlu už mají za sebou. Dnes i na kopanou je třeba profesionálů, má-li v ní kdo vyniknouti a stejně tedy v politice je nutna u mládeže individuální, zvláštní výchova, škola vzdělání a kázně.

Je tedy třeba především jednotné organisace katolické mládeže s výchovou náboženskou i občanskou a k zvláštní politické činnosti školy pro funkcionáře, jimiž by mohla býti provedena výměna funkcionářů starých ve všech místech a v celé straně postupně, jak toho budou čas a poměry vyžadovat. Nepomohou nové spolky, ale nový duch: škola charakterů, věrnosti a kázně a pevné, oddané služby katolické myšlenky.

Co se 3. generací?

3. generace byla věkově dosti jasně ohraničena. Ale trochu spletitější je to s její prací a vůbec s tím, co ta generace chce, nebo má nebo by měla dělat. V Čechách si dala tato mládež jméno 3. generace, na Moravě sice toho není, ale má se také organisovat mládež při lidové straně. Zdá se mi, že na Moravě toto organisování mládeže nebude masové. Mají být spíše organisování mladí důvěrníci, kteří by tak byli dorostem, z nichž by se rekrutovali místní funkcionáři.

A tak už hned v základě je vidět, že 3. generace bude svými cíli a svou prací poněkud jiná v Čechách a jiná také na Moravě. Dr. Krlín psal o tom, že v Čechách přechází mládež fašistická ke 3. generaci. U nás na Moravě toho není. Pro Čechy je jeho slovo na místě, protože jsme z Moravy sem tam pozorovali, že jisté kruhy lidové měly k fašismu rozhodně blíže

než k solidarismu, který je konec konců dosud oficiálním programem lidové strany.

Ale o to se mi konečně nejedná. Já bych chtěl vědět, jak ta mládež bude pracovat a co bude jejím úkolem. Když člověk disponuje věkem, který je tak asi přiměřený pro tu 3. generaci, chtěl by vědět, co tam bude dělat.

Organisace mládeže při lidové straně jest třeba. Organisovali a organisujeme mládež už na rozmanitých základech: tělovýchovně, kulturně, sportovně a všelijak. Ale politicky jsme ji dosud neorganisovali, ačkoliv se zdůrazňovalo (zejména při každých volbách), že mládež má zejména plnit svou povinnost. Ta povinnost se myslela rozmanitě: lepení plakátů, roznášení letáků, účast na schůzích (a to účast aktivní) a jiné takové nezbytnosti, které přináší volební zápas.

Ale bylo by rozhodně neštěstím, kdybychom tu 3. generaci ať v Čechách nebo na Moravě organisovali jenom pro ty podružné věci. 3. generace má být dorostem strany.

Politická výchova lidu je dnes v úpadku. Málo se čte (a zejména náš tisk) a lid už hltá skoro jenom šlágry a jiného nechce. A se schůzemi je to zrovna tak. Poslouchat tak mnohého politického řečníka, to je oběť a jsem docela vážně přesvědčen, že za ty rozmanité „politické“ řeči, které jsem vyposlouchal, budu mít zásluhu v nebi.

Nejhorší je ovšem to, že lid je potom už tak zkažený, že přijímá takového politického mluvku jako evangelium a kdepak je farář proti tomu se svým kázáním!

Prvním úkolem 3. generace by tedy bylo se *politicky vychovávat*. Ne hospodskými schůzemi, kde „o politické situaci“ promluví X. Y. To je žvanárna. Ale politickými přednáškami. Probírat politické dějiny, naše i cizí, otázky sociální a hospodářské, ale odborně a s odborníky. Věnovat pozornost kulturní politice. Je to skoro hanba říkat, ale zkusil jsem sám, že náš lid má tak žalostně malé a popletené znalosti třeba o významu papežství, že člověk žasne.

Politická výchova musí být pozitivní. Ne pouze odrážet nepřátelské šlágry, ale jít do hloubky. Bude ovšem dost groteskní, že k takovým přednáškovým akcím nebudeme moci (až na čestné výjimky) upotřebit mnoho z aktivních politiků, ale jsou i jiní. Výchova v kroužcích, debatami, s pevně stanoveným programem. Doufám, že by se dalo vykonat velmi mnoho dobrého na uvědomení mladých.

3. generace musí bojovat proti těm, kteří jsou ve straně ze setrvačnosti nebo z prospěchářství. Aby bylo dobře rozuměno: nelze ni-

koho vyhazovati, ale nutno rozšířití okruh těch, kteří ve straně zůstávají z uvědomení křesťanského i politického. Budoucnost strany jest právě v tomto lidu uvědoměném, který se nedá snadno zlákat nepřátelskými hesly.

A tímto uvědoměním a uvědomovací prací bude mít 3. generace ještě jiný velmi čestný úkol: pracovat ke sjednocování a k jednotnému vedení mladých a nejmladších.

Bylo by neštěstím, kdyby mladá generace příliš stavěla na odiv své mládí vůči generaci starší, jako by bylo neštěstím, kdyby nenašla jiného způsobu práce než starou vyšlapanou cestičku. Politická výchova mládeže je věc velmi delikátní a jistě bychom neradi měli smutné zkušenosti, kdyby se nenašlo dosti porozumění a dosti schopných vůdců.

Mládež je v každé straně problémem. Jenže lidová strana má o to snazší posici, že chce tento problém řešit způsobem křesťanským. A to si v prvé řadě musejí uvědomit staří i mladí. Jinak to bude experiment, na který doplatíme. Pochopit mládež, to není každému dáno. Organisovat ji, to už teprve každý nedovede. A tak myslím, že 3. generace nemá u nás posici zrovna záviděníhodnou.

Ale co jí dá zvítězit, to jest onen křesťanský optimismus, se kterým třeba se dát do práce. Snad jsme mnoho promeškali, ale ještě není všechno ztraceno. Ostatně, práce 3. generace ukáže brzo, jak veliké můžeme mít naděje.

Fr. Hanzelka.

Jaroslav Durych: Bloudění.

Větší Valdštejnská trilogie. Vyd. Lad. Kuncíř.

Leccos nutí k závěru, že Durych nepokládá slovesné tvoření za nejvyšší a poslední formu svého člověckého úsilí. Auktor, který sám se vyznal z obtíží vytvoření této trilogie, *nechtěl psáti historický román*. Odtud je zbytečně srovnávati jeho práci s určitými typy historické beletrie naší nebo cizí (Jirásek, Winter, Tolstoj, Flaubert). Historický rámeček a pozadí této nejrozsáhlejší práce Durychovy má asi tutéž funkci, jako rámeček a pozadí jeho románu „Na horách“. Tragický a v jednotlivých svých fázích prostě úžasný román lásky českého kacíře Jiřího k španělské dívce Andělce, v níž spanilost těla je jedinečným způsobem spojena se světečtím duše kornovaným hrdinstvím lásky, procházejícím zázračně lehce všemi nástrahami divokých, ne-li zvířeckých let, je ve své skvělé gradaci spějící přerušováními k aktu poslední kapitoly — napsané ojedinelým uměním, slou-

čít smrt, svatební noc, extasi lásky nebeské a pozemské, pokoru panny, choti a vdovy a příští matky — tato tragika je vlastním tématem románu. Tělesné spojení Jiřího, smrtelně zraněného ve věrné službě Valdštejna, právě ubitého, s Andělkou na jejím dívčím loži, toto překrásné amoroso v krvi a modlitbě a posvěcení sňatku in articulo mortis, jako závěr rozlehlé skladby, je klíčem k pochopení Durychova díla. Celý svět bloudí, šílí, řídí, klame, przní, vraždí, krade, nevěda nic o cíli, o pravé cestě dítek božích. Aby to ukázal Durych v tempu co nejmocnějším, s ironií, která nešetří hlavně mocných knížat světských a duchovních, odkrývajíce s postupnou soustředěností jak v analýse psychologické, tak v dialogu, v historických událostech světo- dějného významu pravé hnusné kořeny sobectví a hladu po penězích a pomoci, rozvinul řadu scén většinou ostře osamocených a nakreslených způsobem, který připomíná ocelorytiny starých mistrů. Někde v podivné, jakoby nedůvěře ve vlastní tvárné prostředky jazykové, jimiž však Durych v tomto díle zrovna podal přímo mistrovské ukázky dynamického líčení v nesčetných pasážích, zpodobení večerů a jiter jarních, podzimních a zimních, v zachycených koutů různých měst a života jejich s naléhavostí někde až fyzicky názornou, převzal Durych slovně pasáže ze svých pramenů (na př. z Beckovského), aniž tím nějak ohrozil slohovou jednotu svého díla. Za ním cítíte hlubokou a živou víru někoho, kdo právě tam, kde je bída, škaredost, povržená neřest, utrpení a hrůza smrti, smutek páchnoucí odpornou hořkostí ponížení, tam právě hledá možnost zahlédnout úžasnou boží milost a krásu. Odtud pochopíte smysl četných scén, kde Durych, oprávněný užití přirovnání plynoucích z jeho víry v ďábla a peklo, kreslí se silou až apokalyptickou obludné scény, nazírané jakoby s jednoho místa, odkud padá na jejich jednotlivosti takové děsné sugestivní světlo, cítím vše žluté nebo rudé nebo zelené. V něm i maličkost nabývá děsivosti a jako vznešenost se stává obludností, tak prostota nabývá sebevědomí bratřiti se se svým protikladem. Tento neumdlévající *lyrismus*, řinoucí se neustále z básnického ingenia, které spěje pokorně k absolutnu, jehož milostí trvá, je vybaveno úžasnou silou smyslového vnímání a schopností slova, vždy jako by nově raženého a nadaného mocí maxima sugestivnosti, je přerušován partiiemi, jež ve stylu starých kronik výčtem osob a jiných jednotlivostí představují statický živel románový. Tento živel je tím neúčinnější, čím mohutněji útočí na čtenáře dynamika scén, kde několik drobných výjevů o dvou, třech osobách

v spádném dialogu je vsazeno ve scény davo- vé, vystupňované mistrovsky v naléhavé pointy ryze durychovské. Rozumnějte tím Durychovo umění, vršit k sobě spoustu pozemskosti se vši její ubohostí a opatrností, aby najednou to všechno se proměnilo ve větu, v gestus; v pohled nejčistší duchové krásy, zachycující přímo přítomnost boží na zemi. Durychova trilogie je skladba symbolická, alegorie o pouti duše bloudící a přec rytířsky čestné a neúplatné ve smyslu pozemském, k milosti pravé víry, jež otvírá i pochopení pravé lidské lásky, přijímané spolu se smrtí. Jen z tohoto symbolického pojetí možno chápat ojedinelou krásu míst, jako je na př. vypravování Andělčino o Americe, její pobyt ve Španělsku, její setkání s Jiřím při pražské exekuci. Na těchto místech se v slovech básníkových zablesklo samo tajemství pozemského osudu lidské duše. Na těch místech jako by krev a oheň, smrt a vášeň, hnus a krásu, hřích a modlitba byly bratrskými podobnostmi nejvyšší krásy. Taková místa jako by byla nejryzejší destilací oněch látek, z nichž je budována ryze historická náplň románu, v níž skvělost panstva, zápach zvířat, mušketýrů, lání běhen, záhadná rytířskost frýdlantského vévody, uho- host císařské rodiny, intriky pánů katolických a evangelických — vesměs fakta, zachycena a umístěna syntheticky a ne v řadě analyticko- deskriptivní — jsou sub specie aeterni, t. j. pod pohledem, k němuž se dopíná básník v pokorné horoucnosti člověka, rvoucího se tímto způsobem s věcmi časnými, hodnotami stejnými, t. j. marnými, aspoň pozemsky; vždyť pravou jejich hodnotu zná jen Bůh, pán *smrti*. A smrt to jest, jejíž vznešená krutost dává scénám Durychovým mrazící pathos velké duchové krásy. Je to krásu, stroucí se zemí, nebem a peklem.

V. Zelinka.

Od Gasparriho k Pacellimu.

Známý římský kardinál řekl při jedné večerní společnosti, když se rozmluva stočila na změnu v úřadě státního sekretáře kurie: Gasparri byl 20 let v Paříži, Pacelli čtrnáct let mezi Němci — ale tradice církve se nemění. Pacelli bude snad ještě zbystřelejší a modernější. Politika, ražená Benediktem XV. a v které pokračoval Pius XI., zůstane stejná, neboť duch Gasparriho žije v Pacellim.“

S kardinálem Gasparrim, synem sedláka z Ussity, který rád vypravovával, jak hlídal jako chlapec kozy, odešla ze státního sekretariátu osobnost mimořádného slohu. Muselo by se jít

v dějinách papežství daleko zpět, abychom narazili v úřadě státního sekretáře na osobnost v mezinárodní politice tak významnou, jako byl Gasparri, který nad to je i jeden z největších církevních právníků, jenž si postavil pomník Codexem iuris canonici.

Papež Pius X. jmenoval r. 1907 Msgra Gasparriho sekretářem kardinálské komise pro kodifikaci práva církevního. Současně byl jmenován kardinálem. S první velikou částí tohoto díla byl hotov tento stařec loni, kdy vyšel čtvrtý svazek „Codex iuris canonici fontes 1923—1929“ Až se teď sedmasedmdesátiletý stařec odstěhuje do své vily na vrchu Oppio, kterou mu papež daroval za jeho zásluhy, bude moci dokončiti zde, proti Colosseu, dílo jako předseda nové komise kardinálské pro kodifikaci orientálního práva církevního. Současně začne přepisovat své velké dílo paměti.

Kardinál Gasparri byl jmenován státním sekretářem v říjnu 1914, v době nejodpovědnější pro církev, za světové války. Když nastoupil, bylo už cítiti vliv dopisu Pia X. císaři Františkovi Josefovi, ve kterém papež činil císaře odpovědným za vzplanutí války.

Za války, ve které se střetlo protestantské Německo, katolické Rakousko, turecký půlměsíc s anglikánskou Velkou Británií, laickou Francií a pravoslavným Ruskem, zachovala vatikánská politika naprostou neutralitu. Kardinál Gasparri brzo po svém nastoupení prohlásil: Papež jako zástupce Boha nesmí činiti žádného rozdílu mezi přátelskými a nepřátelskými státy. Tak se stalo, že Ludendorff bouřil „gegen den französischen Papst“ a Clemenceau nadával „Le Pape boche“. Neutralita byla však zachována a osvědčena zvláště šťastně, když Itálie vstoupila do války a německý vyslanec pokusil se slíbiti Gasparrimu obnovu papežského státu pro případ německého vítězství. Kardinál odpověděl, že spravedlnost čeká od italského národa. V té chvíli byl už dán základ k obnově církevního státu, provedené pak Mussolinim a Piem XI.

Kardinál Pacelli bude pokračovat v liniích velké politiky Gasparriho, která pozvedla prestiž církve katolické, jak by se toho na počátku XX. století nikdo byl nenadál.

Sdružení katolické mládeže a Mladá Generace lidové strany.

(Resoluce valné hromady SKM ve Velké Praze.)

1. Sdružení katolické mládeže nestaví se proti nově založené Mladé Generaci lidové strany, má-li tato za úkol angažování mladých do li-

dové strany a nahrazování starých pracovníků (Resoluce valné hromady SKM ve Velké Praze.) mladými. Ba, těšilo by se z toho jako z každého prospěchu lidové strany.

2. Sdružení katolické mládeže chce dokonce být školou těchto veřejných pracovníků, chce je vypěstovati v pravé křesťanské charaktery, nezištné, obětavé, jakých lidová strana potřebuje. Nechceme kariéristů a politických šplhavců.

3. Proto Sdružení katolické mládeže vysílá své členy do politické činnosti teprve tehdy, když prošli školou SKM. Mládež, nemající potřebné zralosti, zkušenosti a rovnováhy pro vřítí politické horečky, byla by lidovému hnutí přímým nebezpečím. Neboť nemohla by s výsledkem odolávati zvýšeným mravním nebezpečím, která vypjatý život politický vždycky s sebou přináší.

4. Rozuměl-li by se však Mladou Generací spolek s obdobným programem jako naše Sdružení, tedy spolek konkurenční, musíme v zájmu Sdružení, pro které chceme přinést všechny oběti, odsouditi tento počín a postaviti se proti tomuto konkurenčnímu spolku, který chce rozbíjeti SKM a mládež strhovati s pravého základu výchovy nábožensko-mravní. Činíme tak v zájmu samé lidové strany, která potřebuje lidí prošliých školou sebezapření a výchovy.

5. Takovou Mladou Generaci zavrhuje také proto, že je zamítnuta naším njd. episkopátem, jehož rozhodnutí jest pro katolickou mládež směrodatným. Chceme pokračovati dle programu a slov zakladatele Sdružení katolické mládeže a prvního sekretáře SKM, vldp. V. Chlumského, který na poslední schůzi dne 1. února mládež zapřisahal: „Prosím vás, děti, politiku nedělejte, ale pomáhejte v ní!“

Tak chceme my, katolická mládež Velké Prahy, v intencích njd. ordinariátů a svého zakladatele pracovat, bojovat jako dosud, v politice pomáhat, ale jí v Mladé Generaci nedělat.

Předsednictvo okresního Sdružení katolické mládeže Velké Prahy.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Karlovo nám. 5-6. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, 15. března 1930.

ČÍSLO 4.

Karel Vrátný:

Poznámky o Durychově „Bloudění“.

Četl jsem Durychův valdštýnský román velmi pozorně a psal jsem si tu a tam své poznámky. Již předtím jsem četl kritiku Arne Nováka v Lid. Novinách, potom Sekaninovu v Nár. Politice a Strakošovy „Marginalie“ v Akordu. Také tyto kritické články vyzývaly k poznámkám.

Mezi svými vlastními dojmy z četby Bloudění jsem si zaznamenal dojem veliké romantičnosti. Mnoho stránek této Durychovy trilogie mi připomínalo věci, čtené dávno za studentských let, které mi nechaly jisté náladové vzpomínky, velmi podobné dojmům z některých kusů Bloudění. Vzpomněl jsem si na př. na „Consuelo“, starý román George Sandové, a na „První Češku“ Karoliny Světlé. Často se vyskytující slova prokletý, ďábel, Satan, peklo jakoby mi připomínala něco z rozházených sešitů ukrutně dlouhých románů, nevím již čích, které vycházely v letech sedmdesátých. Připomínám to jen pro zajímavost. Hugův „Muž, který se směje“ a „Chrám Matky Boží v Paříži“ (nevěděl jsem tenkrát, že se to nemá čísti) také se mi mihly myslí. Máchovy „Cikány“ jsem četl až tato poslední léta, a nyní, čta Durycha, řekl jsem si při některých stránkách: Ale vždyť to je romantika Máchova, jenže ztrojmocněná, posvěcená náboženstvím a jazykově znamenitě zušlechtěná! Když jsem četl příhody Andělčiny kdesi v Peru, vzpomněl jsem si na nějaké vypravování o pouti sv. Voršily do Bretagne, které jsem četl v jednom ročníku časopisu „Na hlubinu“ Měli bychom tedy v Durychovi jakési nové vydání romantismu, ale romantismu snad ještě lyričtějšího, jak zdůrazňuje Arne Novák (mluvě nikoli o romantismu, nýbrž o lyrčnosti Durychově), než býval romantismus první polovice minulého století. Ostatně také tam toho romantismu se alespoň nepřímou dotýká Arne Novák, když praví, že Durychův rebel a bezbožník Jiří (spíše bezbožník než rebel) „více než z pobělohorského

kacíře a mstitele české věci má z Byronova Lucifera a z Lermontovova Démona“.

Do toho mstítelství „české věci“ se Durych neplete, ač by si to jistě velice přáli a v srdci svém nebo nesmělými slovy mu tu zdánlivou lhostejnost vytýkají jeho pokrokoví kritikové. Ale Durych lépe než oni ví, že při celé té bělohorské historii málo šlo o českou věc. On má českou věc také v srdci, a kdyby nebylo ani posledních slov jeho trilogie, lze to často čísti mezi řádkami, ale česká věc má u něho jiný smysl než u lidí, kteří si nemohou českou věc dobře představití bez protiřímské omáčky.

Romantičnost nebo romanesknost Durychovy knihy jistě souvisí s jeho bohatou fantasií a darem vyjadřování, který někdy připomíná prskavky na vánočním stromku. Jeho nápady myšlenkové i jazykové z něho přímo srší, a snad právě tato hojnost řeči bud jej svádí nebo přirozeně vede k bizarnosti, k hromadění slov a myšlenek, jejichž ústrojnou nebo příčinnou souvislost člověk dobře nechápe. Někdy to vzbuzuje domněnku, že spisovatel chce býti mermomocí originálním, ale tato jeho snaha neodpuzeje, jako *mne* osobně, u Francouzů často odpuzuje viditelná snaha říci něco velmi nového, slohově nebo myšlenkově, jakoby za každou větou byl schovaný ten Francouz a díval se, co tomu čtenář řekne. To to umím? Co?

Při Durychovi se to zdá přirozené a snad je mu to přirozené. Snad to tak bezděky ze sebe sype bez dlouhého vymýšlení. Uvedu zde čtyři příklady. „Tvář Jiřího byla cudná, mladá a prokletá!“ Jinde: „Pili vodu ze země slezské, která měla chuť kacířskou, ale osvěžovala jako vzpomínka na rodný dům.“ V Stralsundu „náměstí bylo tiché jako hřbitov; z jedné strany se tlačilo šedými a temnými stařeckými obličejí domů k této prokleté stavbě (byl to bývalý katol. kostel), a otvory domů strašily sebevražednou hrůzou.“ Ve vypravování o jisté příšerné noční

jízdě valdštýnského kurýra a leutnanta Kajetána, na níž se setkal s tajemným polním kaplanem, slyšíme o šibenici a hře na housle, kdesi odtamtud ze tmy: „Leutnantovi začala píseň stoupati do hlavy. Bylo to kvílení houslí, tak směšné a nesmyslné, jakoby budily mrtvolu, či snad jako by ji těšily nebo se jí posmívaly, a bylo to proklatě (všimněte si zase toho slůvka „proklatě“!) márnivé a sladké, chvílemi se chtělo vyplivnout krev, nebo vztáhnout na sebe ruku, nebo zaúpět či zešilet, pak skákaly ve tmách jiskry a ohavy, pak něco úžasného táhlo tmou, jakoby srdce bylo řetězem taženo z těla jako z trní, pak nějaká pradávna zahrada hořela, voníc při požáru, a cosi zaskřípalo v žíních zoufalstvím, když se tu ozvalo vítězné a pošklebné kaplanovo: „Ha!“

Neřekli byste, že to je poloviční šílenství, básnické ovšem šílenství? A podobné jazykové a myšlenkové kousky se vyskytují dosti často. Je to jistě bizarní, je těžko chápat, proč básník praví to neb ono, co znamená to neb ono přirovnání, to neb ono epitheton, ale čte se to dobře, chutná to (abych se také pokusil o durychovské vyjadřování) jako řízné pivo, které za chvíli štípe v nose.

Bohatost Durychova slovesného výrazu mi vnikla nápad, že se Durych v postupu své práce někdy zastaví a nechá všech jiných myšlenek, zvláště myšlenek na to, co ještě přijde a věnuje se celý jen jedné myšlence, jednomu obrazu, jednomu třeba nápadu, ale ten obraz nebo nápad nebo tu myšlenku vyčerpá až na dno nebo si jej prohlédne se všech stran, pak teprve jde dále.

Romantismus a realismus jsou arci na míle od sebe. Já, kdybych psal věci, jako myslím, že realisté chtivali a chtějí psát, snažil bych se psát lidské řeči tak, jak lidé skutečně mluví. U Durycha se obojí míchá. Jeho osoby někdy mluví, jak by snad lidé opravdu mluvili. Jindy mluví tak, jak se nemluví, ač snad se může *tak* nebo *podobně* mysliti. Když Andělka mluví k Jiřímu: „Ani Bůh mi tě nemůže vyrvat ze srdce, poněvadž mi nemůže ze srdce vyrvat sebe“ nebo „kdyby zanikl Bůh, zanikl bys také ty, ale kdybys zanikl ty, i Bůh musil by zaniknout“, těžko se chápe, že by lidé takto mluvili. A budiž, že tak mluví alegorická Andělka. Sv. Kateřina Sienská a sv. Terezie Ježíšova byly by dovedly něco podobného *napsati*. Ale i Jiří mluví k Andělce: „Ty jsi jako propast. Uklouznou-li, padnu po hlavě.“ Mluví tak lidé? Jenže, a to uvidíme, zde mluví *alegorie*.

Durych nazval své *Bloudění* na obálce valdštýnským románem. Uvnitř v knize čteme titul

„*Bloudění*. Větší valdštýnská trilogie“. Je to tedy román? Arne Novák to popírá, t. j. alespoň nechce nazvat Durychovu knihu románem historickým. Sekanina naopak několikrát o ní mluví jako o historickém románu, ač ovšem podotýká, že „komposičně se tento obrovský román o Valdštejnovi vysmekl trochu Durychovi z ruky“ Ale je vůbec třeba, přítí se o to, do které literární přihrádky sluší *Bloudění* postavit? Ve škole nám říkali, že román je druh výpravného básnictví, obyčejně psaného prosou, který se zabývá studiem nějaké myšlenky, ideje, názoru. Staří Islandané každému prosaickému vypravování říkali saga, ať to bylo vypravování historické nebo vymyšlené, a takto by se Durychově knize mohlo dobře říkat saga o Valdštejnovi. Byl by to název stejně cizí jako román. Ale nechci to navrhopati; chci jen říci, že Durych stejně dobře mohl říci (jako Jirásek o svém *Temnu*), že to je obraz z třicetileté války. Chce-li zachovati název románu, zdá se mi, že Arne Novák se velmi přibližuje k pravdě, když praví, že „*Bloudění* psychologickým svým vlastním jádrem... obnovuje jeho (Durychovu) osobitou koncepci románu nábožensko-erotického“. Já bych zkrátka řekl, že je to román, chce-li toho názvu užívati, náboženský. Arne Novák v něm vidí nedostatek ideí. Já naopak bych řekl, že tento román je plný jedné ideje: že náš národ se musí uvrhnouti do náručí katolické církve. Proto by *Bloudění* mohlo také sloužit románem alegorickým (symbolickým) nebo zkrátka alegorií. Možná, že se mýlím, ale také Arne Novák i Sekanina tuší v *Bloudění* mnoho symboliky. Andělka je katolická církev, Jiří český člověk (nechci říci národ), a to spíše český člověk 19. a 20. věku, po stránce náboženské, než člověk věku 17. Že Andělka jest alegorií církve katolické, zdají se mi naznačovati myšlenky Jiřího na str. 56—57 v II. části románu, a v téže části str. 190—206, kde i to zasluhuje pozoru, že Andělčin zpovědník na Montserratu jen máchne rukou nad rebelantstvím Jiřího (vždyť my Katalánci jsme taky rebelové), ale hlavně se zabývá jeho rouhačstvím. Nějakou alegorií má jistě asi býti také druhá dvojice, katolický leutnant Kajetán a bezjmenná česká kacířka a exulantka, která se Kajetánovi více méně protiví a konečně si ho vezme. Snad je to nějaké polovičaté katolictví a jeho duchovní manželství s obnovovaným husitismem a českobratrstvím, zkrátka s heresemi. Ale hádám jen. Ostatně alegorie v křesťanském básnictví je stará věc. Nemá Božská Komedie plno alegorií? A jako Beatrice je alegorií učitelské autority v církvi (vím; že jiní smýšlejí o

Beatrici jinak) a vede Danta k napravení života, tak Andělka může být alegorií církve, a vede Jiřího k spasení. A jako v Dantovi se má mravně napravit člověk vůbec, tak v Jiřím český člověk, odtržený od církve a zabloudilý na cestě života.

Je Valdštýn hlavní osobou Durychovy trilogie? Kritika, pokud jsem ji četl, pravila, že ne. Ze prý hlavními osobami románu jsou Jiří a Andělka. Ale mohou být také dvě hlavní osoby: jedna historická a znamenající jen sebe a své snahy, a to je Valdštýn; druhá vymyšlená a alegorická, a to je Andělka (s Jiřím). Valdštýn může být také k tomu, aby dal Durychovu dílu ráz tragédie. Snad i ty tři části připomínají předpokládané akty antické tragédie, a konec je podán úplně řecky. Mnoho čtenářů snad čeká, že uvidí, jak žoldnéři vraždí Valdštejna. Zatím jen o tom slyší, a mrtvola je potom přinesena na jeviště.

Bylo již mnoho napsáno o tomto Durychovu díle, a patrně ještě mnoho bude napsáno. Ale zdá se, že všechny úsudky se budou srovnávat v tom, že je to věc literárně veliká, ať se jí říká román nebo obraz nebo jakkoli jinak. Je to zkrátka umělecké dílo. Básník chtěl vyjádřit sebe, to, co myslí, cítí, fantasií svou vidí a vymýšlí, a má dar, že to dovede vyjádřit co možná úplně, aby sám s sebou byl spokojen a čtenáře pokud možná naplnil tím, čím sám byl ve chvíli tvoření naplněn. Jako na obrůvském starém obraze jsou v Bloudění místa jasná a místa potmělá. Myslím některá místa, kde se děj vyvíjí jako po tmě nebo v přitmě, jako na př. příběh Kajetánova zajetí a zavezení kamsi až do Sedmihrad, při čemž se nám objevuje nezřetelná osoba té ženy kacířky, kterou si později Kajetán vezme. Sám Kajetán, sama Andělka, Jiří, žena kacířka se někdy objevují jako Deus ex machina. Jiné takové nejasné místo je to, kde Jiří zavede Kajetána do nějakého domu, o němž nevíme, jestli to hampejs nebo co.

Do očí bijící místa obrazu by byla zvláště tato: Vynesení ortelů nad českými (*místně* českými) vzbouřenci, staroměstské popravy, návštěva Ferdinanda II. na Bílé hoře (kde se po prvé setkáváme s Valdštýnem), obléhání Stralsundu, vzetí Magdeburku a jeho požár, Andělka na Montserratu, Valdštejn v ležení u Norimberka a útok Švédů na jeho opevnění, bitva u Lützenu, popravy valdštýnských důstojníků v Praze, Valdštejn v Plzni a v Chebu. Ale na to je natkáno tolik příze jiných skutečných i fantastických příběhů, myšlenek, domněnek, ironií, a vše řečí stále živou, často bizarní, někdy vojácky nahrublou, že ty tři části Bloudění se

stávají nepřebernou studnicí zajímavé četby. Čímž je málo řečeno. Zajímavě psalo a píše mnoho lidí. Ale četba Bloudění člověka nutí zdvíhati myšlenky nad zemi a zemské záležitosti a zamýšlet se, chce-li myslet.

Zmínil jsem se o ironiích v Bloudění. Ironie jest opravdu charakteristickým rysem této knihy. Ale ironie může být vysměvačná a může být bolestná. Tato druhá se obrací k ubohostem nebo i krutostem tohoto pozemského života, a s takovou ironií se v Bloudění setkáváme snad nejčastěji, ač nechybí ani ironie hněvivě vysměvačná.

Nechci a nemohu se pouštět do estetického oceňování Durychova románu. Upozorňuji jen na to, jak různě dovede Durych mluvit o popravách po Bílé hoře a o popravách po Lützenu. V prvním případě vidíme provádění poprav, v druhém se dovídáme, čím se těšili ti, kteří byli odsouzeni, a jen jaksi sumárně pak slyšíme, jak všechny naděje byly zklamány.

Již dříve jsem se v Lidových Listech zmínil o tom, že mnozí z kleru se pohoršovali nad tím, že Durych uvedl na jeviště svého románu, ať přímo, ať nepřímo mnoho osob duchovních, které tak, jak je básník líčí, nejsou církvi nikterak ke cti. Naopak. Sama první kapitola působí jako captatio malevolentie. A světlých osob z duchovních kruhů je tam jen málo. Na prstech by je spočetl. Horlivost Durychova o čistotu církve Kristovy a o její připodobňování jejímu nebeskému Ženichovi, Ježíši Kristu je tak přísná, že se zdá, jakoby ironisoval i sámeho sv. Františka Saleského a jeho literární činnost. „Tam není stálé mluvení o pohrdání sebou; kdo to dneska může žádat. Ten pan František byl biskup a šlechtic z našich časů a má také jiné manýry. Znáte tu knížku?“ To mluví kdesi v Německu abatyše Spaurrová o „Navedení k pobožnosti“ sv. Františka Sal. (Připomínám, že tenkrát nebyl ještě kanonizován.) Durych patrně dává přednost Tomáši Kempenskému. A budiž — sám sv. Frant. Sal. by ochotně a ne dvojsmyslně dal té knize přednost. Ale nesluší zapomínati, že Kempenský psal své „Následování“ pro řeholníky, sv. František své „Navedení“ výslovně pro lidi světské. Durych by chtěl patrně církev úplně odsvětšiti, bez kompromisů, chtěl by ji mít chudou, jako jeho Andělka někdy žije z žebroty, proto má asi raději kapucíny než jesuity. Budiž. Ale zase nesluší zapomínati, že církev, velebíc chudobu, žádá pro svůj klerus congruam sustentationem.

Celou první kapitolu svého románu věnuje Durych svému hněvu proti hamižnosti kněžské, ať opravdové, ať zdánlivé, a velmi jízlivě

své smýšlení o té věci projevuje na 137. str. první části, kde probošt svatovítský vítá císaře: „Vítal císaře, kterému Bůh dal vítězství v den, kdy se čtlo evangelium: Dávejte, co je císařovo, císaři, a co je Božího, Bohu! Zase ta stará, vyděračským pokrytectvím znetvořená slova. Císař ucítil bolest ve svém nitru a odpovídal, hledě do sloních očí proboštových.“ Snad má Durych pravdu, a hamižnost a kterákoli nectnost zasluhuje nenávisti při každém člověku a více při knězi. Ale je v našich dobách vhodné vyvolávat na tvářích nevěřících nebo nekatolických čtenářů jízlivý úšklebek? Nesmíme lhát, jistě. Ale nejsme povinni, to, co nehezkého se stalo nebo děje v rodině, ať to dělají rodiče nebo děti, dávat do novin, nebo to vykřikovat na ulici. Tím méně je toho třeba, když celá ta první kapitola i s téma sůvima a krutíma očima svatojiřské abatyše, jako také kapitola o abatyši Spaurrové s jejími vražednými úmysly proti Valdštýnovi nebo krátké příběhy toho druhu jako ten příběh svatovítského probošta nemají, jak se mi zdá, žádnou příčinnou souvislost s vývojem věcí, o nichž Durych vypravuje. Jsou snad jen jakýmsi časovým zabarvením, ale kniha by měla časových barev, také po stránce církevní, dosti i bez jmenovaných míst. Ale výslovně podotýkám, že takové věci přičítám jen Durychově lásce k církvi, která mu přirozeně vnuká hněv na všechno, co roucho církve hyzdí, ať skutečně, ať domněle. Ale pomůže se hněvem, do něhož se nezdá býti přimíchána láska k člověku, nýbrž jen jízlivost? A třeba bolestná jízlivost. O jesuitovi Lamormainim, zpovědníku Ferdinanda II., soudí jiní jinak. Ale kolovaly nějaké jeho podvržené listy.

Nemohu si odpustiti, abych neuvedl ještě jeden příklad zbytečné ironie. V druhé části na str. 14. se vypravuje o jistém jesuitovi, který slouží mši sv. před císařem Ferdinandem II.: „Pater Johannes pohlédl nad oltář k obrazu Sváté Panny a nejen jako její chránělec, ale jako protektor její mluvil před ní při offertoriu slova pozdravení andělského a Alžbětina, jako mocný řeholník, jehož pohled na ženu, ať na oltáři stojící, není prost shovívavosti. Císař byl však muž ženatý, hříchy obtížený, proto jeho srdce se zachvělo před Pannou.“ K čemu to všechno? A k čemu to spojování pojmu „muž ženatého“ a „hříchy obtíženého“? Na čtenáře zlomyslného nebo nábožensky (katolicky) nevzdělaného taková slova mohou činiti dojem, jakoby katolická církev pokládala manželský život za něco hříšného.

Mrzelo by mne, kdyby si někdo myslil, že bych chtěl ututlávat všechno, co kdy katolická

hierarchie nebo kněžstvo ať světské, ať duchovní provedlo nehezkého nebo ničemného. Ale jiná věc je čísti Pastorovy dějiny renesančních papežů nebo čísti spisy sv. Kateřiny Sienské, a něco jiného čísti román. Jde o jinou obec čtenářskou, o jiné duševní rozpoložení, o jinou vnímavost. A aby Durychova kniha byla nabyta té dokonalosti, v jaké by ji spisovatel rád byl viděl, nebylo snad třeba všech těch stínů a všeho toho pepře, hledíc (opakuji) ke dnešní čtenářské obci. Mne, jenž si troufám o sobě mysliti (jako si to jistě smí mysliti Durych a mnoho jeho čtenářů), že z milosti boží jsem katolík „dogmaticky“ věřící, jeho kniha nepohoršila, t. j. nikterak mne nesváděla, abych ztrácel sebe méně oddanost a lásku ke své církvi a k jejímu učení, jež je učení Kristovo. Na žádného opravdu věřícího nemůže to, co provedli Jidáš a Petr a synové Zebedeovi, působiti tak, aby ztrácel lásku a úctu k dílu Kristovu a k moci, již ode vzdal sboru apoštolskému a jeho hlavě. I stíny jejich hříchů a slabostí náleží k tajemství díla Kristova a jsou pro naše poučení. Ale nevěřící nechtí poučení. Ti věří jen sobě. Mne, abych se vrátil sobecky k sobě, kniha Durychova také proto nepohoršila, poněvadž jsem přesvědčen, že je prodchnuta oddaností církvi Kristově, a má-li tendenci, má takovou, že chce poctivé a myslící čtenáře, nekatolíky nebo studené katolíky přivésti blíže k církvi.

Arne Novák vytýkal, že žádná osoba není důkladně propracována. Valdštýn snad přece, alespoň tolik, aby čtenář chápal jeho hněv, podezření o jeho vyjednávání s císařovými nepřáteli a jeho konec. Jsou arci v knize leckteré příběhy, při nichž nevíme, proč tam jsou nebo co nám chtějí povědět. Proč básník naznačil, že papežský legát zná Andělku a nechce se k ní znáti? Je snad i to alegorie? Proč se Andělka sešla v Emauzích se španělským knězem Pennalosou? Jak souvisí s dějem ta nevěstka, která přijde o život ve sběhu před Anežským klášterem (věc jinak umělecky krásná)? Kam zmizel Kajetán? Proč vlastně je Jiří takový rouhač? Snad všechny ty dějové záblesky, přicházející a mizející, souvisí s tím, čeho si všiml Arne Novák a co potvrzuje v Akordu Jan Strakoš, že Bloudění má jakýsi ráz filmový. Nebo je to jako na starém obrazu temné, neurčité a tajemné pozadí za několika jasnějšími postavami?

Někdo by si přál znamenati v Bloudění více národního citění. Zcela správně básník nemohl této citové složky užití. Valdštýn česky necítil a česky necítily ani ostatní osobnosti románu, pokud vystupují výrazněji do popředí.

Nešlo o národnost, nýbrž šlo o náboženství a namnoze pod rouškou náboženství o osobní zisky nebo o to, čemu se říká politika. Sám Urban VIII. prý viděl v celé historii třicetileté války jen věc politickou a proto prý se choval tak, jak se choval, a jeho politika byla namířena proti Habsburkům, rakouským i španělským. Jako Durych a mnoho jiných, tak i já si dovoluji býti přesvědčen, že Bílá hora byla oheň, pod jehož zbylým popelem se udržely žhavé uhlíky češství, aby z nich v dobu příhodnou zase vzplápolal oheň života.

Podotýkám, že bude-li chtít Durych svou knihu tu a tam v maličkostech pozměnit, učiní dobře, když opraví některá (je jich málo) nedopatření jazyková, na př. „liduprázdnost“ „nechatí něco udělati“ a podobné.

Delšího rozboru by potřebovala kritika Arne Nováka v Lid. novinách, a to hlavně ve své poslední části, kde mluví o „nejvyšším durychovském problému: o náboženském spasení v aktu milosti“. Kdyby byl Arne Novák napsal *ve stavu milosti* a myslil na to, čemu my katolíci říkáme stav milosti posvěcující (která je cosi pozitivního, nejen negativního, nejen vylučujícího z duše vinu hříchu těžkého), mělo by to dobrý smysl. Ale ani tenkrát by to nebyl problém durychovský, nýbrž problém, chceme-li užití slova problém místo „záležitost“, vůbec křesťanský a vůbec lidský. Všechno lidstvo dnes a v této chvíli žijící i všichni, kteří již odešli, jsou rozděleni na dva veliké tábory: těch, kteří jsou ve stavu milosti posvěcující, a kteří v ní nejsou. První mají na sobě značku spasení, druhí značku zatracení, ačkoli v době tohoto života svobodná vůle lidská může z dopuštění božího nebo s pomocí milosti boží ty značky proměnit.

Durych, pokračuje Arne Novák, „nasazuje všeku intelektuální i uměleckou energii, aby dovedl možnost spasení i nepatrné lidské duše“. Tato čtyři poslední slova, a zvláště to „i“ je urážkou našeho náboženství, urážkou arci nechtěnou a nechápanou. My víme, že „za všechny umřel Kristus“ není tedy žádné duše nepatrné. A Durycha ani nenapadlo dovozovati, že každá lidská duše může býti spasena, protože to by bylo tolik, jako chtít dovozovati, že dvakrát dvě jsou čtyři. Chtěl-li v této záležitosti Durych něco odvozovati (ať jde o Jiřího nebo o „českého člověka“), chtěl dovozovati jen to, co klade do úst onomu Andělčinu zpovědníku na Montserratu: „Každá duše lidská stojí za to, abychom pro ni prošli celý svět.“ Ale to je něco jiného, než co povídá Arne Novák.

Vůbec to všechno povídání Arne Nováka o „mystické extasi Durychově, která dospěla (v

jistých scénách) vrcholu dosud nedosaženého a zároveň dodala posvěcení psychologickému obsahu románu“, je povídání člověka, který chce říci něco příjemného a laskavého, ale naprosto nerozumí tomu, co povídá. To, co chce Arne Novák nazývat extasí, je pouhé vroucnější náboženské citění na základě upřímné víry. Že se tím románu dostává jakéhosi posvěcení, je pravda. Ale nejen těmi scénami, v nichž Arne Novák shledává „mystickou extasi“, nýbrž celým rázem a duchem románu vyvyšuje Durych své dílo beze vší úmyslné okázalosti a tendenčnosti do oblasti nadpřirozeného, a to je jeho zásluhou v době, kdy veliká většina spisovatelů se slovům Bůh, věčnost, odpovědnost vůči Bohu, hřích a milost vyhýbá jako čert kříži. Ovšem by se mohlo také říci, že Durych to musil učiniti, chtěl-li vystihnouti dobu, do níž svůj román položil. Ale jiní, i kdyby svou látkou byli nuceni zabývat se pojmy z oboru nadpřirozeného, byli by to učinili jinak než Durych. Při nich by to byl oheň namalovaný, u něho je to oheň živý a horoucí.

Co si máme mysliti při slovech Arne Nováka, že poměr Andělčin k Jiřímu slibuje, že „konečné spojení, třeba až ve smrti, přinese milost daleko převyšující všechny pozemské rozkoše a předobrazující blaho nebeské“? Slova, slova, slova, Arne Novákovi tanula patrně na mysli Goethova Markétka a Goethovo „das ewig weibliche“, když na konci svého posudku píše, že „Bloudění psychologickým svým vlastním jádrem... obnovuje jeho (Durychovu) osobitou koncepci románu nábožensko-erotického... kroužícího kolem problému spasení v Bohu skrze milost a lásku čisté a věřící ženy“ Spasení jest jen skrze Ježíše Krista, ač ovšem láska dobré a čisté ženy může člověka disponovati, aby přijímal ochotněji vnukání a vábení milosti boží, pomáhající mu, aby se dostal na cestu spásy, t. j. vedoucí ke konečnému spasení pro zásluhu Ježíše Krista.

Snad nevědomky zkazil Arne Novák poslední výjevy románu před očima čtenáře svého posudku, ale čtenáře, který sám Bloudění nečetl. Píše totiž: „Bloudění Jiřího končí se teprve in articulo mortis, když umírajícímu milenci se v Chebu Andělka po prvé oddá cele, aby poznali oba, že silnější než smrt jest milování, a aby z jejich spojení vzniklo dítě, které vdova Andělka vychová pro českou zemi, v aktu milosti za vlast adoptovanou... rebel a kacír je spasen. A tu se rozřešuje v tragické extasi (zase ta extase!) i druhý vůdčí motiv Durychova mystického (!) ženství: služka a žebračka povznesena jest nad královnu a vzdorný Jiří...“

najde v náručí Andělky, chudobné tulačky a služebnice, to, čeho mu nemohla dátí vyvolená královna (Alžběta Falcká) — milost a pokoru.“

Čtenář se nedovídá, že Andělka se v hodinku smrti opravdu oddala Jiřímu, ale ne milenci, nýbrž muži, manželovi. Tváří v tvář smrti Jiří smrtelně poraněný vchází svou duší do duše lotra na pravici. Jiří „zaúpěl, „Andělko,““ a zaúpěl to „jako z drápů ďablových“. Není zde místa, abych opisoval celý tento křesťanský a lidský výjev. Ale konečně Andělka praví: „Jiří, nezbývá mnoho času. Vzpomeň si na dobrého lotra na pravici!“ — „Co se mám modlit?“ — „Vzpomeň si na mne, Pane, až přijdeš do království svého.“ — Chytil se těch slov. Z očí mu vytryskly slzy atd.

Pak přichází zpovědník, dominikán, zpovídá ho a dává mu rozhřešení, uděluje mu i poslední pomazání. Potom na přání umírajícího ho s Andělkou řádně před dvěma svědky (jak je to prosaické, jako nemysticko-neerotické!) oddá a odejde.

„Již mu patřila celá její bytost z moci svátosti,“ pokračuje básník, kterou přijali ne pro útěchu marné cti a satisfakce z nouze, ale jako milost, která pomáhá výše k trůnu Božímu a nesnese zlehčování.“ A předtím již již řekl: „Z moci svátosti patřila jemu a on patřil jí.“

„Rebel a kacíř je spasen,“ praví Arne Novák. Člověk by podle jeho předcházejících slov myslil, že Jiří je poeticky spasen tím, že se mu Andělka oddala. A on zatím je prosaicky spasen svou lítostí a svátostným rozhřešením z úst katolického řeholníka. Ale jiné spasení není možné. A na jaký „akt milosti“ zase myslí Arne Novák, když praví, že Andělka adoptovala naši zemi „v aktu milosti“ za svou vlast? Kdyby byl řekl, že svým sňatkem a svým manžel-

ským oddáním Jiřímu přijala naši zemi za svou vlast, mělo by to smysl. Ale „akt milosti“ v této souvislosti — co to jest? Řeči člověka, kterému nesmíme upíratí dobrou vůli, že chce býti literárně spravedlivým a nábožensky snášenlivým, ale kterému se smysl křesťanství ztratil.

Tolik o jednom kritikovi, o tom, jehož kritika skutečně zasluhovala několik poznámek.

A co o Bloudění samém? Nic lidského není bez chyb. Kdyby se čtenáři znova a znova vraceli k tomuto románu, jako se vracejí, kteří chtějí, k Robinsonovi a k Donu Quijotovi a k Božské Komedii, bylo by to znamením lvího drápu. Ve všech dílech, o nichž jsem se právě zmínil, jsou místa, která trochu nudí — ovšem čtenáře, který čte jen pro zábavu a narychlo. V Bloudění je mnoho míst, k nimž se čtenáři jistě budou vraceti, přesto, že některá kritika o několika řekla, že s románem nesouvisí, jako na př. Ferdinandova návštěva na Bílé hoře a staroměstské popravy. Dobyť Magdeburku, útok na ležení Valdštýnovo u Norimberka, bitva u Lützen, příšerná noční jízda Kajetánova s vojenským kaplanem, poslední chvíle Valdštejnovy a Jiřího v Plzni a v Chebu, a mnoho jiných stránek budou čtenáře znova a znova vábiti. Již svou látkou vymyká se Durychův román z provincialismu, na druhé straně, jak myslím, se přece vyhnul internacionalismu národně zcela bezbarvému. Může se tedy těšiti na světovost. Svou vůdčí myšlenkou, chápu-li ji dobře, jest jakousi paralelou Dantovy Komédie. Beatrice a Andělka jsou si dosti příbuzny, a jako v Komedii jde o srovnání vůle Dantovy s vůlí boží, tak i při Jiřím jde konec konců o totéž. Ale při srovnání často pokulhávají a bývají odiósní.

Prof. A. Novák:

Český komunismus v 16. a 17. století.

Habáni na Moravě.

Pokus o obci spravedlivých, jak ji snil v Utopii Tomáš Moorus, byl u nás učiněn již po válkách husitských. Byla to kunvaldská jednota bratrská, která se o něco podobného pokusila, ale nejsme dost informováni o sociální struktuře tohoto pokusu. Zato o sto let později vytvořil Dr. Hubmaier v jižní Moravě komunisticko-bratrskou komunu. Pod Pálavskými vrchy usadilo se v 16. stol. asi 30.000 novokřtěnců. Hubmaier byl odchovancem Luthera a

Zwingliho, zúčastnil se též selského povstání v Německu, pak byl vězněn v Curychu pro svou novotu. Pustil se do novot věroučných. Zavrhoval na př. křest dětí a tvrdil, že platný je pouze křest dospělých. Když byl r. 1526 propuštěn z vazby, odešel do Mikulova na Moravu, která tenkrát slynela jako zaslíbená země proty, kdož nechtěli se srovnat s církví katolickou ani Lutherem. Útrakvisté podle zákonů zemských a nedávné přísahy krále Ferdinanda I.

byli náboženstvím uznaným. Přízní Linharta z Lichtenštejna rozvinul Dr. Hubmaier na Mikulovsku široce svoji činnost spisovatelskou. Byl ale již v červenci 1527 zajat a odvezen do Vídně, kde byl vyslýchán. Bránil svou víru, ale zaplétal se stále více a 10. III. 1528 byl ve Vídni upálen. Jeho manželka byla utopena v Dunaji.

Smrtí Hubmaierovou vývoj obce novokřtěnecké — tak si totiž říkali stoupenci Hubmaierovi — byl na chvíli zastaven. Ferdinand vymohl na sněmu moravském usnesení, že novokřtěnci mají býti z Moravy vypuzeni. Skutečně začalo pronásledování, ale vpád Turků do Rakous přinesl obrat. Stavové ujali se pronásledovaných a opřeli se plnění vypovídající dekrety. Tehda se Morava otevřela opět pronásledovaným a ve Znojmě, Brně, Rosicích a Ivančicích založeny nové osady anabaptistů.

Zdárný vývoj obcí byl ohrožen spory, které do země zavlekli cizinci, zejména Huter. Tento energicky spravoval habánské obce, a posléze ho stihl osud Hubmaierův. Byl totiž v Tyrolích zajat a upálen. R. 1535 nastalo nové pronásledování novokřtěnců, ale netrvalo dlouho. Stavové je bránili, poněvadž platili více daní než ostatní. Byli to lidé pracovití, spořiví, střídmi a pilně obdělávali svá pole i vinohrady. Pokládali se za vyvolený lid boží, který řízením božím přišel do zaslíbené země. Z tohoto náboženského základu vyrostl jejich komunismus.

V polovici XVI. století bylo jich na Moravě asi 70 až 80 tisíc. Při posledním pronásledování v letech 1545 — 1548 odešli někteří do Tyrol a Švýcar, ale místo nich přišli zase jiní. Zlatý věk novokřtěnců moravských spadá do této doby. Základem učení anabaptistů bylo 7 článků, které Hubmaier spracoval v celou soustavu. Nejvyšší hlavou novokřtěnců byl biskup, který byl losem vybírán. Jemu byli podřízeni apoštolové, misionáři, kteří přiváděli nevěřící do lůna církve. Podřízeni byli jim pomocníci. Hospodářskou správu vedli vladaři.

Novokřtěnci bydleli ve společných domech, tam se také stravovali. Tyto domy nazývaly se Haushaben, a proto lid přezdíval novokřtěncům habáni. Žádný obor veřejného i soukromého života nevymkl se dohledu představených (hodnostářů). Řády, dopodrobna vypracované, mají ráz komunistický. Autorem jejich byl Jakub Huter, který ledacos vzal z křesťanských řádů žebavých. Jako u českých bratrů a novokřtěnců ideálem života byl prvotní stav církve, kdy lidé byli si bratry a sestrami. Majetek byl společný. Kdo něco vlastního má, nemá býti účasten večeře Páně, praví se v rádech. Pro-

to vystavěny byly společné domy, jakási kasárna, aby jeden druhého mohl kontrolovat. Kdo se dal k habánům, odevzdal svůj majetek ve prospěch obce. Tento vklad nebyl však nikomu vrácen, když se s obcí rozešel. Ze společného majetku byly financovány továrny, zejména soukenické, stavby mlýnů a pod.

Řízením takového živnostenského podniku bylo pověřeno tovaryšstvo živnostenské, které bylo rovněž zřízeno na základě rozdělení práce. Všichni bydleli ve společném domě, jedli ve společné kuchyni, oblékali se do přidělených šatů. Domy habánů podobaly se kasárnám. Bydlelo v něm až 1.000 osob. Byly to ložnice, dílny, pekárna, společná kuchyň, škola, nemocnice. Pro manžely s malými dětmi zřízeny byly samostatné pokojíky. Správce přiděloval práci, bratr pokladník vyplácel peníze na nákup, sestry staraly se o děti.

Těžce pracující měli lepší stravu. Zedníci a kováři měli dvakrát v týdnu maso a sýr, koželuzi a mlynáři místo masa pivo (noční služba). Dvě živnosti byly zakázány: živnost hostinská a kupectví. Ostatní řemeslníci museli zpracovávat materiál dodaný živnostníky-novokřtěnci. Podobné spojení bylo mezi dílnami bavlnářskými, soukeníky a krejčíři. Tito nesměli zhotovovat nádherné obleky, kováři nesměli kouti zbraně. Poněvadž se kupovalo ve velkém a bez zprostředkovatelů, mohli vyráběti novokřtěnci lacině. Toufaři, tak jim říkali (Taufar — křest), měli plné sklepy zboží a některé druhy zboží hrncířského je dosud označováno jako zboží „toufarové“

Nad dělníky byl přísný dohled. Pracovalo se od východu slunce do západu s hodinovou přestávkou v poledne. Výrobky habánské musely být dobré. V některých odvětvích docílili novokřtěnci velkovýrobou pozoruhodných výsledků. Tak se osvědčili jako stavitelé mlýnů.

Vedle řemesel pěstovali též umění lékařské. Jejich lázní užívali i jinověrci. Nejradikálnějším opatřením byla výchova dětí. Byly odebrány rodičům v 1 1/2 roce. Potom byly dány do školní světnice, kde se staraly o ně školní sestry. Při škole byla jídelna, dětská dílna, ložnice. Dozor nad školními sestrami měl „Schulmeister“, školní dozorce. K cvičení ve čtení a psaní přistupovalo důkladné cvičení ve víře, která byla základem školství a vychovatelství. Některé zásady školské jsou docela moderní, zejména péče o tělesné zdraví dětí, čistotu.

V letech osmdesátých XVI. stol. nastává úpadek. Vymizela náboženská horlivost, bratří habánští jali se toužiti po rodinném soužití,

vlastním majetku, došlo na defraudace, protekcionářství a po Bílé hoře byli novokřtění vypovězeni ze země do čtyř týdnů. Odešli do Horních Uher na Slovensko a větší obec založili v Sobotišti.

Pokus habánů moravských je v každém směru pozoruhodným. Trval celých sto let, ale musel nakonec ztroskotat, poněvadž jedinou vzpruhou, udržující dosud společenský řád, je respektování soukromého vlastnictví.

Josef Řezníček:

Rozřešení školské otázky v Nizozemsku finančním zrovnoprávněním konfesijních a státních škol.

(Dokončení.)

Mimoparlamentní kabinet Cort van der Lindenův, vystřídávší pravicový kabinet Heemskerkův, opíral se hlavně o levici, ale potřeboval nutně i pravice. Byla tedy povaha této vlády obdobná minoritním kabinetům. Postavení Lindenovo bylo ulehčeno skutečností, že program jeho vlády neobsahoval nic, co by pravice zásadně odmítala (všeobecné hlasovací právo a státní pense).

Š velkým napětím očekávala se

trůnní řeč královny Vilemíny

při zahájení zasedání nového parlamentu. Na otázku školskou vztahoval se v trůnní řeči z 15. září 1913 tento passus:

„Máme v úmyslu jmenovati státní výbor, který by prozkoumal, zda je možno dosíci všeobecně uspokojivého řešení ve věci financování svobodných škol a podmínek s tím spojených.“

Ohlas tohoto prohlášení byl veliký. Pravice měla s počátku obavu z chystaného výboru, t. zv. pacifikační komise. Zvláště katolíci netajili se nedůvěrou, majíce za to, že úkolem výboru je připravití zostření podmínek, za nichž by v budoucnu podpora soukromým školám byla udělena. Názor křesťanských stran formulován na prvním národním křesťanském kongresu, jehož se zúčastnili katolíci i protestanté, touto resolucí: „Každá revise ústavy bez změny paragrafu 192 ve smyslu návrhu předešlé vlády je pro nás nepřijatelnou. V trůnní řeči ohlášené jmenování státního výboru ve věci svobodných škol je příliš neurčité, než abychom mohli více k tomu říci. Uznáváme za nejlepší čekati.“

V listech pravice rozpředla se polemika, máli se pravice vzdáti jakékoliv spolupráce při revisi ústavy, nebude-li se změnou par. 80 (vo-

lební reforma) současně změněn par. 192 (školský) ve smyslu názoru pravice. Situace pravice vyjasněna prohlášením katolického parlamentního klubu, že nechce nastoupiti příkrou cestu nesmiřitelné politiky, že však stojí pevně na tom, aby volební reforma byla pevně sdružena s paragrafem školním v mezích ústavy. Parlamentní klub prohlásil dále, že přijme jen tehdy eventuelní pozvání k účasti na jednání státního výboru pro školní reformu, vezme-li vláda před se revisi par. 192 a návrh, který podá onomu výboru, bude takový, že finanční rovnoprávnost veřejných a soukromých škol není vyloučena.

Jak viděti, nekladli katolíci členové parlamentu požadavek, že vláda *musí* přijíti s takovým návrhem změny par. 192, jímž by se uskutečnilo zrovnoprávnění, nýbrž aby přišla s předlohou revise par. 80 také s návrhem změny par. 192. Toto mírné stanovisko bylo velmi rozumné, neboť nešlo o princip změny, nýbrž o její způsob, protože nynější premier van der Linden prohlásil již Heemskerkovu ústavnímu výboru, že proti měnění par. 192 není zásadních námitek.

Liberálové, sloup vlády, přijali toto rozhodnutí velmi uspokojivě a prostřednictvím některých svých listů zdůrazňovali nutnost, aby v chystaném státním výboru měla zastoupení i pravice. Vláda sama nemusí přijíti s revisí par. 192, neboť když levice a pravice ve výboru sejdou se v názoru, že par. 192 změněn být musí, musí se tak státi, protože revise par. 80 není bez změny par. 192 myslitelná.

Prohlášení vlády zklamáním pro pravici.

V polovici listopadu 1913 připravena půda pro kompromis, vláda však sama pokazila příznivou náladu. V předběžné zprávě žádala pra-

vice, aby vláda oba zmíněné paragrafy brala společně v úvahu, k čemuž levice přizvukovala. Vláda však ve svém prohlášení tvrdila, že nelze od ní čekat návrhu o změně par. 192, školní vyučování a volební právo že jsou nesourodé věci, které nutno řešit každou zvláště. Vládě jednáním o par. 192 vzniká prý nebezpečí, že vznítí tuhý boj o principy, který by mohl ohrozit její moc k provedení revise volebních řádů. Ani všeobecné volební právo, ani starobní pojištění bez premií nedotýkají se zásad stran pravice a není proto vyloučena možnost svorné spolupráce. Proto jest se vyhnouti projednávání školského paragrafu. Vláda nechce oddáliti revisi ústavy na konec legislativního období, naopak bude se snažit o pokud možno brzké její uskutečnění. Jakmile to dovolí náležitá příprava a pracovní metoda, je možno očekávatí podání návrhů. Samozřejmě mají přednost směrnice ve prospěch starobního pojištění před revisí ústavy. Po přijetí vládních návrhů bude záležitosti na výsledku šetření, které státní výbor bude ve věci poměrného volebního systému konati, zda je možno přijmouti do návrhu revise ústavy předběžný volební řád. Vláda myslí, že by odporovalo zásadám, o něž se opírá všeobecné hlasovací právo, kdyby byla zákonodárci ponechána svoboda klásti podmínky pro připuštění žen k volební urně s ohledem na obecné blaho. Loyalita vede vládu k pokusu, učiniti konec politickému boji o školu, který stál po dlouhou řadu let v cestě vývoji obecného školství. Vláda nechce dáti par. 192 nové znění, zdá se jí však nutnou výstavba finančního základu k nové orientaci obecného školství. Je nutno stanoviti, jakým způsobem má se šetřiti finanční a pedagogická nezávislost svobodného školství a jaké podmínky jest stanoviti k dosažení lepšího vzdělání a honorování učitelstva.

Až dojde k dohodě v těchto dvou bodech, bude dosažena základna pro nepřetržitý postup a aspoň předběžné oboustranné uspokojení. Bude-li pak možno postrádati změny par. 192, zdá se vládě nerozhodujícím, až se najde jednota o hlavní věci. Ačkoliv vláda uznává nutnost zlepšiti platy učitelstva, přece musí uskutečnění tolio oddáliti na lepší časy.

Řečnický souboj premiera s vůdcem katolické strany.

Prohlášení vlády vyvolalo veliký rozruch a projevy nevole na pravici. Zdálo se zřejmým, že liberálové a sociální demokraté chtějí dostati pod střechem pensijní pojištění a volební reformu, a pak nechají školskou otázku neře-

šenou. Katolíci byli přesvědčeni, že vláda nechce smíru. Vládní prohlášení zmařilo též příznivé hlasy pro školskou otázku na levici. Pravice uvažovala, nemá-li sama podati iniciativní návrh na řešení školských záležitostí.

Zatím počaly porady o rozpočtu. V debatě promluvil za katolický klub býv. ministr Loeff. Probral situaci politickou a důkladně rozebral otázku školskou. Trůnní řeč po této stránce neuspokojila. Vládní prohlášení teprve ne. Šéf vlády má nyní přece možnost prosaditi to, co jako státník (v oposici) mimo parlament dříve hlásal. Návrh pravice byl odmítnut kategoricky, protože jde prý o kompromis věcí, které se nehodí dohromady, jako volební právo a vyučování. Námitka logicky nezávadná, ale politicky zcela neupotřebitelná. Celá ústava vznikla z kompromisů heterogenních věcí. Je to sbírka kompromisů. Premiera má vésti blaho země, a když tomuto blahu prospěje kombinované projednání obou bodů společně, má se tím předseda mimoparlamentního kabinetu řídití. Řečník odmítá domněnku premierovu, že by spojeným projednáváním hrozilo nebezpečí volební reformě. Ke konci své řeči vyslovuje ministr Loeff naději, že se ministerstvu podaří udržeti pravici v podpoře vlády a žádá jasnou a upřímnou odpověď vlády o školní otázce.

Tento přímý apel na vládu nedal dlouho čekatí na odpověď.

Cort van der Linden prohlásil ve své nové řeči, že vláda si přeje a poctivě se snaží o kompromis ve školské otázce, a sice o takový, který by uspokojil i pravicové strany. Svou vlastní dobrou vůli odůvodňoval připomenutím, že již před 30 lety hájil právo na podporu svobodné školy. Vláda změnila odstavec trůnní řeči v tom smyslu, že je možno nejen finanční zrovnoprávnění, nýbrž i jeho vtělení do ústavy. Vláda vyjde iniciativnímu návrhu změny školského paragrafu v ústavě vstříc, ale považuje za neslučitelné projednávání iniciativního návrhu revise par. 192 a svého návrhu změny par. 80. Vláda má zájem na brzkém provedení revise. Nejlepší cesta k tomu je příprava návrhů ve státním výboru.

Řeč premierova byla velkým překvapením pro pravici i levici. Pod tlakem mohutného projevu vůdce katolíků Loeffa musil premier otevřítí zadní dvířka ve vládním prohlášení, zdánlivě neústupném. Protirevoluční strana ústy dra Kuypera zaujala však nadále stanovisko non possumus, precisované v jeho článku takto: „Žádáme plné právo, nic víc a nic méně. K poznání těchto našich požadavků není třeba vyjednávání ve státním výboru. Kompromis

předpokládá vždy ústupek na obou stranách a ustoupiti nemohu ani já ani moje strana.“

Ostatní strany pravice čekaly, až vláda udělá další krok, skutečný, ne slovní. Dr. Kuyper, vůdce protestantů antirevolucionářů, stanovil požadavky, u nichž kompromis není možný:

1. Úplnou finanční rovnoprávnost říše a obcí ohledně podporování staveb, zařízení škol a placení učitelstva.

2. Nesmí býti kladeny žádné podmínky, které se protíví našim pedagogickým zásadám.

3. Současné hlasování o obou změněných paragrafech.

Katolíci podávají ruku k spolupráci.

V debatě ve sněmovně vyslovili se liberálové pro vládní názor. Stanovisko pravice bylo s počátku nejednotné. Antirevolucionáři, jak z hořejšího zřejmo, byli hotovi s vládou spolupracovati, ne však ve státním výboru. Celá sněmovna čekala stanovisko katolíků, tlumočené ústy ministra mimo službu Loeffa. Konstatoval, že požadavky pravice nebyly a priori zamítnuty. Poměry se za nástupu mimoparlamentního kabinetu podstatně změnily. Nejprve rozšířen passus trůnní řeči tak, jak jsme si přáli. K věcím, které má výbor projednávat, patří též záležitost zrovnoprávnění škol a otázka vtělení této rovnoprávnosti do ústavy. Souhlasím s premierem v meritu otázky, ale dělí nás metoda. Bereme-li před se dílo, jímž se pachtily generace, není možno se při jeho nezdaru utěšovati, že se nepočítalo s výsledkem, nýbrž že nutno oceňovati jen úmysl. Bylo by prakticky nerozumné, kdyby katolíci trvali na původním zdráhání. Dáváme se k dispozici, budeme-li pozváni, onoho státního výboru a jsme ochotni do něho vstoupiti.

Celá sněmovna přijala s potleskem toto stanovisko. V konečné řeči prohlásil premier Cort van der Linden, že bude-li výbor pracovati tak, jak on doufá, pozná se, bude-li možno projednávat školskou otázku současně s volební reformou. Bude v dějinách říše významnou událostí, podají-li si po mohutném mimoparlamentním zápase rozvážní mužové ruce k společnému řešení otázky dalekosáhlého významu pro kulturu a následků pro udržení jednoty země.

Teprve nyní, když premiér obratnou politikou katolíků stal se povolnějším, ustoupili též antirevolucionáři a projevíli ochotu vstoupiti do státního výboru. Chtěli však, aby se řešily tyto požadavky: co možná nejúplnější zrovnoprávnění v podpoře všemi pokladnami (obcí a stá-

tu), odstranění jednostranných pedagogických předpisů, důkladná revize par. 192 a současné projednávání obou paragrafů. Účast ve výboru neznamena ovšem souhlas s každým kompromisem a nebude bránit v pokračování v boji, kdyby výsledek stranu neuspokojil.

Levice a pravice projevíly tedy shodu rozřešiti velký úkol. Netřeba ani snad zdůrazniti, že i nyní sociální demokraté dělali pštroší politiku. Tkví to v jejich povaze. Jsou všude stejní. Obava před ztrátou stoupenectva bránila jim v rozhodnutí.

Zřízení a práce státního výboru, tak zvané pacifikační komise.

Výnosem vlády zřízen počátkem ledna 1914 státní výbor. Předsedou jmenován liberál dr. Bos, místopředsedou de Savornin-Lohman (křesť. historická strana). Členů čítal výbor celkem 16. Katolíci zástupci byli dva: prelát msgre dr. Nolens a baron van Wynbergen. Státní výbor pověřen návrhem zákonných předpisů o financování veřejného a svobodného vyučování, které by zajistilo schopnost a normální pokrok vyučování mládeže s šetřením samostatnosti svobodného vyučování. Bude-li nutno změnit par. 192 tak, aby souhlasil s oněmi předpisy. Při všech jednáních, kde jsou různé názory a mínění, rozhoduje se většinou hlasů, ale vládě měla býti odlišná mínění písemně sdělena. Výbor má plnou moc poraditi se s odborníky a zváti je do svých schůzí s poradním hlasem. Zasedání výboru má se konati v Haagu nebo v jeho nejbližším okolí.

Úkol státního výboru, vytčený vládním výnosem, byl velikým ziskem proti úkolu, jaký slibovala trůnní řeč. Finanční rovnoprávnost vyloučena nebyla a byla dána možnost dostati do ústavy změněný paragraf školní.

Složení výboru bylo zvláštní. 7 politických stran vyslalo po dvou zástupcích, kromě toho byl předseda a jeden odborník školský. Členové výboru vybráni ze členů druhé komory (nižší). Byl to malý parlament, ale zastoupení nebylo podle počtu mandátů, nýbrž podle stran, čímž došlo k nesrovnalosti, že svobodní demokraté na 7 poslanců měli ve výboru dva zástupce, jako na př. katolíci s 25 poslanci. Předseda výboru byl osobností vyhovující všem. Místopředseda byl oblíben jako starý, poctivý bojovník o školu.

Jednání výboru zahájil dne 8. ledna 1914 ministerský předseda Cort van der Linden v sále Trèves v Haagu proslovem, v němž zdůraznil významné poslání zřizovaného výboru. Jménem výboru poděkoval jeho předseda dr.

Bos. V prvním zasedání přečten dopis ministrův, v němž se praví, že na rozdíl od dosavadních zvyklostí nejsou členové státního výboru zavázáni mlčením, nýbrž že se mohou se svými straníky z druhé komory raditi. Ovšem pod výslovnou podmínkou, že tato vzájemná výměna myšlenek bude se díti v přísně důvěrné formě, aby se o poradách nedostalo nic do tisku.

Veškeren tisk přetřásal jednotlivosti chystané revise. Také liberální vůdcové netajili se na voličských shromážděních s vlastními názory, někdy hodně pravicovým protichůdnými.

Práce státního výboru postupovala velice rychle. 31. prosince 1913 byl jmenován, 8. ledna 1914 bylo první zasedání, 11. dubna 1916 předložil královně výsledek porad, které vyšly 12. dubna 1916 tiskem. Tajná sezení trvala tedy dva roky a dva měsíce. Zajímavé je, že v září 1915 druhé komoře zaslána akta, týkající se státního výboru, v nichž byla druhá komora informována o tom, co mělo býti při provádění plánu vlády vzato v úvahu. Nevysvětlitelným způsobem dostala se tato akta do redakce deníku „De Telegraaf“ (neodvislý) a uveřejněna. Jinak o celém jednání zachována tajnost. V r. 1920 vyšly na přání parlamentu zprávy o zasedání státního výboru tiskem. Podle těchto zpráv počal výbor své práce sestavením jednacního řádu jako směrnice pro porady.

Ve třinácti schůzích byla podrobná debata o systému. Když práce pokročila, zvoleny v zasedání výboru 23. června 1914 čtyři podvýbory. První měl vypracovati návrh na změnu par. 192 (školního) ústavy, druhý pověřen probrati finanční úpravu a některé důležité její části, zvl. platy učitelské, třetí měl stanoviti podmínky, za nichž by soukromé vyučování mělo býti z veřejných prostředků podporováno, čtvrtý byl pověřen vypracováním návrhu na učební řád pro výchovu učitelů. Práce těchto podvýborů týkala se hlavně elementárního vyučování.

Jakmile tyto podvýbory se zhostily svého úkolu vypracováním konkrétních návrhů, sešel se celý výbor ještě třináctkrát, aby stanovil nové znění ústavního paragrafu, návrhů zákona k jeho provedení s nutnými důvodovými zprávami a konečnou redakci. Celkem zasedal státní výbor šestadvacetkrát.

Návrh státního výboru na změnu školského paragrafu.

Koncept návrhu státního výboru na změnu paragrafu 192 zněl:

1. Vyučování je předmětem neustálé péče vlády.

2. Vyučování jest svobodné, bez újmy vrchnostenského dozoru a mimo to, pokud se týče elementárních, reálních a vyšších reálních škol, bez újmy zkoušení učitelstva ohledně jeho zdatnosti a mravnosti, což nutno upravit zákonem.

3. Veřejné vyučování bude zákonem upraveno s ohledem na náboženské nazírání jednoho každého.

4. V dostatečném počtu škol bude v každé obci péčí vrchnosti poskytováno veřejné elementární vyučování. Podle zákonných ustanovení jsou výjimky z tohoto pravidla přípustné, předpokládajíc, že bude poskytnuta příležitost k uskutečnění tohoto vyučování.

5. Nároky na způsobilost vyučování, z části nebo zcela z veřejných prostředků placeného, budou zákonem upraveny s šetřením svobody správy, pokud se to svobodného vyučování týká (vyučování na soukromých školách).

6. Tyto návrhy budou pro elementární vyučování tak upraveny, aby způsobilost soukromého školství, placeného z veřejných peněz, a veřejného školství byla rovnocenně zaručena. V této úpravě bude zaručena jmenovitě svoboda soukromého vyučování ve volbě učebních prostředků a ustanovování učitelů.

7. Svobodné, elementární školství, které odpovídá zákonným podmínkám, bude stejným způsobem jako veřejné školství podporováno z veřejných peněz. Zákon stanoví podmínku, pod kterou budou povoleny podpory reálným a vyšším reálným školám z veřejných prostředků.

8. Král nechává se každoročně informovati od generálních států (naše Národní shromáždění) o stavu školství. (K návrhu přiložena obšírná důvodová zpráva.)

Kompromis levice a pravice tkví v obsahu odstavců 4., 5. a 6. Levice ve čtvrtém bodu dosáhla zdánlivé přednosti pro veřejné školy před soukromými. Tedy ne heslo pravice „soukromá škola pravidlem, veřejná výjimkou“, nýbrž přednost liberálního školství veřejného před konfesijním.

Tento kompromisní koncept paragrafu ústavního a ostatní návrhy zákonů byly 11. března 1916 předloženy královně a 16. dubna otištěny.

Ministr Cort van der Linden splnil slovo a 15. dubna 1916 podal návrh na změnu par. 192 a přejal nový článek tak, jak jej výbor navrhl.

Ohlas vládního návrhu školské reformy ve veřejnosti.

Veřejnost v Nizozemsku přijala celkem vládní návrh ne právě nadšeně. Práce výboru byla

uznávána, ale nelíbil se příliš kompromisní ráz návrhu par. 192. Každá ze zúčastněných stran měla některé požadavky, k jichž uskutečnění v návrhu nedošlo. K tomu přistoupilo přesvědčení jak pravice, tak levice, že v zasedání toho roku bude možno projednatí nejvýše změnu paragrafu 192 ústavy, ale návrhy zákonů, jichž obsah má být směrodatným pro znění onoho ústavního paragrafu, že přijdou k projednávání ve sněmovnách až v zasedání příštím. Považovalo se za možné, že zákonná úprava nového školského paragrafu v ústavě mohla by se znaitelně odchýliti nebo vůbec jinak vyznít, než si to státní výbor představoval. Pravice nemohla se zbaviti dojmu, že se najde celá řada útočníků na chystanou reformu školskou ohledně finanční rovnoprávnosti, a že jen další ústupky pravice v otázce přednosti veřejného školství před soukromým umožní zrovnoprávnění. Náznaky toho byly zjevný v psaní liberálního tisku.

Zákonná finanční rovnoprávnost měla své stinné stránky, neboť nové svobodné školy měly být vybudovány obcemi a zůstatí jejich majetkem. Učitelé, patřící k některé náboženské korporaci, neměli po osmi a více služebních letech dostávatí zákonného zvýšení platu. Velké plus pravice bylo v tom, že v novém par. 192 bylo stanoveno, že veškeré školství, bez výjimky, tedy také katolické, mělo býtí předmětem neustálé péče státu, a dále, že školy střední měly býtí státem finančně podporovány.

Levici se zdařilo zmaření úsilí pravice, aby její požadavek, „svobodné školství pravidlem, veřejné výjimkou“, se do ústavy nedostal. Nadto v paragrafu školském, v odstavci čtvrtém prosadili opak. Od nynějška musila by obec o zřízení veřejných škol i tam pečovatí, kde až dosud byly jen soukromé školy. O soukromých to neplatilo. Jejich zřizování bylo ztíženo ještě předpisem minimálního počtu žáků.

Státní dozor nad učitelstvem upraven v návrzích zákona tak, že smějí býtí učitelé soukromých škol jmenováni jen po předem vyžádaném dobrozdání školních inspektorů. Na učeliště učitelská kladeny zvýšené požadavky, stejné pro veřejné i soukromé školství. Návrhy zákona stanovily na př., že rozvrh hodin a látka podléhá dozoru t. zv. Onderwijsraadu (poradní sbor při ministerstvu vyučování) a školní budovy že musí býtí podle státních předpisů zařízeny s ohledem na školní hygienu a všeobecné vzdělání lidové. Dále bylo dáno obecním radám právo stanoviti věkové hranice pro připuštění dětí do obou druhů elementárních škol atd.

Vládní návrh pozměněn a přijat nižší (druhou) sněmovnou.

Mnoho pozoruhodného dalo by se uvésti z příprav k hlavnímu zápasu ve sněmovnách. Omezený rozsah místa nedovoluje obšírné vylíčení. Stačí pro porozumění říci, že vláda měla slabé posice ve vlastních liberálních stranách. Cort van der Linden prosazoval spravedlivé požadavky pravice proti náporu velké části vlastního stoupenectva. Učinil tak hlavně v pamětním spise z 1. září 1916, jehož ohlas byl veliký. V tomto spise jeví se van der Linden jinak, než jej liberálové i pravice znali. Přerodil se. Levice jej za to napadala. Pravice domáhala se dodatku, v němž měly býtí dány záruky ohledně dosahu změněného školského paragrafu a přijetí nezměněného návrhu vládního, po případě jeví-li se nutnost změny, tedy v tomto smyslu provedené: čtvrtý odstavec necht je přepracován v duchu zásad pravice a pátém necht je odstraněno, co by mohlo býtí překážkou svobody správy.

V zasedání druhé komory z 29. září 1916, když předseda navrhoval současné probírání revise paragrafů 80 a 192, strhli sociální demokraté rámus, který nezabránil, aby návrh předsedův nebyl přijat 57 proti 10 hlasům. Hlavní boj měl se odehrátí dne 17. října 1916. Komora pracovala nepřetržitě v 27 zasedáních do 7. prosince. Oba návrhy zákona obsahující nové ústavní a dodatkové paragrafy, byly pak přijaty bez hlasování 21. prosince. Stojí za zmínku, že vůdce soc. demokratů Troelstra našel vřelejší slova pro státní návrh než někteří jeho fanatičtí soudruzi. Mluvčí katolíků, ministr m. sl. van Loeff prohlásil, že katolická strana přijme oba vládní návrhy paragrafů 80 a 192, předpokládajíc, že v těchto návrzích nebude učiněna změna, která by odporovala jejímu nezměnitelnému přesvědčení.

Při zahájení zasedání druhé komory 14. listopadu přijat návrh, aby bylo nejprve jednáno o § 192 a pak o dodatku § 80. Šest dní trvaly porady, podána celá řada pozměňovacích návrhů. Ministr Cort van der Linden podal též návrh na změnu znění § 192. Ve čtvrtém odstavci navrhované změny výborem pravice se: „V dostatečném počtu škol bude v každé obci péčí vrchnosti poskytováno veřejné vyučování.“ — Další věty bodu změněny takto: „Podle zákonem stanovených předpisů je možno z těchto ustanovení učiniti výjimku předpokládajíc, že k vyučování výše uvedenému bude dopřána příležitost.“ Tento změněný text dostal číslo bodu pátého, který se stal šestým. Sedmý dostal toto

znění: „Tyto návrhy budou pro elementární vyučování tak upraveny, aby způsobilost soukromého školství, placeného z veřejných peněz, a školství veřejného byla rovnocenně zaručena.“ Z další části bodu šestého stal se bod osmý: „V této úpravě bude zaručena svoboda soukromého vyučování ve volbě učebních pomůcek a postavení učitelů.“ Pozorný a trpělivý čtenář povšiml si zajisté, že ze znění osmého bodu (dříve šestého) vypadlo slůvko „jmenovitě“ Před hlasováním přislíbil premier, že ono slovo bude do návrhu opět pojata, čímž způsobil odpadnutí dvou pozměňovacích návrhů. Pozměňovací návrh vlády byl pak přijat 80 hlasy proti jednomu (ze sta členů druhé sněmovny) dne 28. listopadu. 7. prosince byl na denním pořádku dodatkový článek ústavy, který zněl: „Ve lhůtě tří let od vyhlášení zákonů, které upravují změny v ústavě, budou vládou předloženy nutné návrhy k provedení podmínek v nich ve prospěch elementárního školství na obecných školách učiněných, které jsou obsaženy v paragrafu 192, odst. 4, 5, 6, 7, 8 a 9 ústavy.“ Po delší debatě návrh přijat.

Ke konečnému hlasování o návrhu zákona, má-li paragraf 192 ústavy ještě nyní doznati nějaké změny, došlo 21. prosince 1916. Byl přijat aklamací.

První sněmovna jednohlasně přijala pozměněný návrh vládní.

Úřední zpráva o vládním návrhu, jak jej pozměnila dolní sněmovna, byla předložena první komoře dne 3. dubna 1917. Za čtrnáct dní nato vyšla důvodová zpráva. Dne 14. května počalo projednávání volebního práva a paragrafu školního s dodatky. Při poradách v první komoře uhájila si pravice úplně volnost jednání pro budoucnost. Hlasování 16. května 1917 bylo jednomyslné. Tři návrhy na změnu ústavy (paragrafy 80 a 192, a článek XIII.) byly královnou potvrzeny 18. května 1917.

Finanční rovnoprávnost schválena sněmovnami.

Druhá komora má čtyřleté funkční období. V létě 1917 konaly se nové volby, ještě po starém způsobu. Tak se stalo, že se skládal parlament z těchže poslanců, kteří přijali zákony z 18. května. Nové sněmovně předloženy zákony z 18. května k rozhodnutí. Návrh revise § 192 přijat v zasedání z 25. září jednomyslně. Dodatkový článek přijat 74 hlasy proti jednomu. Do první, vyšší sněmovny přišly návrhy těchto zákonů 6. listopadu 1917 a důvodová poněkud obsírnější předložena 19. listopadu. Po jednodenní debatě přijat návrh par. 192 42 hlasy

proti jednomu (celkem je všech členů vyšší sněmovny 50) a dodatkový článek 40 proti 2 hlasům.

Po skončeném hlasování dostalo se staříckému premieru blahopřání. Královna téhož dne zákony potvrdila a byly otištěny v Úředním listě. Slavnostní proklamace zákonů stanovena na 12. prosince, ačkoliv platnost jich počínala již 1. prosincem. Text paragrafu 192 vylpne srovnáním návrhu státního výboru s pozměňovacím návrhem vládním. Jeho obsah dá se zhustiti v toto:

Nizozemskému státu je zcela lhostejno, které školy dívky navštěvují. V tomto ohledu mají rodičové úplnou svobodu. Stát má ve finančním ohledu pro všechny školy stejný zájem. Musí však při tom býti splněny dvě podmínky: 1. Všecky školy musí pečovat o dobré vyučování a zákon toho žádá záruku. 2. Všem rodičům musí býti dány pro jejich dívky k dispozici takové školy, které odpovídají jejich světovému názoru a náboženskému přesvědčení, nebo není-li to možné, aspoň školu, která šetří příslušných citů náboženských a zachovává patričné směrnice.

Uprostřed války světové zvěčnil národ nizozemský finanční rovnoprávnost svobodných konfesijních škol s veřejnými státními ve své ústavě. Je to vysvědčení lásky k svobodě a citu spravedlnosti. Národ takový, kde svoboda a právo jsou vysoce ctěny, je opravdu národem šťastným.

Školské zákony z 9. října 1920.

Revise školských poměrů vtělena do ústavy. Podrobnosti školské reformy obsaženy v návrzích školských zákonů, které byly předloženy 13. dubna 1920 a odhlasovány v druhé komoře 75 proti 3 hlasům dne 30. června 1920. To byla již sněmovna nového složení, neboť volby z července 1918 posílily pravici a přiměly kabinet Cort van der Lindenův k demisi. Nastoupilo ministerstvo pravicové v čele s drem Ruys de Beerenbrouckem (katolická strana). Bylo zřízeno nové ministerstvo pro vyučování, vědu a umění a Onderwijsraad, t. j. říšská rada školských odborníků. První (vyšší) sněmovna přijala organické zákony jednomyslně bez hlasování dne 7. října 1920.

Načrtneme zhruba obsah těchto zákonů. Výlohy obou druhů elementárních škol v celém rozsahu nesou veřejné pokladny a sice výdaje obyčejných, rozšířených obecných, pokračovacích a pomocných škol, jakož i učitelských ústavů. Všecky výdaje školské jsou placeny. Obce

jednou provždy platí výlohy stavební a zařizovací a stát hradí učitelské platy. Zákon dbá, aby školy soukromé nedostaly méně než veřejné. Soukromým školám zaplatí se na výdaje provozovací za každého žáka to, co veřejná škola vydá za každého žáka. Finančně je úplná rovnoprávnost, čemuž není na závadu, že veřejné školství má určitou (ne finanční) přednost. Veřejné vyučování má totiž přednostní postavení jak vzhledem k svému bytí, tak v ochraně před konkurencí se svobodnými školami. Žádá-li dvanáct dětí veřejnou školu v obci, kde jí není, musí se postavit. Obec nemusí likvidovati veřejnou školu, dokud do ní chodí aspoň osm dětí. Pro soukromé školy není pochopitelně předepsán minimální počet žactva pro rozpuštění. Přes to však je vůči soukromým školám užíváno nespravedlivého měřítka, protože se žádá větší počet dětí než u veřejných škol. Zákony nejsou překážkou rozvoji svobodného vyučování, přece však mají ustanovení, aby dosáhne-li toto na některém poli výhod, nepřišlo veřejné zkrátka. Zákony obsahují konečně počet záruk pro soukromé, elementární vyučování, placené ze státních peněz, ale nikterak není to na újmu svo-

bodné správě. Zákony z 7. října 1920 podrobeny několikrát revisi novelami z 16. února 1923 a 30. června 1924.

Takový byl průběh bojů o finanční rovnoprávnost soukromých škol v Nizozemsku. Úplná finanční rovnoprávnost veřejného a soukromého školství stala se skutečností a pevně zakotvena v nizozemské ústavě. Až dosud nestalo se tak v žádné jiné zemi na celém světě. Nejpozoruhodnější je skutečnost, že všechny politické strany zúčastnily se tohoto díla ušlechtilým způsobem (sociální demokraté aspoň nehlasovali proti) a že základ finanční rovnoprávnosti dostal se do ústavy za liberálního kabinetu Cort van der Lindenova. Stalo se to na zásadách liberálních a tím je rozřešení školské otázky v Nizozemsku významným ukazatelem pro úsilí katolíků v jiných státech, na liberálních zásadách vybudovaných, jmenovitě u nás v Československu. Najde se u nás dosti spravedlivých lidí pokrokových, kteří budou smýšletí a pracovati o svobodné školství konfesijní aspoň tak, jako liberálové nizozemští? Politická vyspělost, kterou se národ náš tak pyšní, by toho bezpodmínečně vyžadovala.

Co život dal.

Vymírají.

Odchází zvolna generace XIX. století, generace předválečná, která nesla pochodně naší národní kultury. Jedním z nejtypičtějších byl právě zesnulý Alois Jirásek, představitel našeho historického románu. Byl ctěn, vážen a milován. Krásný úděl, kterým se málokterý náš spisovatel může honositi. Zjev Jiráskův vyplynul ze specificky českých poměrů. Byl představitelem obrozenských tradic, které u nás doznávaly neobyčejně dlouho, patrně dík Habsburkům. Boj proti germanisaci se pozvolna změnil v boj proti nim a metody se nijak neměnily. Činů bylo pomálu, oháněli jsme se raději připomínkami velké minulosti a z historických tradic čerpali jsme „sílu“, ale ještě více sentimentalitu a odvahu k planému rozhořčování. A Jirásek byl a jest jasným obrazem těchto tradic. Čerpá z odkazu Palackého, v jeho duchu tvoří své epeje z doby husitské, které zůstanou těžiškem jeho díla. To, co dal době t. zv. pobělohorské, je jenom torso, nedokončené s látkou neovládnutou, třebaže razil této době její etiketu — doba Temna. Konečně velké dvě kroniky „F. L. Věk“ a „U

nás“ zůstávají kronikami, v nichž, pokud možno, věrně přepisoval materiál dobový.

Umělecky A. Jirásek mnoho neznamenal. Nalezl v sobě dar sprádati obratně osnovy románů, ale většinou zůstal na těchto osnovách, opředěných kulturně-historickými podrobnostmi. Celkový dojem z jeho děl oslabuje právě roztržitost, nedostatek jednotící ideje, neživotnost jeho postav, které často jsou až schematicky jednoduché. Byl mistrem v kresbě dobového prostředí, v čemž předčil svého učitele Z. Wintra, neboť nebyl tak zatížen odbornými vědomostmi. Jedinečné je jeho vcítění v dobu zvláště v „F. L. Věku“ a kronice „U nás“ Pro to je nám četba těchto děl tak milou.

Jeho dílo, třeba tak rozsáhlé, působí dojmem neukončenosti. Celá ta řada svazků je náběhem volajícím po dokončení. Chybí tu dílo absolutně hotové, ucelené. Chybí závěr. Dílo působí dojmem, že by v něm mělo být pokračováno ať kýmkoli a kdykoli.

A přece jeho vliv a obliba byly neobyčejné. Vracím se k začátku své poznámky — byl citlivým obrazem veřejného mínění, jehož potřebám jeho dílo nejlépe vyhovovalo. Byl to Za-

hradník-Brodský našeho historického románu. A jako je pro určité kruhy čtenářstva — a jsou neobyčejně početné — třeba románů Brodského, tak potřebě románů historického hověl Jirásek. Jeho obliba byla o tolik větší, oč větší byla žízeň po nacionálně vyhoceném, slavném obraze minulosti.

To všechno byly potřeby doby, které Jirásek vtělil do svých románů historických. Třeba tato dobová tendence je skryta, tendence tam je. Jirásek nedovedl se od ní ve svém díle oprostít, neboť jeho dílo nebylo tak silné, aby jej k tomu donutilo.

Byl a zůstane plodem doby, která jej potřebovala, ale nezůstavil nám díla absolutní. Jen kroniku, která v perspektivách husitství, temna a biedermyeru kreslila potřeby a tužby předválečného českého liberálního.

Byl článkem vývoje, který vedl k osvobození, byl pilným dělníkem, kterému za jeho práci náleží náš dík oproštěný však všeho obdivu.

A. Č.

Jeden a půl milionová armáda organisované katolické mládeže v Německu.

Před několika týdny shromáždili se po prvé v Altenbergu u Kolína nad Rýnem vůdcové 28 organizačních svazů, spojených v jednotný útvar Katholische Jugend Deutschlands, který uskutečněn v létě minulého roku. V třídní pracovní konferenci probrány skutečné aktuality. Generální praeses K. J. D. P. Wolker z Düsseldorfu zahájil sjezd řečí o nutnosti získání, uchvácení katolické mládeže dosud neorganisované do řad spolků K. J. D. Také ostatní mládež protestantská, židovská, nacionalistická, socialistická a komunistická nesmí býti puštěna se zřetele, neboť za všechnu bereme odpovědnost. „Katolický blok mládeže“ svým počtem 1½ milionu příslušníků je sice nejpilnější organizací v celém Německu, ale napravo i nalevo jsou početné svazy mládeže, která vedle poblouzení zaviněného vůdci, má své nadšení které nutno získat pro věc Boží. — O duchovní a náboženské krizi přednášel známý jezuita P. Erich Przywara (u nás přeložen jeho spis „Eucharistie a práce“). Kolínský primátor dr. Adenauer proslovil řeč o politickém poslání katolické mládeže a frankfurtský universitní profesor dr. Dessauer o naději německé mládeže v německé hospodářství. Úspěch sjezdu byl veliký.

Katholische Jugend Deutschlands sdružuje 28 svazů a organizačních útvarů katol. mládeže jinošské i dívčí. Mládež rekrutuje z řad studentských, kandidátů učitelství, akademiků, dělníků, rolníků, úředníků, zaměstnanců, tělocvikářů atd. Celkem má „Katholische Jugend Deutschlands“ 1,418.109 členů (v létě 1929). Nejpočetnější ze svazů sdružených v K. J. D. je Zentralverband der katholischen Jungfrauenvereinigungen Deutschland (Říšský svaz spolků katolických dívek). Čítá 767.000, z toho je dívek ve věku 14 až 21 let 387.135, starších 21 let 180.000. Toto členstvo tvoří 14 uzavřených diecézních svazů s 3760 spolků. Vydávají 7 časopisů. Centrála v Düsseldorfu má 13 pracovních sil. Na druhém místě co do počtu je Reichsverband Deutscher Jugendkraft se 700 tisíci členy, tělocvičný svaz. Pak je na řadě úctyhodný útvar — Katholischer Jungmännerverband Deutschlands, svaz jinochů katolických, čítající 382.531 členů, z toho 334.772 ve věku 14 až 21 let a 47.759 starších 21 let. My, kteří počítáme na desetitisíce, zadíváme se s obdivem na tento kádr mladých lidí, včleněných do 4394 spolků, majících 7 vlastních časopisů a imposantní centrálu v Düsseldorfu. Kolpingovy tovaryšské spolky mají 415 domů a 84 tisíc členů, z toho 39.936 14 až 21letých a 44.064 starších 21 let. Z ostatních svazů, sdružených v K. J. D., sluší jmenovati Neudeutschland (studentský středoškolský spolek, který pěstuje turistiku, zpěv, v náboženském ohledu snaží se ve svých členech vštípití úctu a příchýlnost k častému sv. přijímání a životu zbožnému; spolkový odznak XP je monogramem Kristovým) s 12.308 členy.

Organisace mládeže podle povolání je tvořena celou řadou svazů, zvláště dělnická mládež (Werkjugend) čítá 30.000 členů, s 4117 pod 20 let a 22.704 až 25letých, dívky pracující v továrnách, živnostech tvoří svůj svaz s 8.000 členkami. Úřednice a pomocné síly v obchodech mají 2 svazy s 20.000 členkami. Bavorská zemědělská katolická mládež tvoří svaz o 24 tisících členech (muž.). Studentských, akademických a abstinentských spolků mládeže je celá řada.

Mohl papež zatratiti světovou válku?

Londýnský katolický, výborně řízený týdeník „Catholic Times“ dostal dopis jednoho čtenáře, který v něm opakuje námitku, že katolická církev neučinila nic, aby světová válka

ustala, a že papež opomněl ji odsouditi tak, jako odsoudil běsnění bolševismu v Rusku. Redakce odpověděla na tyto výtky výstižným článkem, v němž praví:

„Vlády válčících států nechtěly nikterak připustiti vmísení se církve do věci. Je zcela nesprávné tvrditi, že církev nepodnikla nic proti válce. Nehledě k pokusům částečně úspěšným, aby hrůzy války byly zmírněny a zvláště osud zajatců zlepšen, obrátil se svatý Otec Benedikt XV. slavnostním listem na všechny vlády států válčících, zapřisahaje je, aby učinily konec krveprolévání. Žádná z vlád si toho nevšimla. Když Wilson prohlásil známé body, nebral vůbec zřetele na svatého Otce, jehož spravedlivé požadavky v podstatě přejal. V londýnském paktu spojenců je ustanovení (odstavec pátý), které výslovně bere papeži oprávnění zúčastniti se mírového vyjednávání. Domníváte se, že papež mohl přece válku zatratiti. Ve skutečnosti jest povinností úřadu papežského odsouditi nespravedlnost a hájiti právo, což také svatý Otec neohroženě činí. Tak ohradil se proti pronásledování náboženství v sovětském Rusku, ačkoliv zde postižení jen z malé části spadají pod jeho duchovní pravomoc. Papež může však bezprávi jen tehdy odsouditi, je-li prokázáno. Může vykonávati úřad soudcovský jen tehdy, má-li plnou možnost a čas poznati skutečný stav věci. Zřejmě nebylo tomu tak ve světové válce. Měl k dispozici pouze stranické výpovědi obou válčících stran. Církev dává každému národu jako jednotlivci právo brániti se proti nespravedlivému útoku, přiznává přípustnost spravedlivé války, ačkoliv každou válku co nejrozhodněji zavrhuje. Všecky národy válku vedoucí prohlašovaly, že se brání proti neoprávněnému útoku. Mohl papež ten nebo onen národ stranicky odsouditi, aniž by vyslechl ostatní? Obrátili se k němu národové se svými žalobami a obranami a žádali jeho morální rozhodnutí? Dali mu možnost opravdu spravedlivého vyšetření? Nestalo se tak, naopak nebylo chuti užiti jeho služeb pro sjednání míru. Kdyby býval papež válku světovou vůbec zatratil a účast katolíků všech zemí ve válce učinil závislou na jejich svědomí, byli by všichni věřící katolíci prohlášeni za vlastizrádce a zběhy, protože by se postavili svým jednáním mimo svazek toho kterého národa. Již to, že papež zachoval úplnou neutralitu, stačilo, aby byl v Německu označován jako přítel Dohody a v Anglii jako přítel Němců. Nemožné, to jest přivésti národy k rozumu a objektivitě, nemohl svatý Otec učiniti, možné — uvažte jen obrovskou činnost vatikánského úřadu zajateckého — činil papež v plné míře.“

Mussoliniho hříchy mládí.

Mussolini je znám ve své poslední vývojové fázi celé Evropě. Není bez zajímavosti povšimnouti si jednoho úseku jeho života, literární činnosti v mládí. Před dvaceti lety napsal duce román „Kardinálova milenka“. Mussolini-fašista potírá sice Mussoliniho-socialistu svým jednáním a odstraňuje památky své levé minulosti, ale z nepochopitelného důvodu nezabránil tomu, aby v době, kdy bylo uzavřeno vyrovnání Vatikánu a Kvirinálu, vyšlo v Anglii nové vydání uvedeného románu v překladu. Když Mussolini tuto knihu psal, byl ještě socialistickým odborovým tajemníkem, a kniha čpí nenávisť k církvi, jakou je vyzbrojen každý, i ten nejmenší italský socialistický agitátor. Mussolini uvádí v románě na scénu nějakého kardinála a biskupa tridentského, který je milencem a otrokem feudální dámy Claudie Particelly. Rozmary kurtisány pohlcují příjmy diecése. Kněží vystupují v díle jako hýřilové, prostopášníci a zpustlíci, kardinál, jako utlačovatel chudého tridentského lidu a papežství jako doupe neřestí. Dýky a jedy nalézají tu hojného uplatnění. Literární hřích Mussoliniho mládí je umělecky bezcenný a patří mezi krejcarové krváky. Teď sotva duce uvítá z hrobu vytaženou ruku hříchu mladosti, kterou by viděl raději hluboko pod zemí. — K tomu ještě připojujeme, že Mussolini napsal před válkou spisek o Husovi, přirozeně protikatolický. A právě tento muž, socialista a filozednář, byl vyvolen, aby potřel socialism a zednářství v Itálii a proticírkevní bojovník aby obnovil církevní stát a smířil Itálii s církví.

Předplatte „ŽIVOT“. Posílajíce svým odběratelům čtvrté číslo „Života“, prosíme všechny, aby předplatili co nejdříve tento ročník, poněvadž jedině předplatné umožňuje vydávání listu, jehož svobodná tribuna má velkou cenu. Použijte zaslaných šeků a kdo může, přispěj více, poněvadž studentům dáváme revue za cenu sníženou pod výrobní náklad.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Karlovo nám. 5-6. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, 1. dubna 1930.

ČÍSLO 5.

Konstantin Miklík:

Masaryk a Pekař o smyslu českých dějin.

I. Pozadí otázky.

Spor, který od mnoha let vede profesor Pekař s profesorem Masarykem o českou otázku, o českou filosofii, o smysl českých dějin, je zajímavý po dvojí stránce: nepřináší světla, nýbrž zmatek, a strhuje za sebou lidi bez rozvahy. Avšak není tak pochopitelný, jak by se zdálo na první pohled, ani tak průhledný, abychom se mohli rychle rozhodnouti pro tu či onu stranu. Pekařova oslňující a podmanivá kritika cizích zásahů do dějinovědy, jeho drtivá a nepopíratelná převaha na vlastním historickém poli, mění se okamžitě z moci neobmezené v moc obmezenou, jakmile spravedlivý čtenář vezme do ruky Masarykovu „Českou otázku“ a studuje-li sám tento spis, neohlížeje se prozatím nic na „Masarykovu českou filosofii“ Pekařovu nebo na jeho „Smysl českých dějin“ Masaryk, přes všechnu vzdušnost svých intermedijních thesů, přes spoustu argumentů, jež nabízí sám proti sobě, není v konečném vyrovnání těchto dvou králů české literární Sparty slabším a lehčím sokem, nýbrž mužem, který podstatnou pravdou své české — a řekněme hned: každé — filosofie dějinné napravuje všechny nescetné místní porážky, jež snad od Pekaře utrpěl. Ba, já si dovolím říci ještě mnohem více. Dílo, jež vykonal právě Masaryk pro český národ, napomíná nás tiše k opatrnosti při soudu nad jeho teorií, a krásná spravedlnost, s jakou vychází vstříc všem národnostem, opravňuje nás k naději, že smysl, jaký *on* nalézal v českých dějinách, bude více odpovídati skutečné a nepodléhající pravdě než ten, jež tam nalézají jiní badatelé více méně také jednostranně orientovaní.

Snad bude někdo potřásati nedůvěřivě hlavou nad tím, že již na počátku své studie se tvářím, jako bych jevil skoro větší sympatie pro směr, který je mně a těm, za něž mluvím, podle ideové naší příslušnosti vzdálenější. Tento údiv po-

vstává z našeho národního nezpůsobu, jež tuto potírám: posuzovati cizí myšlenky podle povrchní znalosti osob, z jichž duše vyšly, *podle oka*, podle toho, jak se dotýkají našeho duševního pohodlí. Není pochyby, že nás vyrušuje z našeho klidu více Masaryk než Pekař. Odtud ona nevrlost k osobnosti, která je nám ve skutečnosti bližší, než se odvažujeme tušiti. Ale toto naše chování nebylo naprosto užitečné. Bylo již dávno potřeba hleděti méně na rány, jež nám protivník uštědřil, a všimnouti si pozorněji zbraní, jimiž to učinil.

Hlavní překážka tohoto volného pohledu, námitka, že musím držeti s tím, kdo mně více přeje, musí býti odklizená hned na prahu našeho nového a důvodnějšího zaujímání stanovisk. Člověk nenávidějící nějaké instituce pro špatné a nedokonalé pochopení její vnitřní povahy je mně milejší, než jiný, časem velice shovívavý a uctívající, ale v praxi touto institucí mlčky pohrdající. Je mně v tom vzorem Písmo, které dává přednost studeným před vlažnými, a Pronasledovatel duchů, který neobrací Piláty, nýbrž Šavly.

Důvod, který mne vede k takovému skrytému smíření nebo obdivu, je na snadě. Masaryk neuškodil Církvi více, než jsme jí uškodili my sami. Uškodili jsme jí svým paktováním s plochým a lživým liberalismem, svou hříšnou leností a opovázlivým spoléháním na moc císařského ramene, nelibostí nad tím, že nám náš nepřítel dává, třebaš nevědomky, rady ku podivu vzácné a prospěšné, jejichž zachování by nám i u něho zjednálo, když ne hned souhlas, tedy jistě úctu. Vždyť právě ony postřehy naší slabosti v minulosti a rady dávané nám na základě těchto postřehů pro přítomnost i budoucnost jsou oněmi perlami, jež jsme měli lovit v chaosu tvrzení, výkladů i protimluvů, kterými se tak pestře hemží knihy bystrého pozorovatele světa a nadšeného sociologa.

Nuže, *oč jde* v tomto souboji dvou hlasů do-

rázejících prudce na dveře našich myslí, a žadajících bouřlivě, abychom otevřeli? Jak chápeme otázku o smyslu našich dějin, aneb kterými předpoklady a úvahami chceme si proklestiti cestu k jejímu rozřešení?

Nemám pražádné chuti pořizovati zde pedantský výčet *autorů*, kteří kdy psali, přemýšleli a básnili o našem thematu, a to z té prosté příčiny, že mi tentokrát na autorech nezáleží. Nechci býti ani naučným slovníkem, ani pečlivým úvodem do filosofie dějin, ani praktickým výtažkem, nahrazujícím čtení oněch autorů, jejichž knihy jsou nesporně výkvětem veškeré oné moudrosti, která neztratila kontaktu s životem. Necítím ani nutnosti registrovati aspoň nejskvělejší z těchto jmen, protože je uvedl Pekař ve své knížce každému přístupné o smyslu českých dějin, a já nemám práva odvádět pozornost od těchto málo stránek, nabitých k neuvěření důležitými poznatky a věcmi.

Ale já se nebudu ani snažiti, abych *věcně* zaznamenal všechno to, co kdy bylo o smyslu dějin vysloveno. Nemám totiž ctižádosti psáti nějaké dějiny filosofie dějin, aniž pokládám za vhodné mařiti čas úzkostlivým listováním v spisích a pojednáních, jež jsem již jednou četl a v nichž bych se nedověděl ničeho nového. Spokojím se tím, co podám, co je jaksi běžné, co mi utkvělo v paměti z četby oněch knih, nebo co mi vnukne zdravý rozum o předmětu, v němž právě on má místo první a nejodpovědnější. Kritika a řešení sporu budou následovati.

Dříve nežli přikročíme k této práci, dosti obtížné a nevděčné, uvědomme si rozdíly v nazírání obou vynikajících představitelů české myšlenky na české dějiny.

A nechme je oba mluvit přímo, pokud možno jejich vlastními slovy, abychom měli jistotu, že jim nevkládáme do úst názorů cizích.

Prvý začal mluvit, hloubati o smyslu českých dějin *T. G. Masaryk*. Je to první zásluha Masarykova na tomto poli, zásluha korunovaná tolika jinými a uznávaná i těmi, kteří mu nepřikyvují. Masarykovu filosofii českých dějin lze shrnouti stručně do těchto několika vět.

1. „Humanitní ideál je všecek smysl našeho národního života.“ (Česká otázka, str. 213.)

2. „Otázka česká je otázkou náboženskou.“

3. „Naše sláva, naše boje, náš úpadek v minulosti má smysl náboženský, nikoli národnostní.“

4. „Věřím s Kolářem, že historie národní není nahodilá, nýbrž že se v ní projevuje určitý plán Prozřetelnosti, a že tedy je úkolem historiků a filosofů, úkolem každého národa ten plán světový postihovat, místo své v něm poznat a určit

a podle toho poznání co možná s nejplnějším a nejjasnějším vědomím postupovat při vši práci, i politické.“ (Čes. ot. 4.)

5. „Realism nevzdává se minulosti, ale podporuje jí poznávání věcí, resp. přítomnosti.“ (Čes. ot. 168.)

6. „Otázka sociální je otázka mravnosti-nemravnosti, je otázka násilí a účinné humanity.“ (Čes. ot. 223.)

Jenom několika poznámkami a vedlejšími citáty chci vyložiti plněji tenor Masarykova učení.

Prvá věta, která je jaksi závěrem filosofova přemýšlení, čerpána je z „České otázky“ vyšlé roku 1895. Jak k tomuto historickému závěru Masaryk přišel („Humanita znamená nám náš národní úkol vypracovaný a odkázaný nám naším bratrstvím.“ Č. ot. 213), v čem český humanitní ideál blíže spatřuje („Humanita, čistá člověckost, skutečně není než ideál všeobecného bratrství, ideál naší Jednoty, ideál vpravdě český.“ Č. ot. 213), co mu tento český historický ideál znamená (to, „čím jakožto zvláštní národ kulturně žijeme, co chceme, co doufáme“, Č. ot. 3), to vše jsou pouhé antecedence a konsekvence první a hlavní věty Masarykova filosoficko-dějinného systému.

Druhá these Masarykova je modifikací věty první, obsaženou v brožuře „Jan Hus“, vydané roku 1896. K této modifikaci dospívá Masaryk krátce asi takto: „Naše bratrství založeno bylo na citu a ideji náboženské, humanitní ideál obrodni měl vedle obsahu osvícenského svůj obsah a cíl mravní a náboženský, Palacký i Havlíček stojí na humanitě nábožensky založené, Kollár, Palacký i Havlíček za jedno jsou v tom, že jádro našeho národního charakteru je a musí býti náboženské.“ (Cituji z Pekaře „Masarykova česká filosofie“ II.)

V třetí thesi, vyňaté doslova z „Naší nynější krise“ 1895 (u Pekaře str. 20), je obsaženo Masarykovo stanovisko k nacionalismu. V úplném souhlase s tím jsou i jiné výroky Masarykovy, jako: „Pro toho, kdo stojí na stanovisku náboženském, otázka národnosti je podřízená“, (Čes. ot. 195) nebo: „Otázka náboženská pro národ, prožívší reformaci a protireformaci, má důležitost největší.“ (Čes. ot. 194.)

Čtvrtá these Masarykova, která zavdala Pekařovi podnět k výroku, že stanovisko Masarykovo je stanoviskem reakčním, je *dalším*, velmi důležitým článkem Masarykovy filosofie dějin. Totéž sluší říci i o thesi *páté* a *šesté*. Za komentář k nim mohou sloužit tyto texty: „Realism čeliti má historismu, historismu upřílišenému. Věci, ne historie, věci, ne vývoj“ (Č. ot. 165). „Odsud i politický program re-

alistický — především vydatné sociální reformy, práce kulturní, politika vnitřní“ (Č. ot. 166). „Národ, jenž vypracoval svou národní církev bratrskou, národ, jenž ústy vyznává tyto ideály velikých předků, má v řešení sociální otázky veliký a nejnárodnější úkol“ (Č. ot. 167). „Humanita dnes pojímá se musí méně abstraktně a extensivně, humanita dnes znamená pracovat pro ty, které jsme dosud z kulturní práce vylučovali“ (Čes. ot. 166).

Proti většině těchto aforismů (účinně vlastně jen proti způsobu, jak s nimi Masaryk nakládá, jak je vědecky zužitkuje) namířena je kniha Pekařova, vydaná ponejprv v Praze 1912 pod titulem „Masarykova česká filosofie“. Touto brožurou, vyšlou v třetím nezměněném vydání r. 1927, budeme se ještě zabývat. V této kapitole chceme slyšet od Pekaře něco o smyslu českých dějin nezávisle na spisu Masarykově. Za tím účelem uvedeme stěžejní věty Pekařova nejnovějšího díla: „Smysl českých dějin“ (v Praze 1929).

Práci svou začíná Pekař metodicky předpokladem, že jen znatel historie může s úspěchem hledati její smysl, a otázkou, může-li aspoň tento jej naléztí uspokojivě. Odbyv skepsi na poli dějepisném, připouští, že úkol psáti o smyslu dějin není snadný. Příčinou toho je mnohoznačnost slova „smysl“ a příliš velké nároky čtenářů na historického badatele. Pekař uvádí několikery význam slova „smysl“ (o čemž neopomeneme referovati v příští kapitole), ale sám se omezuje na to, „co naše metodologie označuje slovem *pojetí* dějin nebo filosofii dějin, *pojetí*, opírající se o závěry z poznání vědecky zjištěného. Nejde tu v podstatě o nic jiného než o poznání hlavních *faktorů* (mnou potrzeno) dějinného vývoje a 'výklad souvislostí jimi vytvořených“ (S. Č. D. 7).

Pekař vlastně vyložil svou filosofii českých dějin v *školní knize pro oktávu*, ovšem se stručností, diktovanou rozsahem školní příručky. (Vyšla r. 1914 jako „Dějiny naší říše“, v nové úpravě jako „Dějiny československé“ r. 1921.) Pekař opravuje *pojetí* Palackého a stanoví jako základ své *faktorové* filosofie českých dějin větu: Ráz českého vývoje *není autonomní*, nýbrž je *určován západní Evropou*. „Tedy ne pouze stýkání a potýkání, podle formule Palackého, ale stále přejímání, podléhání, sycení se vzorem života a myšlenky pokročilejších sousedů světa germánského a románského je nejmocnějším a daleko nejvýznamnějším faktem a faktorem našich dějin“ (S. Č. D. 9).

Nejsnadnější je Pekařova otázka, „jaký je rozdíl, jaký vlastní koeficient jednoho každého

národa, náležejícího ke kulturo-tvornému společenství západní a jižní Evropy, ve vytvoření kultury, která k nám vnikala a v níž ovšem měl ohromný podíl orient. antika i svět arabský“ (tt. 9). Zde se domnívá Pekař, že „nejvýznamnějším bodem našeho podílu v budování evropské osvěty“ je husitství (tt. 10).

Myšlenku o evropském vlivu na vytvoření českých dějin rozvádí Pekař v dalším článku podrobněji a určitěji: promlouvá o tom, „že to dílo Evropy v naší vlasti mělo svá povahou odlišná *období* či *periody*“ (tt. 10). Je zajímavo sledovati, jak opatrně a rozvážlivě si při tom počíná.

Očekával bys, že Pekař, který, opíraje se o *Maxe Dvořáka*, rozeznává v českých dějinách sedm fází kulturních či vývojových a dává jim podle možnosti jména podle současných slohů výtvarného umění (doba románská, gotická, renesanční, barokní, klasicistická, romantická a doba Františka Josefa), půjde po těchto výkladových liniích dějin neúprosně a slepě.

Zatím se dovídáš u Pekaře samého, že tu jde „o postřehy, závěry a hypotézy, jejichž platnost není uznána obecně (*Troeltsch*)“ atd.; že je nepochybně případná *Sprangrova* biologická periodisace období kulturních (na základě *Lamprechta* nebo *Spenglera*); slyšíš — jistě potěšen touto málo povšimnutou jasností — že i *K. Joel* považuje střídání uměleckých stylů v minulosti za výraz měnícího se světového názoru (srovnej, co Pekař sám krátce předtím praví o světovém názoru dob!), a že, ve shodě s *Maxem Weberem* a *Wernerem Sombartem*, i život sociální a hospodářský podřizuje se více méně duchovní směrnicí jednotlivé doby.

Mluví-li Pekař dále o psychologicky pochopitelném zákonu akce a reakce, o střídání klasicismu s romantismem, ukázněného řádu s novotářským pohybem, autority se svobodou, románské kulturní převahy s kulturní převahou jinou, není to odbíhání od věci, nýbrž rozšíření these a výklad, jak asi vzniká nový světový názor, ona *duše*, která pak se obráží ve všech svých hmotných dílech a věky přechávajících manifestacích.

V překypujícím souhlase s touto vši opatrností, krásnou a úspěšnou, ale ovšem leckomu snad neimponující, jsou i poslední řádky tohoto odstavce, následující po výkladu českých dějin z *duše* výtvarných period evropských, na rozdíl od Palackého, jemuž „je český národ od počátku až do 17. stol. nositelem jednoho a téhož programu“. Závěr ten zní takto: „A již tu dospějeme k závěru, že není možno jednotlivému národu přiznati nějaký určitý jediný

„smysl“ jeho dějin; vskutku má aspoň tolik „smyslů“ touhy a snahy, kolika duchovními proměnami průběhem století prochází. Jako každé schéma, chtějící příliš zjednodušiti mnohotvárnou složitost života, má i toto pojetí jistě své nedostatky; nestačí jistě samo a všude; je prostupováno a křížováno jinými souvislostmi, z nichž některé snad dosud nepostihujeme.“

Druhým hlavním faktorem v českých dějinách byla, tak dovozuje a rozvádí Pekař na 14.—17. str. „Smyslu českých dějin“, *naše poloha mezi Němci*. — Zde upozorňuje Pekař na prostředkovatelský úkol Němců, na to, jak se uplatňoval vliv a živel německý u nás nebezpečně i užitečně, jak jsme vsákli do sebe dosti německé krve i německého ducha, čímž ovšem jsme se zase stali *odolnějšími* a houževnatějšími vůči germanisačním útokům a vyhlazovacími snahám. Pekař nezapomíná ani na negativní stránku naší geografické polohy, na *sousedství s Maďary*. Neboť oni to byli, kteří nás záhy odtrhli od Byzance a od Slovanstva jihovýchodu, a tím zpečetili trvale německý ráz naší kultury. Posléze zaznamenává Pekař ostatní přirozené faktory našich dějin: *přírodu vlasti a povahu rasy*.

Ale mimo faktory jaksi přirozené, ač nikoliv nutné v plnosti toho slova, mluví Pekař ještě o jiných „činitelích osudových“, o *náhodě a historismu*. Prvý z nich je nevypatratelný a tudíž slepý, druhý naopak vysoce úmyslný a autonomní. Náhody dokazuje Pekař na příkladě husitství (S. Č. D. 17—18), v historismu (str. 18—19) rozeznává tři stupně: a) *automatický vliv dějin*. „Nebýti husitismu, nebyli bychom v 16. stol. propadli protestantismu a nestali se tak, napříč jedné ze základních skutečností našich dějin, vlastní volbou souputníky světa národně-německého“; b) *historické pojetí* (Kosmas, Dalimil, Hájek, Balbín, Palacký); c) *historismus ve vlastním smyslu*, a to buď jako úmyslná *výchova historií* skutečnou (Dalimil, Balbín, Palacký), nebo umělé agitační tvoření „smyslu dějin“ (Balbín, Hanka, novohusitské agitace, Masarykova these).

Konečně, na 19.—20. str. S. Č. D., chce Pekař řešit otázku, jaké místo má v našich dějinách *národní vědomí*. Pekař dochází k závěru, že národní myšlenka jest smyslem českých dějin, ba, že je „jejich podmínkou, jejich důvodem, jejich krví, jejich srdcem“. Nelze prý mluvit o smyslu českých dějin, kdyby to nebyly dějiny české. K tomuto soudu dospívá Pekař dvojí cestou: 1. nepopíratelným poznatkem, že poloha země musila nutiti a nutila Čechy k silnějšímu vědomí národnímu a 2. zkoumáním pouta,

kteří spojovalo generace, procházející tak různými myšlenkovými světy, tak odlišnými kulturními oblastmi a snahami.

Závěrek Pekařova „Smyslu českých dějin“ tvoří historicky zdůvodňované odmítnutí pokusu Masarykova a Rádlava, „zmenšovati význam myšlenky národní v naší minulosti“ (str. 20 až 21), a vysvětlení Pekařova hesla „Pěstujme historii k vůli historii“ odstrašujícím příkladem Bretholzovým (str. 22).

II. Možné odpovědi.

Otázka, na niž vzhledem ke konečnému řešení našeho úkolu třeba hledati odpovědi nejdříve, zní: Jaký význam může míti v naší souvislosti slovo „smysl“ a co všechno můžeme míti na mysli, ptáme-li se na „smysl dějin“?

Vykládá-li *Rudolf Eisler* (Wörterbuch der philosophischen Begriffe, Berlin, 3, 1910) „smysl“ jako „obsah“, „význam“ nebo „účel“ (Sinn bedeutet 2. einem Inhalt, eine Bedeutung, einen Zweck), pak se to znamenitě hodí do rámce našeho zkoumání. A rozumí-li *W Jerusalem* (Einleitung in die Philosophie, Wien, 9—10, 1923) filosofií dějin *přemýšlení o případných „zákonech“*, „smyslu“, „cili“ *dějinného vývoje lidstva* (Wir verstehen darunter zunächst das Nachdenken über etwaige Gesetze, über den Sinn und über das Ziel der geschichtlichen Entwicklung der Menschheit), možno říci, že je to nejen nejliberálnější definice *filosofie dějin*, nýbrž i definice *hledání smyslu dějin*.

Vidíme již zde, jak rozmanitými a přesně rozlišenými pojmy se bude musit obírat a prodírat každý, kdo bude chtít mluvit o smyslu dějin.

Arci, ani o předmětu a úkolu *filosofie dějin* nebylo dosud dosaženo jednoty (*Külpe*), tím méně o tom, co jest rozuměti jejich smyslem, o tom, jakými zřeteli má býti veden ten, kdo se snaží smysl dějin vypátrati.

Ale to nás nemůže másti. Dáváme-li slovu „smysl“ paterý nebo šesterý význam, neznamená to přece nikterak, že některý z těchto významů je falešný.

Pokusíme-li se tudíž sestaviti jakýsi *přehled* různých onech „smyslů“, nebude to nejen na škodu jasnosti, nýbrž *právě to* bude prostředkem k lepšímu posouzení všeho, co se o smyslu dějin kdy psalo nebo ještě dnes píše.

Slyšíme především, jaké odpovědi zaznamenává na otázku „Co je to smysl dějin“ *historik* Pekař.

„Hledáme-li odpovědi u filosofa, jenž první

v letech devadesátých minulého století vnesl tu otázku do našeho prostředí, najdeme rovnice, jež se nekryjí spolu zcela: smysl je tu hlavní obsah, jindy hlavní vzpružina, jindy úhelná idea, jindy hlavní nebo národní úkol, národní poslání nebo program, jindy i titul slávy; hlavní je, že se předpokládá, jako by z dějin národních bylo lze jednu myšlenku, jednu tendenci, tedy jeden „smysl“ jako tvůrčí, nosnou sílu jejich odvoditi.“ (S. Č. D. 6.)

Od tohoto romantického či mesiánského pojetí smyslu dějin, vzniklého před stoletím z představy, že jednotliví národové jsou nositeli určitých ideí, rozeznává Pekař (l. c. 6—7) alespoň trojí nové pojetí u moderních historiosofů. Jedno z nich je *hodnotící výklad dějin*, druhé *výklad logickoteleologický*, třetí „*filosofie dějin*“. Hodnotící výklad chce postihovati ideové hodnoty nebo směrnice dějstva. Logickoteleologický výklad „klade důraz na pochopení cíle nebo účelu vývoje“. Zde se mohou vyskytnouti extrémní: „*Berdajevův* metafysicko-křesťanský „Smysl dějin“ a *Th. Lessingova* „Logifikace nesmyslna v dějinách“. (Geschichte als Sinngebung des Sinnlosen, München 1919, Oskar Beck.) Do těchto dálek, praví Pekař, se neodvažuje *historiografie empiricko-positivistická*, na jejíž půdě on sám stojí. Ta chce provozovati jenom „*filosofii dějin*“, chce poznati hlavní faktory dějinného vývoje a vyložiti souvislosti jimi vytvořené. Zároveň považuje hledání tohoto smyslu dějin za nejužitečnější, protože *empirický* smysl dějin musí býti základem každého jiného vyššího smyslu, ač-li je vůbec možno nějaký „vyšší“ smysl dějin bezpečně postihnouti.

Později (str. 111) upozorňuje Pekař ještě na *jeden smysl dějin*. Je jím různý světový názor dob, jakožto „*životní tvárný princip*“, jakožto „*duše*“, jakožto „*duchovní tendence*“ právě oněch dob. Je to totéž, co *Hans Freyer* (Theorie des objektiven Geistes, Leipzig 1923) nazývá (str. 111): „Grundhaltung des Menschentums als weltanschauliches Apriori der Kultur.“ (Srv. příklad, jež uvádí na str. 113.)

Pekař tedy spokojuje se pro sebe s rovnicí: smysl dějin = filosofie dějin = faktory dějin. Nemysleme, že každý rozumí filosofii dějin tak, jak jí rozumí Pekař. *Oswald Külpe* (Einleitung in die Philosophie, Leipzig, 10, 1921) rozeznává (12, 1) trojí filosofii dějin: *spekulativní*, jež na rozdíl od dějepisu studuje hlubší příčiny událostí; *vědoslounou*, jež probírá noetické a logické základy historické vědy a vystupuje na nich až k světovému názoru; *empirickou*, jež zkoumá formy a vývoj lidské společnosti jako

takové, a je totožná se „*sociologií*“. Külpe sám považuje jen druhé pojetí filosofie dějin za skutečnou filosofii dějin čili za samostatnou filosofickou disciplínu, ovšem že vztah k metafysice pokládá za její nutný doplněk. Čteme v této souvislosti (12, 6) i větu, z níž je patrné, že Külpe — na rozdíl od těch, kteří by mohli mluvit o cíli absolutním — označuje za *smysl dějin* cíl, dějinami skutečně dosažený, čili ideu dějinami fakticky uskutečněnou. Pekařovi je Külpe blízek tím, že ani podle něho nemá filosofie dějin, jakkoli vstupuje v bližší poměr k ethice, na výsledcích historického badání něco měniti. (tt.)

Zajímavé je, co soudí o našem předmětu, podle svých *sociologických* sklonů, *Wilhelm Jerusalem*. Ten (l. c. 350), v protivě ke Külpovi, spatřuje hlavnější úkol filosofie dějin a nejlepší cestu k *vypátrání smyslu dějin*: především v nalezení všeobecného hlediska, jež by bylo schopno podstatu dějinného vývoje lépe osvětliti, než se dosud stalo. („Wichtiger als derartige methodologische Erörterungen wäre es für die Geschichtsphilosophie, einen allgemeinen Gesichtspunkt zu finden, der geeignet wäre, das Wesen der geschichtlichen Entwicklung heller zu durchleuchten, als die bisher aufgestellten Richtungen und Ziele.“) Také hned udává takové hledisko: jsou jím *vztahy mezi společností a jednotlivcem*, jakožto hlavní nerv, hlavní žila veškerého historického dění. („Im Anschluss an das was über Kantsgeschichtsphilosophie gesagt wurde, möchte ich nur die *Beziehungen zwischen Gesellschaft und Individuum* als den Kernpunkt alles historischen Geschehens betrachten und der Meinung Ausdruck geben, dass durch psychologische Untersuchung dieses Verhältnis der Sinne und das Ziel der Geschichte genauer und konkreter als dies bisher geschehen ist, bestimmt werden könnte.“)

Z toho mála, co dosud uvedeno, jde s dostatek najevo, že smysl dějin, je buď totéž co filosofie dějin, nebo že zaujímá ve filosofii dějin *určité místo*. Toto místo seznáme nejlépe, předvedeme-li si před oči *krátce celé ústrojí otázek*, zaměstnávajících každou soustavnou filosofii dějin. K provedení tohoto úkolu považuji za nejschopnější knihu *J. A. Endressa*: *Einleitung in die Philosophie*, München, 1922 (ve Philosophische Handbibliothek).

Endressova kniha se čte ponejprv těžce, vlastně lehce, ale bez dojmu. Teprve druhým nebo třetím, a to velmi pozorným čtením zjistíte, že v klasické stručnosti je skryto nesmírné bohatství solidního poznání.

Endress uvádí do filosofie dějin několika

málo odstavci: v 1. a 2. mluví o podnětech a podmínkách vzniku filosofie dějin; v 3.—7. probírá stručně vývoj této vědy; v 8.—12. zabývá se filosofií dějin subjektivních, v 13. až 18. filosofií dějin objektivních.

1. Podnětem k hloubání o životě člověka jsou nahodilá konstatování *rozdílů života* vůbec. Čím se liší život lidský od zvířecího? Kulturou, vývojem, dějinami. Všemi silami duše, jež kulturu, vývoj, historii podmiňují. Tělesným ústrojím, připraveným a uzpůsobeným k vyšší činnosti.

Běhy a osudy lidské, historie čili dějiny jsou s počátku předmětem prostého vypravování nebo zaznamenávání. Teprv časem stávají se objektem zvláštní vědy, zjišťující a rekonstrující zevně i vnitřně lidské události, a teprv tím je položen *základ* k vědě další, obírající se historickým děním vůbec, jeho všeobecnými předpoklady nebo samou dějinovědou.

Rozdíl mezi dějepisem a filosofií dějin je jasný: dějezpýt zkoumá, dějepis popisuje dění *konkrétní*, filosofie dějin hledá to, co v tomto dění je *obecné*, nebo zkoumá podmínky a metody dějepisu, je *vědou o dějepisu*. K seznání dějin potřebujeme a užíváme *metody* individuálně empirické, ve filosofii dějin neobejdeme se bez generalisování a abstrahování, jež ovšem samo předpokládá také empirismus. Zvláštní cíl, zvláštní metoda, zvláštní styk s nejrozmanitějšími vědami dobyly filosofii dějin v oboru veškeré filosofie samostatného místa.

2. Nezbytnou podmínkou vzniku nové vědy bylo *universalistické pojetí dějin*. Antika, krom některých starozákonních náběhů, neznala ani jednoty lidstva ani jednoty dějinstva, a křesťanství, které učilo prvému, potřebovalo delší doby než začalo považovati dějiny za jednotný celek. Přes to byl katolicismus (od „kath' holon“) prvý, který vydal díla alespoň silně proniknutá filosofickodějinnými myšlenkami. (Augustinus, *De Civitate Dei*; Otto von Fresing, *Chronicon*; Bossuet, *Discours sur l'histoire universelle*; de Maistre, de Bonald, Jos. v. Görres, Friedrich v. Schlegel, Ernst v. Lasaulx.)

Jméno a osamostatnění filosofie dějin pochází z doby osvícenské. Montesquieu a Rousseau pokoušeli se řešiti její úkoly, Voltaire jí dal jméno, Herder samostatnost. „*Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*“ (1784—7) snaží se dějiny vysvětlovati a hodnotiti, hledají jejich faktory a jejich účel. Úkolem světových dějin je podle Herdra vzdělání ideálu humanity.

V 19. století stojí filosofie dějin pod vlivem dvou silných proudů, ovládajících veškeru sou-

časnou filosofii: pod vlivem německého idealismu a francouzskoanglického pozitivismu. Na obou stranách je filosofie dějin chemicky slučována se státovědou a sociologií, což trvá až podnes.

Původce idealismu, *Kant* (*Idee zu einer allgemeinen Geschichte in weltbürgerlicher Absicht* 1784) považuje stát za regulatora lidské libovůle v dějinách, a rozvoj státu je mu v nich hlavní věcí. Vedle státu vyvíjejí se „vedlejší“ kulturní zjevy: věda, umění, náboženství a j. *Fichte* a *Schelling* pokládají stát rovněž za místo smíru, vyrovnání mezi svobodou a nutností. *Hegel* nalézá ve státě, jenž je mu hlavním předmětem dějin, „podstatnou“ mravnost a v dějinách rozmach, stoupání svobodného vědomí a cítění.

Positivismus historický, připravený *Condorcetem* (který si všímal dějinných faktorů a osudů mas, nejsa dalek víry v konstantnost intelektuálního a morálního vývoje a spatřuje cíl vývoje v zrušení nerovnosti a zdokonalení jednotlivce) a socialistou *St. Simonem*, vybudován v systém *Aug. Comtem*. Základními faktory dějin jsou příroda a duch. Rozhoduje duch, ale v něm zase má hlavní slovo intelekt, protože osvětluje. *Karel Lamprecht* se svou kulturně-historickou metodou liší se od *Comtea* jen tím, že místo individuálně-psychickému faktoru dává běh dějin ovládati faktoru sociálně-psychickému. Vyhledávání typů v dějinách (kolektivismus) má teprv *připraviti* filosofii dějin.

Doba nejnovější (20. století) přinesla kromě parafrází a částečných metamorfos starších teorií novinku. Těžiště filosofie dějin je kladeno do metodologických a gnoseokritických úvah o dějepisné vědě. (W. Windelband, *Geschichte u. Naturwissenschaft*³ 1904; H. Rickert, *Grenzen der naturwiss. Begriffsbildung*² 1913; A. Xenopol, *Natur und Geschichte* v „*Hist. Zeitschrift*“ 1914; E. Bernheim, *Lehrbuch der hist. Methode und der Geschichtsphilosophie*⁶ 1908).

3. Co je filosofie dějin? Je to *věda o principech dějin*, prostá jakéhokoli „deskriptivního“ charakteru (proti *G. Mehlisovi*). A poněvadž „dějiny“ jsou jednak souhrnem událostí, jednak vědou o událostech, vztahuje se i filosofie dějin jednak na historické dění samo, jednak na dějepisnou vědu, jež ono dění vyšetřuje a popisuje.

Filosofie dějin subjektivních čili filosofie dějepisu má stanoviti především vlastní *předmět* dějepisné vědy. Co patří do historie? Správně jmenuje *H. Lotze* (*Mikrokosmos*⁵ 1909) děje přírody říší nutnosti, děje lidské říší svobody. *Možný* objekt dějinovědy je člověk, jakožto vě-

domý a svobodný faktor událostí. Rozdíl mezi přírodovědou a dějepisem netkví v tom, že předmět přírodovědy je neskutečný, jak míní Rickert (srv. opak u Th. Lessinga l. c. 11), nýbrž jen v tom, že dějepis popisuje fakta konkrétní, individuální, singulární, kdežto vědy přírodní hledají v individuu jen podstatu, v jednotlivém procesu jen zákon. *Bernheim, Barth, Windelband* dopouštějí se vědeckého násilí, když omezují historii na sociální projevy člověka, na vývoj společností, na vybrané osobnosti a události (selektivní synthese). *Skutečný objekt* historické vědy je dán zachovaným historickým materiálem nebo svobodným vymezením tematu od historika samého; nutná kusost materiálu je příčinou, že historik, i když se omezí sebe více, nemůže nikdy podati dokonalý obraz událostí, jež tematem jsou zahrnuty.

Dějepis liší se od přírodovědy i *povahou pramenů*. Historické dění není tak přístupno bezprostřednímu názoru jako dění přírodní. Zdroje historického poznání nejsou kdykoli při ruce, nýbrž musí být pracně shledávány; nejsou nájisto neklamné, nýbrž musí být zkoumány co do pravosti a hodnověrnosti; nejsou všem věkům stejně srozumitelné, nýbrž potřebují interpretace; nejsou dány v souvislosti, nýbrž musí být doplňovány; neukazují na sobě přímo pohnutky a cíle, z nichž vzešly a k nimž se nesly, nýbrž tyto musí být odhalovány nepřímou; nejsou, ačkoli jsou neúplné, oznamovány co do valuty, nýbrž musí být teprv hodnoceny i co do příčinné účinnosti i co do ceny samostatné. Při vši této práci i při výběru historickém záleží, jak lze tušiti, nesmírně mnoho na osobním zaujetí či stanovisku badatelově, a tím si vysvětlíme, proč tytéž děje historické jsou od historiků podávány tak různě.

Zde je patrné, jaký musí býti *úkol* filosofie dějepisu. Má hledat motivy různých pojetí, má vědomě nebo nevědomě zastupovaná historická pojetí předvádět v jejich nejhlavnějších formách, má je oceňovat kriticky. Nejposlednější rozdíly takových historických pojetí jsou způsobovány světonázorovým stanoviskem monisticko-naturalistickým a theisticko-dualistickým, v kterémžto posledním zase mnohonásobně se uplatňuje hledisko konfesní, nacionální, politické a sociální.

Jaký je *účel* dějepisu? Filosofie dějepisu musí na tuto otázku odpovědět energicky. Účelem dějepisu jakožto vědy o minulosti je poznání toho, co bylo, nikoli v první řadě toho, co jest nebo co má býti. Pragmatické stanovisko *Troeltschovo* nebo *Harnackovo* (porozumění

přítomnosti nebo poučení pro přítomnost) mělo by, kdyby se ujalo všeobecně, neškodlivější následky pro rozsah dějepisu, ba musilo by přivoditi rozklad celé historické vědy.

4. Filosofie dějin objektivních je *filosofie dějinstva*. Jaká je vlastní podstata historického pohybu? Je to proces čistě mechanický či je závislý také nebo především na příčinách svobodných a nevypočitatelných? Existují zákony, určující běh dějstva, a v jakém smyslu lze o nich mluvit? Již obecně uznaná existence dějepisu jakožto vědy rozdílné od věd přírodních je živým protestem *proti mechanickému* pojmání dějinného procesu.

Předpokládáme-li *svobodné faktory v dějinstvu*, jaký jest jejich poměr mezi sebou? Jde tu jen o vůle lidské či zasahují do lidských osudů i vůle vyšší? Má mezi svobodnými faktory některý převahu a rozhodují v samé lidské oblasti toliko faktorové vůle jednotlivců (individualismus) či síly toliko sociálně psychické (Kolektivismus Lamprechtův)?

Názory *osmyslu a cíli dějinstva* závisejí nejhlavněji na tom, jaký předpokládáme světový základ. *Kdyby nebylo racionálního principu světového*, nemělo by lidstvo původně žádného cíle a žádné životní normy, jež by byly stanoveny předem a bezpodmínečně. Vynořivší se odkudsi, arci nevysvětlitelně, lidský duch by byl jedinou příčinou lidského snažení o určité poslední cíle, a tyto cíle měnily by se ustavičně a oprávněně, podle zmíněné životní polohy člověka (materialismus). *Existuje-li však racionální světový princip*, není možno nepředpokládat v dějinstvu objektivní teleologie. Pantheism činí tuto účelnost závislou na božském principu immanentním, theism dualistický na principu osobním a transcendentním. Podle toho je i *směr* dějinného pohybu. V pantheismu ubírá se svět i lidstvo zpět do Jedina, v theismu zůstává na věky bytostný rozdíl mezi Tvůrcem a stvořením, a zdokonalení člověka děje se při plném zachování jeho individuality a osobnosti.

Ptáme-li se různých světových názorů, jaké cíle dějinstva udávají *konkrétně*, nalzáme velikou rozmanitost. Účelem dějin jsou jedněm věčné nebo osobní hodnoty, druhým stav, k němuž dospěli bez úmyslu, nebo dobra transcendentní, dokonalost toliko pozemská nebo dokonalost vyšší. Filosofie dějinstva má hledati bezpečně kritérium pro zaujetí stanoviska v této otázce cílů.

Takové spolehlivé měřítko možno nalézt i v poznatelném *řádu věcí* a v *důstojnosti* i *považe lidské přirozenosti*. Apriorně daný světový zákon je i posledním důvodem zákona mravního,

kteřý váže člověka bezpodmínečně a je nejvyšší normou i pro způsoby jeho činnosti i pro cíle jeho nejbližšího snažení. Obsahem svým míří mravní zákon k rozvoji lidské přirozenosti, jejich vloh a jejich mohutností. K témuž poslednímu cíli dějinstva směřuje i sama duchová podstata a důstojnost člověka. Jakožto osobní, t. j. vědomá a svobodná bytost má člověk cenu absolutní. Tato absolutní cena osobnosti nedovoluje filosofu, aby poslední cíl dějinstva spatřoval v „závěrečném a úhrnném výsledku“ kulturních, sociálních, nacionálních nebo kosmopolitických snah. *Nejvyšší cíl dějin může být pouze individuální* (sice by osobnost byla prostředkem k cíli nekonečně nižšímu a k tomu pomíjejícímu, což je protimyslné).

Individuální cíl dějinstva musí být takový, aby ho mohl dosáhnout každý člen společnosti, s každého stupně kultury, v každém okamžiku dějinného průběhu. Jenom obohacení člověka hodnotami trvalými, t. j. duchovými, jenom rozvoj a zdokonalení osobnosti, které je arci podřadně určeno vlivy místa, času, dědičnosti, podmínkami životními a vlivy kulturními, jen toto zdokonalení dané osobnosti ve směru daném ne-

úprosným mravním zákonem může být považováno za poslední cíl dějin člověčenstva. Je zřejmo, že takovéto vytýčení cíle neztenčuje nikterak vážnosti lidských životních úloh; spíše poskytuje nejlepší záruku k splnění tužeb kulturních, sociálních i národnostních.

Důsledné domyšlení individuálního cíle dějinstva vede ještě výše. Pozorujeme, že přirozená touha člověka po štěstí, jeho nezadržitelná vůle k blaženosti, není ukojena proměnlivými a pomíjejícími věcmi podmíněného světa. Přirozená tendence člověka ukazuje tedy sama na dobro transcendentní a nejvyšší, na Boha, a tím i na život v jiném světě.

Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te (S. Augustin, Conf. I, 1).

Myslím, že každý, kdo sledoval pozorně logiku vývodů *Endressových*, jimž jsem si dovolil dát výraz co nejjasnější, našel v nich věcnou odpověď na mnoho otázek, týkajících se rozmanitě pojímaného „smyslu dějin“. Odpověď formální bude ovšem ještě vyžadovati jisté námahy s naší strany, kteří jsme si předsevzali přivést otázku o smyslu dějin na samo ostří filosofického řezu.

Dr. Alfred Fuchs:

Demokracie, theokracie, státní mysticismus.

I.

Ve své „Světové revoluci“ staví, jak známo, Masaryk antithesu demokracie, theokracie. Katolíci často proti této formulaci namítají, že demokracie a theokracie nemusí být v rozporu, ježto i demokracie může uznávati vládu Boha. Existuje ovšem antithesa mezi panovníky „z Boží milosti“ a mezi demokracií. Přesto však prohlásil Masaryk ve svém poselství k 10. výročí státu, že má existovat i demokracie z Boží milosti, neboť ani demokracie nemůže spočívat na pouhém mechanismu majority, i ona musí nalézt vyšší etické odůvodnění. Proti čemu se však Masaryk obrací naprosto odmítavě, jest barokní státní mystika, nebo lépe, státní mysticismus, v němž panovník sám sebe pokládá za neomylný nástroj Boží vůle. Ještě Vilém II. byl pozdním vyznavačem tohoto státního mysticismu, při němž panovník nemá sám o sobě nejmenších kritických pochybností. Právě český národ se stal po bitvě na Bílé hoře obětí takového státního mysticismu Habsburků. Rozumí se samo sebou, že tím nemyslíme samotnou reka-

tolisaci Čech, nýbrž prostředky, jimiž byla provedena. Následky bitvy na Bílé hoře znamenaly pro Čechy náboženský převrat, a to již převrat druhý, neboť prvním převratem byla husitská reformace. Rekatolisace národa jest spojena s velkým rozmachem baroka. Pokrokoví čeští spisovatelé rádi označují baroko jako dobu temna a umění této doby bývá líčeno jako umění lidu cizí. Většina historiků však, zvláště Pekař, dokázala, že sice tato doba národu mnoho brala, ale že dovedla také mnoho dávat. To platí zvláště o výtvarném umění. Jak by vypadala Praha bez krásné fasády klementinské? Bylo by těžko odmyslet si s Karlova mostu sochy. Obraz Prahy bez kopule mikulášského kostela jest nám dnes nemyslitelný. A nebylo vše to snad jenom umění aristokratické, jež by bylo bývalo lidu cizí. Důkazem toho jest lidové umění, které jest téměř úplně barokní, ať již jde o lidové výšivky, o keramiku nebo o malířství. Není toliko tragika emigrantů po bitvě na Bílé hoře, nýbrž i tragika českých katolíků, neboť jejich víra vítězila, ale jejich národ hluboce trpěl pode jhem Habsburků. Tato tragika projevuje se také v

tvorbě protireformačního období. Velké umění povstává vždy ze situací tragických. Proto jest také pražské baroko tak bolestné, na rozdíl od uměleckých památek barokních v jiných zemích. České barokní umění není tak pathetické a vznosné jako římské baroko Berniniho, ale není také tak hravé jako třeba baroko drážďanského Zwingeru. Jest v něm bolest. Vzpomeňme jenom na sousoší svaté Luitgardy na Karlově mostě. Tato bolest českého národa byla inspirátorkou i tam, kde vlastními tvůrci těchto památek byli cizinci nebo domácí Němci.

II.

Velmi krásný a hluboký symbol bolestné duše pražského baroka po bitvě na Bílé hoře našel Julius Zeyer ve svých „Třech legendách o kruzifixu“. V jedné z těchto legend líčí Prahu po bitvě bělohorské. Pražské ulice jsou plny cizinců, kteří utlačují domácí obyvatelstvo. Noví držitelé moci přicházejí v průvodu celé řady umělců. Mezi nimi je i italská sochařka Properzia de Rossi, jež obdrží úkol, aby vytvořila kruzifix pro oratoř dona Balthasara, jednoho z největších utiskovatelů českého národa. Sochařka hledá v pražských ulicích vhodný model a setká se s mužem, jehož výraz tváře jest ku podivu bolestný. Táže se ho po jméně. Muž odpoví, že se nazývá Inultus (Nepomstěný). Tajemný muž jest ochoten státí modelem. Dává se přivázatí na kříž, ale umře na něm vysílením. Umírá však s myšlenkou, aby bolestný výraz jeho tváře, který se má vtělití do tváře ukřižovaného Spasitele na kruzifixu italské sochařky, který jest určen pro oratoř dona Balthasara, pohnul pronasledovatele českého národa k většímu milosrdenství. Miloš Marten, jeden z nejlepších interpretů Zeyerova díla, se táže, lze-li vůbec představití si krásnější symbol pražského baroka, než jest tato legenda o kruzifixu, jež symbolisuje tragiku českých katolíků po bitvě na Bílé hoře. Durychovo „Bloudění“ obsahuje vlastně podobný výklad českého a habsburského katolicismu v době protireformační. Román Durychův narážil na jistý odpor v některých kruzích katolických. Neboť, ačkoli tendence jeho díla jest nesporně katolická, ačkoli obsahuje román celé stránky hluboké mystiky a náboženské lyriky, přece v něm dopadají velmi špatně postavy kněží, katolických panovníků, politiků a vojevůdců. Básník je pronásleduje kousavou ironií. Přesto se domnívám, že by bylo nespravedlivé, kdyby se proto katolíci na Durycha horšili. Po dosažení státní samostatnosti musí se také českoslovenští katolíci vyrovnatí i s tragikou bitvy na Bílé hoře. Historikové tvrdí ovšem, že Du-

rych jest ve své ironii opravdu nespravedlivý. Ale tato nespravedlnost neubírá umělecké ceny jeho dílu. Není konec konců nejlepší apoloogií katolicismu, že v něm vítězí náboženská vroucnost i tehdy, když je někdy církev reprezentována malichernými, politikařícími představiteli? Hlavní postavou románu jest symbol, spojení románského ducha s českou půdou, které jest největším ziskem barokní periody. Mladí čeští katoličtí intelektuálové mají snahu rehabilitovati v očích lidu baroko a byly skutečněny již některé reedice buditelů z doby pobělohorské. To platí zvláště o Balbínovi. Staré památky docházejí nového ocenění. Ale celá generace přes to cítí, že to vše jest kulturou, v níž není možno již pokračovat. Ne snad jenom proto, že jest umělecky již ukončena, nýbrž i proto, že jest to kultura typicky dynastická a feudální, která neodpovídá již novodobým sociálním poměrům. Ale postavy z této doby, která náleží k nejlivnějším a největším epochám evropské kultury, zaslouží si, aby byly studovány. Staly se v našich očích často pouhými historickými schematy, symbolickými atrapami. Kým na příklad jest v očích českého národa Dominicus a Jesu Maria? Jeví se lidu jako fanatický, démonický mnich z básně Svatopluka Čecha:

„Mnich bosák obraz Matky Boží
když před vítězným vojskem nes
a svaté Panně za podnoží
vzdor kacířského lidu kles!“

Ale ačkoli Dominik a Jesu Maria hraje v historii konce české samostatnosti úlohu tak smutnou a tragickou, náleží přesto k nejvýznamnějším náboženským zjevům své doby.

III.

Jaká aktualita dává nám podnět k těmto úvahám? Rakouští katolíci chtějí u příležitosti třístého výročí smrti Ctihodného Otce Karmelitána Dominika a Jesu Maria zahájití akci, aby byl prohlášen blahosloveným. Řekli jsme již, že P. Dominik a Jesu Maria náleží k nejvýznamnějším náboženským postavám své doby. Karmelitský řád, který do severních zemí vnesl žhoucí mystiku svaté Terezie v Avilly a svatého Jana z Kříže, náleží k nejdůležitějším propagátorům „romanity“ v našich krajích. Mystic-ká theologie stala se v poslední době i u nás otázkou velmi aktuální vzhledem ke snahám unionistickým. Náboženské mentalitě východu lze se přiblížit toliko mystikou. Právem nazývá pak Ernst Kari von Winter karmelskou mystiku bludným balvanem Orientu na Západě. Přes to se však domníváme, že můžeme se stanoviska čes-

koslovenských katolíků vysloviti některé výhrady o oportunitě tohoto kroku. Český národ sotva zapomene, že mnich, který má býti prohlášen blahoslaveným, vedl katolické vojsko k vítězství na Bílé hoře, a že právě jeho kázání rozplamenila habsburské vojsko k vítězství. Historikové vědí ovšem dobře, že španělskému Karmelitánovi nešlo o nic jiného, než o zájem náboženský a že mu byla každá politika naprosto vzdálena. Vždyť česká historie dovedla již zaujmout kritické stanovisko i k bitvě na Bílé hoře. Víme dobře — a sám Denis zdůrazňuje tento fakt — že bitva na Bílé hoře byla logickým závěrem dlouhého rozkladného procesu, a že posttridentinský, sebevědomý katolicismus musil zvítěziti nad protestantismem proto, že byl ideově silnější a protože s jeho vítězstvím slavila slavný vjezd románská kultura do severních zemí. Bylo to v podstatě vítězství „romanity“. Nicméně však není možno oddisputovati fakt, že prohlášení právě tohoto mnicha blahoslaveným by jistě řada Čechů pocitovala bolestně, neboť se vzpomínkou na Bílou horu jest jednou provždy spojena vzpomínka na ztrátu samostatnosti české. Ježto nelze se vyhnouti tomu, aby některé beatifikace a kanonisace neměly i jiný dosah politický (srv. na př. kanonisaci Panny Orleánské), domníváme se, že při podobné příležitosti by se mělo počítati také s mentalitou československého lidu. Vždyť víme, jak těžko se řešil svého času spor o Husa a s jakými škodami pro katolickou církev v Československu jest spojena vzpomínka na určité historické události. Agitace se pak neptá na historické detaily. Baroko jest obdobím státního mysticismu. Císař Ferdinand II. měl pev-

nou vůli uskutečňovati politicky náboženskou ideu. Rozumí se samo sebou, že sloužila tato myšlenka mnohým také jako plášťik pro touhy velmi světské, ale přesto lze říci, že velcí mužové této doby svou snahu myslii poctivě. Proto jest údobí barokní velkým obdobím duchovní politiky. Že panovníci chtěli politicky uskutečňovati svůj světový názor, musíme jen pochváliti. Politika má býti nesena ideami. Co však nemůžeme schvalovati, jsou prostředky, jichž používali habsburští panovníci. To zdůrazňuje také Ernst Karl von Winter v citované knize. Že Ferdinand použil svého vítězství k rekatolisaci Čech, nesmí mu nikdo zazlívati. Že k tomu použil své moci, odpovídá duchu tehdejší doby. Ale že to provedl s ukrutností, jež vrhá stíny až do dneška, že musilo dojiti k opravě na Staroměstském náměstí, nebude schvalovati nikdo, neboť tyto ukrutnosti byly zbytečné i se stanoviska tehdejší státní raisony. Stoupenci státního mysticismu byli naplněni věrou, že bohumilé dílo se musí podařiti. Ale dopustili se omylu tím, že šli ještě dále. Věřili totiž, že panovník, který má před očima dobrý náboženský cíl, nutně musí také nalézt správné prostředky, že jest přímo inspirován boží Prozřetelností. V tomto nekritickém myšlení jest chyba státního mysticismu. E. K. Winter činí ve své knize velmi duchaplnou poznámku: V katolické armádě bojoval, jak známo, na Bílé hoře také voják, tehdy ještě neznámý, jménem Renatus Cartesius, který se později vyznamenal ne jako vojevůdce, ale jako filosof. Nebyl to nikdo menší než René Descartes, zakladatel moderní kritické filosofie. A tento fakt je přímo symbolický.

Co život dal.

Bilance protestní akce proti pronásledování křesťanství v sovětském Rusku.

Protestní akce proti bolševickému protináboženskému teroru v sovětském státě, vyvolaná Piem XI. a organisovaná v Čechách vedením křesťanských organisací dělnických, měla velký mravní úspěch. Skoro ve všech větších městech Čech konány byly veřejné protestní projevy, které vyvrcholily mohutnou manifestací v předvečer 19. března na Slovanském ostrově

v Praze za účasti arcibiskupa pražského dra Kordače.

Že u nás byla vyvolána akce tak široká, jako v málokterém státě vůbec, je činem velikého významu, a je to příklad, jak si představujeme novou katolickou aktivitu u nás. Aby mluvila k celému národu, aby byla v souhlase s velkou katolickou linií ve světě.

Synthese či analyse?

V poslední době v našich listech a revuích dosti se jednalo o t. zv. otázce naší mladé generace. Nejvážnější projev přinesla revue „Život“ v prvním čísle letošního ročníku v článku

Josefa Chybíka „Katolická inteligence v poválečném desetiletí“. V tomto článku ukázal autor, jak vlastně naše inteligence v poválečném desetiletí žila jen a jen z negace. A dobře poukázal i na tu nejbolestivější stránku, že i náš nejmladší inteligentní dorost — studentstvo — utkvělo v prázdnu, z něhož nemůže se dostat ven.

Druhý projev k této otázce přinesl náš časopis „Den“ článkem Boh. Bočka „K otázce mladé generace“. Pan Boček obvinil tu studentstvo a sice jako celek z prospěchářství, z utilitarismu. Myslím, že je to výtka až trochu příliš neodůvodněná a svědčící o nepochopení hnutí v katolické mládeži dneška.

Střed problému t. zv. otázky mladé generace leží naprosto jinde. Nikoliv v materiálních tužbách studentstva, v nichž by hledalo svůj prospěch, ani úplně ne v negaci drobné práce, ačkoliv tento postřeh je z části správný, ale celý problém spočívá ve výchově naší nejmladší inteligence. Našemu studentstvu schází vedení a cílevědomá výchova. Naše studentstvo buď se vůbec nevychovává, nebo celá jeho výchova naráží se na jednu formu. Našemu studentstvu nevěnuje se péče založená na individuální výchově, nýbrž vychovává se masově, stádně. Že masová výchova nevyhovuje naší mládeži, toho průkazným svědectvím jest neustálé trištění našich sil, jevící se v zakládání stále nových a nových spolků a společků. Ideové programy našich spolků jsou v podstatě stejné. Jsou krásné, veliké; je to samotné křesťanství, je to sám Život, je to uskutečňování života podle zářného vzoru samého Krista; jsou tu přesné, správné a jasné direktivy, jak pro život náboženský, tak i pro působnost sociální a kulturní. Je tu úžasné široké pole působnosti, ale bohužel, právě masovou výchovou je zúženo a zabeďeno tak, že každé jen trochu silnější individualitě je tu těsno a proto hledíc vyrazit ven a — jak už to u nás bývá — založí si nový společek. Ale toto všechno nemusilo by býti, kdyby se v našich spolcích — a hlavně studentských — věnovalo více pozornosti individuální výchově usměrněné ovšem podle zásad křesťanské výchovy.

Správně to vyjádřil Dr. Josef Doležal v poznámkách, připojených k Chybíkovu článku: „že hlavním úkolem katolické tvůrčí práce v národě jest mítí mohutné, tvořivé osobnosti ve vědě, literatuře, umění a vůbec ve všech oborech činnosti: sociální, hospodářské, politické a rozumí se samo sebou náboženské. Vytvořiti ze sebe osobnost a tvůrčí jednotku, individualitu, je prvním úkolem akademické výchovy a studentstva“.

Naše spolky mládeže možno rozdělit na dvě

třídy: politické a nepolitické. A mezi nimi ovšem není příliš vzájemného souladu. Političtí vytýkají nepolitickým bohorovnou povýšenost a negaci veškeré jejich práce a naopak zase nepolitické spolky vytýkají politickým zradu na kulturním poslání křesťanství. Pravda však je uprostřed. Politické spolky měly by si uvědomit, že výlučně kulturní spolky neznamenají ztrátu pro politiky, neboť skutečně vzdělaný katolík nemůže podle svého svědomí voliti s jinou stranou než s tou, která hájí katolické zájmy. A naše kulturní spolky zase měly by mítí více pochopení pro drobnou, všední, avšak tvrdou práci, kterou konají stále naše politické spolky.

Co tedy: synthese či analyse?

Vždycky synthese, spojení. Je třeba hledati spojovací cesty, cestičky i stezičky. Je potřeba usilovat o spolupráci. Ne desítky nových spolků, ale komplex, bok dosavadních pracujících k jednomu cíli. (V. S., Brno.)

SKM. a mladá generace.

Soupeřství dvou organizací mladých, Sdružení katol. mládeže a nově založené Mladé generace strany lidové nabylo už zřejmých forem a to výbojnějších se strany SKM. Ve věstníku „Nové směry“, vydaném ústředím katol. mládeže, je zaujato odmítavé stanovisko k Mladé generaci touto proklamací:

„Mladá generace měla prý být jen výběrem mladých pracovníků pro činnost politickou; skutečnost však ukazuje opak, že totiž je to nový spolek. Všude se zakládá. Mladá generace, mladí pracovníci však se vybírají a nezakládají, spolek se zakládá. V některých okresech se dokonce konaly pokusy o zrušení SKM. a nahrazení jich Mladou generací. Tyto pokusy však byly různě odmítnuty a J. M. nřdp. biskup královéhradecký Dr. Karel Kašpar (bylo to v jeho diecési) prohlásil k tomuto případu: „Je mou rozhodnou vůlí, která je vlastně vůlí Sv. Otce, aby Sdružení mládeže zůstala, tím méně pak, aby se zaměňovala za útvar politický; naopak, kde Sdružení mládeže dosud není, bylo by záhodno, aby bylo založeno.“

Naše členstvo projevuje nedůvěru k Mladé generaci jako ke spolku konkurenčnímu a zbytečnému a žádá nás o jasné směrnice v této otázce.

Sdělujeme: 1. Spolek Mladé generace je zbytečný; nejlepší přípravou pro veřejný život je výchova nábožensko-mravní, jaká je v SKM.

2. Taková Mladá generace je zamítnuta církevní vrchností, což musí být pro katolíka směrodatným.

3. Vedení lidové strany nám sdělilo, že tam, kde je SKM, nebude zakládat Mladou generaci; musí to tedy být přehorlivost podřadných činitelů.

4. JUC. Ant. Stehlík, kterého noviny představují jako sloup Mladé generace, byl zproštěn usnesením předsednictva své funkce, předsedy zahraničního odboru SKM. a nemá tedy SKM. nic společného s jeho akcí v Mladé generaci, ani s jeho časopisem „3. generace“.

To je tedy stanovisko už zřejmě bojovné a povede rozhodně k třenicím v různých organizacích mládeže.

Vedle tohoto prohlášení Sdružení katol. mládeže klademe proklamaci místonáčelníka Mladé generace pražské Bohumila Bacílka, jenž ve 3. čísle „3. generace“ (z 1. dubna) vykládá velmi dobře nejvlastnější účel organizace Mladé generace lidové strany. Je to:

„1. Vychovávají hbité a moderně cvičené organizátory, kteří až přejmou funkce veřejné a v místních organizacích, naplní svou školeností veškerou jednání a administrativu, která je často příčinou mnohých nedorozumění nebo pracnou pro své těžkopádné vedení.

2. Vychovávají řečníky, aby jich byl dostatek pro místní poměry a v čas voleb mohla se s nimi vykonat ofensiva. Tito osvěží nejen život místní, ale i pro agitaci na venkově dá se s nimi počítati.

3. Cvičiti propagátory na získávání členstva, neboť čím více bude organizovaných stoupenců, tím větší bude moc a síla katolického lidu.

4. Neúnavnou a soustavnou propagaci našeho tisku, aby alespoň každý organizovaný stoupenec četl svůj tisk. Ale nejen propagátory, ale i reportéry, aby náš tisk měl včasné zprávy a mluvil duchem stoupenců strany lidové.

5. Vychovávati národně-kulturní pracovníky, aby se osvěžilo vlastenecké a náboženské sebevědomí našeho národa. Tato činnost bude také zpříjemněním práce v podobě zábavy. Nezachováme-li si svůj svéráz, pak propadneme zednářskému internacionalismu.

6. Konečně činností odborovou, abychom si zajistili chlebočárskou stavovskou svépomoc. I tuto činnost je třeba vzpružiti, aby neklesla na mrtvý bod, jevící se pouze ve vydávání pohlednic.“

Z těchto dvou oficiálních projevů je jasné vidět, oč ve sporu jde. Jednak je tu potřeba veškerého katolického života, vychovat mládež nábožensky uvědomělou a mravně silnou, tak jak to ve svých encyklikách prohlašuje Sv. Otec a jak se o to musí starati biskupové, jednak potřeba politické strany, aby měla dorost pro

veřejné funkce a pro omlazení svého politicky i odborově organizačního aparátu.

Tyto dvě potřeby katolického hnutí u nás se nijak vzájemně nevyklučují, ale dvojí organizace mládeže (spolková) je tu zřejmě trvale nemožná (je tu ještě Orel).

Nejlepším řešením je ono, pro něž jsme od počátku. Nezakládat proti SKM. žádné nové spolky a organizace, ale žádati a) aby SKM. provádělo vedle nábožensko-mravní také občanskou výchovu mládeže, aby věděla, co počítá s volební svou povinností a jak se uplatňovat ve veřejném životě politickém, hospodářském, odborovém; b) vybírat v okresích individuálně jednotlivce, členy katolické mládeže a Orla, se zvláštní schopností k životu veřejnému a pro ty konati odborné kursy veřejné práce organizační, tiskové, samosprávné, hospodářské.

Mezi vedením obou těchto složek, SKM., sekretariátem výchovy občansko-politické ve straně i mládeží Orla musí být poměr doplňující se a loyální spolupráce. Pak ani soupeření v dobrem nebude na závalu, naopak, bude ostnem větší činnosti. V celku však nebereme tyto spory tragicky, neboť jsou dokladem, že se to v mládeži konečně po několika letech zase hýbe. My jsme v „Životě“ byli první, kdo v celém ročníku minulém soustavně vybízeli k větší aktivitě mládeže. Přejeme si mocné, rozvětvené Sdružení katolické mládeže s nábožensko-mravní výchovou, to je základ charakterové síly našeho hnutí v budoucnosti; z tohoto kádru a zdroje pak i politické hnutí najde nejlepší síly, jimiž může omladiti v širokém měřítku stárnoucí strukturu svých organizací.

Vnitřní politika.

(Pokračuje se v politice „panské koalice“.)

Na politice dnešní vlády, t. zv. hospodářské koncentrace, je zajímavé hlavně, že socialistické strany pokračují úplně v politice t. zv. „panské koalice“. Socialistické strany velmi bojovně se dříve stavěly proti refundaci daní cukrovarníkům a zdražení cukru o 20 hal. na kilogramu, proti zemědělským clům, proti novým spotřebním daním, a hle: Teď, když jsou ve vládě, dali sami cukrovarníkům totéž, zvýšili ještě dokonce cla obilní, zvýšili cla na dobytek, čímž se zdrazí maso, zdrazí pivo i jízdní lístky na drahách, poněvadž odněkud se musí vzít úhrada na nová opatření pro staropensisty, i s těmi generály, gentský systém a státní zaměstnance s třináctým služným.

Strana lidová, která nejvíce trpěla soustředěným bojem socialistů proti Šrámkovi, teď v no-

vé koalici má agitačně svázány ruce a nemůže ani socialistickým svým společníkům jejich opoziční demagogii splatit, třeba bez úroků, které v tak krátké době tak vysoko narostly.

Jinak je na koaličním životě zajímavé, že národní demokracie se vymanila z vlivu strany agrární a přičlenila blíže k politice stran socialistických. Dr. Hodač, vůdce tohoto pochodu, zvýšil tím nesporně prestiž své strany, poněvadž pro konsumentskou vrstvu městskou i průmyslovou politiku může takto více vykonat a vůbec s počtem svých 13 poslanců padá mocně na váhu v koaličním souručenství. Nezáleží v politice jen na číslech a počtu, ale i na tom, co se dělá. Toto přeskupení v národní demokracii, zdá se, že prodlouží koalici život a oddálí neodvratný konflikt dvou hlavních sloupů koalice, strany agrární se stranami socialistickými, hlavně ovšem sociální demokracií o primát v republice.

Fuse tří bank a co to znamená?

Jedním z nejzajímavějších finančně politických bojů dnešní chvíle je skrytý zápas bankovních i politických skupin o fusi tří bank, Anglobanky, Pražské úvěrní a České komerční; za novou bankou, v níž stát bude mít za 100 milionů akcií a kam nad to vloží ještě 200 milionů, stojí ministr financí dr. Engliš a Škodovka, proti němu vede boj dr. Preis a Živnobanka.

Oč tu vlastně jde? Jde o uskutečnění starého plánu, aby vedle kolosu Živnobanky, existovaly ještě aspoň dvě bankovní silné průmyslové skupiny, pomocí jichž by se vládní politika finanční osvobodila z poddanství Živnobanky, které je dnes vydána na milost a nemilost. Kdykoli potřeboval na př. ministr financí na prvního půjčku — řekněme 500 milionů Kč — musel jít prosit pana dra Preise a za jeho úsluhu pak Živnobance se odměnit, to jest zapráhnout finanční politiku státní k vozu Živnostenské banky a jejich průmyslových finančních plánů.

Postavení této banky bylo neobyčejné od časů Rašínových, v nichž pokračoval ministr Ing. Bečka, přímý exponent Živnobanky.

Engliš je exponentem skupiny jiné a chce omezit privilegované postavení Živno. Ke konfliktům zde docházelo už dříve. Pan dr. Preis se pomstil jednou Vítkovicům, že prodal jejich akcie, a za to, když ministr Novák přijel do Ostravy k oslavě jubilea závodů vítkovických, ho šéfové podniku ani neuvítali jako nástroj páně Preisův. Tento smysl epizody pravděpodobně čtenářům, kteří se na aféru pamatují, asi unikl. Teď tedy přichází k hlavní bitvě a rozložení sil

je takové: na jedné straně Živnobanka s Národními listy, na druhé Engliš a Škodovka za mlčíciho souhlasu či nařízeného desinteresment ostatního tisku. Škodovy závody mají 20 procent akcií Anglobanky a jejich prostřednictvím vykonává na závod vliv francouzská zbrojní firma Schneider-Creusot, spolumajitel Škodových závodů. V roce 1927 se měl stát generální ředitel Škodovky Löwenstein generálním ředitelem Anglobanky, jejímž správním radou a současně správním radou Škodovky byl v dobách svého politického klidu i dnešní ministr financí dr. Engliš. Škodovy závody ve spojení s brněnskou Zbrojovkou a čsl. továrnou na výbušné látky tvoří průmyslové pozadí finančního koncernu kolem nově vzniklé banky. Sféra zájmů Škodovky rozšíří se i na železářny Rotavy-Nýdek a tím i na Báňskou hutní, jejímž presidentem je zase Evžen Schneider, šéf závodu Schneider Creusot. To jsou zkrátka finančně průmyslové obrysy nového koncernu, jenž má být vedle Živnobanky instalován, aby její výlučnou privilegovanost v českosl. finančně hospodářském světě oslabil. V tomto účelu rozhodně státní neprospěch není. Třetí bankovní průmyslová skupina se má utvořit kolem jádra Agrární banky (spojené s Moravskou) a zemědělského průmyslu. Tím by rozdělení hospodářsko-mocenských sil bylo rovnoměrněji rozloženo, než je tomu dosud.

Z tohoto přehledu každý pochopí, že Živnobanka se urputně brání novému seskupení sil a jménem tohoto koncernu vedou boj listy národní demokracie, především „Národní listy“ s drem Hodačem a plzeňský „Český deník“. Oba dva listy nasadily boj na místě nejcitlivějším s demokratického hlediska. Tyto listy žádají, aby o 300 milionové účasti státu na nové fusované bance rozhodl parlament. Parlamentní vláda musí přece respektovat finanční zákon z roku 1927, ve kterém se o konsolidačním fondu, z něhož má 300 milionů být vzato, výslovně praví:

„Převýší-li výnos všeobecné daně výdělkové z podniků k veřejnému účtování povinných daně z příjmu, daně z obratu a daně přepychové rozpočtenou dávku o více než 5%, jest další výnos z daní těch odvésti do zvláštního fondu, jež je zřídit pro konsolidaci přechodného státního dluhu.“

Poslanec dr. Lukavský pak připojil tuto kritiku akce ministra dra Engliše:

„Ministr financí promluvil o této fusi v pátek v rozpočtovém výboru, potvrdil, že vláda dala do nové banky vklad z konsolidačního fondu, že však tento vklad bude vrácen bankou Národní bance na splácení státního dluhu. Tímto

není vyvrácena námitka, neboť smysl zákonného ustanovení je jasný a zákonodárce nemínil tím nikdy, že se platba státovkového dluhu může odložit do budoucnosti do neurčita. Jestliže vláda použije přebytku daní k takovýmto účelům v jednom případě, proč by jich táž vláda nebo jiná nepoužila jindy k jiným účelům a vždy se může dát k tomu podmínka, že se peníze v budoucnosti vrátí a odevzdají pravému účelu na splácení státovkového dluhu. Nebude přece nikdo tvrditi, že tento způsob hospodaření připouští uvedené přesné ustanovení zákona! Zvláště když z kruhů parlamentních a jiných se často upozorňovalo na rychlejší splácení přechodných dluhů, které náležejí mezi nejnebezpečnější. Tím, co ministr financí s konsolidačním fondem dělá, otvírá brány největší libovůli s hospodařením s tímto fondem, na kterýžto příklad se mohou nástupci ministra dra K. Engliše odvolávati.“ (Čes. deník, 30. března.)

To je důvod velmi vážný a musí býti uznán. Ale zde máme klasický příklad toho, jak Živnobanka pro svou politiku privilegovaného ovládnání státu může se dovolávat i populárního a demokratického požadavku, aby parlament a lid sám rozhodl, zda mají tři banky dostat 300 milionů z fondu, pro to neurčeného. Politika a vysoké finance se proplétají nerozeznatelně a lid, jenž je podle ústavy pramenem veškeré moci ve státě, velmi často nerozumí tomu, oč se bojuje; je nikoli zřídlem moci, ale předmětem její. I v demokracii.

Zrada vzdělců.

„Rodinná soupeřství, obchodní nepřátelství, kariérní ctižádost a čestná závodění jsou prosáklá politickými vášněmi.“ Tento kategorický soud klade Benda ve své knize hned na počátek. A celý ten dlouhý traktát je vlastně zuřivým pamfletem proti politickým vášním ovládajícím úplně celý náš život, je pamfletem proti demokracii. Autor sleduje zpolitisování moderního života. Ve všech třídách dosahují politické vášně převahy nad ostatními vášněmi, jaké nikdy neznały. „Dnešek je dobou politickou“, tvrdí Benda a urputně shledává doklady pro své tvrzení. Nalézá je všude, ve všech projevech lidského ducha a nalézá je konečně rozbujele i tam, kam by vášně politické neměly míti přístupu — v dílech vzdělců. „Dříve učenci a umělci politisující byli výjimkou a dnes — pěstují politické vášně se všemi vášnivými rysy: úsilím o čin, žízni po bezprostředním výsledku, jedinou starostí o cíl, pohrdáním důkazem, krajností, záští, utkvělou myšlenkou.“ Vždyť dnešek je dobou praktickou, dobou prospěchářskou, kdy nejvznešenější ideje

jsou přepočítávány, aby bylo možno ciferně vyjádřiti případný užitek, který by mohly poskytnouti. A ti, kdož měli proti rozbujeleému realismu, ba materialismu pracovati, lidé duchovní, nejsou dále vůdci, nýbrž služebníky. Proč? Poněvadž místa vůdců jsou špatně placena. Moderní lidstvo ve své pýše ani nepotřebuje vůdců. „Člověk byl druhdy božský, poněvadž získal pojem spravedlnosti, ideu zákona, smysl Boha, dnes je jím, poněvadž si dovedl vytvořiti nástroje, jimiž je pánem hmoty.“ A moderní klerk, místo aby potíral tuto pustou pýchu a domýšlivost, místo aby donutil člověka k pokornému přiznání lidské nemožnosti, „ujišťuje člověka se své nejvyšší katedry, že je veliký, pokud je praktický.“

Zrada vzdělců je přirozený důsledek zbláčené filosofie, která ničila náboženství, chtěla být bez Boha, chtěla jen člověka dosaditi na nejvyšší prestol poznání, ale která dovedla zavésti lidského ducha jen do labyrintu temných a nejasných frází, protikladů a thesís, jež jedna potírala druhou a odkudž nebylo úniku. Byl to morální zmatek, do něž musil být uvržen každý při pohledu na pestrý kaleidoskop filosofií, z nichž žádná nepřinesla jistoty, protože jedinou Jistotu pyšně opustila. A v tomto ovzduší rodila se zrada vzdělců. U mnohého byl to vlastně únik z onoho morálního zmatku a přikloněním se k vášni davů alespoň na čas mohl spokojeně oddychnouti. Přiklonil se k realitě, k hmotě a opustil ducha. Ale pro takový čin není a nemůže býti omluvy. A Benda je přísným soudcem. Jeho sarkasmus a jedovatá ironie, skrytá v odstavcích neúnavně snášejších doklady k podepření these, jsou krutou obžalobou zmaterialisovaného současnosti. Chce, aby člověk duchovní dával Césarovi, což jeho jest, třeba i svůj život, ale nic více. On podléhá zákonům obce, ale nedopustí, aby zasáhly jeho duši. Ale ať pohlédneme dnes kamkoli, vidíme všade touhu „žít životem ‚hrdinů‘ a nikoli ‚písařů‘.“ A tato touha odvádí je od jejich vlastního poslání: „řikati laikům pravdy, jež se jim nelíbí.“ Většina lidí duchovních podivuhodně dobře pochopila, že moderní lidstvo chce míti z učenců nikoliv vůdce, ale služebníky a podjala se bez uzardění tohoto úkolu. Vždyť i kritika, která má bděti nad duchovními zákony, nehledá v díle, je-li krásné, leč vyjadřuje-li „aktuální chtění“ „současné duše.“ —

A nápravy v dohledné době nebude, neboť politický realismus duchovních lidí není jen povrchním úkazem, nýbrž souvisí se samou podstatou moderního světa. „Macchiavelli, který mluví k sobě rovným, může si popřáti luxus,

aby nebyl moralistou, Maurras, jenž mluví k davům, nemůže tak učiniti; *nepíše se beztréstně v demokracii.*“

Kniha Bendova je věrným zrcadlem „aktuálního chtění současné duše“ vzdělců. Byla diskutována, zrada vzdělců stala se heslem, které se hodí mnohým mluvčím a „vzdělcům“, ale svůj úkol vykonala, řekla pravdy, které se mnohým a mnohým nelíbí. Přispěla alespoň k ujasnění mnohého a nabádá k přemýšlení a už v tom je její klad. A četba této nabádavé knihy není bez užitku.

A. Č.

Jaro v pražských výstavách.

Topičův salon.

Secese z Manesa. Před rokem zlomili hůl nad programem S. V. U. Manes a vystoupili z něho, aby každý platil svou láskou a vůlí za sebe, bez manifestů a bez společných směrnic ocenil výtvarně dějství času... Bauch, Kremlička, Hoffmeister, Kaplický, Muzika, Stefan, Vachsman vystavují dnes výběr z živého výtvarného zápasu, každý sám za sebe... Jinak jedna víra a sedm lásek. *Jan Bauch*, žhavý temperament, skutečné síly, překypující lyrismem krve, je nejradostnějším úkazem výstavy. Prudký a tajemný kolorit v abstrahujících a vášnivě živých liniích, naznačuje velikost a úžas krásy... Krajiny, figury, přístavy na konci moře mohou žít takto i za desítky let... Poctivé hodnoty velikého úsilí a trpělivosti. Bauch jako sochař je vnitřně neklidný a stejně prudký a silou své osobnosti slibuje i tady. *Kremlička* skoro překvapil sentimentem, malířskou harmonií, podvečerními náladami — rostoucími do obecné libivosti... Člověk hledající mír je tento *Kremlička*, bez nebojácné lásky i víry obrazů z let 1919 a 1920. A zdá se, že je tu i mnohé jiné a jiné nebezpečí... *Hoffmeister* dále pracuje na svých bezpečných vtipech výtvarného krasopisu. Zůstává ovšem stále jen v povrchu svých čar, i když jsou „vkusné“ a „inteligentní“. *Kaplický* s několika povšechnými skizami se prokazuje jako malíř či spíše kreslíř dovedný, třeba ještě velmi roztěkaný... Povšechná orientace a dobré výtvarné vtipy jak v kresbách tak sochách poukazují více na umění užitá. Ale je tu ještě mládí, tedy mnoho možností. *Muzika* vystavuje velmi promyšlený, poctivě koncipovaný „Interier“. Je rozvláčný a mnoho nepoví. *Vachsman* má obrazy, jež mají napětí — neklid, chvílemi působí, chvílemi tichnou. Schopnost a výtvarné možnosti. Schází tu a tam vnitřní posvěcení a ta láska, kterou tolik překypuje Bauch. Ale úsilí lze přijmouti jako dobrý úkaz.

Rubešův salon.

F. Z. Eberl je narozen v Praze, ale Pařížan krví a duší... Ilustruje nijak novými malířskými prostředky prostou bídu pařížské periferie.

V syntéze formy i koloritu je množství zšedlého smutku nad utahanými holkami ulice, nad pasáky a apači a nad životem sklepních dupáren... Nemoc smyslnosti a ztracená lidská víra... jsou tady naplněním jeho výtvarných představ... Technicky zvládnuto a každé dílo dokončeno. Výstava *F. Z. Eberla* je v řadě slabých rubešovských výstav opět kladem.

Obecní dům.

Členská výstava Jednoty umělců výtvarných opakující se odedávna rok za rokem, takže tato je 56. pro dobrý lid měšťanský a pohodlný... Kromě nezvykle nákladného katalogu s mnoha krásnými výrazy v předmluvách nejsme udiveni takřka ani jediným počinem „Jednoty“. Není tu boj — není volání. Hledači krásy stačí, aby namaloval dívčinu „jako živou“ — „strom, v jehož koruně sídlí skoro ptáci nebeští, a srdce je uspokojeno pod dobrou prodejní cenou... Jinak soudobé umění, jež si říká poctivé umění pro dobře platící lid, za krásu na veřejných tržištích od dobře opuncovaných autorů... Ti, kteří se bojí vyjít na rozcestí a najít myšlenku Boží, z níž pramení myšlenka tvoření... Přirozeně nemůžeme tuze zazlívat, neboť je to snad umělcovo právo v druhé půli života, ale když vzpomeneme na veliká jména starců z Historie Umění, kteří do posledního dechu se rvali — zoufalstvím a bídou platili za svůj výtvarný boj je nám přece jen líto...

Krásná Jizba DP.

Velmi známý a velmi platný humor *Josefa Lady* je vystaven tohoto času v krásné Jizbě a poukazuje stále na svěží a dobrácký smích tohoto kreslíře. Je to humor po výtce výtvarný, kde lehtají k smíchu čáry a barva a nikoliv textové titulky — kde je tolik bodrosti a tolik překvapení, že jsme uspokojeni pro jeho hodnoty.

Václav Pavlík.

Durych a Šalda Arne Novákovi k padesátinám. Arne Novák měl slaviti v nedávných dnech padesátiny. Protože je nepřitelem oslav tohoto druhu, a ostře vystupuje proti současné zvyklosti oslavovat lidi od dosažení pětadvacítky ve lhůtách pěti let, minulo jeho jubileum klidně, jen tu a tam nějaká karikatura jeho redakčních kolegů. Ale měl tu smůlu, že své padesátiny oslavil sice svým způsobem, ale tak, že se to

dotklo dvou, v nadpisu vzpomenutých autorů. Šalda se pocítil dotčen Novákovou kritikou svých přednášek o současné literární tvorbě. Durych je melancholicky roztrpčen nepochopením svého „Bloudění“ kritikem významu Nováková.

Břítický Šalda vrhl se do boje s mladistvým zápalem a v sedmém čísle II. ročníku svého „Zápisníku“ článkem *Arne Novák metakritik* uvil k padesátinám kritikovým příliš vášný věvec. Dokázal mu tam velmi názorně, jak příliš často mění své soudy o jednotlivých zjevech literatury, najmě pokud F. X. Šaldy se týče, a viní ho, že jeho kritické nazírání je příliš podmíněno osobním sklonem. A typuje Arne Nováka velmi případně, vytýkáje mu „bázlivost vkusu“

Tato „bázlivost vkusu“ objevuje se v kritických posudcích Novákových velmi často a velmi názorně možno se o ní poučiti právě v posudku Durychova „Bloudění“. A. Novák má k Durychovi jisté sympatie, ale s „Blouděním“ si nevěděl rady. Svým sympatiím dal průchod v úvodní chvále valdštejnského Rekviem, ale o „Bloudění“ jen nejasně referuje. Cítíte, že tam nevyjádřil to, co o knize soudí, poněvadž jeho soud je dosud neustálený, neujasnil si ještě sám náplň Durychova románu. Utíká-li se i ke konstatování, že to není historický román, jak jej mají na mysli školní příručky, poznáváme, že se tu kritik schovává za profesora a v tom je vždycky něco podezřelého.

Kupodivu, že se Durych právě touto kritikou tak rozlítostnil. Jeho dva články v 3. čísle „Akordu“ jsou překvapením. Snad je to pozdní lítost, že také Arne Novák neuvízl vedle Anděla kapitálního, když jim nastavoval zrcadlo s pokřikem: „Ejhle, člověk!“

Durych psal články v „Akordu“ pro Arne Nováka, třeba je to alegorie často velmi nejasná, k Arne Novákovi se vždycky dostane. A ajta, vytýká mu i jeho padesátku, protože co je pod ní — viz Durych — zdá se Arne Novákovi nezralé a nehotové. Děkuje za rady a pokyny, nemíní se jimi však řídit, což je jeho svatou povinností. Novým a dosud neznámým je jeho truchlivý, melancholický postoj, na který u něho nejsme zvyklí. Že by jej Arne Novákův neutrální soud tolik dojímal, ani se nám nechce věřit a zdá se nám, že ty dva články nejsou hodny Durychova pera. Nechtě nechá mluvit dílo a nezabývá se zbytečnostmi.

Kytička uvítá k Novákovým padesátinám Šaldou a Durychem není kytkou oslavence, ale jest Arne Novákovi přána.

A. Č.

*

Zaslouží si pozornosti kniha dra R. W. Hynka: *Obrození Římem*. Podtitul: *Dojmy konverzitovy z Věčného města*, vystihuje však obsah knihy daleko lépe. Kapitoly plné nadšení jsou kapitolami katolického průvodce Římem. Spíše je to „utvrzení Římem“ neboť konverse odehrála se dříve a potulky Věčným městem podnikal autor již se srdcem zaníceným velkým poznáním. Ale i tak je to kniha krásná, bohatá a přesvědčující. U nás ojedinělá, neboť neměli jsme dosud knihy, která by tak nadšeně kreslila Řím a jeho triumf nad pohanstvím, která by ukázala mohutnost, slávu a význam církevního Říma, Říma katolického. Měla by býti pozorně čtena těmi, kdož hodlají vykonati římskou pout a měli by nad stránkami knihy znovu a hlouběji prožiti dojmy z Věčného města všichni ti, kteří na místech autorem líčených již sami stanuli.

Knihy Hynkova koriguje Řím Macharův a je jeho ostrým, ale spravedlivým odsouzením. Boří legendu Jedu z Judeje a je krásná opravdovostí autora, který kdysi rovněž plul ve vodách podobnými lidmi otrávených.

Ale program je příliš obsáhlý a neposloužil snaze autorově, který nemohl zvládnouti tolik látky. Kniha trpí roztržitostí, kterou zavinilo lpění na věrném místopisném obraze Říma. Třeba autor sám cítil tento nedostatek, nedovedl se vybaviti z postupu místopisného průvodce a zavinil tak oslabení účinnosti své knihy. Zajímavé často ubíjí v knize krásné. A to asi nebylo autorovým úmyslem. To, co bychom nejraději v knize viděli, zlom a obrácení, je často příliš podřízeno věrnému popisu města. Ale to krásné tam je, třeba je nutno je odkrývat a kniha je bohatou studnicí poučení jak o slávě Věčného města, sídla Petrova, tak o slávě Církve. Podání je velmi sugestivní a čtenář spolu s autorem pokloní se velikosti a významu Říma — sídla papežova a bylo by si přát, aby počet takových poutníků z naší vlasti stále vzrůstal.

A. Č.

Rozšiřujte ŽIVOT!

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Karlovo nám. 5-6. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XI.

V PRAZE, 15. května 1930.

ČÍSLO 6.-7.

Encyklika J. Sv. Pia XI. „Ad salutem humani generis“ o svatém Augustinu.

K 1500. výročí smrti svatého Augustina.

I.

I kdyby účinná pomoc, jíž Ježíš Kristus až dosud chránil a bude chrániti i v budoucnosti Církev, již založil prozřetelnostně pro spasení lidského pokolení, neodpovídala samé její povaze a nutnosti a kdyby se neopírala o slib božského zakladatele, o kterém čteme v evangeliu, mohla by se nicméně vyčistiti s naprostou jistotou ze samé historie Církve, nikdy neposkvřené žádným morem bludu, ani nerozvrácené zpronevěrami, někdy velice četnými vlastních dětí, ani tak velikými pronásledováními se strany bezbožných, která leckdy dosáhla nejvyššího stupně u křesťanství a která nemohla nikdy zarazit její mocný rozmach; jest jako mládí, které se ustavičně obnovuje. Rozmanitými způsoby Bůh ráčil po všechny časy utvrzovati pevnost a napomáhati růstu své věčné instituce, ale hlavně k nim přispívá tím, že opět a opět vzbuzuje význačné lidi, poněvadž oni s nadáním a dílem podivuhodně odpovídajícími změnám dob a okolností útočí a přemáhají „moc temnot“ a posilují křesťanský lid. Vpravdě v nejkrásnějším světle se objevuje výtečnost takové Boží Prozřetelnosti u Augustina z Tagasty, který byl netoliko světlem na svícnu a ničitelem všech heresí a vůdcem věčné spásy svým souvěkovicům, nýbrž i těšil a učil po celé věky věrné křesťany, a i v dnešní době působí, aby u nich ustavičně zářila pravda víry a planula božská láska. Jest velice dobře známo, že přemnozí, i od Nás odloučení, a kteří se zdají býti odcizeni víře, Augustinovými spisy jsou přitahováni, ježto jsou nesmírně hluboké a plné krásy. Proto v tomto roce, na který připadá patnáctisté výročí blažené smrti velikého Biskupa a Doktora, věřící téměř celého světa touží oslavit jeho památku a připravují slavnosti, které svědčí o obdivu a

lásce k němu. Proto i My z povinnosti Apoštolského Svého úřadu i puzení nesmírnou radostí, chceme míti podíl na všech slavnostech a vyzýváme vás všechny, ctihodní bratři, a kněžstvo i lid vám svěřený, abyste spolu s Námi vzdali zvláštní díky Otci Nebeskému, že obohatil svoji Církev tolika a tak nesmírnými dobrodiními skrze Augustina, který z hojnosti božských darů, jež mu byly uděleny, dovedl tolik vyzískati pro sebe i pro celý katolický svět. Proto se sluší, abychom, honosíce se mužem, který, jakoby zázrakem přičleněn k mystickému Tělu Ježíše Krista, nebyl snad nikdy, podle soudu dějin, v žádné době a u žádného národa převyššen nikým ve velikosti a hlubokosti, hleděli nejdříve proniknouti jeho nauku, živiti se jí a napodobovati příklady jeho svatého života.

Hlasy papežů o sv. Augustinu.

Svatý Augustin byl v Církví Boží ustavičně chválen, hlavně ovšem papeži. Vždyť svatý Innocenc I. zval svatého Biskupa, dosud žijícího, nejdražším svým přítelem¹⁾ a velebil listy, které obdržel od něho a od biskupů, jeho přátel: „jako dopisy plné víry a dýšící celou silou katolického náboženství“.²⁾ Coelestin I. hájil ho nedlouho po jeho smrti proti jeho odpůrcům těmito význačnými slovy: „Měli jsme vždy ve svém společenství Augustina pro jeho život i pro jeho zásluhy a nikdy na něho nepadl ani stín podezření: vzpomínáme, že vynikal ve své době tak velikou učeností, že i od mých předchůdců byl kladen mezi nejlepší učitele. Všichni tudíž o něm dobře smýšleli jako o muži, který byl u všech u veliké vážnosti a lásce.“³⁾

Gelasius I. chválil jednou společně Jeronyma a Augustina jako „světla církevních učitelů“;⁴⁾

a Hormisdas odpověděl biskupu Possesserovi, jenž se ho tázal, tato vážná slova: „Ačkoliv lze učení a mínění Církve katolické o svobodné vůli dobře poznati z různých spisů blahoslaveného Augustina a hlavně z listů k Hilariovi a Prosperovi, přece jsou určité kapitoly obsaženy v církevních archivech.“⁵⁾ Stejně svědectví vydal Jan II., který, dovolávaje se proti bludařům svědectví děl sv. Augustina, pravil, že „jeho nauka jest podle ustanovení mých předchůdců zachovávána Římskou Církví.“⁶⁾ A zdaž někdo neví, jak papežové blízcí době Augustinově, jako Lev Veliký a Řehoř Veliký, znali nauku Augustinovu? Vždyť sv. Řehoř, smýšlející o sobě tak pokorně, jak vznešeně smýšlel o Augustinovi, psal Innocencovi, prefektu v Africe: „Toužíte-li po rozkošné pastvě, čtěte díla Augustinova, svého krajana, a po jeho živné mouce nehleďte našich otrub.“⁷⁾ A jest předobře známo, že Hadrián I. citovával rád místa sv. Augustina, jehož zval „výborným doktorem“;⁸⁾ jest rovněž známo, že Klement VIII. v těžkých sporech a Pius VI. v Apoštolské konstituci „Auctorem Fidei“ k odhalení úskočných dvojsmyslů odsouzené synody Pistojské se dovolávali autority Augustinovy. Svatému hipponskému Biskupu jest rovněž ke cti, že Otcové, shromáždění na koncilech nejednou definovali jeho slovy katolickou pravdu: tak se stalo na II. koncilu lyonském a na koncilu tridentském. A ohlédneme-li se do svých mladých let, můžeme opakovati slova, která chováme dosud v srdci, a která pronesl Náš předchůdce blahé paměti, Lev XIII., když se zmínil o doktorech předcházejících věků a doby Augustinovy, zdůrazňoval, čím tento obohatil křesťanskou filosofii: „Ale zdá se, že palmu vítězství by si dobyl nade všemi Augustin, který, nadán jedinečným nadáním, a napojen dosyta svatým i světským věděním, bojoval nejúspěšněji proti bludům své doby s pevnou vírou a naukou. Která filosofická nauka mu unikla, které nepronikl co nehlouběji, buď když vykládal věřícím tajemství víry a hájil je proti urputným útokům odpůrců, nebo když vyvraceje bláznovství Akademiků a Manichejců, chránil základy a pevnost vědy lidské, nebo hledal důvod, vznik a příčiny zla, jímž jsou lidé hubeni?“⁹⁾

Dříve než se budeme podrobněji obíratí věcí samou, chceme, aby si všichni uvědomili, že chvály, opravdu jedinečné, pronášené starými autory na Augustina, je třeba chápati v jejich správném znění a ne ve smyslu, v němž je chápalo několik hlasů nekatolíků, jako by autorita nauky Augustinovy převyšovala autoritu učící Církve.

„Jak jest Bůh podivuhodný ve svatých svých!“¹⁰⁾ Augustin ve svých „Vyznáních“ nádhernými slovy blahořečil milosrdenství, kterým ho zahrnul Bůh, a hlas jeho vychází opravdu z nehlubších tajů srdce plného vděčnosti a lásky. Vždyť již jako hoch ze zvláštní vůle Prozřetelnosti byl svou matkou Monikou tak rozplameňován v lásce Boží, že mohl jednoho dne zvolati: „Toto jméno, podle tvého milosrdenství, ó Bože, toto jméno mého Spasitele a tvého Syna ssálo mé srdce ještě útlé s mlékem mateřským a mělo je ve velké úctě. A co bylo nutno to jméno, i když to bylo učené, vybroušené a pravdivé, mne plně neupoutávalo.“¹¹⁾ Na jinocha však, když odešel od matky a následoval pohanské učitele, z téže příčiny dopustil Nejvyšší, aby, zvlažněv ve dřívější své víře, hověl nešťastně rozkošem tělesným a dal se strhnouti do osidel Manichejských, ke kterézto sektě přináležel osm let, aby totiž ten, kdo se měl státi Doktorem Milosti, ze zkušenosti se naučil a budoucnosti předal, jak sláb a bezmocen jest duch lidský i nejvznešenější, když na cestě ctnosti nemá přispění křesťanské výchovy a ustavičné modlitby, hlavně v jinošském věku, kdy i mysl jest snadněji oblouzena a přístupna bludům a srdce podléhá prvním hnutím smyslně; proto dopustil Bůh, aby sám poznal ze zkušenosti, jak ubohým je ten, kdo se chce naplniti a nasytiti věcmi stvořenými, jak sám musil později zřejmě uznati před Pánem: „Neboť ty jsi byl stále při mně, muče mne milosrdně a zahrnuje nejtrpčími urážkami všechny mé nedovolené rozkoše, abych se snažil radovati se bez hříchu a zároveň abych jedině v tobě se radoval, ó Pane!“¹²⁾

A jak by byl Augustin ponechán Otcem nebeským sobě samému, když za něho s pláčem a modlitbami prosila Monika, ten vzor matek křesťanských, které trpělivostí a něžností, vzývajíce ustavičně milosrdenství Boží, vyprošují na konec svým dětem, že nastoupí na pravou cestu? Neboť se ani nemohlo státi, aby syn tolika slz zemřel;¹³⁾ takto praví o věci světec: „Nenapadá vás, že ve svých knihách, ve kterých jsem vypravoval o svém obrácení, jak Bůh mne vedl k té víře, kterou jsem zavrhoval ubohou a bezmyšlenkovitou lehkomyšlností, mluvím o tom tak, abych ukázal, že díky věrným a každodenním slzám své matky nebylo dopuštěno, abych zhynul?“¹⁴⁾ Proto se Augustin počal zřejmě vyhýbati manichejským bludařům, a jakoby ponoukán Bohem, nechal se vésti do Milána k biskupu Ambrožovi; „zvolna (Pán), rukou nejjemnější a nejmilosrdnější, zpracováváje a vytvá-

řeje srdce“¹⁵⁾ ho vedl prostřednictvím učených kázání Ambrožových k víře v katolickou církev a v pravdu Písem; již tehdy syn Moničin, ačkoliv neuvolněn ještě od nečistých starostí a vášní, začínal věřit, že cestou spásy lze podle Boží Prozřetelnosti kráčetí toliko v Kristu, Pánu našem a podle Svatých Písem, jejichž pravd jest jedinou ochránčinnou autorita katolické církve.¹⁶⁾ Opravdu, jak nesnadně a těžce se přeměňuje člověk, který žil dlouhou dobu bez Boha! Neboť on se dále oddával tížádostem a vášním srdce, necítě se dosti silným potlačiti je. Nebyl by ani s to načerpati potřebných sil z platonské nauky o Bohu a o věcech stvořených, a byl by svoji bídu ještě zhoršil, totiž pýchou, kdyby konečně nebyl poznal v Epištolách sv. Pavla, že ten, kdo chce křesťansky žítí, musí hledati posilu v pokoře a pomoci Boží milosti. Tehdy konečně — je to stať, kterou nemůže nikdo čísti, aniž by nebyl pohnut k slzám — nařikaje nad minulým životem a pohnut příkladem tolika věřících, kteří se zřekli všeho, aby získali „jedinou věc nezbytnou“, dal se přemoci milosrdenstvím Božím, které ho ustavičně popuzovalo, když byl zasáhnut, modle se, náhlým hlasem, který mu pravil: „Vezmi a čti!“

Když otevřel knihu Listů, kterou měl u sebe, řízením milosti Boží utkvělo jeho oko na slovech: „Ne v obzěrství a prostopášnosti, ne ve změkčilosti a nepočestnosti, ne v nesvornosti a nenávisti, ale oblecte Pána Ježíše Krista a nestarejte se o tělo ani o jeho žádostivost.“¹⁷⁾ A

jest známo, že od této chvíle až do smrti byl oddán cele Bohu.“

Nejvyšší učitel.

Věru brzy se ukázalo, jakou „nádobu vyvolanou“ si v něm Bůh připravil a proč tak učinil. Neboť když se stal knězem a potom hipponským biskupem, začal osvěcovati světlem své hluboké nauky a obohacovati dobrodiním svého apoštolátu netoliko křesťanskou Afriku, nýbrž celou Církev. Rozjímal Písma Svatá, dlouho a často se modlíval k Bohu a jeho modlitby ještě dnes dýší z jeho knih velikou vroucností, studoval vytrvale díla Otců a Doktorů, kteří žili před ním, a které pokorně ctil, aby tím lépe pochopil pravdy Bohem zjevené. A tak, ačkoliv přišel po oněch svatých osobách, které zářily jako hvězdy na nebi Církve, jako třeba Klement Římský a Irenej, Hilarius a Athanasius, Cyprian a Ambrož, Basil, Řehoř Nazianský a Jan Zlatouústý, a ačkoliv byl současníkem sv. Jeronyma, přece vzbudil Augustin největší obdiv veškerého lidstva jistotou a vážností myšlenek a tou nádhernou moudrostí, již vydechují jeho spisy, psané a uveřejňované v dlouhém období téměř padesáti let. Jest obtížno studovati jeho četné a objemné spisy o všech problémech teologických o svaté Exegesi a mravouce, a téměř nikomu se nepodařilo přecísti všechna a proniknouti je; nicméně bude prospěšno v nynější době všimnouti si některých problémů užitečných křesťanské společnosti. (Příště dokončení.)

Dr. Václav Janda:

Bilance Svatováclavského výboru.

V minulých číslech „Života“ otiskli jsme několik hlasů o činnosti laické katolické inteligence, kritiku negativismu části její a obranu proti generalisujícím obviněním. Abychom ukázali příkladem plodnou práci laického apoštolátu, který je katolickou akcí, požádali jsme dra V. Jandu, tajemníka Svatováclavského výboru, jenž vykonal obrovskou práci v organizaci svatováclavských oslav, o krátký přehled činnosti tohoto výboru. Práci zde konali laikové, většinou senioři České Ligy Akademické za předsednictví biskupa dra Podlahy. Práce zde naznačená je věru prací pozitivní a zasáhla široko do českého života v roce svatováclavském. Tato práce mladé laické inteligence katolické musí býti připomenuta všem, kdož o ní nevědí, nebo věděti nechťejí.

Klub seniorů České Ligy Akademické, který brzy po skončení světové války byl konstituován, utvořil pro přetřásání nejdůležitějších otázek ze zástupců všech katolických spolků a korporací

a vynikajících jednotlivců zvláštní poradní orgán, zvaný Říšský poradní sbor katolické inteligence. Z něho vyšel pak v r. 1922 popud k oslavení tisícího výročí smrti sv. Václava. Oslavy svatováclavské byly předmětem několika schůzí tohoto poradního sboru, a když se ukázalo, že program jejich bude tak bohatý, že poradní sbor sám k tomu stačiti nemůže, provedeno dne 3. dubna 1923 ustavení zvláštního výboru. V jeho čelo hned od počátku postaven J. M. ndp. biskup Dr. A. Podlaha. Výbor ten uchopil se hned iniciativy, stanovil si určitý program, oznámil jej mezi jiným všem ordinariátům v Čsl. republice a obdržel pak od nich potřebné schválení. Schůze výboru konaly se pravidelně jednou v měsíci, nejprve v Praze II., Voršilská 1, pak v místnostech Jednoty pro do-

stavění velechrámu sv. Víta v Praze IV., býv. děkanství, a v Kanovnické ul. 13, a konečně přenesla se činnost jeho do Prahy III., Josefská 8. Prvým úkolem výboru, který si vytkl, bylo uskutečnění dávné tužby ctitelů svatováclavských — dokončení velechrámu sv. Víta. Pro myšlenku tu získal výbor přední národní pracovníky, kteří svým podpisem a významem podepřeli jeho podnikání. Během 3 roků korunována práce úspěchem, neboť sešlo se na drobných, korunových příspěvcích na 1.000.000 Kč, stálou propagací a zvláštními žádostmi výboru získány velké příspěvky od vlády, presidenta republiky a jiných mecenášů, kteří vzali na sebe provedení jednotlivých speciálních úkolů (na příklad zasklení oken a p.). Sbírkou provádělo několik tisíc dobrovolníků, získávali při tom řadu stálých přispívatelů a členů Jednoty pro dostavění velechrámu. Výbor tu vystupoval ve skutečnosti jako organizační a finanční odbor Jednoty. Velechrám svatováclavský byl však předmětem pozornosti Svatováclavského výboru i s jiné strany. Byla to především schránka na ostatky sv. Václava, kterou nahraditi novou, důstojnou významu světcova, si Svatováclavský výbor předsevzal. Dán popud ke sbírkám zlata a stříbra, jehož se sešlo několik desítek kg. Vedle toho založen zvláštní peněžní fond. Konečně obrátil výbor pozornost ke korunovačním klenotům, o jejichž vystavení požádal a na něž přispěl i hmotně zaplacením vstupného za 15.000 dětí. Postaral se o vhodnou výzdobu kaple sv. Václava a pořídil pro ni trvalou památku, drahocennou votivní vlajku svatováclavskou.

Činnost Svatováclavského výboru v ostatním směru vyvíjela se pak rok od roku vždy intenzivněji a obsáhla vše, co mohlo přispěti k udržení a rozšíření úcty svatováclavské doma i za hranicemi. Činnost ediční a propagační započala vydáváním občasných zpráv o činnosti výboru ve formě časopisu, zv. Přehled (celkem 21 čísel), pokračovala pohlednicemi (vydáno celkem 50 různých druhů pohlednic, vesměs hodnotných a uměleckých), dopisními papíry, spisem o sv. Václavu od † prof. Stejskala, nálepkami na dopisy (10 druhů v trojím barevném provedení), obrazy (od K. Škréty), dramatickou básní „Hold knížeti míru“, scénickým provedením Křišťanovy Legendy, propagačními brožurami o sv. Václavu (ve 12 různých řečích), kalendářem na r. 1929 (knížním a útržkovým), propagačním filmem historické a dokumentární ceny, promítaným ve všech větších místech republiky a dále v Americe a Jugoslavii, pamětními medailemi (ve zlatém, stříbrném a bronzovém provedení), pa-

mětními penězi (ve zlaté a stříbrné), soškami podle vzoru Parlérova (v terakotě, trojí barvy a bronz), vlajkami (v trojím provedení), dětskými praporky, lampiony (2 druhy), Průvodcem po Praze (o dvou dílech, určeném nejen pro slavnosti svatováclavské, ale také pro potřebu v budoucnosti, jako protiváha všem průvodcům s tendencí protikatolickou), plakáty (vedle řady obyčejných plakátů, typograficky upravených, vydány umělecké plakáty trojího druhu, předběžné Pavlíkovy, vylepené na všech kostelích republiky a zasláné všem spolkům a korporacím, slavnostní Mudruňkovy většího a menšího formátu ve 12 různých řečích, zasláné mimo uvedená místa všem obcím republiky a nádražím, konsulátům a vyslanectvím Čsl. republiky, vylepené ve všech větších městech světa a leteckých stanicích a na všech lodích, a výstavní podle návrhu grafického ústavu Štencova). Propagační činnost výboru projevila se také v pořádání pravidelných přednášek rozhlasem, pořádaných česky, francouzsky a esperantsky, ve velkých akcích přednáškových, pořádaných výborem doma, Z těch zvláště akce v r. 1928 vynikla svou intenzitou a počtem přednášek, kdy vysláno na 50 pracovníků svatováclavských do všech větších měst, aby s jednoho hlediska osvětlili význam sv. Václava a k jeho počtě chystaných slavností. Po stránce organizační rozdělena práce výboru záhy na řady odborů (10) s celkovým počtem asi 200 členů, rozšiřována kancelář, kde v poslední době pracovalo na 50 sil, zřízen zvláštní pořadatelský sbor (asi 400-členný), který vypomáhal i ve Staré Boleslavi. Venku založeno asi 100 místních výborů, se kterými byl ústřední výbor ve stálém spojení. K provedení některých všeobecných reprezentativních úkolů dán podnět k utvoření národního výboru, který se podařilo seskupiti na základně co nejširší. Většina slavností, rázu všenárodního, jak byla přípravným výborem navržena, byla v zásadě Národním výborem schválená a přípravný výbor ve funkci výkonného orgánu je provedl svými vlastními silami. Přípravný výbor dal popud i k uspořádání slavností červencových, pomáhal a podporoval i slavnosti v jiné době pořádané, zejména ve Staré Boleslavi uskutečnil organizačně i finančně dvě velké manifestační pouti, jednu v r. 1928 za účasti asi 10.000 lidí a druhou v roce 1929 za účasti 25.000 lidí, při níž 8.500 osob přijalo Tělo Páně. Po stránce náboženské postaral se výbor o vhodnou příručku adorační, jež vyšla ve třech vydáních a byla používána ve více než 1.500 farnostech (rozeslána byla do všech farních míst), připravoval programy náboženských slavností. Orga-

nisoval dopravu a vedl svým nákladem ubytování všech významných hostů z ciziny.

Počínaje květnem 1929 pořádal zájezdy do jednotlivých míst republiky. Za tím účelem provedl přípravné kursy průvodců, jež byly velmi četně navštíveny. Provedl akci pro vzkříšení krojů v českých zemích, a způsobil že o hlavních dnech svatováclavských v měsíci září byly v Praze zastoupeny všechny kroje z Čech, Moravy, Slezska, Slovenska i Podkarpatské Rusi.

Pojmenování pluku sv. Václava, pozvání cizích vlád, uspořádání původního svatováclavského představení v Národním divadle, vše stalo se na popud a žádost výboru. Velikolepá Svatováclavská výstava, kterou shlédli representanti všech národů světa, její včasné zahájení, vkusné uspořádání v historických hradních místnostech, provedení oratoria Sv. Ludmila s bratislavskými hosty, mohutný hold dětí 22. září a pak ma-

nifestační průběh a účast na hlavních slavnostech — jež s dostatek popsány v prosincovém Přehledu z r. 1929 — přomluvily s dostatek o tom, že bilance výboru mohla být nazvána více než uspokojivou. Výbor nepracoval však jen do září 1929. Zakončil jubilejní rok svatováclavský i charitativním činem, provedením svatováclavské nadílky, při které bylo obdarováno přes 1.100 pražských chudých rodin.

Tím skončena však teprve první část jeho činnosti. Bylo by bývalo neodpustitelnou chybou, kdyby ty výsledky práce výboru, jež se projevíly jak manifestačně na venek, tak vnitřní obrodou ctitelů svatováclavských, zůstaly nevyužity pro dobu budoucí. Proto provedeno známé sloučení výboru se sdružením katol. inteligence v Ligu svatováclavskou, jež vešla v nové tisíciletí svatováclavské s plným předsevzetím, odkaz sv. Václava, jeho dědictví, nejen udržet, ale pomoci mu k novému rozkvětu a slávě.

Maďaři o středoevropské politice Vatikánu.

Dnes, po 12 letech republiky, po vyřízení spoluzití Říma s Prahou modem vivendi, po papežském listu k jubileu svatováclavskému, pochopil i český člověk, jenž pozoruje světovou politiku Pia XI. a Vatikánu, že historické reminiscence na konflikt Říma s Čechy jsou právě jen historickou vzpomínkou.

A přece nedávno zase zanotoval — znělo to už jako z hrobu — tu píseň starý dr. Herben, byť jen jako na okraji své osobní polemiky s interpelací sněmovní o jeho brožůře, rozdávané na pražských školách dětem při jubileu presidentově.

Život je však dnes už daleko od míst, kde voje protiklerikální vodil dr. Herben, čas pochopal už dávno „Čas“ a není dnes důvodů, proč nějak zvlášť vyvracet staré předsudky.

A přece nebude škoditi připomenouti opět veřejnosti, že politika vatikánská nejen že není nepřátelská našemu státu, ale právě naopak, že Vatikán se hned po zhroutilí Rakousko-Uherska postavil kladně k naší samostatnosti. Otiskli jsme již v jednom z minulých ročníků podobný hlas ministra dra Krofty, ale dnes můžeme souhlasné potvrzení přinést z maďarských úst.

Ve velikonočním čísle maďarského bratislavského listu A Nap otiskl Adam Persian, býv. maďarský vládní komisař pro věci církevní, dokumentární článek o vatikánské politice v převratových letech 1918 a 1919 po zhroutilí rakousko-uherské monarchie a po utvoření ná-

stupnických států. V listopadu r. 1918 kardinál Csernoch jednal s Hlinkou, Hlinka však prohlásil, že slovenští katolíci najdou své definitivní umístění v rámci Československé republiky. V dopisu z 15. prosince 1918 Csernoch o jednání s Hlinkou píše toto: Autonomií „Horní země“ není možno uspokojiti národní snahy slovenských katolíků. Slováci jsou již daleko za autonomií a veřejné mínění je za úplné spojení s Čechy. — Dále ve svém článku Persian zaznamenává dopis pluk. Vixe z 12. ledna 1919, kterým Dohoda definitivně deklaruje absolutní suverenitu Československa. — Během jedné rozmluvy kardinál Csernoch prý Persianovi pravil, že koncem listopadu r. 1918 Hlinka ukazoval ještě malou ochotu k tomu, aby slovenští katolíci nepřipojili se k myšlence československé dohody, pak však Hlinka dostal pokyn, aby s tím přestal. Na otázku, jestli tento pokyn přišel z Prahy, odpověděl Csernoch: „Ne, ne z Prahy, ale z Říma.“ Řím byl v převratových letech vůči nástupnickým státům velmi povolný a to proto, že i u dědiců monarchie chtěl zajistit velké zájmy církve. Podle názoru Vatikánu Československu církevní rovnováhu mohou zaručiti jedině slovenští katolíci. Vatikán očekává od slovenských katolíků, že v rámci ČSR. budou paralyzovat každé hnutí, které by vedlo k novému hnutí kacífskému anebo husitskému. Je eminentním zájmem katolické církve, aby Češi a Slováci spojili se v úplnou státní jednotu. — V další části svého článku zaznamenává Persian

důvěrné memorandum, které v prvních měsících r. 1919 zaslal jistý maďarský biskup vídeňskému nunciu o tom, co má vatikánská diplomacie dělat Československu. V ČSR. na území biskupstev českých a moravských je třeba, pokud možno, omezit účast kněží ve veřejném politickém životě, avšak na Slovensku každému katolickému knězi, věrnému starým tradicím, je třeba dáti svolení, aby mohl zastupovati mandát v československém zákonodárném sboru. —

Adam Persian zde svým způsobem a svými doklady zkrátka praví, že zájem katolictví je pro Vatikán souhlasným se samostatností československou.

A ještě jeden maďarský hlas — stížnost na politiku vatikánskou, že nechce na církevním poli zachovati symbolicky staré uherské integrity a že nové Maďarsko neuznává za totožné se starým uherským státem, ani pokud jde o církevní oblast starých privilegií.

Budapeštský *Esti Kurir* 20. IV. přinesl článek o poměru Maďarska k Vatikánu. Článek vytýká, že dosud nebylo postaráno o zabezpečení plného používání patronátního práva se strany maďarské vlády. Bohužel, nový církevní zákoník rovněž se nezmiňuje o právech maďarského

krále, a tak se stává, že Maďarsko jest téměř jediným státem v Evropě, který nemá vlivu na jmenování biskupů, ač ti mají zde veřejno-právní postavení. Řím jednostranně zrušil velkóvaradínské biskupství, založil trnavské biskupství a sjednal konkordát s Rumunskem v době, kdy revisní snahy jsou ve světové politice na postupu. Založení trnavského biskupství může býti docela prejudici pro haagské jednání. Maďarsko v žádném případě nesmí dáti souhlas k tomu, aby o maďarských biskupstvích rozhodoval jednostranně Řím, a proto bude třeba co nejdříve upravit patronátní právo a sice zásadou *restitutio in integrum*. Maďarsko nemůže sjednávat s Vatikánem žádný konkordát, který by znamenal určité pochybnosti o existenci patronátního práva. Konkordát musí býti odmítnut a musí býti zahájeno diplomatické jednání ohledně plného oživení starého práva, zejména když Maďarsko jest i toho času královstvím.“

Okolnost, že Maďarsko nemá dosud konkordátu s Vatikánem, mluví jasně a důvodem je hlavně odpor Říma proti tomu, aby sloužil maďarské revisní politice jakoukoli, i zakalenou formou. Nehledě k tomu, že Řím pro Maďarsko nebude a nemůže dělat žádných výjimek od generální linie své církevní politiky světové.

Antonín Novák:

Školské otázky.

S ministrem *drem Dererem* dostala se školská otázka opět trochu více do popředí.

Důvodů k rychlejšímu tempu je několik. Za agrárních ministrů se řada předloh dostala až do meziministerského projednávání, ale pak všechny uvízly, poněvadž ministři *Hodžovi* jejich projednání neleželo na srdci a jeho straně rovněž ne. Ostatní občanské, to jest liberální, strany se bály, aby se v osnovách neprojevil nějak vliv tří katolických stran vládních a proto celá éra občanského bloku v otázkách školských byla (až na výnos o inspektorech) neplodná.

Katolické strany neprojevily v tomto období žádnou iniciativu školskou, poněvadž si příliš zvykly na defenzivní postoj.

Strana pana min. školství hnána socialistickými učitelstvámi spolky pustila se do reformní práce školské s velkým elánem.

Ministr školství poslouchá své straníky do té míry, že se pustil do přemístování nepohodlných a neschopných úředníků, ač tím vyvolal v úřadě hodně zlé krve. Také zřízení stálé studij-

ní komise a dvou reformních komisí nasvědčuje, že to ministr s reformami myslí vážně. Proti tomu by nebylo ostatně nic namítat, poněvadž se opravdu řadu let nic nedělalo. Ostatně se dá předpokládat, že se kaše nebude jísti tak horká, jak se navařila. Problém je velice obtížný a stabilita poměrů politických, od které úspěch každého většího zákonodárného díla záleží, velice labilní. Ministr není odborník a třebaže má za sebou několik socialistických reformátorů (*Pluhař, Velemínský, Příhoda, Jarolíněk, Uher, Stejskal, Bydžovský*), chybí tu přec odborník, který by přečkal i pád ministrův. Všichni tyto politicky exponovaní zmizí v propadlišti, jakmile ministrem se stane nesocialista. Za min. *Srdínka* už se takový případ stal. K provedení reformy školských (i reformy státní správy) bylo by nutno obnoviti funkci státních tajemníků. Další obtíží je, že ze školství stalo se politicum. Socialisté se tím netají, že „reforma školská má přiblížit školu k socialismu“, jak napsalo „Právo lidu“. Také protikatolický osten (zrušení učitelstvá a konfesijních škol

na Slovensku) se leckdes ukáže a není divu, že postižené strany se brání.

Nemalou závadou je malá obětavost učitelů. Učitelstvo ústy svých předáků po reformách volá, ale když se zřídily reformní školy v Michli a Nuslích, nemohli iniciátoři v celé Praze, kde jsou celé stovky učitelů, sehnati dost kvalifikovaných sil pro tyto dvě školy. S velikým elánem zaváděná občanská nauka a výchova se učitelům tak přejedla, že s radostí vítají restrinkci hodin tohoto předmětu v chystaných nových osnovách.

Největší překážkou, i kdyby všechny ostatní se nějak překonaly, je otázka úhrady. Sociálně politické a zemědělské předlohy tak důkladně vyprázdňují státní pokladnu, že na školské předlohy nezbyde peněz. Nepíšeme to ze škodolibosti. Kultura je v republice už řadu let žalostně odstrkávána.

Po tomto všeobecném úvodě přijdeme na chystané reformy.

Laicisace školství.

Už řadu let usilují pokrokoví učitelé a většina politických stran o *laicisaci školství*. Na mezinárodním učitelském týdnu, konaném ke konci dubna v Praze, formuloval jednatel SUČs. Vlasák pojem laické školy, jakožto zřízení výchovného a vzdělávacího všechnu mládež v době školní povinnosti nejen bez rozdílů třídního rozvrstvení, ale i bez rozdělení s hlediska politického nebo světového názoru rodičů, tedy i *konfesijního*. Tato zásada vyplývá prý z principů demokratických, vyslovených československou ústavou. Laická škola nevyučuje náboženství žádné církve, není také protináboženskou, (?) učí mravnímu jednání na základě zásad společných všem vzdělaným a dobrým lidem dnešní společnosti a poskytuje tak postačitelý základ pro život občanský po stránce praktické solidarity i po stránce individuálního vědomí mravního. Náboženská motivace mravní není při tom vyloučena, ponechává se však, vzhledem ke své subjektivnosti, péči rodiny a církvi mimo školu, pokud rodiče si jí přejí. Referent vylíčil dále nynější stav školství v RČS, pokud jde o jeho laicisaci, zatím neprovedenou plně a důsledně, ale cestou konfesijní neutralnosti se k ní přibližující. Konečně podal zprávu o tom, jaký je poměr veřejného mínění u nás k požadavku laické školy. — V debatě na tuto přednášku navázané podali francouzští delegáti *Dumas a Lapièrre* informace o povaze a práci francouzské laické školy, jež je zcela ve shodě se stanoviskem formulovaným se strany české;

poukázali na nesprávnost tvrzení, jako by francouzské veřejné školy chtěly protináboženským způsobem vnučovati mládeži určitý názor filozofický nebo třídní.

Máme dobré zkušenosti, že laická škola je vlastně školou protináboženskou. U nás aspoň protikatolickou (vždyť katolík podle Herbena nemůže být dobrým Čechem).

Francouzští delegáti zapoměli uvést, že Francouzi mají na vybranou poslati děti do školy laické-státní nebo do škol církevních, kterých je dostatečný počet a sice od škol národních až po university. U nás tolik škol soukromých není a ještě se zdůrazňuje monopol státní školy laické.

Škola státní, aby se s ní katolíci mohli smířit, musela by býti nejen přísně neutrální, nýbrž musela by se k náboženství stavět kladně, jako v Anglii nebo ve Spojených státech. U nás se respektuje negativní bezvěří a potírá církve katolická. Respektují se však církve evangelická a československá, protože jsou počítány za pokrokové a národní.

Když r. 1928 projeví někteří evangelíci obavy, že se laická škola zvrhne, protože mnozí pokrokoví činitelé nemají kladný vztah ke křesťanství, byli ujištěni, že „evangelické církve nemají příčiny k vážným obavám, pokud zůstanou věrny zásadám demokracie, snášenlivosti a svobody přesvědčení“ Na této odpovědi E. V. v „Nár. Ošv.“ (z 21. února 1928) vidíme, jak těžké je dorozumění s pokrokáři. Náboženský základ mimoškolní výchovy je prý věcí jen relativně přijatelnou, ne objektivně platnou. Škola prý má vyloučit ze své oblasti co možná všechny prvky, podněcující náboženské difference a konflikty, čili jinými slovy, má žáky nábožensky zlhostejnit. Náboženství, které má ovládat a regulovat celý náš život, jak to žádal také Hus a Komenský, je ctiteli těchto mužů vyhazováno na smetiště. Náboženskou výchovu prý si musí obstarati rodina a církve mimo školu. Domnívá se E. V., že by pak přestaly náboženské difference a konflikty? Nebo jak máme věřit ujišťování, že po vyloučení náboženství ze škol bude poměr laické školy k „opravdovým hodnotám“ křesťanství kladný? (Rozumíme dobře tomuto rčení!) Laická škola prý jednak nemůže a nechce v poučení kulturně historickém popíratí zásluh křesťanství, nebude také brojiti proti křesťanskému náboženskému citění, věrna zásadě své neutrality v těchto věcech, jednak bude ve shodě s křesťanskou etikou prostě z toho důvodu, že není podstatného a praktického rozdílu mezi mravními příkazy, které ukládá *občanu* mravouka křesťanská a mravouka laická,

třebas každá z nich jinak vyjadřuje svá odůvodnění mravního jednání.

Také těmto slovům rozumíme. Měla uchlácholit protestanty. V r. 1930 mluvil p. E. Vlasák jinak. Mluvil o společném základě laické morálky, nikterak se neohlížející na „subjektivnost“ náboženské mravní motivace. Jak ti páni dovedou převracet pojmy! Náboženská morálka je prý subjektivní — jejich laická objektivní.

Stanovisko katolické církve k laické škole je dáno encyklikou Pia XI. o školské otázce, otištěnou letos v našem listě. Na ni místo polemiky odkazujeme. Připomínáme jen výrok arcibiskupa pražského dra Fr. Kordače, který tlumočil názor katolických rodičů takto: Děti, krev naší krve a kost našich kostí, jsou naše, dáně, které platíme, jsou naše, kdo jiný si může rozhodovat o nadpřirozeném sebeurčení našich dětí? Stát? Ten se stará o časné blaho občanů.

Dr. Josef Doležal:

Řím-Moskva.

Otiskujeme první část závěrečné kapitoly stejnojmenné knížky dra Doležala, která vyjde v těchto dnech v knihách „Života“

Účelem knížky není a nemůže být obrana otců sovětské revoluce: ruské feudální minulosti a kapitalistické soustavy společenské. Z ruské minulosti, z nevěry vzdělanců, ze zrady jejich, ze shnilého režimu carského útlaku a z vlnícího se moře bigotní a potlačené massy, z těchto sil musel při dějinném krátkém spojení, jakým byla světová válka, nastati výbuch. Jeho explosivní délka odpovídá hlubokosti ruské bídy, veliké rozloze a lidnatosti říše a hloubce krise veškeré moderní kultury, jejíž infekce otráвила duši ruské inteligence. Co bylo před sovětskou revolucí, padlo definitivně ke dnu dějin. Ruská inteligence, vyhnaná za hranice a potlačená na duchu i životní úrovni v sovětském Rusku, trpí právem za své viny. Je spravedlivé, jestliže řád materialistické utopie, který inteligence v teorii buďovala, jsa uskutečněn v životě sedmi všedních dnů, obrací se proti duchovním původcům jeho. Myšlení a praxe života jedno jsou a každé zlo vzniká z poruchy rozumu a přirozených funkcí lidského tělesného i duchovního života. Soud, jež vyslovila sovětská revoluce nad inteligencí, je spravedlivým dějinným vyrovnáním. Roboti, osvojivše si Voltairův životní názor, vykradli v noci duši Turgeněvů a zabili inteligenci zpronevěřívší se svému poslání.

O duše dětí, přijatých do církve, pečuje v zastoupení rodičů církev. Její právo je nepopíratelné. Proto mají církve právo na zastoupení ve školních úřadech. Škola není státním monopolem. Její poslání neurčují učitelé. Co je to za mravní normu: „mravní jednání na základě zásad společných všem vzdělaným a dobrým lidem dnešní společnosti“? Je to jakási obměna Kantova „kategorického imperativu“, věci to prakticky naprosto neupotřebitelné. Jak chce zjišťovat hlasatel laické morálky souhlas všech vzdělaných a dobrých lidí?

Lidé, kteří tvrdí, že dogmatism církevní nemá ve škole místa, beze všeho připouštějí ve škole dogmatism vědy a za neomylnou pravdu vydávají často věci dávno odbyté.

V této věci se my katolíci s pokrokáři nikdy nedomluvíme. Požadavek konfesijních škol, placených státem, zůstává politickým cílem čl. katolíků. (Pokračování.)

Dostojevskij zachytil se svých dopisech z let 1867—1871 ze západní Evropy (vydáno 1929 v sovětském státním nakladatelství Gosizdatu) dobře potýkání se a podléhání ruské inteligence západní rozumové nevěře. Dostojevskij, jenž o sobě píše: „Ve všech věcech zacházím až do krajnosti a čas od času ve svém životě vždy jsem překročil míru“, což zní jako zpověď ruské duše, nenáviděl Evropu a hlavně Němce, kteří se mu za jeho pobytu zdáli nekonečně, bez míry hloupí. V Drážďanech však potkal Turgeněva, rozhodného západníka a přítele Němců, s nímž se střetl o své opačné názory na Evropu a Rusko, což líčí Dostojevskij v dopise básníku Majkovu: „On (Turgeněv) mi prohlásil, že je rozhodným atheistou; nadával Rusku a Rusům nenávisťně a rozhořčeně; tvrdil, že musíme před Němci lézt po zemi a že je jediná společná cesta pro všechny — západní civilisace — zatím co všechny projevy ruského svérázného života jsou hloupostí a svinstvem.“

Na křižovatkách duchovních cest největších ruských lidí minulého věku stály vždy šibenice pro Boha vedle kostelů plných ikon a modliteb němých zástupů.

Bakunin, ruští nihilisté, bezvěrci, anarchisti, celá дума socialistická — — proti nim carský shnilý režim, opřený o autoritu pravoslavné církve — — a za nimi moře duchovního mužického bédňactva, jaké bylo jiné východisko než revoluce, jejíž běsi přeoralí celou svatou Rus?

Své viny platí strašným pokáním, i pravoslavná církev ruská, především za své těsné spojení s režimem útlaku. Všecky revoluce — husitská, francouzská, sovětská — byly z části trestem; a výstrahou, osvobozující svým nechtěným výsledkem církevní zřízení z pout hmoty a zájmů tohoto světa. To je výklad postižitelný metodou historického zkoumání i bezprostředním pohledem víry v řízení dějů lidských Boží Prozřetelností. Mechanika příčin a výsledků všech fyzických a zkušenosti přístupných sil životních — cesta poznání vědeckého — stejně jako vnitřní zkušenost a zjevení víry — cesta poznání náboženského — umocňují se vzájemně k jednotě veškeré pravdy.

Katolík bojující proti základním ideám a praxi bolševismu nemůže neodsouditi duchovního i fyzického otce jeho — světový kapitalismus s jeho základním nejen motivem, ale i cílem hospodářského podnikání: maximem zisku.

Je proti přirozenosti a proti lidskému rozumu taková organizace světové výroby, v níž na jedné straně je hlad a bída a na druhé se ničí skladiště a potápějí lodi s nákladem pšenice, bavlny a cukru, aby cena zbytku stoupla. Tento režim světové výroby a rozdělení statků, za něhož úroda znamená hospodářskou krizi a neštěstí, Boží Požehnaní na produkci živin katastrofu, je režim v základě vadný. Kapitalistický systém je bratrem imperialismu, jehož základním hospodářským požadavkem je t. zv. soběstačnost všech států ve všech oborech produkce, i když přirozené podmínky pro pěstování či výrobu předmětů těch jsou naprosto odlišné. Státy se nutí vyrábět všechno i s největšími náklady investičními a výrobními a aby zabránily přílivu laciných výrobků téhož druhu z ciziny, staví vysoké celní hradby proti cizímu zboží a zvyšují ceny vlastních výrobků pro domácí obyvatelstvo (př. cukr), aby je laciněji mohly prodat skrze celní síto v cizině. Peníze, dobyté zdražením životních potřeb obyvatelstva, slouží pak všude k obecnému zbrojení a obraně proti čekaným přepadům. Tato celní politika je politika trvalé války hospodářské v míru, a odzbrojení celní je stejně podmínkou míru jako odzbrojení vojenské a hlavně duchovní.

Je to problém světové kultury a civilizace. Imperialismus a kapitalismus jsou dvě ruce téhož těla: světového hospodářského a národního materialismu. Pokračování na této cestě hrozí mezinárodním zhroucením celé kapitalistické soustavy trvalou hospodářskou krizí. Poněvadž válka jako chápaná kdysi odpomoc stává se bezúčinnou tím, že není už nových odbytišť, jež je možno ukořistit, a náklad na válku při moderní

technice války je tak veliký, že účel války je tím předem zabit — — nezbyvá než východisko jiné.

Je třeba reformy světového hospodářství, světových hospodářských vztahů, světového myšlení, ideálu.

Bolševictví, které je chtěnou ranou do kapitalistické soustavy hospodářství světového, které je válečnou výpravou proti kapitalismu, může sice rozvrátit tento řád, ale nikoli zbudovat lepší.

Bolševismus je vzpoura otroků. Ideál bolševismu je primitivní ideál msty otroků, nikoli svobodných lidí; vede k zotročení, nikoli vyšší svobodě.

Sovětská kolektivní utopie nemůže být ideálem kulturních lidí, nemůže být ideálem svobodného dělníka, poněvadž i kdyby fungoval sovětský řád podle snu stavitelů, nebude to stát svobodných lidí, ale v nejlepším případě omludná humanitní donucovací pracovna, žalář, galeje. Člověk bez svobody osobní, bez svobody pracovní, politické, hospodářské, bez svobody náboženské a vědeckého badání — — není člověk, je to robot utopie; ve státě této utopie nezbytně by byla vrcholem štěstí představa svobodných, žebravých tuláků.

Bolševictví k osvobození proletariátu a pracujícího člověka vůbec nevede. Jako historický zjev, příčinně a časově následný carskému režimu, bude i impulsem pokroku v Rusku i světě, ale jen jsouc poraženo. Před sovětskou vládou a revolucí stojí jednak úkol, který by byl úkolem každé ruské vlády: vzestup hmotné životní úrovně lidu zvýšením produkce průmyslové i zemědělské; bolševická revoluce chce to provést skokem přes století.

Sovětský stát chce však současně s tímto úkolem uskutečnit marxistickou utopii, sen zotročeného proletariátu minulého století a tento protikulturní ideál vštípit svět s násilím barbarů. Tato utopie pak zabíjí v sovětském Rusku samém cíl první.

Všecka hnutí, jdoucí za hospodářským osvobozením pracujícího lidu, hlavně průmyslového dělnictva, narážejí na tytéž překážky a mají řešiti v podstatě tytéž úkoly.

1. Nezaměstnanost, poněvadž stroj při dnešní výrobně konkurenční soustavě a při stálém nahrazování pracovních sil je trvalým tvůrcem nezaměstnaných, které opožděně pokračující vzrůst nových potřeb nestačí zabrániti.

2. Vyšší hmotná životní úroveň: jídlo, oděv, byt.

3. Osvobození člověka od zotročení prací k pracovní radosti (psychologické překo-

nání pocitu ponížení prací, jejímž nejsem pánem).

4. Vyřešení problému zásadní sociální rovnosti a práva na stejné kvantum odměny k ukojení stejných potřeb s nutným požadavkem kvalifikace, která je znakem přirozené nerovnosti schopností.

5. Kulturní vzestup pracujícího člověka (nedbaje na primitivní požadavek gramotnosti, aktuální jen v Rusku), hlavně větší plnost svobody osobní, politické, náboženské a vřazení jeho jako součást státní suverenity. To jednak demokratickou mocí jeho početnosti, jednak přijetím jeho ideálu státu nadřizujícího člověka a práci nad kapitál.

Zkoumáme-li s těchto hledisek, oč dále se přiblížil sovětský stát ideálu osvobození pracujících tříd proti systémům západních demokracií, které chtějí kapitalistický systém přeměnit v nový řád postupně, vidíme, že v žádném směru bolševictví ruské nejen nepředstihlo západní demokracie, ale naopak zůstává daleko za nimi.

Všimněme si nejprve nezaměstnanosti v sovětském Rusku.

Hlavní orgány sovětského státního tisku „Izvěstia“ a „Pravda“ psaly před připravovanými demonstracemi 1. května o zástupech nezaměstnaných, tvořících pravé průvody v ulicích všech evropských hlavních měst atd. Sovětští státní publicisté, zabývající se situací nezaměstnanosti v SSSR, snaží se pracně dokázat, že nezaměstnanost v SSSR jest následek agrární přelidněnosti venkova a nic jiného, avšak zato je v SSSR prý znamenitě postaráno o pomoc nezaměstnaným, neboť v moskevských a petrohradských ulicích neviděti zástupů nezaměstnaných protestujících proti svému svízelnému postavení. Avšak sovětské oficiální prameny dosvědčují, že číslíce zapsaných nezaměstnaných na bursách práce v SSSR rostou rok od roku. Roku 1926 až 1927 bylo 1,774.000 zapsaných nezaměstnaných, vesměs členů odborových organizací. R. 1927—28 již 2,192.000. Celkem bylo zapsaných nezaměstnaných (právo na zápis do seznamů nezaměstnaných je přiřčeno pouze kategoriím tělesně pracujících dělníků) r. 1927 až 1928 — 2,673, r. 1928—29 2,913.000.

„Statističeskoje Obozrěnie“ č. 12, 1929. Armáda nezaměstnaných v SSSR tvoří skoro pětinu všech námezdních pracovníků ve všech odvětvích národního hospodářství SSSR (r. 1928 až 1929 bylo v námezdní práci zaměstnáno celkem 12,147.000 osob), zatím co v jiných státech tvoří tato záložní armáda nezaměstnaných nepoměrně menší % proti celkovému počtu ná-

mezdně zaměstnaných pracovníků. Tak v Anglii činí 10.4%, v Dánsku 29.1%, v Holandsku 10.4%, v Belgii 5.1%, Spojených státech 9.5%, Švédsku 4.4%, Norsku 25.0%. (Viz „Ekonomičeskoje Obozrěnie“ č. 9. z roku 1929.) Nezaměstnaných, zapsaných v rubrice „Pracovníci duševní“, bylo roku 1928—1929 napočteno 434.000, kdežto roku 1926—1927 jich bylo pouze 276.000. To jsou hmatatelné výsledky „čištění“ sovětských úřadů. Mezi nezaměstnanými roku 1928—1929 bylo příslušníků venkovských, selských jen 10.5%, nekvalifikovaní nezaměstnaní činili jen 36.2% celkového počtu nezaměstnaných, zapsaných na bursách práce. Není to tudíž ruský venkov, jenž doplňuje armádu nezaměstnaných. Nezaměstnaný venkovan nedocílí tak snadno toho, aby byl zapsán do seznamu bursy práce; tam skoro rok co rok dochází k „čištění“ seznamů a pravidla o zápisu do seznamů nezaměstnaných se stále „zdokonalují“. Nejenom přelidněnost ruského venkova, nýbrž hlavně ta okolnost, že sovětská města stále mívají a mívají mohou vésti své samostatné, byť i celkem nevalné podniky — ať obchodní, ať průmyslové nebo živnostenské atd., a dále celková stlačená úroveň výdělků nutí všechny členy rodiny hledati jakékoli práce. A jak je upravena pomoc nezaměstnaným v SSSR? Roku 1926—1927 dostávalo v sovětském Rusku podporu v nezaměstnanosti jen 473.000 osob, t. j. jen asi 26% všech nezaměstnaných, roku 1927—1928 dostávalo tuto podporu 657 tisíc nezaměst., t. j. 30% a konečně 1928-9 rovněž asi 31% všech nezaměstnaných členů odborových organizací dostávalo podporu. Vyplácená podpora činila roku 1927—1928 14 rublů 13 kop., roku 1928 14 rublů 77 kop. měsíčně, což činí jen 21% průměrného měsíčního výdělku pojištěných dělníků. Ačkoli tedy sovětská nezaměstnanost po ulicích moskevských a petrohradských nebouří, přece tíživost nezaměstnanosti, její beznadějnost pro léta příští a pranuzný příspěvek pocituje sovětský nezaměstnaný dělník mnohem více než kterýkoli nezaměstnaný příslušník „prohnilého západu“. (RUSS kor. Praha 26. IV. 1930.)

Nezaměstnanost tato není zjevem jen přechodným, poněvadž kolektivisace vesnice a zmechanisování výroby zemědělské stroji hospodářskými bude trvale vyháněti přebytečné množství pracovníků do měst, kde racionalisace průmyslová také nebude hned přízniva zvýšení počtu pracujících. Není tomu tedy v socialistickém státě lépe než za kapitalistické soustavy, která naopak sociálními opatřeními lépe zabezpečuje celek obyvatelstva než sovětský stát.

S druhou snahou: zvýšení blahobytu, pokud jde o jídlo, oděv a byt, je to v sovětském carství ještě horší. Celý pětiletý plán, jak už bylo ukázáno, je tam vybudován na vědomém prudkém snížení životní úrovně a omezení životních potřeb všeho obyvatelstva.

Potravinu se vydávají jako jinde při živelných katastrofách či za války na lístky, dávky jsou nízké a ještě jen pro privilegovanou třídu, nositele revoluce. Příděly masa znovu byly při kolektivizaci vesnice omezeny, výroba textilií a obuvi ani zdaleka nestačí potřebě obyvatelstva. Tak je to s veškerým zásobováním.

„Ekonomičeskaja Žizň“ z 18. IV. 1930 upozornila na př., že shromažďování zásob másla nepřijatelným způsobem zůstává pozadu za plánem. Od 1. října 1920 do 1. dubna 1930 je vyjádřeno v nejhlavnějších rayonech v poměru k loňskému zásobování těmito procenty: Sibiř 53.8%, Ural 81.6%, Kazakstan 37.2%, Nižgorodskij okruh, Severní kraj, Leningradská oblast, Ivanovovožněsenská a moskevská oblast 80.8%. Podle republik: RSFSR 57.9%, Ukrajina 57.6%, Bělorusko 25%. Povšechný počet ve všech republikách činí 10.763.9 tun, to jest 57.3% proti loňsku.

Zásobování v kolektivních jídelnách je špatné a stížnosti na ně byly vyšetřovány ústředními orgány, jak už byla zmínka. O zvyšování životní úrovně za prováděné výstavby socialistického státu nelze tedy vůbec mluvit.

Ještě horší, je-li možno, je to s pracovní svobodou, s radostí z práce. Kolektivizovaná vesnice s likvidací soukromé práce je přímým výsměchem snaze po pracovní svobodě, kterou bolševism nahradil hrubě primitivně: privilegovaním průmyslového proletariátu v moři bídy, novým třídním bezprávím.

Vnitřně však pětiletý plán vrací dělníka do poměrů zcela kapitalistických, totiž k vystřebání maxima výkonu za účelem maximálního využití strojového zařízení. I zde je dělník podřízen kultu techniky. Stačí uvést příklad z nejprůzračnějšího odvětví pro sověty, ze sedmihodinového pracovního dne v textilnictví, kde byla zavedena noční směna, všude v kapitalistickém režimu pokládána za zvláště namáhavou a sociálně pro dělnictvo nevýhodnou.

E. Laptěv polemisoval v Pravdě z 31. III. s článkem P. Lukjanova v 10. č. revue „Izvěstija tekstilnoj promyšlenosti i torgovlji“, kde se tvrdilo, že zkušenost, zejména v textilním průmyslu ukazuje, že zavedení sedmihodinového pracovního dne nepřineslo uspokojivých výsledků, a že „dochází ke snížení produktivity a zvýšení ceny výrobků, při čemž se i postavení části

dělnictva zjevně zhoršilo“. Tenorem článku Lukjanova byly námitky proti noční práci, zavedené trojí směnou při přechodu k sedmihodinové pracovní době v textilním průmyslu. Laptěv nazývá názory Lukjanova „pravým oportunistem“ a dovozuje číslicemi ze 48 továren textilních, že využití strojního zařízení zvětšilo se ve vyšším poměru, než by vyplývalo ze zavedení dodatečné směny, že výrobní cena ve 12 největších bavlnářských továrnách klesla až o 12 i 20 procent, že mzda dělníků stoupla od 2 do 20 procent, že ubývá přeměškaných pracovních hodin ze svévlných absencí i pro nemoc atd. Šetření různých vědeckých ústavů prý ukázalo, že vliv noční práce samotné o sobě nepůsobí škodlivě na zdraví dělníka a že nesnáze pocházejí spíše z neuspokojivých poměrů bytových a zdravotních. Ústav Obuchův na př. šetřením v továrně Osvoboždennyj Trud zjistil, že „nedovyspalost u dělníků je často v souvislosti nejen s porušením normálního rytmu života, ale také s nepříznivými příbytkovými poměry“. Noční práce má nepatrný vliv na výkonnost. Zejména pak Laptěv dovozuje, že zavedení třetí noční směny přineslo veliké úspory. Tím, že se zavedla třetí směna, zvětšila se fakticky výzbroj textilního průmyslu o 31.25 procent (podíl připadající na třetí, noční směnu), což má ten efekt, jakoby se koupilo nových 772.000 vřeten a 23.394 tkalcovských stavů, k čemuž by bylo třeba 170.6 milionů rublů; podle jiného měřítka, odpočte-li se od základního kapitálu textilního průmyslu 31.25 procent, vznikne úspora 600 milionů rublů. To ukazuje, jaký ohromný význam pro hospodárnost má trojitá směna při sedmihodinovém pracovním dni. Ovšem, že noční práce zdá se nám méně příjemnou a je i možné, že je škodlivější pro zdraví, ale za daného stavu rozvíjení průmyslu je to nevyhnutelné. Jen političtí bankrotáři nebo vědomí nepřátelé dělnické třídy nemožnou to pochopit.

To je sice pěkná řeč, ale ve skutečnosti je to vřelá obhajoba průmyslové racionalisace kapitalistického ražení a sovětská propaganda by neváhala totéž v jiném státě nazvat vykořisťováním dělnických sil i za cenu zhoršení zdraví. Noční práce je sice nutná v podnicích nutné trvalé veřejné služby (elektrárny, doprava atd.), ale to jsou všude výjimky, mající charakter přípravy práce denní, nebo udržení v chodu strojů (pece), které nelze denně znovu uvádět v chod. Jakmile se ale noční práce stane hromadným zjevem sociálním a v odvětvích, kde jenom kapitalistický výpočet to odporučuje, je sociálním zlem a formou sociálního útlatku dělníků.

Ani v dalším problému socialistického emancipačního hnutí, totiž poměru nekvalifikovaných a kvalifikovaných pracovníků nepřinesl sovětský režim nic nového. Je pravda, že podcenil vesměs netělesnou a kvalifikovanou práci a dal privilegiované postavení výkonné práci tělesné, že ji lépe honoroval finančně i sociálně. Ale tento režim zkrachoval v prvním tříletí revoluce a za pětiletky muselo být učiněno opatření opravné, že totiž technickým poradcům, dozorcům atd. v továrnách byla vrácena moc dirigující výrobu, omezena pravomoc jiných činitelů a dáno jim stejné zásobovací právo. V bolševickém režimu zbývá jedině demonstrativní zhodnocení práce tělesné za společenského i finančního ponížení práce ostatní, především t. zv. inteligence.

Podle výpočtu Prokopovičova měl měsíčně v 1927/8 v červených rublech:

učitel obecné školy	47.3
učitel střední školy	71.6
dělník	76.4
lékař	126.0

Nehledě tedy k mimořádnému honorování práce lékařské, což je pochopitelné tím, že zde není možno donucením vynutit maximum úspěšného úkonu a tím, že lékař především musí léčit komunisty, má učitel a profesor střední školy menší plat a horší ovšem zásobovací podmínky životní. Při tom však i životní úro-

veň i privilegiované třídy průmyslového dělnictva je bídná.

V tom jest logika trestající revoluce; má to význam demonstrativní, ale trvalé přecenění jednoho druhu práce nad druhým je neudržitelné; neudrží se ani materialistické hodnocení sovětské.

Zbývá tedy jen zjištění, zda sovětský režim uskutečňuje lépe než západní demokracie kulturní vzestup dělníka a pracujícího lidu vůbec. Jediným pozitivním činem je tu zřejmě snaha po vyhubení negramotnosti, ale to je něco záslužného jen ve srovnání s režimem předrevolučním a je to žalostně málo vůči dělnické třídě demokracií západu. Diktaturu jakékoli oligarchie, opřené o jakoukoli vrstvu obyvatelstva nad vrstvou jinou, nelze pokládati za ideál a pokrok, leda zase jen jako revoluční přechodný čin, zlomivší násilím pouta otroctví. To však neznamená, že do pout má uvrhnout hned všecko ostatní, poněvadž to je ideologie otroků, ne svobodných lidí. Jako historický fakt je to vysvětlitelné, jako program je to barbarství.

Nejenom tedy apriorní kritikou ideologie bolševické, ale i pozorováním skutečných činů a výsledků v život uváděných teorií poznáváme, že marxistická teorie, historicky oprávněná v některých částech, bořících kapitalistický režim, k vyššímu životu dělnictva a k vyšší jeho svobodě nevede. V západních demokraciích se také socialistické dělnictvo marxistické cesty vzdalo.

Konstantin Miklík:

Masaryk a Pekař o smyslu českých dějin.

II. část.

III. Filosofická kritika.

Co jest „smysl“ v ústech filosofa kultury, v ústech filosofa dějin a v ústech psychologa, zabývajícího se duševními jevy, z nichž jeden je „rozumění“ čili nalézání smyslu? Je totiž jisto, že tento poslední či ještě spíše logik bude míti rozhodující slovo ve sporu o „smysl dějin“, pokud jde o filosofickou přesnost toho výrazu, o filosofickou, řekl bych, etymologii, o noetickou klasifikaci tohoto moderního druhu poznání, jež je náchylné se představovati jako ze všech stran a *veskrze nové*.

Freyerův již citovaný pověstný „úvod do kul-

turní filosofie“ vypovídá o „smyslu“, jímž se zabývá téměř na každé stránce, na př. toto: Smysl je všude tam, kde jsou dvě věci: vnějšek a vnitřek, znamení a věc jím míněná, a kde mezi těmi dvěma věcmi je ten poměr, že na základě stejné struktury lidské duše *poznáním jedné z nich* jsme samovolně přiváděni *k poznání druhé*. (Die Relation „Sinn“ soll überall da als gegeben angenommen werden, wo zweierlei vorhanden sind: Ein Äusseres und ein Inneres, ein Zeichen und ein Gemeintes, und wo zwischen diesen beiden Gegenständen die Beziehung besteht, dass vom Strukturzusammenhang der menschlichen Seele

aus auf Grund der Wahrnehmung des ersten der zweite verstanden werden kann. Theorie d. o. G. 14.).

Freyer věnuje též celý jeden paragraf své knihy problému „rozumění“. — „Všechn životní vztah mezi psychofysickými bytostmi předpokládá onen duševní oběh, jež Dilthey označuje trojzvukem pojmů: Život, výraz, rozumění“. (Alle Lebensbeziehung zwischen psychophysischen Wesen hat jenen seelischen Kreislauf zu ihrer Voraussetzung, den Dilthey mit dem Dreiklang der Begriffe: Leben, Ausdruck, Verstehen bezeichnet. S. 60.).

Jiný pěstitel kulturní filosofie a její pedagogiky, *Eduard Spranger*, mluví rovněž často o „smyslu“, o *subjektivním* smyslu, o *objektivním* smyslu, o *immanentní* teleologii, o *přesahující* teleologii, o *rozumění* a p. I v *Psychologie des Jugendalters*, Leipzig⁹ 1927 (kterou ne nadarmo nazývá též *Verstehende Strukturpsychologie* nebo *Entwicklungspsychologie*) klade si otázku: *Co je smysl a co má smysl?* A odpovídá: *Smysl má to, (čili smyslem naplněno je to), co je vřazeno jako konstitující článek do hodnotného celku (Sinn hat, was in ein Wert Ganzes als konstituierendes Glied eingeordnet ist. S. 4.).*¹⁾ O rozumění nebo chápání pak učí:

„K pravému porozumění (t. j. pochopení) je třeba znalosti nejrozmanitějších objektivně duchových souvislostí, znalosti, jdoucí dále než k bezprostřednímu životnímu vědomí osoby, jíž chceme porozumět... Na př.: Historickým osobnostem neporozumíme leč když jsme od nich tak vzdáleni, že je vidíme netoliko jak ony sebe samy vidí, ve fragmentech a momentech, nýbrž jako celky a zároveň i s jejich celým historickým okolím.“ (l. c. 5—6.).

Tyto dvě ukázky, jistě pozoruhodné, stačí, abychom poznali, že smysl kultury a smysl dějin jsou příbuzní, a abychom přešli k logicky přesné klasifikaci rozumění, poznávání, nalézání smyslu. K tomu, co žádá Spranger nebo Freyer, aby něco mělo v našich očích smysl (táž duševní struktura původce věcí, jejíž smysl hledáme, a naše), netřeba ničeho přidávat. Je to skoro samozřejmé.

Nuže, co praví o *smyslu* a jeho korrelátu, *rozumění*, logika, ona věda, jíž nemůže uniknouti žádný domněle nový pojem, a bez jejíž aprobece je každá filosofická novinka nejen podezřelá, nýbrž i bezcenná?

Mám za to, že *nejúplněji*, třebas ne nejváb-

něji — musíš napnout všechnu pozornost při tak pregnantním výkladu! — promluvil o kategoriích rozumění a smyslu *Oskar Kraus* v „Euphorion“, *Zeitschrift für Literaturgeschichte* 28 (1927), S. 497—519. (Pojednání má název: „Geisteswissenschaft und Psychologie. Methodologisch kritische Betrachtungen“.) *Kraus* nejen odráží skvěle útok *Sprangerův* na popisnou psychologii (t. j. psychognosii), tolik zdůrazňovanou *Brentanem* (*Spranger* se neostýchá nazývat ji „zerstörende Analyse“), nejen ukazuje, že tato psychologie je základem každé jiné psychologie (i vysvětlující či rozumějící), nejen odmítá účinně *Sprangerovo* a *Freyerovo* zužování pojmu duchových věd na vědy o objektivním duchu a vyvrací názor *Sprangerův*, jako by věda měla předpokládati jednak *immanentní* teleologii přírody a duše a zároveň s tím i *přesahující* teleologii každé duše a v přírodě alespoň každého jednotlivého organismu. (Viz *Spranger* 1. c. 12—14), předpoklad to nevědecký, svádějící *Sprangra* k pohrdání deskriptivní psychologií, která se zabývá jen popisováním a tříděním duševních jevů a zkoumáním strukturních zákonů mezi částmi nebo stránkami psychického celku. *Kraus* jde dále.

Především činí skvostnou poznámku k domnělé teleologii sociálních útvarů a společenského a kulturního života, tedy k oné *přesahující teleologii duše*, vyznávané a hlášané u *Sprangra* slovy: „Jednotlivá duše je od počátku zapletena a zamotána do objektivního ducha. Dokonce teprve svou účastí na něm stává se duchem subjektivním. Neboť jenom potud jmenujeme jednotlivou duši subjektivním duchem, pokud je „srozumitelná“, t. j. pokud má smysl. Objektivní duch je nadindividuální článkovaná stavba, nadindividuální souvislost smyslu a nadindividuální souvislost účinku na duši smysl zažívající“ atd. (1. c. 13). *Krausova* poznámka, jež musí zajímat každého filozofa dějin, zní celá takto: „Co se tkne sociálních útvarů a společenského i kulturního života, třeba rozeznávat, je-li řeč o teleologii, dva významy toho slova. Jednou možno mluvit o teleologii v témž smyslu, jako o ní mluvíme v oživené i neoživené přírodě: Dává skutečnost, že existuje život státní, právní, náboženský, hospodářský atd., možnost dopátratí se transcendentního principu, který tyto životní formy chtěl? To je otázka metafysická. Po druhé lze se tázati na teleologii v zcela jiném smyslu! Často totiž dokonává se lidské soužití i jednání tím způsobem, že se zdá, jakoby všechno bylo umluveno, jakoby všichni nebo aspoň někteří

¹⁾ Srv. i překrásné příklady uváděné *Sprangrem* na téže str. 4.

z účastníků byli vedeni vědomě jedním plánem nebo jedním rozkazem. Vzpomeňte života státního a právního, národohospodářství, peněžnictví, úvěru a kapitalismu, uměleckého slohu, náboženství, řeči a písma! Víra, že tyto řády a způsoby vzešly z nějakého ustanovení, podporována je tím, že v historickém čase skutečně v mnohých z nich nastala úprava úmluvou, dohodou, nařízením neb uzákoněním . . . . Ale spíše potvrzuje každé metodicky správné nahlédnutí do věci, co A. Marty zjistil ve svém spise „O vývoji smyslu pro barvy“, že ona zdánlivá plánovitost sociálních zřízení a kulturních zjevů nespočívá na prozíravých plánech, usneseníh neb úmluvách jednotlivců, neb většiny, nýbrž na nesčetných vynalézavých vodních a volících úkonech jednotlivců, z nichž každý zamýšlel jen to, aby ukojil svou bezprostřední potřebu nebo touhu, nemaje ani tušení o „celku“, který měl po stech nebo tisících letech povstati z jeho a nesčíslných jiných příspěvků. Tento vznik útvarů výběrem a napodobením vysvětluje také četné a hrubé disteleologie, jež se ve všech sociálních zřízeních vyskytují“ (I. c. 505—506.).

Uvedl jsem tento citát z Krause, abych upozornil na fakt velmi zajímavý, ale ne mnoho povšimnutý: že účelosloví, pokud se jím rozumí nauka o *jakékoli účelnosti*, je i v dějinách a filosofii dějin venkoncem možné a oprávněné. Volím-li prostředky, které se mi zdají býti vhodné k dosažení cíle, jenž se mi zdá hodný mého snažení, jedním *subjektivně* účelně. V tomto smyslu možno téměř říci, že dějiny neznají disteleologií čili neúčelností. Ale o to se zajisté nikdo nechce přiti. *Sprangrovo* svěprávné dogma o teleologii kulturních úkazů a duševních produktů se týká teleologie *objektivní*, objektivního vztahu k objektivní hodnotě („Wertbezogenheit“), a Krausův poukaz na Martyho, aplikovatelný na *celé* dějiny, objevil nejenom vratkost *Sprangrova* předkokladu, nýbrž dá se využít i jinak. Dává podnět k seznání hluboké pravdy, že příčinou jistých pravidelností a přehledností v dějinách je *tentýž psychologický základ člověka* ve všech obdobích jeho pobývání na zeměkouli, tatáž stejnými schopnostmi vybavená lidská přirozenost. Všechny přirozené stupnice zděděné vlastní dobroty nebo špatnosti člověka byly nesčetněkráté anticipovány a budou i na příště nesčetněkráté opakovány a nevědomky imitovány.

Po tom, co řečeno, můžeme pominouti, co vykládá Kraus, navazuje na předešlý odstavec, a opíraje se o psychognošii Brentanovu, o *problému hodnocení*. Bylo by sice i pro

historika a pro zpytatele smyslu dějin vítáno, kdyby nalezl přesná pravidla pro tuto svou nezbytnou činnost, ale Kraus, omeziv se (proti *Sprangrovi*) na axiom, že poslední instancí objektivního hodnocení je naše vědomí,²⁾ neuvádí žádných konkrétních důsledků tohoto kardinálního měřítká.

Důležitější je, nejen pro charakterologa, nýbrž i pro historika úvod Krausův k „problému psychologického rozumění“. „Na prahu každého zkoumání vnitřního slohu osobnosti zapuďme představu, jako bychom mohli poznati vlastnosti charakteru přímým názorem. První thesís, od níž musí každá charakterologie vyjítí, je *úplná transcendence charakteru*, netoliko cizího, nýbrž obzvláště našeho vlastního. Poznej sám sebe, je nejenom nejtěžší úkol psychologie fenomenognostické, nýbrž i charakterologické. Jako je těžká přesná apercepce struktury vědomí, kterou postřehují jenom matně, tak je nesnadno zkonstruovati hypoteticky složení toho, co je ve mně nevědomé, protože toto složení je mi transcendentní. Ba, strukturu vlastního nevědoma poznati je těžší než cizího. Mluví o konstrukci. Daleci totiž toho, abychom *vnímali* struktury nebo dokonce strukturní souvislosti, vstupujeme zde na půdu hypotheses, t. j. pouze rozumně pravděpodobných *domněnek*“, (I. c. 512). „Z toho je zároveň patrné, jak *bludné* je se domnívati, že „rozumíme“ lidským činům a rozhodnutím, když rozumíme jejich „motivům“. Tyto můžeme znáti (t. j. jim rozuměti), pokud zažíváme specificky stejné stavy vědomí, ale *jak došlo* k nějakému rozhodnutí vůle, jaké byly jeho nevědomé determinální složky, to je a *zůstává* před námi zavřeno, to je nám zcela transcendentní. Jsme u problému „psychologického rozumění“, nadhozeného Diltheyem slovy: „Přírodu vysvětlujeme, duši rozumíme!“ (I. c. 513).

Netřeba připomínati, že co následuje, je důležitosti vskutku zásadní. Kraus provádí *klasifikaci smyslu a rozumění*. Začíná touto duchaplnou větou: „Po mém soudu není těžko porozuměti, t. j. poznati, že jen dvěma cestami lze bezpečně dojíti k tomu, abychom „porozuměli“, t. j. poznali, co je rozuměti slovem „rozumění“ První cesta je ta, která se začíná u různých jazykových funkcí slova „rozuměti“ a

²⁾ Das evidente Urteil ist die Norm für wahr und falsch. Ganz analog bei unserem wertenden und vorziehenden Bewusstsein! Wie es evidente Urteile gibt, so gibt es als richtig charakterisierte Gemütsstätigkeiten (Wertungen und Bevorzugungen) und sie sind der letzte Massstab den emotionell Richtigen (I. c. 507).

„vysvětlovati“. Druhá je tato: Poněvadž je nepochybné, že i při „rozumění“ i při „vysvětlování“ jde o nějaké poznání, musí přehled druhů lidského poznání a metod, které k němu vedou (a je připravují nebo nahrazují), obsahovat také ony metody a druhy poznání, které nazýváme „rozuměním“ nebo „vysvětlováním“. Obě cesty musí, jsou-li správné, vésti k stejnému výsledku“ (l. c. 513—514).

Ježto mi zde nezáleží na tom, abych ony dvě cesty popisoval, a ježto mám i obavu, že bych zbytečně unavoval čtenáře, kdybych chtěl celé toto jinak klasické místo uváděti, řeknu přímo a krátce, k jakým výsledkům Kraus dospěl, čili *jaký katalog rozumění a poznávání lze sestavit po jeho logickopsychologickém rozboru.*

Kraus vypočítává v celku, jsme-li pozorní, šest různých významů slova „rozuměti“:

1. Rozuměti = správně postihovati (na př. správně postihnouti z *vnějších znamení řeči*, co chce mluvící říci (l. c. 514).

2. Rozuměti = kausálně vysvětlovati (na př. nějaký způsob jednání, nějaký vnější posun) *procesem vědomí* (514).

3. Rozuměti = geneticky vysvětlovati (na př. nějaký proces vědomí jistou *strukturou duševní*, osobnostní, charakterovou (514); *ve všech těchto třech případech* jde o hypoteticko-konstruktivní porozumění znamením a symptomům (515).

4. Rozuměti = nahlížeti, nazíratí *pravdy všeobecné* (poznávati apriorně apodikticky z pouhých termínů), poznávati apriorně apodikticky *i stavy vlastního vědomí*. (515).

5. Rozuměti = vniterně prožívati (rozmanité *vlastní stavy vědomí*, jakožto obsah vnitřního vnímání nebo vnitřní zkušenosti) (515—6).

6. Rozuměti = pojmově chápati (rozmanité *cizí stavy vědomí*, na něž se hodí všechny obecné pojmy, získané z našich vlastních stavů vědomí (516).

Druhy poznání, podstatně rozdílné a základ všeho jiného poznání, jsou podle fenomenogno-*stické psychologie* jen dva: poznání *rozumové* a poznání *skutkové* („*verité de raison*“ a „*verité de fait*“ u Leibnize); každé jiné poznání není leč *kombinací* těchto dvou.

1. *Poznání skutkové*: jediným pramenem bezprostředních pravd skutkových je *vnitřní vnímání a apercepce* (pozorné vnímání).

2. *Poznání rozumové*: apodiktické pravdy poznáváme bezprostředně *ze samých pojmů* (apriorně).

3. *Poznání kombinované*: na apriorních pravdách (na př. zákonu příčinnosti a počtu prav-

děpodobnosti), a na zkušenosti spočívá *indukce*, t. j. třetí a poslední způsob poznání.

Srovnáme-li nyní všechny vypočtené významy slova „rozuměti“ se všemi předvedenými druhy lidského poznání, můžeme konstatovati:

I. *Tři prvé významy slova „rozuměti“* odpovídají tomu druhu poznání, jemuž se říká *indukce*.

II. *Čtvrtý*, a pokud se držíme přesně jeho definice, *i šestý* význam slova „rozuměti“ souhlasí s druhou metodou poznávací, s *poznáním rozumovým*.

III. *Pátý* význam slova „rozuměti“ je konečně totožný s prvním druhem poznávání, totiž s poznáváním *skrze vnitřní zkušenost a apercepce*.

Nelze, než uzavřítí toto schema větou Krausovou: „Je zbytečno, ba nemožno vymýšletí teorie „rozumění“ (t. j. nalézání smyslu), které by nebyly teoriemi poznání (l. c. 516), a nelze než přiložiti měřítko pracně získané na všechno to, co jsme prve slyšeli a uvedli o smyslu dějin.

Všimněme si nejprve, lze-li jednotlivým osobám historickým a to v jednotlivých tolika případech rozuměti v každém z oněch šesti smyslů, jež vypočítává Kraus. *Prvé a nejjednodušší porozumění* osobě je to, které zprostředkuje filologicko-paleograficko-diplomatická metoda, jíž Masaryk nedoceníl, čili paleografický lineál, jak ji Masaryk nazval jindy. O toto porozumění usiluje každá interpretace pramenů, bez níž bychom nevěděli ani co se *řeklo*, ani co se *stalo*.

Druhé porozumění sestupuje více do nitra jednajících osob: historik chce vědět nejen co kdo řekl a učinil, nýbrž i co *myslil* a *chtěl*.

V třetím smyslu rozumíme osobě, víme-li nejen, co řekla a učinila, co myslila a zamýšlela, nýbrž i které *nevědomé momenty* určovaly myšlení a napomáhaly rozhodování. Mezi těmito nevědomými příčinami může být i vědomé a úmyslné působení se strany *jiných* rozumných bytostí.

Ve čtvrtém shora registrovaném smyslu žádné osobě rozuměti nemůžeme; nemůžeme totiž naléztí žádný bezprostřední poznatek obecný, týkající se nějak druhé osoby.

Páté porozumění osobě cizí bylo by prožití cizích stavů vědomí v jejich individuálnosti, což je arci nemožno; ale ovšem je skutečností prožívání duševních stavů osoby vlastní, která může býti jednající osobou nejposlednějšího historického komplexu.

Šesté porozumění osobě, totiž pojmové chápání cizích stavů vědomí, mající základ ve vlastní zkušenosti proživací, je dobrým doplňkem

apriorně-apodiktických pravd obecných a stejně neomylné vnitřní zkušenosti, kteréžto dvě síly mohou, dílem s jistotou, dílem s pravděpodobností, se pokoušet o věrný duchovní obraz cizí osoby.

Od jediného *zaujetí, úmyslu, činu, jediné osoby* neliší se podstatně dějiny celé osobnosti, naší nebo cizí, dějiny místa, společnosti, národa, všeobecné dějiny lidstva. I nejmenší úsek vlastního nebo cizího života je rozložen *časově, místně a sociálně*, a hledím-li porozumět dějinám lidstva, hledím-li najítí smysl dějinného veškerenstva, přičiňuji se především o to, abych lépe porozuměl všem osobám, které tam vystupují. O takové porozumění, o takové nalezení nesčetných konkrétních smyslů, usiluje a má usilovati dějepis a může se s tím i spokojiti.

Ale filosofie dějin chce více. Ona je jakoby odvážným pokusem o analogii onoho trojího porozumění, jež jsme nazvali základním, a kterého používáme ustavičně k faktovému kausálnímu nebo genetickému porozumění historickému. Filosofie dějin chce studiem veškerého dějstva prožítí takřka napřed individuálnost a konkrétnost minulosti, chce studovati poměr mezi minulostí a jejími pozůstatky, a z toho chce dospěti jednak k abstraktním pojmům o prvcích dějinstva a dějepisné vědy, jednak k obecným, bezpečným a velkolepým poznatkům o vývoji života *ne jediného člověka, nýbrž všech lidských pokolení*. Theodor Lessing (l. c. 15 a n.) se snaží popřít jednotu dějinstva a připomíná různost a množství jeho subjektů. Zapomíná však, že je jistá příčinná souvislost mezi subjekty, a to tak veliká a tak těsná, že musíme jeden její konec klásti do prvního člověka, druhý do osoby, jež má býtí předmětem dějepisného vylíčení. Srovnej ostatně, co praví Lessing na str. 219 svého díla: „Das Lebensgegenwärtige ist... immer ein Erbe, ein Kind, eine Frucht der Vergangenheit!“

Mimo jiné chce filosofie dějin poznati:

1. Co znamená stručně a obecně ta řeč, již mluví dějinstvo široce a barvitě, čili, *které jest to poučení*, jež nám dějiny lidstva ve svém celku nejen objektivně poskytují, nýbrž téměř s důrazem kladou na srdce.

2. Jaké jsou, genericky a abstraktně, příčiny toho, že dějinstvo jest takové, jaké jest a ne jinaké, čili *kterí jsou činitelé* dějin a v jakém *uzájemném poměru* jest jejich působení.

3. Odkud, to jest, z jaké nevědomé struktury všech živých i živších generací lze úhrnně vyložití všechno působení lidských faktorů, čili v čem nutno hledati nebo v čem lze naléztí onu „*živou a nosnou sílu*“ dějin lidstva, bez níž

jich nemůžeme vyložití a pochopiti hluboce a naposledy.

Ježto se ukáže, že *cíl a jenom cíl* je poslední příčinou historického dění, pokud podléhá člověku (a snad i pokud jemu nepodléhá), bude filosofie dějin zvědavá až do konce a bude se zabývatí věcmi pro historika jako historika téměř zbytečnými. Bude pátrat po tom, *bývá-li a pokud bývá* dosažen onen cíl, který lidstvo uváděl a uvádí v pohyb a tvoří dějiny; bude vyšetřovat, jaký cíl podmíněčný a podle *jaké normy* musí býtí prvé sledován a dosažen, aby skrze něj byl dosažen *cíl nejposlednější* a nej-působivější; všimne si také oné normy, podle níž by bylo dosažení cíle nejen *zaručeno*, nýbrž která by, jsouc zachována všeobecně, dala působení svobodného faktoru v dějinstvu *směr absolutně správný*; bude uvažovat konečně o tom, jaký cíl objektivní či jaký objektivní smysl mají dějiny *v tom případě*, že cíl, který budil k rozhodnutím a byl, ať vědomě, ať nevědomě, nejvyšším subjektivním vůdcem akcí nebo opomenutí, *dosažen není*? Možná, že ve všech těch případech (1—3) se najdou hloubáním a srovnáváním „*dějinné zákony*“, což by ovšem znamenitě přispělo k porozumění dějinám a k pojmovému obsáhnutí jejich ohromného individuálního bohatství.

Je však též možno, že filosofie dějin *nenajde správné odpovědi* na všechny své otázky; že se ve své konstrukci dopustí chyb, které budou tím osudnější, čím více spoléhala na fakta; že nebude vedena čistým zájmem o pravdu, nýbrž, že potlačí v sobě některé otázky nepřijemné. Pak to bude filosofie kusá nebo filosofie básnická.

Bude spokojena (v nejlepším případě) s immanentním cílem čistě ontologickým (čili entitativním), anebo bude konstruovat immanentní cíle hodnotné, skutečně dosažené nebo bude ukazovat na vnější cíle hodnotné, domněle ze samé historie odvozené a spolu programové. Bude snad tato filosofie i metodická v hledání cílů (Jerusalem) dokonce snad i šťastná v prvním a všeobecném formulování cílů podmínkových. (Jerusalem a jiní.) Ale nebude to plné a svrchované porozumění dějinstvu, jakožto *arény svobodných vůlí pro dosažení věnce za podmínek přesně stanovených*.

IV. Definitivní řešení.

Po výkladu, kterým jsme zakončili přecházející kapitolu, nebude *třídění smyslů dějin*, uvedených v II. kapitole, nijak nesnadné.

1. Mluví-li filosof Masaryk jednou o smyslu

dějin jako o *hlavní vzpružně dějin*, stýká se tím s Pekařem, který nechce zkoumat, *leč faktory dějinné*, který nestojí o nalezení jiného cíle immanentního v dějinstvu, krom toho, jenž vyplývá z *převládajícího a dominujícího faktoru dějinného* (empirický výklad). Na tomto rozlišení logickém nemění nic okolnost, že Pekař, začav s faktory, končí něčím, co se tak silně podobá „nosné tvůrčí síle dějin národních“, již považuje za mylný předpoklad různých smyslů Masarykových.

2. Mluví-li Masaryk jinde o smyslu dějin jako o *hlavním obsahu dějin, o úhelné ideji, o národním poslání, o titulu slávy národní*, je to řeč o *immanentním hodnotném cíli* dějinstva, o cíli dosaženém v minulosti a dosažitelném v budoucnosti, slovem o ideové směrnicí dějstva (hodnotící výklad dějin). Nic nevádí, že Masaryk začíná filosofii národního cíle větou o Prozřetelnosti, protože jeho vývody další nesouvisí s touto návěstí.

3. *Logicko-teleologický výklad* dějin chce rozřešit otázku cílů až na vrchol a na dno, t. j. metafysicky. Ovšem, ani tento výklad, nechce-li svými konstrukcemi narážet na odpor skutečnosti, nemůže jinak začít než empiricky, třeba ne v té míře jako výklady jiné, bližší (srv. Pekař, S. č. d. 71). Záleží mnoho na tom, jak má kdo dobrou vůli. *Endressův* nástin, jež jsem uvedl na minulých stránkách této knížky, imponuje nepochybně svou logikou.

4. Vykládá-li se duševní život osob historických z *ducha doby*, t. j. ze světového názoru doby, je to onen druh porozumění, jež jsme pojmenovali genetickým výkladem, a duch doby je analogický, zaujetí, nevědomu, jakémusi ustavičnému nejrozmanitějšímu pokušení jednotlivé osoby. Ale právě na tomto příkladě je vidět, jak nesnadný je takový výklad. Světový názor *doby* je přece abstrahován z názorů historických *osob*. Bývají v tuto abstrakci pojaty *všechny* osoby? Každý ví, že nikoli, protože to není ani možno, ani by se nedošlo takto k nějakému názoru doby. Jsou vyloučeni nescíslní jedinci. Ale ani z těch, kteří byli pojatí, nebyl světový názor úplně stejný. Můžeme říci, že bylo téměř tolik světových názorů, kolik bylo osob, nehledě ani k tomu, že i táž osoba měnívá světový názor. Nechci upřilíšňovati a vím, že „duch doby“ není přes to slovo úplně prázdné. Ale hněvám se na historiky, že mluvíce o „duchu doby“, ignorují zcela světový názor skupin a osob, který se od onoho liší buď celou teoretickou a etickou fysiologií, nebo alespoň mnohými a význačnými rysy. Jinými slovy: „duch doby“ není nikdy jediný, nýbrž *alespoň dvojí*.

Roztrídívše „smysly dějin“, chceme *sami sumárně odpověděti* na svrchu položené některé otázky filosofie dějin:

1. Můžeme uznati, že historie je skutečně učitelkou života. A to nezávisle na tom, zabírali se kdo snad jejím naučením či ne. Trestí této nauky, získanou *empiricky*, je poznání, že zlo společnosti chová v sobě zárodek trestu společnosti, a že květ i vadnutí, život i smrt společnosti je *proces samopomsty*. Tomu není ani zdaleka na odpor, co vykládá *Th. Lessing* pod nadpisem „Logificatio post festum“, l. c. 60 nebo „Die Betäubung durch Geschichte“ (Omamování dějinami, l. c. 258). Více o tom neřeknu, protože jsem tuto věc vyložil v „Pekařově Sv. Janu Nepomuckém“, kamž odkazuji i některé další body.

2. *Rozhodujícím a definitivním faktorem dějin* jsou pro filosofa, který je zároveň historikem, čili *pro empirického filosofa dějin* pouze a jedině *svobodné vůle lidské*. *Th. Lessing* to vyjádřil, ovšem, jako vždycky, pořádně jednostranně, slovy: „Za historickými *ideály* neskrývá se nikdy nic jiného, nežli nahromaděné sobectví a nahromaděné hlupství mnohých jednotlivců.“ (Und doch brennt auch hinter den historischen Idealen *nie* etwas anderes als die aufsummierte Selbstsucht und aufsummierte Dummheit vieler Einzelnen, l. c. 22.) Srov. tamtéž str. 72 („Lüge der historischen Ideale“) a str. 229 dole („Das Ideal als Norm der Geschichte“)! *Svobodné vůle lidské, toť jediný jasný výklad dějin*, a ten, který v historickém semináři řekl, že bez uznání svobodné vůle člověka nemají *historikové* co dělat, měl nepochybně pravdu.

3. *Přesto učíme jednomu druhu determinismu*, a myslím, že se mi nebude protivit nikdo, protože by se tím protivil sám sobě. Je zajímavé, že ať se kdo rozhoduje k činu nebo k opominutí, k myšlence nebo k jejímu zapuzení, vždy se rozhoduje *ve směru touhy*. Touha po blaženosti, po štěstí, po rozkoši, po uniknutí opaku, ať je konkrétně uzpůsobena jakkoliv, je poslední pohnutkou a poslední příčinou rozhodnutí všech vůlí, vykonání všech činů, opomenutí všeho, co se očekávalo, co hrozilo, nač bylo naléháno, o čem se nevědělo, stane-li se či nestane.

Touha po štěstí je člověku vrozená, a říci, že účelem dějinstva je přispívati k vyplnění této touhy, není libovůle, ani dohad neopodstatněný, nýbrž zásada téměř *empirická*.

Zamítáme-li tudíž s *Endressem* a množstvím jiných ty filosofie dějin, které konstruují dějinný účel *heteronomně* a při tom obětují člo-

věka účelům neživým a neosobním, považujeme tento odpor nejen za svou povinnost, nýbrž i za svou čest.

Otázku *cílů pomocných a norem*, zaručujících dosažení cíle hlavního a posledního, řešíme stejně jako Endress. Připojujeme jen, že zdokonalení člověka skrze dějinstvo, t. j. skrze výchovu všech živších generací by mělo býti a také bývá daleko snazší a intenzivnější, než by bylo, kdyby byl vychováván jen málo lidmi nebo kdyby současné generace musily vždy začít od počátku. Otázku zákonů historických rozřešíme nyní snadno. Není jich vůbec v pravém smyslu slova, a ty, které uznáváme, jsou jen zákony psychologické.

Ne tak úroveň kultur, jako spíše *duševní dispozice* národů rozhoduje v případě nepřátelského utkání o tom, kdo zvítězí a kdo podlehne. Germáni zvítězili nad Římany, ačkoli vnější římská kultura byla nekonečně skvělejší. Polabští Slované podlehli Němcům, protože se jim nedostávalo rozmyslu a vznešeného nebo kritického ducha.

Náhlý rozkvět působívá, že se nadšenci vrhávají na *nebezpečné experimenty* a oddávají se duchovní marnotratnosti. Mírumilovný a obratný Karel IV. přivodil značný hmotný blahobyt v říši, zejména v Čechách, zvýšil úroveň českého vzdělání i českého sebevědomí a tím dal takřka jeden z hlavnějších podnětů k ohromujícímu úpadku, brzy následujícímu („pálilo dobré bydlo!“). Národ povahově slabý nesnese totiž s pokojem velkého štěstí, zvláště přicházeli toto jaksi mimo nadání a po velkých předchozích nesnázích.

Vítězství dokonalé a tím více vítězství přílišné oslabuje obyčejně (nikoliv nutně!) duchovní sílu vítězovu. Odtud vzestupy a poklesy v dějinách národů, odtud i v Církvi, přes její mimořádný charakter, neustálé stoupání aktivity až do porážky Hohenstaufů, podřimování a slabost (obojí arci jen poměrem k předešlé periodě) až do bolestného procitnutí v reformaci a nový nepřetržitý a nezadržitelný, třebaš leckdy povlovný duchovní růst od Tridentu až po naši dobu. (Profesor Erhard ne neprávem vyřkl, že boj Církve dnešní se podobá boji Církve proti pohanství a ariánství, nikoli boji proti německému císařství!)

Zbývá promluvit již jen o smyslu dějinstva³⁾

³⁾ Pro lidi rázu Lessingova, spojující pronikavý pohled se slepou umíněností a jednostranností, jak patrně z výroku, že skutečnost i věda je pouze *jedna* a to *přírodní* (l. c. 5, 12), je ovšem *každá* teleologie nesmyslem, protože jejich „příklady naivní teleologiky“ (str. 85 a n.), jistě správné a vedoucí k přesvědčení opět na-

pro případ, že valná část lidstva nedosáhne posledního cíle, jež sledovala denně, slepě a náruživě, v době, kdy patřila do říše živých spoluvůrců dějin. Kdybychom řekli, že *pro* takové lidi dějiny *nemají smyslu*, bylo by to logické, protože negace smyslu *nemá* býti nazývána smyslem. Ale dějinstvo *samo o sobě* má smysl *vždycky*. Jednak *poskytovalo příležitost jednotlivcům*, aby se zdokonalovali, nebylo tudíž nikdy bez ceny, čili mělo vždycky své proč, své oprávnění, svou *raison d'être*, pro niž je lépe, že bylo, než že nebylo. Jednak byl a bude vždycky průběh dějinstva *posledním soudem Božím nad společností*, právě tak, jako bude poslední soud biblický posledním slovem Božím nad poměrem všech jednotlivců k poslednímu cíli, stanovenému od Boha nezávisle na lidské vůli, ale nikoli nezávisle na přirozenosti člověka.

Co řekneme nyní o filosofii národní čili o smyslu kterýchkoliv a jakýchkoliv národních dějin? Nebojme se na ně aplikovati všechny poznatky dosud získané. Filosofie dějin určitého národa není sice, jak je snad již s dostatek zřejmo, vědou samostanou. Hledám-li tedy metafysický smysl dějin národa neb některé jeho periody, nenajdu ho jinde leč v metafysickém smyslu dějin lidstva. I *národ zhynulý* mohl mít nejlepší smysl, obrodil-li svou krví a svým duchem národy sešlé, v nichž žije a působí dále, nebo vytvořil-li vůbec veliké a objektivně krásné osobnosti. Metafysický smysl *revolučních period* v každém národě je ten, že trestají společnost, že zkoušejí rozpětí zločinnosti, že roadí mučedníky a neohrožené hrdiny, že vytvářejí pomalu nebo rychle nové, lepší pokolení.

Vůbec nestojí nic v cestě, abychom nezkoumali, *jak se určitý národ v jednotlivých dobách snažil dosíci obecného cíle všech lidí* zdokonalováním svých příslušníků ve směru obecně lidských vloh, anebo abychom neohlašovali národu nezávisle na historii povinný a krásný program toho snažení do budoucnosti. Co se tkne *faktorů dějin národních*, nechceme popírat, že Prozřetelnost může zasáhnouti ve prospěch kteréhokoliv národa, jako zasahovala kdysi ve prospěch národa vyvoleného. Ale i to chceme připustiti, že sama *idea národní* může vyjadřovat jakousi nosnou sílu dějin národních,

mnoze správnému, že dějepis je dodatečným dodáváním smyslu nesmyslnu (str. 92), jsou právě zase jen jednostranné příklady stranických a nevědeckých praktik četných historiků, kterým by vskutku nejlépe slušelo, kdyby byli *dobrymi vypravovateli*, jak chce Lessing podle zásady, že „Geschichte ist zunächst, wie ihr Name besagt, nichts anderes als Feststellung der äusseren Geschehnisse in Menschenwort“ (l. c. 52).

jestliže, a pokud jsou nedobrovolné poměry národa takové, že soudržnost národní je pocítována jako pomoc k dosahování sobeckých cílů alespoň u vedoucích a vlivných osob nebo vrstev národa. Jenomže takovýto smysl dějin národních je jenom jeden z výrazů obecné a nezbytné touhy lidské po štěstí, onoho pudového faktoru dějinného, který sice působí vše, ale jehož konkrétními projevy jsou akty vůle, jdoucí za

poznáním prostředků a cest k cíli vedoucích, ovšem tak, že i zjednání plnosti nebo dostatečnosti tohoto poznání závisí opět na vůli. Je spolu jasno, že v bloubi a základě je řečený pudový smysl dějin kteréhokoli národa *jeden a týž*. Sotva však bude moci býti vypátráno a stanoveno, který z jeho konkrétních projevů je *všem společný* a aspoň v minulosti platný pro dějinný život *celého národa*.

Co život dal.

Josef Kousal:

Nepolitický katolický blok.

Slovo toto vyslovil jeden náš řečník, jenž si to představuje tak, že vedle politické strany lidové má se utvořit nepolitická organizace katolická s biskupy a kněžími v čele, která by hájila zájmy katolické církve, jako je škola, manželství, církevní majetek atd. Ruce politické strany jsou prý svázány mnohými ohledy, zvláště je-li strana v koalici a musí se přizpůsobovat celku, resp. stranám jiným, majícím týž kulturní program.

Podpisujeme a rádi bychom viděli, co nejdříve takový veliký blok v republice, neboť vidíme, že farní rady, spolky charitativní, sdružení rodičů a přátel křesťanské výchovy se nevzily a nedostačují proto, že složeny jsou stále z těchže žvlů a nedovedly zachytit širší vrstvy národa, zvláště jeho inteligenci.

Myšlenka je dobrá, ale je otázka, jak ty inteligentní vrstvy zachytit, když dnes na místech, kde působilo kdysi pět kněží, zbyl snad jen jeden a já se divím, kde, většinou zestárlí kněží, naberou ještě času, aby se věnovali, jak se ještě posud namnoze děje, práci organizační.

S jakým výsledkem? — To je ovšem jiná věc, na kterou chci tuto odpovědět řečníku, i ostatní veřejnosti katolické.

V naší mravouce platí zásada: Kdo, kdy, kde a jak.

Tedy nejdříve: Kdo má tento blok utvořit a v něm pracovat? — Odpověď je na snadě a zní: sluha církve, jejíž zájmy má hájiti ve vlastním svém interese. Kněz může v kostele posud získati mnohou bloudící duši, přijde-li mu tam, ale na veřejné schůzi, kam přicházejí i organizovaní protivníci, jeho slovo daleko méně platí než slovo laika, protože tu často uslyší: Je to jeho řemeslo, hájí svůj chléb.

Avšak inteligentních, opravdu inteligentních

lidí, a nikoli těch, kteří si to o sobě myslí, máme posud málo, třeba Mladá generace se činila a slibovala vyplnění mezery v našem katolickém životě. Mimo to ani průměrná inteligence nestáčí, aby někdo imponoval inteligenci, musí to býti osobnost, která dovede elektrisovat masy, jako byl svého času Windhorst, Lueger, Parnet a snad i j.

Kdy? — Luegrovi se podařilo Vídeň, židovsko-liberálním tiskem zaplavenou, křesťansky neuvědomělou, židovskou radniční většinou zotročenou, probudit. Byla to doba, kdy slovo „křesťan“ vzbuzovalo ve Vídni útrpnost a proto musil se narodit muž, jehož nezávislé postavení, řečnický talent, ušlechtilé vystupování, energie, ba i lepší zevnějšek posluchače elektrisovaly a tak tomu bylo i s Windhorstem, v jehož nepatrném těle tkvěl jedinečný organizační talent a taková morální síla, která mohla se postavit a porazit železného kancléře.

Ale tito mužové sotva by docílili těch úspěchů, kdyby začali dnes, kdy jsou poměry naprosto jiné, kdy organizace protivnických stran provedena je do posledního muže, kdy každý občan, když ráno vstane, má svůj stavovský orgán, na který přísahá, vedle své kávy.

Oni muži mohli v oné době na jedné schůzi získati na sta straníků a budoucích voličů, dnes mluví naši řečníci, i když vědí, že nikoho nezískají, leč že našince posílí.

Dnes, kdy, zvláště u nás, neprovozuje se politika celonárodní, nýbrž třídní, zájmová, prospěchářská, dnes je těžko tvořit katolický blok z inteligentů a polointeligentů, jinak již orientovaných, je důležitějším problémem mládež, která se nám v Sokole a ve škole systematicky odcizuje a celým veřejným životem od náboženství odvádí.

Kde? — Lueger a Windhorst měli před sebou národ bez protikatolické minulosti; Luther odvedl masy německého lidu a hlavně zištnou a

Organisační a náboženské poměry v církvi československé.

Církev československá oslavovala letos 10. výročí své lidské existence. Místo jiných glos otiskujeme tento dokument, jenž sám dává nejlepší nahlédnutí do vnitřních poměrů církve československé. Je to pozvání k valné hromadě církevní obce, vydané radou starších, s poznámkami, z nichž je vidět souboj dvou principů, hierarchického se samosprávou laickou. Pozvání bylo vytištěno v Turnově u Jana Jiráka a mluví řečí jasnější, než jakákoliv kritika z vnějška.

Pozvání.

Náboženská obec církve československé v Přepěřích u Turnova konati bude valnou hromadu 27. dubna 1930 o půl 2. hod. odpo. v místnostech sálu br. Valkouna v Lažanech. (Valnou hromadu svolává rada starších náboženské obce dle čl. 8. Ústavy CČs., bod 3.)

Program :

Volba předsedy a zapisovatelů.
Ohledně čtení protokolu minulé schůze rozhodne valná hromada.
Čtení došlých dopisů.
Zpráva přehližitelů účtů: kolik tisíc Kč bylo zjištěno odevzdaných z jednotlivých vesnic; o nesprávném hospodaření miliony Kč.
Volby: 4 delegátů na církevní sněm,
4 delegátů pro diecéšní shromáždění,
doplňovací volby členů rady starších případně přehližitelů účtů.
Volné návrhy.

Rada starších.

K přepěřské čl. farnosti přináležejí příslušníci z obcí: Březina, Břehy, Doubrava, Drahotice, Hoškovice, Chocnějovice, Koryta, Loukov, Loukovec, Mohelnice, Ouč, Podolí, Příhrazy, Rostkov, Sezemice, Sovenice, Sychrov, Škohovy, Ždár, Žehrov z Mnichovohradištska. Čtveřín, Doubí, Újezd u Svijan, Kadeřavec, Kobyly, Krčkovice, Lažany, Modřišice, Ohrazenice, Olešnice, Pěčín, Podháj, Pchoř, Přepěře, Příšovice, Svijany, Vrcha-Kacanova, Všeň, Vyskeř.

Upozornění. Ústřední rada církve čl. v Praze vyzvala všechny příslušníky CČS., aby zaslán jí byl materiál pro jubilejní publikaci. Mimo jiné zodpovědět máme otázku: „Co se nám v církvi líbí a co nelíbí“, a Č. Zápas, nejvyšší oficiální orgán CČS., nabádá, abychom toto jubilejní sčítování provedli anonymně, t. j., abychom nepodepisovali to, co píšeme. Jest nám to podezřelé.

Předsedou Ústřední rady jest b. p. G. Pro-

z nemravňelou šlechtu od Říma, tento však nevystoupil vzdor boji mezi ligou a unií přímo proti německému národu, jako se stalo 150 let předtím u nás, kde Hus a jeho idea, kde křížové tažení proti Čechům zanechalo v duši národa nevyhladitelnou antipatii, v minulém století posilovanou z Vídně, která byla na oko katolická a proti níž národ náš vedl 50 let boj za uznání národních práv. Proto ta „katolická“ Vídeň nám víc uškodila než prospěla.

Naši protivníci Říma neměli toho strážlivého úsudku, aby ptali se spravedlivé historie, bylo-li vystoupení Říma proti nám svévolí, či nevyvolali jsme si je sami, oni nemají dodnes té rozvážnosti, aby uznali, že žádné náboženství, žádná náboženská společnost nemůže hlásati odboj, revoluci proti stávající moci, chce-li poctivě hlásati slovo Písma: „Každá duše mocnostem vyšším podrobena buď“ — není-li to zrovna v Rusku neb Mexiku.

Terén, na němž tito tribunové k lidu mluvili, byl tedy zcela jiný než u nás, kde posice církve je historií otřesena a tudíž každá práce pro křesťanský světový názor ztížena.

Konečně je tu ještě otázka: *jak*, čili jakými prostředky!

Lueger, když začal, neměl po ruce než snad „Vaterland“ a „Reform“, rozhodně neměl však proti sobě 90% nepřátelského tisku jako my, kteří jsme si musili teprv v poslední chvíli ze země tisk vydupati; nemáme k dispozici těch finančních pramenů, jež jsou otevřeny díky politickému vlivu jiným, zvláště těm nejsilnějším politickým stranám, stojíme tu bez subvencí, bez arsenálu, a co si nekoupíme, nemáme.

Katolíci musí dbáti žurnalistické slušnosti; co jiným projde, u nás, když v lidské křehkosti klopýtáme, se zveličuje, jich listy netáhnou tak jako ony, jež mohou pěstovati zprávy sensační, třeba vyhané, podezřelé a lákavé inzeráty, dotěrné, až odporné reklamy.

To všecko jsou okolnosti a důvody, jež šíření našeho tisku ztěžují a následkem toho i utvoření silného katolického bloku překážejí.

Ostatně ten nepolitický blok tu je; je to církev a jeho světová organizace, jejíž částí my katolíci republiky Čsl. jsme a v níž biskupové svými pastýřskými listy a kněží s kazatelen nebojácně práv církve se zastávají a bude-li kněží víc, bude v církvi víc života a méně nářku na pastýřskou liknavost.

Ovšem, podaří-li se nám i pak utvořit silný katolický blok, je otázka při skepsi náboženské našeho lidu stále problematická.

cháзка, a žádáme jej o odůvodnění, proč děje se toto nabádání k anonymitě?

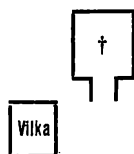
Sestry a bratři! Níže něco z dějin naší náboženské obce, a žádáme vás, o zprávu neb návrh, jak vy byste postupovali na našem místě.

Přepešská náboženská obec založena byla r. 1920 a státem schválena r. 1923. Prvním farářem čsl. byl zde br. Hoffer, od počátku až do roku 1924.

Z první státní stavební subvence asi 6.000 Kč asi třetinu ponechala si diecéšní rada pry na diecéšní dům.

Zde se tehdy nestavělo a byla tato subvence bez svolení valné hromady dána na pensijní fond ve prospěch far. Hoffera. Od října roku 1924 jest zde farářem br. Dlouhý. (Byl sem do-sazen bez vypsání konkursu.)

V roce 1925/6 stavěli jsme si kostel (sbor) asi v této situaci:

V tutéž dobu stavěla si rodina farářova jen několik kroků od vchodu kostela vilku. Neznalí poměrů měli za to, že bude to fara. Když jsme si kostel postavili, ještě nám několik tisíc Kč zbylo. Ale potom přistavěna byla k samému kostelu vysoká budova o jednom poschodí bez svolení valné hromady a na dluh, námitky staveb. odboru nebyly ani protokolovány. Teprve 30. března 1930 bylo nábož. obci oznámeno, že stavbu nařídil tehdejší biskup G. Procházka.

V lednu 1927 žádala valná hromada účty a volbami doplněné radě starších uložila přesně všechno zrevidovati a podati V. H. (valné hromadě) zprávu. Kancelář farní jest dodnes v soukromé faře rodiny faráře Dlouhého, začež bere najemné a plat od náboženské obce.

Avšak farář připustil revisi, jen pokud postupovala dle jeho návodu. Jakmile však se počalo revidovati správně a přišlo se na nesprávnosti, farář revisi znemožnil takřka násilím. To bylo v úterý před velikonoce 1927. Případ byl ihned telefonicky oznámen biskupu G. Procházkovi. Biskup nedal rozkaz pokračovati v revisi a odpověděl: „Oznamte věc písemně, další zařídíme.“ To další bylo: celá záležitost se vyřídí u disciplinár. řízení 30. května. Avšak počátkem května obdržela RSt. (rada starších) z diecéšní rady přípis: „Protože jste se 30. dubna k disciplinár. řízení nedostavili, vyřídí se celá záležitost písemně.“ RSt. ohradila se proti takovému postupu, ale trvala, aby discipl. řízení bylo provedeno. Výsledek byl: slíbena přísná re-

visi z Diec. Rady. Tato se sice dostavila v červenci, ale revidovala jen co sama za dobré uznala a na výzvu pokračovati tam, kde farář revisi překazil, odpověděla: „Teď ne,“ a tak jest to dodnes.

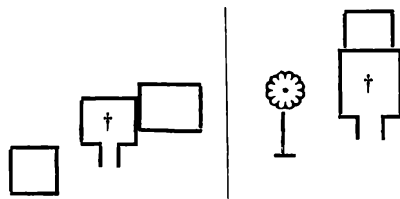
Protože farář v den 6. července, každému Čechu památný, ani bohoslužbu nekonal, svolána mimořádná valná hromada, — farář na této podal resignaci v polovici července 1927, ale úřaduje dodnes! Jednatel RSt., učitel náboženství Dostrašil, mající razítko, odepřel vypsati konkurs a Diec. Rada neprojevila zájem o naši nábož. obec a ani neodpověděla na přípis z mimořádné valné hromady.

V září 1927 v kostele po bohoslužbách provedena pak byla volba RSt. tak, jak si duchovní a spol. přáli.

V říjnu 1927 bez svolání valné hromady vypsána byla půjčka: aby každý půjčil 50—100 Kč i více. Výzvu k této půjčce podepsal farář, Dostrašil a Balák. Mnoho-li vynesla, nebylo dodnes nábož. obci oznámeno.

V prosinci 1928 vyjednal farář, Balák a Dostrašil půjčku 125.000 Kč bez svolení valné hromady a biskup Kordule dal v lednu 1929 stvrzení, aby tato půjčka bez svolení V. H. (valné hromady) vtělena byla také na kostel. Náš pamětní spis Absolutismus v církvi Čs., adresovaný jako otevřený list b. p. G. Procházkovi (jen některé časopisy uveřejnily), má-li biskup právo toto učiniti, biskupové nezodpověděli. Ale zato oficiální orgán CČS. Zápas popíral pravdu, vyhrožoval a vyhradil si další postup.

V kalendáři CČS. roku 1929 na stránce 59 byl sbor vyobrazen asi takto:

Na místě vilky rodiny farářovy jest v kalendáři Č. Zápas r. 1929 str. 59. imitace stromku: — A ne jak vpravdě r. 1925/26 postaveno bylo, jak vidíte níže!

Většina členů rady st. valnou hromadu žádala.

Dostrašil však, když biskup nezákonnou půjčku potvrdil, v lednu r. 1929 zanesl do protokolu: „Letos žádná valná hromada nebude.“ Ale když bylo vypůjčiti si na úroky jen pololetně 6.000 Kč, tak V. H. (valná hromada) byla 26. května 1929. A tam čten rozsudek 3 měsíce žaláře, publikovaný v novinách v říjnu 1928, a bylo žádáno, aby předseda RSt. (rady star.) okamžitě v důsledku toho resignoval.

Proti této bouřlivé žádosti celé valné hromady vzepřelo se duchovenstvo, farář za asistence přítomného tajemníka diecé. rady duchovního Brebise prohlásil: „Předsedo, nevzdávej se, diecé. rada bude žalovati pro urážku na cti...“ a předseda zůstal, jak si diec. rada přála.

Na kritiku revise v této valné hromadě přednesenou, povstal dieces. tajemník Brebis a prohlásil: „Biskupská revise si nevěděla rady.“ Na to povstala celá rada starších a valné hromadě prohlásila: „My se v tom nevyznáme, my nemáme seznam dlužníků“ atd. Mnohaletý býv. jednatel rady star. prohlásil: „Smlouva s farářem jest fingována, ten podpis na ní není můj.“ Na dotaz valné hromady, kde jest smlouva, odpověděl předseda, že jest u biskupství.

Po oznámení ještě jiných nesprávností pak přečetl jednatel Dostrašil na kousku obchodního papíru notýrované obnosy přes 100.000 Kč, a předseda žádal valnou hromadu o absolutorium k stavebnímu účtu. Zproštění z odpovědnosti nebylo uděleno, ale byli zvoleni revisoři valnou hromadou 26. května 1929.

Když bylo v červnu zjištěno, že revisoři si vědí rady, předseda Balák resignoval, ale farář Dlouhý zaslal revidujícím a též členům rady st., kteří byli revisi nápomocni, výzvu a blankety, aby vystoupili z církve, protože nejednají dle jejích zásad. Farář byl přijat za 1.500 Kč měsíčně, a od r. 1926 béře neprávem 1.700 Kč, ale v červnu 1929 poslal radě st. přípis, že jest ochoten snížit plat svůj o 200 Kč měsíčně, obdrží-li klíč od obecní fary (kdež nyní jest kancelář rady st. a soukromé byty). Rada st. odpověděla mu, že o tom rozhodne valná hromada ustanovená na 14. července. Biskupové Kordule a b. p. Procházka o pomoc žádání dne 7. července v Jenišovicích deputací rady st., ale zdůraznili, že zakročiti proti farářovi nemohou pro nedostatek důkazů.

Totéž pravil b. Kordule 30. března v kostele.

Dne 14. července valné hromadě učitel náboženství a jednatel rady st. Dostrašil spolu s Balákem vyložili ústavu ČČS. tak, že valná hromada smí si navrhnouti toho, koho si do rady st. přeje, a rada st. pak ve vlastní schůzi vybere si z navržených, koho za hodné uzná. Bylo to úmyslné rozbíjení valné hromady.

Farář Dlouhý se této valné hromady nezúčastnil, nýbrž od své fary ze zahrady vyhlížel a tamtéž přijímal pak přes plot zprávy.

Dne 21. července byla ve Čtveřině pout a farář konal tam odpol. bohoslužby v blízkosti sálu, kde 14. července valná hromada byla. Kázal, že Martyškové mu chtějí rozbítí církev a sebe přirovnával k sibiřskému hrdinovi legioná-

řů, plukovníku Švecovi. Budilo to pohoršení veřejné. Odpověděti mu bývalo by snad stíháno jako rušení nábož. výkonu.

Protože jednatel Dostrašil radu st. nesvolával, učinil tak nejstarší člen a sešlo se 11 členů dne 24. července. Dostrašil a farář vyhrožovali, že přítomné nechají vyvésti strážníkem z budovy náboženské obce. Úřad intervenci odmítl, i strážník.

Předsedou zvolen byl nejstarší člen Brichci a usneseno bylo podati písemnou stížnost diecé. radě. Dne 26. července bylo všecko sepsáno a též oznámeno, že prostí rolníci musili zakročiti již r. 1927, aby nebyl hrán divadelní kus, ve kterém pochybná žena navádí děti, aby se nechaly autem přejeti a pak šly žebratí...

Zákon o platech kněžím (kongrua) nadělal v našem státě dosti zlé polemiky. Na prováděcí nařízení ministerstva napsal biskup G. Procházka náboženským obcím diktátorsky: „Náboženské obce obdrží pro duchovní jen polovic platu, druhá polovice ponechá se biskupství.“ Děje se tak dodnes.

Na 18. srpen 1929 svolal Nymburk poradu nábož. obcí z celé diecése do Poděbrad. Na této poradě byla na přání z Moravy oznámena zpráva revisní z ústřední rady ČČS. Bylo konstatováno, že od r. 1926 se nevyúčtovává a je nepořádek a že klíč od toho má b. p. G. Procházka.

V r. 1927 bylo konstatováno, že ministr školství dr. Hodža nabízel čsl. církvi 30,000.000 Kč na zaplacení staveb. Slyšeli jsme, že podmínkou bylo činěno, aby na slovenském venkově přestaly agitační schůze pro ČČS. Také z těchto důvodů tvořili Tukovci a Hlinkovci „Rodobraný“ a štvance. — To je velezrada.

Vedení strany nepochopilo vážnost situace a raději pojalo úmysl vypůjčiti si 60,000.000 Kč v cizině a tam dáti v zástavu budovy čsl. nábož. obcí.

Revisí v Ústřed. radě se zjistilo, že ten, kdo onu výpůjčku vyjednával, obdržel za to 15.000 Kč. — Dne 12. srpna bylo deputací rady st. biskupem v ústř. radě oznámeno, že stížnost naše došla. Ale v říjnu člen RSt. musel slyšeti v biskupství, že disciplinární komise diecé. rady nenalézá důvodu, aby vyšetřovala. A proto v Přeperech a v Turnově na předvolebních schůzích do Nár. shromáždění koncem října 1929 činěny byly dotazy ohledně staveb, ohledně práva a nevyúčtování dotací 2,700.000 Kč ročně již od r. 1926 (jsou to naše daně). Odborníci odpověděli, že to je stav právnicky neudržitelný. Žato v Přeperech v čsl. kostele byly sbírány pak podpisy, aby tazatel byl vyloučen z

církve — ale jen málo lidí se dalo k podpisu přemluvíti.

Dne 15. listopadu v boleslavském časopise byl článek: „Kdo to zaplatí?“ (byla míněna biskupem nezákonně potvrzená půjčka). Úroky činí již 12.000 Kč. Teprve na to 21. listopadu psala diecéšní rada, že 1. prosince bude disciplinární řízení v Přepěřích. Prováděla jej pak discipl. komise: Dr. Meluzín, vrchní komisař okr. úřadu v Hradci Králové a diec. tajemník Brebis. Když si pánové listiny rozdělili, pravil Brebis: „Zde jest smlouva“ a dr. Meluzín pravil: „A já mám opis.“

Před zástupci z mnoha obcí bylo zjištěno, že to není smlouva a že nemá to ani razítko ani podpis! A farář Brebis jest členem sněmovního naukového výboru ČČS.

Dále na opisu v rukou dr. Meluzína bylo zjištěno, že jest vlastnoručně inkoustem patriarchou Procházkou napsáno: „Smlouva tato byla schválena čj. 7729. Opis tento souhlasí s originálem zde uloženým. Procházka v. r., St. Kordule v. r. Razítko.

Dne 8. prosince představoval se br. patriarcha Procházka Moravskému diec. shromáždění slovy: „Byl-li dr. Farský patriarcha ideový, bude druhý patriarcha hospodářský.“

A v Přepěřích v tutéž dobu jeho učitel náboženství Dostrašil vykazoval valnou hromadou voleného přehližitele účtů tvrzením, že nemá revidovati a revidovati že bude br. Škoda. Dobrý bratr Škoda jest však již přes tři roky mrtev.

Dne 23. prosince 1929 pak bylo pokračování discipl. řízení v Hradci Králové. Předsedou byl biskup a bylo *odloženo na dobu, až se najde smlouva* . . .

Dne 30. prosince učinil přehližitel účtů o případu oznámení státnímu zastupitelství.

Koncem ledna 1930 z rozkazu biskupa patr. Procházky Vyskočil, duchovní turnovský, Turnovem nevolený, ale z vyšší moci proti vůli lidu dosazený, objížděl naše nábož. obce a vyšetřoval (či zpracovával?) jednotlivce ohledně smlouvy, kterou mají biskupové uloženou.

Byl odeslán protest-telegram na žádost, aby pražské diec. shromáždění dne 2. února 1930 lístky hlasovalo, či rozhodlo, aby b. p. Procházka vzdal se svého místa, pokud případ nebude soudně projednán.

Dne 13. března vyskytly se v některých našich vesnicích plakáty, hlásající nepravdu, že rada st. resignovala. Vyhlášky tyto opatřeny podpisem biskupa Kordule, tajemníka Brebise a razítkem diec. rady a svolávající valnou hromadu naší nábož. obce do sboru na 30. března.

Biskup se i s tajemníkem svým dostavil a s počátku byl si vědom, že jest hostem. Při čtení protokolu valné hromady z 26. V. byl ve zřejmých rozpacích. Ale když měly býti provedeny volby, zaujal místo předsedovo a řečnil o věcech, které nebyly na programu schůze a pak prohlásil, že z moci své dosadí nám sem správní komisi. V Ústavě ČČS. tato možnost neexistuje. V organ. přehledu o církvi čsl. (Kalendář Č. Zápasu, 1930, str. 123) každý může čísti: Základem ČČS. jest nábož. obec, spravovaná volenou radou starších. Základy ČČS. nám chtějí biskupové bořit?

Noviny uveřejnily, že katol. biskup litoměřický ignoruje českosl. státní jazyk. Občané, netrpte to! Na dotaz, jakým právem zakazoval nám biskup poradu nábož. obcí 18. srpna v Poděbradech (protože schůzi zakázati má právo státní úřad), a když nábož. obce mají právo si dopisovati (Ústavy čl. 11.), proč by neměly právo se poraditi — odpověděl biskup, to že on ne, ale usnesení diecéšní rady.

A biskup Kordule je předsedou této rady. — Na dotaz, že tento „zákaz“ čj. 4071 z 13. srpna by odůvodňován slovy: „Br. Hůta o nic nežádal“ a zda byl turnovský br. farář Hůta proto souzen, aby pak o něco žádal, nenalézal biskup Kordule slov, ale uchopil tazatele za prsa a začal jím lomcovati a druhou rukou vyhrožovati. Pak opustil kostel, a tím schůze skončena o půl 7. hod. večerní.

Pozoruhodné jest, že v disciplinárním soudě nad faráři Kuříkem a Hůtou rozhodovali: v I. instanci b. Kordule, místopředseda Prášek atd., v II. odvolací instanci b. p. G. A. Procházka, místopředseda Prášek, b. Kordule. A že k nepřátelství došlo proto, že Kuřík a Hůta obeznamenali církev, že schůze duchovních v Kolíně žádala doplnění ústavy ČČS. v ten smysl, aby biskupové voleni byli jen na určitou řadu let jako pp. poslanci a p. president v republice.

Na Květnou neděli u Husova pomníku na Staroměstském náměstí pražském měla ČČS. vzpomínkovou slavnost. Prapory nesly nápis: „Pravda Boží vítězí“ a zde máme doklady, že po odstranění nepohodlných duchovních mají býti odstraněny i nepohodlné rady starších!! — Člen právního výboru církevního sněmu, farář Dlouhý, pronásleduje nás soudně již druhý rok, abychom odvolali pravdu.

Jest zapotřebí všimnouti si charakterů, které vysílány jsou na sněm církevní a diecés. shromáždění a bdíti nad tím, co kněží káží.

Prosíme zvláště br. právníky o lask. radu: Co s dluhy, které nám biskupové nadělali? Žalovati? — Vedení ČČS. dovede býti elastické ja-

ko rak. fronta. Když se nábož. obce hnuly (před poděbrad. poradou), psal pražský org. odbor v Č. Z.: . . . r. 1930 a možná, že dříve svolán bude církev. sněm. Když zjištěna byla netečnost nábož. obcí, musíme žasnouti nad troufalostí a charakteristikou biskupů i členů ústřední rady!

Na Bílou sobotu učitel nábož. Dostrašil představil se nám, „že jest biskupem dosazená správní komise“.

Tak často viděti a slyšeti jest, že jsme předmětem pozornosti ciziny. Žádáme: Buďte si vědomi, že vedle ideí a hmotných statků jde o čest československého jména!

R. st. (radou starších) pověřen byl vypracováním dotazu přehližitel účtů Antoš, malorolník, Příšovice, pp. Přepeře. Zasiílám s pozdravy členům zdejší nábož. obce a br. všem nábož. obcím prosbu, aby mi oznámily, kdy zprávu naši obdrželi.

Seipel a Kaas.

Rk. — Všemi novinami prošly zprávy o resignaci býv. kancléře preláta dra Ignáce Seipela na místo předsedy rakouské křesťansko-sociální strany. Komentáře jsou různé podle zabarvení listu a informací, jichž se listu dostalo. Podle posledních zpráv požádal výkonný výbor strany Seipela, aby resignaci vzal zpět. Podle názoru vůdčí osobnosti křesťansko-sociální strany odůvodňuje se žádost výkonného výboru skutečností, že strana nemůže v dnešní situaci, která žene politické poměry v Rakousku k rychlému rozhodnutí, postrádati pevné ruky Seipelovy a jeho význačné osobnosti. Výkonný výbor se rozhodl proto nechat rozhodnutí o resignaci ležeti tak dlouho, dokud ještě jednou nepromluví s prelátem Seipelem.

Chceme tu stručně nastíniti pozadí, které přimělo Seipela k resignaci, opírajíce se o vlastní informace z dobře zpravených kruhů vídeňských. Seipel má výbornou kvalifikaci diplomatickou. Jako zahraniční ministr na př. velké říše německé by exceloval, pro vnitřní politiku je příliš přímý. Je to veliký muž, který v nouzi dovedl zachrániti Rakousko, ve velké věci ví si rady, v malé je často předstižen politickými profesionály jiných stran, zvláště sociálních demokratů. Poslední dobou přiostrily se protivy obou křídel strany křesť.-sociální, venkovského a městského. Seipel jako úhlavní nepřítel austromarxismu pro jeho nemravné metody vychýlil se svou stranickou politikou víc do prava než bylo zdrávo. Stal se exponentem nesmiřitelné pravice a nesmiřitelnost v politice málokdy má úspěch. To Seipel přehlédl.

Situaci Seipelovu nikterak neposílilo stanovisko dělnického křídla strany, vedeného zkušeným, oblíbeným a ostříleným politikem posl. Kunschakem, který netajil se svým míněním, že rakouská strana křesťansko-sociální příliš nachlila sociálním liberalismem, a že toho křesťanského socialismu má v sobě málo. Tato vnitřní situace strany vedla některé pozorovatele k úsudku, že strana křesťansko-sociální neví, co chce, ale ví, co nechce. Sociální demokraté využili těžkopádnosti Seipelovy hromadnými agitacemi pro vystupování z církve, o čemž píšeme jinde. Seipel jevil se jako hlavní příčina, proč odpadové hnutí dosáhlo určitých výsledků. To způsobilo, že byl Seipelovi dán shora od církevní vrchnosti jemný pokyn, aby se na čas odstranil z politiky. Seipel poslechl a budiž mu to ke cti, že je jedním z mála politiků ve střední Evropě, kteří vědí, kdy mají odejít. Není to po prvé, co tak Seipel učinil, a nevylučuje se možnost, že se Seipel opět objeví. Velikou potíž působí též nalezení dostatečné náhrady za něj. Proslýchá se, že se Seipel chce věnovati reorganizaci Heimwehru, který prodělává velikou krizi. Jeho vůdcové, advokáti dr. Steidle a dr. Pfriemer, hodlají na podzim odstoupiti. Seipel má zásluhu o to, že byl pro obrození Heimwehru vyhlédnut mladý Stahremberg, který prý má skvělé vůdcovské schopnosti.

Několik slov o Schoberovi. Nynější rakouský kancléř Schober docílil, jak bylo možno sledovati z novin, několika znatelných úspěchů v politice domácí i zahraniční. To není snad dokladem mimořádných kvalit tohoto státníka. Schober dovede těžiti ze situace. To je jeho velké plus a jediná příčina úspěchů. Jeho předchůdce v kancléřském křesle nechal mnoho nerozřešených otázek na stole a nedařilo se mu proto, že to byl křesťanský sociál. Napiatě politické ovzduší nutilo sice sociální demokraty k povolnosti, ale jejich pýcha bránila jim, aby něco povolili křesť. sociálu. Schoberovi, starému byrokratovi, povolili hned. A tak dostal rakouský parlament pod střechu reformu ústavy, zákon proti teroru, částečné zrušení ochrany nájemníků a p. Schober nemá formátu Seipelova, ale je obratnější v těžení ze situace.

Novinami proskočily též zprávy o možné resignaci předsedy německého katolického Centra, preláta dra Kaase. Prelát Kaas netěší se příliš pevnému zdraví a příliš jej vyčerpává dnešní politická situace v Německu. Nalezl dobrého pomocníka v nynějším kancléři dru Brüningovi, který má pověst nejlepšího znalce říšsko-německého rozpočtu. Osvědčil se velice a bude asi jednou nástupcem Kaasovým. Nejde o nějaké

vytlačení. Prostě převezme Brüning otěže politického vedení strany z umdlévajících rukou. Na papíře vede dnes Centrum úřadující místopředseda posl. Joos, vůdce křesť. soc. dělnictva, ale faktickým vůdcem je Brüning jako předseda parlamentního klubu Centra.

Prelát Kaas je opravdu vůdčí osobností, kterou se dostalo Centru po dlouhých bojích podvůdců a velitelské místo prozíravé hlavy. Kaas jediný mohl překlenouti vnitřní rozpory ve straně a zvláště zameziti občasně extratury vůdců radikálního křídla dra Wirtha a někdy i dra Stegerwalda, které již staříček vůdce Centra dr. Marx nemohl ukrotiti. Kaas se rád vzdaluje, podle panující domněnky zasvěcených kruhů, politiky, protože prý má býti jmenován kardinálem. Okolnost, že kardinálem-státním sekretářem stal se bývalý berlínský nuncius Pacelli, který velice dobře zná německé poměry, a který poznal velké církevně-politické schopnosti preláta Kaase, jistě bude tomu spíš nápomocná než na překážku.

Znamenalo by to také změnu v dosavadní praxi, protože ve shodě s ní byli až dosud vybíráni německí kardinálové u kurie z řad řeholního kleru.

Prof. A. Novák:

Prof. Dr. Josef Pekař.

Vzdálen domova dožil se 14. dubna prof. Karlovy university dr. Josef Pekař šedesáti let. Už jeho padesátin bylo vzpomenu, protože jde o zjev mimořádný. Pekař je po Gollovi vůdcem početné školy historické a svým dílem pronikavě zasáhl do dějin národa. Jeho Český Časopis Historický a publikace Klubu historického jsou reprezentanty naší historické vědy doma i za hranicemi.

V Pekařovi ožil buditel Palacký. Možno říci, že Pekař je jeho dovršitelem. Podobá se svým ethickým pathosem (k příkazu Palackého pověděti pravdu „padni komu padni“ — hlásí se Pekař vždy a všude), ale vyniká nad něho krásou výrazů a stylu. V tom je Pekař dokonalý umělec. Po této stránce podobá se nejvíce Riegrovi. Má výbušný temperament (který ovšem dovede krotit), což ho uzpůsobuje k tomu, aby dovedl být vedle vědce též tribunem a věštcem svého národa.

Ač se zprvu jako žák Gollův znal k zásadě „věda pro vědu“ a chtěl líčit události jen, jak se skutečně sběhly, byl stržen rušným tokem dějin a stal se druhým Palackým. Povzbuzoval, hřímal i káral, kde toho bylo třeba neohroženě. „Padni, komu padni.“ Jako Palacký i on pozdvíhal hlas svůj ve chvílích rozhodných,

maje na mysli vždy prospěch a blaho národa. Nedbal na to, že jde často proti proudu, že si dělá nepřátele. Pekař byl vždy na svém místě a sloužil věrně svému ideálu. Aktivně se nezúčastňuje politiky, ale není horlivějšího čtenáře denního listu nad něj. Den co den zabořen v kupě novin, s poznámkovým notesem v ruce, zachycoval zejména za války a v bouřlivých letech poválečných události dne, aby mohl v polemiky zasáhnout. Čtete jen jeho články „Z české fronty“, uveřejňované v letech 1917—1918 v denním tisku a sebrané v Českém čtenáři! Jak neúprosně dovede stíhat Němce a Maďary, zpité nadějí ve vítězství, jak vynáší svůj ortel nad Rakouskem, protože přestalo být spravedlivé ke svým národům; jak vášnivě polemizuje s Tiszou, Tetznerem, Kischem, „Neu freue Presse“ označuje za kněžku lži, jak skvěle hájí naše české právo a pranýřuje proradnost Maďarů a Němců, kteří dovedli tak dlouho stříhat vlnu ovcí našich a jejichž loyality ke státu je charakterisována výrokem užitým ke konci války: Bud' bude Rakousko německým, nebo nebude. Kolik pokřivených páteří českých se narovnálo při čtení těchto článků, kolik malomyslných a zoufalých duší naplněno bylo novou nadějí. Když Pekař za přítomnosti presidenta Masaryka vítal den svobody nebo vzpomínal v aule universitní Arnošta Denise, zdálo se posluchačům, že to promlouvá k nám Nemesis dějinná, věčně spravedlivá.

A když v prvních letech po převratu vzduly se vlny radikalismu, konfesijních štvanic a revolučních nálad, bylo slyšet mohutný hlas Pekařův hájící státní zájem a dobro národa. Pekař píše svůj plamenný protest proti množení náboženských sporů a varuje před zakládáním nových církví, píše Tři kapitoly o sv. Janu Nepomuckém. Dnes po deseti letech mu můžeme v mnohém dáti za pravdu. (Censurováno.) V této době také píše Pekař svou skvělou „Bílou Horu“ k třístému výročí.

Z jakého prostředí vyrůstal Pekař? Pochází ze selského rodu. Narodil se v Malém Rohozci u Turnova. Otec jeho Josef, ramenatý, tvrdý sedlák, prodal 4 léta po narození syna Josefa r. 1874 chalupu v Malém Rohozci a koupil statek v Daliměřicích u Turnova. Matka Pekařova Františka byla roz. Černá. Zemřela již roku 1884 na souchotiny a Pekař zbyl z osmi dětí sám. Vychován byl v Daliměřicích u svého strýce Jana Černého, známého novináře a politika, persekvovaného dvakrát rakouskou vládou. Strýc byl dokonce stíhán pro velezradu. Rozšiřoval totiž „Pláč koruny české“ a r. 1886 12 a půl měsíce vězněn po první a r. 1887 po druhé, tento-

krátě celá dvě léta. Seětělý a světa znalý strýc stal se potom sekretářem českého musea a roku 1871 dokonce zemským poslancem. Byl i literárně činným. Rodnému kraji napsal „Kroniku Turnovskou“. Je jisto, že toto prostředí mělo na Pekaře blahodárný vliv. Zásluhou strýce byl mladý Pekař zainteresován do politických událostí a jistě zdědil po matce, tedy z rodu Černých, základní rys své povahy, vášnivý, až bojovný nacionalismus. Aristokratický rys jeho povahy vysvětluje nám historické Turnovsko. Není druhého kraje v Čechách, kde by bylo tolik hradů a historických památek jako zde. Hrubá Skála, Frydštejn, Humprecht, Valečov, Kost u Sobotky, Rohozec, Rotštýn, Trosky, Valdštýn, tyto skvělé památníky naší historie dojímalý jistě vnímavou mysl mladého Pekaře a stupňovaly jeho zájem o dějiny. Pekař studoval v Ml. Boleslavi, pod vedením Barešovým pak byl na čas suplentem a prefektem ve Strakově akademii, potom přičiněním Gollovým stržen na dráhu vědeckou. Studoval v cizině u Waitze a záhy se přihlásil vědeckými pracemi. Je zajímavé, že již jako student psal do Boleslavských listů a pak r. 1888 uveřejnil v Čechu překlad z Tolstého. První větší prací jsou: Dějiny z Valdštýnského spiknutí (1896). Je to jeho habilitační práce a ukazuje již lví spár. Nabitá poznámkami a přísně analyzující zjev Valdštýnské sfingy. Skvělý jest zejména epilog počínající citátem ze Schillera. Dnes, kdy známe Durychovo „Bloudění“, je nám kniha Pekařova bližší, poněvadž divinace básníková ozřejmila nám opatrné these historikovy, který není si jist, byl-li Valdštejn jen condotierem, či hamletovským snilkem. Goll cení tuto práci Pekařovu vysoko. Roku 1902 vydal Pekař drobnou, ale svěže psanou monografii o Palackém. Pekař v něm našel svůj vzor.

V boji o sv. Václava zahájeném r. 1902 Kalouskovou Obranou knížete Václava Svatého vydává Pekař Nejstarší kroniku českou, t. j. Kristiánovu legendu („Vita et passio S. Venceslai et S. Ludmilae aviae eius.“) Pekař prohlašuje tuto legendu za nejstarší kroniku českou a toto stanovisko hájí dosud, třebaže bylo tu dosti těch, kteří zaujímají stanovisko jiné.

Pekař prostudoval též latinské legendy tohoto období a vydal je r. 1905 samostatně. („Die Wenzels und Ludmila, Legenden † und die Echtheit Christiaus.“) Náš jubilant dal také něco rodnému kraji. Je to dokonalá monografie „Kniha o Kosti“ hradu to u Sobotky (1910). Pekař dovedl oživit nezázivná čísla statistických rejstříků a zpřítomnit nám život na hradě zejména v době třicetileté války a v době barokní.

Všimá si tu zejména poddanských poměrů. Práci tuto doplnil vydáním Českých katastrů (1913), kde osvětluje základy berní správy z let 1654 až 1789. Jsou tu zachyceny též reformy Marie Terezie. Přehledné tabulky a srovnání měř, vah, ocenění věcné hodnoty peněz učinily z této knihy prvotřídní pramen.

Jubilea Bílé hory vzpomněl Pekař krásnou knihou: Bílá Hora. Její příčiny a následky. 1920. (V jubilej. roce vycházely tyto svěže psané statě jako feuilletony v N. P.). Pekař vytýká tu zejména skutečnost, že katolická menšina, opírajíc se o barokovou kulturu románskou, měla co do jasnosti svých cílů a výchovy k pevné vůli zřejmě převahu nad stavy protestantskými, odchovanými obmezenou a střízlivou kulturou germánskou. V roce 1914 vydal Pekař „Dějiny naší říše,“ které málo změněné vyšly v republice pod názvem „Dějiny čsl.“ Je to středoškolská cvičebnice, nabitá fakty, dosud jediná (vedle knihy Ráčkovy) souhrnná příručka českých dějin. Teprve poslední léta pustil se Pekař do větší práce. Je to trojdílný „Žižka“, práce řešící těžké problémy revoluce husitské. Utkal se o tuto knihu polemicky s dr. Slavíkem ještě dříve než byla dokončena. (III. díl byl dopsán teprve nyní a vyjde v dohledné době.) Pekař, který se až dosud vyhýbal jako Palacký dogmatickým sporům, pustil se statečně do spleti náboženských hádek a přinesl řadu nových věcí. Svedl také boj o rodiště Husovo, které klade do Husince u Klecan a ne do Husince u Prachatic. (Stejně polemického rázu je jeho spor o smysl českých dějin, který vedl před válkou s Masarykem (Masarykova česká filosofie 1902) a nedávno znovu knížkou: „Spor o smysl čes. dějin.“ Od Pekaře čekáme ještě mnoho. Snad choroba jeho mu dovolí, aby tyto naděje splnil. Napsal loni krásnou práci k milleniu svatováclavskému a druhou studii chystá do Svatováclavského sborníku, který vyjde koncem roku.

Jeho žáci vydali k jeho šedesátce nádherný Sborník, dvoudílný o 1000 stranách pod titulem „Od pravěku k dnešku“ (cena 90 Kč pro členy, 120 Kč pro nečleny.) Je tu otištěno 59 příspěvků, většinou původních. Je to dílo hodné jubilanta.

Přejeme profesoru Pekařovi, který mešká v Itálii, mnoho zdraví.

Charakteristika poválečných konkordátů.

Známý katolický publicista P. Yves de la Brière napsal nedávno v „Etudes“ článek o povaze a druzích poválečných smluv Vatikánu a

ostatních států. Poválečné konkordáty liší se od těch, které byly uzavřeny v době před světovou válkou podstatně, obzvláště proto, že v nich byly učiněny ústupky požadavkům církve v otázce jmenování biskupů. Svátá stolice uzavřela od roku 1922 deset konkordátů, resp. smlouvy jim podobné, a sice s Lotyšskem, Bavorskem, Polskem, Francií, Litevskem, Československem, Portugalskem, Itálií, Rumunskem a Pruskem. Smlouva s Portugalskem a Francií netýká se mateřské země, nýbrž kolonií. V dohodě s Francií stanoveny francouzská liturgická přednostní práva v blízkém Orientě, ve smlouvě s Portugalskem jednalo se o církevní organizaci ve východní Indii. Smlouvy s Lotyšskem, Bavorskem, Polskem, Litevskem, Itálií a Rumunskem jsou konkordáty v pravém slova smyslu. „Modus vivendi“ s Československem a „slavnostní úmluva“ s Pruskem obsahují naproti tomu jen částečnou úpravu normálních církevně-politických problémů.

Všeobecný znak těchto poválečných konkordátů jeví se v respektování rozhodujících norem církevního kodexu ze strany států. Podle dřívějších konkordátů příslušelo jmenování nebo aspoň presentace biskupů hlavám států. Nyní jest zcela uskutečněna všeobecná zásada Codexu iuris canonici, že jmenování biskupů náleží výhradně papeži nebo jím ustanoveným církevním korporacím. Jmenování však přes to jest před sdělením veřejnosti oznámeno vládám, které mají právo podati z vážných politických důvodů proti kandidátovi námítky. Dále je přiznáno ve všech poválečných konkordátech různým kanonicky zřízeným ústavům právo, bez omezení nabývat, držeti a spravovati movitý a nemovitý majetek, kněžstvu se přiznává jakáž takáž imunita (osvobození nebo aspoň ulehčení ve službě vojenské, jiné úlevy v občanských povinnostech a j.) a státní moc je církvi k dispozici dopomoci církevním trestním rozsudkům nad příslušníky církve k platnosti. Také v otázce manželské a školské jsou určité větší ústupky státu vůči církvi a to takové povahy, že byly před dvaceti lety nemyslitelnými. Kdyby dnes vstali z hrobu bojovníci za rozlukou církve od státu z konce 19. a začátku 20. stol., nevěřili by svým očím a uším, kdyby viděli a slyšeli, jaké konkordáty byly po válce uzavřeny. Někteří z nich se toho dožili, jako rozlukový zpravodaj ve Francii Briand, který musil teď před celou sněmovnou chváliti významnou práci katolických misionářů a prosazovati tak zvané misionářské zákony. Velkolepá politická linie Vatikánu slaví v poslední době pravé triumfy. Možná další úspěchy očekávati vzhledem ke skuteč-

nosti, že se stal státním sekretářem Vatikánu bývalý nuncius Pacelli, zvaný „králem konkordátů“
Řk.

Výsledky odpadové agitace německých a rakouských bezvěrců.

Úsilí proletářských bezvěrců v Německu a Rakousku, odvésti dělnické masy od náboženství a pak podle známých receptů zpracovati je na revoluční bojovné útvary, podrobena bylo nedávno kritice významných činitelů katolického tábora německého. Není bez užitku pro naše poměry sledovati výsledky protináboženského boje v zmíněných zemích, který proti Rusku není tak krvavý, ale na intenzitě si se sovětským běsněním příliš nezádá.

Berlínský socialistický bezvěrecký svaz vydal loni v říjnu provolání, v němž útočí proti náboženství vůbec a prohlašuje, že do prvního dubna 1930 musí býti církvím odloučeno v celém Německu 50.000, v samotném Berlíně 20 tisíc příslušníků. Bylo použito dryáčnických metod k dosažení tohoto cíle. Na velikých shromážděních, někdy také pod širým nebem konaných, bylo agitováno pro odpady. Jeden nebo více notářů bylo ochotno ihned za poplatek dvou marek přijmouti odhlášky z církve. (U nás stačí napsat okresnímu úřadu dopis, ani se nezkoumá totožnost pisatele s vystupujícím z církve, v tom tedy jsme „pokročilejší“.) Kdo chtěl ty dvě marky ušetřit, musil se spokojiti s příslušným úřadem, kde však musil pěknou chvíli stát; než na něho došlo. Hlavním lakadlem k výstupu z církve byla náboženská daň. Nejméně 26 marek ročně může proletář ušetřiti, neplatí-li žádnou církevní daň. Ale tato úspora nezůstane dělníku, nýbrž ji z něho vyždímá bezvěrecká organizace, která ho od „jha církevního“ osvobodila, v podobě dvojnásob zvýšeného ročního příspěvku, protože protináboženské, odpadové agitace stojí těžké peníze. Agitace pro vstup do bezvěreckých organizací jde totiž paralelně s agitací pro odpady. Příspěvky se vybírají týdně, aby se jejich výše snáze přehlédla.

Jaký je výsledek půlroční agitace pro vystupování z církve v Německu? Komunistická „Rote Fahne“ uveřejňuje dne 30. března výsledky až do 24. března. V Berlíně vystoupilo celkem 10.790 osob z církve (t. j. 54% z „projektovaných“ 20.000 odpadů). V nejpříznivějším případě dosáhla agitace do 1. dubna asi 60% počtu, který si bezvěrci udělali devisou. Je to potěšitelný zjev, že se úsilí bezvěrců nepodařilo na 100%, ale přes to nutno želeť ztráty 12.000 duší.

K bližší informaci, jak zápasí církve s náporém nevěry v diecési berlínské, poslouží tato data: v r. 1929 bylo všech odpadů 6263, z toho přestoupilo k evangelické církvi 128. Do katolické církve přestoupilo 721, z nichž 689 bylo dříve evangelíky, odpadlých katolíků, vrátivších se zpět do církve bylo 115. V Berlíně bylo 5719 odpadů, z toho 79 k jiným konfesím, konversí bylo 579, z toho 550 z protestantismu. Do církve katolické se vrátilo zpět 142. Jak z uvedených čísel zřejmo, odpadá se stromu církve listí a uschlé haluze. Těch 6135 býv. katolíků, kteří se stali bezvěrci, nemohli býti věřící lidé. Odpad srdce dokončili vnější formou.

Jaká je bilance úsilí rakouských bezvěrců a volnomyšlenkářů o uskutečnění hromadných odpadů od církve? Před několika dny konala se valná hromada volnomyšlenkářského svazu v Rakousku, na níž promluvil za stranu soc. dem. její gen. sekretář, člen národní rady Skareť. Jeho projev je typicky sociální demokratický: „Masový výstup z církve, který vyvolali křesťanští sociálové svým jednáním, dotkl se velmi bolestně dra Seipla a jeho stoupenců. Dnešní církve, ať katolická nebo jiná, jsou zřízením naprosto kapitalistickým, které má bojovati proti pokroku dělnictva. Jako nyní, budeme postupovati i v budoucnu: Vy, volní myslitelé, budete bojovati proti kapitalistickému řádu na poli osvěty, my sociální a hospodářskou politikou!“ Zajímavé jsou rakouské poměry, že také dělnická komora, ke které také křesťanské dělnictvo musí náležeti, vyslala své zástupce na sjezd volnomyšlenkářský.

Několik slov o vývoji bezvěreckého svazu rakouského. Vznikl v r. 1905 jako „Spolek bezvěrců ve Vídni“ Před válkou neměl mnoho úspěchů, zato po ní organizace vzrostla. V r. 1926 čítala 34.494 členů a v r. 1929 již 45 tisíc, z toho připadá na samotnou Vídeň asi 27.000. Předsedou Svazu bezvěrců je dvorní rada Ronzal, který je členem vídeňské zednářské lože „Pionýr“ Podle jeho slov překročil již v Rakousku počet bezvěrců 200.000. Srážky s Heimwehry prospěly odpadové agitaci velice. Za jediný týden odpadlo v Mostě (Bruck) na 2.000 osob. Celá agitace proti církvi vedena je vídeňskými zednáři. Rakouští křesťanští sociálové bojují proti nevěreckému náporu, ale rozhodný úspěch bude míti dobře organizovaná a zavedená Katolická akce, která na bojišti, otráveném kouřem politických požárů, může zdárně vykonati samaritánské dílo lásky a bloudící věsti po stupních křesťanské lásky k bližnímu zpět k Matce národů.

Katastrofální povodně v jižní Francii — důsledek oloupení církve o lesní majetek.

Před časem proběhly novinami celého světa smutné zprávy o katastrofálních povodních v krajích jižní Francie. Desítky domů a přes sto lidských životů padlo za obět dravému živlu. Francouzský parlament usnesl se na mimořádné podpoře a také sprátelené státy přispěly na zmírnění následků povodní, jakých nebylo pamětníka. V pařížském katolickém deníku „La Croix“ psali šéfredaktor Jean Guiraud a známý spisovatel Pierre L'Ermite o hlubších příčinách těchto živelních pohrom.

Jižní Francie bývala v dřívějších dobách velmi lesnatá. Ještě dnes nesou dlouhé polní lány jména lesů, které zatím zmizely. Velká část lesního majetku patřivala klášterům, které dbaly tradice v polní kultuře obvyklé. Z toho důvodu zůstaly po celá staletí velké lesy těchto klášterů téměř v nezměněném stavu. Vykácené plochy byly opět zalesněny.

Francouzská revoluce a různí z ní vycházející nepřátelé klášterní, až po Comta, prohlašovali majetek klášterní za „majetek mrtvé ruky“, který musí přijíti do živějších rukou. Klášterní pozemky byly sekularisovány, velké nemovitosti klášterní rozděleny, aby je bylo možno snáze prodati. Tak bývalé obrovské lesní komplexy se rozkouskovaly a staly se obchodním a spekulacním objektem, který byl posuzován podle zásady, vydělati co nejvíce. Důsledek toho projevil se hromadným porážením stromů drobnými majiteli lesů a rozprodáváním dříví k účelům stavebním a j. V jižní Francii vznikla stávil a továren na zpracování a obrábění dřeva. Šhon po penězích zpustošil kdysi tak krásné lesy tou měrou, že na místo nich zůstaly pustiny. Jen část bývalé lesní půdy byla zemědělsky zužitkována, ostatní část zůstala ležeti ladem. Les je však nejlepší ochranou proti škodlivé činnosti vody, protože lesní půda, zpevněná kořeny lesních velikanů pohltí při velkých deštích hodně vody a brání rychlému odtékání vody do údolí. Kde není tohoto přirozeného regulátoru, je obrana proti katastrofálním povodním velmi obtížná, neřku-li nemožná.

Poslední dalekosáhlé povodně jihofrancouzské nejsou tedy náhodným zjevem, nýbrž přímým důsledkem lidské krátkozrakosti. Příroda potrestala zde mocně zpupnost bezohledných vlád, usilujících o zničení kulturní práce klášterů.

Půl druhého tisíciletí od koncilu v Efesu.

Za předsednictví kardinála-vikáře Pompiliho vytvořilo se v Římě komité k přípravě oslav patnáctistého výročí koncilu efeského, které připadá na rok 1931. V tomto výboru jsou významní preláti a katoličtí laikové z Říma, laikové pod vedením Ústřední Ligy Katolické akce. — Koncil efeský konal se r. 431 za pontifikátu papeže Coelestina I. (422 až 432) a je třetím ekumenickým po koncilech nicejském a cařihradském. Na koncilu efeském zastupoval papeže sv. Cyril, patriarcha alexandrijský a tři legáti, biskupové Projectus a Arkadius a kněz Filip, kteří byli z Říma posláni do Efesu. Koncil měl za úkol definovat dogmata proti kacířství cařihradského patriarchy Nestoria, který zastával názor, že má jen jednu přirozenost, a proto že nepřisluší Matce Páně název „theotoko“ (Bohorodička). Již římský koncil zavrhl toto učení Nestoriovo, ale tento proti tomu protestoval a odvolal se na císaře Theodosia ml., který na rok 431 svolal ekumenický koncil do Efesu, který pak blud Nestoriův opět zavrhl a jeho původce zbaven stolce patriaršního v Cařihradě.

Obrovské přípravy k oslavě 900. výročí úmrtí sv. Emericha v Maďarsku.

Letošního roku chtějí maďarští katolíci velkolepými slavnostmi, jichž se také zúčastní oficiální papežský legát, vzpomenouti devítistého výročí úmrtí národního světce z královského rodu sv. Emericha (Imricha), který se těší velké popularitě u lidu a na Slovensku se dosti často setkáváme s jeho jménem. Slavnost má mítí mezinárodní charakter. Hlavní slavnost bude se konatí dne 19. srpna, kdy po lodích pojede po Dunaji eucharistický průvod mezi Budínem a Peští. Oba břehy Dunaje budou vyzdobeny a zastavěny tribunami. Počítá se s milionem účastníků. Každá země, kulturní spolek, politická organizace, každý komitát bude doprovázeti na lodicích, vyzdobených barvami a odznaky, skvostnou loď s Eucharistií. Také Bavorsko a Tyroly zajistily si již loď. Písně k Velebné Svátosti, zpívané zúčastněným množstvím lidu, budou doprovázeny hrou obrovských varhan korunnovačnického kostela, jichž hlas bude četnými megafony po obou březích Dunaje zesilován. Nad vznešeným plovoucím průvodem budou letadla sypati růže na palubu lodi s Eucharistií. 20.

srpna bude tradiční průvod s ostatky sv. Štěpána a sv. Emericha slavnostně vyzdobeným městem za účasti vlády, úřadů atd. — Příštího dne bude den mariánský. Na staré zdi budínských starých hradeb bude odhalena pamětní deska hrdinům, kteří v roce 1686 Budín od Turků osvobodili. Tehdejší velitelé tohoto vojska byli sami mariánští sodálové, také část vojinů, zásluhou jesuitů, byla v Družině. Slavnostní shromáždění zakončí pak významný den mariánský.

Doklady o činnosti katolíků v legiích.

Přinesli jsme v „Životě“ již řadu dokladů o účasti katolíků v zahraničním odboji. Dnes otiskujeme z „Čechoslováka“, ze dne 6. (9.) října 1917 (v Petrohradě), výzvu k zajatcům katolíkům. V tomto čísle Čechoslováka (č. 113) jest otištěna výzva stoupenců strany agrární a pak toto svolání:

Českým zajatcům, stoupencům strany katolicko-národní a křesťansko-sociální.

Kostky jsou vrženy! Národ český, nezapomínající své slavné historie, hodinu, kdy doháněn pítí kalich utrpení až do dna, vztyčil prapor odboje proti Rakousku a píše na něm hesla svobody a neodvislosti.

Jednotný, ucelený šik českých poslanců v parlamentě prohlásil otevřený boj Rakousku a po tři sta let v českých duších živý požadavek svobody, svobodného českého království, položen v parlamentě celou svou tíží na váhu historického momentu. Ve chvíli, kdy světem prošla myšlenka sebeurčení národů, kdy spravedlivý, civilisovaný svět postavil ji cílem boje proti utlačovatelům, usurpátorům, prosebná dlaň českého národa zmizela, nahrazena sevřenou pěstí a jednotný národ volá po tom, k čemu opravňuje jej historie a princip spravedlnosti diktující vrátiti okradenému, co silou jemu bylo vzato.

Český národ volá po tom, co po právu a spravedlnosti mu patří, zástupcové českého národa v parlamentě požadavek ten tlumočili a tím kostky osudu národa vrženy. Deklarace českého parlamentního svazu zní tak srozumitelně, tak jasně: „Chceme si vládnouti, sami si chceme zákony dávat.“ Takové je kredo českého národa doma, takovým musí býti kredo všech Čechů za hranicemi.

To je národní naše kredo, svatý národní postulát, který se ozývá v duších všech Čechů za hranicemi a jímž mluví české zajatecké duše mezi sebou. Toto české kredo jest „něčím“ všech

těch, kteří milují upřímnou láskou svoji vlast. A my věříme. Věříme i v to lepší příští naší drahé vlasti, věříme v ty šťastné dny svobody, věříme, že pro poctivé Čechy není dlouhé cesty mimo tu, která vede bojem k porážce utlačovatelů, k svobodě, samostatnosti, neodvislosti.

Věříme v tu správnou cestu českého zahraničního hnutí, věříme v poctivost těch, kteří dokumentují sílu svého úctyhodného patriotismu kladou na oltář svobody domoviny životy. Kloníme se v úctě před nimi a pochopujeme zřetelněji a jasněji, že není jiné cesty pro poctivého Čecha. Kdo jinou cestou by šel, je nehodným názvu Čech.

Tisíce českých lidí v ruských uniformách sformovaly se v boj proti německému barbarství, v boj společný čestnému civilisovanému světu. Tam vedlo je české kredo, tam vedl je poctivý patriotismus, poctivá, ušlechtilá láska k vlasti, pochopení společné české věci.

Zájem vlasti nezná politických stran, odboj proti Rakousku nezná stranické příslušnosti. On je všeobecným, všem společným, všem svatým. Čeští katolíci! Vy všichni již stáli jste kdysi pod čistým katolicko-národním, křesťansko-sociálním praporem! Naše cesta, toť cesta ukázaná českým revolučním hnutím za hranicemi! Naše místo v řadách poctivých českých duší, naše místo tam, kde píší slavné stránky české historie! Naše místo pod společným českým praporem! Poslechněme hlasu českého svědomí, nezapomeňme, že v žilách našich česká krev! Národ se nás zeptá kdysi, kde jsme byli v tento historický moment a bude on a bude i historie nás souditi!

Doma nám dali direktivu, a my dokažme, že jsme porozuměli.

Plňme svoji povinnost! Kdo máš dosti síly, konej svoji povinnost jako český voják revoluční, kdo k tomu se neodhodláváš, neváhej jinak vysloviti svoje „věřím“ a pracuj k zdaru svaté české věci svorně s jinými možným tobě způsobem!

Věřte, že blíží se lepší budoucnost! Blíží se chvíle národního vzkříšení, znovuzrození, chvíle, kdy svobodní budeme státi na své půdě! Oživne stará česká sláva a na stranách historie naši po třech letech zastaví se opět litery zlaté!

Pro vlast a národ — do boje!

Referáty.

Nový historický román. Antonín Kolek vydává velkou historickou práci „O klíče markrabství“ Román jedná o pohnuté době husit-

ské na jižní Morávě, životě drobné šlechty, je protkán tklivou láskou zběhlého novice dominikánského kláštera v Brně k panně Hanyšce, popisuje hroznou záplavu kumánskou, obležení hradu Břeclavě rakouským vévodou Albrechtem, bitvu u Břeclavě 19. listopadu 1426. Děj se odehrává v celé jižní Morávě od Chřibů až k Břeclavi. Autor se na práci připravil několikaletým studiem pramenů, takže kniha poskytne čtenáři věrný obraz doby moravské minulosti. Práce vyjde asi o 320 stranách za subskripční cenu 29 Kč, z níž polovina se splatí hned, druhá po dodání knihy. Už nyní je možno přihlásiti se v redakci „Slováckých novin“ v Uh. Hradišti. Subskripční lhůta končí 15. května t. r., proto ji neobmeškejte.

H. Walpole: Ryšavec. V překladu A. Skoumala, s obálkou F. Muziky vydal „Melantrich“ 1929. — Aventinská Standard-Library, věnovaná anglo-americké literatuře, obrátila opět pozornost k anglickým a americkým autorům. Postup vydávání není však příliš rychlý a zdržel se také vydáváním děl rozsáhlejších, jako byla Galsworthyho Sága rodu Forsytů, třísvazková, nebo dvousvazková Povídaccka Benuetova, a tak románů doplňujících a dokreslujících obraz autorů, vybraných Aventinem, ujala se nakladatelství jiná. J. Ottova Anglická knihovna byla vyburcována ze spánku a mezi těmi, kdož těží z bohaté a plodné činnosti anglických a amerických autorů, je rovněž čilé nakladatelství Melantrich. Vydáním „Ryšavce“ doplňují obraz autora mohutné „Katedrály“, vydané v Aventinu. Ale mezi oběma díly zeje až zarážející propast v námětu, zpracování i náplni. „Katedrála“ udivuje pevnou románovou stavbou, důsledností, s kterou autor sleduje osudy jednotlivých postav, kouzelnou hrou světla a stínu, vrhaného kolosem katedrály, sugestivně vykresleným prostředím a to vše se ztrácí v „Ryšavci“, který měl býti dílem oddechu. „Ryšavec“ je však příběh velmi banální, a nehodný pera autora „Katedrály“. Je to fuctový, romantický, detektivně podbarvený román „hrůzostrašný“, jaké ve velkém vyrábí Wallace a jejichž nejmištrnějším příkladem je „Pan Petr“ nebo některá díla Chestertonova. Ale na tomto námětu Walpole ztroskotál, jeho románek blíží se spíše Wallaceovi než Chestertonovi, k němuž toužil. Není to špatné, dobře se to čte, je tam několik dobrých scén: lidový tanec v Trelissu, mlha, Harknessova jízda vlakem, a vyhovíte rádi přání spisovatele, který žádá, abyste jeho povídku, když ji začnete číst, odkládali jen neradi nedočtenou. Příběh Harknessův, Američana v Anglii, má mnoho podobného s osudem

jistého hrdiny, jehož příběh vycházel v románové příloze „Lidových Novin“, a románek Walpolův vypadá rovněž, jako by byl psán „pod čáru“. Překlad Skoumalův je jasný a plyný, máme v něm obratného překladatele z angličtiny, který dovede skutečně román „zčeštit“. A ještě malou poznámku. Nakladatelství Melantrich vyvíjí činnost přímo horečnou, není snad literatury, z níž by nepřineslo překladu, není oboru, jemuž by nepomáhalo rozhojnit řadu publikací. Jeho nákladem vyšel „Remarque“ — jedinečný úspěch — ale vydává „Úrodu“, má rovněž v programu levnou knihu, vydává Chalupného, Fischera, Ludwiga, ale vedle knih, skutečně hodnotných, zdá se, že tu převažuje spíše snaha po věcech, nemajících daleko k senzacnosti, touha po velkých nakladatelských úspěších, znamenitých cifrách nákladů, vše, co je touhou nakladatele, ale jen touhou, skrytým přáním, podrobujícím se určité ideové náplni, která nakladatelskou činnost vede. A právě ono vnitřní, skutečně plodné poslání, zdá se, že v „Melantrichu“ není, proto až dosud je jeho ediční činnost rozháraná, spíše náhodná, a nemůže být skutečným kulturním kladem. Chybí tu program a v nakladatelské činnosti se jeho nedostatek pocituje velmi nápadně.

Nové knihy Severu & Východu.

Müllerova turnovská edice Sever a Východ, redigovaná drem J. Knapem, přihlásí se každoročně několika svazčky na knihkupeckém trhu. Svazky 36. a 37. přináší dva „romány“: K. J. Beneš, „Ozáření lidé“ a E. F. Míšek: „Lokomotiva a několik žen“. Benešova práce je staršího data, z roku 1923. Splétá tu příběh Lohrův s životním osudem bednářského synka Ctibora. Není tu nic výbojného, prosté obkreslování prostých osudů, příkrášlených lyricky vyznívajícímí pasážemi jitra, dne a noci. Ale celou knížkou vane radostný poklid prostého života jednoduchých lidí s jejich drobnými starostmi a radostmi, lidí nevýbojných, vyžívajících se v nesložitých příhodách dne. Poněkud vzrušenější je příběh Ctiborův s jeho dětstvím, prožitým na ulicích periferie, úsilím dostat se výš, a bolestným pádem — smrtí. Zemřel mlád. „Zemřel v nepatrném čtverečku, v neviditelném bodě, neviditelný a neznámý člověk. A Země se točila... Jan Lohr mu pomáhal výš, ale smrtí Ctiborovou nic se nezměnilo. Jan Lohr zase vstával časně, otvíral okno a díval se, jak přichází den.“ Smrt stojí u konce všech životních osudů, i osudů „Ozářených lidí“. Janu Lohrovi zemřela matka, zemřel i on sám. Přirozený konec přirozeného života lidí, ozářených mírným a laska-

vým světlem odevzdání se do rukou Božích. V té prostotě je krása. A drobná kresba Benešova s podtitulkem „komorní román“ je krátkou, usměvavou a dobrotivou povídkou, písní k oslavě prostého života.

Práce Míškova je začátečnický pokus o divném člověku Rysovi, který z bedného prostředí rodiny kopáče — pijana — touží ven a výš a který svým osudem, životem, vším učiní lokomotivu. Vše ostatní proň ztrácí smysl. Touží jen vystoupit k lesklým pákám a přístrojům a řídit kovové zvíře. A když se jeho touha naplní, pohrdne vším, netouží po ženě, netouží po rodině, nezná nic, než život na stroji. Stává se z něj otrok, robot, jehož jedinou myšlenkou je stroj. Námět není sice nový, ale zpracování konflikt Rysův — robota — se životem se autorovi nezdařil. Jeho práce je spíše expositivní k románu, vše je tu jen načrtnuto a nezvládnuto. Neohebná je i řeč románu, sukovitá, plná násilností, neočekávaných skoků a přemetů. Tak úvod k druhé kapitole: „Topírna zradila očekávání Rysovo. Starou a omšelou zapomenul ji čas dobrého a pomalého života, klidně laskavého. Otlučená omítka zdí, staré krovy a střechy budov slohu, (?) který se shlédli v kasárenské jednoduchosti, dřevěný plot a jiné předměty technicky prostoduché (!) trafilily (?) se před dychtivostí plavého zámečníka.“ A tak násilně řeční všude. Osoby jeho románu, který je však jen delší povídkou, nelze posuzovati, ani odsuzovati, poněvadž jako jeho „román“ je jen náčrtkem, tak zůstávají načrtnuty i osoby jeho příběhu. Snad příště.

Ale obě knihy jsou důkazem dobré vůle Severu a Východu, která skutečně hledá a vydává díla autorů domácích. Málokterá moderní edice může se chlubit, že mezi 37 svazky má jen tři překlady, a proto je třeba upozornit na opravdovou snahu turnovského nakladatelství, dopřát v první řadě místa současné tvorbě domácí — počín jistě chvályhodný, tím spíš, že edice přinesla již řadu prací skutečně hodnotných.

A. Černý.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Karlovo nám. 5-6. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

V nejbližších dnech vyjdou tyto knihy „Života“:

Josef Doležal:

Řím-Moskva.

Knihy obsahuje přehled světového protestního hnutí, vyvolaného papežem Piem XI. proti pronásledování křesťanství v Sovětském Svazu. Je zde podán obraz stavby komunistického státu proti Bohu, proti rodině, proti soukromé práci a majetku. Je vylíčen pětiletý plán v průmyslu, průběh kolektivisace vesnice i odpor sedláků; pronásledování kněží, boření chrámů. Stavitelé kolektivistické utopie při práci.

Josef Král:

Návrat vzdělanců (I.)

V této knize, která bude mít tři díly, je podán stručný přehled myšlenkového vývoje posledních století a pak podrobně vylíčeny konverse posledních třiceti let hlavních duchovních individualit, básníků a filosofů Francie, Itálie, Anglie, Německa.

Oblouk návratu vzdělanců od nicoty bezvěří k studnám života v pravdě je zde zachycen na životních dramatech prvních myslitelských individualit Evropy XX. století.

Konst. Miklík:

Pekařův sv. Jan Nepomucký.

O své knize zaslal autor redaktoru »Života« tento list:

Milý příteli!

Vy víte již dosti dlouho, že nevěřím v člověka. Nemám proč věřit v ideály dnešních lidí a v tomto anantropismu mne nezviklají ani skvělá jména státních učenců, ani obecné předsudky a vědecká přesvědčení. Sleduji věci, a slovo platí u mne jen potud, pokud je založeno faktem nebo pevným principem. Člověk bez vyšší legitimace je mi tvorem *v e s k r z e o m y l n ý m*, a pro výklady nepodepřené mám úsměv, pro zvláště troufalé pohrdání. Věty napsané koryfeí, neobdařené infalibilitou, čtu leckdy s pochybováním, protože pochybnost prý je matkou poznání. Při tom nejsem nespravedlivý k těm, jež potírám a musím potírat. Jsem ke své škodě přítelem logiky a nemohu tleskat sofismatům. Z tohoto *n e m í s t n é h o* duševního rozpoložení, ovládaného rozvahou a bezohlednou pozorností, vzešla též moje práce »Pekařův sv. Jan Nepomucký«. Knížečka tato neznamená zamítnutí Pekaře historika, ale znamená zamítnutí Pekaře dogmatika. Kdo by ho chtěl zachraňovati v této věci, prokázal by mu špatnou službu. Lépe je býti po právu uctivým i nešetrným, uznalým i velmi nespokojeným. Ti, kdo se domnívali, že řeč lidské katedry musí býti přijímána s pietou, vyhrazenou evangeliím, naleznou k svému údivu, že se zmýlili. Ale je možno k vůli nim vždycky mlčet?

Minimální školský program čsl. katolíků.

Reforma dnešní náboženské výuky na československých školách, kde z náboženství byla ponechána jen nauková část a potlačen hlavní smysl náboženského vyučování: mravní a náboženská výchova, je základním, samozřejmým požadavkem katolíků v republice. Jde o reformu „malého školského zákona“ ve smyslu výchovném, tedy ve směru, ježž president republiky nedávno na mezinárodní konferenci učitelstva označil za podstatnou část poslání dnešní školy.

Redakce „Života“, jež žádá vědomě vždy v katolickém životě aktivitu a iniciativu katolíků, kteří sami musí se hledět uplatnit svrchovností své myšlenky a důvodů, pokládala za nutné, aby v této otázce, nejdůležitější pro katolíky, podala konkrétní návrh, který by i za dnešních mocenských poměrů ve státě mohl býti uskutečněn. Jde o argumenty rozumu a morálky, obecně uznané a právo demokracie. Předkládáme proto československé veřejnosti tento návrh, vypracovaný odborníky školské administrativy s přáním, aby byl podkladem a východiskem pro postup parlamentních klubů katolických stran ve chvíli příhodné.

V návrhu nejsou, což je pochopitelné, dotčeny jednak materiální požadavky učitelů náboženství, ale také nikoli revise obsahu učebnic, poněvadž v tomto směru pokládáme za nejlepší opět tuto cestu: aby katoličtí pedagogové napsali učebnice vlastní, vědecky a pedagogicky lepší dosavadních. Převahou ducha musíme působiti a zvítězit. Tento návrh je příspěvkem redakce „Života“ k obsahové náplni kulturního katolického bloku.

Vymezení minimálních školských požadavků katolíků v republice plyne z toho, co je v nynějším způsobu náboženské výuky školní, tak jak je způsob ten zákony (v širším smyslu) ČSR. normován, nelogického, nepedagogického a nedemokratického.

Jest to:

1. možnost odhlašování z vyučování náboženství,
2. vyloučení výuky náboženské na školách středních z posledních dvou tříd,
3. nejen příliš rigorosní, ale namnoze i protizákonný postup úřadů školních při tvoření zvláštních oddělení pro vyučování náboženství,
4. in peius katolíků, vykládané a příkře vůči nim praktikované, tak zv. výnosy Habrmanovy.

Z toho se tedy podávají tyto minimální požadavky:

I. Změna malého školského zákona, nařízení a výnosů jej provádějících.

II. Změna a doplnění t. zv. výnosů Habrmanových.

III. Změna učebních osnov pro školy střední.

Ad I. §§ 1 a 2 odst. 1. malého školského zákona (ze dne 13. července 1922, čís. 226 Sb. z. a n.) ustanoveno jest náboženství na národních školách předmětem povinným, ale ustanovení to je hned nato 5. odst. § 3 desavouováno tím, že je dána možnost zproštění této povinnosti, požádají-li o to písemně nebo protokolárně rodiče dětí nebo jejich zástupci. Je to především nelogické a úmyslně neupřímné znění zákona, neboť podstatným znakem *povinného* předmětu je to, že dítě musí se vyučování takovému předmětu účastniti, leč by bylo povinnosti té zproštěno ze závažných a řádně prokázaných důvodů (lékařským vysvědčením), jež by znemožňovaly dítěti řádnou účast na vyučování příslušnému předmětu (na př. pro tělesnou vadu při tělocviku, nebo pro chorobu očí při kreslení atp.). Možností odhlášení z libovolných důvodů a k tomu ještě podle známých nálezů N. S. S. v libovolnou dobu, staví se vlastně vyučování náboženství níže ještě, než vyučování předmětům nepovinným, do nichž je dítě po přihlášce povinno choditi, leč by povinnosti té by-

lo zase ze stejně závažných a prokázaných důvodů jako při předmětech povinných zproštěno.

Tento stav je dále naprosto nepedagogický, neboť značně zlehčuje pozici učitele náboženství, proti jehož bytí sebe objektivnějším a plně odůvodněnému zákroku pořádkovému nebo klasifikačnímu jest zhusta se strany žactva, resp. rodičů, postupováno pohružkami nebo hned odhláškami z vyučování.

Ustanovení 5. odst. § 3 malého školského zákona jest ale vůbec i protismyslné. Každá společnost žádá na svém příslušníku jako základní minimální podmínku znalost svých stanov a řádů. Je jen přirozeným a logickým právem náboženské společnosti žádati na svých příslušnících znalost svého učení. To se přece nikterak nepřičí pojmu demokracie, ale naopak. A to se zde nemluví ani o velkém výchovném významu vyučování náboženství.

Z těchže důvodů nutno ovšem žádat rozšíření výuky náboženské na všechny třídy škol středních, kde přece má student získati úměrně znalostem jiným i inteligentu nutnou hlubší znalost učení a zřízení náboženské společnosti, jejíž je členem.

Z pedagogických důvodů nutno pak žádati, aby bylo změněno i ustanovení 4. odst. § 5 malého školského zákona, připouštějící tvoření zvláštních oddělení pro vyučování jednotlivým předmětům učebním, jehož se neúčastní všichni žáci té které třídy, tedy i pro vyučování náboženství, až do počtu 60 žáků. V 1. odst. § 22 prováděcích pokynů ministerstva školství a národní osvěty ze dne 15. V. 1925, č. 16.137-I, ukládá se sice školním úřadům, aby měly na zřeteli, že počet 60 žáků pro takové oddělení je maximem, jehož dosažení má býti jen zcela výjimečné; ukládá se dále zřizovati zvláštní oddělení pro vyučování předmětům, jehož se neúčastní všichni žáci jen tehdy, když by vyučování třídní bylo zřejmě nevhodné pro malý počet žáků a ve 2. odst. se z pedagogicko-didaktických důvodů ustanovuje jako pravidelná nejvyšší hranice počtu žactva pro taková oddělení číslo 40, a to ještě s dalšími omezeními, plynoucími z toho, že tvoření takových oddělení nesmí se díti jen zcela lineárně, nýbrž podle zvláštních, § 19 předepsaných tabulek, než všechno to nikterak nebrání praxi, konkrétně řadě okresních školních výborů, resp. inspektorů, aby přes všechny tyto předpisy nepostupovali tak, že je to na posmích všem pedagogicko-didaktickým zásadám a směřuje to zřejmě k naprostému zlehčení výuky náboženské a jejímu praktickému znemožnění.

Zemská školní rada česká snaží se zde sice býti objektivní a uvádí mnohé takové výstřelky okresních školních inspektorů na pravou míru. Zato však postup zemské školní rady moravské je takový, že může býti úřadu školnímu, který přece má v první řadě dbáti zájmů řádného vyučování (nemluvíc ani o dbání zákona, což je povinností úřadu), jen k hanbě. Vydalať tato zemská školní rada všem okresním školním výborům tento rezervátní výnos ze dne 7. prosince 1929, čís. 77814:

„Panu předsedovi okres. (měst.) škol. výboru.

K tamní informaci sdělujeme se souhlasem zemského výboru směrnice, kterými jest se řídit při jednání s církevními úřady o vyučování náboženství, resp. o jeho renumerování na školách s nepatrným počtem žáků dotyčného náboženství.

1. Pro vyučování toho náboženství, jemuž přísluší menšina žactva, jest ponechati zvláštní oddělení se 2 hod. týdně na té škole zpravidla potud, pokud se ho účastní více než 15 škol. dětí. Musí-li dotyčný učitel docházeti z místa vzdáleného přes 4 km a nedosahuje-li počet žáků příslušného vyznání a vyučování svého náboženství se účastnících čísla 25, buď opatřeno vyučování to ve 2 hodinách týdně při jedné docházce učitele náboženství.

Výjimkou lze ponechati oddělení se 2 hod. týdně na téže škole i při počtu nejméně 12 dětí, nelze-li je sloučiti se žactvem jiné školy v místě a nedochází-li učitel náboženství z jiné osady.

2. Nepřesahuje-li počet školních dětí téhož náboženského vyznání a vyučování svého náboženství se účastnících čísla 15, mají býti k tomuto vyučování sloučeny děti dvou i více škol, a to nejen téže školní obce, nýbrž i z více školních obcí.

Činí-li takové opatření potíže, může býti na žádost příslušného církevního úřadu, případně v dohodě s ním, povoleno opatřiti vyučování náboženství na každé škole zvlášť, avšak ve zmenšeném počtu hodin, a to:

a) při počtu žáků 9 — 15 jednu hodinu týdně, dochází-li však učitel náboženství z místa přes 4 km, při jedné docházce na 14 dní dvě hodiny;

b) při počtu žáků 4 — 8 jednu hodinu za 14 dní.

Nedosahuje-li počet školních dětí téhož náboženského vyznání a vyučování svého náboženství se účastnících ani čísla 4, jest je přiděliti k vyučování náboženství jiné škole, případně i v jiné školní obci.

Opatření uvedená sub A) nevylučují ovšem, aby příslušná církev opatřila vyučování svého náboženství na škole v místě i při větším počtu hodin, pokud se týče také vyučování při menším počtu žáků než 4 tak, aby nebyl tím dotčen veřejný školský fond.“

Nutno se tázati, zda v oboru školském mají zákony vůbec nějakou platnost, či nic.

Ze všech těchto důvodů nutno žádati, aby byly zákon ze dne 13. července 1922, čís. 226 Šb. z. a n., a učebné osnovy pro školy střední změněny alespoň v těchto směrech:

1. Druhá věta odst. 5. § 3 („Žáci vyznání ostatních . . . . nebo jejich zástupci“) budiž vypuštěna a v důsledku toho buďte vypuštěny i vložky v závorkách v 1. odstavcích §§ 1 a 2 („s výhradou § 3, odst. 5.“), na ustanovení 5. odst. § 3 odkazující.

Z toho ovšem pak resultuje nutnost změn příslušných ustanovení prováděcích nařízení k malému školskému zákonu.

2. Osnovy učebné pro střední školy všech typů buďte změněny tak, aby vyučování náboženství bylo opět povinně zavedeno do všech tříd, a to po 2 hodinách týdně.

3. 4. odst. § 5 malého školského zákona budiž změněn takto: „Pro vyučování . . . . aby počet žactva v takovém oddělení v žádném případě nepřestoupil čísla 40.“

Ad II. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. listopadu 1918, čís. 214, a u jeho provedení pak dalšími výnosy téhož ministerstva ze dne 17. února 1919, čís. 7299, ze dne 9. května 1919, čís. 5125 a ze dne 17. srpna 1921, čís. 37.715, byla prohlášena zásada interkonfesijního (laického) rázu veřejné školy a zásada tak zv. naprosté svobody přesvědčení náboženského, zavedena jen tak zvaná náboženská výuka (jako by šlo toliko o předmět vědní) a náboženské úkony prohlášeny za neintegrující součást náboženské výuky, při nichž jest účast žactva i učitelstva naprosto dobrovolná, bez jakéhokoliv vlivu na známku prospěchovou z náboženství i na známku z mravů. Konečně pak umístění náboženských odznaků ve školách bylo učiněno závislým na místních poměrech.

S duchem těchto výnosů, které náboženskou výchovu naprosto ze škol odstraňují a náboženství trpí toliko jako předmět vědní, katolíci ovšem nikdy se smířiti nemohou. Bereť se jim zde přirozené právo na výchovu jejich dětí v duchu křesťanské kultury světové na veřejných povinných školách, ohledně kterýchž sice náš stát staví katolíky na roveň se všemi ostatními

občany co do povinností, nikoliv však také co do práv. Že by se snad katolíci kdy spokojili s nynější jakousi oficiální výchovou, která po ztroskotání přechodného pokusu o omezení školy na pouhé předměty vědní byla v občanské nauce zavedena, o tom není potřebí ztrácti slov.

I když snad nelze čekati, že by se podařilo docíliti okamžitého odstranění uvedených výnosů, nutno pro nejbližší dobu bezpodmínečně trvati alespoň na odstranění veškerých nejasností, nesrovnalostí a příliš mnoho volné úvahy, která byla ponechána učitelským sborům a umožnila jim tak vedení protináboženského boje na školách „v mezích zákona“

Konkrétně:

1. Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 9. května 1919, čís. 5125, bod 1., mohou se žáci účastniti náboženských úkonů (pobožností) i v čase vyučovacím, požádají-li o to rodiče věrohodným způsobem.

Toto ustanovení bylo výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. července 1925, čís. 68.636/I, a to jeho 1. odst. bodu C modifikováno tak, že na všech školách má býti zásadně dbáno toho, aby žactvo nebylo ani náboženskými úkony zdržováno od vyučování rozvrhem hodin řádně ustanoveného. Při tom však bylo v 2. větě výslovně předepsáno: „Vyzádají-li si rodiče (jejich zástupci) pro jednotlivé žáky dovolenou na jednotlivé hodiny nebo na den, aby se mohli zúčastniti mimořádných a zvláště významných bohoslužeb nebo úkonů náboženských (břimování, konfirmace atp.), budiž jejich žádosti zpravidla vyhověno.“

a) Mnohé okresní školní výbory a správy škol dbají tu pouze 1. věty uvedeného druhého výnosu ministerstva školství a národní osvěty z r. 1925 a vylučují zvláštními oběžníky již předem před takovými dny, jež bývají buď podle náboženských předpisů, nebo i místních zvyklostí zvláště slaveny, jakékoliv dovolené žactva, přehlížejíce úmyslně výslovný předpis citované 2. věty. Stížnosti v tomto směru se stále opakují. Opravné prostředky nemají tu praktické ceny, neboť rozhodnutí přirozeně přijde pozdě, při nejbližší příležitosti pak školy a okresní školní výbory (recte inspektoři) postupují opět protizákonně, a právního názoru vyšších úřadů školních proti všem zásadám správného úřadování prostě nedbají.

b) Velmi mnoho sporů a nesnází a ovšem vždy nepřívznivého postupu vůči katolíkům způsobuje nedokonalost předpisu 2. věty bodu C výnosu ministerstva školství z 12. července 1925, čís. 68.636/I. Které bohoslužby a nábo-

ženské úkony jsou mimořádné a zvláště významné, a kdo o tom rozhoduje? Správa školy, okresní školní inspektor nebo okresní školní výbor, což je ostatně prakticky totéž? I laikovi vyvstane úsměšek kolem rtů, představí-li si dnešního okresního školního inspektora s jeho pozitivními náboženskými vědomostmi anebo bezvěreckého správce školy v roli rozhodčího o významnosti náboženských úkonů.

V obou případech (ad a) i b) docílí se nápravy tím, že především pouhý krátký demonstrativní náznak 2. věty, bodu C výnosu ministerstva školství ze dne 12. července 1925, čís. 68.636/I, bude změněn buď v taxativní výpočet bohoslužeb a náboženských úkonů, pro něž jest dovolenou dáti, nebo že bude sice ponechán výpočet demonstrativní, ale tento podstatně rozšířen tak, aby zahrnul, pokud lze, všechny případy takových významných náboženských úkonů; bylo by sem kromě biřmování a konfirmace pojata zejména sv. zpověď, sv. přijímání jako součást náboženské výchovy, Křížové dni, poutní slavnosti, pokud ovšem jsou skutečně nábožensky slaveny atd.

Dále nutno žádati, aby správy škol byly povinny dovolenou v těchto případech dáti, a aby tedy vyloučeno bylo slůvko „zpravidla“, které nyní způsobuje naprostou libovůli mnohých správ škol (předpis by tedy zněl: „..... budiž jejich žádosti vyhověno.“).

c) Ustanovení, že rodiče žáků mají o takovou dovolenou žádati „věrohodným způsobem“, vede mnohé správce škol k šikanování téměř nevěřitelným. (Tak jeden správce školy žádal legalisování podpisů rodičů na písemných žádostech.)

Tomu bude třeba zabrániti předpisem, že žádosti rodičů mohou se státi jakýmkoliv způsobem, a že v případech pochybných má správa školy se spokojiti přezkoumáním, jež by rodičů dětí neobtěžovalo, tedy na př. písemným dotazem u nich, nebo srovnáním jejich podpisu s podpisy na úředních dokladech ve škole atp., při čemž však v případě nebezpečí v prodlení musí býti dovolená udělena bez ohledu na neskončené případné šetření, jehož nepříznivý pozdější výsledek by ovšem odůvodňoval potom kárné zakročení vůči žáku.

2. Předmětem prudkých sporů je dále modlitba ve škole před a po vyučování.

Je dovoleno žactvu se modlití a je dovoleno modlití se s ním učitelům podle jejich svobodného rozhodnutí?

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. listopadu 1918, čís. 214, ustanovuje, že účast nebo neúčast žactva i učitelstva na

náboženských úkonech (mezi něž náleží podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 9. května 1919, čís. 5125, bodu 3. i konfesijní modlitby před a po vyučování) jest dobrovolná.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty z 9. května 1919, čís. 5125, ustanovuje v bodě 3. výslovně, že modlitby před a po vyučování mohou býti mimo hodiny náboženského vyučování pro žactvo i učitelstvo jen dobrovolné a dále, „že škola ani úřady nejsou více oprávněny, aby žactvu a učitelům účast při jakýchkoliv úkonech náboženských přikazovaly, stejně však nejsou ani úřední orgány, ani učitelé oprávněni, aby v jakékoliv formě ji zakazovali, nebo v ní jakkoliv bránili, pokud není v odporu se školními zákony a řádem školním. Jakýkoli nátlak v tom neb onom směru není naprosto dovolen. V dalším se očekává, že učitelstvo bude plnou měrou šetřiti práva na svobodu přesvědčení i náboženských citů atd. Ke konci však se uvádí, že povaha věci a rozdílnost místních poměrů nepřipouštějí, aby centrální úřady vydaly zde předpisy podrobné. „Ponechává se tedy pečlivé úvaze jednotlivých učitelů a sborů učitelských, aby u vědomí vlastní odpovědnosti vychovatelské upravili otázky zdánlivě sporné podle zvláštních poměrů místních v každém jednotlivém případě ve smyslu § 86 def. řádu škol. a vyuč.“

Výnosem ze dne 17. srpna 1921, čís. 37.315, který má platnost i pro úpravu této otázky, zaveden ve věci tentýž formální postup jako při rozhodování o odznacích náboženských, totiž, že o věci se rozhoduje v učitelské konferenci, jejíž usnesení, proti němuž má místní školní rada právo námitek, podléhá schválení okresního školního výboru.

Jde tu o nelogičnost příliš očividnou. Na jedné straně prohlašuje se mnohohlavně naprostá svoboda a dobrovolnost účasti na náboženských úkonech jak pro žactvo, tak i pro učitelstvo, kdežto na druhé straně činí se věc závislou na usnesení učitelské konference. Jak ty dopadají, o tom není třeba ztráceti slov. (Z velké řady příkladů: Učitel na škole v jihovýchodních Čechách se modlí, a to s dětmi, které souhlasí. Ostatní jsou povinny pouze se chovati tiše. Učitelská konference ovšem usnese se proti. Neznáme případ, kdy by se byla některá učitelská konference usnesla kladně. Učitel nedbá, podá minoritní votum, nato stížnost, vše marno. Prohrál to a musel to prohrát. A prohrál to ovšem, jak dnes jinak nemůže býti, i v kariéře. Jiný učitel, mladý, na dvoutrídce v jihozápadních Čechách, modlí se rovněž. Řídící učitel

mu to zakazuje. Učitelská konference na dvoutrídce? To je řídicí učitel. Nechápatému mladíku vyložil to názorně přispěchavší okresní školní inspektor: kvalifikace atd. — Ať nám někdo upřímně a poctivě, bez sofistiky, vysvětlí tuto „svobodu a demokracii“!

Nutno tedy žádati jako minimum alespoň to, aby tam, kde přespolečenská většina žactva ve třídě, resp. jejich rodičů, se vysloví pro modlitbu, byla tato konána povinně (pro příslušné žáky), aniž by konání její bylo závislo na vůli učitelského sboru. Při počtu alespoň $\frac{1}{3}$ takového žactva ze třídy by mohla býti konána dobrovolně. Učitelstvo by se pak zúčastnilo podle svobodného rozhodnutí jednotlivců aktivně, nebo jen výkonem povinného dozoru ve třídě. Modlitba před a po vyučování při hodině náboženské jest ovšem vždy pravidelnou součástí tohoto vyučování.

3. Nejtíže se katolíků dotýká vyhození křížů ze škol. Tak „nestranná“ je dnešní škola, že jí kříž, symbol to křesťanské kultury, kterou žijeme, nejvyšší kultury světa, překáží? V takovou školu chce stát získat důvěru křesťanských rodičů?

Platná normativní úprava postupu v těchto věcech je naprosto nedostatečná a popřává příliš mnoho libovůle učitelským sborům, které vůbec nedbají náboženských citů žactva a rodičů, aniž zvláštních poměrů místních.

Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 17. srpna 1921, čís. 37.715, jest rozhodování o náboženských odznacích ve školách národních vyhrazeno učitelským sborům, kterým jest uloženo, aby co nejúzkostlivěji šetřily práva na svobodu přesvědčení, náboženských citů žactva a rodičů, aby pečlivě dbaly zvláštních poměrů místních a snažily se, pokud jen možná, o svorné spolupůsobení školy s otcovským domem.

Postup učitelských sborů je pak krásným příkladem logického myšlení: možno totiž říci, že tak 99% učitelských konferencí, jež o náboženských odznacích ve školách národních rozhodovaly, uvažovalo takto: ve školách jsou žáci různých vyznání, a proto kříž do školy nepatří. Lhostejno, v jakém číselném vzájemném poměru jsou příslušníci různých vyznání na škole (tak na jedné škole v jihovýchodních Čechách bylo všechno žactvo v počtu několika set vyznání římskokatolického a účastnilo se vyučování náboženství, toliko dva žáci byli nekatolíci, a učitelská konference pro tyto 2 žáky se usnesla kříže ze školy odstraniti). Zajímavým je dále fakt, že kříž, podle mínění učitelských sborů, překáží již evangelíkům a příslušníkům čes-

koslovenské církve, a že tedy patrně za křesťanskou je považována toliko církev katolická.

Abyste snad učitelské konference přihlížely objektivně nějak k mínění rodičů školních dětí a zvláštním poměrům místním, o tom nelze prostě ani mluvit. Toto mínění a stanovisko občanstva, pokud se týče rodičů dětí, má podle ministerského výnosu z r. 1921, čís. 37.715, hájiti místní školní rada. Místní školní rady jako v mnohém jiném i v tomto naprosto zklamaly. Učitelstvo svými odbornými znalostmi a schopnostmi přirozeně místní školní rady plně ovládá, takže usnesení místních školních rad jsou ve valné většině případů táž jako usnesení učitelských konferencí, při čemž dochází pak ještě k těm komickým situacím, že teprve po odstranění křížů si zástupcové občanstva uvědomují, pro co vlastně hlasovali a domáhají se pak nápravy, ovšem pozdě.

Nutno tu tedy klásti přirozený a demokratickému principu odpovídající požadavek náležitého uplatnění skutečné přímé vůle rodičů dětí, a to nejen těch, které do školy již docházejí, nýbrž i oněch, které jsou ve věku předškolním. Provedení nemůže narážeti na obtíže. V otázce tak vážné, která se dotýká rázu výchovy školních dětí, rodičové rádi vykonají občanskou povinnost dostavením se na schůzi rodičů, kterou by svolala místní školní rada, vedl její předseda nebo náměstek a v níž by hlasováním (v té či oné formě) projeví svou přímou vůli v této věci. Byla by možná též forma písemného projevu anebo kombinace obou.

Stejně bude nutno postupovati při zjišťování vůle rodičů, kteří si přejí, aby se jejich děti před vyučováním a po něm modlily.

Této vůli rodičů je pak nutno přikládati rozhodující význam. — Že pak v zájmu objektivity školy je nutno, aby se učitelé zdrželi při tom jakékoliv agitace a projevovali svou vůli pouze, pokud by byli tangováni současně jako rodiče školních dětí, je samozřejmo.

Rodičům dětí nutno pak ovšem logicky v obou případech výslovně přiznati právo stížnosti k vyšším úřadům školním, a to každému z rodičů.

Abyste tato skutečná vůle občanstva, resp. rodičů školních dětí byla náležitě respektována, nutno ovšem dále žádati i změnu dosavadního formálního postupu, a to tak, že v případech, kde nastane potřeba nějaké změny, ať již v otázce vyvěšení náboženských odznaků nebo náboženských úkonů (modlitby před a po vyučování), musí si učitelský sbor vyžádati dříve prostřednictvím místní školní rady projev vůle rodičů. Tento projev sdělí pak místní školní rada spolu

s vlastními připomínkami učitelského sboru, který pak učiní usnesení, o němž a jeho důvodech vyrozumí místní školní radu, která opět veřejnou vyhláškou anebo jiným v obci obvyklým způsobem sdělí věc rodičům.

4. Podle 4. odst. výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 17. srpna 1921, čís. 37.715, podléhá usnesení učitelské konference přezkoumání okresnímu školnímu výboru ve sborové schůzi jeho, a to pokud jde o otázku

„pedagogické účelnosti“. Teprve pak smí být usnesení to provedeno.

Pro zabezpečení náležité kontroly skutečně objektivního postupu a zachování všech formálních i materiálních předpisů v této tak choulostivé a citů katolíků se dotýkající věci je nutno žádati, aby přezkoumací právo okresního školního výboru bylo rozšířeno na celé rozhodnutí učitelské konference, usnesší se na odstranění náboženských odznaků nebo úkonů.

Briandovo memorandum o nové organizaci Evropy.

Zásadní souhlas poslance Fr. Světlíka i českosl. zahraniční politiky. Shoda francouzského i československého zájmu: obranná aktivita evropského statu quo.

V sobotu 17. května v poledne předali zástupci Francie 27 vládám evropských států, které jsou členy Společnosti národů, memorandum, které zároveň bylo sděleno za účelem informace i Rusku a Turecku, evropským to státům, které nejsou členy Společnosti národů, a všem státům mimoevropským bez výjimky. Otiskujeme zde v přesném znění podstatné části memoranda.

V první schůzce dne 9. září 1929 v Ženevě byli zplnomocnění zástupci dvaceti sedmi států evropských, které jsou členy Společnosti národů, na žádost zástupce Francie vyzváni, aby vzali v úvahu, nebylo-li by záhodno, aby došlo k dohodě mezi státy, majícími na věci zájem, za tím účelem, aby se mezi evropskými národy vytvořil jakýsi federativní svazek, který by mezi nimi vybudoval režim stálé solidarity a který by jim ve všech případech, kdy by to bylo nutno, dovolil vstoupit okamžitě do styku, aby studovaly, projednávaly a upravovaly problémy, které by je mohly společně zajímat.

Uznávající jednomyslně, že je nutno vyvinout v tomto směru úsilí, tito zástupci států svěřili zástupci Francie péči o to, aby v memorandu k příslušným vládám udal hlavní body, jež by měly zkoumat; aby shromáždil a zaznamenal jejich mínění; aby vyvodil výsledky této široké dotazníkové akce a aby o těchto výsledcích sestavil zprávu, jež by byla předložena k projednání evropské konferenci, která by se mohla konati v Ženevě v době nejbližšího shromáždění Společnosti národů.

Nikdo dnes nepochybuje o tom, že nedostatek soudržnosti v seskupení hmotných a mravních sil Evropy je ve skutečnosti nejvážnější překážkou rozvoje a účinnosti všech politických i právních zřízení, o něž se chtějí opírat první pokusy o všesvětovou organizaci míru. Toto roztržštění sil omezuje neméně vážně v Evropě možnosti rozšířit hospodářský trh, pokusy o zesílení a zlepšení průmyslové výroby a již tím i všechny záruky proti krisím práce, které jsou pramenem politické i sociální nestálosti. Nebezpečností takového prozkoumání je nyní ještě zvýšeno rozsahem nových hranic (přes 20.000 kilometrů celních hradeb), jež mírové smlouvy musily vytvořit, aby učinily v Evropě po právu národním touhám.

Sama činnost Společnosti národů, jejíž odpovědnost je tím těžší, že je Společnost všesvětová, by mohla být v Evropě vysazena vážným překážkám, kdyby toto územní roztržštění nebylo co nejdříve vynahrazeno svazkem solidarity, který by evropským národům dovolil, aby konečně si uvědomily zeměpisnou jednotnost Evropy a aby v rámci Společnosti národů uskutečnily jednu z těch regionálních dohod, jež jsou Paktem Společnosti národů výslovně doporučeny.

To znamená, že vyhledávati způsob evropské spolupráce ve spojení se Společností národů nikterak neoslabuje význam Společnosti, nýbrž má a nevyhnutelně musí cílit jen k zvětšení tohoto významu, neboť se tato snaha úzce pojí k směrnicím Společnosti.

Nejde naprosto o to, vytvořit nějakou evropskou skupinu mimo Společnost národů, nýbrž

naopak o to, uvést evropské zájmy v soulad pod dozorem a v duchu Společnosti národů, tím způsobem, že se do všesvětového systému Společnosti zařadí systém omezený, ale tím účinnější. Uskutečnění federativní organizace Evropy vždy bylo Společností národů přičteno k dobru, jako živel pokroku, z něhož by mohly mít prospěch i samy mimoevropské národy.

Evropská Asociace by naprosto nebyla nějakou novou soudní instancí pro řešení sporů. Mohla by býti v takových věcech vyzvána, aby přispěla jen svou radou, a nebyla by naprosto oprávněna projednávat důkladně zvláštní problémy, jichž řešení bylo Paktem nebo smlouvami svěřeno zvláštnímu postupu Společnosti národů nebo jakémukoliv výslovně stanovenému postupu.

Politika evropského sjednocení, k němuž dnes musí směřovati vyhledávání prvního svazku solidarity mezi evropskými vládami, předpokládá totiž pojetí naprosto opačné, nežli bylo to pojetí, které mohlo kdysi v Evropě vést k tvoření celních jednot, směřujících k odstranění vnitřních cel za tím účelem, aby se na hranicích tohoto nového celku vybuďovala přísnější celní hráz, čímž se tedy měl ve skutečnosti vytvořit nástroj boje proti státům, ležícím mimo tyto jednoty.

Takové pojetí by se nesrovnávalo se zásadami Společnosti národů, jež je úzce spojena s pojmem všesvětovosti, zůstávající jejím konečným cílem, i když Společnost sleduje nebo podporuje uskutečňování částečných cílů.

Konečně je třeba naprosto jasně stanovit, že navrhované studium má být vedeno tím všeobecným názorem, že zřízení hledaného federativního svazku mezi evropskými národy by v žádném případě a v žádném stupni nesmělo se nikterak dotýkat svrchovaných práv států, které by byly členy takové asociace *de facto*.

Dohoda mezi evropskými národy musí býti uskutečněna na půdě naprosté svrchovanosti a úplné politické nezávislosti.

S výhradou těchto poznámek a vedena všeobecnými starostmi připomenutými na začátku tohoto memoranda, vláda republiky podle postupu, stanoveného na první evropské schůzi dne 9. září 1929, má čest předložit dnes ku zkoumání vládám, jichž se to týká, přehled jednotlivých bodů, o nichž je žádá, aby vyslovily své mínění.

I. Nutnost smlouvy povšechného druhu, ať již sebe prostší, za tím účelem, aby se prohlásila zásada evropské mravní jednotnosti a aby se slavnostně potvrdila skutečnost, že mezi evropskými státy byla vybudována solidarita.

Formulí co nejvolnější, která by však jasně udávala podstatný cíl této asociace ve službě kolektivního díla mírumilovné organizace v Evropě, zavázaly by se smluvní státy, že pravidelně vstoupí vzájemně na periodických nebo mimořádných schůzkách do styku, aby společně zkoumaly všechny otázky, které by mohly v první řadě zajímat společenství evropských národů.

II. Nutnost takového mechanismu, který by evropské Unii zabezpečil orgány, nutné k plnění jejich úloh.

A. Nutnost reprezentativního a odpovědného orgánu ve formě pravidelné instituce „Evropské konference“, skládající se ze zástupců všech vlád evropských, které jsou členy Společnosti národů, a která by byla hlavním vůdčím orgánem evropské Unie ve spojení se Společností národů.

B. Nutnost výkonného orgánu ve formě stálého politického výboru, složeného jen z určitého počtu členů evropské konference a zabezpečujícího v praxi evropské Unii, že bude mít jak svůj studijní organismus, tak svůj nástroj k činnosti.

C. Nutnost služby sekretariátu, třeba by jeho práce na počátku byla velice omezena. Tato služba by měla úkolem zajišťovat administrativně provádění instrukcí presidenta konference nebo evropského výboru, zajišťovat spojení mezi vládami, podepsavšími evropský pakt, zajišťovat svolávání konference nebo výboru, přípravu jejich jednání, zaznamenávání a oznamování jejich rozhodnutí atd.

III. Nutnost stanovití předem podstatné směrnice, které budou určovati hlavní koncepce evropského výboru a vésti jej v jeho studijní práci směřující k vypracování programu příští evropské schůze.

A. Všeobecné podřízení problému hospodářského problému politickému. Každá možnost pokroku na cestě hospodářské jednoty byla přísně určena otázkou bezpečnosti, a jelikož tato otázka sama je těsně spjata s otázkou pokroku uskutečnitelného na cestě jednoty politické, měla by býti konstruktivní snaha směřující k tomu, aby byla Evropě dána její organická struktura, přenesena nejprve na pole politické.

A na tomto poli by měla býti potom vypracována v hlavních rysech hospodářská politika Evropy, právě tak jako celní politika každého evropského státu zvláště.

Ópačný postup by nebyl jenom marný, ale zdál by se nejslabším státům schopným vystaviti je, bez záruk a bez náhrady, nebezpečí politické nadvlády, která by mohla vyplývati z prů-

myslové nadvlády států nejsilněji organisovaných.

B. Koncepce politické evropské kooperace, jež má směřovati k tomuto hlavnímu cíli: federaci založené na myšlence jednoty a nikoli jednotky, totiž dosti pružné, aby respektovala nezávislost a národní svrchovanost každého ze států zabezpečujíc jim všem výhodu kolektivní solidarity pro úpravu politických otázek týkajících se osudu evropského společenství anebo jednoho z jeho členů.

C. Koncepce hospodářské organisace Evropy, jež má směřovati k tomuto hlavnímu cíli: sblížení evropských hospodářství uskutečněné za politické odpovědnosti solidárních vlád.

K tomu účelu by mohly vlády určití samy definitivně ve spisu všeobecného a zásadního rázu, který by byl pouhým paktem o hospodářské solidaritě, cíl, jež míní vytknouti jako ideální účel své celní politiky (zavedení společného trhu pro maximální zvýšení úrovně lidského blahobytu na celkovém území evropského společenství). K výhodě takovéto všeobecné orientace by se mohlo prakticky navázati bezprostřední provádění racionelní organisace výroby a evropského obchodu cestou postupného uvolnění a soustavného zjednodušení oběhu zboží, kapitálu a osob pod jedinou výhradou potřeb národní obrany v každém státě.

Nikdy nebyla příhodnější ani naléhavější chvíle k zahájení konstruktivního díla v Evropě. Úprava hlavních hmotných i mravních problémů následujících po poslední válce, osvobodí brzy novou Evropu, od toho, co nejvíce zatěžovalo její psychologii právě tak jako její hospodářství. Zdá se od nynějška již pohotově k pozitivní snaze, odpovídající novému pořádku. Je to rozhodná chvíle, kdy bedlivá Evropa může určití sama svůj vlastní osud.

Spojiti se, abychom žili a prospívali: taková jest přísná nutnost, před níž se nyní ocitají národy Evropy. Zdá se, že cítění národů v té věci se již jasně projevilo. Na vládách jest nyní, aby se ujaly své odpovědnosti pod trestem, že vydají seskupení hmotných i mravních sil, nad nimiž si mají podržeti kolektivní vládu ku prospěchu evropského společenství a celého lidstva, nebezpečí jednotlivých iniciativ a neukázněných podniků.

Briandův návrh na užší organisaci Evropy vzbudil velkou pozornost a stal se předmětem úvah, útoků i chvály. Co o něm máme souditi?

Zásadní myšlenka jeho, ať hospodářská, ať evropanství kulturního, je správná a my katolíci

musíme ji vítati. Tento ideální důvod vyzvedl ve své řeči v zahraničním výboru sněmovním v debatě o pařížských a haagských dohodách poslanec Světlík:

„Representanti Československé republiky pozdravili už plán na vybudování Panevropy, k níž je počín Briandův předehtou. Je potřeba, aby z kruhů, které stojí na půdě katolického universalismu, byl rovněž vysloven souhlas s počiny o sbratření evropských národů, jak o to v historii už několikrát usiloval katolicism a jak o tom snili jeho veleduchové, jako sv. Augustin, Dante a celá řada papežů. Jeden stát a jedna církev byla tužbou již katolického dávnověku. Dnešní katolicism se jistě této své slavné tradici nechce odcizovati i když dnes se tato idea formuluje jinak.“

Není ovšem pochyby, že u pana Brianda právě tento důvod, býti pokračovatelem a pomocníkem světových snah papežství, rozhodující nebyl.

Spolupůsobila tu, abychom byli praktickými, snaha odstraniti bojovnou tříšť celních státních hradeb a organisovati průmysl evropský dokonaleji, racionelněji a produktivněji než dnes. Na tom měl zájem především pan Loucheur, který navštívil Prahu a hlavně evropská města právě v době podání memoranda. Faktickým hospodářským i světovým vítězem války byly a jsou Spojené státy americké a Panevropa má býti zřejmě jakousi formou společné hospodářské obrany proti nim. Nesporné je, že kdyby se francouzský a německý kapitál a průmysl dohodly, mohou vykonávat na ostatní Evropu tlak i vliv tak mimořádný, že by Amerika byla v tomto světadíle odsunuta.

Druhým politickým důvodem, proč právě Francie vyšla s panevropským návrhem, je ještě pochopitelnější. Je to další krok k stabilisaci dnešního rozvrstvení mocenských sil v Evropě, za nichž Francie má největší vliv na kontinentě. Moc, jakou neměla ani za Napoleona. Francie v budoucnu nemůže získati už naprosto nic, vždy ale může jenom ztratit. Návrh Panevropy, návrh trvalejší organisace dnešního stavu a jeho zabezpečení, je tedy ve své podstatě činem francouzské mocenské politiky, je to národní obrana Francie, shodná s opevňováním hranic, a kdyby se podařila, zřejmě lepší než pevnosti na východních hranicích.

Ale právě tohle je důvod, proč se Panevropa nemůže uskutečnit. Státy, které mají zájem na změně dnešního stavu, na tento oběd nepůjdou.

Stanovisko československé je jasné. Tytéž důvody, jako pro Francii, jsou rozhodny i pro nás. I my nechceme změnu, i my chceme pojištění

dnešního stavu a proto souhlasíme úplně s taktikou Briandovou i jeho návrhem. Proto také naše zahraniční politika a vláda zásadně vysloví souhlas s návrhem Briandovým. Každá širší organizace — Panevropa — je pro nás výhodnější než užší, řekněme: federace podunajská, poněvadž činí anšlus politicky zbytečným.

Ale ovšem Briandův návrh má mnoho slabin. Užší organizace Evropy by měla v praxi za následek užší semknutí států jiných kontinentů, třeba jihoamerických, kde by Spojené státy obsáhly celou Panameriku, a zmařila by na konec sám smysl Společnosti národů. Memorandum to ovšem odmítá, ale výsledek by takový jistě byl.

Tak se zdá, že vedle mravního smyslu bude mítí Briandův návrh ten výsledek, že uvnitř

Společnosti národů utvoří se zvláštní komise pro evropské otázky států, jejichž hlavní třecí plochy jsou v Evropě. Panevropa je myšlena bez Anglie a bez Ruska, ale i ostatní státy, Itálie, Francie, Holandsko, Belgie, nejsou státy jen evropskými, poněvadž mají kolonie. Je tedy zřejmo, že evropská komise Spol. národů, která bude praktickým řešením celého ideálního plánu Panevropy, se omezí jen na přípravu řešení evropských sporů států, v komisi zastoupených, tak jak to regionální úmluvy v rámci Společnosti národů umožňují. Zájem našeho státu jest však souběžný i s tímto východiskem, poněvadž v komisi bude mítí Francie, náš hlavní spojenec, značný vliv. Ne tedy komise sama o sobě, ale jako nový prostředek uplatnění organizace Evropy za přednostního vlivu Francie. —jd.

Encyklika J. Sv. Pia XI. „Ad salutem humani generis“ o svatém Augustinu.

K 1500. výročí smrti svatého Augustina.

II.

Nauka sv. Augustina.

Nejdříve vynaložil Augustin veliké úsilí k tomu cíli, aby lidé poznali a uvědomili si svůj poslední a nejvyšší cíl a jedinou cestu, po níž dojdou k věčné blaženosti. A tážeme se, který člověk, byť byl sebe lehčí a lehkomyšlnější, by mohl bez chvění slyšetí muže, oddaného po tak dlouhou dobu rozkošim a obohaceného takovým věděním pro tento život, jak vyznává Bohu: „Učinil jsi nás pro sebe a nepokojné jest srdce naše, dokud nespočine v tobě.“¹⁸⁾ Tato slova, která obsahují syntesu veškeré filosofie, mluví nám zároveň o Boží lásce k nám, o neobyčejné důstojnosti lidské, nebo bídném stavu těch, kteří žijí daleko od Stvořitele. Hlavně v naší době, ve které nádherné vlastnosti stvořených věcí se nám zjevují stále jasněji a člověk silou svého genia se zmocňuje zázračných sil, aby jich užil ve svůj prospěch, pro svoji rozkoš a blahobyt, dnes, pravíme, když přibývá vědeckých děl a prací, které plodí lidská inteligence a technika, a které s neslýchanou rychlostí se rozšiřují do celého světa, dnes se stává častokráte, že náš duch, ponořený cele ve věci stvořené, zapomíná Stvořitele, hledá pomíjívá dobra, zanedbává věčná a ke své škodě i ke škodě ostatních ničí ony dary, které přijal od dobrotivého Boha k

tomu cíli, aby šířil království Ježíše Krista a bojoval o svoji vlastní spásu.

Abychom nebyli tedy stráveni takovouto vzdělaností lidskou, směřující k tělesným a smyslým rozkošem, je třeba hluboce rozjímati o zásadách křesťanské moudrosti, které tak výstižně objasňoval Hipponský Biskup: „Bůh tedy, nejmoudřejší Stvořitel a nejspravedlivější Pořadatel všeho, On, který stvořil smrtelné lidské pokolení jako největší ozdobu všech věcí pozemských, udělil lidem některá dobra potřebná k tomuto životu, to jest časný pokoj podle způsobu smrtelného života ve spáse, neporušenosti a společnosti téhož lidského pokolení a jiné věci, které jsou nezbytné k uchování a uchránění onoho míru jako ty, které vhodně odpovídají smyslům, světlo, noc, vzduch, který dýcháme, vodu k pití a vše, čeho je třeba k žití, odívání se, k ošetřování a okrašlování těla; aby, jestliže člověk správně užije těch dober úměrných pokojí smrtelníků, dosáhl větších a lepších, totiž pokoje nesmrtelnosti a jemu odpovídající slávu a čest v životě věčném, aby se těšil z Boha a z bližního v Bohu. Kdo jich naopak zneužije, neobdrží prvních, ale zároveň pozbuďe i ostatních.“¹⁹⁾

Autorita Círky.

Když sv. Augustin mluvil o posledním cíli člověkově, připomínal hned, že marným bude

úsilí všech těch, kteří ho chtějí dosíci, nepodrobí-li se Církvi katolické a pokorněji neuposlechnou, ježto Církev jediná jest božsky ustanovena, aby dávala světlo a sílu duším, to světlo a tu sílu, bez nichž nezbytně scházejí s pravé cesty a snadno hynou i věčně. Bůh skutečně nedopustil ve své dobrotě, aby lidé hledající Boha, si počínali jako slepí, aby ho hledali a našli, dotknou-li se ho náhodou.²⁰⁾ Zapudiv temnoty nevědomosti, dal se poznati prostřednictvím zjevení a volal bloudící, aby se káli: „A Bůh přehlížeje dobu takové nevědomosti, oznamuje lidem, aby všichni a na všech místech činili pokání.“²¹⁾ Inspiroval svaté spisovatele k napsání Svatých Písem, které pak svěřil Církvi, aby je chránila a pravověrně vykládala; Církev pak sama od počátku dokazovala svůj božský původ zázraky, konanými Kristem, Zakladatelem: „Byli uzdravováni choří, očišťováni malomocní, chodili chromí, prohlédávali slepí, mluvili němí. Tehdejší lidé byli svědky proměnění vody ve víno, nasycení pěti tisíc pěti chlebičky, přechodu moře suchýma nohama, vzkříšení mrtvých. Některé z těch zázraků více prospívaly tělu, jiné více duši a všechny lidem a svědčily o Boží velebnosti. Tak tehdy k sobě vábila Boží Autorita bloudících lidí.“²²⁾ Budiž, později se nedálo tolik zázraků, a to proto, že božský původ její se stával denně zjevnějším jak zázračným šířením víry, tak zlepšením společnosti působením křesťanské mravouky. „Myslíš, tedy — tak praví sv. Augustin snažící se přivésti do Církve svého přítele Onorata — myslíš, že nic dobrého nemůže pojíti lidem z toho, co nemálo učenců hlásá, a co i sám nevědomý lid věří a vyznává, že nemůže býti zbožňováno místo Boha něco pozemského, oheň a věci smyslů se dotýkající, a že k Bohu se má dojíti jedině cestou rozumu? Že nic neprospívá zdrženlivost, která se spokojuje jen chlebem a vodou a půst zachovávaný ne jeden, nýbrž několik dnů a čistota, která se zřiká i manželství a dítek? Že neprospívá trpělivost, která opovrhne i utrpěním i ohněm? Či šlechtnost, která je s to rozdělití všechno chudým? Konečně vše, co podceňuje tento viditelný svět až k touze po smrti? Málo lidí to činí, málo jich to činí dobře a rozumně. Ale jest mnoho těch, kteří to schvalují, vítají, zahrnují svou přízní, milují. Viní svou slabost, nedosahují-li toho, ale není to bez prospěchu duši na cestě k Bohu, a jistě to dává podnět ke ctnosti. K tomu vede božská Prozřetelnost předpověďmi proroků, vtělením a učením Kristovým; cestami Apoštolů; tupením, utrpením, smrtí mučedníků. Krásným životem světců a zázraky hodnými událostí a ctností tak

velikých. Vidíme-li tedy takovou pomoc Boží, takový užitek a takové ovoce, zdaž můžeme váhati skrýt se v lůně oné Církve, která v Apoštolské Stolici nástupnictvím biskupů má nejvyšší autoritu, uznávanou pokolením lidským, proti níž brojí marně bludaři, odsouzení jak soudem lidu tak koncily a velikými zázraky?“²³⁾

Potvrzení historie.

Nuže, tato slova sv. Augustina nejen že nepozbyla dosud své síly a autority, byla naopak, jak každý vidí, potvrzena vážnou zkušeností patnácti století, v nichž Boží Církev, ačkoliv zažila mnohá příkoří a převraty, ačkoliv byla napadána tolika heresemi a roztržkami, rozbolestněná vzpourami a nehodností tolika svých dětí, důvěřujíc ve slib svého Zakladatele, zatím co kolem ní padalo jedno zřízení lidské po druhém, zůstala netoliko zdravá a pevná, nýbrž i v každé době, jsouc opět a opět ozdobována příklady svatosti a oběti a vždy zapalujíc a rozšiřujíc v četných věřících plamen lásky, dobývala dílem svých misionářů, svých mučedníků nových národů, mezi nimiž přibývá krásných květů svatosti a důstojnost kněžství a episkopátu; konečně dovedla všechny národy proniknouti tolik svým duchem spravedlnosti, že titěž lidé i jí cizí i její nepřátelé se bez ní neobejdou ve své řeči a ve svém jednání. Proto Augustin ukázav proti Donatistům, kteří chtěli zúžiti a zmenšiti opravdovou Církev Kristovu na kousek Afriky, universalitu a katolicitu Církve všem otevřeně, aby v ní našli milost a sílu pro život, dokončil důkaz těmito slavnostními slovy: „Celý svět to potvrzuje,“²⁴⁾ tato slova tak nedávno dojala ducha jednoho slavného muže, že bez dlouhého rozvažování se rozhodl vstoupiti do ovčince Kristova.²⁵⁾

Řím, střed autority.

Ostatně vyznával veřejně, že tato jednota všeobecné Církve jakož i její učitelský úřad chráněný bludu pochází netoliko od neviditelné její Hlavy, Ježíše Krista, který řídí s nebe své tělo²⁶⁾ a mluví prostřednictvím své učící Církve,²⁷⁾ nýbrž i od viditelné hlavy na zemi, Římského Velekněze, který řádným právem nástupnictví sedí na Stolci Petrově; opírá se řada nástupců Petrových „o tutěž skálu, které brány pekelné nepřemohou“²⁸⁾ a nás nejjistěji v klíně Církve „udržuje, počínaje od samého Petra apoštola, jemuž Pán po svém zmrtvýchvstání jeho ovečky, nástupnictví kněží až k nynějšímu episkopátu.“²⁹⁾

Pročež, když se začala šířiti herese pelagian-

ská a její přívrženci se snažili tupením a haněním zmásti mysl i duše věřících, zdaž Otcové koncilu Milevitského, který jako jiné koncily se sešel na podnět a skoro za vůdcovství Augustinova, nepředložili otázek, o kterých jednali, a svých usnesení Innocenci I. ke schválení? A v odpovědi chválil papež ony biskupy za jejich horlivost pro náboženství a za poslušnost k Veleknězi římskému, „ježto dobře vědí, jak řekl, že odpovědi, kterých lidé žádají, tryskají a rozšiřují se po všech krajích. A hlavně, myslím, když se jedná o pravidlo víry, že všichni naši bratři a biskupové se odvolávají jen k Petrovi, jenž jest autorem jejich důstojnosti, jako nyní se obrátila k němu láska vaše, což jest jen ku prospěchu všech církví na celém světě.“³⁰⁾ Když tedy Římský Velekněz proslovil odsouzení Pelagia a Celestia, Augustin v kázání k lidu pronesl tato paměťhodná slova: „V této věci byla již zaslána Apoštolské Stolicy usnesení dvou koncilů, a od ní přišly odpovědi. Pře jest skončena. Dej Bůh, aby padl i blud.“³¹⁾ Tato slova se stala příslovím: Řím promluvil, pře jest skončena. A jindy uváděje soud papeže Zosima, jímž byli odsouzeni Pelagiané, pravil: „V těchto slovech Apoštolské Stolicy je tak stará, pevná, jistá a jasná katolická víra, že křesťan nemůže o ní ani chvíli pochybovati.“³²⁾

Opravdu, kdo poslouchá Církev, která obdržela od božského Ženicha bohatství nebeské milosti, aby je rozdělovala svátostmi, ten po příkladu milosrdného Samaritána vlévá olej a víno do ran synů Adamových, aby je očistil od vin, posílil slabé a nemocné a utvrdil dobré ve snaze o dokonalý život. A zdaž tím, že některý služebník Kristův nesplnil řádně svého úkolu, se zmenší účinnost moci Kristovy? „I já, pravím, — slyšme Biskupa Hipponského — a všichni pravíme, že služebníci takového soudce musí býti spravedliví; ať jsou služebníky spravedlivými, chtějí-li; nechťejí-li takovými býti ti, kdož sedí na katedře Mojžíšově, nicméně mne ujistil můj učitel, o němž jeho Duch dí: „To je ten, který křtí.“³³⁾ Oh, kéž by všude naslouchali Augustinovi, nebo ho slyšeli všichni ti, kteří jako Donatisté se dovolávají pádu některého kněze, aby poskvrnili neposkvornitelné roucho Kristovo a tak se sami vzdálili s cesty spásy.

Viděli jsme, s jakou pokorou náš Světec přece tak nadaný se podroboval autoritě učící Církev, přesvědčen až do konce, že se nesmí odchýliti ani v jednom bodě od katolické nauky. A dobře zvaživ tuto sentenci: „Neuvěříte-li, nepochopíte,“³⁴⁾ chápal dokonale, že netoliko ti, kdož poslušni ve všem učení víry a rozjímající pokorně slovo Boží, jsou osvíceni tím nebes-

kým světlem, které jest odepřeno pyšným, nýbrž i že si mají tak počínati hlavně kněží, jejichž rty mají chrániti vědu³⁵⁾ — neboť oni jsou povinni ustavičně vykládati a hájiti zjevené pravdy a uvésti v ně věřící. Tak on, osvícen Moudrostí nestvořenou, v modlitbě a rozjímání tajemství věcí božských, svými spisy zanechal potomkům veliké a krásné dědictví svaté nauky.

Studium Boha.

Kdo, ctihodní bratři, jen letmo přehlédne četná jeho díla, nemůže jistě nevědět, jak horlivě se Hipponský Biskup snažil vniknouti v poznání Boha samého. Jak správně poznával Stvořitele v různosti a uspořádání věcí stvořených a jak nadšeně i spisy i živým slovem přiváděl k Bohu lid jemu svěřený. „Krása země, děl, jest jakoby hlasem němé země. Pozoruješ vytrvale krásu, vidíš, jak jest úrodná, jak bohatá, jak z ní klíčí sítě, jak mnoho plodí, kde nebylo zaseto, pozoruješ a svým pozorováním se takřka tážeš; a samo badání jest otázkou. Když budeš badati, budeš udiven a nalezneš velikou moc, velikou krásu a takovou převzácnou vznešenost, že tě samozřejmě napadne, že ježto to nemůže míti sama od sebe, musila to vše obdržeti od Stvořitele. A co jsi v ní nalezl, tě vyzývá, abys chválil Stvořitele. Zdaž uvažuje o všech krásách tohoto světa, jako bys neslyšel hlasu, kterým ti odpovídá všechna ta krása: „Nestvořila jsem sebe já, stvořil mne Bůh“³⁶⁾ A stejně nadšeně častokrát opěvoval naprostou dokonalost, krásu, dobrotu, věčnost, nezměnitelnost a moc svého Stvořitele, připomínaje zároveň, že naše idea o Bohu převyšuje naše slova a jeho bytí naši ideu a že Stvořiteli hlavně přísluší jméno, které zjevil Bůh sám Mojžíšovi, když se ho tázal, aby mu oznámil, kdo ho posílá. Ale sv. Augustin se nespokojoval zkoumáním božské povahy pouhými silami lidského rozumu, nýbrž ve světle Písem svatých a veden Duchem Moudrosti, hleděl proniknouti vší silou svého velikého genia nejhlubším ze všech tajemství, které již před ním tolik Otců a předchůdců hájilo proti bezbožným útokům bludařů, s nekonečnou téměř vytrvalostí a s jedinečným nadšením, totiž o Trojici Otce, Syna a Ducha svatého v jednotě přirozenosti božské. Osvětlen nebeským světlem, mluvil s takovou hloubkou a subtilností o tomto prvním a základním článku katolické víry, že pozdější Doktoři mohli jen čerpati z výkladů Augustinových, aby zbudovali pevnou budovu teologie, o kterou ztroskotaly všechny smyšlenky bloudícího lidského rozumu, který neuznává tohoto tajemství, ze všech nejnesnad-

nějšího ku pochopení. Uvedme zde učení Hipponského Biskupa: „V Trojici to vlastně přináležejí jednotlivým osobám zvláště, v čem jest vyjádřen vzájemný vztah, jako Otec a Syn a Dar společný z Otce a Syna, Duch svatý: neboť Otec není Trojice, nebo Syn Trojice, nebo Dar Trojice. Ale co jest řečeno o každé ze tří Osob, nepraví se v množném čísle o třech, nýbrž o jediné, samé Trojici. Tak Otec jest Bůh, Syn jest Bůh, Duch svatý jest Bůh. Otec jest dobrý, Syn jest dobrý, Duch svatý jest dobrý. Otec jest všemohoucí, Syn jest všemohoucí, Duch svatý jest všemohoucí. Ale nejsou ani tři Bohové, ani tři dobří, ani tři všemohoucí, nýbrž jeden Bůh, dobrý, všemohoucí, Trojice. A cokoliv jiného praví se o jednotlivých samých, a ne pokud mají k sobě navzájem vztah, neboť to se o nich praví podle podstaty, neboť v tomto bytí je tu obsaženo býti dobrým, býti velkým, býti moudrým a cokoliv jiného se tu praví o každé osobě nebo o samotné Trojici.“³⁹⁾

Tato slova jsou hluboká a jest v nich vše. Nicméně Augustin užívá srovnání velice vhodných, abychom pochopili nějak ono tajemství. Tak na příklad, když rozjímá o obrazu Trojice, vytvořeném v duši lidské, jež kráčí ke svatosti, a která, ježto jest Boha pamětlivá, o něm přemýšlí a miluje ho; abychom si poněkud představili, jak jest Slovo zplozeno Otcem, „který vyjádřil určitým způsobem ve svém slově stejně věčném vše, co podstatně má,“⁴⁰⁾ a jak Duch svatý vychází od Otce a Syna, který „nám ukazuje společnou lásku, jíž se vzájemně milují Otec a Syn“.⁴¹⁾ Potom nás Augustin upozorňuje, abychom se snažili každého dne až do smrti činiti v sobě tento obraz stále zářnějším a krásnějším. V té chvíli obraz božský, odrážející se v nás, „dosáhne své dokonalosti v patření tváří v tvář po posledním soudu, ale který nyní se ukazuje jakoby skrze zrcadlo v záhade“.⁴²⁾

Nikdy se dosti nevynadivíme Hipponskému Doktoru, vysvětlujícímu tajemství Jediného Syna Božího, který na se vzal lidské tělo, a žádajícímu těmi slovy, která svatý Lev Veliký uvedl ve svém Apoštolském listě císaři Leonovi, „abychom uznali dvojí přirozenost Kristovu, božskou, jíž jest roven Otcí, lidskou, nad niž jest větší Otec. Tato dvojí přirozenost jest zároveň jeden Kristus a ne dva Kristové; jinak by byl Bůh čtveřice a ne Trojice. Skutečně, jako rozumná duše a tělo jsou jeden člověk, tak jest jeden Kristus, Bůh a člověk.“⁴³⁾

Jednal tedy moudře Theodosius mladší, když nařídil, aby ve vši úctě byl pozván Augustin do Efesu na koncil, na kterém byla potřena he-

rese Nestoriova. Ale neočekávaná smrt Augustinova zabránila, aby jeho silný a mocný hlas se spojil s hlasem shromážděných Otců, aby dali do klatby bludaře, který se odvážil, abychom tak řekli, rozdělití Krista a potříti božské mateřství blahoslavené Panny Marie.⁴⁴⁾ Nesmíme zde ani opomenouti, mluvíce o tomto problému, že královská důstojnost Kristova, jíž jsme hájili a věřícím k věření předložili v Encyklice „Quasi primas“, uveřejněné koncem Milostivého léta, byla nejednou objasněna Augustinem, jak dokazují citáty z jeho děl, které jsme vložili v liturgii na svátek Našeho Pána, Ježíše Krále.

Dvě Města.

Všichni jistě vědí, jak krásně pojednával Augustin ve svém slavném díle „O městě Božím“ a vládě Boží nad věcmi a událostmi, objímaje v něm jediným pohledem historii světa a užívaje všech prostředků, jež mu skýtala jeho hluboká znalost bible a současné lidské vědění. V obdobích a pokroku lidské společnosti vidí svým bystrým pohledem a uznává dvě města, jež založily „dvě lásky: město pozemské, zbudované láskou k sobě až ku pohrdání Bohem, město nebeské láskou Boží až ku pohrdání sebou“:⁴⁵⁾ Babylon a Jerusalem, kterážto „jsou smíšena a od počátku světa postupují společně až ke konci časů,“⁴⁶⁾ nemajíce však stejného konce, neboť obyvatelé Jerusalema budou ustavičně vládnouti s Bohem, zatím co obyvatelé Babylonu budou pykati věčně své zločiny s ďábly.

Proto dějiny lidské společnosti se jeví uvažujícímu Augustinovi jako vyprávění o lásce Boží, ustavičně se na nás vylévající, lásky Boha, který nebeské město, jež založil, vyvyšuje vítězstvím a soužením tak, že k jeho zvětšení užívá i bláznovství a zločinů města pozemského, jak čteme v Písmě: „Těm, kteří milují Boha, všechny věci napomáhají k dobrému, jakožto těm, kteří podle úsudku Božího jsou povoláni.“⁴⁷⁾ Je tedy třeba říci, že nemoudře a nesmyslně jednají, kteří myslí, že vývoj světa řídí rozmary a náhody slepého osudu, nebo chtivost a ctižádost mocných, či ustavičné hnutí duchů a srdcí, směřující k rozvoji přirozených sil, ku podpoře umění, a dosažení výhod života. Naopak, všechny události napomáhají jen zvětšení města Božího, totiž rozšíření evangelické pravdy podle tajemných a milosrdných záměrů Toho, „který sahá mocně od konce vesmíru do konce, a řídí všechno líbezně“.⁴⁸⁾

Zdržíme se ještě u této věci a uvidíme, že Augustin znamená znamením hanby, či lépe řečeno, stigmatem ohně pohanství Řeků a Ří-

manů, jejichž náboženství pádu, jak se zdá, i v naší době želí někteří lehcí a rozkošníci spisovatelé současní, kteří v něm vidí krásu, pohodlí a větší libeznost. On, který věděl, jak zapomněli Boha jeho současníci, častokrát ironicky a někdy s rozhořčením připomínal, kolik zkázy a špatnosti, krutosti a vilnosti zavinili démonové kultem falešných bohů. Neboť skutečně nemůže býti spásy v tom ideálu dokonalosti, jež si vytýčuje město pozemské: buď ho skoro žádný člověk neuskuteční, nebo uskuteční-li jej, získá jen radost z pomíjející slávy.

Augustin však chválí staré Římany, kteří „pohrdali svými zájmy soukromými pro společné dobro, totiž pro republiku a její pokladnu, odporovali lakotě, chránili svobodně svoji vlast. Nedopustili se zločinu podle zákona a neodдали se vášním. Užívali všech umění jako správné cesty k získání cti, císařství, slávy; jsou ctní téměř u všech národů; vnutili své zákony

četným národům.“⁴⁹⁾ Avšak, jak dít dále, čeho jiného dosáhli tolika a tak velikými námahami „kromě pomíjející slávy lidské, jíž vzali odměnu svou ti, kteří vynikali takovou ctižádostí a vedli krvavé války?“⁵⁰⁾ Nenásleduje z toho ostatně, že pokrok v podnikání a i moc, jíž náš Stvořitel užívá pro tajemné záměry své Prozřetelnosti, jsou jen pro ty, kteří opovrhli městem nebeským. Bůh „zahrnul císaře Konstantina, který se nemodlil k démonům, ale kořil se Bohu samému, takovými pozemskými dobry, že nikdo by si nemohl přátí lepších“⁵¹⁾ a udělil úspěchy a četná vítězství Theodosiovi, který „se radoval více z toho, že jest údem Církve Kristovy, než panovníkem,“⁵²⁾ a který, když mu vytkl Ambrož vraždění Thessalonské, „činil takové pokání, že lid, modlící se za něho, byl dojat více slzami, vida kajícnost císařského veličenstva, než se ho bál, když vraždil a hřešil“.⁵³⁾

(Příště závěr.)

Pekařova Žižky díl třetí a poslední.

(Žižka a jeho doba. Díl třetí. Žižka vůdce revoluce. Stran 330, cena Kč 50.—, Vesmír, Praha.)

Třetí díl svého Žižky nadpisuje Pekař slovy: *Žižka vůdce revoluce*. Dva první díly zabývaly se prostředím doby a mládím Žižkovým. Tento díl je věnován patnácti posledním letům Žižkovým. Žižka v pojetí Pekařově je revoluční duch, nábožensky nesnášenlivý, ke krutému pobíjení nepřátel vždy nakloněný. Pekař ověřuje znova a znova drakonické upalování kněží, ničení kostelů a klášterů a p. Sleduje též jeho vojenské i politické činy, pokud mu jen prameny dovolují. Z pramenů dovedl vytěžit nesporně více než jeho předchůdci. Jeho Žižka není rozvázným státníkem, jak jej líčí Tomek. Ani s Palackým, který ze Žižky dělá demokrata, Pekař nesouhlasí. Imponuje mu pouze jeho nezištnost (Žižka zůstal chud), jeho vojenské nadání, jeho prostoduchá nediplomatická. Vytýká mu jeho krutost, ba krvelačnost. Pekařův Žižka je proti extremistům. Potírá adamitství a pikartství a chorobně nenávidí kněze nevyjímaje mistry pražské. Ani tábořské kněze nemá rád. Snad proto, že se hádali o víru a tropili neustále rozbroje. Pekař ochudil Žižku o vítězství u Kutné Hory a o vpád na Slovensko. Na Slovensku Žižka nebyl vůbec. Velkou váhu klade na to, že jméno Žižkovo působilo děs a přičítá tomuto strachu před jednookým hrdinou značnou část úspěchů Žižkových. Pochybuje však, že Žižka byl slepý docela. I po svém zranění u Rábí zúčastnil se bitev a zabíjel.

O Zikmundovi se v prvních dílech vyslovoval Pekař s uznáním. Ve třetím díle Zikmund jeví se nám jako člověk nerozhodný. Jen nerozhodností svou zavinil porážku na Vítkově a u Kutné Hory. Pekař je toho mínění, že Zikmund stále spoléhal na smírnou dohodu a proto nehnal věc do důsledků. Pro Žižku i Pražany byl naopak právě Zikmund překážkou dohody. Jen nenávisť k němu zavinila dlouhou válku, která tak pohubila český stát.

Na konci III. dílu věnuje Pekař několik stran husitství vůbec. To je nejvzácnější část knihy.

Pekař je hrdý na husitství, ale lituje, že nás neminulo. Tak to kdysi napsal Krofta a Pekař to opakuje, jenomže jinými slovy. Vítal by, kdyby se Čechové v r. 1420 s králem dohodli, kdyby spojenou mocí krále a husitských Čech (representovaných Prahou) byla přemožena tábořská revoluce, byl nalezen přijatelný, třebaš chudý kompromis v otázce kalicha a obnoven mír nejen domácí, ale i s církví a ostatním křesťanstvem. Pro jedinou otázku, jež náležela víc do oboru kultu než víry, pro heslo podružného významu, jež bylo cizí boji Husovu, rozešli se Čechové s církví. *Stálo vůbec*, ptá se Pekař, *heslo kalicha, jedině kalicha, za to, aby v obět jemu přinesl silný a nadaný národ svou přítomnost i budoucnost?*

20 let odboje proti autoritě církevní skončilo kompaktáty, které jsme mohli dostat již roku

1420. Celých dvacet let bojují Češi o slyšení, domnívajíce se, že církev jejich pravdu uznat musí. Pekař pokládá Basilej za úspěch. Opakuje tu zhruba, co napsal před lety v N. L. Češi triumfují nad církví, poněvadž jednají s koncilem jako rovný s rovným a po celé týdny mohli obhajovat svou pravdu. (Výsledek byl arciť hubený!)

Pekař rozlišuje mezi thesemi basilejskými a Husovými. Hus byl souzen pro Viklefa, husité v Basileji se Viklefa nedrželi. Toho si byli asi Čechové vědomi, protože nežádali v Basileji obnovení procesu Husova nebo jeho rehabilitaci.

Čechové vůbec věřili, že 4 artikuly jsou dobře katolické. Pro theorii nechtěli býti pokládáni za kacíře, poněvadž u Boha je rozhodující životní praxe. Oni žili v té víře, že jsou lepšími křesťany než ostatní. Krásný rozbor českého kacírství podal polský král Vladislav, když byl Čechy žádán, aby přijal korunu českou a podpořoval jejich zápas se Zikmundem.

V listě svém, adresovaném vši obci národa českého, šlechtě, Pražanům i ostatním městům, píše:

Vzpomínáme se zármutkem prolévání lidské krve ve vaší zemi, pohrom a zkázy měst, hradů, tvrzí a kostelů Páně, ve kterých se kdysi nepřetržitě vzdávala úcta Nejvyššímu, krátce všeho toho, co dává vzniknouti nebezpečí, že přemnozí králové a bezmála všechna knížata katolická chopí se zbraně na vaší zkázu. Vroucí láska, kterou chovám k vašemu království a vašemu slavnému národu slovanskému, přiměla nás, abychom k vám poslali zvláštního posla (Sestřence) o našem smýšlení plně zpraveného; prosíme a zapřisaháme vás, abyste, poskytnouce mu všechnu víru, srovnali se se svatou církví katolickou. Nespolehejte příliš na výklad Písem mistrů svých, ve svatém koncili kostnickém, jež přece i papeže (Jana XXIII.) po zásluze odsoudilo a církev žalostně rozdělenou darem Ducha sv. obnovilo a upevnilo, byla otázka, o niž jde (Husova pře), tak pečlivě probrána, že nelze vám pochybovati dále o pravdě její. Obratě pozornost i k obyčeji a řádu svých předků, jež nelze přece dodatečně odsouditi (že bloudili, nezajíce husitské pravdy), kdyžtě mravní a rozumové kulturní zásluhy jejich šířily se do rozličných krajin světových a když pro ně jste nabýli jména proslulého (za Karla IV.), které pohřichu nyní za nového řádu vašeho je velice pošpiněno. Duch svatý chce jednotě mysli a víry, ale vaši lidé nejenže dychtí po prolévání krve cizinců, ale soptí ustavičně i proti vlastním, takže jest se obávati, že království vaše bude obráceno v zkázu trvalou; vzbudilo by v nás bolest

nejtrpčí, kdybychom měli dočkati se toho, aby krajiny našeho jazyka slovanského, zničené vlastními syny, byly osazeny národem cizinců. Proto smilujte se sami nad sebou, zanechte sporů a zmatků, oblibte si pokoj a jednotu a v případě, že byste byli v obavách o svou bezpečnost a o zdržení slova vám daného (Zikmundem), věřte pevně, že budem s to najíti s vaší radou takové prostředky, aby se s vámi jednalo laskavě a milosrdně, tak abyste byli budoucně prosti nebezpečí a strachu.

Palacký tento list neznal, ani Tomek. Seznámil nás s ním Goll, ale novější historici jej přecházeli nevšímavě, ač je tak významný.

Škoda, že Čechové tohoto rozumného hlasu nedbali. Zajímavý je Pekařův obraz Tábora. *Tábor zavínil podle Pekaře svou revolučností křížovou válku a svým násilnictvím znemožnil smír s církví. Tábor jediný přispěl nejvíce k zjitření a prohloubení nenávisti vlast rozdělivších k nevyhladitelné paměti jejich. Jakou zásluhu měl Tábor o hmotné zpuštění, ochuzení, zloupení země, netřeba doličovati šíře. Činil tak záměrně a nelítostně. Z těch škod byly mnohé nenahraditelné: to platí o skoro úplném zničení množství klášterů, v nichž přece měla vědecká i literární činnost česká tradiční útočiště, o vypálení četných knihoven, o zničení bezpočtu uměleckých děl od nádherných staveb kostelních či klášterních až k výzdobě nebo k pokladnicím chrámů a měst. Víme dnes, že na př. v českém umění malířském a s ním v duchovní kultuře vůbec dosahovaly Čechy předhusitské úrovně Francie a Italie, že i ve vědě a literatuře (v národním jazyku) dosáhly vysokého stupně snažení. Praha Karlova byla sídlem císařství a velkým kulturním centrem střední a východní Evropy, kam slavná universita, bohatství a množství kleru, nádhera kostelů a jejich poklady svatých ostatků, velikost a výstavnost města lákaly z daleka cizince a poutníky.*

Touto vyspělou kulturou zesílené sebevědomí jalo se závoditi s Němci o přednost a převahu v zemi, toto vypjaté sebevědomí stvořilo pýchu, jež neměla daleko do velikášství. Cizinci se posmívají této naší domyšlivé pýše, ironicky píší o české věhlasnosti a neomylnosti. (Snad k této pýše a velikášství bylo přimíšeno též hodně mesiánství, vlastního Slovanům.)

Následky válek husitských byly neblahé. Ač nesmíme prostě dávat Bílou horu za vinu husitství, přece souvislost přímá i nepřímá je tu všude. Lze říci, píše Pekař, že s hory Vítkovy vedla vskutku cesta na Bílou horu. Husitsví zbavilo na čas Čechy „německé prašiviny“, ale za malá dvě století německý národ, proti němuž

se především obracela nenávist husitova, zdvihl vysoko prapor kalicha a odboje proti Římu a Čechové vrhli se do přátelského objetí Němceka, aby v jeho vnitřních nenávistech a zradách podlehl a popřáli znovu život německým ostrovům v zemi.

Velkým neštěstím bylo, že země byla zbavena nejen bohatství a památek uměleckých, nýbrž i toho imponujícího počtu inteligence, s nímž minulá generace vstoupila v zápas za osvobození a proslavení svého národa. Revoluce ji strávila, vyčerpala, zničila — odtud zjalování českého života.

Ani zásluha, že husitská revoluce počestila nám města, plně neobstojí. Pekař tvrdí, že i bez revoluce by se počestila, pokud ležela v českém okolí, cestou pokojnou a při tom by si zachovala svoji hospodářskou potenci. To týká se i měst moravských.

Vojensky jsme obstáli v boji s celou Evropou, ale již Jiří musí zápasit znova a jen šťastnou náhodou neztratili jsme Moravu a vedlejší země korunní. Jiřík jen proto, že český stát byl zeslaben, volá katolickou dynastii do země a po vymření této kališní Češi volí Ferdinanda z nejkatoličtějšího rodu habsburského, protože mají strach z pokroků luterství zejména ve Slezsku, které je ztraceno i národnostně.

Tak, držíce se kompaktát, dostali jsme se pod moc Habsburků, nikoliv jako sebevědomý národ, jenž je pánem svých osudů, ale spíš jako prosebník, usilující stále o vrchnostenská strpění své pravdy. (Vypadá to tak, jako bychom si byli vědomi, že nemáme pravdu!) Pekař glosuje žádost Čechů za zrušení kompaktát, která podle

jejich přání byla r. 1567 vypuštěna z privilegií českých, snad jen proto, že papež o tři léta dříve kalich Čechům povolil. Kdyby to učinil dříve, patrně by Češi se dříve kalicha zřekli, protože se ho drželi více ze vzdoru a umíněnosti než z přesvědčení. *Jak krátkodobé jsou pravdy, pro něž jdou do boje a umírají národové!* — povzdychl si Pekař.

Pekař nechce nanášet jen stíny. Lituje sice, že se Češi nedohodli se Žikmundem a spolu s ním protestovali proti zlořádům v církvi před tváří celé Evropy, ale oceňuje též s pýchou vzepětí českého života a vůle za ideou, která učinila nás aktivními podílíky v tvořivé kulturní snaze křesťanského světa. Tou vůdčí ideou bylo vrácení nebo přiblížení křesťanské společnosti ideálu dosáhnout dokonalosti člověka božího, dobýti duchovního šlechtictví. Velikost husitství jeho pathos i ethos je v jeho goticko-středověké základně a povaze a nemá nic společného s novověkými názory. Ani Husovo usilování, aby byl poučen z Písma, nesmíme zaměňovati s obranou svobody svědomí v novodobém slova smyslu.

Jak vidno, nepodali jsme kritiku Pekařovy knihy. Seznámili jsme raději čtenáře s těmi thesemi Pekařovými, s kterými mohou katolíci souhlasit. Nejsou to věci nové. Pekař je jen v tomto díle v závěru shrnul v působivý celek. Pekařovo pojetí Žižky a Táboru vyvolá jistě polemiku, ale Pekař se dobře pojistil citáty a poznámkami, které vyjdou separátně v dalším svazku.

Knihu Pekařovu můžeme vřele doporučit.

A. Novák.

Co život dal.

K výročnímu sjezdu Sdružení katolické mládeže.

Starší generace katolická, ta, která aktivně vystoupila na veřejném kolbišti v letech 1906 až 1911, za prvních a druhých voleb na říšskou radu vídeňskou, generace, jejíž kněžstvo vedlo reformní zápas v katolické moderně, generace, jejíž mužná léta rozlomila válka, generace, která potom v prvním pětiletí poválečném v posledním obranném vzmachu odrazila kulturní boj českého pokrokářství a církve československé, tato generace dokonala svůj nejlást-

nější úkol a pomalu bude odcházet. Z ní už nepříjdou nové tvořivé podněty, nové hodnoty, poněvadž obsah jejích možností byl už podán a změřen.

Půjde teď jenom o to, aby tato generace souhrn svých životních zkušeností předala nastupujícím, působíc tak především na mládež, která po válce dospěla nebo teprve vstupovala do života.

Nač jsem znovu a znovu zde i soukromě vedoucí osobnosti dnešního katolického života upozorňoval, stává se naléhavou povinností: starší vůdčí lidé nesnaží se dostatečně pochopit duši a proniknout životní touhu těch, kdo jdou za

nimi: mládí, které je pro ně velmi často zemí neznámou. Nedovedou pochopiti, že to nevzbuzuje zvědavost, hledající zájem, obavu nebo naději všech, kdo za dílo veřejné práce katolické v demokracii jsou jako vůdcové odpovědni. Jaká je tvář těchto mladých, kterým bylo na konci války, do které nebyli přímo zataženi, šest až sedmnáct let, tedy mladým katolíkům dnes od 18 do 28 roků?

Na nich přece záleží v nejbližší době vzrůst a rozmach nebo pokračující zmalátnění katolické síly u nás. Co nového nesou tito mladí, co na ně nejvíce působí, když pozorují život kolem sebe? Jsou to ti, jejichž duševní obsah a životní napětí vytvořila doba poválečná. Poměry rozvrácené, mravně otřesené, kdy celé kolektivity, jakoby si chtěly vynahraditi útrapy války, vrhaly se chtivě na život jako kobylinky na osení. Jak reagují tito mladí na toto prostředí, v němž životní hmatatelný úspěch stal se ideálem a mírou všeho a všech? Jak reagují vedle těchto mravních měřítek na veřejný život v mladé republice, ve které vyzlacenou teorii demokracie generace minulé oni první pozorují především v jejich životních projevech, praxi? Jak se dívají na systém rozdělení a užívání politické moci dnešní, na život stranický, jaké jsou jejich představy a jak se chtějí především vyžít? Jak se staví k nejcharakterističtějšímu dílu starší generace katolické, politické straně lidové a kryjí se představy jejich s tím, co zde dnes je?

Přiznávám se, že tohle je hlavní předmět mé zvědavosti, když se účastním schůzí, debat a hovorů kterékoli organizace nebo spolku mladých, ať jsou to dělníci, studenti či kdo jiný.

Tímto zorným úhlem jsem pozoroval i výroční valné shromáždění „Sdružení katolické mládeže“, jež se jako obvykle v období svatojanském konalo v Praze i letos a mohu říci, že jsem se na tomto sjezdu poučil. Z nálady účastníků, z toho, co bylo provázeno souhlasem, ze stavu organizace, i ze směru činnosti, o čemž podali zprávu gen. duchovní rádce P. Pelikán a tajemník Janoušek, jsem postihl základní obrysy životních názorů mladých a zde podávám podstatné své postřehy v jakési fotografii vnitřku, nikoli vnějšku sjezdovém. Říkám předem, nemá nejen smyslu, ale bylo by přímo škodlivé zapíratí něco ze zjevů, které mi byly nápadné. Chci posloužit tím jak mladým, tak starším, kteří si musí všimati mládí a snažiti se je pochopit.

Zapíratí si vzájemný poměr, neříci, co mladým se nelíbí, pokládám za falešný postoj a neupřímnost, která se nevyplácí ani pštrosům, neřku-li lidem veřejně činným. Tím větší krátko-

zrakost by byla, chtítí neviděti skutečnost. Věčný antagonismus otců a synů, boj otců o nástupce, pokračovatele v jejich osobních snech a výbojích a touha mladých, obohatit život vlastními poznatky a boji na vlastní odpovědnost, to je obecná zkušenost a zjev. Není to záležitost jen katolické generace současné, ale celého českého života, všech směrů, všech politických stran, jejichž zakladatelé pomalu odcházejí s čestnými tituly a řády na odpočinek a místo u volantu předávají jiným. Jaké jsou tedy hlavní znaky životních názorů mládeže katolické?

Pro pozorovatele výročního sjezdu SKM byl úhrnný dojem ten: mládež cítí antipatii k základní nutnosti dnešního stranického života a zřízení, kompromisu a kompromisnictví, které je systémem naší politiky. Ze základní této linie šíří se pak neúcta k jasnému myšlení, čistému jednání, osobnímu charakteru a každé velikorysosti programové. Co s programem, když podmínkou vstupu všech stran do vlády, viz třeba jednání o poslední vládu, jest, aby všichni nechali programy za dveřmi a zasedli ke stolu s holýma rukama. Zde vítězí technika vlády, nutnost, že vláda musí býti, ale zřejmě žádný názor státní, hospodářský ani kulturní. V tomto prostředí pak lze těžko rozeznat honbu za mocí osobní od uplatňování moci tábora vlastního, poněvadž s programem jeho nikdo vyrukovat nesmí.

To je prostředí politiky, které mládež strhnouti nemůže; taková veřejná činnost nemůže býti ideálem mládí, které se od tohoto systému politického odvrací. To bylo vidět i na sjezdu SKM, že všechny účastníky ovládala určitá antipatie proti dnešnímu systému politické spolupráce a touto antipatií je zasažena i strana lidová.

Vůdcovská generace strany dovede sobě i jiným obhájití čestně taktiku a strategii strany, o tom není pochyby, ale hlavním argumentem je pohled do minula, srovnání s minulostí a poukaz na železnou nutnost současnou.

Tyto argumenty nejsou však rozhodujícími pro mládí, které minulosti nezná a nezná už ani pocitu té katolické izolace minulých dob. Mládež otvírá oči před sebe a kolem sebe a tu není pochyby, že z pohledu do osamocené přítomnosti velikého nadšení čerpati nemůže. Už sám princip spoluvlády dnešní dává zdánlivě najevo, že je lhostejno na příklad pro katolickou moc vládní, má-li 40 nebo 31 nebo 25 či ještě o něco méně poslanců, poněvadž tito sami svým číslem pořád nic nemohou mezi 300 vykonati, lépe řečeno znamenají, ať jich je 31 nebo 25, stále totéž. Ve vládě není vliv strany také nyní

větší ani menší, než byl ve vládě agrárně-katolické.

A přece tomu není tak. Je sice přibližně a na oko správný odhad, že malý rozdíl v mandátech neznamená zásadní změnu vlivu mocenského, ačkoli při některých vládních konstelacích by i jeden, dva mandáty rozhodujícím způsobem padaly na váhu, ale naproti tomu je jasno, že i menší počet silných osobností, individualit znamenal pronikavý vliv na veřejné mínění v demokracii. Tohle je největší vada dnešních poměrů, že těch osobností, blízkých svým duchem a cítěním potřebě nové poválečné doby a schopných býti protivahou prvních osobností českého veřejného života nekatolického, je žalostně málo. Nikoli číslo, ale osobnosti jsou slabinou naší veřejné práce katolické a příliv nových osobností zmnoží také čísla stoupenectva.

Touha nové aktivity katolické mládeže uplatňuje se dnes hlavně tímto směrem: větším zdůrazněním katolické obecnosti, hlubším náboženským úsilím, větším sebevědomím katolickým a určitou tvrdostí jeho myšlení. Je to vítaná, správná reakce na bahnitost všeho kompromisního, na mravní uvolnění všeho života a bezcharakternost a bezpáteřnost náboženskou i společenskou. Do hloubky, to je heslo výchovy mládeže v SKM, k větší mravní a charakterové přísnosti a to je nesporně nejlepší cesta výchovy katol. mládeže, žádaná přímo sv. Otcem. Ani katol. politika ve státě nemůže nic udělat, nemá-li za sebou armádu schopnou aktivity, armádu která by byla spolehlivým zdůrazněním a základnou akce vůdců. Každá vůdcovská generace je taková, jaké vojsko, a v demokracii tomu nemůže býti jinak. Dnešní strategie katolických stran odpovídá stavu katolického voličstva a možnostem jeho. Změna taktiky katolické předpokládá duchovní i akční přeměnu celého katolického tábora. V tom smyslu vítáme směr výchovy SKM k většímu náboženskému životu a uvědomění, k charakterové přísnosti a nekompromisnosti katolického ideálu životního. Mládež bez vysokých mravních a životních ideálů je mládeží úpadkovou. Bylo tedy potěšitelné slyšet, jak stoupá počet návštěvníků exercicií, až místa nestačí a bylo radostné poslouchat, jak SKM roste počtem, tiskem i činností organizační.

Od r. 1928 stoupl počet odběratelů Dorostu ze 4.900 na 8.500. Jak zakotvila eucharistická výchova, o tom svědčí stálý vzrůst Eucharistické ligy v SKM (na 2.190 s měsíčním sv. přijímáním) a 425 členů rytířského sboru sv. Václava (s týdenním sv. přijímáním). Ke dni valné hromady mělo SKM 407 místních skupin s 11.532

členy. Největší počet z nich tvoří rolničtí synové (37 procent), k nimž nutno připočítá 8 procent zaměstnanců zemědělských. Řemeslníků je pětina, studentů a úředníků 10 procent, dělníků deset procent. Z dívek je 75 procent u rodičů a v domácnostech, v samotném povolání 11 procent, studentek a úřednic 14 procent. Zajímavým zjevem je, že mizí převaha dívek nad muži, takže je zde už rovnováha obou. Sociologický rozbor těchto čísel by ukázal, jak obnova katolické mládeže jde z věřících vrstev venkova a z drobných vrstev měst a jak dělnická třída i v mládeži je ovládána stále socialismem a radikálním.

Sdružení katol. mládeže organizuje i nečleny strany lidové a různými organizačními pobočkami, jako skauti, zachycuje mládež katolickou mimo stranu pro katolické hnutí. V tomto směru činnosti je právě veliký význam SKM, v tom je jeho pravá katolická aktivita do hloubky i do šíře. Latentní a sotva skrývaný odpor této mládeže proti stínům dnešního stranictví nepokládám za žádné neštěstí, naopak. Má-li přijíti náprava, musí ji přinést nová generace a především mládež katolická.

Příliv nových sil s novými životními ideály bude znamenitým posílením i veřejné činnosti katolické, proti které ostatně mládež katolická se naprosto nestaví, a byl by na omylu, kdo by tvrdil opak. Mládež katolická projevuje znovu po několikaletém ochabnutí — které zachvátilo celý katolický život — vzrůst činnosti a životní aktivity a poslední sjezd SKM byl toho dobrým a radostným dokladem.

Do 25. roku České Ligy Akademické.

V neděli 11. května konala valnou hromadu Česká Liga Akademická, spolek katolických akademiků pražských vysokých škol, vstupující letos do 25. roku svého života. Sledoval jsem pozorně zprávu o činnosti spolku, jak ji podávali předseda ve svém výkladu zásadním, místopředseda v referátě o přednáškové činnosti a jednatel o životě spolkovém vůbec. Především musím říci, co jsem se chtěl na valné hromadě dozvědět, než vyložím, že jsem byl ve svém očekávání zklamán.

Chtěl jsem vědět — a nejsem, myslím, sám, kdo se snaží postřehnouti životní tep nové mládeže české — čím žije tato mládež, čím odlišným proti nám, kteří jsme vstupovali na pražskou universitu ve třech, čtyřech předválečných letech.

Především ovšem musím s radostí zaznamenat, že t. zv. tradice Ligy žije silně a nezměněně ve spolku, záměrně jeho vedením pěstována. Jsou to tři věci. Za prvé snaha, aby každý student vystudoval brzy a z universitních studií odešel do života jako dokonalá jednotka ve svém novém prostředí; aby tedy v životě ve svém oboru nebyl nikdy posledním, není-li už prvním. Za druhé žije ve spolku nezměněně tradice životně tvůrčí jednoty světového katolictví a národního českého vědomí. Za třetí mocné úsilí o soukromý náboženský život, náboženské uvědomění a mravní odolnost charakterovou.

Tyto tři rysy tradice ligistické žijí dodnes uvědoměle v spolku a po té stránce jsem se cítil na valné hromadě r. 1930 stejně intimně doma jako roku 1913, když jsem sám předčítal zprávu jednatelskou. Stejně dobře na mne působilo zachovávání všude a ve všem demokratického principu akademické svobody, výchova k užívání její při všem přísném zachovávání autority a pohybu v nutných březích svobody každé. Nenávídím ustrašence, nemám rád lidi, kteří se chovají, jako by katolicism oslaboval životní energii a ovšem mám bytostný odpor k tomu, co je nebezpečím výchovy v kolejích nábožensky vedených: přetvářka, zachovávání forem z důvodů nikoli vnitřních. O tohleto Liga vždycky bojovala v koleji Arnošta z Pardubic, dokud tam měla místnosti; shromažďovala výlučně jenom ty, kdo dobrovolně a z vnitřní potřeby se dobývali k náboženskému životu. Do kolejí přijdou (často na přímluvu pánů farářů, kteří se domnívají, že se tam může chovanec polepšit) akademikové, kteří uvnitř jsou lhostejní nebo i nenáboženští a kteří se pak podrobují určitým náboženským povinnostem formálně, ne-li dokonce aby si udělali oko, ale nikoli z vnitřní potřeby. To je věčné nebezpečí všech kolejí a jako důkaz by stačilo přehlédnouti si seznamy chovanců koleje Arnošta z Pardubic za posledních 30 let a pozorovat, jak se v životě ztratili. Kde jsou? O České Lize Akademické, kde kamarádi jsou kontrolováni vzájemně jen sami svou kázní, platí pravý opak. To už je bílá vrána akademik, který se v životě ztratí, ale proti katolictví se ovšem nepostavil ještě žádný. Tohle to, ta dobrovolnost kázně a dobrovolnost náboženského vnějšího života z vnitřního úsilí, to je také duch České Ligy Akademické, duch ligistický; neměla vždycky v minulosti Liga proto na ruzích ustláno. Ale nestalo se také, aby ligista vystoupil z církve, jako to učinili někteří chovanci koleje, třeba velmi oblíbení.

Pro akademické spolky katolické nejlepší for-

mou duchovního vedení je kněz kamarád, který nemaje žádného nadřazeného postavení světského a vmýšleje se do psychologie mládí, užívá argumentů rozumu a mravní autority za jedinou formu nátlaku na akademickou mládež. Ze všeho ostatního je více škody než užítku. Umrtvování vůle k životu, k činům, k podnikavosti občanské a iniciativě není správnou výchovou k aktivitě, jíž je třeba nové generaci katolické. Ale to jen tak mimochodem.

Na zprávách funkcionářů bylo nejzajímavější přiznání místopředsedovo, že na všech přednáškách spolkových loňského roku — jichž se zúčastnilo průměrně 50. procent členstva — nebylo takřka žádné debaty. To mluví jasnou řečí o tom, že tato přednášková akce nezasáhla živoucího nervu členstva, že nevyplývala ze zájmu a přání členů, že nebyla výsledkem sporů, bojů, pochyb a úsilí studentstva akademického. V serií přednášek, které byly vyjmenovány (bylo jich asi 18), byly některé, k nimž se toho v debatě mnoho přidat nemohlo, ale o jiných mohly býti spory, debaty, dotazy, protesty a obhajoby. Proč ten nedostatek zájmu? Měl jsem v Lize také přednášku o cestách katolické obnovy u nás; byla přijata se souhlasem, ale debata žádná. Bylo mně, jako by přede mnou v této mládeži stál někdo neznámý, marně jsem ohmatával očima i tušením hlavní středisko zájmu, centrum hlavního napětí, místa nejvyššího a nejnižšího tlaku v duších těchto studentů. Marně. Zpovídám se z této nejistoty, z tohoto nezdaru postřehnout to, čemu se říká: elán, duch generace. Není ho? Nevěřím tomu. Zpráva jednatelská, kterou jsem sledoval velmi pozorně, k mému poznání nepřispěla ničím. Všecko, co se v lize děje, dělali jsme před 15 lety také. Ale mívali jsme boje o věci, o které dnes už se nebojuje, debaty o otázky veřejné, oposice. To by také nevadilo, kdybychom viděli nové úsilí o nové, nebo proti novým věcem, lidem, institucím, směrům.

Čekal jsem, že jednatelská zpráva poví něco o životě členů, o jejich zájmu a práci i mimo spolek. Nic. Účastní se veřejné činnosti kulturní nebo politické, jsou činní literárně, jsou to sportovci, mají vedlejší zaměstnání, nebo jakým způsobem vůbec vyvíjí se jejich mládí mimo studium? Kdyby tu aspoň byla fotbalová jednáctka, tenisový klub, nebo naopak odpor ke sportu takovému. A co v politice, jak se dívají tito mladí na náš veřejný život, jsou demokraty nebo jim bijí do očí vady demokracie stranické? Co jste vy, mladí akademici, jejichž jménem si stěžoval předseda na malý zájem oficiálních politických i nepolitických kruhů katolických?

Děšť otázek by se mohl spustit a zvědavosti tazatelů byly k dispozici jen dvě zmínky drobnější ve zprávách. Zmínka, že orelskou jízdu o svatováclavských slavnostech tvořili většinou ligisti (což je potěšující zjev) a pak ironická poznámka předsedova o čtenářích „Šejdrem“.

Těmito dvěma sousty tedy má zvědavost nebyla nasyčena, a byl bych velmi rád, aby vedení spolku příště si všímalo více těchto věcí a při příští valné hromadě podalo všem účastníkům roentgenovou fotografii života svého členstva. K tomuto tématu se ostatně ještě vrátím, ale bylo by dobře, kdyby tak učinili především ti, o nichž je řeč. jd.

Vědomí jednoty úkolu veškeré mládeže katolické.

Poslední rok, rok svatováclavských a svatojanských jubilejí, vůbec znamená zvýšení činnosti, zvýšení aktivity mládeže katolické po několikaletém ochabnutí činnosti, která zachvátila celý katolický život, jeho metody a formy.

Loni ožila činnost SKM, předtím už se staly pokusy o vyšší aktivitu Akademické Ligy, o všem nikoli ještě úspěšné, velmi pěkně se uvedly v život skautské oddíly a konečně založena Mladá generace, která jednak sama, ale více různosměrným protitlakem vzbudila zájem o nové organizační formy katolické mládeže.

Různý tento vzestup je nesporně potěšujícím zjevem a měl by vyvolat vyšší a větší zájem vedoucích kruhů katolických, než se dosud děje. Aktivita mládeže, to je první podmínka katolické akce. Druhou je vědomí jednoty úkolu veškeré mládeže v různých organizacích mladých, živoucí vědomí jednoty, plánovitě pěstované.

Manifestací tohoto úkolu a nutnosti této spolupráce mladých byla schůze konaná 21. května v Praze v sále katol. tovaryšů, na které vedoucí osobnosti organizací mládeže vyslovily své svorné přesvědčení o nutnosti jediné a jednotné linie mládeže všech organizačních odstínů. Tato schůze byla velmi významná svým duchem a příkladem, který tím byl dán všem venkovským organizátorům mládeže a členstvu.

Na schůzi v úvodním proslovu vyložil dr. Doležal, že organická jednotnost širokého a rozvětveného proudu všech organizačních způsobů katol. mládeže je samozřejmou nutností a předpokladem mocnějšího nástupu mládeže vůbec. Říká se už od let venku o Praze, že se to tam věčně pře a nejednotně vede. Co se všemi druhy organizací a směrnic a podniků má počítí jed-

notlivec, který venku v obci chce učiniti zadost všem potřebám hnutí a organisuje mládež různými těmi směry? Proto je jednotnost žádána především z důvodů pracovních. Tato jednotnost nijak nevyklučuje živou aktivitu všech složek, ale je nutno v konkrétních případech veřejných akcí vystupovat v jednotné linii. Takový příklad byla, řekněme, akce protibolševická, vyvolaná sv. Otcem, která měla býti zvednuta především všemi organisacemi mládeže jako příklad katolické akce.

Ta spolková tříšť, to je pořád jakési dědictví provincialismu, kterým katolické hnutí v Čechách trpělo těžce před válkou a z kterého se nevyzulo úplně dosud. Proti tomuto systému je prvním úkolem celé mladší generace výchova k uvědomělé jednotě. Více svobody a volnosti a ducha, ale také více vědomé kázně v společné jednotě. To je generační výchova k plnosti katolické aktivity u nás, zvedání společných cílů nad veškerým provinciálním separatismem.

To neznamená rušení ničeho, co zde je, ale náplň novým duchem, neboť duch oživuje formy a tvoří je. Všecky složky organizací mládeže mají své oprávnění životní a dílčí úkoly.

Především je to nejzákladnější organizace S. K. M., která podrobuje katolickou mládež hromadné pokračovací škole a výchově náboženské a charakterové. Mravní výchova a vštípení základních katolických nauk a povinností, jako základu ostatní veřejné činnosti katolické, je hlavním úkolem SKM. Je to nejlepší výchova i pro politiku katolickou, poněvadž stoupenci takto vychovaní vždy budou vědět, co je hlavním a co podřadnějším úkolem veřejné činnosti katolické a budou nejpevnější oporou této činnosti v dobách nejhorších. Speciální organizační formou téhož ducha a úkolu pro nábor nejmladších jsou skauti. Skaut zachycuje mládež školní a usměrňuje její romantism i potřebu po útěku z velkoměsta a dílny tovární či živnostenské. Jeho možnosti jsou větší a širší než výchovy tělocvičné. Nutnost dnešního sociálního života: jednou týdně ven ze zavřených místností dá se usměrniti pro katolickou akci, na př. hromadné návštěvy kostelů v nevěreckých krajích, kde v neděli dopoledne je pak sloužena mše sv. se zpěvem. Skautské hry, tábory v přírodě pak už od mládí jsou nejlepší výchovou k aktivnosti, samostatnosti, odvaze, jak skautské heslo: „Buď připraven!“ naznačuje.

Speciální význam mají dvakrát už v Praze pořádané kursy pro odborové, stavovské i kulturní vzdělání mládeže dělnické, pořádané Všeod. sdružením křesť. dělnictva v dohodě s S. K. M. Orel zachycuje svou tělovýchovnou i vzdě-

lávací činností velikou část mládeže, jak toho skvělý důkaz podaly dětské dni o Svatováclavských dnech Orelstva. Přesto zdá se, že jako u Sokola i DTJ. orelské vedení čím dál více bude muset rozšiřovat svou tělovýchovu sportovně, kde individuum se může uplatnit ve směru svého osobního zájmu a vlohy.

Studentstvo vysokoškolské organisují akademické spolky; v Praze Česká Liga Akademická, jejíž členové spolupracují v ostatních spolcích mládeže vedle svých úkolů vlastních.

Zcela speciální úkol výchovný mají ofensorní sbory, které organisoval člen zem. výboru F. Zelenka v počtu přesně omezeném a žádnému jinému směru výchovy mládeže nekonkurující. Svou přísností výchovy individuální jsou jakousi vyšší speciální školou k činnosti veřejné.

Svatováclavská liga, pokud činnost její zasahuje mládež, má opět význam speciální, kulturně náboženský v tradici svatováclavské, což se děje hlavně činností přednáškovou a akcemi náboženskými.

Konečně povahu zvláštní má Mladá generace lidové strany, která vychovává mládež k politické práci. Strana si musí opatřiti dorost školený, náhradnické sbory pro své důvěrníky, členy obecních zastupitelstev, místní funkcionáře atd.

Všecky tyto různé cesty mohou znamenat zmnožení aktivity veškeré katolické mládeže a mohou se uplatnit podle místních potřeb a poměrů jako různé cesty náborové k těmto cíli.

Konkurence se musí tedy jevit na venek v úsilí proti odpůrcům, nikoli uvnitř mezi sebou. Jsou to různé zbraně téže armády a proto musí spolu organicky spolupracovat v úhrnné jednotě téhož strategického plánu. Jde právě o manifestaci tohoto ducha a této vůle k větší aktivitě a jednotnosti různosměrných organizačních cest.

Po tomto úvodním výkladu dra Doležala vyslovili naprostou názorovou jednotu vedoucí funkcionáři všech organisací katolické mládeže nebo organisací také mládež soustřeďujících.

Dr. Heyduk vyložil účel skautingu a jeho možnosti, zachycovat mládež škole odrůstající v době, kdy zájem o vzdělávací činnost ještě není tak uvědomělý a kdy touto formou je možno získati děti formálně katolické postupně katolickému aktivnímu životu. Potřebám mládeže musí odpovídati duch skautingu. V organisovaných našich kruzích se vyskytuje mnoho spolkařských nectností, pomluv, zbahnělostí, nevraživosti na vedoucí jiných složek, úzkoprse závisti z úspěchů, klepy atd. To všecko musíme hodit přes palubu a příliv nových sil musí zaplaviti staré usazeniny. Mládež musí míti čistý idealism a nesmí býti otravována malicher-

nostmi v organisacích. Musí zde býti jedině řečiště katolické mládeže, mravně vyšší svého okolí.

Kol. Janoušek, tajemník SKM., vysvětlil, že S. K. M. nikdy se nestavělo proti spolupráci se všemi složkami mládeže; loni utvořilo Svaz s katol. omladinou moravskou. Již dříve vždy obnovovalo pokusy o sblížení a spolupráci s Orlem a kursy SKM. také Orli všude navštěvují. Má-li býti celková spolupráce všech aktivní, je nutno to ujednat mezi vedoucími, tak aby se vyloučila vnitřní konkurence číselná: vzájemně si mechanicky nepřetahovat členstvo a pracovat.

Předseda České Ligy Akademické kol. Fiala pravil, že téměř všechny zde zúčastněné organisace zakládali a budovali naši členové a jsou v nich organisováni. Je-li dnešek trochu odchýlný, neznamená to a znamenati nebude, že budoucnost, kterou tvoříme všichni dohromady, bude také taková. Pracujeme na duchovní, náboženské obrodě národa. Cítíme a poznáváme, že katolictví jest tou největší aktivností, která může v duchovním světě existovati. Tou síleni, ji rozšiřující, jí tmeleni a stmeleni v jeden šik, šik mladých katolíků českých, katolíků pevných a ve všem, neohlížejíce se, zda jsem organisován zde či tam, šířiti budeme společnou ideu, za jediným cílem. Pracovati budeme, kde jest potřeba a nutno. Mám na mysli naše členy — akademiky, kteří o prázdninách, ať hlavních či vánočních neb velikonočních, mohou mnoho vykonati. Přípravu jim dáváme my a možnost, prosím, dejte jim vy. Dnes pracují jen jednotlivci, ale chci dokázati, aby všichni, celek — Liga pracovala.

Mnoho se namluvilo a napsalo o jednotném postupu, jednotné frontě. Výsledky zklamaly. Chceme-li něco dokázat, nesmí za nás mluvit slova a plány, nýbrž činy a skutek! Nejsme vůdci ani vedoucími organisací, které nás sem vyslaly, to vše v zájmu jednoty musí ustoupit, neboť jinak se bude domlouvat o to, který spolek jest lepší, silnější, užitečnější a snad i nutnější. Jsme služebníky velké ideje, jsme služebníky Krista. Všechny spolky jsou nutné, jinak by jich nebylo a mládež musí mít výběr, každého láká něco jiného. To jsou cesty, které mohou býti a mají býti rozličné.

K lepšímu, jistějšímu postupu uznáváme nutnost centra, z něhož by vycházely pokyny jednotné práce, síly i postupu. Jde nám o společný postup katolické mládeže a ten také nás sem přivádí, ne dělání politiky. Budeme-li prolnuti aktivitou katolicismu, vnitřně silni a jednotni, vykonáme na venek více, nežli si myslíme. Toho-

to ducha svornosti, jednotnosti a bratrství musíme vštípit všemu našemu členstvu.

Člen zem. výboru F. Zelenka ukázal, že úkol ofensorných sborů jest ostře vymezen a liší se docela od úkolů všech složek katol. mládeže. Jsou školou, ve které vybraní jednotlivci jsou teoretickým a praktickým výcvikem připravováni k různým úkolům veřejného života, sloučeným v poslední své etapě ve velkou katolickou ofensivu, o níž jsme přesvědčeni, že přijítí v dohledné době musí. Proto nazýváme se ofensores, výbojci. Přihlédneme-li k procentu katolíků vůbec a k procentu uvědomělých a praktických katolíků zvláště, jaký ohromný úkol před námi a jak krásný. Ofensivu vésti je věcí celé generace katolické — ale my vychovatelé chceme vůdce a podvůdce vojska této ofensivy. Po tomto vysvětlení našeho úkolu jest zajisté každému zřejmo, že nekonkurujeme se žádnou ze stávajících složek katol. mládeže a to ani s Mladou generací, jež převzala sice od nás organizační formu, ale upravila ji pro masové organizování, kdežto my přísně se držíme pouze individuální výchovy jednotlivců. V našich řadách jsou tedy členové všech stávajících složek katol. mládeže, pokud jim zaměstnání v nich dovoluje plnit povinnosti našich sborů. Vedle taktických důvodů jsou to také dříve zmíněné důvody k tomu, že máme systemisovaný stav ve Sborech. Pouze ze tří Legií o 300 mužích s 33 instruktory a náčelníky, rozdělených na pětičlenné Sbory, skládá se Liga. V Praze na př. smí být pouze 10 Sborů, t. j. 50 mužů s instruktory a náčelníky, v Brně pak právě takový počet z Legie třetí. Dohromady tedy jeden tisíc bojovníků chceme ve Sborech do pěti let vychovat.

V prvé řadě tedy jest to *výchova jedince*, neboť jedinec jest vše a masa, nemající čas myslit a odhadovat, jest takovou jako jedinec, který ji vede. O individuality tedy jde. Toto sledující, jak Sbory ofensorné, tak Škauti přihlásili se za volný odbor již stávajícího Sdružení katol. mládeže.

Kol. Klimeš, dlouholetý tajemník likvidující zemské rady Orla v Čechách, ukázal, že Orelstvo soustředilo o Svatováclavských dnech veliké množství mládeže. Vedení Orla vždy vítalo akce k jednotné spolupráci mládeže, ale jsou ovšem značné překážky s různými organizačními formami, které se nedají snadno překlenout. Korporace stejných cílů přebírají si lidi, je proto třeba častého styku vůdčích lidí. Množství spolků zatěžuje aktivitu katolického hnutí. V Plzni na př. je na 23 katol. spolků a všude tíží lidé (a je jich málo) v kulturních, politických i tělo-

cvičných spolcích. Dohoda k jednotě musí zde být v praxi.

Kol. Stehlík, tajemník Mladé generace, upozornil na mimořádnou péči, jakou věnují svému dorostu všechna veřejná hnutí a politické strany. My máme různé možnosti organizačních cest, ale v demokracii je politická moc zárukou i plné svobody náboženské a kulturní. Jenom strana, která si zajistí dorost pro svou činnost politickou, má budoucnost. Chceme pracovat v jednotě s veškerou katol. mládeží a sjednocení všech mladých sil by mělo být jasné všem. Tento výklad doplnil pak taj. Kliment potřebou politické výchovy pro funkcionáře a činitele politické, při čemž tito všichni mohou a mají být členy jiných spolků katol. mládeže.

Dr. Václav Janda, předseda Ligy svatováclavské, připomněl, že Svatováclavská liga je nástupcem Sdružení katol. inteligence a Říšského poradního sboru a vždy se snažila o koncentraci kulturní práce katolické. Při své přeměně pamatovala na spolupráci všech kulturně vzdělávacích a výchovných složek tím, že zvolila všechny vedoucí představitele jejich do ústředního výboru. Proto dala souhlas k nové iniciativě k jednotné spolupráci všech složek katol. mládeže, jak dnes k ní všichni projevili vůli.

Na konci schůze konstatoval dr. Doležal, že všechny projevy ovládal jeden duch a že je shoda základní vůle manifestovat jednotu úkolu mladých při spolupráci v různých cestách organizace.

Z hlasů všech byla zřejma potřeba styku vedoucích osobností umožňující iniciativu k společným akcím. Mnozí pak projevili vůbec přání po úhrnné jednotnosti všech složek mládeže, dokumentované vnější volnou formou. Avšak i tyto všechny projevy samy o sobě budou vykonávat mocný mravní tlak na mládež, aby z její vůle dědictví provincialismu bylo překonáno mocnou akční jednotou celé mladé katolické generace.

Šrámek na Slovensku.

(Po zemském sjezdu lidové strany v Žilině.)

Zemský sjezd čl. strany lidové v Žilině znamená po diskusích o katolickém bloku, v nichž luďáci žádali likvidaci Mičurova hnutí, nový nástup lidové strany na Slovensku. Sjezd z 11. května, jehož se zúčastnil rozhodujícím způsobem říšský předseda strany dr. Šrámek, je začátkem nové éry lidové strany slovenské a manifestační proklamací Šrámkovy zásady, že československá strana lidová v sobě uskutečňuje

jednotnou frontu katolíků českých, slovenských a podkarpatských. Sjezd sám byl dokladem trvalého vzestupu strany na Slovensku, neboť se ho zúčastnilo na 1000 delegátů a hostů z celého Slovenska, kdežto na posledním sjezdu v Trenčanských Teplicích roku 1927 jich bylo sotva sto.

O katolické politice slovenské a katolickém bloku promluvil dr. Martin Mičura stručně a jasně, že odpovědnost za zmar jednotné fronty katolické padá na Hlinku a stranu ludovou: „Velmi litujeme, že Hlinkovci nedovedli ještě upravit svůj poměr k naší republice a katolickým stranám takovým způsobem, aby nebylo překážek k vytvoření silného tábora katolíků v Čsl. republice, který by byl u nás rozhodujícím a největším činitelem. Jestliže na příklad němečtí soc. demokrati a němečtí agrárníci dovedli se sejít k spolupráci s českými svými příbuzenskými stranami, není jistě věcí nemožnou, aby i českoslovenští katolíci všech národností, v první řadě ale katolíci Slovinci a Češi, nemohli se spojit v jeden blok. Chceme-li vytvořit blok všech katolických stran, je nutno stvořit nejprve základ pro blok slovenských stran katolických. Vybudování jednotného tábora katolíků je plánem říšského předsedy strany ministra Šrámkova. My pevně věříme v uskutečnění tohoto programu, neboť už vícekrát dokázal svoje vůdcovské schopnosti, svou prozíravost a schopnost vést katolíky republiky k novým cílům. Používáme této příležitosti, abychom mu vyslovili svou důvěru a vděk za všechnu práci vykonanou a žádali ho o další pomoc.“

Závěr vět Mičurových zanikl v bouřlivých projevech souhlasu a tomuto manifestačnímu ohlášení Mičurovu odpověděl stejně jasně a na všechny strany předseda strany Šrámek. Vzpomínáje tisíciletí katolické minulosti české a slovenské i obnovy jednotného státu, pravil:

„Sbratřili jsme. Chceme pomáhat, aby tento stát navždy zůstal samostatným. Dali jsme se národu cele k dispozici. Vyžaduje to někdy sebezapření a oběti. Nepodařilo se nám vždy tu jednotu katolíků udržet. Tu přišli jste aspoň vy a pomáháte nám v pokřesťanění celého národa. Je mi dobře známo, jaké práce a námahy stálo to vaše úsilí. Dnes je mi na tomto sjezdu velmi milou povinností, poděkovat vašemu vůdci dru Mičurovi, kterého jsem prvního poprosil, aby tuto organizační práci začal. Vzdávám vám srdečné díky za tu práci a gratuluji slavnému sjezdu k takovému předsedovi. Půjdeme vždy pospolu věrni sobě vždycky za oním velikým společným úkolem na Slovensku

pracovat pro stát a víru. Prozíratelnost sama určí čas, kdy se naše šiky ještě více rozšíří.“

Touhle řečí — po prvé na sjezdu strany na Slovensku — se Šrámek manifestačně přiznal k svému dílu a k iniciativě vyvolání lidové strany na Slovensku a vyslovil rozhodnou vůli, pokračovat v dosavadní cestě. Po dlouhých diskusích o katolickém bloku je dnes jasno, že nemůže být uskutečněn za podmínky luďáků, aby lidová strana na Slovensku likvidovala. To není ani v moci říšské strany vyhnat své vlastní příslušníky ze svých řad. Jasná řeč Šrámkova v Žilíně vnesla nové světlo do názorů na slovenskou politiku strany a dnes už není pochyby, že Šrámkova rozhodnost vybudovat mocnou celostátní stranu s programem československé jednoty, s obětavou věrností státní myšlenky a s metodou drobné, konkrétní práce na Slovensku, je nejbezpečnější cestou k vytvoření jednotné katolické politiky československé a tak i ke katolickému státnímu bloku. Málokdy dříve Šrámek veřejně promluvil s takovou rozhodnou jasností a jeho řeč bude jistě nejlepší metodou i vůči ludové straně, s níž jednotný politický postup je Šrámkovým cílem dnes zrovna tak jako v dobách, kdy katolíci čeští i slovenští vystoupili ve volbách 1920 s jedinou kandidátní listinou a byli soustředěni v jednotném parlamentním klubu. Boj o linii státní politiky katolické musí být nejdříve vybojován a jednotný postup vnější bude pak jeho pozeňnaným výsledkem. Pak také jednota katolíků českých a slovenských bude stát na pevných základech a pak teprve bude moci uplatnit plně svou váhu v politice a vedení státu.

O zemskou radu Orla v Čechách.

Na říšském sjezdu Orla v Brně bylo v nových rádech stanoveno, že zemské rady mohou být (vedle zásadní centrální organizace župní) zřízeny jen tehdy, jestliže pro zřízení jejich vysloví se všechny župy v zemi. Na Moravě přirozeně zemská rada zřízena nebude, poněvadž tam mají středisko brněnské a v Čechách se všechny župy pro zřízení zemské rady pražské nevyslovily. Usnesení pro zemskou radu učinila sice většina žup: pražská, budějovická i plzeňská, ale největší župa se 49 procenty všeho Orelstva v Čechách, župa královéhradecká, se na župní schůzi v neděli 4. května vyslovila proti a sice v poměru 84 hlasů proti 17, tedy velikou většinou. Udržení zemské rady v Praze stalo se tak úplně nejistým, ač-li nedojde ještě k dohodě.

Objevily se obrysy vládní většiny bez agrárníků.

Nejpozoruhodnější událostí vnitropolitickou poslední doby byla nesporně skutečnost, že v parlamentních výborech, jednou v senátě a jednou v poslanecké sněmovně, byli zástupci agrární strany poraženi v otevřeném hlasování všemi stranami vládními, vyjma živnostníky, za pomoci katolických stran opozičních. Šlo o agrární návrhy, oddalující přijetí zákonů o staropensistech a podporách v nezaměstnanosti podle gentského systému (státní příplatek k podporám odborových organizací). Je to zdánlivě věc podružná a neměla následků přímo viditelných, ale je to přece jen věc, která se od počátku republiky ještě nestala. Osamocení agrární strany, přemáhající vnitřní rozervanost vnějším radikalismem, objevilo se zde v překvapujícím sousedství — většiny zcela nové: dostačující většiny vládní bez republikánské strany. A je velmi pochybno, zda by živnostníci, kdyby šlo do tuhého, chtěli sdílet opoziční úděl se stranou, které se drží především proto, že je u moci.

Osamocení agrární strany nebylo osvětleno jen těmito dvěma případy z parlamentních výborů, kdy všechny strany odmítly diktát agrárních radikálů. Ještě jasněji se objevilo ve všem českém tisku, když i „Národní Politika“ svým článkem: Příroda chce, aby bylo laciněji, vystoupila proti základní směrnicí agrární politiky hospodářské: léčení krise hospodářské umělým zdražováním potravin, mouky a masa. Je zřejmo, že správná cesta hospodářské obnovy je právě opačná.

To neznamená, že lze obětovat oprávněné zájmy zemědělského stavu, v tom jsou zajedno všechny strany, ale zvyšovat cenovou úroveň je cesta hospodářské slepoty. I agrárníků je to slepota mocensky politická. Dnes je zřejmo, že vláda bez agrární strany možná je a že by měla také státní i hospodářský program dost jednotný.

Byly by to smlouvy obchodní se sousedními státy, generální revise celního sazebníku, dokončení pozemkové reformy a tužšího podřízení reorganisedního Státního pozemkového úřadu vládě, zemědělské komory s poměrným hlasovacím právem všech zemědělců, změna zákona o plemenitbě hospodářského zvířectva a pojištění proti živelním pohromám. Vláda bez agrárníků by mohla udělat ve prospěch zemědělského lidu mnoho populárních opatření, a nikoli nejmenší z nich by byla revise hospodářství na státních statcích a změna systému v rozdělování subvencí.

V parlamentních kuloárech dokonce už byla uváděna ministerská listina bez agrárních členů. Ale právě reálná možnost změny vlády velmi rychle způsobila u agrárního vedení obrát. Posl. Beran pak prohlásil, že ani na volby, ani na vystoupení z vlády žádný agrární ministr vůbec nepomyslí.

Tímto změřením sil a obhlédnutím situace přece však znovu klesla prestiž strany republikánské, která svůj vrchol — jak to přímo řekl předseda soc. demokratické strany Hampl — má řež za sebou. Rozhodující boj příštích voleb bude zápas soc. demokracie i o číselný primát ve sněmovně, ale zdá se, že teď na delší dobu zůstane dnešní koalice, když byly ohmatány hranice agrárního vlivu. Nutno dále přiznat, že podmínky pro vládu bez agrárníků zde ještě plně nejsou a hlavní důvod toho je v situaci stran katolických, které by přirozeně musely vykáázat schopnost býti rovnováhou vlivu socialistického a vyvinout pozitivní sjednocenou aktivitu v tomto směru. Naopak ale zase je pravda, že taková koalice jako útvar z nutnosti by měla důvod existence, pochopitelný voličstvu obou zásadně odlišných vládních skupin.

Odvodová aféra — aférou všech.

Odvodová aféra podplukovníka zdravotní služby dra Arnošta Dvořáka, autora několika dramatických her, mezi nimi i Matěje Poctivého, vzrušila veřejnost právem pro několikery svůj význam. Především tu pokračují zločiny a přečiny inteligence, z nichž nejvýznamnější byla účast dra Klepetáře na vraždě. Teď šlo o českého spisovatele ne zrovna z posledních, třeba byl původu židovského. Podle nařčení propouštěl dr. Dvořák za úplatky u odvodů syny pražských boháčů a předních politiků. Synové agrárních vůdců, i když už byli odvedeni, stávali se po 6 měsících přebytečnými. Aféra hrozila stát se velikým procesem, ale postupně se proměňovala jenom ve škandál naší armády a poválečné vlastenecké, státotvorné bohaté vrstvy. Když se našlo v zápisníku dra Dvořáka několik jmen ministrů, bývalého předsedy vlády, vysokého vojenského hodnostáře a řady politiků, kteří podle výše postavení buď žádali, aby na X. Y. byl vzat zřetel nebo prostě žádali přímo, aby byl u odvodu propuštěn, začal elán vyšetřovací podřimovat a vyskytly se už zvěsti, že vlastně nic nelze dokázat a že půjde asi jen o disciplinární přestupek. Pan ministr nár. obrany také od jednoho prohlášení k druhému mírnil se ve výrazech a zapadal do všeobecných úvah a tak se zdá, že místo velryby nakonec zůstane v síti

vojenské spravedlnosti malý pstroužek a nakonec upadne do nemilosti ten, kdo aféru tak nadul a vyvolal.

Ale nás zajímá na věci ještě něco jiného: že v očích obrovské většiny občanstva se tahle aféra za žádnou hrůzostrašnou věc nepovažuje (vyjma brání těch peněz). Vždyť jsme generace, která švindlovala hromadně a vědomě po celou válku, intervence i úplatky byly běžnou věcí u těch, kdo na to měli a dnes téměř každý chce se buď vojně vyhnout, má-li v civilu důležité zaměstnání, nebo aspoň službu zkrátit. Co intervencí dostanou takhle poslanci od voličů a žádá se na nich přímo, aby se zasadili o předčasné propuštění z vojny. Když už jednou je zavedena instituce „přebytečných“, chce jím být každý a není divu, že los padne i na syny předních finančníků a politiků. Něco podobného je ostatně i s náhradní zálohou. Vojna dnes pro mladého člověka není žádnou výhodou ani před očima státu, a často je přímou pohromou. Znam profesora, který dostal po studiích místo, ale poněvadž byl odveden, přišel o ně a pak po vojně po tři roky místo nedostal. Byl trestán státem za službu na vojně.

A ještě něco o odvodové všeobecné spravedlnosti. Odvádějící komise má rozkaz odvésti určitý počet branců, řekněme v určitém místě 120. Ale zdravých a služby schopných je tam dejme tomu 200. Podle jakého měřítka budou propuštěni ti zdraví? Je ostatně známo, že poslední den u odvodů se nejméně odvádí a proto i s touto okolností se dějí určité manipulace. Zkrátka vojna dnes je obecně považována za obtíž a jakýsi trest. To je přesvědčení skoro obecné u všech občanů i vlastenců, nejen menšinových národností a komunistů, ale i předních politiků státotvorných i ministrů.

Jenom snad ti, kdo se v civilu mají zle, vojnu považují za věc žádoucí. Není také pochyby, že pro čeledína, řekněme na Podkarpatské Rusi, který se na vojně bude mít jako nikdy doma, který uvidí kus světa a naučí se číst a psát, je vojenská služba rozhodně příjemnější než pro pana Lažanského, Hechta nebo syna ministra Čsl. republiky.

Při této aféře stojíme tedy před podivnou věcí: paragrafy trestají těžce něco, co veřejnost pokládá za méně tragické. Vyhnouti se vojně je zločin, po němž touží skoro každý. To je doba. To je výchova. To je stav kulturní a sociální dnešní společnosti. Důstojník není ideálem mužů, poněvadž není už ideálem ani žen. Radujte se pacifisté, plačte státníci, pokud jste nežádali, aby váš syn byl od služby vlasti, jak

zněl romanticko-sentimentální pojem, osvobozen.

A pan ministr Národní obrany, až se ujme po třetí slova o aféře pplk. Dvořáka, ať nám řekne, zda v nejtajnějším koutě svého srdce není přesvědčen, že názory dra Dvořáka na vojenskou službu nejsou podobné jako většiny národa Švejků. Filosof ostatně má možnost říci, že jsme příliš kulturní.

Ant. Novák:

Školské otázky.

Reformní program školský vyjádřil ministr školství — pardon! — poslanec Vojta Beneš v květnovém čísle „Práva Lidu“ takto:

„Vykonalí-li reformní komise všechno na záchranu ref. reál. gymnasia, odstraní-li těžké nedostatky učebnic, připraví-li last not the least tolik nutnou organizační reformu měšťanské a střední školy, která vyrovná měšťanskou školu s nižší školou střední nikoli na úkor životnosti měšťanské školy, nebyly zřizovány marně. Reforma středoškolských učebnic bude sama o sobě hotovou revolucí na střední škole.“

Také nové zákonitě uspořádání pokračovacích škol průmyslových, živnostenských, kupeckých, hornických a zemědělských vůbec, které se objevilo jako jediný školský bod obsáhlého programu této vlády v nejbližší budoucnosti — je čin naprosto nutný. Po legislativním rozřešení volá újezdní škola měšťanská. Musí to být nejmenší příležitost, již dává stát svým občanům a jejich dětem. Všem dětem normálním. Chceme, aby byla čtyřletá, poslední ročník fakultativní pro děti, povinný pro stát. Toto vybudování měšťanského školství je nutným předpokladem reformy školské. Zvláště Slovensko a Podk. Rus na ně čeká. Mohl bych programaticky vypočítati další potřeby: reformované vzdělání učitelské, které je předním požadavkem dobré reformy školské, unifikaci školskou a zestátnění školy (nejméně však jejího učitelstva), měl bych žádati reformu správy školské.

Z dob ministrování Hodžova je připraven návrh zákona o úpravě odpočivných a zaopatřovacích platů některých zaměstnanců nestátních škol na Slovensku a Podkarpatské Rusi,

- osnova o újezdních školách měšťanských,
- zákon o školách mateřských,
- o okresních školních inspektorech,
- o nové úpravě učitelského vzdělání,
- unifikační zákon školský,
- osnova zákona o živnostenských školách pokračovacích,
- konečně osnova o správě školské.

Mohl bych, píše Vojta Beneš, tento bohatý program doplnit ještě požadavkem zestátnění školství a nejméně učitelstva národních škol, nutností nového disciplinárního řádu školního a vyučovacího, požadavkem vlastní pragmatiky československé, která by byla šita podle demokratického stříhu — a bylo by to asi tak všechno, nebo skoro všechno, co na nás netrpělivě čeká na školské roli a před čím zavíráme prozatím ještě oči.

Z tohoto výčtu je patrné, že socialisté nechtějí vyvolávat novou habrmanovskou éru. Většina předloh vytčených posl. Benešem je nesporných.

Reformní reálná gymnasia se ztěží dají zachránit po jazykové úpravě provedené min. Hodzou. Přeměňují se překotně na reálná gymnasia. Nebyl to šťastný typ a křísit jej nemělo by smyslu.

Reforma učebnice bude záležitostí v nové restrikcii látky. Také proti tomu nelze nic namítat.

O organizační reformu měšťanské a střední školy bude sveden boj. Zatím vyšel jen výnos, aby se těm, kdož s výborným prospěchem chtějí z měšťanky přestoupit na gymnasium, prominula zkouška z předmětů, které jsou na obou školách, takže se bude zkoušet jen z jazyků (na př. latiny).

Při tom zůstane do té doby, dokavad se neosvědčí pokusné školy zv. Comenium. O těch bude řeč později. Na revoluční reformu středoškolských učebnic jsme zvědaví.

Uspořádání pokračovacích škol všech typů jsou věci nesporné. Zřízení újezdních škol měšťanských je otázkou peněz a v nejlepší případě budou se zřizovat postupně podle místních poměrů. Se zásadou, že se všem má poskytnout rovná příležitost ke vzdělání, souhlasíme, třebaže v praxi se zásada tato těžko dá provést.

Reforma učitelského vzdělání.

Reforma vzdělání učitelského, tak jak byla projektována (státní škola a dvouletá akademie pedagogická), neprojde. Není také účelná, protože by státní škola musila k vůli učitelským kandidátům měnit osnovy. Na střední škole nepěstuje se metodika, nebere soustavně pedagogika, nejsou praktické výstupy atd. jako na učitelských ústavěch. V akademii, která si bude dávat nátěr vysoké školy, se těmto věcem kandidáti nenaučí. Tam do nich budou cpát vědu — experimentální pedopsychologii atd. Učitelské ústavy patrně zůstanou. Soudíme tak z toho, že pokrokoví učitelé žádali ministra Derera, aby nové soukromé učitelské ústavy nepovoloval. Te-

dy smířují se s dosavadním stavem a nechtějí ohrozit reformu vyprovokováním lidové strany, která by k zrušení učitelských ústavů nemohla dát svolení.

Otázka bude řešena asi takto:

Učitelské ústavy změní se v pětileté pedagogické akademie s fakultativní latinou. Po maturitě, která bude patrně přizpůsobena maturitě na střední škole, bude kandidát nucen dvě léta vyučovat a pak se teprve může vstoupit na dvouletou fakultu pedagogickou při universitě. To by bylo pro ty, kdož chtějí vyučovat na měšťance nebo studovat dál, býti inspektory a pod. V prvním roce by se pěstovala pedagogika jako věda, v druhém by se připravovali kandidáti na zkoušku pro měšťanské školy. Na této fakultě by dělali kandidáti profesury svůj zkušební rok.

Pedagogické akademie by měly charakter vysokých odborných škol a z pedagogické fakulty byl by možný přístup na přírodovědeckou a filosofickou fakultu (po zkoušce z latiny), takže učitel by mohl vystudovati profesuru.

To je návrh sekce profesorů učitelských ústavů. Je tak rozumný, že ztěží se dá nalézt něco lepšího. Hlavní při tom je, že učitelské ústavy byly by zachovány, studium učitelské by se neprotáhlo na 10 let (8 tříd gymnasia a 2 roky akademie) a nikomu by nebyla zahrazena cesta k dalšímu studiu. Už absolvent pětileté pedagogické akademie mohl by klidně bez dalších zkoušek učit. Odpadly by také nákladné kursy. Největší prospěch z této úpravy by měly děti, které by měly učitele metodicky vzdělané. Absolventi gymnasia mají sice více vědomostí, ale v metodice přirozeně kulhají.

A. Černý:

Strakošův obrozený historismus.*)

Česká věda historická i badání literárně-historické těžce se vybavuje ze zakletí ideologie liberalistické, toho moderního osvícenství, které našim dějinám vtisklo určitý ráz, znemožnilo jejich spravedlivé chápání a hodnocení a zavalilo stezky svobodného studia. Klam o největší době českých dějin — husitství — který tak dlouho paradoval v čele historických prací, způsobil, že nedoceněna zůstala celá slavná doba Čech křesťanských, doba Přemyslovců a Lucemburků, že nesprávně tlumen význam českého

*) Jan Strakoš: Počátky obrozeného historismu v pražských časopisech a Mik. Ad. Voigt. Jako 3. sv. knih Akordu vydal L. Kuncíř v Praze 1929.

baroka, které se stalo skutečnou dobou temna v našem badání historickém i literárním a znesnadnil i jasnější osvětlení v našich dějinách tak eminentně důležité doby — národního obrození. Všechny práce literárně-historické, věnované tomuto období, trpí stejnou vadou: realistickému myšlení literárních historiků byly v procesu národního obrození nejbližší tendence osvícenské a zednářské, které staví vždy až vtíravě do popředí, tlumíce vědomě ostatní, neméně důležité a často důležitější složky, jako na př. vlastivědnou tradici.

Práce Strakošova pokouší se o rehabilitaci opomíjeného historismu a není divu, že z velké části je vlastně kritikou a odsouzením dosavadního historického chápání doby, jak ji nalézáme vylíčenu v pracích Hanušových, Vlčkových, Jakubcových a Krausových. Aby dokázal důležitost a převahu historismu nad osvícenstvím, sleduje činnost M. A. Voigta, který je mu představitelem národně citící reakce, bojující proti osvícenství, které svým rakušáckým patriotismem v době centralistických snah Marie Terezie a Josefa bylo nebezpečím pro počátky národního obrození zvláště svou nevšímavostí k úsilí germanisačnímu.

M. A. Voigt si zájmu literární historie skutečně zaslouží, neboť jeho činnost, zvláště v *Neue Literatur* a později v jeho *Acta litteraria* a *Effigies-Abbildungen*, přináší *skutečný program obrozenský* v době, kdy ostatní spokojují se dodáváním odvahy porobenému národu a skládají akademické obrany jazyka českého nevšímajíce si skutečných potřeb a vzdálení plodné činnosti. Voigt je vyhraněnou osobností a předurčen k tomu, vésti svoji generaci. Při bližším stopování jeho činnosti poznáme, jak značný byl jeho vliv na současníky a kolik plodných námětů poskytl i generaci pozdější. Vždyť „všechny pozoruhodné projevy národně uvědomělejšího citění v té době mají v něm nejen iniciátora, ale často i tvůrce.“

Největší práci věnoval Strakoš ověření Voigtova uvědomělého citění národního. Dokázal je přesvědčivě jak řadou citátů, které jsou často projevem příkré germanofobie, tak sledováním jeho zálib a předmětů studia. Výmluvným faktem je Voigtův zájem o Dalimila, jehož invectivy proti cizozemcům, roztahujícím se v naši vlasti, zřejmě hověly jeho přesvědčení. Ve svých *Effigies* rád sahá k českým klasikům, ne snad z pouhé záliby vědecké, jako tomu bylo na př. u Dobrovského, ale aby u nich našel oporu a posilu pro své národní citění. Voigt dává jim vlastně hovořiti za sebe. *Effigies* byly vůbec namířeny proti *Prager Gelehrte Nachrichten*, proti

skupině Seibtově, všemu, co zapomínalo na existenci národní a neváhalo se poněmčiti v rámci mocnářství rakouského. K stejnému soudu v otázce *Effigies* došel již Hanuš ve své monografii věnované Voigtovi, ovšem že jeho soudy jsou mnohem opatrnější a střízlivější. Vadily mu jistě nesnáze vzniklé, chtěl-li zachovati Voigtovi ráz osvícence. Voigt ovšem je typem právě reakčního úsilí, stojícího ostře proti germanofilskému osvícenství z důvodů národních. O národním citění Voigtově není pochyby, rovněž je jisto, že to byl právě historism, který jeho národní uvědomení vyvolal a posiloval, těžko však lze se smířiti se Strakošovými Závěry, které Voigta téměř izolují, stavíce jej jak proti generaci kol *Prager Gel. Nachrichten* tak i v ostrý protiklad Dobrovského. Zavinilo to patrně příliš polemicky vyhocené stanovisko autora, který nevyhnul se chybám kritického realismu a přišel rovněž s určitou ideou, ovšem opačnou dosavadnímu vyzdvihování osvícenské stránky obrození, s historismem, jemuž podřídil vše ostatní.

Je to problém národního uvědomení, na nějž naráží každý, kdo se studiem obrození zabývá. Strakoš, zdá se, přecenil Voigta a soudí příliš příkré o P. G. N., proti nimž Voigtova činnost byla namířena. Usnadnil si práci oním vlastnictvím rakušáckým, které v rakouské vlasti našlo náhradu za vlast českou. Myslím však, že nelze tak apodikticky tvrditi, že by P. G. N. neměly alespoň částečně národního uvědomení ve smyslu českém. Nelze přejíti skutečnost, že P. G. N. nebyly v úplné opozici k snahám Voigtovým, když vítají *Abbildungen* s radostí, jakou každý patriot při tak chvalném podniku musí pocítiti. P. G. N. II. 257. „Jest to záslužná práce, zvláště uvážíme-li, jak málo posud české literární dějiny jsou zpracovány a jak málo naši domácí učenci v cizině jsou známi.“ Strakoš ovšem pod tím *domáci* cítí v P. G. N. příslušníky rakouského mocnářství, ale přesného rozlišení tu jistě nebylo. Vždyť ani Voigt nevyhne se kolísání. *Effigies-Abbildungen* mají býti výborem z učenců, umělců a jiných mužů o učenost v Čechách zasloužilých, „kteří buď v Čechách se zrodili *nebo aspoň tu žili*“ Je to tedy rovněž nacionalism teritoriálně vymezený, a třeba Strakošovo rozdělení vlastenců „rakouských“ a „českých“ napomáhá k jasnějšímu rozlišení obrozenských pracovníků, není definitivním a nezabrání omylům. Co uniká i Strakošovi, je *cit*, který právě v otázce národního uvědomení hraje roli nejdůležitější. Jednou z nejdůležitějších podmínek správného hodnocení doby je vcítiti se v ní, v její náladu, chápati vli-

ОШУЕШЕРО-ЕЛОВТЛРОУ „РИРИЛА И МЕТОДИЯ“ ЕМЕЪЛКОВЫЪ ПОЛКЪ

V Památníku odboje, v dokumentech legionářských o druhém střeleckém pluku, chován je ilustrovaný dokument, zápis legionářův, o českoslov. střeleckém pluku cyrilometodějském. Hlavička je nahoře reprodukována: československý střelecký pluk „Cyrila a Metoděje“ a pod ní je tento zápis:

„18. prosince 1916 2. pochodová rota přibyla do štábu 2. československého střeleckého pluku v polní armádu, pod velením praporčíka Čerenského (Čeřenský?).

19. prosince 1916 2. pochodová rota, 199 střelců silná, přejmenována na 11. rotu 2. československého střeleckého pluku „Cyrila a Metoděje“ a zapsána do pluku 18. prosince 1916.

Plukovní rozkaz č. 229.

Podplukovník:
Chodkievič.“

Otiskujeme tento doklad jako doplněk k článkům o duchu legií, v naší revui otištěných.

vy a zásahy prostředí, nevyhýbatí se ani materiálními podmínkám, které často nesmírně působí na dílo samo. Strakoš cítí sám tento nedostatek, zaviněný ovšem neprobadaností údobí, jemuž jeho studie je věnována, nedostatek, který má odstraniti badání historické, o něž by se studie literárně-historická mohla opřítí. Takto působí práce Strakošova často příliš akademicky, dedukujíc z projevů literárních a neopírajíc se o hlubší proniknutí doby samé.

Odtud pramení i nepříznivé posouzení Dobrovského, kterému upírá vliv na národní uvědomení generace buditelské, která školou romantickou staví se vlastně ostře proti němu, potírá jeho vědeckou skepsi a raději nekriticky přijímá vše, co se jí zdá napomáhati národní oslavě.

Ale ani přísně vědecké stanovisko Dobrovského a jeho osvícenský skepticism nemohl utlumiti jeho národní citění. Tam, kam spěli romantikové, dochází i on, ovšem cestou obtížnější, ale snad jsou proto jeho závěry cennější. Kam dospěli romantikové? — K rukopisným plagiátům. Nebylo by třeba úsilovné práce k vymýcení všech bludů, které napáchaly, kdyby přísně vědecké stanovisko Dobrovského nebylo opuštěno. Strakoš spojuje školu Jungmannovu s Voigtem, ponecháváje Dobrovského stranou. Myslím však, že ani Voigtovi nebylo úsilí Dobrovského cizím a z jeho činnosti v *Effigies* i v *Acta litteraria* dala by se lehce doložiti jeho „osvícenská“ kritičnost, která ho uchránila

omylů, které s sebou přinášel přílišný národnostní entuziasmus.

Třeba tedy ani práce Strakošova není definitivním obrazem doby, jíž je věnována, přinesla trvalý zisk: objasnila význam a vliv historické tradice, která dala podmínky nutné k vytvoření obrozenského ovzduší národa, hlásícího se o svá existenční práva. „Obrozující se národ vymezuje svůj národní program v protikladu k osvícenskému proudění a tímto protikladem, pokud jde hlavně o reakci vůči germanofilským snahám pražských učenců i centralisačním choutkám vídeňské vlády, netušeně zvyšuje potenciál českého vědomí národního.“ Je zásluhou Strakošovou, že ověřil názor Pekařův, že vlastním programem národního obrození je balbínovská vlastivědná tradice. Jeho kniha je radostným příslibem, že pokrok badání literárně-historického, které až dosud vězelo v zajetí kritického realismu, vypravilo se novými cestami ke skutečnému poznání.

O transformismu.

Kniha dra Labbé: „Le conflit transformiste. (Nouvelle Collection Scientifique, F. Alcau) je vlastně replikou na spis Vialletonův: „L'illusion transformiste.“ Zmiňujeme se tu o těchto publikacích, poněvadž jsou přesvědčivým dokladem toho, že theorie transformismu je jen vývojovým článkem v řetězu: lamarkism, darwinism atd., které by rády vysvětlily fakt stvoření

nějakým chemicko-fysickým způsobem. Dr. Labbé nazývá svou knihu „plaidoyerem“ který bude spravedlivý a nestranný, ale chce transformism hájiti. Je tu zajímavá rekapitulace tažení amerického Ku-klux-klamu proti teoriím transformistickým, které je skutečnou vyhlazovací válkou. Tento živelný odpor zdá se dru Labbé nevysvětlitelným v zemi tak kulturní, jako je Amerika. Pokládá to jen za projev uražené ješitnosti národní a boj proti transformismu jen částí boje proti černé rase. Autor shledává hlasy protestantských theologů, kteří dokládají, že myšlenka transformistická neodporuje Písmu sv. Doufá, že by byl možným i smír s dogmaty katolickými, kdyby myšlenka transformismu oprostila se od teorií transformistických, čehož dosud není. Autor lituje, že lpění na náboženských tradicích staví se proti výsledkům svobodného badání vědeckého; toť ovšem omyl zastánce transformismu. Velmi shovívavým je naproti tomu k režimu bolševickému. „Bolševism, který chtěl odvrhnouti všechny přívěsky civilisace, když poznal, že se nemůže obejít bez vědy, dovolil učencům badání vědecká, ale jako každé náboženství (!) bdí nad ním, kontroluje a případně omezuje je!“ Dr. Labbé se domnívá, že jakýmsi státně uznaným směrem filosofickým je vitalismus, ale v Rusku je dogmatem theorie Darwinova úzce spojená s marxismem. Vždyť na indexu jsou knihy potírající darwinismus a učenci, klonící se k vitalismu nejsou tu nijak v lásce. Transformism v U. S. A. je středem útoku. Rusko není půdou, kde by mohl kvésti a v Evropě je buď pomíjen nebo napadán. Transformism je v krizi a dr. Labbé hledaje příčiny krise nalézá je vně a nikoli tam, kde skutečně jsou — v transformismu samém. Jeho kniha je zajímavou, ale nedovede a nemůže přesvědčiti. ač.

Knih o Rumunsku.*)

Knih Macůrkova je první rozsáhlejší práci, věnovanou Rumunsku, jednomu z členů Malé dohody, která má pro nás značný význam politický i hospodářský. Ačkoliv od převratu byly s ním navázány četné styky na poli politickém, hospodářském i kulturním, nebylo dostatečně přihlíženo k přední podmínce sblížení, totiž k vzájemnému poznání. Naše vědomosti o Rumunsku jsou dosud značně kusé a v mnohém mlhavé. Přiblížiti nám je po všech složkách snaží se právě autor knihy, která

*) Dr. Jos. Macůrek: Rumunsko ve své minulosti i přítomnosti. Politická knihovna, řada I., kniha XXI. Nákladem Orbisu v Praze. 1930. Cena Kč 39.—

šťastně řeší problém knihy informační: je praktickou, shrnuje vše potřebné a obsáhlým výčtem literatury působí nabádavě. Autor klade hlavní důraz na poznání vývoje i přítomného stavu rumunského národa po stránce politické, sociální, kulturní i hospodářské, na poznání jeho dějinného „raison d'être“. Obrací svou pozornost nejdříve na jeho vznik, na hlavní dějinné okamžiky, zvláště pak na národní jeho obrození a sjednocení, na jeho vývoj za posledního desítiletí, na vývoj jeho kultury, školství, literatury umění, na jeho přírodní bohatství i způsob exploitace jeho, na vývoj různých reforem hospodářských, sociálních i správních. Zvláštní kapitolu věnuje otázce styků československo-rumunských. Tento rozsáhlý program také velmi obratně uskutečnil, aniž snad věnoval některé stránce knihy větší pozornosti na úkor jiné.

Dr. Jos. Macůrek, mladý a neobyčejně nadaný náš historik, byl k práci o Rumunsku důkladně připraven. Do Rumunska ho totiž vedl zájem vědecký, práce, věnovaná otázce husitství v rumunských zemích. Rumunsku jsou věnovány i jeho první práce, uveřejňované ve Věstníku Čes. spol. nauk, shrnující výtěžky jeho cest po Rumunsku, zvláště západním: „Prameny k dějinám československým v archívech a knihovnách sedmihradských“ a „Nové příspěvky k dějinám čsl. archivů a knihoven sedmihradských“ Macůrek našel a popsal velké množství rukopisů, zlomků, inkunabulí i tisků, majících rozličný vztah k našim dějinám. A na tomto svědomitém studiu pramenném buduje potom svou práci „Husitství v rumunských zemích“ Č. M. M. 1927 a jako zvláštní otisk práci nevelkou rozsahem, ale zodpovídající bezpečně a přesně danou otázku. Podivuhodné jsou zvláště jeho schopnosti jazykové, které mu dovolují čerpat z literatury rumunské, maďarské, srbské, polské, ruské a j. Že to není jenom povrchní znalost, dosvědčují i jeho příspěvky v revuích cizojazyčných, jako znamenitá studie: „Rozwój czeskich badań w zakresie stosunków polsko-czechosłowackich“, kterou přinesl Kwartalnik Historyczny a j. Všechny práce Macůrkovy jsou dokladem svědomitosti, pile a skutečné vědecké erudice. Je tomu tak i v přítomné knize o Rumunsku.

V I. části obratně kreslí politický a národní vývoj Rumunů od jeho počátků dákorománských ke vzniku Valašska a Moldavska, k středověkému rozkvětu, k době úpadku (1711 až 1821), národnímu obrození, samostatnosti (1878 — 1914) a konečnému politickému a národnímu sjednocení Velkého Rumunska. V

stručném a jasném přehledu všimá si všech vlivů, které se na území rumunském střetly a charakterisuje nejdůležitější postavy historie národní. Přehledné a vyčerpávající je shrnutí historie posledního desetiletí (1918 — 1928), kde bedlivě sledoval, charakterisoval a rozlišil politické strany, jejich vznik a povahu, vnitřní rumunskou politiku i politiku zahraniční.

Část politicko-právní je věnována ústavě a správnímu rozdělení země, část kulturní literatury, tisku, novinám, umění stavitelskému, malířskému, hudbě, školství, lidovýchově a církví.

V části hospodářské všiml si všeho, co i pro nás má zajímavost, tak pozemkové reformy a jejich výsledků, rybářství a jeho významu národohospodářského, přírodního bohatství, průmyslu, obchodní politiky, obchodu zahraničního a rumunského finančnictví.

Svůj přehled končí obsáhlým výčtem literatury, seřazené k jednotlivým částem knihy. Najdeme tu příručky o Rumunsku, hlavní literaturu k dějinám politickým, kulturním a hospodářským; nechybí ani přehled překladů z české literatury do rumunštiny a naopak. Zvláštní odstavec je věnován studiím Jarníkovým, který v novější době se o sblížení česko-rumunské neobyčejně zasloužil. V kapitole věnované stykům československo-rumunským stopuje i jejich dějiny, tak vliv husitského válečnictví na válečnictví rumunské, nadhodil tu i zajímavá témata prací budoucích, tak stopování styků českého úřednictva v Bukovině s tamějším obyvatelstvem, otázku vědeckých a společenských styků česko-rumunských a j. V závěru neopomenul zmíniti se i o práci J. M. opata dra M. Zavorala na poli kulturního sblížení česko-rumunského.

Knihu Macůrkovu třeba vítati jako hodnotný počín na poli sblížení československo-rumunského, jemuž nejlépe prospěje vzájemné poznání. Informuje věcně a správně, shrnuje vše potřebné a může býti vzorem podobných informativních publikací. Černý.

Dr. Valerij Vilinský:

Nejnovější politika papežské kurie.

V minulých dnech vyšla velmi dobrá studie dra Alfreda Fuchse „Novější politika papežské kurie“, vydaná nakladatelstvím „Orbis“ v politické knihovně, redigované F. Vodsedálkem. Tento důkladný spis, čítající 314 stránek, má pro českého katolíka dvojí význam: jednak znázorňuje mu detailně složení papežské kurie, její politické metody a

prostředky, ony vůdčí ideje, jimiž se řídí sv. Stolec ve své činnosti diplomatické a vůbec všechny směrodatné myšlenky, které jsou příznačné pro katolický světový názor. Jednak jest tento spis důležitý tím, že přesně a výstižně kreslí obraz skutečného postavení Československé republiky na onom světovém fóru, jímž jest Vatikán, ukazuje posice dobyté neúnavnou desítiletou prací a uvádí cíle, o jejichž dosažení nutno se teprve přičiňovati.

Avšak základní význam tohoto spisu spočívá nikoliv v znázornění politických a historických událostí, ale v konstatování a formulování určitých problémů, které jest řešiti katolicismu světovému a jichž žádný katolík nemůže opomenouti. Jest v každé řádce cítiti, že autor není historikem, nýbrž žurnalistou; jeho pojetí jest vždy poněkud jiné, nežli by měl člověk teorie, jeho postřehy jsou čilejší a živější. Fuchsova kniha jest obsahem značně širší, nežli dává tušiti pouhý název a její význam neomezuje se toliko dobrým komentováním určitých politických událostí.

Autor skvěle obhajuje právo náboženské instituce zabývati se politickými otázkami. Není v tom žádného vnitřního rozporu, žádného „zesvětštění“ náboženství: „Katolický ideál ovšem zní: státi se světcem! A pod „světcem“ si obyčejně svět představuje člověka exaltovaného, mystika od světa odvráceného. Ale životopisy některých aktivních světců přesvědčují nás o tom, že jest možno spojovati nejhlubší zbožnost s naprostou praktičností a rozumovou přesností. A tato rozumová přesnost diktuje postaviti se v boj proti vládě zla na světě, ať je v jakékoliv podobě. Tato rozumová přesnost ukazuje na dvojí omyl, který by byl možný: zanedbávati duši pro politiku a jiné světské zájmy, ale také po tolstojevsku neodporovati zlu, čili nechati mu v praxi volnou dráhu.“

Ve svém líčení politických styků kurie s Itálií, Francií, Německem, Rakouskem Polskem a Českoslov. sleduje dr. Fuchs události až do r. 1930. Do knihy jest též pojato rozřešení římské otázky, modus vivendi, jednání o rozhranění diecésí mezi ČSR. a okolními státy, postavení Československa v Římě a mnohé jiné časové otázky. Největší důraz dává autor na rozřešení sociální otázky v duchu encykliky „Rerum novarum“; tento problém jest jedním z ústředních bodů knihy.

Stejně důkladně jest také probrán unionismus. Přehled stavu anglikánských a orientálních církví jest téměř nejlepším v české unionistické literatuře. Otázku sjednocení církví vysvětluje dr. Fuchs jak s čistě náboženského

stanoviska, tak i po stránce kulturní, kde rád se přiklání k názorům biskupa d'Herbignyho. Snad právě kulturní význam unionismu jest příliš zdůrazněn, takže jeho náboženský význam je poněkud zatlačen do pozadí; toto však nikterak není na újmu celkovému podání spisu. Jest vítati, že dr. Fuchs neopomenul českou práci unionistickou, činnost Cyrilometodějského apoštolátu, velehradské sjezdy a úsilí čl. episkopátu — v tom spočívá jeho nesporná zásluha.

V druhé části líčí autor obsírně organisace papežské kurie, jsa přesvědčen, že není možno porozuměti plně vatikánské politice, neznáme-li komplikovaného složení kurie, v níž tak podivuhodně se proplétají „věci pozemské s nebeskými, lidské s božími“ Nikdy nevyloží dobře různé politické zákroky kurie ten, kdo v nich hledá pouhou politiku a nepřihlíží k jejím zájmům duchovním, jež se projevují tak mnohověrně. Zde dr. Fuchs s velkou obezřetelností dovedl nejen podati složení dějin a hranice kompetence jednotlivých kongregací, ale též odůvodniti všechna jednání sv. Stolce, nastíniti jeho směrnice, učiniti je srozumitelnými pro každého čtenáře, třebaš i zaujatého proti katolicismu. Druhý díl knihy, jenž je přísně faktickým pojednáním, ve skutečnosti má význam skvělé obhajoby toho, co tak často bylo pojmáno nesprávně. Velmi důležité je vysvětlení obřado-etiketní stránky Vatikánského rituálu; znázornění jeho mystického a symbolického pozadí poví mnoho nového i tomu, kdo jest dobře zasvěcen do vnitřního života kurie.

Není možno v několika řádcích obeznámiti čtenáře s obsahem této obsírné a velmi hodnotné knihy. Dru Fuchsovi bylo občas vytýkáno, že se nevyhýbá spolupráci v nekatolických nakladatelstvích a časopisech. Při čtení „Kuriální politiky“ vtírá se mimoděk otázka: Není v tom snad velký kus záslužné práce, jakési činnosti v duchu laického apoštolátu? V každém případě tento spis obohacuje českou katolickou literaturu.

U Kuncíře.

Nakladatelství Kuncířovo po vítězném tažení s Blouděním pilně stará se o vydávání nových hodnotných svazků v jednotlivých svých edicích, které dnes všechny obsáhla vlastně „Kuncířova knihovna“, která svým odběratelům má dáti do rukou měsíčně jeden svazek, svědomitě vybraný a pečlivě vypravený. Letošní ročník zahájen obsáhlým románem o *Simpliciu Simplicissimovi*. Šest dílů ve třech svazcích, „vesměs veselé a kaž-

dému prospěšné čtení“, „podrobný životopis podivného vaganta jménem Melchior Sternfels von Fuchshaim, totiž jak, kde, kdy a jakým způsobem přišel na tento svět, co v něm pozoroval a paměti hodného viděl, poznal, zkusil a zažil, jakož i to, proč jej zase dobrovolně opustil.“ A životopis Simpliciovův je vskutku podivuhodný. Je to pestrá kronika z doby války třicetileté, jejíž děj je položen do krajů, kde litice válečné vytrvale běsnily. Jakási marginalia k historii třicetileté války, komentář, který bývá výmluvnější než historie sama. Ožívá tu velmi plasticky vylíčena všechna hrůza válečného panoramatu, syrová, bezprostřední, nekultivovaná a právě v oné zdánlivé nebo skutečné prostotě a nekultivovanosti dobíráme se často nejmohutnějšího účinku. Lidské vášně a pudy, uvolněné válkou, slaví svůj hodokvas. A v pestrém, měnivém prostředí stále dominuje postava Simplicia, který se stává odleskem, věrným obrazem prostředí, v němž žije, aby tím jasněji vynikly všechny špatnosti, pikle a šalby labyrintu světa. Simplicius je námět prastarý, s podobnými poutníky potkáme se ve všech literaturách od dob nejstarších. Důležitým a pozoruhodným jej činí nacionální vyhraněnost typu. Simplicius je sto procentní Němec, ať již taškaří nebo filosofuje, je národním typem a proto překlad, pracný a obtížný, vítáme. Ale ten, kdo kdysi osvěžil se nad stránkami Le Sage-ova Gil Blase, bude zklamán Simpliciem. Gil Blas je protichůdcem Simpliciovým — typ románský, jasný a veselý, jiskřivého vtípu, lehký, smavý. Gil Blas bojuje lehkým rapírem — Simplicius mušketou, ba často spíše kyjem. Ale je poctivým, až koženě poctivým. Není jediného hnutí myslí světem zkažené a k výšinám toužící, aby ji pečlivě nezaznamenal. A to vše proto, aby dal svým čtenářům příklad a výstrahu. Když uvažuje o své zkaženosti, hovoří upřímně:

„A tu jsem si řekl: Tvůj život nebyl vlastně život, ale smrt; tvé dni jen těžký stín, tvá léta těžký sen, tvé rozkoše těžké hřichy, tvé mládí fantasie a tvůj blahobyt jen alchymistický poklad, který vyletí komínem a opustí tě, než se naděješ! Prožil jsi mnohá nebezpečí válečná a zkusil v nich mnohé štěstí i neštěstí; bývals hned vysoký, hned nízký, hned veliký, hned malý, bohat i chud, vesel i smuten, milován i nenáviděn, uctíván i v opovržení. Ale ty, má ubohá duše, co ty sis přinesla z této celé cesty? Toto jsi získala: Jsem chud statky, mé srdce je obtíženo starostmi, ke všemu dobrému jsem líný a lenivý a mé svědomí je úzkostlivé a obtížené, a to je to nejhorší; ale ty sama jsi zahrnuta a hanebně potřísněna mnohými hřichy!“

V tomto rozjímání je vlastně zahrnut také obsah celé kroniky o Simpliciovi. Ovšem ono traktátové rozjímání ustupuje do pozadí před ostře vykreslenou kronikou doby, v níž Simplicius žil. Má proto mnoho podobného se starobylými kazateli, kteří ve svých promluvách tepajíce zlořády a nepravosti uchovali nám přesný kulturně-historický obraz své doby. To jsou rovněž nejvzácnější stránky Simplicia. A přece je tato zdoluhavá kronika poutavou a neunavující četbou, která od svého vzniku — koncem 17. stol. — nic neztratila na své zajímavosti.

Druhým svazkem letošního ročníku Kuncířovy knihovny je *Pět legend* od Fr. Odvalila. Knížka krásná, milá a vzácná v naší literatuře. Pravidelně kladou se v podobných sbírkách čísla nejlepší na začátek, Odvalil však nejkrásnější ponechal až na konec — legendu o Pastýři Vlku. Zde podařilo se mu nejlépe zachytiti prostotu, dojmavost a kouzlo starobylých legend. Celá povídka je prozářena nebeským úsměvem svatého biskupa Lupa, s nímž milost Páně dlí stejně v dvorci biskupském, jako v opuštěné poustevně. Jemu porozumí stejně duše prostých, jako nemotorný medvěd hustých lesů, před ním v pokoře skloní skrání i Chlotar, jen jemu k počtě a radosti zazní senský zvon. Stejně účinnou, ale příliš zhuštěně působící je legenda o Vilgefortis, v níž podobně jako v Orosii nedovedl básník zvládnouti dramaticky rozevlátého děje a nepodařilo se mu jej učleniti v plynutí toku legendického vypravování. Cítíte to zvláště v Orosii, nejdelší z legend, vypravující o mučednické smrti Orosie-Dobroslavy, schovanky Bořivoje a sv. Ludmily, která ode dvora Svatoplukova spěchá do Aragonie, aby se stala chotí Dona Fortunia Garcès, je však i se svým průvodem zaskočena maurským lupičem v pyrenejském průsmyku a umírá smrtí mučednickou. Básník kreslí v této legendě prostředí, v němž Orosia vyrostla — Čechy na úsvitu křesťanství, dvůr Svatoplukův, sv. Metoděje a prostředí, v němž žije její snoubenec — hrdou Aragonii, huízdo odboje proti maurskému panství. Oba světy setkávají se na dvoře Jana VIII. v Římě, kde také zasnuby byly smlouveny. Ač některá místa legendy jsou překrásná — tak zvláště dopěv, návrat pokřtěného Bořivoje a smrt Orosiina, přec skladba není homogenní, jednolitou, působí proto příliš uměle a nedosahuje plného účinku. Legenda o sv. Oldřichu a o Betlemských pastýřích doplňují knihu.

Ke konci chci se ještě alespoň zmíniti o důležité knize z Kuncířova nakladatelství, která zasluhuje, aby pronikla všude. Je to vzorně přeložená, důstojně a při tom levně vydaná kniha A.

K. Emmerichové: Život Přesvaté P. Marie. Kniha prostá, ale nesmírně působivá. Klement Brentano, který oddaně po šest let vysedal u lůžka Emmerichové a zapisoval věrně její „vidění“ podřídil se úplně úkolu s oddaností, která byla stejně mocnou jako vytrvalost a síla ducha s níž jasnovidka Dülmenská nesla své utrpení. P. M. Fencel oddaně a s láskou tlumočí překrásné dílo, které nám Přesvatou Pannu přibližuje a zlidštuje. Celá historie rodu Mariina a její život od Neposkvrněného Početí až po Nanebevzetí rozvíjí se před našimi zraky jako jediný vroucí a nadšený chvalozpěv ke cti a slávě Bohorodičky.

A. Černý.

Politický přehled.

Sněmovna a koalice.

Odhlasováním dobytých cel a většího státního příspěvku nezaměstnaným skončila sněmovna tu etapu svého programu, která nebude vyžadovat mimořádných nových daní. Hůře to je s programem dalším: sanací samosprávných financí, 13. sluzným státních zaměstnanců, zvýšením rent invalidům, podporami částečně nezaměstnaným. Na sanaci samosprávných financí je třeba 200 milionů Kč, kterých se má docílití zvýšením daně z piva o 18 Kč na hektolitr. Kouzelníci tvrdí, že to všechno zaplatí pivovary ze svých zisků, ale není, kdo by jim uvěřil. Pivo určitě bylo by zdraženo, ať už hned, nebo za nějaký týden, a to věru populární není. Na 13. měsíc státních zaměstnanců není úhrady vůbec a někteří přišli na to, zdražit kuřivo a cigarety, hlavně lepší druhy, egyptkami počínajíc.

Návrhů na nová vydání je vůbec hodně. Kulturní výbor navrhl ministru financí, aby uskutěčnil vnitřní půjčku jedné miliardy na dokonalé vybudování vysokého školství. Státní rozpočet na příští rok, jak teď jej vypracovala ministerstva, už je skoro o dvě miliardy vyšší, než loňský. To by tedy znamenalo, že parlament chce léčiti hospodářskou krizi novým daňovým zatížením všeho obyvatelstva a stupňováním krise. Proto nebude asi o zvýšení rozpočtu mnoho řeči... ale kde se vezmou peníze na tolik připravovaných zákonných osnov, když ne z daní?

Pokud jde o politickou situaci vnitrokoaliční, jsou agrárníci ve zřejmém osamocení a jejich zpupná politika minulých let se přejedla všem. Na volby zatím nikdo nepomýšlí. Národní socialisti potřebují aspoň dva roky klidu na přestavbu strany a sociální demokracie nemají důvodu věřit, že by teď komunisty rozdrtili. Pro-

ti novým volbám je ostatně i prezident. Kdyby se tedy koalice nemohla dohodnout o dalším programu, došlo by k vládě úřednické, jakožto přechodu buď k volbám nebo vládní kombinaci jiné.

Státní dluh ČSR. a jiných států.

Ve Spořitelním obzoru otiskl dr. Kozák studii o zatížení obyvatelstva různých států státním dluhem. Podle toho státní dluh Československa činí 30 miliard 204 milionů, což je 18% rozpočtu. Přehled mezistátní podává tato tabulka:

Stát	Dluh pře- poč. na Kč v milion.	Zatíž. na 1 obyv. Kč
Československo	30.204	2.157
Anglie	1248.187	26.003
Belgie	263.543	32.942
Bulharsko (bez repar. povinností)	10.147	1.780
Dánsko	10.548	3.013
Francie	596.770	14.555
Itálie	268.374	6.545
Jugoslavie	18.600	1.550
Maďarsko (bez repar. povinností)	9.377	1.090
Německo přibližná hodnota kapitaliso- vaných reparací celkem	67.908 400.000 467.908	1.061 6.250 7.311
Norsko	14.398	5.142
Polsko	15.700	523
Rakousko	10.804	1.612
Rumunsko	35.475	2.087
Švýcarsko	14.357	3.589
Švédsko	16.415	2.735
Španělsko	75.823	3.446
Spoj. státy severoamerické	593.264	4.942

Před XVI. sjezdem všeruské komunistické strany (SSSR).

XVI. sjezd všeruské kom. strany bude zahájen v polovici června. Nyní je možné shrnout některé výsledky smýšlení v komunistické straně SSSR. Velice vzrostly neshody ve věci kolísání agrární politiky v kom. straně. Zásadu dobrovolnosti, která je vyhlášena na papíře, pokládají mnozí komunisté za nutné prováděti v praxi. Z toho vyplývá tak zvaná theorie plynulosti, podle níž vzrůst kolchozů nemá býti uměle podporován, nýbrž ponechán přirozenému běhu věcí. Když dobrovolnost, tedy dobrovolnost do konce, hlásají stoupenci této theorie. Strana musí čekat, až individuální selské hospodářství dospěje k přesvědčení, že se musí zkollektivisovati. Proto nelze si vytknouti za úkol uskuteč-

nění povšechné kolektivisace v těch neb oněch krajích do určitého počtu let. Vůbec určování lhůt samo sebou není slučitelné se zásadou dobrovolnosti. Nyní je nejdůležitějším úkolem nechat venkov v klidu a umožniti mu, aby se vzpamatoval z posledních otřesů. Toto mínění našlo ostrou odpověď od stoupenců „generální směrnicí“

Sovětské listy uveřejnily these lidového komisaře zemědělství Jakovljeva o kolchozovském hnutí a povznesení selského hospodářství. Z těchto thesů vyplývá, že sjezdu bude navrženo, aby od kořene zrevidoval pětiletý plán v selském hospodářství a přijal za základ kolektivizační tempo z měsíce ledna. Bude věnována pozornost nutnému vývoji příprav ke kolektivisaci v krajích chudých obilní sklizní, v nichž tyto přípravy pokulhávají, tak jako v jednotlivých republikách a oblastech. Zamýšlí se také zahájit boj proti zbyrokratisování kolchozů záležejícímu z přílišného počtu zaměstnanců a úředníků. Generální sekretariát všeruské kom. strany, aby povznesl náladu členstva komunistické strany, uveřejnil nové údaje o nezadržitelném početním vzrůstu „leninovského kádru“

Podle zprávy „Pravdy“ ze 14. května bylo do 1. dubna v řadách kom. strany 1,700.000 členů a uchazečů o členství. V tom nejsou zahrnuti komunisté v rudé armádě. Za první 3 měsíce letošního roku vzrostla strana o 200.000 členů. Avšak vedle těchto zpráv musel generální sekretariát uveřejnit nařízení a rozpuštění mnoha komunistických organizací, a to nejenom podřadnějších, ale dokonce vedoucích.

Člen ústředního výboru kom. strany a bývalý tajemník moskevské organizace Bauman byl vypovězen do Samarkandu bez práva vrátiti se do Ruska. Bauman byl pravou rukou Stalinovou při uskutečňování kolektivisace. Když se zhroutila agrární politika sovětské vlády, padl Bauman, jako výkupní oběť. Vypovězení jeho se vysvětluje tím, že se ospravedlňoval, že byl pouze přesným vykonavatelem Stalinových rozkazů.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ulice 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XII.

V PRAZE, 1. července 1930.

ČÍSLO 10.

60 let Msgra Jana Šrámka.

Uprostřed politických prázdnin letošních, 11. srpna, dožívá se vůdce československé politiky katolické, papežský protonotář, ministr ThDr. h. c. Jan Šrámek, šedesáti let.

Šedesát roků je už věk, který umožňuje úhrnnější pohled na vykonané dílo i zhodnocení vůdcovských schopností a metody, tím spíše, že poslední dvanáctiletí tvoří prvních dvanáct let po staletích obnovené československé svobody.

Tímto vyšším pohledem, s tímto odstupným úhlem musíme se dívat na dílo Šrámkovo, abychom mu byli právi. Nebudu opakovat, co jsem už o Šrámkově vůdcovské metodě napsal ve své knížce, shrnující prvních deset let katolické politiky, chci říci jen několik slov o tom, co dělá Šrámka vůdcem katolického tábora politického. Šrámek je předsedou strany v zemi moravskoslezské, ale, ačkoli je to nutný předpoklad formální a mocenský v autonomní soustavě zemských stran lidových, přece tohle není kvalifikace jeho vůdcovství. Předsedou může být člověk a politik zvolen, vůdcem se však stane sám.

To je také případ Šrámkův.

To, proč se stal tak bezesporně vůdcovskou autoritou, bylo jeho správné ocenění celkových možností a schopností katolického lidu v dnešním historickém údobí a správné vymezení politických cílů jeho, harmonicky zladěných s cílem veškeré národní společnosti československé.

Každá kritika a každé ocenění i pochopení vůdcovské osobnosti musí vycházet jednak z hodnocení osobnosti samé, jednak z prostředí, v němž žila a materiálu, který měla pro svůj život a své činy k dispozici. Šrámek zvažil přesně mocenskou sílu katolického hnutí a z ní odvodil svou taktiku. Obsah politických cílů Šrámkových však plyne více z jeho vlastní osobnosti, z jeho názorů náboženských, národních, a státních.

Z těchto předpokladů myšlenkových pak plynula řada skutečných rozhodnutí jeho, politic-

kých činů, za něž přejal proti všem ostatním kritikům plnou a neúchylnou osobní odpovědnost.

Prvním šťastným krokem bylo už před převratem bezpodmínečné vřazení katolické politiky do postupu ostatních českých stran.

Druhým jeho znamenitě rozřešení situace za konfliktu Vatikánu s čsl. vládou po odjezdu nuncia Marmaggiho z Prahy.

Třetím rozhodnutí rozšíření — po secesi luďáků ze společného klubu — organizaci strany lidové i na Slovensko.

Volím úmyslně a vymezeně tři historické příklady činů, jež může z venčí kontrolovat každý, i kdo nezná subtilních podrobností jednotlivých fakt. Šrámek všemi těmito činy na politickém poli prospěl katolicismu u nás, jak v dané situaci bylo nejlépe možno a ve všech třech případech prováděl politiku státní a československou. Razil tak tradici katolické československé politiky pro budoucnost a kdokoli přijde v budoucnosti po něm, bude mít znamenitou oporu v těchto historických činech politika kněze pro budoucí rozhodnutí v těžkých situacích.

Šrámek nevpravuje své činy skoro nikdy do myšlenkových a ideologických soustav, poněvadž jeho nejvlastnějším polem je jednání a čin, třeba pokud možno nenápadný a bez hluku provedený.

Je úkolem politické kritiky odhalovati souvislosti a základní motivy jeho činů, aby především mládeži staly se jasnými a aby v nich dovedla rozeznávat podstatné od jenom časově politického. Nechci kreslit Šrámkův portrét nově a nechci nic uzavírat, co je otevřeno. Přejeme vůdci lidové strany, aby jeho dílo bylo rozmnoženo novými činy ve prospěch katolické církve i československého státu a za druhé, aby duch jeho nebyl opuštěn mladými. Toto přejeme více ještě než jemu politické mládeži katolické.

Ruská církev pravoslavná.

Tento článek vychází současně v Pre-glodu katolickim (Varšava) a v revui Theologie und Glaube (Paderborn).

Poslední události v ruské pravoslavné církvi, jež se odehrály v únoru r. 1930, a to zejména projev metropolity Sergije o protestním hnutí proti náboženskému teroru a stanovisko, které zaujala emigrantská část ruské církve, vyžadují strážlivého uvážení a posudku. Stav, který se utvořil, nemůže být a priori hodnocen, ať ve smyslu kladném, či záporném, rovněž nejsou přípustny ani zjednodušené analogie mezi interviewem metr. Sergie, i dřívějšími akty a jednáním zesnulého patriarchy Tichona. Podstatný rozdíl mezi dnešní a dřívější situací v Rusku vyžaduje předběžného porovnání všech důležitých okolností, které byly příznačné pro činy patriarchy Tichona; rovněž ani ocenění jak samotného interviewu, tak i jeho ohlasu v emigraci není nikterak jednoduchým problémem. Je to otázka rázu z části faktického, z části zásadního — kanonicko-právního a mravnostního.

*

Jak jest všeobecně známo, usiloval bolševismus již v prvním svém období o rozvrácení pravoslavné církve dvojitým způsobem: jednak přímou cestou zbavoval ji možností řádné organisace a jakéhokoliv odporu, t. j. popravoval a věznil všechny vynikající představitele hierarchie a kleru; jednak přičiňoval se o „výbuch církve z vnitřku“ cestou fedrování schismatických náboženských novotvarů, jež měly odvrátiti lid od tradiční oddanosti k pravoslaví. Tím měla být církev rozštěpena na řadu drobných sekt, z jejichž chaosu a zmatku mohlo by těžiti nevěrectví. Předpokládalo se, že po likvidaci patriarchální církve bude lze snadno odstraniti též veškeré tyto sekty, což zajisté by bylo daleko snadnějším úkolem, jeho uskutečnění nevyvolalo by žádného silného ohlasu. Věznění a pronásledování jednotlivých hierarchů mělo umožniti činnost všech odstředivých sil — toto byla nepřímá pomoc, kterou bolševici prokázali sektám a novotvarům. Vláda se zdánlivě nemíchala do vnitřních církevních záležitostí a setrvala na stanovisku zásadní lhostejnosti, poněvadž pocitovala nemožnost toho, aby nevěřící určovali víru jiných. Proto, aniž by si přivlastňovala „jus reformandi“, zvolila si za taktiku pronásledování patriarchální církve; všichni, kteří vystupovali z té-

to, nebyli sice přímo podporováni, ale zbavovali se nebezpečí persekuce. Na počátcích se skutečně tyto záměry splňovaly: množství věřících, a to jak kněží, tak i laiků, houfně vystupovalo z církve a organisovali rozmanité sekty: „živou církev“, „apoštolskou“, „obec prvně-křesťanskou“ atd. Nutno objektivně podotknouti, že jedině přičiněním bolševismu nemohlo by sektářství nabýti takového úspěchu, jaký mělo: již před revolucí bylo lze pozorovati čilé, třebaš neujasněné přání zreorganisovati nějak církev. Od let šedesátých minulého století uzrávala v ruské společnosti nespokojenost s panujícím synodálním režimem. Volba patriarchy nezdála se být postačující, poněvadž nevnášela příliš nápadné a okázalé změny, jež by jako blesk zasáhla život církve ve všech jejích údech. Právě proto pomohli bolševici propuknutí této nespokojenosti s přemrštěnou silou a posílili rozkladné hnutí z části tím, že vábili kolísavé duše možnostmi uniknouti nebezpečí připojením se k disidentským skupinám.

Hnutí odpadlíků se skutečně šířilo, ale čím více se zvětšovalo, tím jasněji bylo viděti, že pouhý pocit neujasněné nespokojenosti není postačující k vytvoření nové ideální církve, dokonce zavádí snad ještě do nebezpečnějších extrémů. Proto vznikl opačný a téměř živelný proud hromadného návratu do patriarchální církve. V tu dobu samotná vláda poznala, že hnutí odpadů nemá žádné budoucnosti; změna ekonomické politiky, rozháranost vnitřní politické situace a potřeba upevniti své postavení na západě, nutily ji ku změně taktiky v církevní otázce. Patriarchovi bylo nabídnuto, uzná-li nový režim, že bude církvi umožněna svobodná existence. Toto Tichon přijal v zájmu záchrany víry a začal řádnou organisaci obrany pravoslaví; okamžitě přechodní novotvary byly ohroženy a počet navracejících se značně stoupl. Mezi nimi byl též metropolita Sergij Šargorodskij z Nižného Novgorodu, který odpadl od hierarchů první, ale též první se navrátil. Zpravodaj pařížského listu „Vozroždenije“ (5. IX. 1927, č. 825) na základě interviewu se známým prof. N. Glubokovským líčí takto návrat metropolity Sergije:

„On přišel se káti v mnišském hábitu; skrz dav lidu kráčel s hlubokými úklony k místu, kde stál patriarcha, a kleče vyznal se ze svého bludu.

Já přijmu tebe zpět do církve, přijme-li tě národ, řekl patriarcha. Přijímáte-li kajícího?

Přijímáme, přijímáme, zazněly hlasy a patriarcha odevzdal metr. Sergijovi insignii arcibiskupské hodnosti a připustil jej k společnému celebrování.“

Proč patriarcha Tichon dopustil se kompromisu se sovětskou vládou? Zplna se to vysvětluje nutností zachránit církve a přesvědčením, že tato nesmí zahynouti. Je to jakési opakování dějinné taktiky ruské hierarchie z dob mongolského jha.

Pozorujeme-li jednání moskevského kleru v periodách tragických období vnějších pronásledování církve, pak vidíme, že byly dva druhy jím používané taktiky. První cesta — tot jednání hierarchie v dobách tatarského vpádu, když církve s pokorou snášela otroctví a snažila se toliko udržeti své posice, aby mohla alespoň působiti k záchraně duší věřících. Podmínkami této taktiky byly dvě okolnosti: naprostá nemožnost odporovati násilím zlému, poněvadž toto svou mocí přesahovalo nejenom síly církve, nýbrž i státu, a pomíjejícnost i povrchnost cizí invase. Tataři, kolik by nevládli let Ruskem, přece nebyli s to mongolisovati národ anebo církve: pronásledovali jednotlivé osoby, plenili kostely a pustošili kláštery, avšak to vše toliko zvětšovalo víru ruského lidu. Do obřadností byly dokonce vneseny různé tatarské zvyky: věřící stáli v kloboucích při bohoslužbách, napodobovali svým zevnějškem mongolskou aristokracii atd., přece však postačilo rozhodnutí zvláštního církevního sněmu (t. zv. „Stoglav“), aby ruská zbožnost se navrátila k tradičním formám. Proto právě svého času metropolitové Petr a Alexej mohli zachovávat dobrý poměr vůči Tatarům a nevystupovati ostře proti jejich nadvládě.

Jiná situace byla v době 1608 — 1613. Tehdy cizí invase sahala až do hloubky církevního života a šlo nikoliv o pouhé dočasné podrobení, nýbrž o radikální zásah do věrouky, kázně a dogmatů. Lze různě souditi o tom, zda podobné změny byly by ku blahu Ruska anebo nikoliv, v každém případě však nutno říci, že pokládala-li pravoslavná hierarchie tuto změnu za špatnou, pak jednala zcela důsledně, že pobuřovala národ a vybízela jej k povstání. Vidíme, že patriarcha Germogen posílal listy do všech konců země, volal lid do zbraně a bojoval aktivně. Ovšem tato cesta předpokládá, že podobné volání nezůstane marné, nýbrž nalezne ohlas mezi věřícími.

Obyčejně se zapomíná na to, že zesnulý patriarcha Tichon přidržoval se na počátku, vůči bol-

ševismu, právě těch prostředků, které volil patriarcha Germogen. Tichon činně se zúčastnil práce pro církevní a nacionální odboj, jeho listy velmi často připomínaly rázné dopisy Germogenovy, avšak národ zůstal lhostejným. Bylo to období hladu, teroru, občanské války, kdy každý myslel toliko na to, aby zachránil svůj život — církevní věci byly pro lid tím nejmenším. Projevů patriarchy všimla si jedině státní politická policie, která z těchto vyvozovala dvojí důsledky: jednak posílila persekuci proti pravoslavnému kněžstvu a zatkla samotného Tichona, jednak usilovala o „výbuch pravoslaví z vnitřku“ cestou utvoření sektantských novotvarů.

Stalo se jasným, že nezbyvá nic jiného, nežli zanechati bezvýsledného odboje a nastoupiti cestu pokory, analogickou taktikou z dob mongolské periody. Aby církve nabyla práva bojovati se sektářstvím, měla se především očistiti od podezření, že jest kontrarevoluční. Patriarcha Tichon prohlašuje heslo loyality ohledně sovětů a nejednou trpce lituje svých dřívějších kroků; zachránily se jeho výroky o tom, že první jeho poselství byla „neomluvitelná“ („Poslednia Novosti“, č. 3268, 4. března 1930, stať „Metropolita Sergij a ruská emigrace“).

Po smrti patriarchy Tichona požadovala sovětská vláda od jeho nástupce metr. Petra Kruťického, aby pravoslavná církve nejenom uznala komunistický režim, ale též rozkázala věřícím, aby se mu podrobili. Metr. Petr odřekl vydati podobný akt, poněvadž církve stojí mimo politiku a podobný zásah do svědomí lidu by byl zneužíváním náboženství k účelům politickým. Tehdy metrop. Petr byl zatčen, metrop. Agafangel a jiní starší hierarchové byli z části rovněž uvězněni, z části se zřekli svého práva zastávat úřad patriarchy a tak podle hodnostního pořadí přešel tento úkol na Sergije Šargorodského. Byl rovněž zatčen, ale sovětská vláda pokračovala v jednání a podle zprávy časopisu „Ruľ“ (č. 2059, 1. IX. 1927) bylo mu jednak vyhrožováno další persekucí náboženství a kleru, jednak se slibovalo, že v odpověď na uznání sovětské vlády církví tato propustí všech 160 zatčených biskupů. Metr. Sergijovi bylo dovoleno poraditi se s jinými představiteli kleru, kteří se nacházeli v témže žaláři. V tu dobu v pravoslavné církvi byly dva směry: jeden si přál, aby duchovenstvo snášelo další pronásledování, ale nesnižovalo se ku kompromisu. Druhý proud shledával nutnost toho, aby pastýři byli vráceni na svá místa, a tak aby církve obdržela možnost řádné organisace. První skupina očekávala, že neslýchaná pronásledování vyvolají ohlas v celém světě, především mezi protestanty, což

donutí bolševiky k povolnosti. Biskupové vězněni na Solověckém ostrově zaslali v červenci 1927 do Evropy prohlášení, v němž byly vylíčeny krutosti dnešního režimu — plný text tohoto provolání byl uveřejněn v pařížském „Věstníku“ v č. 7. (1927). Tam byla slova:

„Pravoslavná církev nemůže podle příkladů obnovlenců dosvědčiti, že náboženství v SSSR není v útisku . . . , ona neřekne celému světu této potupné lži, která může býti vynucena toliko lícoměrností anebo servilismem.

Církev neusiluje o zrušení stávajícího režimu a neúčastňuje se činů, směřujících k tomuto úkolu; ona žádného nevolala ku zbrani a politickému odboji; ona se podrobila všem rozkazům a zákonům, ale chce v plné míře zachrániti svobodu i nezávislost, přenechanou jí ústavou a nemůže se státi sluhou státu . . . .“

Avšak tento list nevyvolal nejmenšího ohlasu. Bylo jasno, že jest nutno pokračovati ve šlépějích Tichona a legalisovati církev, aby tak byla upevněna její právní existence. „Prohlášení solověckých biskupů“ bylo směrnicí pro další jednání Sergije. Jeho cílem bylo dosáhnouti vydání zákona o rozluce církve a státu, kterýžto zákon měl by povahu konkordátu a sloužil by jako právní podklad k činnosti kleru. Ve skutečnosti utvořil se stav, podle kterého pravoslavi žilo nikoliv na základě oboustranné smlouvy, nýbrž v rámci všeobecných zákonů, platných na teritoriu SSSR. Všechny chrámy, dokonce i ty, jež byly teprve nyní vystavěny, byly vlastnictvím státu, který je propůjčoval za určitý poplatek věřícím; nesprávné placení daní vedlo k zavření chrámu „podle přání věřících“, kněží nebyli propuštěni z vězení, duchovenstvo se kvalifikovalo jako „nepracující element“, což vedlo k omezení jeho občanských práv atd. Vůbec onen rámeček zákonů, jímž měl prouditi církevní život, jest velmi pružný a všechno záleží na výkladu: rigorosní plnění litery nařízení, znemožnilo by naprosto samotnou existenci pravoslavi.

Tím vším byla církev zavázána k loyálnosti, avšak nikoliv k spolupráci. Metr. Sergij šel přece dále a vyžádal si od emigrantského kleru podepsání zvláštního reversu, kterým by se tento zavázal nevystupovati proti sovětskému státu. Předseda bisk. synody v Sremských Karlovcích metr. Antonin 9. IX. 1927 nejenom odřekl dáti podobný revers, ale vůbec vypověděl kanonickou poslušnost na základě toho, že Sergij není zákonitě voleným patriarchou, nýbrž toliko zástupcem metr. Petra, který rovněž nebyl volen, ale jmenován patriarchou Tichonem; k této námitce se připojilo 7 biskupů a 2 arcibiskupové. S formálního hlediska byla tato námitka

dosti věcnou, ačkoliv nebrala zřetele na výjimečný stav, který znemožňoval uskutečnění řádného provedení kanonických voleb, rovněž odvolání k autoritě metr. Petra nebylo účinné, poněvadž tento neměl možnost vyjádřiti své mínění. Tím část emigrantských farností odpadla již v r. 1927 od mateřské moskevské církve a fakticky organisovala vlastní autokefální církev, řízenou biskupským sněmem, jehož předsedou jest zmíněný metr. Antonin.

Druhá část emigrantů, nacházejících se v podřízenosti metropolity Jevlogije, nepřetrhla spojení s patriarším stolcem; metr. Jevlogij 2. XI. 1927 uveřejnil zvláštní oběžník, v němž zdůraznil, že uznává metr. Sergije za svého kanonického náčelníka, ale nemůže žádati od emigrantů loyálnosti, poněvadž tito nejsou ruskými státními občany. Přece však, aby nebyla zhoršena situace v Rusku, metr. Jevlogij vyžádal si od svého kleru písemný slib, nemíchat se do politických záležitostí, kteréžto dokumenty neposlal do Moskvy, nýbrž ponechal je u sebe. Toto byla první fáze poměrů mezi emigrantskou částí pravoslavné církve a metrop. Sergijem.

Metr. Sergij dohadoval se s bolševismem v předpokladu, že tento umožní existenci církvi a zmenší ona krutá pronásledování, která bylo zažiti duchovenstvu od počátku říjnového převratu. Podobný předpoklad se však neuskutečnil: persekuce se zesílila, počet poprav stoupl, kostely jsou zavírány a zákon o svobodě náboženské a protináboženské propagandě jest nyní změněn tak, že se povoluje toliko atheistická propaganda, nikoliv církevní, která ve smyslu zákona jest vlastně jakýmsi druhem protistátní činnosti. Současné zásahy státu a jím podporovaných protináboženských organizací stal se tak hlubokým, že taktika neodpírání zlu násilím vedla by k úplnému vyhubení celého pravoslavi. Daně za užívání chrámů jsou zvyšovány, obce nemohou tyto zapraviti a tak jsou kostely zavírány „na přání věřících“; jsou-li poplatky řádně placeny, pak skupiny nevěrců domáhají se odevzdání kostelů pro „lidovýchovné účely“. Kněžstvo nepoužívá volebního práva, nedostává poukázek k nákupu potravin ze státních obchodů, soukromé podniky však v Rusku téměř neexistují; duchovním nejsou doručovány dopisy a každé jejich kázání, ve kterém lze nalézti náražku na soudobé poměry, jest vykládáno ve smyslu pobuřování lidu. Soukromé vyučování nedospělých náboženství jest přísně zakázáno a trestá se dlouholetým žalářem — jinými slovy během jedné generace bude Rusko radikálně

odkřesťaněno a nebude v něm místa pro žádné náboženství. Jest to taktika velmi plánovitá a směřující k jedinému cíli — úplnému zničení církve. Všechno to nasvědčuje, že jednání metr. Sergije, který napodoboval posice ruského episkopátu z dob mongolských, nevede naprosto k žádnému kladnému výsledku. Tehdy nedotýkali se Tataři záležitostí víry, nyní „osvětová“ státní činnost stále usiluje o zavedení atheismu; dříve církev měla možnost extenze a rozvoje, nyní musí ustupovati jednu posici za druhou. Zdálo by se, že jest zapotřebí přikročiti k zahájení odboje, alespoň ve formě pasivní resistance, a jednati tak, jak jednal svého času patriarcha Germogen, t. j. dožadovati se osvobození církve od cizích vlivů. K tomu by stačilo hnutí, žádající od vlády uskutečnění slibů, daných metr. Sergijovi v době před jeho propuštěním z vězení.

V západním křesťanském světě začalo mocné protestní hnutí, zahájené laiky-anglikány. Později olomouckým arcibiskupem drem Prečanem bylo toto hnutí přeneseno do Československa, odkud se dostalo do Polska, Jugoslavie a Německa. V Československu působil Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, v Polsku P. Jan Urban T. J., v Lublani Msgr. prof. Grivec, v Německu kardinál Faulhaber. Toto hnutí vyvrcholilo konečně v dopise sv. Otce kardinálu Pompillimu, jímž bylo prohlášeno, že římský velekněz volá celý křesťanský svět k upřímné modlitbě za Rusko. Analogické kroky, ale ovšem v menším měřítku, podnikly synody bulharské a srbské církve, němečtí protestanti a kalvinisté atd. Protestních táborů a společných bohoslužeb zúčastňovali se představitelé zahraničního ruského kleru, a to jak stoupci metr. Jevlogije, tak i ti, kteří zůstali s metr. Antoninem.

Avšak jak jest známo, metr. Sergij prohlásil před zástupci ruského i cizího tisku, že v Rusku existuje úplná náboženská svoboda, není žádných pronásledování, kostely jsou zavírány na výslovné přání samotných věřících, a jsou-li věznění a popravování biskupové a kněží, pak se tak stává jedině proto, že se dopustili politických zločinů. Orgán metr. Antonína, časop. „Novoje vrjemja“, č. 2646, uveřejnil velmi útočnou stat, v níž nekrytě vyslovil přesvědčení, že patriarší berla je v rukou státní politické policie, a že hlas Sergijův byl toliko hlasem komunistické vlády, nikoliv samotné církve. Metr. Jevlogij jednal poněkud mírněji a vydal zvláštní prohlášení, v němž řekl, že doufá v podvrženost tohoto interviewu; je-li však správné, pak to znamená, že Sergij sám přetrhl veškerá kano- nická pouta mezi sebou a věřícími. Bohužel, jest

nemožno pochybovati o tom, že interviewu bylo skutečně poskytnuto, třeba i pod nátlakem, ale přece dobrovolně. Proto nyní hlava ruské pravoslavné církve na Východě, pekingský metropolita Inocenc, rozeslal emigrantským biskupům oběžník, v němž psal toto:

„Musíme přerušiti všechny styky se svými spolubratry, abychom nevzbudili pohoršení, že také my se držíme téže politiky s bolševiky jako oni. Jakoukoliv dohodu s bolševiky pokládám za zradu Krista. Mezi Kristem a satanem nemůže býti nic společného. Budeme se modliti k Bohu míru a lásky, aby nám ukázal, jakými cestami se bráti do boje proti nepřítelům církve. Budeme se též modliti za své spolubratry.“

Některými žurnalisty a církevními pracovníky byl učiněn pokus ospravedlniti jednání metr. Sergije tím, že jeho činy se vykládaly jako plynoucí ze specifické kontemplativní mnišské psychologie, vítající vnější pronásledování jakožto trest Boží. Podobná snaha nezdá se býti ani účelnou, ani správnou. Četli-li jsme prohlášení hlavy ruské církve, pak musíme uznati, že vyjma několika polemických výstřelků zástupce patriarchy přísně se postavil na formálně-právní sovětské stanovisko. S tohoto hlediska v Rusku skutečně neexistuje náboženské pronásledování, nýbrž toliko trestání zločinců.

Všechno, co se děje, odehrává se na základě určitých zákonů a metr. Sergij nedopustil se nejmenší lži, když konstatoval, že biskupové jsou věznění, poněvadž se dopustili zločinů, chrámy uzavírány „na přání věřících“ atd.

Všechno to bylo ovšem toliko konstatováním souladu mezi stanoviskem faktickým a zásadním. Metropolita neřekl nic a pravděpodobně nesměl říci o samotném rázu těchto zásad, kterými se řídí sovětský stát. Řekl toliko, že zákonů se používá, ale nekritisoval stávající zákony ani s hlediska věcných požadavků církve, ani se stanoviska západního pojímání ideje práva. Podobná kritika dopadla by ovšem zcela jinak: bylo by nezbytno poukázati, že všechny pojmy bolševického zákonodárství jsou opakem křesťanské kultury a proto dnešní ruské zákony jsou soustavou směřující k úplnému vyhubení církve, mravnosti a rodiny, jsou výsměchem pravd Božích a lidských.

Jest ovšem pamatovati, že podle celkového smyslu řeči Sergije nebyla tato projevem hlavy církve, ale toliko poslušného občana, který referuje o tom, jak se plní zákony pojednávající o životě náboženských organizací a spolků.

Celá otázka soustředila se však na morálním hodnocení projevu metr. Sergije s hlediska přípustnosti podobné kvalifikace stávajících po-

měří v ústech pravoslavného hierarchy. A kritika emigrantů soustřeďuje se právě v tomto bodu.

Pravoslavná emigrace nemůže ovšem chápati bolševismus jinak, než jako dílo satanovo, jako úplný protiklad a opak křesťanství. Je to sice pohled subjektivní, ale jeho význam není nikterak druhořadý. Pro skutečného křesťana nemůže a nesmí být dohody s branami pekelnými, tím spíše jest vyloučeno vystupovati na jejich obranu. Snad Sergij se domnívá, že jeho cesta jest správná, nemůže však žádati, aby všichni sdíleli jeho osobní domněnku. Zahraniční episkopát díval se na věc jinak a právě proto pekingský metr. Inocenc navrhl přerušeni veškerých styků s mateřskou církví.

Tento krok může být chápán dvojím způsobem: buď jako odsouzení Sergije a faktické jeho zbavení úřadu anebo ve smyslu schismy emigrantské části pravoslavné církve. Přesvědčíme-li se blíže, pak vidíme, že tento akt není ve skutečnosti ani tím, ani oním, nýbrž jiným, zcela nečekaným východiskem. Odsouditi hlavu ruské církve a zbaviti ji úřadu mohl by toliko pravoplatně zvolený sněm; není-li však možnosti tento svolati, pak ve smyslu východního kanonického práva, na základě „jus devolutionis“ postačilo by, aby tak učinila ona část církve,

kteřá jest dosud svobodnou, t. j. emigrantští biskupové. Ovšem jejich usnesení bylo by závazným jen do té doby, dokud by se nevyslovil řádný sněm. Vidíme však, že neděje se naprosto žádných příprav k podobnému odsouzení metrop. Sergije.

Pojem schismatu předpokládá odpad od církevní organizace, porušení kázně a to porušení trvalé. Emigrantský episkopát uznává metr. Petra Krutického za hlavu církve, dokonce nevznáší ani námitek proti tomu, že Sergij zastává nyní tento odpovědný úřad. Oba tábory zahraničního duchovenstva, jak stoupenci metr. Jevlogije, tak i ti, kteří zůstali s metr. Antoninem, stále zdůrazňují, že jsou bezpodmínečně oddáni své mateřské církvi. Jedině, co jest hlášáno — toť nutnost dočasného přerušeni obcování s moskevským patriaršním stolcem a neuposlechnutí jeho rozkazů, poněvadž tyto jsou vnucené a tudíž nejsou ani kanonicky platné.

Jest to tedy něco zcela jiného: prohlášení dočasné autokefalie, jakožto opatření vyvolané stavem nevyhnutelné nutnosti. Není to ani odsouzení určité osoby, ani odpad, ani porušení kázně, nýbrž toliko nepostradatelné zařízení, nutné do té doby, dokud se neustálí náboženské poměry v Rusku.

Co život dal.

Morava Šrámkovou silou.

Morava je zdrojem a oporou Šrámkova vůdcovského postavení ve straně lidové a zde jeho autorita je naprosto uznávána a bez odpůrců. Ze síly lidové strany v moravské zemi, z jejího klidu, vzdáleného rozčilování a nepodléhajícího měnivým náladám chvil, čerpá také sílu a svůj klid úhrnná Šrámkova taktika politická.

Proto sjezd lidové strany moravsko-slezské, konaný o svatodušních svátcích v Brně, měl velký vnitřní význam pro celou stranu lidovou, která má za sebou už zemské sjezdy v Čechách a na Slovensku. České prostředí je neklidnější, není tak silné jistotou, což plyne jednak z poměrů mocenských v zemi, jednak z trvalého dědictví české politiky katolické. Kdo by chtěl ty tři sjezdy srovnávat, nepodnikl by práci nezajímavou.

Zahajuje sjezd, neopomenul Šrámek svým nenápadným způsobem nápadně zdůrazniti, že

na Moravě jest absolutní většina všeho členstva lidové strany a že tohoto titulu demokracie vůdcovství náleží Moravě. Strana — jediná v republice — nezná instituce říšského sjezdu strany, pro který jsme zde v „Životě“ psali v minulém ročníku a má jenom říšský výkonný výbor, složený z delegátů výkonných výborů zemských. Přijímáme proto s radostí závěrečné usnesení brněnského sjezdu, který v resoluci vyslovil přání, aby aspoň „ústřední výkonný výbor strany byl zbudován jako pevné pojítko autonomních zemských složek strany“, a věříme, že tohle je cesta, po které časem dojdeme i sjezdu celostátního jako dovršení státní organizace strany lidové. V referátu Šrámkově na sjezdu byla řada aktuálních odpovědí jednak na adresu stran ostatních, jednak dovnitř vlastního tábora. Nejvýznamnější výtky učinil Šrámek vůdcům strany republikánské, učiniv je odpovědnými za rozbití koalice nesocialistických stran. Jestliže se agráři v tisku bránili této výtce, tož bez úspěchu a nikdo jim nevěří. Koalici agrárně-katolických

stran rozvrátili agrárníci jednak osobním zápasem vlastních vůdců o místo po Švehlovi, jednak neslýchaným diktátem, s jakým si z lidové strany chtěli udělat služku. Výkonné výbory strany lidové stále vyzývaly vedení k větší odolnosti proti agrárnímu teroru a jejich věrolomnosti, až konečně se ucho džbánů utrhlo. Nesplnění slibů, které Šrámek vytkl a vyděračná taktika agrární koalice občanskou nakonec rozbila. Jestliže agrárníci tvrdí, že vinu má lidová strana, pak je to pravda asi tak, jako mělo vinu Srbsko, že nepřijalo rakousko-uherské ultimatum r. 1914. Buď mělo být otrokem, nebo přijmout válku. Strana lidová po agrárním ultimatu páně Udržalově volila eventualitu tutéž jako Srbsko: svobodu! Je dobře, že to Šrámek svým mírně důrazným způsobem agrárikům veřejně řekl.

Druhou zmínkou o poměrech v dřívější koalici byla nářezka na to, že jenom křest. sociálové podporovali v sociálních otázkách stranu lidovou, kdežto vůdcové luďáků byli na př. vůbec pro zrušení soc. pojištění a agrárníci je chtěli vyvlastnit těm, pro něž je určeno.

Funkci lidové strany v dnešní koalici označil Šrámek jako vyrovnávací mezi hlavními třídně stavovskými stranami agrárně-soc. demokratickými. Toto vyrovnávací postavení neznamena „stát s rukama v kapsách uprostřed,“ kteroužto agitační insinuaci agrární Šrámek odmítl také, ale podle potřeby přikloniti se v konkrétních případech k té nebo oné skupině, podle oprávněnosti požadavků. A právě to, že lidová strana střeží tuto svobodu a vlastní odpovědnost, je příčinou agrárně stranických útoků.

Pro vnitřní poměry strany a pro katolickou spolupráci nejdůležitějším byl závěrečný odstavec sjezdové resoluce, na které Šrámek znovu slavnostně prohlásil setrvání na koncepci státní spolupráce slovanských katolických stran a odmítl katol. blok česko-slovensko-německo-maďarský. Tato část resoluce zněla: „Sjezd prohlašuje slavně, že trvá na polit. jednotě slovanských katolíků v Československé republice na základě státní a národní jednoty československé. Takovou politickou jednotu vidí sjezd uskutečněnou v celostátní československé straně lidové. Sjezd projevuje pevnou vůli a odhodlání moravsko-slezské části strany lidové jednotu lidové strany v republice nejen zachovati, ale ji tu upevniti a ještě více rozšířiti.“

To je řeč jasná a po sjezdu v Žilině a v Brně možno říci, že Šrámkova koncepce spolupráce stran katolických je uvnitř strany lidové vybojována a velkou většinou strany přijata.

Viktor Dyk opustil Frontu.

Bylo by možno napsati také frontu s malou počáteční písmenou a obojí dohromady teprve vyjadřuje skutečnost i pravdu. Viktor Dyk od doby, kdy posl. Hodač uplatnil ve straně národně demokratické svou mocnou aktivitu, již padli za obět Hlaváček i Sís, počal se vzdalovat spolupráce s Frontou. Dr. Hodač smířil bez vítězných pokřiků dra Kramáře s Hradem, pokud se to vůbec dalo, donutil starého vůdce, aby pochválil „Demokratický střed“, usilující o smír národní demokracie s Benešem a celou stranu přiblížil více k sociální demokracii.

„Fronta“, utvořená kdysi protihradní skupinou lidí všech občanských stran: Borský, Dyk, Horký, Hlaváček, Sadecký a mající silnou oporu v agrární straně v pánech: Hodža, Vraný, v této době volala prudčeji do boje a soustředila své, ostatně nikoli prudké útoky proti měnící se a protihradní frontu opouštějící nár. demokracii. Tím se přiblížila fakticky k Stříbrného Lize, která protihradnímu směru stanula viditelně v čele. V této době Viktor Dyk přestal psát do Fronty a na výzvu Karla Horkého konečně řekl jasně proč v dopise, otištěném „Frontou“. Dykův dopis je dopisem senátora národně demokratické strany nové orientace. V. Dyk si stěžuje, že Fronta útočí jen na nár. demokracii a nikoli na Stříbrného Ligu, anebo agrárníky a vidí v tom změnu staré úmluvy i linie, vidí v tom opuštění původní fronty. On, jenž hájí starý nacionální program ve své straně, nemůže psát do listu tuto stranu napadajícího.

Dykův list je ústup, útek z Fronty i fronty. Je přece nade všecko jasno, že se nezměnila Fronta ve svém protihradním boji, ale národní demokracie, v níž to filofašism a protihradní nacionalism prohrál. Tohle to mu v dvojím listu právem řekl Horký a zval Viktora Dyka zpět, dříve ještě než tak bude nucen učiniti sám, jsa ve své straně poražen. Pak prý návrat nebude tak slavný, jako by byl dnes a slavobrány nebudou pak postaveny.

Viktor Dyk vytkl Frontě jednu zajímavou věc: že totiž v jedné chvíli na přání Hodžovo (tak přímo to ovšem v Dykově listu řečeno není), zastavila ostrý boj proti prezidentovi, aby neuzavřela Hodžovu dorozumívací akci s Hradem. Bylo z toho tenkrát velké roztrpčení mezi čtenáři a Karel Horký, když Hodža se zklamal, vystřelil znovu 21 ran dělových na důkaz, že bitva na frontě neumlkla. Horký vyčítá nyní Dykovi, že vzpomíná této slabé chvíle a žádá podobný klid nyní pro sebe a svůj boj v národní demokracii.

Celý tento spor Dykův s Frontou je neobyčejně zajímavý pro české politické poměry a skupinu Fronty zvláště. Je důkazem, že z odporu k osobám, byť sebe oprávněnějšího, se nedá udělat hnutí, trvale uspokojující myslící lidi. Jen pozitivní cíle a z pozitivních životních potřeb a základních zájmů je možno vybudovat hnutí. Viktor Dyk ve svém sporu s Frontou nemá pravdu, ale nezbyvalo mu jiného, nechtěl-li odejít ze strany a stanout po boku Ligy. S touto ovšem by se těžko sešel při svém neskrývaném odporu k duchovním kvalitám a potenci tří mušketýrů.

Na frontě „Fronty“ shaslo mnoho táborových ohňů. Ústup Viktora Dyka je těžkou ranou pro bývalé spolubojovníky a stesk dopisu Horkého je toho dokladem. K prohraným kampaním přistoupila nová. Bylo to od počátku jasné pro ty, kdo správně hodnotili stav věcí a sil u nás. Zmýlili se opět i ti v katolickém táboře, kdo si to představovali jinak.

Dérerovy školské výnosy nebudou provedeny?

Státní rozpočet na rok 1931 bude zvýšen o 473 milionů Kč. Nové daně. Nezdařený konkrétní pokus i kulturní společné akce katolických stran.

Předčasný konec parlamentního zasedání, zaviněný tím, že „někteří páni si mysleli, že by se v poslední chvíli dalo ještě něco trhnout“, jak stranickou licitaci charakterisovala oficiální osobnost a potom přepad veřejnosti i sněmoven školskými výnosy ministra Déreera, to jsou dvě závěrečné a nejdůležitější události vnitřní politiky. Ministerský předseda Udržal konstatoval na konci zasedání, že se zmírnil houževnatý zápas dvou hlavních složek koalice, agrárníků a soc. demokratů, a že obě strany od metody napalování přecházejí postupně k loyální spolupráci. To bylo způsobeno hlavně tím, že nejpodstatnější požadavky pro zmírnění zemědělské krise byly splněny. Byla zvýšena za pomoci socialistů obilní cla, proti nimž socialisté r. 1926 bouřlivě demonstrovali ve sněmovně i na ulicích a k tomu přidána byla cla živočišná a dovozní listy, z nichž obilní obchod inkasuje aspoň 170 milionů Kč.

Při projednávání cel živočišných museli agrárníci zmírniti své přehnané požadavky, pro něž chtěli vyvolat volby. Když se však ukázalo, že proti volbám jsou mimo agrárníky všechny strany a stejně proti úřednické vládě, dostali agrárníci rozum. Naproti tomu zase bylo někdy třeba

postupu všech nesocialistických stran proti sociálním demokratům česko-německým. Úhrnná práce této vlády nebyla opravdu malá. Pro zemědělství byla zvýšena cla obilní i živočišná, uzákoněny osnovy o poměru mouky žitné a pšeničné při pečení chleba (90 + 10%), proveden nákup 1600 vagonů domácího obilí ministerstvem Nár. Obrany, ustanovena povinnost veřejných ústavů odbírat mouku domácí a zhodnoceny dovozní listy.

Pro konsumenty provedeny zákony: novela o zvýšení příspěvku státního odborovým organizacím pro nezaměstnané (náklad rozpočtu na 40 milionů, ale jistě bude vyšší), provedena osnova o příspěvku na stavební ruch (15 milionů Kč), zrovnoprávnění do 4 roků staropensisti (letos 140 milionů Kč), v senátě přijato zvýšení rent nejtěžším invalidům, administrativní cestou povoleno z ministerstva soc. péče 20 milionů rodinám dělníků neplně zaměstnaných. Nebyla dokončena resystemisace, vyžadující jen u administrativy bez podniků nákladu asi 80 milionů a 13. služné, vlastně vánoční remunerace státním zaměstnancům, plně zaměstnaným. Z tohoto 70% příspěvku mají být vyjmuti: 25.000 zaměstnanců na železnicích, 12.000 na poštách, duchovenstvo a jeden manžel ze dvou u státu společně zaměstnaných.

Náklad na vánoční přídavek činí asi 156 milionů, na invalidy 13, reparační splátku 114 a samosprávu asi 200.

Úhrnná nová potřeba ze všech zákonů odhlasovaných i těch, které mají ještě na podzim být přijaty, činila tedy asi 700 milionů Kč. A kde byla úhrada?

Vláda měla sice jako dědictví po „panské koalici“ rezervu rozpočtovou skoro 800 milionů a tato okolnost vyvolala také tolik nadějí a nových návrhů. Reserva však brzo zmizela, o což nemalou zásluhu mělo 400 milionů, daných na fusi Anglobanky s pražskou komerční a úvěrní.

Zbylo pro nové osnovy asi 100 milionů, k čemuž navrhl dr. Engliš 200 milionů z daně pivní, 30 milionů ze zvýšených tarifů na drahách (do čehož pojaty budou i lístky dělnické), 40 milionů ze zvýšení daně obrátové a 14 milionů ušetřených ze zrušených starých vánočních remunerací.

K tomu měla přistoupit zvýšená daň výdělková, která by postihla hlavně velký průmysl. Proti tomuto zvýšení se postavili radikálně národní demokrati, to jest průmyslníci a k nim přistoupila ne pro tuto věc, ale pro malé živnostenské úvěry strana živnostenská. Ti chtěli trvale ročně 3 miliony, kdežto jim bylo nabídnuto méně a jen na 5 let. Proto odepřeli hlasovat

pro další osnovy. Sněmovny proto pro stranicovou licitaci v poslední hodině byly poslány na prázdniny.

Jaký bude podle toho rozpočet? Resortní ministři do prvního předběžného projednání v ministerské radě přišli s cifrou plus 750 milionů, ta však byla seškrtnána na konec na 238 milionů, nečítaje do toho staropensisty, resystemisaci a 13. plat.

Na konec zvýšila poslední předprázdninová ministerská rada rozpočet na rok 1931 o 473 milionů Kč.

Vedle zvýšeného rozpočtu nejdůležitějším činem posledních dnů byl originální čin ministra školství dra Déreera, jenž vyhodil z prvních dvou tříd gymnasia latinu vůbec a dalším svým návrhem postupné diferenciaci školy střední snažil se obecnou národní školu prodloužit až do 19. roku studijního veškeré mládeže. Učinil tak na radu těch svých vysokých rádců v ministerstvu školství, kteří nemajíce sami ani středoškolského vzdělání, pojali nepřekonatelný odpor proti těmto ústavům, tisícileté kulturní reakce. Demokracie žádá podle nich nivelisaci na společné linii co možná nejnižší. Odstranit latinu z prvních tříd školy střední znamená ohrozit těžce i vyučování češtině. Každému, kdo prošel gymnasiem, je přece jasno, že teprve na latinských termínech a klasické terminologii uvědomoval si přesněji a v soustavě základní pojmy české gramatiky a skladby.

Pojmy: rod, číslo, časy, skladby větné, to všecko si člověk rázem a dokonale všleřoval v paměť při výkladu pojmů latinských: indikativ, konjunktiv, genus, perfektum, imperfektum, singulár, duál, plurál, dále časování, skloňování atd. Jen pedagogický analfabet může si slibovati od vyhozené latiny z prvních gymnasiálních tříd možnost lépe se naučit češtině. Naopak. Té latiny se chlapi mnoho v primě nenaučili, ale co si při tom pořádně zopakovali a uvědomili, to byla čeština a její gramatika. Chápe to „faktický ministr“ Kepl nebo pan Pluhař?

Ministr Dérer však k tomuto geniálnímu reformnímu nápadu, jenž není nápadem jeho, připojil další nemožnost: nedemokratickou cestu přepadu. Provedl radikální změnu celé středoškolské výchovy prostým nařízením. Legislativní oddělení ministerstva školství sice vyslovilo názor, že tato reforma musí přijíti do sněmoven, ale copak je vysokým pánům bez středoškolského vzdělání po legislativním oddělení jejich vlastního ministerstva? Že se však takhle dal přemluvit pravotár Dr. Dérer, není a nebude pro něho ani politickou výhodou.

Druhé nařízení ministerstva školství týkalo se zřízení rodičovských sdružení při škole národní i střední. Nařízení finančně neuvážené a neproveditelné, poněvadž na žádné škole není možno jen tak zařídit zvláštní místnost pro toto sdružení a kdo by to vůbec platil? Páni učitelé chtěli vychovávat také rodiče. Na jedné takové rodičovské přednášce mezi Voticemi a Benešovem (poněvadž někde takové rodičovské přednášky byly už uskutečňovány) poučoval mladý pan učitel staré dědky a táty o pohlavní výchově. Když se táta s devíti dětmi zeptal, kolik má pan učitel dětí a když dostal odpověď, že žádné, tu mu sedlák řekl, ať tohle vykládá své ženě a před starými lidmi že by se měl stydět. I bylo tam po rodičovském sdružení.

V zásadě, kdyby byla věc propracována a dobře uvážena, mohla by býti přijatelnou i katolíkům, ale jak dnes věci jsou, pokrokoví učitelé by se snažili pomocí několika rodičů ještě školu zpolitizovat a více zpokrokářtit. Proto se lidová strana postavila proti, žádajíc zásadně projednání tak vážných reforem sněmovnami.

Dérerovy školské reformy nebudou však provedeny, třeba formálně nebudou odvolány. Už dnes nevědí ředitelé středních škol, kde mají hlavu. Že k diferenciaci ve vyšších třídách letos nedojde, to už prohlásil sám ministr Dérer, ale je dnes už skoro jisto, že ani latina z prvních dvou tříd vyhozena nebude. Prohlásí se, že čas nestačil k uskutečnění reformy a stav dosavadní bude ponechán. Tento názor přijal prý i ministr Dérer v ministerské radě.

*

Konečně stojí za zmínku, že školské výnosy Dérerovy vyvolaly otázku společného postupu katolických stran, poněvadž zde byl konkrétní případ možné kulturní spolupráce a akce. Skutečně došlo 17. června ke schůzi všech členů katolických v kulturním výboru, tedy i křesť. sociálů a luďáků. Kdo však odmítl přistoupiti na společný protest, byli právě křesť. sociálové, získaní asi slibem, že němčině bude věnována větší pozornost místo latiny, ale také luďáci, zase z jiných dílčích důvodů. Tak tento první praktický a konkrétní pokus spolupráce všech katolických stran byl bezvýsledný.

Česká Liga Akademická.

Vážený pane redaktore!

Používaje Vaší výzvy v článku „25 let Č. L. A.“, chtěl bych se dotknout několika stručnými poznámkami některých Vašich názorů.

Nám mladším, kteří jsme vstupovali do Ligy před dvěma, třemi roky, ani nepřipadá, že by t. zv. „tradice“ Ligy vůbec tradicí byla, zejména pokud se týče bodu třetího, t. zv. „úsilí o soukromý život náboženský, náboženské uvědomění a mravní odolnost charakterovou“ Napopak, já mám dojem, že tato snaha, která skutečně hraje prim u dnešních ligistů, je vědomou a nutnou reakcí na dřívější, poválečný (nebo lépe snad „kolejní“) způsob ligistického života, jak jej známe z vypravování duchovního rádce, seniorů a nejstarších kolegů a který přes svoji zevní efektnost se nám zdá být velmi vzdálen naší dnešní představě ideálního, nekompromisního katolického života, právě proto, že se příliš zdůrazňovala zevní forma a aktivita katolického veřejného života a opomíjela se daleko důležitější, vnitřní, obsahová stránka jeho. Šlo se snad do šířky, bylo v Lize hodně členů, kteří se značně účastnili veřejného života, ale zůstávalo se na povrchu, bylo to vše bez hlubších základů (kde jsou na př. ti, kteří takový rozruch způsobili „Propagačním letákem?“), Liga se spokojovala pouze s formálním plněním povinností, i zejména náboženských. My však usilujeme v první řadě o duchovní a mravní obrodu katolického života, která jedině může přinést nápravu v dnešních poměrech a zaručit dobré a trvalé výsledky Katolické akce. A tato vnitřní obroda a reorganizace právě proto je vnitřní, neskýtá výsledků na venek ihned zvláště patrných. Správně, myslím, to vystihl kol. předseda Č. L. A., Karel Fiala v 9. čísle „Jitra“ Píše: Na první pohled dnešní práce nedá se ocenit, to není možno, protože její ovoce — život praktických křesťanů a příprava i výchova lidí skutečně vzdělaných — poznáme a oceníme později. My jsme stále jen v obraně, proto, že veřejnost naše neměla a nemá dostatečného pochopení pro nás, chtějící žít na výboj, strhovala nás k nutné obraně. Krvavě finančně zatížená Liga ztrácí svůj list „Život“ a zůstává pouze majitelem, nemajíc žádného vlivu a snad ani práva poslati příspěvek k uveřejnění. Doba přeměny, boje a obrany, spojená bohužel i s hospodářským a hmotným zabezpečením alespoň pro nejbližší budoucnost, musela trvat tak dlouho. Nebyl to však čas ztracený. Zdánlivý klid na venek byl a jest rouškou nad mravenčí prací náboženskou, individuálně a prakticky prováděnou. Nynější snesitelný finanční stav dovolí, aby všechna energie byla soustředěna k výboji. Lidé, vyrostlí v boji, chtějí stále slyšeti řinčení mečů a houkání děl, my, vyrostlí a pracující v době tiché zákopové práce nepřítel, uvykli jsme houževnaté, stálé, propracované, do hloub-

ky a k prameni Kristova učení jdoucí práci. Nejen rytíře zbraně, ale rytíře ducha i zbraně vychováváme dnes. Aktivita praktického křesťanství, v nás skrytá, bude v příštích dobách tak silná, že Liga bude zase v čele rychlého a vítězného výboje. Dnes odmítám každého, kdo chce mluvit o krizi Ligy nebo ligistů.

Odmítám a neuznávám kritiky těch, kdo nepřiložili ruce k práci, protože neznají dnešní doby a její potřeby. Za základ nutno vzít skutečnost, jaká jest, a v ní najít skálu, a to skálu Petrovu, a na té stavět. To je ten základ, mimo který jiného býti nemůže, a ten všem dáváme, řídíce se při tom slovy: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši škodu utrpěl.“ Že jsme na veřejnost a na odív nestavěli a stavět nebudeme tuto svoji výchovu, je snad jasné, protože ovoce, t. j. pravý duchovní život, teprve začíná uzrávat a blahodárně působiti. Tolik kol. předseda.

Tato snaha po duchovním prohloubení, která se ostatně jeví i v ostatní inteligenci (Svatováclavská Liga, revue „Na hlubinu“) a která na př. v SKM. počíná ukazovat velmi pěkné výsledky, je, myslím, velikým plus, které vedení Ligy v posledních dvou letech zvláště silně uplatňuje. Nemáme možnost srovnávat naše poměry s předválečnými, ale jestliže jednatel z r. 1913 může tento fakt „s radostí poznamenat“ jako tradici, jako zjev, který již před válkou byl v Lize pěstován, tedy jednatel z r. 1930 chtěl by to, s ohledem na léta nedávno minulá, jako značnou přednost dnešní doby zvláště zdůraznit.

Slovo o 50% účasti členstva na přednáškách bylo sice na valné hromadě uvedeno, ale neodpovídá, myslím, skutečnému stavu. Tak nízkého čísla bylo dosaženo tím, že se účast srovnávala s počtem členů a čekatelů, jak byli zapsáni ve spolkové matrice a mezi nimiž byli i takoví, kteří se sice přihlásili, ale když hned na první schůzi nedostali kondici, více se v Lize neukázali. Srovnáme-li účast s počtem skutečných členů a čekatelů, kteří zbyli po velikém „čištění“ po velikonocích, dojdeme k účasti as 65 — 70 procentní. — Pokud se týče nedostatku zájmu nebo spíše snad debaty na přednáškách, nutno přiznat, že zde byl a značný. Částečnou vinu na tom snad měla také forma přednášek. Dr. Hronek, dr. Janda nebo dr. Hrudka nemohou si jistě stěžovat na nedostatek zájmu a debaty, ač přednášky dra Jandy a dra Hrudky se konaly za menšího počtu členstva (či snad právě proto?), poněvadž to bylo jistě v době pololetních a velikonočních prázdnin.

Co se týče jednatelské zprávy, byla opravdu

chudá na zprávy o životě členstva mimo spolek. Pokud jsem mohl z nacionálií zjistit, tedy doplňuji (čísla budou ve skutečnosti asi o něco větší): v Orlu pracuje a cvičí 38, v SKM. 9, v katol. skautingu a ve Všesport. sdružení při katol. skautingu (které za finanční podpory p. arch. Beneše staví ve Strašnicích sportovní stadion) pracují 3, několik je v Klubu čl. turistů atd. Že by fotbalová jedenáctka byla pro Ligu zvláštní výhodou, nemyslím. Já alespoň bych nepovažoval za žádnou velkou čest pro Ligu, kdybych měl ve své jednatelské zprávě na XXV. valné hromadě uvádět, že SK Česká Liga Akademická zvítězila nad SK. Zapadlá Lhota 5 2 atd., ač nepopírám, že po stránce agitační by to bylo účinnější, než propagační akce, kterou právě na středních školách podnikáme. V zájmu pravdy, a také na vysvětlenou, proč upadá veřejná činnost a debaty v Lize, nutno dodat, že zaniká návštěva plzeňské restaurace „U Stromečků“ (také tradice Ligy), což podle vyprávění hodnověrných lidí je přímo nebo nepřímou rodištěm mnohých znamenitých činů Č. L. A.; zato stoupá počet těch, kteří se každý pátek večer scházejí v družinské kapli u sv. Ignáce na poboznostech Mariánské družiny akademiků (zajímavé je, že ze všech ligistů, kteří tam chodí, je 60 % mediků).

Mám-li se zmiňovat o politice (připomínám, že mluvím pouze za sebe, ač myslím, že je dost těch, kteří myslí podobně), tu musím říci, že nynějším způsobem katolické politiky věru nadšen nejsem. Zejména založení Mladé generace mi připadá jako snaha konservovat na dlouhou dobu nynější politický směr, proti němuž se začíná zdvíhat nechuť a odpor. V dnešní zpolitizované době zakládat nový spolek mládeže je vyhánění ďábla belzebubem, a to, jak známo, nikdy k dobrým koncům nevede. Celkem mohu říci, že tentýž duch a nálada, která ovládá SKM., jak bylo patrné na XIII. valné hromadě SKM. a jak to bylo v „Životě“ velmi bystře vystiženo, se uplatňuje také v Lize, i když se neprojevuje na venek tak znatelně. Za nejlepší cestu k nápravě pokládám tu, kterou nastoupilo SKM., totiž co nejtěsnější přimknutí se k církvi Kristově a důsledné, nekompromisní uplatňování jeho evangelia v celém životě i v politice.

Těšíme se, pane redaktore, že splníte svůj slib a v některém z příštích čísel „Života“ se ještě o některých věcech zmíníte a upozorníte nás na některé nedostatky, jež našemu zraku unikají buď pro naše mládí anebo proto, že se nalézáme uprostřed celé práce a nemáme možnost celkového přehledu, jež však jsou dobře

patrný zkušenějším a mimo spolkovou činnost stojícím pozorovatelům.

Váš

MUC. Václav Dvořáček.

V Praze 20. června 1930.

O zemské rady Orla.

Bývalá Zemská Rada Orla v Čechách zaslala župám, okrskům a jednotám Čs. Orla v Čechách přípis tohoto znění:

„Zemská Rada Orla Čs. v Čechách usnesla se ve své schůzi, konané v Praze 16. června t. r., podati všem orelským složkám v Čechách následující informaci:

Již dlouhou dobu veden jest Ústředím Čs. Orla v Brně spor o zemská orelská vedení, což děje se v důsledku dávného usnesení valného sjezdu z r. 1926, kde bylo usneseno Zemské Rady likvidovati. Oproti tomu usnesla se zemská konference v Čechách v r. 1928 na tom, aby Zemská Rada Orla v Čechách zachována byla v zájmu hnutí i nadále.

Po těchto usneseních odpočívala pak palčivá otázka tato řadu měsíců, až teprve po S. D. O. v r. 1929 byla diskuse o zemských celcích rozvířena články „Co dále?“ v ústř. časopisu „Orel“ Župám slibován vyšší podíl na příspěvcích o dokazována všemi způsoby zbytečnost a neúčelnost Zemských Rad. Situace, přičiněním Ústředí, vyvrcholila do takového stupně, že jakákoliv spolupráce Zemských Rad byla vyloučena, protože Ústředí je již delší dobu ve věcech tělocvičných, osvětových, správních i finančních úplně pomíjelo a jednalo bez nich přímo se župami a jednotami.

Na letošním valném sjezdu bylo pak usneseno, že ZR. budou zřízeny jenom tehdy, když všechny župy z celé země se jednomyslně na tom usnesou, postoupí ZR. část svojí kompetence a budou je financovati ze svých vlastních prostředků. Ústředí zásadně odmítlo postoupiti cokoliv ze své kompetence a ze svých peněžních prostředků. Při volbě funkcionářů Ústřední Rady nebylo se Zem. Radami o vhodných osobách vůbec jednáno, a tyto navrženy sjezdu přímo Ústředím.

Všechny návrhy ZR. v Čechách a na Slovensku, směřující k uklizení rozporů, Ústředí brněnské zásadně odmítá, do protokolů schůzí, na nichž otázka tato byla řešena, nejsou zapisovány námitky našich zemských zástupců atd. Bylo sice do nových stanov Orelstva vzato ustanovení navržené našimi zástupci, že nové zemské celky mají býti vytvořeny na základě stanov,

ale další návrh, aby byla dána ZR. náležitá kompetence a o jejich zřízení aby rozhodovala prostá většina zástupců žup té které země, byl jednoduše umlčen a místo toho do stanov vpašována jednomyslnost, což je zajisté něco ve spolkovém životě zcela neznámého a neobvyklého. Protože pak na svých valných hromadách vyslovily se jednomyslně jenom tři župy v Čechách pro a jedna župa asi $\frac{2}{3}$ většinou proti zřízení ZR., nelze podle takto upravených stanov ku jejímu zřízení přistoupiti a nanejvýše bylo by možno uvažovati o založení toliko Krajského Svazu tří žup, na což ovšem z celé řady důvodů nelze pomýšleti.

Se strany Zemské Rady české podniknuty byly všechny možné a přípustné kroky, aby v zájmu orelské svornosti a jednotnosti organizace byly odstraněny všechny překážky, bránící další společné práci a ohrožující další úspěch a vývoj Orelstva v Čechách, které všichni z celého srdce máme opravdu rádi. Byli jsme v zájmu věci ochotni k těm největším ústupkům, ale Ústředí se zásadně postavilo proti jakémukoliv kompromisu a trvá na provedení všech usnesení sjezdových, ačkoliv zástupci naší české a slovenské země k těmto usnesením nedali nikdy svého souhlasu. Ústředí brněnské, pomocí moravských žup a bohužel také jedné župy české, postavilo se příkře proti Zemským Radám a je pevně odhodláno za každou cenu provést úplnou centralisaci a zemskou autonomii tak odstraniti.

Vidíme ve státní správě i ve všech samosprávných institucích plné a náležité uplatnění zemské autonomie, jenom naše organizace má býti výjimkou a jen v ní má býti zaveden strohý centralismus a jednotlivé země mají býti z jakékoliv součinnosti a z každého vlivu vylučovány. O všech místních a zemských potřebách bude nyní výhradně rozhodovati jenom předsednictvo Ústředí.

Nepochybujeme nikterak o dobré vůli zástupců tohoto předsednictva, ale přece máme vážné obavy, že pro potřeby Čech a Slovenska nebude tam náležitého porozumění, protože bratři z Moravy, kteří mají tam rozhodující většinu, nerozumí prostě našim ryze českým otázkám a budou všechny otázky posuzovati se stanoviska svého, které však bývá ve většině případů zcela odlišné od stanoviska našeho, protože na Moravě jsou zcela jiné náboženské a kulturní podmínky, nežli u nás. Morava je dosud daleko více konservativní, kdežto Čechy trpí stále přílišným liberalismem a pokrokářstvím. S tohoto hlediska je třeba posuzovati a řídit činnost Orla. Co je dobré pro Moravu, nehodí se vždy pro Čechy neb Slovensko a naopak.

Podotýkáme výslovně, že Zemská Rada a jejím členům v tomto, pro další vývoj Orla tak důležitém sporu nejde nikterak o otázky osobní, neboť dosavadní činovníci Zemské Rady na svém znovuzvolení nikterak netrvali a jsou velmi ochotni své funkce jiným, způsobilým bratřím a sestřám postoupiti. *Jde zde výhradně jenom o věc, neboť jsme pevně přesvědčeni, že ztrátou zemské autonomie bylo by odsouzeno naše orelské hnutí v Čechách k pomalému zániku a umírání.*

Jako příklad naší nejlepší snahy, jakož i zvláštnosti poměrů v jednotlivých zemích a nechapáním jich brněnským ústředním vedením dovolujeme si uvést následující:

Všichni zajisté máme možnost pozorovat, jak se v posledních letech uplatňuje zájem a přímo masové nadšení o různé druhy sportu a všechny věci se sportem související. Proto Zemská Rada a Zemský Technický Sbor český navrhovaly již dávno Ústředí, aby v rámci Orla a jeho tělesné výchovy zastoupena byla všechna sportovní odvětví, ať již je to turistika, cyklistika, skauting, lyžování, tenis, kopaná atd. Lze si představit, jak mohutně by tím způsobem náš Orel vzrostl a řady našich dobrých lidí neutíkaly by nám do táborů jiných, často nám krajně nepřátelských. Ztrácíme tak tisíce našich dobrých příslušníků, uvědomělých katolíků a tělocvikářů, kteří se nám v cizím prostředí úplně odcizují. Ústředí již několik roků o těchto a podobných našich návrzích uvažuje, ale k nějakému rozhodnutí dosud nedošlo a pravděpodobně v dohledné době již vůbec nedojde. Takových případů mohli bychom uvést celou řadu.

Předsednictvo Zemské Rady české, jakož i bratři Slováci požádali několikrát Ústředí, jakož i starostu Čs. Orla br. Msgre Šrámka, aby od příkře zamítavého stanoviska bylo upuštěno a hledaly se cesty, které by nám všem, bez ohledu na zemskou příslušnost, umožňovaly společnou práci. Jsme v zájmu celistvosti Orla odhodláni ku všem obětem, pokud jimi nebude dotčena naše zemská autonomie. Setrvává-li však Ústředí i nadále na svém příkře zamítavém stanovisku, pak jsme pevně odhodláni provést sami úplnou autonomii Orla v Čechách, vzít správu hnutí v Čechách zcela do svých rukou a do Ústředí celostátního se pak přihlásiti jenom jako jednotný, samostatný celek. My orelští pracovníci a spolubudovatelé hnutí v Čechách máme právo, ba povinnost hájiti toto před všemi nepředloženostmi a před všemi pokusnými experimenty. S počátku jsme se domnívali a doufali jsme, že svého cíle, který pokládáme za jedině správný a hnutí prospěšný, dosáhneme společně.

nou práci s ústředními činiteli, ale opětovná a nová zklamání nás přesvědčila, že nynější představitelé orelského vedení v republice netouží po společné práci a že si jí nepřejí.

Každý člen má právo hájit prospěch své organizace a proto si je nedáme vzít ani my a za cílem vytčeným půjdeme až do úplného vítězství!

Žádáme proto snažně všechny br. župy, okrsky a jednoty, aby až do definitivního vyřešení této, pro naši existenci rozhodující otázky upustily od jakéhokoliv styku s brněnským Ústředím, do Ústředí se prozatím nepřihlašovaly, Ústředí žádných příspěvků neplatily a ve všech orelských otázkách obracely se výhradně jenom na své župy a na Zemskou Radu v Praze, která je pevně odhodlána hájiti do všech důležitých zemskou autonomii.

Již v nejbližších dnech vydáme všem orelským složkám v Čechách přesné informace a pokyny této záležitosti se týkající a jsme pevně přesvědčeni, že v otázce bytí a nebytí zemské autonomie v Orelstvu jsou s námi všichni příslušníci za jedno a že v zájmu této autonomie ku všem případným obětem jsou cele ochotni.

Očekávejte dalších našich disposic a spolehněte se na nejlepší úmysly těch, kteří již dlouhá léta v Orlu pracují a kteří jsou Vám jistě dostatečnou zárukou pro každou akci ve prospěch hnutí podnikanou!

V Praze 20. června 1930.

Následuje 11 podpisů členů bývalé Zemské Rady a tří orelských žup: Pospíšilovy, Kozinovy a Jirsíkovy.

Značný úbytek populace u našich Němců.

V minulých dnech přinesla pražská „Bohemia“ článek o přírůstku obyvatel v Československu, v němž autor poukazuje na to, že oproti r. 1923, kdy se narodilo 170.000 dětí, nastal v r. 1929 úbytek, a že přibýlo jen 100.000 lidí. Analogicky ubývá též uzavřených sňatků. Autor analyzuje úbytek porodů jen se stránky etické a dochází ke skutečnosti, že z tisíce živě narozených připadá na Čechy a Slováky 660,2, v r. 1929 docela 671,4, naproti tomu připadá na Němce r. 1925 150,7, v posledním roce jen 98,8. U Maďarů jeví se úbytek číslicemi 87,8 a 71,8. Rusíni stoupli z 82,6 na 115,1. Autor článku, dr. Herrnhaiser, uvažuje: „Úbytek porodů je podle toho ještě značnější, než by to odpovídalo průměru celostátnímu. Zatím co r. 1925 mezi tisíci narozenými dětmi bylo 150

německých, jest jich dnes jen 100. Podle klíče obyvatelstva musilo by jich však býti 230, tedy více jak dvakrát tolik. Právě nyní ukazují některé německé okresy značný úbytek obyvatelstva.“

Úřední statistika ukazuje tyto skutečnosti ještě v nepříznivějším světle. Již v r. 1924 přinesla úřední „Sdělení Stát. ústavu statistického“, autentický obraz o populačních poměrech v 83 městech naší republiky, které mají přes 10.000 obyvatel. Podle toho mělo v r. 1913 21 německých měst v Čechách celkem 6647 živě narozených, 6446 úmrtí, takže přirozený přírůstek činil jen 204, zatím, co ve 22 českých městech bylo živě narozených 19.254 a úmrtí 15.818, z čehož vyplývá přebytek 3436. Od té doby se podstatně poměry v neprospěch Němců zhoršily. Úbytek nastal nejen v průmyslových městech, nýbrž i na vesnicích. Není to snad jen zjev čistě poválečný, nýbrž jde tu o vývojový proces. Dokázal to P. Kroll v článku v „Kölnische Volkszeitung“ v r. 1919. Ve Francii připadalo v r. 1911 na 1000 obyvatel 18,7 porodů. Ve zněmčeném území bylo v r. 1913 deset větších měst, kde byl úbytek porodů větší než ve Francii.

	1912	1913
Liberec	11.30	11.80
Teplice-Šenava	16.30	15.20
Karlovy Vary	16.20	15.60
Litoměřice	16.—	15.90
Podmokly	11.70	11.90
Děčín	17.60	14.20
Žatec	21.80	15.60
Jablonec	17.30	16.40
Warnsdorf	18.90	18.60
Duchcov	21.10	18.70

Ostatní města německá, nebo s německou většinou byla číslicí porodů poněkud výše, ale přes to se blížila velmi číslicí francouzské. Jako charakteristické uvádí autor, že v matrice Ústí n. Lab. bylo v r. 1900 ještě 1067 živě narozených, v r. 1910 jen 576, v r. 1916 docela jen 278. V r. 1923 stoupl tento počet na 787, ale nedosáhl dosud výše, jakou měl před čtvrt stoletím. Liberecký okres bez města měl v r. 1911 jen 2123 živě narozených, t. j. 22,3 na 1000 obyvatel. Toho roku připadlo v městě Liberci na 1000 obyvatel jen 11,2 živě narozených, nebo průměrně na jedno manželství připadlo 1,55 dětí. V r. 1923 zemřelo o 35 lidí více, než se jich narodilo. Autor označuje střední stav selský jako příčinu, že dochází k takovému úbytku.

Němci lamentují, že jich ubývá. Co bychom asi říkali my, kdyby Slovensko a Podkarpatská Rus neměla tak značného přírůstku?

Adolf von Harnack.

V minulých dnech zemřel duchovní vůdce liberálního protestantismu, význačný teolog Adolf von Harnack. Když před třiceti lety vyšla jeho kniha „Wesen des Christentums“, vyvolala odpor nejen v kruzích katolických, nýbrž i u části protestantů pro autorovy názory o nauce o místi, vykoupení, Božství Kristovu, sv. Trojici, a p. Harnack svým vysloveně racionalistickým charakterem způsobil, že když se jednalo roku 1888 o jeho povolání na berlínskou universitu, postavila se proti tomu Nejvyšší církevní rada protestantů. Hlavním žalobcem proti tomuto jmenování byl I. díl jeho „Učebnice dogmatiky“, v němž kreslí křesťanství ne jako zrno hořčičné, nýbrž jako pestrá směs nauk, které jsou spíš lidského jak božského původu. Působení Boží zneuznával, pozemské činitele přeceňoval. Naturalism a víra ve vědu, jako náhradu náboženství, v kteréžto době se zrodil, zanechala na něm svůj punc, kterého se po celý další život nezbavil. Poslední léta svého života šel věrně ve šlépějích Büchnerových a Häckelových. Vliv jeho četných spisů byl velmi značný a — zhoubný. Byl protestantským kacířem. Positivní stránka jeho díla spočívá v tom, že ukazuje vnitřní nelogičnost onoho ortodoxního protestantismu, který chce učiniti absolutními teologické názory určitých časově omezených osob, jako byl Luther, Calvin, Zwingli a který časem podmíněné spojení církevní organizace se státní správou, jako to učinili reformátoři, chce činiti věčně trvalým. Harnack otrásl tímto protestantismem a také našel nové cesty porozumění katolicismu. Mnozí šli v jeho stopách ve studiu pramenů církevních dále a domyslili, co racionalista Harnack nedokončil. Studium nejstarších dob křesťanských dalo katolicismu mnoho, protože byly odhaleny všechny krásy, hloubky a svéráz křesťanství.

Jako universitní profesor v Berlíně, kam se dostal přes veto protestantských úřadů, byl velmi oblíbený pro umělecký ráz svých přednášek. Přednášel jasným, zvučným hlasem, bez příruček, poznámek, improvisoval, ale jeho stavba vět, způsob vyjadřování byl opravdu klasický. Snažil se jako čistý historik zachovati objektivitu. Ovšem že hodiny nadšení a okouzujícího líčení konfese sv. Augustina, Summy sv. Tomáše, Fra Angelicových fresek a p. se střídaly se skeptickými poznámkami při Faustu.

Jeden z jeho bývalých posluchačů vyjádřil se, že Harnack na něho působil dojmem eminentního vědce, ale z části harmonicky nezladěného, přeceňujícího rozum, který otupoval pokoru pýchou ze svého rozumu. Na katolíky neměl Harnack vliv svůdce, nýbrž byl odstrašujícím exemplářem racionalismu.

Inž. JUDr. Ant. Jelínek:

Profesorská teorie a ministerská praxe.

V době, kdy hospodářská krise dosahuje u nás nebývalého stupně, ministerstvo financí připravuje pro Národní shromáždění několik novel k zákonům, které rozhodně stav našeho hospodářského života musí ještě více zhoršiti.

V základě jsou to tyto návrhy: zvýšení daňového základu u daně z obratu o vlastní daň, zvýšení samosprávných přírážek, zavedení neodpočitatelnosti všeobecné daně výdělkové a zvláštní daně výdělkové z daňového základu. Daň z piva a zvýšené tarify železniční nepočítaje.

Návrhy tyto vyvolaly odpor a protesty nejen všech svazů průmyslových, obchodních komor, společenstev živnostenských, ale i samotných spotřebitelů, kteří se právem obávají, že zamýšlené zvýšení daňové povíjí z první ruky oni sami.

Pan ministr dr. Engliš v ministerské radě ohradil se proti psaní a kritice některých koaličních listů, pokud tyto pojednávaly právě o zvýšení daní.

Nebude snad bez zajímavosti uvést vlastní slova pana ministra, která však napsal ne jako resortní ministr financí, nýbrž jako profesor národního hospodářství a uvidíme, jak pravdivou jest stará zásada o *šedé teorii a zeleném stromu života*.

Daň z obratu.

Pan profesor dr. Karel Engliš napsal v úvodu ke svému spisu o zákonu daně z obratu v prosinci 1919 toto:

„Všechny hospodářské a sociální důvody mluví proti daní obratové, že se zavádí přece, o tom rozhoduje jedině *nouzový* stav státních financí. Jakmile však návratem pravidelných hospodářských poměrů zotaví se státní finance, odpadne hlavní důvod pro zavedení a udržení této daně. Má tudíž pouze přechodnou odůvodněnost a z té příčiny finanční výbor platnost zákona limitoval do konce roku 1923.“

Byly u nás doby, kdy mluvilo se o našem státě

jako o nejkonsolidovanějším útvaru střední Evropy; není tomu dokonce dávno, co pan ministr dr. Engliš prohlásil, že při dobré vůli mohli bychom reparační závazek zaplatiti najednou, aniž by tím byla otřesena finanční rovnováha státu. Zdálo by se tudíž, že „nouzový stav státních financí“ jest dávno již překonaný a že tím i odpadá důvod dalšího trvání zákona o dani z obratu.

Podle dnešního názoru pana ministra tomu asi tak nebude ani v dohledné době, poněvadž jednak chystaná novela k zákonu o dani z obratu neměla býti původně časově limitována, jednak novela znamená nesporně zhoršení dosavadního zákona.

Podle ustanovení § 9 zákona o dani z obratu vyměřovala se daň z úplaty za dodávku nebo za zdanitelný výkon a úplatou jest pak rozuměti vše, co nabyvatel musí vynaložiti, aby nabyl dodaného předmětu nebo výkonu, kromě daně, kterou podle tohoto zákona jest zapraviti.

Novela škrtná však ustanovení o vylučování daně z daňového základu.

Rozdíl vynikne nejlépe porovnáním daně podle dosavadních předpisů a podle připravovaných. Vezmeme-li za základ obrat jeden milion korun, vidíme tyto rozdíly:

Sazba	dosav. daň	zvýšená daň	rozdíl
1%	Kč 9.900 [·] 99	Kč 10 000 [·] —	Kč 99 [·] 01
2%	19.607 [·] 84	20.000 [·] —	392 [·] 16
12%	107.142 [·] 86	120.000 [·] —	12.857 [·] 13

Percentuelně vyjádřeno činí zvýšení u dnes nejběžnější daně 2% o 41%. Zvýšení toto postihne rozhodně, jak již shora uvedeno, spotřebitele. Vždyť bylo přímo intencí zákonodárcovou, aby daň z obratu, která jest svou povahou generální daní spotřební, byla přesunována na spotřebitele a § 12 zákona o dani z obratu přímo o přesunutí daně mluví. Ostatně pan profesor dr. Engliš ve zmíněném již spisu uvádí:

„Podnikatelé musí se sami o to postarati, aby ono procento tržby, jež odvedou státu jako daň, přesunuli ze své kapsy na spotřebitele.“

Roční výnos daně z obratu jest asi 2½ miliardy Kč a zvýšení bude činiti asi 50 milionů Kč, tedy asi tolik, kolik vynášejí samostatným zákonem zavedené dávky za úřední výkony.

Samosprávné přírážky.

V předmluvě ke komentáři k daňové reformě napsal pan profesor dr. Engliš:

„Tíživost přímých daní vznikla přírážkami, a to jednak válečnými a mimořádnými přírážkami státními, jednak přírážkami samospráv-

ných svazků. Má-li býti reforma do budoucna úlevou pro podnikání, musí býti upraveny zákonem i samosprávné přírážky. Proto také úprava hospodářství finančního samosprávných svazků jest podstatnou částí berní reformy.“

Nejvyšší přípustná hranice přírážková stanoví se zásadně zákonem čís. 77 Sb. z. a n. z roku 1927 470 %, a to pro země 160 %, okresy 110 %, obce 200 %. Nestáčí-li nejvýše přípustná přírážková výměra ani k úplné úhradě úroků a splátek ze zápůjček uzavřených do dne platnosti zákona, smí býti — s výjimkou přírážek k dani činžovní — překročena u obcí do sazby 300 %, u okresů do sazby 150 %, tedy do celkové výše 610 %.

Chystaná novela rozšiřuje dosavadní limit 150 % u okresů a 300 % u obcí tím, že do limitu tohoto mohou jíti okresy a obce, u nichž celková úhrada ani s výnosem nejvyšších přípustných přírážek nestačí na úplnou úhradu řádné rozpočtové potřeby a činí-li zároveň rozpočtová potřeba na úroky a splátky z platně uzavřených zápůjček více než 1/2 rozpočtové úhrady z nejvýše přípustných přírážek.

Dodatečné zvýšení obecních a okresních přírážek připouští se novelou již pro rok 1930 a odhaduje se jejich výnos podle důvodové zprávy v zemi české a moravskoslezské na Kč 45 milionů 416.666. Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus stačí prý vyrovnávací fond, ačkoliv osnova nevylučuje rozšíření limitu ani zde.

Všeobecná a zvláštní daň výdělková.

Jedna z velkých výhod, kterou berní reforma přinesla poplatnictvu, bylo právě vyloučení z daňového základu zaplacené nebo rezervované daně všeobecné výdělkové a zvláštní daně výdělkové. Důvodová zpráva k novelě vychází však ze zásady, že daň nesmí zkracovati svůj vlastní základ. Odpočitatelnost těchto daní byla prý porušením této zásady, zvláště, když u ostatních daní není přístupná. Hlavním důvodem k uznávání těchto daní jako položek odpočitatelných byla prý snaha pohnouti podnikatele, aby odváděl včas běžné daně. V době, kdy berní reforma vstoupila v platnost, nebylo snad vůbec podnikatele, jehož daňové konto nevykazovalo by staré dlužné daně. Platil-li v roce 1928 a 1929 daně a označil-li je třeba jako platy na běžnou daň výdělkovou, byly mu účtovány na staré nedoplatky a nemohly býti uznány odpočitatelnými. Teprve nyní, když dlužné daně přece jen jsou většinou vyrovnány (nebo také všem odepsány), mělo by ustanovení o odpočitatelnosti daní pravý význam a také teprve nyní mohlo by se mluvíti o výchovném účinku těchto

předpisů, které znamenají jakési pokladní skonto z platů včas uhrazených. U podniku podléhajícího všeobecné dani výdělkové při ročním výnosu Kč 50.000.— činilo by zvýšení z 6.8% na 7.8%, při výnosu Kč 150.000.— stoupla by daň z 9.3% na 13.2%, při výnosu 300.000 Kč z 15% na 18.6%. Vezmou-li se však v úvahu zvýšené přírázky samosprávné, přistupuje ovšem další zvýšení, a průměrné zvýšení činilo by asi 20%.

Nejtíže dotkne se ovšem chystaný návrh podniků podléhajících zvláštní dani výdělkové. Ústřední svaz čs. průmyslníků vypočítal, že u podniku v místě postiženém mimořádnými přírážkami 6/10% dosahovalo by daňové zatížení 59.2% a 65.2%, podle rentability podniku. Podle dosavadního stavu činí daňové zatížení v případě prvním od 32.4% do 35%, v případě druhém od 37.2% do 39.4%. Navrhované zatížení znamená dokonce zhoršení proti stavu před daňovou reformou, kde mohlo dostoupiti maximální výše 44.4% za platnosti zákona č. 329 z r. 1921. § 32.

V podzimním zasedání budou přijaty všechny chystané novely a znamená to celkové zvýšení 474,000.000 Kč. V Národních listech označil dr. F. Blanda svoji úvahu o zvýšení daní názvem „Zrušení berní reformy“ Domnívám se, že neoznačil svůj článek zcela výstižně, zapomnul, že přece jen poplatnictvu zůstane z berní reformy něco zachováno — trestní sankce zákona o daních přímých. Ty, doufejme, ministerstvo ponechá v dosavadní míře a poplatník musí být vděčný, že ministerstvo nemá v úmyslu ze zhoršení těchto trestních sankcí učiniti si nový pramen příjmů.

Vojtěch Rys:

Vlastenectví v našich církevních kruzích.

Lidové Listy přinesly v 117. čísle článek o vlastenectví nynějšího pana biskupa královéhradeckého. Byl to vlastně otisk vzpomínky v Národních Listech o nezdařeném pokusu zdejších Němců, aby si vymohli v Čechách zřízení nějakého německého biskupství. Gabriel Moudrý velmi chvalně se v ní zmiňuje o účastenství tehdejšího spirituála Strakovy akademie Dra Karla Kašpara, podotýká, že jako darem k šedesátinám dnešního biskupa královéhradeckého „považuje za svou povinnost sdělit pro dějiny jméno autora pamětního spisu, jež učiněno a zasluzného o národní věc českou“

Zcela správně. Záležitost, o níž tenkrát šlo, bude v příštích důkladných českých církevních

dějínách důležitou kapitolou, která se nesmí odbýti několika slovy. Proto by bylo záhodno, aby ti, kteří pomáhali mařiti tehdejší německé choutky, včas, dokud jsou ještě živi, zaznamenali, co o té věci vědí.

V Lidových Listech tedy tenkrát napsal Karel Vrátný k instalaci nového probošta vyšehradského také toto: „Zvláštního odstavce by zasluhovala římská činnost Msgra Zapletala vzhledem k církevně-politickým poměrům v Čechách a na Moravě. Bylo by třeba promluvit o poměru apoštolského českého biskupa Brynychy k Vídni, a hlavně o palčivé svého času otázce nových diecézí v Čechách. Jak známo, šlo tenkrát Němcům hlavně o to, aby si utvořili dvě ryze německé diecése, a takto aby jim církevní organizace pomáhala trhati naši zem. Věc byla ve Vídni již tajně ujednána (nunciem byl tenkrát Msgr. Taliani, jenž v tom případě zastupoval sv. Stolicí, skutečně špatně informovanou [také vinou českých politiků]), když se Msgr. Zapletal, vraceje se z Čech do Říma, čirou náhodou ve Vídni o věci dozvěděl. Jakmile však přijel do Říma, přičinil se s pomocí jistého preláta, aby německé úmysly, pro něž byl již získán také státní sekretář kardinál Rampolla, rovněž špatně o situaci v Čechách informovaný, byly zvráceny. To se také podařilo, ač ovšem Msgr. Zapletal musil pro to nějaký čas snášeti velikou nelibost kardinála Rampolly. Ale po čase uznal tento veliký kardinál, že zakročení Msgra Zapletala bylo na místě.“

Jako dodatkem podotýkám, že nyní by často bylo třeba, aby nějaké vlivné osobnosti zakročovaly jednak u československé vlády, jednak u československé hierarchie ve prospěch naší národní cti. Stýkávám se často s členy našeho kleru a leccos tudíž slyším. Tak na př. vím, že se nejjeden z našich kněží diví tomu, že vláda (snad vlastně ministr zahraničí) do ujednání se sv. Stolicí ve známém Modu vivendi nevložila také zásadu, že vláda nepřipustí k požívání církevních beneficí a zvláště kanonikátů nikoho, kdo nemluví dokonale česky. Tak se stává, že se metropolitními kanovníky atd. stávají páni, kteří, jak jsem od kněží slyšel, česky buď neumějí nebo češtinu bíděně lámou. Jaký smysl pro čest tohoto státu má po té stránce vláda?

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ulice 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů Praze ze dne 5. dubna 1927. číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Nové stavby chrámové.

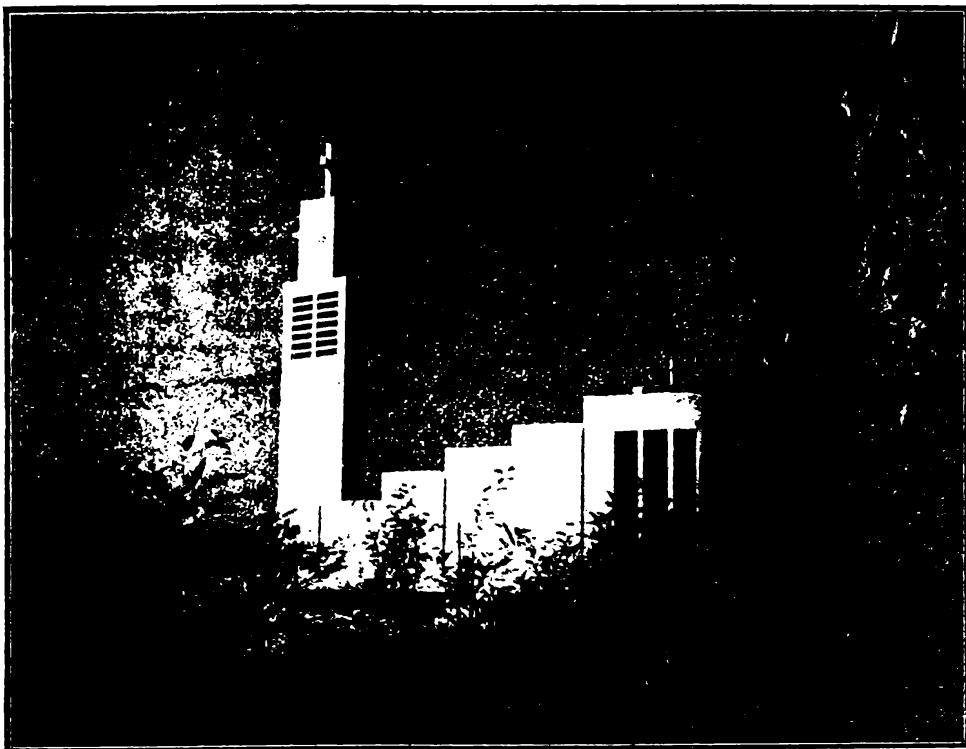
Dosud platí význam slov: Verbum Dei non est alligatum — není spoutáno slovo Boží a volně poletuje širými prostory této země. Za posledních dnů antiky kázáno na agorách pod sloupy helenistických měst a dralo se do nepřístupných bažinatých krajin mezi barbary, pro něž antická kultura měla pouze ostrý meč a výpravy k nachytání nových otroků.

Antika záhy vycítila nebezpečení křesťanského ducha a vešla v marný zápas s novou vírou, takže na dobu několika staletí slovo Boží sestoupilo do skrovných kaplí v domech a i pod zem. Avšak vítězství nového ducha bylo jen otázkou doby a ta konečně přišla. Slovo víry bylo uvolněno právě v zlé době stěhování národů a mnohé víře věrné posílilo v době hrozných zkoušek a utrpení a zmírnilo mnohé tvrdé srdce barbarské.

Na půl druhá tisíce let byl pak křesťanský

chrám dominantou měst i vesnic; dominantou pohledovou, poněvadž zpravidla budován na situačně nejvýhodnějším místě osady; byl dominantou kulturní, poněvadž staletí snášela do jeho síní to nejlepší, co schopna byla vytvořit stavitelsky, sochařsky, malířsky, textilně, zámečnický, řezbářsky; byl uměleckou dominantou a dějiny středověkého, renesančního i barokového umění především zaměstnávají se chrámem. Byl dominantou v mravním, náboženském ohledu a na jeho stupních v modlitbách nabíral člověk síly a ducha k oněm pracem, před nimiž v pokoře a v němém obdivu stojí moderní člověk.

Ty gotické a barokové chrámy jsou pýchou a ozdobou Evropy a jsou její jedinou odpovědí na velká umění Východu, ať islamu, či Indii, Číny, Japanu. Jsme klidni a nepřeceňujeme kulturu Východu, jak je nyní módou v Evropě, avšak máme porozumění pro umění Východu,

Kostel svatého Václava ve Vršovicích.

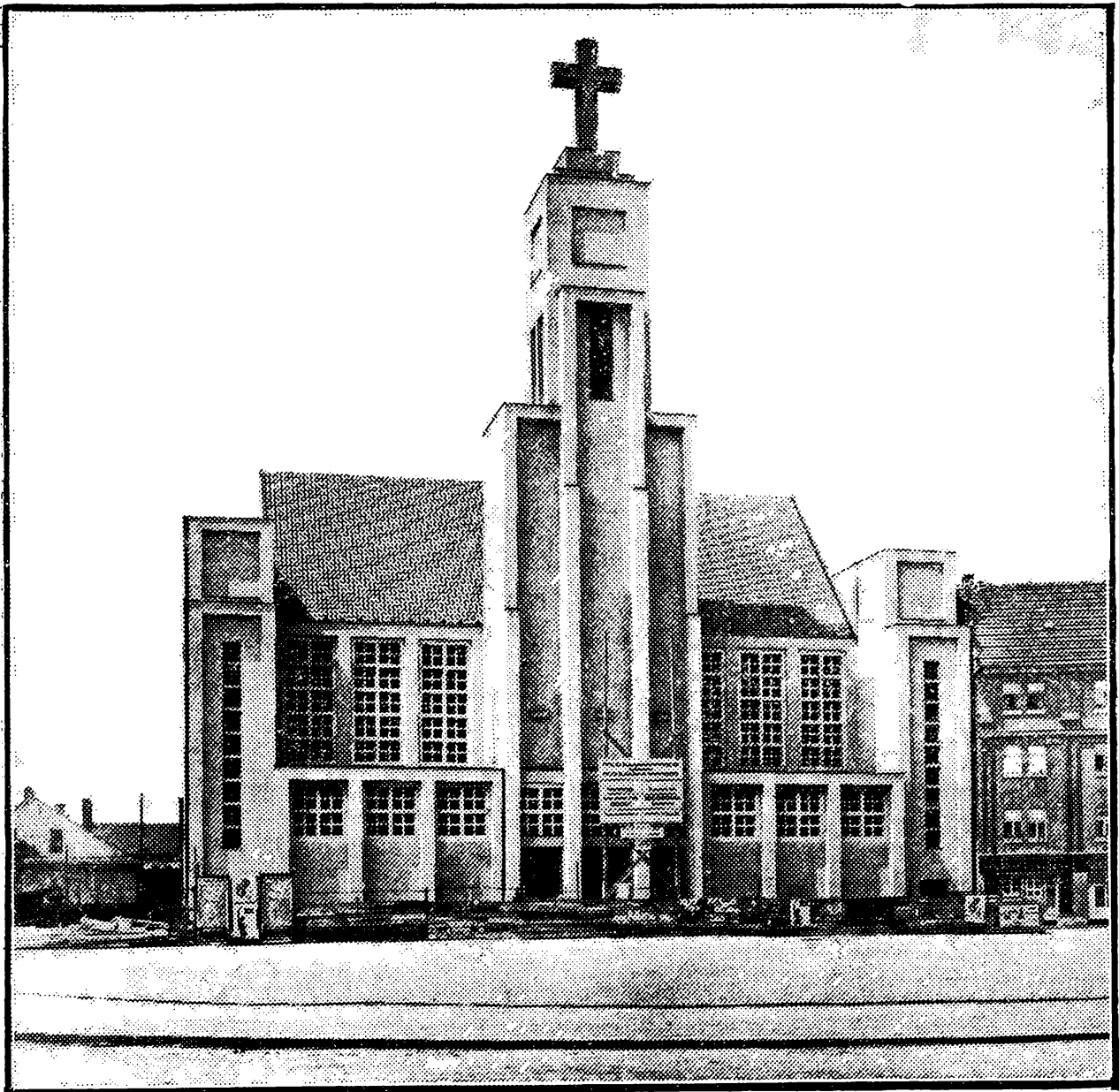
Kostel Panny Marie ve Strašnicích.)

keré však nemá logiky a vnitřní konstrukce evropského umění; gotika vyšla z konstrukce a umění Východu z fantasmie a bizarnosti.

Doba přináší vždy nové požadavky i potřeby; životní podmínky se mění. Člověk poznal nové hmoty, sestupuje pro ně do nitra země a jiné vyrábí sám ve svých továrnách. Staré město bývalo přísně odděleno od svého okolí a obklopeno zdí, příkopem, bahny, vodou; znesnadnilo přístup na svá náměstí. Avšak moderní přechodem z hustého zastavění pomocí vilových zahrad nenápadně přechází v kraj. Jinde na pokraji měst usazuje se těžký průmysl a v okolí vzniká nové osídlení. Člověk opouští lučiny a chlomy venkova, kde pracoval v slunečních paprscích a za skřivánčího zpěvu, ztrácí souvislost s rodnou půdou, živitelkou zemí a vstupuje do řad pohyblivého živlu, městského proletariátu, vydaného všem změnám a nebezpečnostem pracovního trhu. Tisíce svodů na něho čeká v městě, líčený přepych ho oslňuje na hlavních třídách, vykořisťování v obchodech a úlisnost falešných proroků a agitátorů na schůzích a v hostincích. A nikde místečka, kde by aspoň ve svátek mohl složit hlavu do umdlených dlaní a promluvit důvěrně se svou ubohou duší a ubytým srdcem.

Již před lety v řadě článků redaktor Stavitelských listů Emil Edgar upozorňoval na nové problémy ve výstavbě kostelů a kladl důraz na potřebu rychlého stavění; upozorňoval na vzrůst předměstí i na nepohotovost finančních prostředků k nákladným stavbám. Správně rozpoznal, že potřebou doby budou menší svatyně, účelně stavěné, prostě vybavené, po případě s otopem. K této myšlence vedly ho příklady z ciziny, a skutečně se jeho bystrozrak osvědčil, neboť za málo let ovládla praxe podle jeho úsudků.

Podle místních poměrů vývoj Prahy je řízen východním směrem, kde je soustředěn velký průmysl a provozní obrat v nádražích. Tam soustřeďuje se dělnický život, tam uchytí se mladý dělník, jenž rozmachem polní strojové práce neudržel se na vesnici. Tam klinkot klekánička s kostelní věže mu připomněl, že má ukončit denní práci a vzpomenout na Stvořitele a Živitele. V městě slyší jen řev sirén. Jen občas přijde do vnitřního města, kde vidí nádheru starých svatyní a nepomyslí ihned, že velechrám sv. Víta stavěn staletí a chrám sv. Mikuláše téměř sto let. Proto bylo možno vyvinout tolik nádhery a podle proměny vkusu zbudovat svatyně jako opravdová musea umění. Avšak toto

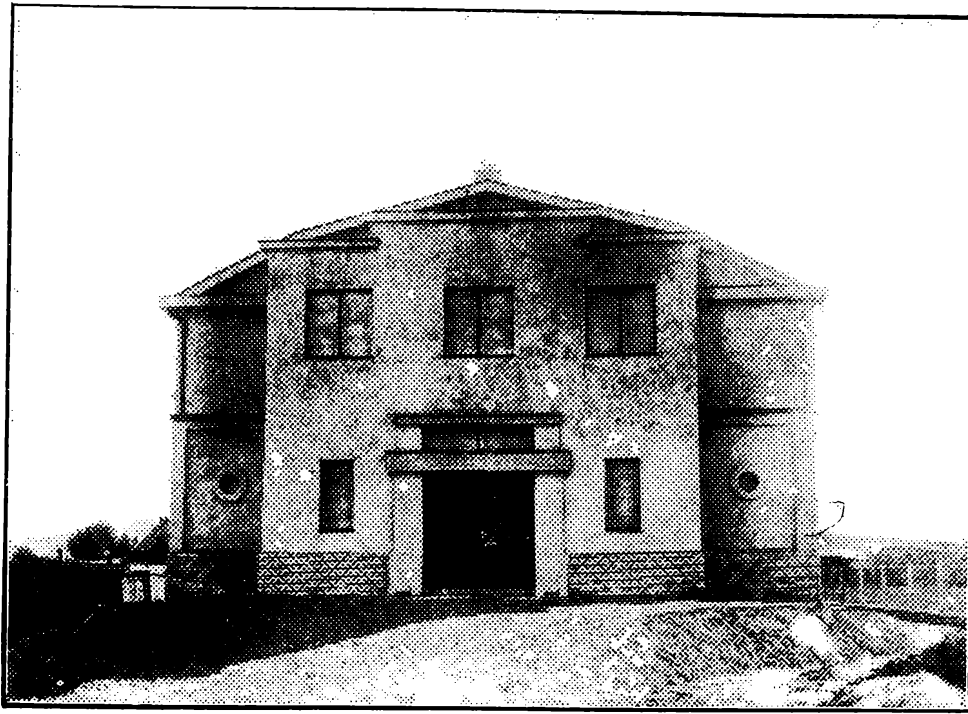

Kostel Božského Srdce Ježíšova na Pražském předměstí — Hradec Králové.

staré umění už je dělníkovi z periferie cizí, neboť není pro ně vychován. V továrně vidí zákonitost strojů, jejich přesný chod a v obchodě zase pravidelnost skladišť.

Svátostný Kristus bude k jeho duši důtklivěji hovořit v prostém uvzduší nového chrámu, v chudším, avšak čistém okolí, nežli v nákladné svatyni, zbudované podle předloh, vkusu zašlých dob. Chrámové umění neulpělo na jediném vzoru a proto nyní do předměstí mezi skrovné domky malého člověka hledá typ, jenž by novému prostředí nebyl cizí. Musíme dát do nového okolí něco nového, i za tu oběť, že mnohým nový chrám nebude se líbit a bude prý jim připomínat protestantské chrámy. Avšak není pomoci, gotika byla svého času také revolučním činem jako později barok.

Naši čtenáři byli již dosti slovem i obrazem zpraveni o dokončení a svěcení tří nových svatyní na obvodu Prahy, ve Strašnicích, ve Vysočanech a ve Vršovicích. Letošní podzim je epochou v našem novém chrámovém stavebnictví v Praze; po Hradci Králové, kde architekt Dr. Sláma buduje důstojný stánek Boží 20. věku, přichází i hlavní město státu a obětavostí věřících buduje tři chrámy, různé charakterem i potřebami, a tím i úpravou, stylem, zařízením. Do západních čtvrtí města půjdeme za starým uměním a v jejich chrámech poklekne na mramor, v němž v duchu můžeme žít stopy tolika generací. A ve východních částech města dlíme na půdě horké přítomnosti, kde člověk rve se těžce o živobytí a zápasí o skývu chleba; tam vstupuje dělník i úředník do no-

Kostel Krista Krále ve Vysočanech.

vého chrámu, provedeného z týchž materiálů, s nimiž pracuje ve svém povolání a vidí pracovní procesy, s nimiž je obeznámen v dílně. A pocituje přítomnost Krista-Dělníka, jenž posvětil a žehná každou práci. Sv. Cyril a Metod zavedli novou řečí uctívání Hospodina a v nových svatyních bude veleben týž Bůh, jenž jest od věků na věky.

Tyto dny s emauzskými benediktiny oslavovali jsme vstup jejich nového umění do naší Prahy. Učinili mohutnou iniciativu na tomto poli a dnes, v době rozmachu českých měst, možno ve výstavbě nových nutných chrámů opřít se o jejich klady. Nepíší o náboženském významu nových svatyní, o jich mravním působení; to již bylo učiněno. Avšak pro umění mají tyto tři svatyně hlubší význam, neboť znamenají katolický podíl na duchovním závodění doby.

V. H.

Chrám Krista Krále ve Vysočanech.

Umístěn vpravdě na periferii, neboť je vzdálen od poslední stanice elektrické dráhy (č. 5 a 10) pouze několik kroků. Přes ulici vztýčují se k obloze vysoké tovární komíny a kolem neupravená pole; budovy vyrůstají přímo z panenské půdy. Opravdová periferie! Chrám bez věže, neboť každá, ať jakkoli vysoká, ztrácela by se vedle komínů Kolbenovky a pak ztracena bude okolními vysokými domy, jak jsou na-

vrženy. Tedy stavba provedena účelně a podle okolností.

To je chrám Krista-Krále v tovární čtvrti. Kolem svatyně ohromné lány půdy zabraly tovární podniky a pro útulek Krále světů zbývá několik čtverečních metrů za čtvrt milionu korun. Obraty průmyslu v okolí jdou do milionů a zde musil necelý milion stačit na zbudování trůnu Nejmocnějšího. A právě tyto kontrasty jsou čímsi dojemným i krásným. Kontrast je vždy nejúčinnějším prostředkem uměleckým i mravním a zde právě tyto kontrasty velkého ideálu a chudých prostředků, rušného okolí a ticha svatyně, vysokého vypětí citu a práce podle malých možností působí až drtivým dojmem, jehož nelze zapomenouti.

Chápete, jaké možnosti po výtvarné stránce dává idea svatyně Krista Krále na periferii? Za daných okolností je možno zbudovat jen prostou, účelnou svatyni z betonu, kde prostota konstrukce je první a nejdůležitější výzdobou, kde polychromie je po stěnách vedena v několika odstínech a ze vši té prostoty, nikoli chudoby ve hmotném smyslu, září socha sedícího Krista Krále bez tiary, bez žezla, bez pluviálu, bez všech středověkých emblemů panovnické moci, kteráž vyznačena pouze pohledem královským, vladařským i mírným, jehož není schopen člověk. Celé světy musí umělec snést do té pozdvižené žehnající pravice a do Božského oka. Jen vyvolení mohou se odvážit do

těchto oblastí zbožnosti a umění. Sochař Pešan s láskou se nořil do této práce a snil o Kristu Králi, v němž by mohli dělníci, jich ženy a děti i každý člověk zřítí nejlepšího přítele, rádce, pomocníka. Snít o vyjádření ideje, jak nebesa i země se přibližují. Tento těžký problém je dán a bude ještě mnohými umělci řešen.

Tak se mi zdá, že přesahuje síly člověka!

Duchaplně vybrané nápisy z Písma poučují každého vstoupivšího, věřícího i hosta, o tomto království Kristově. „Království mé není z tohoto světa.“ „Tedy král jsi ty? Ano, já jsem král.“ „Já jsem se k tomu narodil a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě.“ Tyto velmi dobře volené nápisy ze sv. Jana kap.

18. přispívají k chápání chrámové výzdoby, kde vše je úměrné v harmonických přímkách, z nichž kontrastem vyráží plastická postava Kristova. Tato výzdoba znamená velikou soustředěnost a sebranost myslí; vše vedlejší vynecháno, ten vkusný a přece jen prostý oltář je pouze trůnem Nejvyššího, k němuž všechny myšlenky jsou vedeny. Polychromie stěn v šedi, mírné modři a žluti dává vyniknout zlatové barvě oltářů.

Celkový dojem je povznášející a lahodný; je to soulad ticha a svátečního míru. Referent s podděkem poznamenává, že jsme se přiblížili řešení chrámu na městské periferii.

Co zbývá? Děkovat Kristu Králi a všem, kdož se přičinili!
V. H.

Josef Doležal:

Revise programu čsl. sociální demokracie.

Sociální demokracie československá koná v Praze ve dnech svatováclavských svůj říšský sjezd, na kterém bude vyhlášen nový její akční program. Je to v republice první programodárný sjezd této strany — po převratu a snad opět v nejbližší budoucnosti největší strany československé — a je proto přirozené, byla-li se zájmem sledována skoro tři měsíce trvající veřejná programová diskuse v hlavním orgánu strany, v Právu Lidu.

Na venek zajímavé bylo, že tu nevystoupili v diskusi vůbec staří členové a vůdci strany. Habrman, Bechyně, Meissner, Hampl, Soukup, Krejčí . . ., ale nejmladší a mladá generace sociálně demokratická (Čecháček, Stolz, Pleskot, Franta), jména tedy pro veřejnost dosud neznámá. Tuto okolnost nepokládám za vadu, nýbrž za přednost diskuse a za čin režisérsky rozumný. Program se dělá přece pro budoucnost a je v zájmu každého hnutí, aby mládež osobním svým dílem tvořila a vyjadřovala sebe samu; jen tak v společném programu může vidět své ideály a svou formulaci jejich. Celá diskuse ostatně nepřinesla zásadně skoro nic nového, leč to, že se snažila staré sociálně demokratické zásady o třídním boji, koncentraci kapitálu, imperialistické povaze kapitalismu, poměru dělnictva průmyslového k zemědělcům, demokracii a j. zdůvodnit jevy současnými a poválečným obrazem světa.

Největší a základní obtíž činilo však zřejmě těmto mladým, jak zachránit marxism, tuto tradici a páteř socialismu evropského, pro dnešní stranu a praktickou její státní a reformně

sociální politiku. Podařilo-li se to některým v krkolomné souhře argumentů aspoň pro teorii a základní program strany, v praxi všechna katastrofálnost v programu vypadla a na venek vyšel reformní a nijak revoluční soubor sociálně politických požadavků, schválený sociálně politickou komisí výkonného výboru strany.

Abychom pochopili pravý význam tohoto programu a uvědomili si dálku cesty, kterou od předválečných dob urazila sociální demokracie směrem od revolučního marxismu, musíme stále mít na očích srovnání s marxismem bolševickým, s komunistickou internacionálou. Zde jsou nesporně marxistické zásady dovedeny do důsledků v koncepci jak třídního boje, tak v soustředění moci (aspoň ideově) v rukou proletariátu, zrušení kapitalistické mzdové soustavy i poměru k náboženství, rodině a národnostní otázce.

A od toho všeho se odvrátila socialistická internacionála demokratická, od všech těchto přímých cest a zvolila cestu spolupráce s kapitalistickou společností, byť se ta spolupráce uskutečňovala zájmovými boji.

S marxistického hlediska není možno přece přehlédnouti tu nesmírně významnou skutečnost, že vůdcové sociální demokracie v evropských demokratických státech stojí už od let, byť střídavě a v přerušovaných časově intervalech, v čele vlád států velmocenských, středních i malých. Tato okolnost však v podstatě nemění nic na struktuře těchto států; jsou to přece nepatrné rozdíly, je-li v Anglii premierem konservatívec Baldwin nebo socialista Mac Do-

nald a v Německu Herrman Müller či Brüning. S nezaměstnaností si vědí či nevědí rady stejně konservativci jako labouristé a podobně je tomu v názoru na kolonie i celou politiku imperia britského; slabé odstíny v otázce zbrojení a míru ukazují spíše na různou dávku pesimismu a optimismu v odhadu světového vývoje než na různost zásadových koncepcí.

A nesmějí nám marxisté, cenící hlavně hmotné sociální síly a stav výroby a hospodářství, vytýkati nic, pozastavíme-li se trochu i nad skutečností, že značná část dělnické třídy se sociálně zvedla na úroveň t. zv. buržoasie a že hranice mezi buržoasií a proletariátem se staly méně znatelnými. S marxistického hlediska je pozoruhodné, že k socialismu se hlásí dnes i milionáři, a že celá takřka vůdcovská vrstva sociálně demokratické strany je sociálně dobře zabezpečena a hmotně vzato (marxism žádných ideových rozdílů od hmoty izolovaných neuznává) nepatří už mezi proletariát. Není přece v marxistickém smyslu proletářem, kdo je živ z práce netělesné a při tom není nikým vykořisťován, dobře bydlí, jí a šatí se, má úspory pro případ nemoci a je vlastníkem půdy, domku a bankovního konta či průmyslových akcií. Není proletářem v hmožém smyslu (cítěním snad ano, ač-li tento způsob přináležitosti k třídě vykořisťovaných marxism může uznat) dobře zabezpečený ředitel nemocenské pojišťovny, starosta města a člen správní rady Škodovky, ministr republiky, ředitel velkonákupny s miliardovým obratem peněžním, člen správní rady zbrojního podniku, majitel činžovního domu, vlastník statku a lesa, byť jen s jedním zaměstnancem, vlastník milionového kapitálu, uloženého v bance, majitel přepychově zařízené soukromé vily, nebo kdysi šlechtického zámku, velkoobchodník... a přece všichni tito lidé (nechci připojovat žádná konkrétní jména) jsou členy strany sociálně demokratické a zřejmě se domnívají, že mohou býti i marxisty.

Myslím, že mám plné právo odmítnouti příkře každou námitku demagogie, uvádím-li tato zaměstnání předních členů sociálně demokratické strany (členů druhé internacionály) u nás, jako ostatně i v cizině, poněvadž nikdo nemá právo žádat od druhého, aby zavíral oči před skutečnostmi.

Socialistické strany zřejmě vešly v úzký styk s kapitalistickou a občanskou společností a socialisty od t. zv. buržoasie často nedělí už hmotný způsob života, ale životní názor, ideje, koncepce další stavby sociálního řádu. Ale marxism nám povídá, že všechny ideje a životní názory jsou jen nadstavbou hospodářsko-výrobního sta-

vu společnosti. Kdo nám tedy marxisticky vyloží podstatu rozdílu mezi milionářem buržoou a milionářem socialistou?

Část proletariátu se nesporně a viditelně hlavně po světové válce přelila sociálně do společnosti občanské a rozšířila vrstvu občanstva sociálně více či méně saturovanou. Změna v hmotných poměrech části dělnické třídy jest — přísně marxisticky vyloženo — také důvodem, že se mění ideová nadstavba této vrstvy, socialistický program. Část dělnické třídy přejala zkrátka ideály buržoasie.

I to je sociálně veliký revoluční výsledek, třeba si taktó revoluci proletářský svět dříve a v celku nepředstavoval. V struktuře českosl. socialistických stran hraje také velikou úlohu ta část dělnictva a drobného zaměstnanectva, která je buď přímo v státních, veřejných a obecních službách, kde je zbavena pocitu nejistoty životního povolání, základní to hybné síly socialismu předválečného. Stejnou poměrnou jistotu má část dělnictva továrního v továrnách základních velkých průmyslů nebo v podnicích státních a státem dotovaných. Boj socialismu je tu spíše bojem o vyšší životní úroveň, při čemž měřítkem životní úrovně jsou ideály t. zv. buržoasní.

Komunistická strana pak vědomě se opírá o skutečný proletariát, který je jím i hmotně, životní nízkou úrovní a nejistotou zaměstnání. Kdo revolucí může něco ze své životní úrovně ztratit, netouží osobně po ní, což je přirozené, proto socialistické strany nemají sociologického ani psychologického důvodu k revolučnosti jako komunistická sociální ssedlina dole na dně společnosti současné.

Socialista, lépe řečeno marxista, nám nemůže zazlívát, díváme-li se tímto marxisticky materialistickým způsobem na smysl revise sociálně demokratického programu u nás.

Sociálně politická komise výkonného výboru soc. demokratické strany přijala sociálně politický program — soubor aktuálních, konkrétních požadavků akčních, který byl otištěn v diskusi 16. července a obsahuje těchto 15 požadavků:

Ochranné zákonodárství.

1. Žádáme sjednocení všech zákonných ustanovení ochranného a sociálně-pojišťovacího zákonodárství v *jednotný kodex práce a sociálního práva* v Československé republice.

2. Vzhledem k zintenzivnění pracovního tempa užíváním moderních výrobních method a racionalisací provozu a práce a vzhledem k

novým technickým vymoženostem žádáme zavedení maximálního *42hodinového pracovního týdne*.

3. Z týchž důvodů žádáme zavedení nejméně *36hodinového nepřetržitého týdenního klidu* pro všechny zaměstnance. Ve všech podnicích, zejména v obchodech, kancelářích, kde není třeba z důvodů technických nepřetržitého nebo v zájmu veřejném nedělního provozu, nechť počne týdenní klid pro všechny zaměstnance nejpozději *v sobotu o 12. hod. polední*.

4. Rovněž žádáme *prodloužení zákonem zaručených placených dovolených* a rozšíření jich na veškeré zaměstnance. Mladistvým do 20 let budiž poskytována delší dovolená než zaměstnancům dospělým a současně stát a ostatní k tomu povolané veřejné korporace nechť dbají o náležitě vybudování prázdninových zotaven.

5. Žádáme, aby byla vždy poskytnuta *stupňovaná ochrana mladistvým do 20 let, jakož i ženám*. Zejména žádáme, aby byl proveden a přesně dodržován zákaz všech prací jejich organismu škodlivých. V sociálně politickém zákonodárství musí býti ženám námezdně činným poskytnuta svrchovaná ochrana v době mateřství.

6. Zákonnými opatřeními budiž provedena náležitá *ochrana proti výpovědi z pracovního poměru* zaměstnanců po dobu nemoci neb léčení úrazu, žen před porodem a po něm, mužů vykonávajících vojenskou službu a všech zaměstnanců v době omezeného provozu v důsledku hospodářské krise. Dále budiž zákonem zaručen nárok na odškodnění zaměstnance v případě jím nezaviněného propuštění z práce; odškodnění budiž odstupňováno podle délky zaměstnání.

7. Mzda musí zaručovati náležitou životní úroveň zaměstnanci a jeho rodině. Základnu pro *všeobecné zvýšení životní úrovně* pracujících vrstev tvoří minimální mzdy, sjednávané kolektivními smlouvami.

Proto musí býti zákonem uznána *právní závaznost kolektivních smluv*, které mohou uzavírat se zaměstnavateli pouze odborové organizace zaměstnanecké.

V odborech, kde dělnictvo jest nedostatečně organisováno, jako v domáckém průmyslu a maloživnostech, buďtež zákonnými opatřeními za účasti odborových organizací zajištěny *minimální mzdy*.

K zajištění vyšší životní úrovně pracujících vrstev je nutno zaměstnance *chrániti též jako spotřebitele* a zvýšiti jeho koupěschopnost, zejména postupným odstraněním daní a

cel na předměty denní spotřeby a dobudováním svépomocného družstevnictví.

8. Jakožto důležitý předpoklad k upevnění a postupnému provedení hospodářské demokracie a k omezení podnikatelské libovůle buďtež zřízeny *závodní rady, výbory a důvěrníci ve všech podnicích*, tudíž i v podnicích peněžních, obchodních a dopravních, soukromých i veřejných a jejich pravomoc budiž rozšířena jak pokud jde o všeobecný dozor nad zachováním sociálního zákonodárství, tak pokud jde o kontrolu výroby a spolurozhodování v technickém a obchodním vedení podniku.

9. Dosavadní živnostenská inspekce budiž rozšířena na *inspekci práce*, jejímž úkolem budiž dohlížeti na přesné dodržování sociálně politických zákonů a předpisů, zejména zdravotních a ochranných opatření a zařízení v závodech všeho druhu. Tato inspekce práce budiž vybavena potřebným počtem technických sil a doplněna inspektory lékaři a inspektory vyššími volbou z řad zaměstnaneckých. Dále buďtež jmenovány odborné inspektorky, aby dohlížely zvláště na zachovávání ochranných předpisů, týkajících se mladistvých a žen.

10. O veškerých sporech, vyplývajících z poměru zaměstnaneckého, a to sporech zaměstnanců jak soukromých, tak veřejných nechť rozhodují *pracovní soudy* za účasti přísedících z řad zaměstnanců.

11. Pracující třídu v jejích sociálních a hospodářských zájmech, jakožto zaměstnance a spotřebitele, nechť zastupují veřejnoprávní *komory práce*, řízené autonomními sbory, jež zvolí odborové organizace zaměstnanecké.

12. Platy veřejných zaměstnanců buďtež *náležitě upraveny a zlepšeny*. Proto jest třeba bezodkladně přistoupiti k účelné organizaci státní a veřejné správy. Státním a veřejným zaměstnancům budiž zajištěna naprostá koaliční svoboda a veškeré zákony, týkající se služebních a platových poměrů buďtež zpracovávány a prováděny za účasti jejich odborových organizací.

13. Mezinárodní úmluvy a doporučení, přijaté na mezinárodních konferencích práce, buďtež jakožto minimum pro ochranu zaměstnanců v průmyslových evropských státech u nás uzákoněny a přesně dodržovány.

14. Cizím příslušníkům buďtež v oboru sociální politiky poskytnuta stejná práva jako domácím příslušníkům.

15. Vzájemnými smlouvami a řádným dohledem našich státních zastupitelstev v cizině budiž dbáno o ochranu našich zaměstnanců a vystěhovalců v cizině.

K tomu pak bylo připojeno jedenáct požadav-

ků v oboru sociálně-pojišťovacím, žádajících jednak zvýšení dávek dosud platných, jednak rozšíření obecného pojištění na všechny případy ztráty práce či zdraví.

*

Co tomuto programu řekne křesťan a katolický politik? Ve všech těchto bodech stěží se najde některý, s kterým by nemohl zásadně souhlasit a většina jich je také programem křesťansko-sociálním, na četných sjezdech odborových organizací přijatým v resolučních proklamacích.

V konkrétních požadavcích se tedy stýkají strany socialistické s požadavky sociálního hnutí křesťanského . . . při různé myšlenkové a mravní koncepci společenského řádu a soustavy. Z toho ze všeho je vidět zřejmý pohyb evropského de-

mokratického socialismu napravo, a to hude mítí přes hluboké kulturní rozdíly a cíle velký význam v dalším vývoji sociálním v Evropě a také v praktické politice. Křesťanský názor ovšem vidí v tom všem hmotném vzestupu jenom prostředek k cílům mravním a duchovním a nikoli cíl, na druhé straně však je dobře připomenouti si názory velikých křesťanských filosofů, sv. Augustina i Tomáše Aquinského, že k růstu mravnímu a k vyššímu životu duchovnímu je třeba v lidském průměru a společnosti určitého stupně blahobytu hmotného.

Přes různost konečných cílů, přes zásadní rozpory a boje kulturní, v určitých konkrétních požadavcích sociálních je možná spolupráce katolíků se socialistickými stranami. Čeho je třeba, je iniciativa a aktivita křesťanského hnutí sociálního i křesťanské politiky.

Encyklika J. sv. Pia XI. „Ad salutem humani generis“ o svatém Augustinu.

K 1500. výročí smrti svatého Augustina.

III.

Povinnosti vládnoucích.

Ačkoliv dobra tohoto života jsou udělována všem, dobrým i špatným, a ačkoliv ani zlo se nikomu nevyhýbá, přece jest jisto, že Bůh zde rozděluje dobro a zlo pro větší užitek duší a zájmy nebeského života. Poněvadž knížata a vládcové lidu dostávají svoji moc od Boha, aby napomáhali jako spolupracovníci k naplnění záměrů Boží Prozřetelnosti, každý v mezích své možnosti, nesmějí nikdy zapomenouti na nejvyšší cíl člověka, a dbali pozemského blaha občanů, nesmějí se stavěti proti zákonům lásky a křesťanské spravedlnosti, nýbrž musí hledět usnadnití podřízeným dosažení dober nehynoucích.

„Nepravíme,“ dí biskup hipponský, „že křesťanští panovníci jsou šťastni, poněvadž dlouho vládli nebo zanechali po klidné smrti trůn svým synům, nebo přemohli nepřátele státu, či mohli potříti zbuje občany, kteří povstali proti nim. Tyto věci a ostatní dobrodiní nebo útěchy tohoto bídného života vykonali často i někteří následovníci ďablovi a nenálezejí království Božímu jako ona; je to důkazem jeho milosrdenství, které chce zabrániti, aby lidé, věřící v něho, netoužili po těchto dobrech, jako by byla

nejvyšší. Ale díme, že jsou šťastni křesťanští panovníci, vládnou-li spravedlivě, jestliže nezpyšní chválami těch, kteří je zahrnují nejvyššími poctami, ani těch, kteří se jim otrocky koří, a rozpomenou-li se, že jsou lidi. Jestliže slouží svou mocí většímu rozšíření lásky k Bohu. Bojí-li se, milují-li a klaní se Bohu. Milují-li více říši, v níž se nemusí báti soků. Jsou-li líknaví, když jde o pomstu, a rychlí, když mají odpouštěti. Trestají-li tehdy, když je to v zájmu státu a ne aby vyhověli citům svého nepřátelství. Odpouštějí-li, ne, aby nechali zločin bez trestu, nýbrž v naději, že ten, komu odpustí, se polepší. Jestliže zmírní jemností svého milosrdenství a tajností dobrodiní přísná rozhodnutí, k nimž se musili odhodlati. Je-li jejich život tím přísnější, čím by mohl býti volnější. Poroučejí-li raději svým uvolněným vášním, než všem národům. Činí-li to vše ne pro marnou slávu, nýbrž z lásky k věčné spáse. Neváhají-li přinést za své hříchy svému pravému Bohu obět ponížení, milosrdenství a modlitby. Takoví křesťanští panovníci jsou šťastni nyní v naději, později ve skutečnosti, poněvadž se dostaví, co čekáme.“⁵⁴)

Toť vzor křesťanského panovníka, nad který nelze nalézt krásnější a dokonalejší. Nikdo ho nedostihne, jestliže důvěřuje jen v marnost

lidskou, často temnou, ještě častěji zaslepenou vášněmi; přiblíží se mu, kdo vytvářen učením Evangelia, sezná, že nemůže řídit stát podle Boží vůle, totiž s úspěchem a šťastně, není-li úplně proniknut citem spravedlnosti, lásky a pokory. „Králové národů vládnou nad nimi a ti, kteří mají nad nimi moc, nazývají se dobrodinci. Ale vy ne tak, nýbrž kdo jest mezi vámi větším, buď jako menší, a kdo jest v čele, buď jako služebník.“⁵⁵⁾

Klamou se tedy nesmírně ti, kteří vládnou, jako by neexistoval žádný nejvyšší cíl člověka, a jako by nebylo třeba užívati spravedlivě pozemských statků. Klamou se i ti, kteří se domnívají, že státní zákony a dobro lidského pokolení nemohou býti v souladu s příkázáními Toho, který řekl: „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“⁵⁶⁾ Krista Ježíše, pravíme, který obdařil a obštědřil svoji Církev tou krásnou a nesmrtelnou Konstitucí, již tolik převratů a dob, a tolik pronásledování za dvacet století nemohlo zničití a již nezničí nikdy do konce světa. Proč tedy vládcové národů, kteří mají péči o dobro a prospěch občanů, by mařili snažení Církev? Zdaž naopak nemají, pokud jim dovolují okolnosti, jim napomáhati?

Církev a stát.

Stát se nemusí bát, že Církev zasahuje do jeho práv a v jeho vládu. Věřící, zachovávající příkázání svého Zakladatele, měli vždy ta práva v takové úctě, že mohli říci v pronásledování a v mukách: „Vládcové mne pronásledovali bez důvodu.“⁵⁷⁾ Augustin praví v této věci hluboká slova, jak obyčejně činívá: „Čím urazili křesťané krále této země? Což zakázal jejich Král vojákům dávatí králům, co jim patří a plniti jejich rozkazy? Zdaž neřekl Židům, kteří ho v této věci obžalovali: „Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu?“ Zdaž nezaplatil sám daně penízem, který našli ve vnitřnostech ryby? Zdaž jeho Předchůdce řekl vojákům tohoto světa, kteří ho prosili o radu pro spásu věčnou: „Jděte ze služby, odhodte zbraně, zřekněte se života, abyste mohli bojovati pro Pána?“ Ne, ale řekl jim: „Nikoho nebijte, nikomu neubližujte, spokojte se se svým žoldem!“ Zdaž jeden z těch vojáků a oblíbený vůdce neřekl svým spolubojovníkům a svým spoluobčanům v Kristu: Ať jest každý podroben světské moci? A trochu dále dí: Dejte každému, co jeho jest. Komu patří daň, tomu daň, komu poplatek, tomu poplatek. Komu bázeň, tomu bázeň. Komu čest, tomu čest. Milujte se všichni vzájemně. Zdaž nerozkázal, aby se církev modlila za krále? V čem je tedy křesťané uráželi? Ja-

ké povinnosti nevykonali? V čem neposlechli křesťané pozemských králů? Proto králové pronásledovali křesťany bezdůvodně.“⁵⁸⁾

Nic jiného nelze skutečně žádati na učednicích Kristových než poslušnost spravedlivých zákonů země, aby jim nerozkazovaly nebo nezakazovaly, co zakazuje nebo rozkazuje Kristus, čímž se staví Církev proti státu. Jest zbytečno opakovati, což jsme již několikráte zdůraznili, že stát nemůže utrpěti žádnou škodu od Církev a že může od ní obdržeti velikou pomoc a velká dobra. Bylo by třeba zde citovati krásná slova Biskupa hipponského, která jsme uvedli ve Své poslední Encyklice o křesťanské výchově mládeže, nebo ta slova, neméně přesvědčivá, která náš poslední Předchůdce, blahé paměti, Benedikt XV. napsal ve své Encyklice „Pacem Dei munus“, aby jasně ukázal, že Církev vždy pečovala o to, aby sjednotila národy křesťanským zákonem, a že vždy přála všemu, co přinášelo lidem dobrodiní, spravedlnost, lásku a všeobecný mír, aby lidé „směřovali k určité jednotě, prameni spravedlnosti a slávy“

Doktor Milosti.

Nastíniv plán božské vlády a vysvětliv všeobecně poměr Církev a státu, Augustin se nezačal a vnikaje dále, zkoumá hluboce a studuje způsob, jímž božská milost, ve svém vnitřním a utajeném působení hýbá lidským rozumem a vůlí. Moc Boží milosti nad duší zkusil sám na sobě, když přeměněn zázračně v Miláně, zpozoroval, že zmizely všechny temnoty pochyb. „Jak jsem byl náhle šťasten,“ praví, „když jsem pozbyl štěstí, které mi dříve přinášely marnosti světské! A co jsem se dříve bál ztratit, to jsem nyní ztrácel s radostí. Vrhli jsi mne mimo mne ty, který jsi pravá a nejvyšší líbeznot. Učinil jsi to a vstupoval jsi na jejich místo, sladší než všechny rozkoše, ale ne pro tělo a krev; více oslňující než světlo, ale zůstává v hlubokém tajemství; vyvýšenější než všechna čest, ale pro ty, kteří se nevynášejí v sobě samých.“⁵⁹⁾ V těchto otázkách volil si Biskup hipponský za učitele a vůdce svatá Písma a hlavně Listy sv. Pavla, který byl též přiveden zázračně ke Kristu; oddával se nauce přenášené svatými osobami a v katolickém smyslu věřících. Bojoval stále nadšeněji proti pelagiánům, kteří tvrdili, že vykoupení lidí Ježíšem Kristem nemá žádné účinnosti; konečně vnuknutím Božím studoval několik let pád lidského pokolení po hříchu prarodičů, vztah mezi milostí a svobodnou vůlí, a předurčení. Studoval tyto otázky tak hluboce a šťastně, že nazván a pokládán

za Doktora Milosti, pomohl pozdějším katolickým myslitelům následujících věků a uchránil je zároveň před dvojím bludem v tomto těžkém problému: totiž před učením, že svobodná vůle, zbavená pádem původní spravedlnosti, jest jen pouhým slovem bez skutečnosti, jak hlásali starší bludaři a jansenisté, a před učením, že milost není udělována zdarma a nemůže vše, jak hlásali pelagiáni.

Nebezpečí naturalismu.

Uvedme zde několik prospěšných názorů, které budou naši současníci rozjímati s nemalým prospěchem. Ti, kteří četli Augustina, neupadnou jistě ve zhoubný blud, který se rozšířil v XIX. stol. a podle něhož přirozené náklonnosti vůle jsou všechny dobré, nesmějí býti potírány. Z těchto falešných zásad se vyvinuly metody ve výchově, které jsme nedávno odsoudili ve Své Encyklice o křesťanské výchově mládeže a které zaviňují, že, ježto nečiní rozdíl mezi oběma pohlavími, nejsou děti varovány před rodiči se vášněmi. Z nich vzniká i ta uvolněnost v četbě, v pořádání divadel, která nejsou toliko léčkou a nebezpečím pro nevinnost a stud, nýbrž působí ve skutečnosti pády a neštěstí. V nich třeba viděti původ nestoudných mód, proti nimž nevyvinou křesťanské ženy nikdy dosti úsilí.

Boj proti vášním a milost.

Augustin nás skutečně učí, že člověk od pádu prarodičů nežije již v neporušenosti, v níž byl stvořen, a která ho uschopňovala, pokud se z ní radoval, konati snadno a ochotně dobro. V nynějším životě musí člověk odporovati zlu a poroučeti vášním, které ho svádějí, podle těchto slov Apoštolových: „Vidím jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu myslí mé a jímá mě zákonem hříchu, jenž jest v údech mých.“⁶⁰⁾ Augustin napsal o této věci krásná slova svému lidu: „V životě je tomu tak, bratří; tak my, kteří jsme zestárli v tomto zápasu, máme nepřátele méně mocné, ale máme je přece; naši nepřátelé, abychom tak řekli, unavili se věkem. Nicméně, i když jsou ochablí, neustávají znepokojovati naše stáří. Boj mladých lidí jest prudší, známe jej, sami jsme jej probjovali... Pokud máte tělo smrtelné, bude hřích proti vám bojovat, ale ať nevládne nad vámi. Co to znamená, aby nevládl? To jest, abyste se nepoddali jeho choutkám. Jestli jste ho začali poslouchati, vládne. A co značí poslouchati, ne-li nabídnouti své tělo a učiniti z něho zbraň neprá-

vosti a hříchu? Bůh vám dal moc svým Duchem, abyste drželi na uzdě své údy. Vášněn útočí, ovládněte se. Co bude dělati ta vášněn? Ovládni se, nedej svých údů za zbraň nepravosti hříchu; neozbroj svého protivníka proti sobě samému. Drž své nohy, aby nespěchaly za nedovolenými rozkošemi. Vášněn se vzbouřila, drž své údy! Drž své ruce daleko od zločinu; drž své oči, aby neutkvěly na něčem špatném. Drž své uši, aby neposlouchaly rády slov vášněn: Drž celé své tělo, boky, hlavu i nohy. Co dělá vášněn? Umí povstati, ale nedovede zvítěziti. Opět a opět útočíc bez úspěchu, jednou konečně ustane.“⁶¹⁾

Ozbrojíme-li se pro tento boj zbraněmi spásy, když se zdržíme hříchu a pomalu budeme zdolávati nápor nepřátelský a drtiti odpůrce, dosáhneme tohoto místa klidu, kde vítězství bude odměněno nekonečnou radostí. A nutno přičísti toliko božské milosti, která přináší tajné světlo rozumu a sílu vůli, vítězství, kterého jsme dobyli uprostřed tak velikých překážek a v tak těžkých bojích; milosti Boží, která, stvořivši nás, může též hojností své moudrosti a své síly rozplameniti naše srdce a zapáliti je láskou.

Proto Církev, jejíž svátosti v nás šíří milost, zasluhuje, aby byla nazvána svatou, neboť jejím ustavičným působením jsou nescetní lidé spojeni s Bohem důvěrným poutem lásky a setrvávají v té jednotě. Ona vede a povznáší nekonečné množství lidí k nepřemožitelné velikosti duše, k dokonalé svatosti, a i k heroismu. Zdaž nepřibývá každého roku mučedníků, panen, vyznavačů, které staví na oltáře jako podivuhodné vzory? Zdaž to nejsou překrásné květy odvahy, čistoty a lásky, které sbírá Boží milost na této zemi pro nebe? Ti, kteří odporují vnuknutím božským a nechtějí užívati řádně své svobody, zůstávají naopak ustavičně ve své přirozené slabosti. Ale milost Boží nám dovoluje nezoufati nad spasením žádného člověka, pokud žijeme na tomto světě a doufáme v každodenní růst lásky; v té milosti stkví též základ pokory nebo skromnosti, neboť nikdo nemůže zapomenouti toto slovo: „Co máš, co bys nedostal? A obdržel-li jsi, proč se chlubíš, jakobyš nebyl obdržel?“⁶²⁾ Proto nemůže nikdo odepřítí své vděčnosti tomu, který „udělil slabým, aby jeho milostí se snažili ustavičně o to, co jest dobré a nikdy se toho nezřekli.“⁶³⁾ Proto nejmilostnější Ježíš Kristus nás stále vybízí, abychom prosili o jeho milost: „Proste a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlučte u bude vám otevřeno. Každý, kdo prosí, obdrží; kdo hledá, nalezne; a kdo tluče, tomu bude

otevřeno.“⁶⁴) I daru vytrvalosti si „můžeme zasloužit modlitbou“.⁶⁵) Proto ve svatých chrámech jsou konány stále modlitby veřejné i soukromé. „Kdy se nemodlila Církev za nevěřící a nepřátele, aby uvěřili? Kdy měl věřící přítel, bližního, nevěrnou manželku a neprosil Boha, aby jí udělil ducha poslušného ve víře křesťanské? Kdo neprosil za sebe, aby nikdy nepustil Pána?“⁶⁶) Proste tedy Pána, ctihodní bratři, aby vaši kněží, a váš lid se k němu utíkal ve jménu Doktora Milosti a modlil se hlavně za ty, kteří nejsou v katolické Církvi, nebo daleko zbloudili od pravé víry. Ti pak, kteří se zdají býti povoláni ke stavu kněžskému, nechtějí chránit své svaté rozhodnutí, aby se stali jednou rozdělovači Boží milosti.

Augustinovy ctnosti.

Possidius, který sepsal první život a skutky Augustinovy, tvrdil již, že více než čtenáři jeho děl, „ti, kteří ho mohli viděti a slyšeti kázajícího v kostele, a hlavně ti, kteří se s ním častěji mohli stýkati, měli z toho převeliký užitek. Nebyl toliko učeným spisovatelem bohosloveckých knih, nebo snad jedním z těch, obchodníků, kteří nalezše vzácný drahokam, prodali vše, aby jej koupili; byl z těch, o nichž jest psáno: „Mluvte takto a jednejte rovněž tak,“ a o nichž děl Spasitel: „Kdo takto bude jednati a učiti lidi, ten bude velikým v království nebeském.“⁶⁷)

Jeho láska.

Abychom začali nejvyšší ze ctností, láskou, třeba uznati, že Augustin hledal a žil proti všem láskou božskou; oživoval ji stále v sobě, takže jest právem vypořádován s hořícím srdcem v ruce. Jestli jsme jen jednou přečetli jeho „Vyznání“, nezapomeneme nikdy na rozmluvu syna s matkou u okna domu v Ostii. Toto líčení je tak živoucí a krásné, že se nám zdá, jako bychom viděli Augustina a Moniku ponořené v rozjímání věcí božských. „Byli jsme sami,“ píše, „rozmlouvajíce s nevýslovnou sladkostí. Zapomněli jsme minulosti, cele zaujati tím, co bylo před námi a tázali jsme se, věříce v Pravdu, kterou jsi Ty sám, čím bude pro světce ten věčný život, o němž ani ucho neslyšelo, ani oko nevidělo, ani na srdce lidské nevstoupilo. A ústa našeho srdce žíznila po nebeské vodě Tvého pramene, pramene života, který jest v Tobě, abychom, nasbíravše podle své moci několik kapek Tvé rosy, mohli poněkud aspoň rozjímati o věci tak veliké. A neleníce tak, tou-

žíce po onom blaženém životě, pocítili jsme na okamžik nevýslovnou slast ve svém srdci. A co jest v tom podobného tvému Slovu, náš Pane, neměnitelný v sobě samém, který, aniž kdy stárneš, obnovuješ všechny věci.“⁶⁸)

Tyto extase ducha a srdce nebyly řídké v jeho životě. Dopřály-li mu trochu odpočinku jeho každodenní povinnosti a práce, rozjímal o svatých Písmech, která tak znal, aby v nich našel radost a světlo pravdy; od děl božských a tajemství jeho svrchované lásky k nám se povznášel myšlenkou a srdcem k hlubokosti samé dokonalosti božské a ponořoval se v ní, jak mu dovolovala milost nadpřirozená. „Často tak činím,“ dí, „jako by nám svěřoval tajemství, nalézám v tom nevýslovnou rozkoš, a pokud se mohu odtrhnouti od práce, oddávám se té radosti. Nuže, mezi všemi věcmi, o kterých přemýšlím, dotazuje se Tebe, jediný odpočinek nalézá duše má v Tobě, a shromažďuje všechny schopnosti své bytosti, aby se nic ze mne nevzdalovalo od Tebe. A někdy mne pronikáš zvláštním citem, takovou nevystihlou vnitřní radostí, která, kdyby dosáhla nejvyššího stupně, by jistě již nebyla tímto životem.“⁶⁹) Proto zvolal: „Pozdě jsem si tě zamiloval, Kráso, tak stará a tak nová! Pozdě jsem si tě zamiloval!“⁷⁰) S jakou láskou rozjímal o životě Kristově, jemuž se chtěl stále více přibližovati svým životem, a jemuž chtěl dáti lásku za lásku, právě jak sám radil pannám: „Ať jest přibit ve vaše srdce ten, který za vás byl přibit na kříži.“⁷¹)

Jeho pokora a apoštolská horlivost.

Stále rozněcován větší láskou, rostl Augustin velice ve ctnostech; všichni musí obdivovati tohoto muže, jehož všichni ctíli pro velikost jeho genia a jeho svatosti, kteří ho milovali, tázali se ho o radu a poslouchali ho, který vždy zdůrazňoval jak ve spisech, které byly určeny pro veřejnost, tak v dopisech, že chvály, jimiž ho zahrnují, neplatí jemu, nýbrž Původci všeho dobra, jako tomu, který vše dává člověku, a jenž povzbuzoval ostatní a dbaje pravdy, chválil je a vzdával vždy náležitou úctu svým druhům v biskupství, hlavně velikým biskupům, kteří žili před ním, jako Cypriánu, Řehořovi Naziánskému, Hilariovi a Janu Zlatoústému, Ambrožovi, svému učitelovi ve víře, jehož ctíli jako otce a jehož učení a skutky rád připomínal: Lásky k duším, která se nedovedla odloučiti od lásky k Bohu, byla též vroucí v Augustinovi, hlavně k duším, které byly svěřeny jeho pastýřské ochraně. Když Božím vnuknutím ho důvěra biskupa Valeriána a soud lidu povolaly

ke kněžství a pak ho učinily v Hipponu biskupem, podnikl vše, aby živil své stádeček pokrmem zdravé nauky, aby je chránil proti útokům vlků a dovedl je tak k věčné blaženosti. Energicky, ale s láskou ke zbloudivším bojoval proti heresi. Varoval věřící před bludy, které šířili tehdy manichejští, donatisté, pelagiáné a ariáni. Bojoval proti nim s takovou silou, že netoliko zamezil šíření falešného učení a dobyl ztracených míst, nýbrž že přivedl opět mnohé zbloudivší ke katolické víře. Proto byl vždy ochoten k rozhovorům i veřejným, důvěruje úplně v pomoc Boží, v přesvědčující sílu pravdy, ctnost a věrnost lidu. Byly-li mu sděleny bludařské zásady, hleděl je co nejrychleji vyvrátiti, nedávaje se zaraziti a přemoci ani omezeností názorů, ani obtížemi rozmluvy, ani zatvrzelostí odpůrců a jejich výčitkami.

Nicméně, ačkoliv zápasil s takovým nadšením pro pravdu, stále prosil Boha o napravení nepřátel, které měl rád křesťanskou láskou. Jeho spisy nám dokazují, s jakou skromností a s jakým přesvědčením se k nim obracel: „Nechť proti vám povstanou ti, kteří nevědí, jak těžce se zmocňujeme pravdy, a jak jest obtížno vyvarovati se bludů. Nechť povstanou proti vám ti, kteří nevědí, jak zřídka a jak těžce se člověk povznáší nad tělo v jasnosti zbožné duše; konečně nechť povstanou proti vám ti, kteří nebyli nikdy oklamáni bludem, jenž vás zaslepil! Já, který jsem se dlouho zmítal, jsem mohl konečně poznati, jaká je ta pravda, kterou lze pochopiti bez nesmyslných bajek, já, který jsem zvědavě hledal, pozorně naslouchal, věřil rozvážně, přesvědčoval každého, jak jsem dovedl, hájil přesvědčivě a nadšeně proti všem tyto zásady, ve kterých vás zdržuje dlouhý zvyk, já nemohu povstati proti vám, které musím trpět nyní, jako jsem byl sám trpěn a zacházetí s vámi s trpělivostí rovnou laskavostí bližních, kterou mi osvědčovali, když jsem bloudil, zatvrzele setrvává ve vašem učení.“⁷²⁾ Jak by Biskupa hipponského v jeho horlivosti pro víru, v jeho velké činnosti a v jeho dobrotě zklamala jeho naděje? Manichejci byli přivedeni do ovčince Kristova, donatisté ustali ve svém schismatu, pelagiáni byli přemoženi. Proto mohl po jeho smrti napsati Possidius: „Tento muž, hoden historie, vyvolený úd Těla Kristova, bděl vždy starostlivě nad všeobecnou Církví a jejími výsadami. Bůh mu dopřál, že se mohl ještě za pozemského života radovati z ovoce své práce a viděti v Církvi a v diecési hipponské, kterou spravoval, dokonalou jednotu a mír. Zažil, jak Církvi Kristově přibývají děti i v ostatních částech Afriky, jeho vlastní horlivostí a

kněžími, jež sám vytvořil. Viděl, že manichejci, donatisté, pelagiáni a pohani většinou zmizeli a vstoupili do Církve Boží. Staral se o rozmnožení všeho dobra a radoval se z něho. Snášel trpělivě a tiše neposlušnost svých bratrů a lkal nad hříchy špatných, ať již byli údy Církve, nebo stáli mimo ni. Radoval se, jak jsem pravil, z úspěchů Božích a naříkal nad ztrátami.“⁷³⁾

Jestliže se Augustin staral o problémy Afriky a celé Církve, projevoval tím více horlivosti a otcovské lásky ke svému stádečku. Často mluvil lidu. Vysvětloval texty Žalmů, Evangelia sv. Jana, Listy sv. Pavla a mluvil tak, aby chápali Pavla a mluvil tak, aby chápali i ti nejmenší a i ti nejmenší a nejprostší. S úspěchem potíral vady, které kazily hipponských věřících. Věnoval veškeren svůj čas smiřování hříšníků s Bohem, podporování chudých a vyprošování odpuštění viníkům, jakož i — ač naříkal, že ho to velice rozrušuje — odklízování nedorozumění a sporů, které měli věřící mezi sebou ve věcech světských a které podřizovali jeho biskupskému rozhodnutí.

Jeho odvaha.

Tato láska a velikost duše ukázaly se v celé kráse v postavení velice kritickém, když Vandalové zpusťovali Afriku a nevážili si ničeho, ani důstojnosti kněžské ani svatých budov. Mnoho biskupů a kněží se radilo, jak se chovat v takových těžkých chvílích. Svatý stařec, dotazován jedním z nich, odpověděl, že žádný z kněží, jejichž služby věřící potřebují, nemá práva opustiti lid, i kdyby byla doba sebe horší. „Mohli bychom zapomenouti, pravil, že v dobách tak ohromného nebezpečí, jemuž se nelze vyhnouti, mnoho věřících obého pohlaví se utíká do Církve: Jedni žádají křest, jiní se chtějí smířiti s Bohem. Někteří se chtějí káti, všichni pak potřebují útěchy a svátostí. Nejsou-li přítomni kněží, jaké neštěstí stihne ty, kteří odejdou ze světa, aniž budou očištěni křtem a zbaveni svých hříchů! Jaká bude bolest jejich rodičů, nesetkají-li se s nimi na věčnosti? Jak budou naříkati jedni a klnouti druzí, nebudou-li míti kněze? Uvažte, co dělá strach z časných trestů, a čím větší jest strach z trestů věčných! Budou-li zde kněží, pomohou všem podle sil, které jim Bůh udělil: Jedni jsou pokřtěni, druzí smířeni s Bohem, nikdo nebude zbaven přijímání Těla Páně. Všichni jsou potěšeni, povzbuzeni. Všichni jsou nabádáni, aby prosili Boha, který může oddáliti všechna neštěstí, ochotni ke všemu, souhlasiti i nemůže-li býti kalich odňat od nich, aby

se dala vůle Toho, který nemůže chtít nic zlého.“⁷⁴) A dodával: „Kdo utíká, schází-li lidu pokrm, jehož duchovně potřebuje, jest jako pastýř, který utíká, když vidí přicházet vlka, poněvadž se nestará o své ovce.“⁷⁵) Ostatně Augustin stvrdil tato slova svým příkladem: zůstal ve svém biskupském sídle, které obléhali barbaři, zůstal mezi svým lidem a vypustil duši.

Otec mnišského života.

Je třeba zmíniti se ještě o jiné věci, abychom vystihli velikost Augustinovu. Dějiny vyprávějí, že svatý Doktor, který znal v Miláně svatou obec věrných řízených Ambrozem,⁷⁶) a který zanedlouho po své smrti poznal „v Římě několik klášterů, nejen mužských, nýbrž i ženských,⁷⁷) hned, jakmile dojel do Afriky, začal vésti lidi ke křesťanské dokonalosti ve stavu řeholním a založil na území, které mu náleželo, klášter, ve kterém prodlal asi tři roky, nestaraje se o věci světské a žil pro Boha se svými žáky v postě, modlitbě a konaje dobré dílo, a rozjímaje ve dne v noci o zákonu Páně. Povolán ke kněžství, založil hned druhý klášter nedaleko kostela; „a počal žíti se služebníky Božími způsobem a podle pravidla, které dali apoštolové, dbaje hlavně, aby nikdo neměl nic svého v té společnosti, aby bylo vše společné, a aby rozdělil každému vše, čeho potřeboval.“⁷⁹) Když se stal biskupem, nechtěl se zříci dobrodiní společného života, ani otevřít klášter všem návštěvníkům a všem hostům Biskupa hipponského, a proto zařídil ve svém biskupském sídle klášter kleriků, kteří se musili zříci veškerého majetku, vésti život beze všech světských radováněk a pustý, ale přece beze vši zvláštní přísnosti, a zároveň musili konati společně všechny povinnosti lásky k Bohu a bližnímu. Řeholnicím, které by dlely nedaleko, a které vedla jeho vlastní sestra, dal řeholi obdivuhodně moudrou a rozváznou. Dnes se jí řídí četné řeholnice, netoliko ty, které se zovou Augustiniánky, nýbrž i ty, jimž jejich zakladatelé dali tu řeholi rozšířenou o zvláštní konstituce.

Když zasel mezi svými to símě dokonáního života spočívajícího v zachování rad evangelických, Augustin si získal veliké zásluhy netoliko o křesťanskou Afriku, nýbrž o celou katolickou církev, již to vojsko prokázalo během věků a prokazuje stále tak veliké služby. Již za Augustinova života vydalo toto pozoruhodné zřízení velice krásné ovoce; Possidius sděluje, že četní mniši se svolením svého otce a zákonodárce, jehož o to mnozí žádali z cizích zemí, odešli do různých krajů, takže, hoříce láskou, za-

kládali nové kláštery a udržovali Církev africkou svým učením a příkladem svého života.

Augustin mohl plesati nad tou zázračnou činností řeholního života, který úplně odpovídal jeho přání, takže mohl prohlásiti: „Já, který píši tyto řádky, jsem miloval nesmírně dokonalost, o které mluvil Pán, když děl jednomu bohatému jinochu: „Jdi, prodej vše, co máš, a rozdej chudým a budeš míti poklad v nebesích; pak přijď a následuj mne!“ Jednal jsem tak, ne svými silami, nýbrž s pomocí jeho milosti. Nebude to menší zásluha proto, že jsem nebyl bohat, neboť apoštolové, kteří byli první, nebyli rovněž bohatí. Znamená opustiti všechno, opustíme-li, co máme, a čeho si přejeme. Jak jsem mohl kráčet na této cestě dokonalosti, vím lépe než kdo jiný; ale Bůh to ví lépe než já. A vyzývám co nejnaléhavěji všechny ostatní k tomuto životu a díky Bohu, mám druhy, kteří se k němu odhodlali, uposlechnuvše mne.“⁸⁰) Přejeme si dnes, aby se všude rodili „rozsevači čistoty“, podobni svatému Doktoru, kteří jistě moudře, ale odvážně a vytrvale se stali rozšiřovateli života kněžského a řeholního, pečující, aby vždy podle vůle Boží, ubývalo klesání křesťanského ducha a ztráty neporušenosti mravů.

Načrtli jsme právě, ctihodní bratří, život a zásluhy muže, který silou svého pronikavého ducha, bohatostí a hloubkou své nauky, svatostí tak význačnou, mocnou obhajobou katolické pravdy nemá téměř, nebo aspoň velice málo sobě podobných od začátku světa až po naše dny. Citovali jsme několik panegyrik o něm, ale nejněžněji snad a nejdůsledněji píše Jeronym tomuto současníkovi a příteli: „Jsem rozhodnut milovati tě, přijmouti tě, míti tě v úctě, obdivovati se ti a hájiti tvá slova jako svá.“⁸¹) A dále: „Chvála tobě, svět tě oslavuje: věřící si tě váží a považují tě za obroditele staré víry, a co jest důkazem ještě větší slávy, bludaři tě nenávidí. Pronásledují mne toutéž záští, a nejraději by v myšlence zabili ty, které nemohou zabít mečem.“⁸²) Proto si vroucně přejeme, ctihodní bratří, aby bylo oslaveno mezi vašimi věřícími výročí Augustinovo, které radostně připomínáme ve Svě Encyklice při patnáctistém výročí jeho smrti, aby ho všichni uctívali a hlavně, aby se snažili všichni napodobovati ho a vzdali Bohu díky za dobrodiní, jež Církev obdržela od tohoto Doktora. Víme, že vznešená rodina Augustinova bude v tom předcházeti příkladem, jak sluší, ona, která nehorlivě zbožně v Pavii ve chrámu svatého Petra cielo d'oro ostatky svého otce a zákonodárce, které jí byly dány laskavostí Lva XIII., Našeho předchůdce blahé paměti.

Karthaginský sjezd.

Nemůžeme přejíti mlčením veliké naděje, že blízký mezinárodní eucharistický kongres v Karthagu, který bude vítězstvím Ježíše Krista v Eucharistii, se obrátí též ke slávě svatého Augustina. Kongres se koná ve městě, ve kterém kdysi Augustin zvítězil nad bludaři a utvrzoval křesťany ve víře. V té latinské Africe, jejíž bývalou slávu nesmažou staletí, a která zrodila ty divy, tu zářící hvězdu moudrosti: nedaleko Hipponu, který byl tak dlouho svědkem jeho ctností a jeho pastýřské starostlivosti. Je tedy nemožno, aby památka svatého Doktora a jeho nauka o vznešené svátosti — kterou jsme vynechali, ponečť většinou jest známa z liturgie — nebyly v myšlence a téměř před očima kongresistů. Vybízíme konečně všechny věřící, hlavně ty, kteří se vydají do Karthaga, aby si vzali Augustina za orodovníka u trůnu Božího, aby tyto dny byly pro Církev ještě šťastnějšími, aby domorodci a cizinci, kteří žijí v této nesmírné Africe, neznajíce ještě katolické pravdy a odloučení od nás, nemohli světla evangelické nauky, jež jim přinášejí naši misionáři a nemeškali se vrátit do lůna své milující Matky, Církvě. Kéž Požehnutí apoštolské, které udělujeme v Pánu vám, ctihodní bratří, všem vašim kněžím a všemu Vašemu lidu, jest prostředníkem nebeských milostí a důkazem Naší otcovské lásky.

Dáno v Římě u Svatého Petra, dne 20. dubna na Hod Boží velikonoční 1930, v devátém roce Našeho velekněžství.

Pius P. P. XI.

POZNÁMKY K ENCYKLICE.

- 1) Innocentius Aurelio et Augustino episcopis: *epist.* 184 inter *augustinianas*.
- 2) Innocentius Aurelio, Alypio, Augustino, Evodio et Possidio episcopis: *epist.* 183. n. 1 inter *augustinianas*.
- 3) Caelestinus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Filtanio et coeteris Galliarum episcopis: *epist.* 21, c. 2, n. 3.
- 4) Gelasius universis episcopis per Picenum *circa fin.*
- 5) Hormisdas, *epist.* 70, ad Possessorem episcopum.
- 6) Iohannes II, *epist. olim* 3, ad quosdam Senatores.
- 7) *Registrum epistolarum*, lib. X, *epist.* 37, ad Innocentium Africae praefectum.
- 8) Hadrianus I, *epist.* 83, episcopis per universam Spaniam commorantibus; cf. *epist. ad Carolum regem de imaginibus, passim*.
- 9) *Encycl. Aeterni Patris*.
- 10) *Ps.* 67, v. 36.
- 11) *Confess.*, lib. 3, c. 4, n. 8.
- 12) *Confess.*, lib. 2, c. 2, n. 4.
- 13) *Confess.*, lib. 3, c. 12, n. 21.
- 14) *De dono perseverantiae*, c. 20, n. 53.
- 15) *Confess.*, lib. 6, c. 5, n. 7.
- 16) *Confess.*, lib. 7, c. 7, n. 11.
- 17) *Confess.*, lib. 8, c. 12, n. 29.
- 18) *Confess.*, lib. 1, c. 1, n. 1.
- 19) *De civitate Dei*, lib. 19, c. 13, n. 2.

- 20) *Act. Apost.*, XVII, 27.
- 21) *Act. Apost.*, XVII, 30.
- 22) *De utilitate credenti*, 16, n. 34.
- 23) *De utilitate credenti*, 17, n. 35.
- 24) *Contra epist. Parmeniani*, lib. 3, n. 24.
- 25) H. Newman, *Apologia*, Edit. Londin, 1890, pp. 116 — 117.
- 26) *Enarrat. in ps.*, 56, n.
- 27) *Ibidem*.
- 28) *Psalmus contra partem Donati*.
- 29) *Contra epist. Manichaei quam vocant fundamenti*, c. 4, n. 5.
- 30) Innocentius Silvano, Valentino et coeteris qui in Milevitana synodo interfuerunt, *epist.* 182, n. 2 inter *augustinianas*.
- 31) *Serm.* 131, c. 10, n. 10.
- 32) *Epist.* 190, ad Optatum, c. 6, n. 23.
- 33) *In Iohannis evang.*, tract. 5, n. 15.
- 34) *Isai.*, VII, 9 (sec. LXX).
- 35) *Mat.*, 2, 7.
- 36) *Enarrat. in ps.* 144, n. 13.
- 37) *De Trinitate*, lib. 7, c. 4, n. 7.
- 38) *Enarrat. in ps.* 101, n. 10.
- 39) *De Trinitate*, lib. 8, Prooem., n. 1.
- 40) *De Trinitate*, lib. 15, c. 21, n. 40.
- 41) *Ibidem*, c. 17, n. 27.
- 42) *De Trinitate*, lib. 14, c. 19, n. 25.
- 43) *In Iohannis evang.*, tract. 78, n. 3. Cf. S. Leonis *epist.* 165, *Testimonia*, c. 6.
- 44) Cf. Liberatus, *Breviarium causae Nestorianorum et Eutychianorum*, c. 5.
- 45) *De civitate Dei*, lib. 14, 28.
- 46) *Enarrat. in ps.* 64, n. 2.
- 47) *Rom.*, VIII, 28.
- 48) *Sap.*, VIII, 1.
- 49) *De civitate Dei*, lib. 5, 15.
- 50) *Ibidem*, c. 17, n. 2.
- 51) *Ibidem*, c. 25.
- 52) *Ibidem*, c. 26.
- 53) *De civitate Dei*, lib. 15, c. 26.
- 54) *De civitate Dei*, lib. 5, c. 24.
- 55) *Luc.*, XXII, 25-26.
- 56) *Luc.*, XXII, 33.
- 57) *Ps.* 116, v. 161.
- 58) *Enarrat. in ps.* 118, sermo 31, n.
- 59) *Confess.*, lib. 9, c. 1, n. 1.
- 60) *Rom.*, VII, 23.
- 61) *Serm.* 128, c. 9-10, n.
- 62) *I Cor.*, IV, 7.
- 63) *De correptione et gratia*, c. 12, n. 38.
- 64) *Matth.*, VII, 7-8.
- 65) *De dono perseverantiae*, c. 6, n. 10.
- 66) *De dono perseverantiae*, c. 23, n. 63.
- 67) *Vita S. Augustini*, c. 31.
- 68) *Confess.*, lib. 9, c. 10, n. 23-24.
- 69) *Confess.*, lib. 10, c. 40, n. 65.
- 70) *Ibid.*, c. 27, n. 38.
- 71) *De sancta virginitate*, c. 55, n. 56.
- 72) *Contra epist. Manichaei quam vocant fundamenti*, c. 2-3, n. 2-3.
- 73) *Vita S. Augustini*, c. 18.
- 74) *Epist.* 228, n. 8.
- 75) *Ibid.*, n. 14.
- 76) *Confess.*, lib. 8, c. 6, n. 15.
- 77) *De moribus Ecclesiae catholicae et de moribus Manichaeorum*, lib. 1, c. 33, n. 70.
- 78) Possidius, *Vita S. Augustini*, c. 3.
- 79) *Ibid.*, c. 5.
- 82) *Epist.* 195, inter *augustinianas*.
- 81) *Epist.* 172, n. 1 inter *augustinianas*.

Volby v Německu.

Německé volby říšské, které se konaly v neděli 14. září, měly pro celý politický život říše veliký význam a byly sledovány s velikým zájmem i za hranicemi. Vždyť to byly první volby po Haagu, kde byla finančně likvidována válka a Německo stalo se opět evropskou velmocí a po vyklizení Porýní. Volby vedl kabinet Brüningův, muže centra, který rozpustil sněm, když nechtěl Reichstag schválit nová finanční opatření nutná k provedení haagských smluv o reparacích. Brüning převzal, podporován prezidentem Hindenburgem, plnou odpovědnost za provedení finančních opatření oktrojem, byť ústavním a rozpustil Reichstag.

O tom, jak byly posuzovány volební naděje a oč ve volbách šlo se stanoviska vnitropolitického, napsal v zářijovém čísle sociálně-demokratické revue „Der Kampf“ pěkný rozbor Alexandr Schifrin, který zde v obsahu reprodukuje právě proto, jak viděl soc. demokrat situaci a úkol katolického centra, vůdčí strany německé demokracie, od pádu císařství a která v posledních volbách r. 1928 zaznamenala částečnou porážku, jak z níže uvedeného přehledu dosavadních všech voleb je patrné. Obsah výkladu Schifrinova je tento:

„Utvořením kabinetu Brüningova zahájena byla nová etapa krise stran v Německu. Cílem jeho je přetvoření a uvolnění pravice. Cíle centra jsou jasné a patrné; vyvléci se jednak z koaliční závislosti na sociálních demokratech, jednak naléztí spojení s novou pravíci. Hnutí ve stranickém životě německém, které vzniklo vytvořením kabinetu Brüningova, odehrává se tedy uvnitř bloku měšťanských stran. Posláním Brüningovým je svést měšťanské strany dohromady a připoutati je koaličními závazky. Výsledkem jeho akce bylo, že gros německých nacionálů a demokraté stali se konečně „bürgerblockfähig“ a že mezi jednotlivými účastníky koalice došlo k rozmanitým blokovým závazkům a fúzím.

Největším a nejnápadnějším úspěchem této akce je rozklad deutschnacionálů. Rozklad této strany šel tentokráte ještě dále než při své první secesi. Celý význam tohoto faktu pochopíme, uvědomíme-li si, že se od strany silně distancoval Landbund, tento sociální fundament strany německonacionální, a že nyní jako samostatné politické těleso proti vůli strany vplul do koalice. Oficiální strana ztratila tedy monopol zastupování vý-

chodolabského zemědělstva. Tato rebelie ve straně německo-nacionální však šla ještě dále. Rozkladem byly od oficiálního vedení strany odloučeny nejdůležitější skupiny interesentů. Mezi 28 zástupci frakční majority, kteří s hrabětem Westarpem podali opoziční protestní memorandum Hugenbergovi, nalézali se nejen nejvlivnější vůdcové Landbundu (Richthofen, Bachmann, Lind), nýbrž i nejznámější representanti křídla průmyslníků (Hasslacher, Reichert, Rademacher), zástupci zaměstnanectva (Koch, Hartmann, Schmidt-Stettin) a konečně nejrepresentativnější postavy starého konservativního vedení (Westarp, Walraff, Schulze-Bromberg). Tento rozklad oťrásl stranou Hugenbergovou daleko hlouběji než secese prosincová. Tehda se mohla považovati secese mladokonservativních elementů a křesťanských socialistů za pouhou diferenci strany a za návrat k bývalé konservativní homogenitě její. Nyní však bylo postiženo přímo jádro strany. Hugenbergovo vedení ztratilo své společenské kořeny. Nemůže více činiti nárok na žádnou stavovskou organizaci, nemůže se odvolávati na žádnou autoritativní majetkovou skupinu.

Po porážce německých nacionálů roku 1928 není konservativní strana již s to, aby vesnici, která dříve volila nacionálně, mobilisovala pro sebe. Odtud vyplývá důležitá konsekvence: Landvolkspartei, která má největší šance státi se největší stranou mezi centrem a nacionálními sociály, přestává býti stranou světového názoru, opotřebovaný balast konservativní ideologie je vrhán přes palubu. K tomu přistupuje ještě podstatný přesun sociální. Nová Landvolkspartei liší se od bývalé deutschnacionální strany éry Westarpovy tím, že v ní je daleko silněji zastoupen střední a velký sedlák. Velkostatek se tím stává ve svém boji o hospodářské uplatnění a o politický vliv závislým na podpoře sedláka západně od Labe sídlícího. Druhým důsledkem rozkolu je to, že nově vzniklé straně Konservative Volkspartei je odňata agrární základna, čímž této straně, která vystupuje v nynějším volebním zápasu jako vlastní nositelka ideologie a tradice německé pravice, dána byla k dispozici velmi omezená base. Po prvé v historii Německa konservativní strana ztrácí agrární elementy a je v důsledku toho odkázána výhradně na měst-

ské voličstvo, terén to, který je proti ní jistě velmi málo vhodným, a kde svou existenční oprávněnost bude musiti teprve dokazovati.

Procesem rozkladu pravice byl vyvolán v měšťanském středu dvojí koncentrační pochod, a to u centra a u liberálních stran. Centru jde o navázání bližších poměrů blokových, zatím co liberálním stranám jde o vytvoření nové velké jednotné strany měšťanské. Problém organizačního sloučení pro centrum neexistuje, krom Bayerische Volkspartei, u níž strana usiluje o fusi. Centrum však z rozkladu německých nacionálů získává několikanásobně v jiných směrech. Už po prosincové secesi odloučivší se konservativní elementy ihned navázaly styky s centrem a staly se úzkými spojenci centra, což posílilo neobyčejně posici centra. Největší důležitost má však agrární koalice. Též Landbund byl nejnovějším vývojem přiveden do velké blízkosti k centru. Velkými ústupky velké koalice neobyčejně stouplo sebevědomí „Zelené fronty“ v Německu. A proto, když se velká koalice rozpadla, našel již Brüning páteř svého měšťanského bloku v „Zelené frontě“ vybudovanou. Pět měsíců společného vládnutí tyto vztahy ještě posílilo. Dalším spojením, jež vede centrum dále napravo, je křesťansko-nacionální fronta dělnická. Přerušeni styků odborových organizací centra se soc. demokracií umožnilo centru mobilisovati všechny pravicové skupiny křesťansko-sociálního zaměstnanectva. Okolnost, že v Hugenbergově křídle dnes nezůstal žádný zástupce zaměstnanectva, svědčí o tom, že veškeré napravo stojící hnutí zaměstnanectva octlo se ve sféře vlivu centra. Třetím mostem, který si nyní mohlo vytvořiti centrum, je kulturně politická fronta.

Centrum vytvořilo si styky s evangelickými pietisty (Munn). Ještě nikdy nebyla v kruzích centra tak populární myšlenka agresivně náboženského katolicko-evangelického bloku (ne exklusivně katolického!) jako nyní. Ofensiva proti „kulturnímu bolševismu“ provádí se centrem v nejužší shodě s evangelicko-konservativními kruhy. Je zajímavé, že centrum vede svůj boj proti hugenbergovcům ve jménu křesť. konservativního světového názoru a že je v tomto boji podporováno celou umírněnou pravíci. Hugenbergovci jsou centru příliš velkoměstsky znepravňeli, nekřesťansky materialističtí a mamouisticky liberální. Nyní pochopíme větu Wirthovu, že němečtí nacionálové jsou v dosavadní formě pro centrum příliš liberální,

než aby je centrum považovalo za způsobilé pro koalici. Spolupráce centra s pravíci zesílila všechny tyto tendence centra. Dřívější volné společenské spojení proměnilo nyní se v pevné blokové politické styky. Centrum organicky srostlo s pravíci. Toto zhuštění vztahů mezi stranou politického katolicismu a konservativními skupinami stojícími napravo od centra nutno považovati za nejdůležitější výsledek celého vývojového procesu, který prodělávají všechny německé strany měšťanské. Nejde zde o koncentrační proces ve smyslu stranicko-politickém; ale o vnitropolitickou koncentraci skutečně nutno mluvit. Jde o vytvoření trvalého křesťansko-sociálního a národně-konservativního ideového a zájmového společenství s ostrým namířením proti sociální demokracii.

Situace v měšťanském středu je určována třemi skutečnostmi: založením Staatspartei, neúspěšným pokusem Volkspartei navázati styky s pravíci a konečně ztroskotáním projektovaného spojení Volkspartei s Staatspartei. Založení Staatspartei vyplynulo z duchovní vyčerpanosti, politického odumírání německého liberalismu.

Sensačním momentem nynějších voleb v Německu je vystoupení politických novotvarů po pravíci a ve středu. Jich síla musí být určena volebním zápasem. Rozhodující skutečnosti voleb však nutno hledati jinde: neboť jak nová pravice tak liberální střed nejsou způsobilé vývoje. Tři nejdůležitější otázky, jež budou řešiti tyto volby, jsou tyto:

1. Jaké jsou hranice nacionálně-socialistického vzestupu?
2. Jaká je nynější síla a stabilita centra?
3. Jaká je schopnost expanse sektoru proletářského a jaké bude rozdělení sil uvnitř tohoto sektoru.

Nacionálně socialistické hnutí stojí v opozici k celému měšťanskému stranickému systému. Ono jej chce zatlačiti a rozbít. Zcela podle italského vzoru. Hitlerovo hnutí stalo se aktivním faktorem urychleného a prohloubeného rozkladu pravice a středu. Není pochybnosti o tom, že nacionalismus stane se v novém říšském sněmu parlamentární mocností. Nacionálně-sociální hnutí znamená současně fašisaci a barbarské omlazení měšťanského stranicví. Německý fašismus ovládá dokonale techniku demokratického zápasu. On je demokratický v tom smyslu, že dovede apelovat na ulici. Ovládá metody masové agitace a propagandy neškodně lépe a obratněji než měšťanští

jeho konkurenti. Německé měšťanské strany jsou s výjimkou centra — které ostatně jediné dovede nacionálně-socialistickému hnutí čeliti — příliš málo lidové, příliš zkorstnatělé a nepohyblivé, aby dovedly se brániti tomuto reakcionářsky plebejskému útoku. Jiné místo, vhodné pro útok nacionálně-sociálního hnutí, je měšťanská mládež. V Německu vyzrál problém výměny generací v politickou krizi. Měšťanské strany opět s výjimkou centra, nedovedly si získati mládež. Je to dějinná odplata za bezideovost, nepohyblivost a zkorstnatělost měšť. stran. Problém německého nacionálně-socialistického hnutí je v podstatě problémem německé středostavovské mládeže, která nemá žádných šancí na vzestup a která je vklíněna mezi proletariát a velkokapitál.

Velkou neznámou voleb je jejich výsledek pro centrum. Centrum vede volební boj v nebyvalé sevřenosti řad. Není zde oposice zleva. Jako křesťanské odborové hnutí tak dřívější levé křídlo stojí pevně ve stranické frontě, ba staly se dokonce nejagresivnějšími zápasníky strany.

A konečně důležitá otázka: Jak silný bude proletářský neměšťanský blok v novém par-

lamentě? Nesmí se zapomínati, že obě dělnické strany již v posledních volbách silně rozmnožily své řady a že centrum bylo zatlačeno na nejmenší plochu, jaká je zaznamenána v historii této strany. Dá poslední reakcionářská vláda takový náraz proletářským stranám, aby zesílily nad míru danou výsledky posledních voleb v roce 1928? Ofensivní síla sociální demokracie za velké koalice doznala beze sporu újmy. Napětí posledních bojů snad ji opět zvýšilo. Volby budou těžkou zkouškou pro bojovou způsobilost soc. dem. organizace. Jaký bude dále poměr mezi komunisty a soc. demokraty v novém říšském sněmu? V posledním vývoji komun. strany kříží se dvě tendence: organická slabost strany, její organizační mdloba, nezpůsobilá taktita na jedné straně; a na druhé straně hospodářská krize a obrovská nezaměstnanost, která zvyšuje vliv strany na dělnické masy. Den voleb dá odpověď na to, zda úspěch soc. dem. proti komunistům přivede nás blíže k likvidaci rozkolu, či zda síla strany komunistické je taková, že nutno počítati se stabilisací rozkolu.“

Tak líčil bitevní situaci soc. demokrat před volbami.

Výsledky voleb do říšského sněmu od r. 1920.

Reichstag	Nár. shromáždění	I. vol. období	II. vol. období	III. vol. období	IV. vol. období
	19. I. 1919	6. VI. 1920	4. V. 1924	7. XII. 1924	20. V. 1928
V tisících					
Počet obyvatelstva na základě posledního sčítání	63.052	59.199	59.199	59.199	62.411
Počet k volbě oprávněných	36.767	35.950	38.375	38.987	41.235
Platných hlasů odevzdáno	30.400	28.196	22.282	30.290	30.724
Procento oprávněných voličů	82·7	78·4	76·3	77·7	74·9
Z platných hlasů připadlo na jednotlivé strany:					
<i>Deutschnationale Volkspartei</i>	3.122	4.249	5.697	6.206	4.376
<i>Nationalsozialist. Freiheitsbewegung</i>	—	—	1.918	907	810
<i>Deutsche Volkspartei</i>	1.346	3.919	2.694	3.049	2.678
<i>Zentrum</i>	5.980	3.845	3.914	4.119	3.711
<i>Deutsche Demokratische Partei</i>	5.642	2.334	1.655	1.920	1.504
<i>Sozialdemokratische Partei</i>	11.509	6.104	6.009	7.881	9.146
<i>Unabhängige Sozialdemokrat. Partei</i>	2.317	5.047	235	99	21
<i>Komunistische Partei</i>	—	590	3.693	2.709	3.263
<i>Bayrische Volkspartei</i>	—	1.239	947	1.134	944
<i>Deutschsoziale Partei</i>	—	—	333	159	46
<i>Landbund</i>	—	—	575	499	200
<i>Bayrischer Bauernbund, Wirtschaftspartei des deutschen Mittelstandes, Volksrechtspartei</i>	275	219	694	1.005	1.878
<i>Deutsche Bauernpartei, Christlich-nationale Bauern- und Landvolkspartei, Sächsisches Landvolk.</i>	—	—	—	—	1.189
<i>Deutsch-Hannoversche Partei</i>	77	319	320	263	195
<i>Ostatní strany</i>	133	332	597	340	765

Odpověď voleb: vzrůst fašismu z 800.000 na 6 a půl milionu; zpevnění centra; milionový přírůstek komunismu a pokles soc. demokracie.

V neděli 14. září tedy Německo volilo.

A výsledek voleb ohromil, jak vůdčí politiky samého Německa, tak dívající se cizinu kolem. Volby odpověděly skutečně na všechny tři otázky, výše položené, a to: převratovým vítězstvím německého fašismu (národně socialistické strany Hitlerovy, hackenkreuzlerů), milionovým přírůstkem hlasů komunistům na úkor sociální demokracie a překvapujícím vítězstvím centra, které získalo nové statisíce hlasů a šest mandátů.

Brüningova politika, která je pevně důslednou linií centra od počátku republiky a jeho rozhodné, nebojácné vystoupení předvolební, kdy rozpustil sněm neschopný utvořit státní většinu, vyšly z voleb vítězně a centrum znova ukázalo, že je nejpevnější baštou německé demokracie, tím, že dává státu, co k životu potřebuje. Centrum může být věru vzorem i katolické politiky v Československu. Úžas ovšem vzbudilo vítězství obou zásadně protidemokratických hnutí, německého fašismu Hitlerova a komunismu.

Obě tato hnutí chtějí nastolit diktaturu, fašistickou monarchickou, komunisti sovětskou. Jedna třetina německého voličstva opovrhne tedy demokracií zjevně a manifestačně.

Hitlerovi národní socialisti (Hitler sám nekandidoval, poněvadž je státním občanem rakouským... jenž ale vede fašism v německé říši!) otevřeně žádají revisi Versailleské smlouvy, zrušení Jungova plánu a reparací, vrácení kolonií Německu a zrušení polského korridorů.

Požadavek snížení reparací a daní je ovšem v Německu, kde už je na 3 miliony nezaměstnaných, kde každý dělník a pracující člen národa musí týdně a měsíčně platit takřka zjevně srážku na platy do ciziny, velmi populární.

Nesmíme dále zapomínat, že fašisty německé tentokrát zřejmě volila mládež i neorganizovaní politicky lidé. Mládež pak od 20 do 30 let je už generací, která nebyla ve válce, válku neprožila, nezavinila a dnes odpírá odpovědnost za ni jak morální tak finanční. Nebyla to naše věc, říkají a nebudeme celý život platit a trpět za viny cizí. Tato mladá generace bez osobní odpovědnosti za válku tedy našla pro sebe zdánlivě morální důvod k odboji proti mírovým smlouvám a všemu, co pro Německo nepřijemného z nich vyšlo. Tato generace není však pacifická, není demokratická. Stejně je tomu u komunismu. Je ovšem jasné, že věřitelé a sou-

sedé Německa nemohou přijmout tyto námitky a toto vyzutí se z odpovědnosti za vinu a prohru válečnou. Jen dlouhodobý trest a odčinění celého národa může působit výchovou k míru a viny otců musí odpykati i jejich synové. Tyto morální důvody ovšem jsou vedlejší pro mezinárodní činitele mocenské. Poválečná finanční soustava reparační je jen částí likvidace válečných škod a dluhů všech válčících států, vítězů i poražených a dílčí slevy nejsou vůbec kapitálově dobře možné.

Že však Němci budou své reparace platit nezměněně opravdu celá desetiletí, tomu sotva bude někdo věřit.

Mezinárodní situace se německými volbami na venek sice nezmění, ale uvnitř zřejmě ztíží. Úpadek demokracie kdekoli znamená v dnešní situaci ohrožení i míru. Vnitropoliticky bude v Německu nutna spolupráce centra se sociální demokracií, která musí osvědčit více vůle k odpovědnosti a více státnosti, nemá-li pracovat zase k vzrůstu fašismu a komunismu. Demokracie, která ze strachu o přízeň voličských mas nedovede dát státu, co potřebuje, pracuje k diktatuře. A stačí pohled na evropskou mapu, abychom viděli, že evropská demokracie v ofensivě není.

Pro Československo je poučení z říšskoněmeckých voleb jediné: příkaz všem stranám, aby stlumily stranictví a zvýšily svou státní odpovědnost. Mírová vůle u německého souseda klesá a pacifism slabých silnými za sílu nebude nikdy uznán. Mírovou politiku na venek, silnou obrannou armádu uvnitř a společné vědomí odpovědnosti a kázeň všech národních složek!

*

V číslech dostaly 14. září německé strany tento počet hlasů a mandátů:

	hlasů	mandátů
sociálně-demokratická strana	8,572.016	143
něm.-nacionální strana lidová	2,458.497	41
centrum	4,128.929	68
bavorská lidová strana	1,058.556	19
komunisté	4,587.708	76
německá lidová strana	1,576.199	29
křesť.-soc. lidové souručenství	81.558	
německá státní strana	1,322.608	20
říšská strana něm. středního stavu (hospodářská strana)	1,379.359	23
národně-sociální něm. děl. strana (Hitlerovci)	6,401.210	107
Landvolk	1,104.727	26
německo-hannoverská strana	144.242	
konservativní strana lidová	313.874	
lidová strana práva	271.931	0

	hlasů	mandátů
německá selská strana	339.072	6
zemědělský svaz	193.899	3
strana křesť.-sociál lidové služby	867.377	14
národnostní menšiny Německa	76.438	0
ostatní strany	64.654	0
celkem	34,942.845	575

Ze 26 mandátů, připadajících na kandidátku německého venkovského lidu (Landvolk), na německo-hannoverskou stranu a konservativní lidovou stranu, obdrží Landvolk 18 mandátů, konservativci 5 a německo-hannoverská strana 3 mandáty.

*

Co život dal.

Politický podzim.

Poslanecká sněmovna sešla se po prázdninách, aby dokončila svůj letní program (zvýšení rent části invalidů a 13. plat státním zaměstnancům) a projednala o půl miliardy zvýšený státní rozpočet.

Práce této koalice nebyla malá, ale také se každému voliči dnes ukazuje, že malou a špatnou nebyla ani práce koalice minulé, proti které vedly socialistické strany nejostřejší opozici. Po vládě t. zv. panské koalice zbyla skoro jedna miliarda přebytku ve státní pokladně, jak ukázal závěrečný účet za rok 1929. Bilance tedy slušná a hospodářská krise nenašla sýpky vládní prázdné. Jinak bude věru za rok 1930, kdy jen železnice vykází na 300 milionů deficitu. A veřejné mínění začíná tak trochu měnit své názory na zhoubnost a zločinnost t. zv. panské koalice. V demokracii musíme žádat všude odpovědnost a tak tedy odpovědnost i za sliby předvolební a musíme měřit akce opoziční vládní praxí těchže stran, když přijdou k moci.

Tato vláda neprovedla dosud nic zlého, ale přece je nutno připomenout socialistům, že je to jen pokračování režimu koalice dřívější. Vláda se socialisty zvýšila celní sazby koalice „panské“, a nyní hospodářskou krizi řeší nikoli velikorysou akcí na snížení cen a zvýšení investičních prací, nýbrž zvýšením daní spotřebních (z piva), zvýšením osobních tarifů na drahách a zvýšením státního rozpočtu. Kdo chce, ať v tom hledá genialitu.

Politicky je zajímavé, že roste zase vliv komunismu na dělnictvo, jako vždy za účasti socialistů ve vládě, tím spíše pak v době hospodářské krise a za stoupající nezaměstnanosti. Zdá se proto, že se tahle vláda bude držet pohromadě, jak dlouho jen to půjde.

*

Hynek Ch. Růžička:

Básník Jan Karník-Svítil šedesátníkem.

V Olomouci dne 14. srpna.

V pěkném městečku na Českomoravské vysočině, uprostřed Žďárských hor, dožil se v sobotu 16. srpna šedesáti let přední český a katolický literát Jan Karník (obvod. lékař Dr. Jos. Svítíl). Nové Město na Moravě, rodiště básníkovy i město jeho nynějšího působení, nelze co do významu řadit mezi nejmenší. Ba, má-li některé město právo nazývat se městem umělců, pak je to beze sporu Nové Město na Moravě. Odtud pocházel slavný náš sochař zemřelý Jan Štursa, s Maršovskou rychtou úzce souvisí jména bratří Kříčků, z blízkých Slavkovic pochází akademický malíř Blažíček, Nové Město jest rodištěm a působištěm F. S. Horáka, našeho malíře-grafika Karla Němce, V. Makovského, zde pracuje Jambor, Šín a mnozí jiní, ba, i katol. fara je zde stánkem umění a farář P. Matěj Müller je dovedným malířem. Kdo ví, čím to je, ale zdá se, jako by samy smutné, ale krásné novoměstské hory poskytovaly svým věrným synům těch tvůrčích a uměleckých schopností, jimiž se honosí.

A v tomto zákoutí narodil se také 16. srpna r. 1870 spisovatel a básník Jan Karník. I on zůstal celým svým životem a dílem pravým synem Žďárských hor. Povaha horských obyvatel Českomoravské vysočiny velmi se liší od povah lidí z „kraje“. Jsou klidní a tvrdý život na neúrodných polích jako by jim vtiskl do tváří rys smutku. Jsou rozvázní a nanejvýš pracovití, nedůvěřiví a každý z nich sám pro sebe je filosofem. A nelze říci, že by při tom byli nešťastnými. Naopak. Milují své hory, mají rádi ta svá kamenitá políčka a v srdcích nosí své štěstí. Lpí

na svém kraji celou svou duší a srdcem a s nikým by neměnili.

Tuto vyrovnanost a klid nese na sobě i dílo Jana Karníka. Čtete jeho kroniku „Soumrak rodu Jamborova“ a okamžitě poznáte, že Karník zná své lidi tak jako nikdo jiný, že je jeden z nich, že s nimi žije, myslí a cítí. Jeho dílo není prosyceno bouřlivými a nevyrovnanými myšlenkami a nápady. Je poctivou prací klidného, střízlivého, pracovitého člověka, znajícího lidi a lidský život, milujícího svou rodinu, svůj kraj a svoji vlast. A proto jeho literární dílo je dílem velmi cenným, hodnotným a zaručuje mu přední místo v soudobé československé literatuře. Karník nenapsal zbytečného slova. I v tom je Horákem, kteří nenadělají mnoho řeči. Nepouštěl do světa pokusných balonků. Přišel vždy hned s hotovým, cenným dílem. A třebaže své první básnické dílo „Chudobná žena“ (vyšlo 1904) nazval velmi skromně, přece jest to dílo cenné, dílo, z něž je na první pohled poznati básníka. Na dlouho se pak Karník odmlčel. Uveřejňoval občas své literární práce, druhou knihu však vydal až za patnáct let v r. 1919. Je to „Moravská symfonie a jiné básně“. Jsou tam práce z doby válečné. Za světové války byl Karník vojenským lékařem. Ale z jmenované sbírky ihned poznáte, jak pod nepohodlným šatem rakouského vojenského lékaře bije opravdové české srdce, srdce soucitné s trpícím bližním, srdce vroucně toužící po svobodě svého lidu. A pak se básník vrací do svého rodného kraje, těší se a vzpomíná. „Večery u krbu“ (1922) jsou chvílemi tichého štěstí, opředeny kouzlem rodinného soužití, a po nich vytryskla „Červená a bílá“ (1923), verše vroucího vlasteneckého zanícení. Dva roky před svou šedesátkou vydává svou poslední básnickou knihu „Závětrí“. To již tak po životních bouřích uchyluje se básník v jakési zátiši, kam nezasáhnou víry tohoto světa, zpívá si své písně vzpomínek, žije občas svou „černou hodinku“ a prožívá podzim života.

Karník neomezil se však ve svém tvoření na činnost básnickou. Mimo již zmíněné kroniky vydal r. 1925 knihu pros „Sladké s hořkým“ a rok později „Listy z kroniky“

Za svého válečného pobytu v Polsku poznal Karník důkladně polskou literaturu a Polsko vůbec. Obojí si zamiloval celou svou duší a zůstává této lásce věren. Pilně překládá a v r. 1926 vydává polské črty pod názvem „Pod perutí bílého orla“. Sám je Poláky velmi ctěn a milován, o čemž svědčí uvítání i pocty, jichž se mu dostalo při jeho letošní návštěvě v Polsku.

S nemenším zájmem a láskou všímá si Karník našeho Slovenska, zvláště po stránce kul-

turní. Tento zájem dal popud k poslední knize Karníkově „Duch Slovenska“ Když jsem před lety za svého pobytu v Novém Městě doprovázel jubilanta cestou ke Slavkovicím, svěřil mi, že má osnovu větší práce, podobnou kronice, že však sotva dostane se ještě k tomu, aby dílo napsal. Škoda! Ale věrme, že Dr. Svítíl-Karník ještě své dílo neukončil. Svého času žádal jsem ho o literární příspěvek; přislíbil podle možnosti a poznamenal, že se již asi „vypsal“ Není tomu tak. Jak nás sám přesvědčil, odbočil jen poněkud, ale pilně pracoval na „Duchu Slovenska“ a mimo to obohacoval nás o cenné a přiléhavé epigramy, uveřejňované v pražských „Lidových Listech“

Zdůrazniti nutno, že Dr. Svítíl-Karník byl vždy a je rozhodným katolíkem. Již jako mladý literát přihlásil se pod prapor „Katolické moderny“, vedené zemřelým K. Dostálem-Lutínem, jejímž orgánem byl „Nový život“ Od počátku je členem Družiny literární a umělecké a přispívá m. j. do její revue „Archy“

Zdráv a v plné duševní svěžesti dožívá se tedy básník Jan Karník v sobotu 16. srpna šedesátí let. Novoměstský rodák studoval na gymnasiu v Brně a Něm. Brodě, na universitě ve Vídni a v Praze, kde byl promován. Od r. 1899 byl obvodním lékařem ve Vel. Opatovicích u Jevíčka, od r. 1906 působí ve svém rodišti, vyjma světovou válku.

Osobně je Dr. Svítíl-Karník milý a ušlechtilý člověk a nemá snad vůbec nepřítel. Je jisto, že v den jeho šedesátin bude vzpomínati nejen velká řada přátel i pacientů, ale celá veliká jeho čtenářská obec a že rodné město uctí důstojně šedesátiny velkého a zasloužilého syna.

I my vzpomínáme jej v slavný jeho den, připojujeme se k velké řadě gratulantů a posíláme mu z „kraje“ do Žďárských hor své pozdravy a přání, aby Pán dopřál mu ještě dlouhého života a svých milostí v míře nejhojnější. Milý Dre Svítile, buďte nám dlouho, dlouho zdráv.

Voják a spisovatel.

Případ podplukovníka zdravotní služby M. U. Dra Jaroslava Durycha v Olomouci, na nějž bylo uvaleno disciplinární vyšetřování pro hřích spisovatele Jaroslava Durycha, vzbudilo velmi širokou pozornost v českém i německém tisku u nás. Jaroslav Durych obrátil se totiž v Akordu článkem veřejně na presidenta Masaryka, aby také veřejně na konci svého života vyslovil svůj soud o katolictví, jehož byl vždy odpůrcem, aby v době duchovně změněné nemohlo býti využíváno starých výroků profesora Masaryka,

zrozených z doby jiné; aby tak i katolíci mohli bez zbytků hořkosti vzpomínat jména prvního presidenta.

Na této veřejné otázce nebylo věru nic pobuřujícího, ani nerozumného, poněvadž i jiní lidé, myslitelé a hlavy států, kteří před válkou vedli protiklerikální frontu, změnili válkou a po ní svůj soud o mravní síle katolictví i o náboženském obsahu jeho. Nebyli to lidé malí, takový bývalý president republiky francouzské Millerand i nynější Doumergue. Je pravda, že voják má myslet jen v mezích služebních předpisů, ale disciplína nemůže jít tak daleko, aby si lehl do její rakve český spisovatel, jako je Durych. My těch kulturních statků tolik nemáme. Učinilo tedy dobře ministerstvo Nár. Obrany, že zastavilo disciplinární vyšetřování proti Durychovi a ukázalo, že má rozum. Pro mne samého je zajímavé, že článek Durychův v Akordu chtěl vědět totéž, co bylo předmětem loňského mého interview s presidentem Masarykem, otištěného v Životě. Různá byla jen forma a rozsah výzvy v obou případech, obsahový smysl týž. —jd.

Význam prvního světového kongresu katolického tisku v Bruselu.

Řk. — Ve dnech 30. srpna až 4. září konal se v Bruselu první světový kongres katolického tisku za čestného předsednictví kardinála Van Roey, primasa-arcibiskupa malineského. Již skutečnost, že se tento kongres vůbec konal, stojí za povšimnutí, uvážíme-li těžkosti, s jakými se úsilí o sjezd tohoto druhu setkávala. Plných dvanáct let po válce bylo třeba, aby našly se společné zájmy katolického tisku a vůle k společnému postupu. Tím větší byl úspěch kongresu.

34 států zastoupeno bylo delegáty a 4 státy poslaly plné moci. Všech delegátů bylo na 240 ze všech světadílů. I Čína a Japan byly zde zastoupeny. Svatému Otci poslán pozdravný telegram, na který došel vřelý pozdrav a požehnaní z Vatikánu.

Otázky, které byly na sjezdě projednávány, možno dělit na dvě skupiny: stavovské a všeobecné. Mezi všeobecné nutno počítati otázku koordinace katolického tisku ke snahám katolické akce, kterou se zabýval známý maďarský jezuita P. Bangha. Pak lze sem zařaditi referát P. Considine, ředitele „Agence Fides“, korespondence ve Vatikánském městě, který mluvil o organizaci informační katolické služby tiskové. Jeho názory byly dosti theoretického rázu a vyvo-

laly proto velkou debatu, zvláště se strany delegátů švýcarských. Také známý publicista a vydavatel Katholische Korrespondenz dp. Muckermann S. J. zasáhl do debaty, poukázav hlavně na to, že dělati plány není tak obtížné, jako je realizovati a že hlavně nedostatek finanční je nepřitelem sebe lepších plánů. Přijatá resoluce v tomto oboru zřídila stálé komité, které připraví veškeren materiál k uskutečnění mezinárodní zpravodajské služby katolické, která by byla vhodným korektivem stávajících kanceláří a agentur katolíkům namnoze nepřátelských. Do tohoto oddílu sjezdového jednání bylo by možno zařaditi i referáty šéfredaktora „La Croix“ dp. Merklena a ředitele Stockyho z „Kölnische Volkszeitung“ o metodách, jakými možno zjednati větší vliv katolického tisku na veřejné mínění.

Nejmohutnějším momentem celého kongresu byl protest proti bolševickému zvrstvení a běsnění, proti vyhlazovacímu boji sovětů proti náboženství. Vědec na slovo vzatý, president papežské komise pro pomoc hladovícímu Rusku, vice-president university v Georgetownu jezuita P. Walsh, obsáhlou přednáškou probral filosofické a sociologické stránky bolševismu, podrobným rozbořením vývoje událostí na Rusi dospěl k vyličení utrpení všeho křesťanstva v sovětském pekle, opíraje se o obrovský materiál, namnoze dosud neznámý nebo nezpracovaný. Po jeho řeči vrhlo se celé shromáždění na kolena a kardinál se nahlas modlil latinskou modlitbu za trpící bratry v Rusku. Po této velebné chvíli ujal se slova kardinál a promluvil o poslání katolického tisku a úkolech, které katoličtí novináři mají před sebou. Tím zakončen památný sjezd.

Současně se zahájením sjezdu otevřena světová výstava katolického tisku, jíž se zúčastnily téměř všechny státy. Československá expozice nebyla sice úplná, ale důstojně nás reprezentovala.

Na tomto prvním novinářském kongresu zastupovala československý katolický tisk desetičlenná delegace. Protože v denním tisku tak učiněno nebylo, sluší zde uvést jejich jména. Z Prahy: red. Řezníček z Lid. Listů, jako oficiální delegát Svazu lidových novinářů a zpravodajů, dr. Albrecht, šéfredaktor „Deutsche Presse“ za německé kolegy, z Brna posl. dr. Daněk, redaktor F. M. Žampach a red. Kotulan, za Apoštolát sv. Cyrila a Metoda dp. Hála z Ivanovic. Ze Slovenska posl. Jozef Sivák, šéfredaktor „Slováka“, dr. Karel Körper, kancléř a dr. Köhegye za maďarský a německý tisk na Slovensku. K slovenské delegaci se též přidružil ctp. Grom S. J., který studuje na jezuitském učelišti v Bruselu. Zdůrazňujeme, že vystupo-

vání delegace reprezentující veškerý katolický tisk všech národností v ČSR bylo naprosto svorné a jednoduše působila mohutným dojmem zvláště na delegáty ze sousedních zemí, kteří ve svém tisku někdy o poměrech v Československu z různých důvodů nesprávně referují.

Československá delegace mluvila též s prvním nunciem v Praze Msgr. Micarou, kterému vyřídila pozdrav čsl. katolíků a p. nuncius ujistil čsl. delegaci, že na své první působiště velice rád vzpomíná a za čsl. katolíky se modlí.

Příští kongres katolického tisku bude asi za dva roky. Místo sněmování dosud stanoveno nebylo.

Hlinkův dopis k 60. narozeninám Msgra Šrámka.

Pořadatelstvo oslav 60. narozenin ministra Msgra Šrámka v Brně pozvalo také na slavnostní večer vůdce strany lidové Andreje Hlinku. Msgr. Hlinka se omluvil tímto dopisem:

Ružomberok, dňa 9. VIII. 1930.

Slávny

Výbore 60. oslav M. dr. Šrámka,

Brno.

S lutostou zdelujem, že sa slávností Vášho zaslužitého predsedu súčasnit osobne nemožeme. Máme zajtra posviacku orolského práporu v Rajci. Ináč sdelujeme úplne Vašu radost, steli Slaviani, sme aj my; milujete-li nás, milujeme Vás aj my; je Vám milá reč, republika a viera, je milá aj nám. A keď odstránite prekážky, ktoré nás delia a navzájom vzdialujú, môžeme na celej čiare kooperovat ako rovný s rovným, brat s bratom, katolik s katolíkom.

Osv. Msgr. jubilantovi provoláváme: Mnohaja blaga lieta v prospech katolicizmu, vlasti a národu.

Andrej Hlinka, m. p.

protonotár, predseda výkonného výboru slov. strany ľudovej.

Po Čechách se staví šibeničky.

Jednu takovou šibeničku pokusil se postavit dr. Jan Slavík profesoru Pekařovi, když vědecky ho nemohl položit na lopatky. A tak přišel na to, že co nezmůže vědecká schopnost, nahradí ve státě, kde „pravda vítězí“, t. zv. dokument. To se rozumí, že kompromitující dokument o národně státní nespolehlivosti v době válečné. Dr. Slavík se obrátil veřejně na

Pekaře, aby s tím dokumentem, to jest memorandumem císaři Karlovi z roku 1917, vyšel ven a ukázal svou hanbu na veřejném pranýři. Klička už byla zadrhnuta, ale ukázala se příliš volná pro krk Pekařův. Oč šlo, vysvětlil Pekař ihned v dopise Národnímu Osvobození:

„Asi v polovici dubna 1917 mi Švehla sdělil, že v krátké době přijede císař do Prahy a že přijme na hradě vůdce českých politických stran. Je třeba, vykládal, vyložiti mu stížnosti a žádosti naše, promluvit otevřeně a důrazně jménem celého národa. „Napište to, vy to dovedete.“ Císař nepřijel a s audience politiků a tedy i s podání memoranda sešlo. Můj elaborát je psán ovšem podle žádosti Švehlovy, výslovně jménem vůdců českých stran politických a hlásí se (také: ovšem) k věrnosti císaři a dynastii, v plné shodě se stanoviskem tehdejších zástupců našich, ale neodmítá (na rozdíl od nedávného projevu jejich k hr. Černínovi) „insinuace“ Wilsonovy, nýbrž žádá uznání a reaktivování státní samostatnosti české v rámci monarchie federativní, žádá novou organizaci říše, shodnou s myšlenkami práva, demokracie a lidskosti a zdůrazňuje potřebu vyvésti říši ze zhoubné války. Podstatným obsahem memoranda je výklad o nesmírné mravní oběti, o věrné pohotovosti českých vojáků, jichž na desítky tisíců obětovalo život ve válce, vedené proti přátelům českého národa a proti jeho sympatiím a nadějím a o protičeském režimu vládním před válkou a zejména o persekuci za války, jejichž jednotlivé skutky a projevy i neblahý vliv maďarské politiky od roku 1867 zachyceny jsou v hlavních momentech svých úplně a výmluvně — vše pak staví se v protivu proti vítězné morální ofenzivě Dohody, jež na prapor svůj napsala hesla práva, svobody a lidskosti. Celou protičeskou povahou války vysvětlují se zároveň výjimky, jež vojenské velitelství postihlo ve věrnosti českých pluků; slepým hněvem protičeského režimu se v jedné větě vysvětluje i politováníhodná (místo tohoto slova je vlastně užito slova „bohužel“) „agitace některých našichounárodovců v nepřátelských zemích působících, jejíž viny klademe spolu na účet protičeského směru vládního.“ Ta věta, jak jsem slyšel, se mi zvláště zaslívá. Ale nemohla přece chyběti v projevu, jenž z titulu věrnosti k monarchii a dynastii dožaduje se konečného splnění starého českého programu národního, obnovení české samostatnosti v rámci říše svémocným aktem koruny.“

Těm, kteří se na text memoranda budou dívatí očima let 1919—1930, nebude se líbiti, tuším, nikdy. Ale kteří je budou vykládati z

chvíle, kdy bylo psáno a kdy by se byla k jeho obsahu přihlásila radostně velká většina národa, bude se jevití činem chvály a uznání hodným.

A současně profesor vyslanec dr. Krofta o Slavíkově činu se v témže listě vyjádřil takto:

„V č. 246 ze 7. září uveřejnili jste s názvem „Výzva k prof. Pekařovi“ výňatek z článku dra Jana Slavíka, otištěného v poslední „Sobotě“ k 75. narozeninám zasloužilého historika a překladatele Denisova prof. J. Vančury. Tam se Slavík dovolává zmínky v mé jubilejní úvaze o Pekařovi, jíž jsem se dotkl neznámého dosud memoranda prof. Pekaře z doby válečné, určeného pro cís. Karla, až by zavítal do Prahy, a vyzývá jeho autora, aby toto memorandum „u-veřejnil a vysvětlil“. Dovolte, abych k tomu pověděl několik slov. Domněnka Slavíkova, že text memoranda Pekařova nebyl mi znám, je správná. Ale dověděl jsem se o něm od Pekaře samého skrze jeho dopis, který mi poslal 10. VI. 1930, po přečtení původní sazby mé jubilejní úvahy. Tam mne Pekař upozornil, že v dubnu 1917 napsal návrh projevu (ovšem nikoli svého) k cís. Karlovi, jež si od něho vyžádal Švehla a jenž žádal na císaři uznání českého státu. A již v tom dopise oznamoval mi Pekař, že tento svůj návrh otiskne při vhodné příležitosti. Výzva Slavíkova je tedy zbytečná, jako je po mém soudu zhola zbytečná všechna detektivní horlivost v objevování Pekařových „hříchů“ za války; neboť Pekař sám žádného z těchto svých „hříchů“ netají ani nezapírá“. Možno mu snad vytýkati, že se mýlil v posuzování vojenské a politické situace, za světové války i v odhadování jejích možných účinků na postavení našeho národa, ale přes to zůstane pravdou, že vše, co psal, mluvil, jednal, vyplývalo z čisté a horoucí lásky k národu, z úzkostlivého přemítání o jeho osudu, ze snahy odvrátit od něho hrozící nebezpečí a připravit mu lepší budoucnost. Proto ani uveřejnění memoranda nebo návrhu z r. 1917 ani jakékoli jiné objevy nemohou prof. Pekařovi uškodit v očích lidí slušných a rozumných, nezaslepených stranickou nebo osobní zaujatostí. Lituji, že kol. Slavík dal se strhnouti k svému nenávistnému a hrubě nespravedlivému projevu o muži tak velikých zásluh vědeckých i národních, a tak vzácné mravní hodnoty. A mám za zjev velmi zarmucující a opravdu povážlivý, že historik odborné školenosti Slavíkovi může tak bez výhrady, ano s plným souhlasem přijímati dětinsky názor, jako by výsledek světové války byl potvrdil správnost známých nepřiznivých soudů Vančurových o historické škole Gollově.“

Šibeničky se tedy staví po Čechách dále. Jen-

že tentokrát padl do kličky sám jejich stavitel.

V „Národním Osvobození“ dne 14. září přetiskli ze „Soboty“ Slavíkův upřímný výklad, proč proti Pekařovi vede kampaň. Slavík praví sám, že je to politický důvod, boj proti Pekařovu konservatismu, jímž upravuje cestu reakci.

„Vystupuje proti jeho názorům proto, že je přesvědčen, že Pekařova dnešní filosofie českých dějin i našeho osvobození prýští z pramene, zkaleného osobní porážkou z doby válečné. Také V. V. Tomek zkostnatěl v konservativce a nepříteli revolucí a to se odrazilo v jeho dílech. „Jsem do duše přesvědčen,“ pokračuje Slavík, „že Pekař představuje případ podobný, jenže nebezpečný. Tomek nebyl agresivní, neměl elánu, aby dovedl pro své zakyslé názory strhnouti mladé. Pekař ty schopnosti má. Vyvíjí (snad také podvědomě) úsilí, aby své názory, sympatie i nechuti vstípal přímo i nepřímou. Ten cíl mají všechny jeho práce vydané..., když pak vypustil nový přetisk „Masarykovy české filosofie“, nezměnil jediného slova, třebaš vývoj času antikvoval, ba komickým učinil mnohé Pekařovy výroky, přetekla číše trpělivosti. Vystoupil jsem proti Pekařově knize o Žižkovi, hned potom proti jeho výkladu „Smyslu českých dějin“ Legitimaci k tomu jsem vzal nejen z toho, že po léta studuji teorii revoluce i dějiny revoluce, ale hlavně z toho, že se zabývám otázkou, jak po revoluci dochází k reakci... Poznal jsem při studiu, jak době porevoluční nebezpeční jsou silní a sugestivní lidé typu Pekařova. Je to opravdová avantgarda reakce, tím nebezpečnější, ježto jejich vlivu si nikdo neuvědomuje...“

Tím je řečeno více než dost a tím veškerá kritika Slavíkova je postavena do pravého světla. Pochod sociologických zákonů, jichž se Slavík dovolává, tím však nezastaví.

O zemskou radu Orla v Čechách.

V minulém čísle „Života“ otiskli jsme přípis 11 členů bývalé zemské rady české (bez účasti župy Brynychovy) proti brněnskému orelskému ústředí. Ústřední Rada Čsl. Orla zaslala všem českým župám, okrskům a jednotám tuto odpověď proti přípisu jedenácti (prof. dr. Budař, J. Filip, Klimeš, Mádle, ústř. tajemník Kliment, taj. Nesnídal atd.):

„Z rozhodnutí předsednictva dne 28. června 1930 zasíláme Vám tento oběžník, aby byl přečten na schůzi všeho členstva k informaci všech, jimž na rozvoji Orelstva záleží.

Bývalá zemská rada česká vydala dne 20.

června oběžník, který podepsali někteří bratři z Čech. Už vydání toho oběžníku jest porušení orelské kázně, poněvadž usnesením valného sjezdu ze dne 2. února a 21. dubna t. r. dosavadní zemské rady byly zrušeny a teprve *svobodným usnesením žup* mohou býti znovu zřízeny na základě nových stanov Čsl. Orla. Poněvadž české župy neprojevíly jednomyslného přání o zřízení zemského svazu jako pobočného spolku Čsl. Orla, nemá bývalá zemská rada oprávnění cokoli vydávati, nařizovati a žádati od jednot poslušnost. Oprávnění její přestalo usnesením valného sjezdu, který schválil nové stanovы jednomyslně a pro něž hlasovali bez výjimky i všichni přítomní zástupcové Orelstva v Čechách a na Slovensku. Spor o zemská orelská vedení je definitivně rozhodnut jednomyslným usnesením obou letošních sjezdů Čsl. Orla.

Ústřední rada i zvláštní komise a porady věnovaly ožehavým otázkám organizace orelské plnou péči a bylo jen ke cti Orelstva, že sjednána byla jednomyslná dohoda o znění nových stanov a také o případném zřizování zemských svazů. Byli to právě bratři na letáku podepsaní, kteří návrh do schůze ústřední rady přinesli a jej také odhlasovali po domluvených korekturách. Nemá tedy nikdo práva mluvit o tom, že nebylo dobré vůle pro vzájemnou dohodu. Bratr Filip a br. Raška, první za Čechy, druhý za Slovensko, na valném sjezdu 2. února sami učinili projev naprosté jednomyslnosti všeho Orelstva z Čech a ze Slovenska. Jednomyslnost obou sjezdů byla velkým vítězstvím Orelstva nad všemi těmi, kteří si v Orelstvu přáli rozkol a oslabení nejdisciplinovanější armády katolické.

Kandidátky do předsednictva Čsl. Orla nepodávalo předsednictvo, nýbrž zvolená k tomu valným sjezdem kandidátní komise, jejíž návrh byl také proti jednomu hlasu přijat.

Je pravda, že bývalá zemská rada připravila návrh na stanovы, po př. řádu zemské rady v Čechách a tyto návrhy měly býti podkladem jednání při zadávání o stanovы zemského svazu Orelstva v Čechách. Předsednictvo Čsl. Orla návrhy tyto nezamítlo, ale nejednalo o nich z toho samozřejmého důvodu, že župy české se na ustavení zemského, resp. krajského svazu samy dohodnou a zemskou radu podle svého vlastního přání si vybaví. Vážný návrh ze Slovenska nedošel žádný.

Předsednictvo Čsl. Orla stojí na stanovisku plně svobodné demokracie, podle které orelské župy rozhodují samy o potřebách svých krajů a také o slučování se v krajské nebo zemské svazy. Diktovat orelským župám bylo by nebratrské a nedemokratické. Orelstvo je orga-

nisace svobodná, vzniklá svobodným a dobrovolným přihlášením se za člena s čestným závazkem plnit usnesení všech řádně zvolených organizačních sborů. Právě nové stanovы hájí tuto demokracii do posledních důsledků. Orelstvo samo má kdykoliv možnost nápravy tam, kde by bylo přesvědčeno o případném poškozování Čsl. Orla, jeho ideje, jeho organizace a ostatních jeho zájmů. Stejně tak nedá si Orelstvo do svých vnitřních záležitostí rozkazovacím tónem mluvit z řad neorelských.

Není pravda, že organizační návrhy, došlé odkudkoliv a sloužící Orlu k rozvoji a k rozkvětu, by orelské ústředí brněnské zamítalo. O každém návrhu, byť i jen jediného člena, se jedná v příslušných odborech. V protokolech ústřední rady jsou zaznamenány všechny věcné důvody pro i proti kterémukoli usnesení. Důkazy o tom má každá župa v protokolech ústřední rady a předsednictva po ruce.

Že navrhovaným novým zemským svazům nemůže ze své kompetence předati něco ústřední vedení, bylo tak samozřejmým, že to i zástupcové Čech i Slovenska uznali, neboť zřízení zemských svazů nemá sloužiti potřebám orelského ústředí, nýbrž potřebám žup tam, kde si župy se svými záležitostmi buď neví rady, nebo nemají pracovníků, kteří by agendu župy obsáhli. A pokud jsme přesvědčeni z dosavadních styků, není to ani jediná župa v Čechách.

Bývalá zemská rada česká podnikala kroky k zachování zemské rady v Čechách. To ji loyálně přiznáváme, ale konstatujeme, že tyto kroky daly se ve většině za zády ústředí Čsl. Orla a způsobem tak nebratrským, že velká část Orelstva v Čechách sama tyto kroky odsoudila. Dokonce — pomineme-li všecko ostatní — oběžníky vydané před valným sjezdem a poslední oběžník zemské rady české jsou důkazem nejen nebratrského smýšlení, ale přímo zločinné práce pro rozbití Čsl. Orla, za jehož jednotnost tak nadšeně mluvili na valném sjezdu zástupcové Čech i Slovenska, když už znali definitivní znění stanov.

Prohlašujeme znovu, že ústředí Čsl. Orla není proti zemským radám, kde se župy o tom jednomyslně usnesou. Všechno jiné tvrzení je nepravdivé.

Zřízením župním podle nových stanov zaručuje se každému kraji, aby si své vlastní poměry i zvláštní potřeby řešil v rámci těchto stanov. O nějaké strohé centralisaci nemůže býti vůbec žádná řeč, poněvadž župám dostává se takové kompetence, že jsou vlastně samosprávnými celky. Jen věci všech žup společně řeší se na fóru ústřední rady, kde každá župa má

nejméně jednoho svého zástupce, případně i více, podle počtu platícího členstva. Průkazný materiál skýtají samy stanovy jednot, žup a Čsl. Orla.

Morava je orelsky zpracována. Když ne na-prosto dokonale, tedy přece jen tolik, že síť orelských jednot je hustě rozseta po celé zemi. V Čechách a na Slovensku tomu tak dosud není. Oblast jedné župy české jest tak veliká jako celá Morava, ale v ní je sloučeno jen tolik jednot jako v jedné ze 14 moravských žup. Právě dřívější nemožnost, aby župy samy zakládaly nové jednoty, své záležitosti si s jednotami přímo vyřizovaly, staraly se podle poměrů o ten neb onen druh činnosti v jednotách, vedlo Orelstvo k tomu, aby župám dána byla stanovami možnost všechny tyto úkoly prováděti. Zvýšená činnost žup bude na prospěch nejen snadnější a rychlejší podpoře činnosti okrsků i jednot, nýbrž také zvýšená příspěvková kvota umožní nové úkoly provádět. Každá župa bude moci si zřídit bez velkých obětí svůj vlastní sekretariát, když by to i v malých župách byl úředník, který by pracoval mimo své zaměstnání jen odpoledne. Moravě velmi mnoho na tom záleží, aby orelské hnutí i v Čechách a na Slovensku se co nejvíce rozmohlo už s toho stanoviska, že jen v Čechách a na Slovensku je možno Orelstvu co do počtu jednot a členstva rychle přibývat, neboť ještě mnoho půdy v těchto dvou bratrských zemích není orelsky zpracováno. Zemská rada z důvodů jí známých tento úkol nesplnila.

Jestliže leták bývalé zemské rady české jako markantní případ uvádí nezáměr ústředního vedení na rozšíření sportu ve všech jeho odvětvích, viní samo sebe z nepravdy, dnes, kdy právě se končí druhý běh ústřední orelské školy, jenž je věnován takřka výhradně výchově vedoucích sportu. To potvrdí všichni kursisté a kursistky, vyslaní svými župami na tento kurs.

5. a 6. července koná se závod o mistrovství Čsl. Orla v lehké atletice. Na mezinárodní závody do Antverp vysílá se družstvo lehkootletické. Sport se velmi krásně vyvíjí v některých župách tak, že ve středoškolském i vysokoškolském sportu má Orelstvo své přeborníky. Jestliže v Čechách nebylo masového nadšení o různé druhy sportu využito v Orlu, není to vina ústředí, nýbrž bývalé zemské rady, která o tom jen psala a mluvila, ale systematicky nepracovala, ač kompetenci k iniciativě měla.

Nové stanovy Čsl. Orla jsou zase i po této stránce velkým krokem kupředu, poněvadž dávají možnost zřizovati jednoty orelské tam, kde by jen jeden nebo více druhů sportu se pěstoval.

Konečně také reorganisace Orla provedena i v náčelnických radách, kde jsou zvláštní referenti pro různé obory sportu všeho druhu. Stejně tak se to má také s ostatními případy, které oběžník bývalé zemské rady nevypočítává, nýbrž jen naznačuje. Znovu zdůrazňujeme, že ústředí nemá žádného příkrého stanoviska proti zemským svazům, kde se župy na nich dohodnou. Vnucovat je však župám ústředí nebude, třebaš by to bylo přáním některých bratrů z Čech, kterým orelská dobrovolná kázeň nestačí, ale kteří chtějí míti moc pomocí zemských rad — diktovat a ovládat.

Není možno, aby v kterékoliv zemi utvořen byl nějaký nový orelský svaz bez schválení ústřední rady a valného sjezdu a byl pak přijat do Čsl. Orla. *Organisace, vybudovaná na zradě, nemůže býti přijata za člena. Každý takový pokus je pokusem o rozbití organisace, svévolným porušením kázně a v tom případě nastoupí v platnost disciplinární řád se všemi svými důsledky.*

Pokusné experimenty o obcházení stanov všechno Orelstvo jednotné se svým vedením od kořene zamítne a postará se o to, aby k nim už po druhé nedošlo. Výzva bývalé zemské rady upustiti od jakéhokoliv styku jednot, okrsků a žup s brněnským ústředím jest výzvou k revoltě v Čsl. Orlu, jakého není v Orelstvu pamětníka.

Jsme bezpečni, že cesty rozkolu nenastoupí ani jediná jednota. Ale v tom případě, kdyby se přece jen takový případ vyskytl, jsme odhodláni hájiti jednotnost, soudržnost a pospolitost Čsl. Orelstva do krajních mezí s vyvozením všech důsledků právních, suspendováním protiorelsky jednajících funkcionářů a rozpuštěním jednot, které stanovami Čsl. Orla nechťejí se řídit.

Leták bývalé zemské rady české předložen bude ústřední radě Čsl. Orla v nejbližší schůzi. Zástupcové žup, nikoliv brněnské vedení, sami rozhodnou o dalších krocích.

Každá organisace prodělává ve svém vývoji různé boje. *Konstatujeme však s politováním, že výzva bývalé zemské rady české k rozkolu dána jest v této době, kdy Orelstvo na základě nových stanov a řádů chystá se k dalšímu rozmachu a připravuje půdu pro další svůj rozkvět.* Pevně doufáme, že na této zradě nebude míti žádný poctivý Orel podílu.

Litujeme toho, že do našich orelských řad zanesen byl takový způsob uplatňování názorů.

Máme pak jediný apel k jednotám: Se všemi, kteří Orelstvo rozvrací a vnáší v jeho řady tak neorelský způsob jednání, přerušiti veškeré styky. Ukažte, že si na svou jednotnost, bratrskou

součinnost a orelskou kázeň, dobrovolně přijatou, sahat nedáme. *Neorelské vlávy v naší orelské organizaci rozhodovati nebudou.*

Všichni na stráž!“

Předsednictvo Československého Orla.

Brno, dne 4. července 1930.

Na tento oběžník Ústřední rady Orelstva v Brně odpověděli autoři prvního svolání znova listem všem župám, okrskům a jednotám českým. V této odpovědi se v podstatě praví toto:

„Zemská Rada Orla v Čechách jednala na své schůzi konané v Praze 9. t. m. o obsahu „Oběžníku Ústřední Rady Čs. Orla v Brně“ a usnesla se jednomyslně na této odpovědi, resp. informaci:

V citovaném Oběžníku ÚRO mluví se zásadně jen o bývalé Zemské Radě v Čechách, ačkoliv tato koná dosud pravoplatně svůj úřad, protože všechny druhy nových stanov Čs. Orla nebyly dosud publikovány, některé nejsou ještě ani úřady schváleny a reorganizace nevstupuje samozřejmě v platnost usnesením valného sjezdu, nýbrž teprve úředním schválením a řádnou publikací stanov.

Mluví-li se v Oběžníku tom, že ZRČ chce diktovati nebratským a neorelským způsobem, kdežto Ústředí prý je pro demokracii a svobodu, pak ovšem nezbývá nám než pevné přesvědčení, že Ústředí demokracii naprosto nerozumí a že zaujatost jeho proti zemským celkům dostoupila již takového stupně, že nebude snad ani možno vzájemnou dohodou odkliditi překážky bránící dalšímu úspěšnému vývoji našeho orelského hnutí.

Odvolává-li se Ústředí na usnesení sjezdu, pak by muselo také loyálně přiznati obsah jednání před tímto valným sjezdem, kde směrdatní zástupcové ÚRO dali zástupcům zemí závazné prohlášení, že zemská autonomie bude za každou cenu nejenom udržena, ale také Ústředím podporována. Na základě této dohody učinil pak zemský starosta český br. Filip a slovenský br. P. Raška projev pro zachování jednotnosti v Orlu, na který se nyní Ústředí ve svém Oběžníku neoprávněně odvolává. Kdyby tito bratři byli věděli, že do stanov se bez jejich vědomí a proti jejich vůli vsune věta: „Když se župy jednomyslně usnesou utvořiti ZR...“, pak by zajisté souhlas k takovýmto stanovám nebyli dali. Zástupcové Zemských Rad, kteří byli jednání o stanovách přítomni a s kterými bylo o dohodě jednáno, prohlašují, že slovo jednomyslnost bylo do stanov vsunuto jen proto, aby zřízení zemských celků bylo v každém případě

znemožněno a proto je zajisté zvláštním, odvolávat se na projev loyality jejich, ale při tom umlčovati, jakým způsobem k tomuto projevu došlo a jakým způsobem do stanov se dostalo slovo „jednomyslnost“

Opakujeme znovu sporné body, v kterých se s Ústředím naprosto rozcházíme a pokud nebude projevena ochota k sjednání dohody a nápravy, nemůžeme s Ústředím spolupracovati. Je to především naprosto nemožné a již několikrát opakované slovo „jednomyslnost“, dále pak požadavek, že župy musí Zemskému Svazu postoupiti část své kompetence a financování, zdá se býti toto ustanovení demokratické, protože v demokratických státech všechna moc pochází z lidu. Ale představte si laskavě, jak by se ve skutečnosti takováto zásada uplatňovala. Vypadalo by to zajisté velmi pěkně, když, řekněme, u vojenských velitelstev dávala by divise kompetenci zemskému velitelství, u státních úřadů okresní úřad úřadu zemskému a tento opět ministerstvu vnitra atd. Když již Ústředí chce z nějakých, nám úplně neznámých důvodů tuto thesi o jednomyslnosti, kompetenci a financích hájiti, pak se tážeme, zajisté oprávněně, proč stejný požadavek neustanovilo také pro sebe, neboť co je dobré pro jednoho, mělo by při svobodné demokracii býti dobré také pro druhého. Vidíte zde jasně, že se různým složkám také různě měří, podle toho, jak se to vedoucím činitelům v Ústředí právě hodí.

Ujišťujeme Vás všechny na naši čest a na naše dobré svědomí, že do orelských řad *nevnášíme žádnou revoluci*, neuplatňujeme žádné rozkladné názory, ale že hájíme výhradně jenom naše právo na autonomii, se kterou, jak již to prohlásil minulou neděli br. zemský vzdělavatel Msgre Dr. Budař na župním sletu v Čes. Budějovicích, stojíme a se kterou padáme. Jsme pevně přesvědčeni, že s tímto názorem souhlasí u nás v Čechách daleko více příslušníků Orla, než se Ústředí ve své neoprávněné povýšenosti domnívá.

Nebojte se žádných vyhrůžek o rozpuštění Jednot, zabavení jmění, suspendování funkcionářů atd., neboť lehko se vyhrožuje, ale daleko nesnadněji se vyhrůžky podobné plní. Vyhrožování jest vždy již tou poslední zbraní každého, který i násilím chce prosaditi svoje názory, když nemá pro ně jiného opodstatnění. Nové stanovы Jednot nejsou pro Vás dosud závazné, nejsou také úředně ani schváleny a staré stanovы podle vyjádření Ústředí jsou již neplatny. Buďte pevní, nedejte se nikým zlákat, ani sliby, ani hrozbami. Kdo bojuje za spravedlivou věc, neleká se ničeho, ani předpovídaného vyloučení.

Doufáme pevně, že ze všech svých sil pomůžete nám uhájiti prospěch orelského hnutí v Čechách a čest našich drahých Čech!

V Praze 11. července 1930.

S bratrským orelským pozdravem: Fr. Křečan, jednatel ZRČ. Jakub Filip, zem. starosta. Dr. Jan Budař, zem. vzdělavatel. Jan Mádl, zást. náčelníka. Bed. Klimeš, býv. zem. taj. Karel Tupý, pokladník ZRČ. Ing. Ferd. Rudolf, člen ZRČ. V. Nesnídal, jedn. župy Pospíšilovy. JUDr. Frant. Kouba, nám. starosty župy Pospíšilovy. Frant. Kliment, člen Rady ž. Jirsíkovy. Václav Veselý, starosta župy Kozinovy.

Spor, nabyvší tak ostrých forem a jemuž brněnské ústředí vytklo politické pozadí (účastnil se pražské akce ústř. tajemník a dva tajemníci politického sekretariátu strany), byl rozhodnut 20. července v Brně tak, že býv. zemský orelský tajemník byl zbaven členských práv a ostatním deseti podepsaným byla udělena důtka.

Tím zatím v Brně věc byla ukončena a většina pražských jednot a členstva župy pražské (Pospíšilovy) se postavila proti bývalé zemské radě české a pro jednotu Orla a pro Brno. V tom směru bylo pozoruhodné prohlášení vzdělavatelů a kněží župy Pospíšilovy, kteří odmítli každý počin, směřující k rozkolu dosud jednotného a celistvého Orla. Prohlášení podepsali dr. Ot. Švec, kanovník u sv. Víta v Praze, kanovník Málek ve St. Boleslavi, Msgr. Varhulík, kanovník v Litoměřicích, prof. Matějka v Berouně, Lad. Burda, děkan v Týnci, St. Pilík, farář ve Vršovicích, P. Nesrovnal atd., celkem třicet vzdělavatelů a kněží župy Pospíšilovy.

Argumenty Ústřední rady Orla byly uznány a bývalá zemská rada obhajobou provincialismu ze starých časů nehájila stanovisko katolického pokroku. Provincialismem trpí katolické hnutí proti ostatním pokrokářským směrům a obrana zemské autonomie (a to se netýče jen Orla a neplatí jen pro Čechy) je v samostatném státě anachronismem, dědictvím po dobách předpřevratových.

Vyučování náboženství na vyšších školách v Itálii.

Italské školské zákony pamatovaly sice u obecných škol na vyučování náboženství, nikoliv však u vyšších škol. V článku 36., odst. 1. konkordátu bylo slíbeno vyučování náboženství i v těchto školách. Mezitím došlo k bližšímu dorozumění mezi příslušnými církevními úřady a ministerstvem kultu a vyučování. Namnoze nebylo ostatně vyčkáváno výsledků těchto po-

rad, nýbrž již začátkem nového školního roku na podzim 1929 zavedeny pravidelné hodiny náboženství do učebního plánu.

Kongregace koncilu zaslala italským biskupům instrukce, které budou i pro naše poměry zajímavé. Nejdříve se zdůrazňuje, že náboženství jest předmětem povinným, že jen na základě písemné žádosti oprávněné osoby (rodičů, pěstouna) může býti dítě z vyučování náboženství osvobozeno. Klerus je vyzýván, aby věřící poučil, aby z malicherných, nicotných důvodů nežádali za dispens od vyučování náboženství pro své děti. Výslovně je zdůrazňováno, že chovanci církevních internátů musí choditi do školního vyučování náboženství, i když v ústavech samých o pravidelné vyučování náboženství je postaráno. Je to již proto nutné, aby tím byl dán dobrý příklad.

Pro vyučování náboženství určena je jedna (!) hodina týdně, pouze v obou prvních třídách učitelských ústavů pamatováno na náboženství dvěma hodinami týdně. K oběžníku kongregace koncilu přiložen návrh rozdělení látky pro jednotlivé třídy. Samozřejmě vzhledem ke znění kanonu 1381, odst. 3. a konkordátu čl. 34., odst. 4. jest dovoleno vyučovati jen podle knih církvi schválených. V příloze vypočítávají se knihy, kterých možno užívati předběžně do té doby, až budou vydány vhodné učebnice.

Učitelé vyučující náboženství musí býti církevně ustanoveni. Mohou to býti i laikové. Přednost před ostatními učiteli mají míti oni učitelé náboženství, kteří mají kvalifikaci pro vyučování na vyšších třídách. Školní úřady mohou připustiti k vyučování náboženství jen ty, které ordinář aproboval. Jednotliví učitelé náboženství nemají míti více jak 18 hodin týdně. Ordináři mají býti ve spojení s řediteli příslušných ústavů, aby byli jen aprobovaní kandidáti připuštěni. Jakmile ordinář učiteli náboženství odejme aprobaci, platí to jako sesazení s úřadu učitelského. Na základě úmluvy církevních a školských úřadů během školního roku je možno i z jiných důvodů zbaviti učitele oprávnění vyučovati náboženství. V učitelském sboru nemá učitel náboženství jako takový postavení řádného učitele, ale také ne pouhé výpomocné síly, nýbrž má právo hlasovací. Honorování za vyučování náboženství upraví zvláštní zákon.

Pro krátkost doby vyučovací má při hodině náboženství omezeno býti zkoušení. Otázky mohou žáci jen písemně klásti. Odpovědi mají býti dány buď tutéž hodinu, nebo nejbližší příští. Učitelům náboženství se doporučují kolegiální chování k ostatním členům učitelského sboru.

O věci musí býti referováno biskupy v jejich zprávách kongregaci koncilu každé tři roky posílaných. Jména jednotlivých učitelů náboženství je nutno na počátku každého školního roku zaslati též kongregaci. Taktéž musí biskupové referovati o nastalých event. obtížích.

Jak z uvedeného patrno, jsou u nás poměry v ohledu náboženského vyučování lepší než ve fašistické Itálii.

Dr. V. Vilinský:

O pojmání ruské kultury.

Jistý kritik vyjádřil se kdysi o spisovateli Gogolovi, že jest „Všerusem na ukrajinské základně“; podobnou přiléhavou charakteristiku lze použítí v různých obměnách i pro mnoho jiných reprezentantů ruské kultury. Chápeme-li název „Rus“ ve smyslu pouhého synonymu výrazu „Velkorus“, pak nutno uznati, že jen málokterý spisovatel anebo veřejný pracovník mohl by se domáhati tohoto jména. Ukrajina dala ruské kultuře Dmitrije Rostovského, bratry Rozumovské, Bezborodka, Bohdanoviče, Kapnista, Gogola, Narěžného, Maksimoviče, Boďanského a j.; Naumov a Mamin-Sibirjak pocházeli ze Sibíře, Nemirovič-Dančenko je původem z Kavkazu atd. Všechna tato jména jsou ozdobou ruské vědy, literatury a všeruské kultury. Ale zároveň patří též i těm drobným kmenům, k nimž jsou připoutáni svým vzděláním, smýšlením a původem. Jak lze vysvětliti tuto zdánlivou nejasnost?

Od doby Petra Velikého až do konce třetí čtvrtě minulého století bylo možno v Rusku pozorovati neustálý proces nikoliv násilné unifikace, nýbrž zcela organické slučování všech jednotlivých kultur, jež ležely na základně ruského státu. Jest obecně známo, že dějiny Ruska měly vždy výrazně kolonizační ráz a že duchovní střed země byl stále přenášen s místa na místo. Před vpádem Tatarů jednotné kulturní centrum bylo v dnešní Ukrajině, později však se rozdělilo a přemístilo z části na severovýchod do Rjazansko-suzdalské země, z části na severozápad do Novgorodu. Během času obě centra ruské kultury znovu se spojila v Moskvě, která je nejenom opanovala, ale též zneužila, poněvadž je podrobila nadvládě velkoruského prvku, jenž se nevyznačoval vyšším stupněm vzdělání a nebyl ani schopným duchovně ovládnouti všechny části k němu připojené. Toť příčina politického odboje Novgorodu, rezervovaného poměru Ukrajiny k Moskvě a stálé vzpoury kozáků. Byla to pouhá nadvláda jednoho kmene nad druhým, není proto divu, že tyto nebyly spokojeny.

Za Petra Velikého se situace radikálně změnila, bylo vytvořeno nové Rusko, které podstatně se lišilo od staré Moskvy. Tato stala se střediskem duchovní a politické oposice, jakousi baštou zpátečnictví; symbolem nové doby byl Petrohrad, jenž dovedl vytvořiti zvláštní sloh a rytmus života. Změnil se dokonce oficiální název státu a ujalo se nové jméno „Rossija“ — slovo byzantského původu, které v očích současníků mělo zcela jinou náplň podstatně odlišnou od všech starobylých tradic. Bývalá „Rus“ mívala vždy nádech duchovního provincialismu, úzkoprstosti a zkamenělosti; nová „Rossija“ byla něčím jiným, co se nekrylo s velkoruskou národností — v tomto názvu počítoval se rozmach, dynamika, ideologie velké říše.

Do XVIII. století jednotlivé místní kultury se mohly přizpůsobovati toliko moskevskému slohu — nyní jejich úkol byl zcela jiný a to daleko vážnější a důležitější. Měly totiž spolupůsobiti k vytvoření nového symfonického rytmu, tvořily samy novou, zcela nenapodobitelnou kulturu a v této tvůrčí práci nebyly vedeny Velkorusy, nýbrž často je vedly samy. Odtud pramení velký tok místních vlivů, rozšiřujících se v celostátním měřítku. Nová synthetická kultura vznikla především činností řady státníků a spisovatelů, jejichž původ nebyl velkoruským. Každý kmen nalezl své místo, které bylo dosti čestné, poněvadž odpovídalo jeho skutečnému postavení. Tím všeruská kultura stala se přijatelnou pro každého, což znamenalo počátek ohromné asimilace, jež měla vyvrcholit v novou duchovní synthesesu. Všichni byli stejní. Moskva se nevyvyšovala nad ostatní — takovou byla původní tradice ruského císařství.

V osmdesátých letech minulého století nastal však osudný obrat: tato cesta byla vědomě opuštěna a nastoupena jiná. Začaly se hledati „prameny“ ruského státního zřízení, jež byly domněle nalezeny ve formulce „pravoslaví, samoderžaví, národnost“ V těchto třech slovech byly obsaženy tři nesprávnosti: pravoslaví nebylo výhradním náboženstvím na celém ruském teritoriu; pojem „samoderžaví“ přičil se Petrovu pojetí vlády, jakožto odpovědné povinnosti, výraz „národnost“ byl chápán toliko ve smyslu příslušnosti k velkoruskému kmenu. Pouze tato příslušnost zajišťovala stoprocentní „ruskost“ — jinými slovy znamenalo to škrtnutí dvou století čínorodé práce a návrat k ubohému moskevskému provincialismu, rozpínavému ve svých bezpředmětných touhách po moci. Tímto obratem menší kmeny byly vyloučeny ze společného díla, součinnost byla znemožněna a místo ní se nabízela potupná úloha: jásatí při vítězném tri-

umfu dobyvatele. Ovšem podobné východisko nezdálo se býti přijatelným žádnému a tak mezi místními živly vznikla reakce, která se vyjadřovala v duchovním, někdy též politickém separatismu. Separatismus a ostrý regionalismus byly za Petrovy tradice zhola nemožným zjevem a to prostě proo, že jejich zbytečnost byla nepopíratelně jasná; v soužití každý toliko získával. Nyní však separatism byl oprávněn, poněvadž kulturní ztráty jednotlivých kmenů převyšovaly jejich duchovní zisk; tlak plodil protitlak, vláda začala persekucí, která podněcovala separatismus. Bylo to bloudění v zakletém kruhu, z něhož nebylo žádného východiska.

Vrcholným bodem tohoto nezdravého procesu byl říjnový převrat, kdy dočasně zmizela státní idea Ruska a na její místo nastoupila myšlenka anorganického spojení různých kmenů, federace rázu čistě politického, bez nejmenší kulturní podstaty. Měl-li ruský stát za Petra Velkého povahu ideového a historického souručenství, nyní je to souručenství čistě praktické — spojení praktická jsou však vždy dočasná a rozpadávají se po dosažení anebo znemožnění společného cíle. Byl to největší myslitelný extrém, z něhož se Rusko nyní jen těžce navrácí.

Dříve lidé žili jakoby ve dvou kulturních světech: svém místním, třebaš ukrajinském anebo gruzinském, a v širším — všeruském. Nyní zbyl toliko první svět a přes to, že jest též milý a drahý, pocítuje každý, že je značně ochuzen. Za doby duchovního souručenství místní živly rodily skvělé spisovatele (jako na př. Ševčenka), kteří byli barevnou ozdobou všeruské literatury. Každý kmen mohl po absolvování práce pro celek tvořiti pro sebe a ze sebe; na všeliké motivy reagovali titěž lidé, ale v rámci všeruského umění. Nyní jsou zatlačeni do svých drobných poměrů, omezujících širší témata. Tak na území bývalého Ruska vznikl několik jednotný kulturní tok, nýbrž celá řada souběžných, chudičkových kultur. Ukrajinský, baškirský, karelský epos anebo lyrika mohou býti krásné a nesporně obohacují pokladnu všelidského ducha — ale baškirský symbolismus? anebo kozácký — určité skupiny Kozáků chtějí se též odpoutati od Ruska — futurismus? Zda lze nalézt pojmy, které by si navzájem více odporovaly? Součinnost v ruské kultuře byla velkým reservoirem, kam se vylévaly všechny city širšího obsahu; místní ovzduší inspirovalo k větším, významným činům. „Své“ bylo základnou, odkud se vycházelo: člověk stával se Rusem proto, že byl Ukrajincem anebo Gruzincem; „svoje“ pomáhalo chápati to, co bylo „všeruské“

Nyní se znovu počíná proces duchovního návratu k Petrově tradici: největšími představiteli tohoto směru jsou filosof A. Soltykov a spisovatel Ivan Lukaš. Není pochyby, že po odklizení dnešních nezdravých poměrů toto nové hnutí bude přijato jako nepopíratelná samozřejmost. Jest to vlastně jediný myslitelný a přirozený poměr. Souhrn částí vytváří celek, ale žádná ze součástí v něm nezaniká, nýbrž toliko žije dvojím životem, užším a širším, řekl bych — „domácím a společenským“ Cesta ruské kultury, toť cesta vzniku mosaikového obrazu: *každá součástka podrží svou vlastní barvu a formu, zachrání svou neopakovatelnou osobitost a právě vlastním svérázem zvýší půvab harmonického celku.*

Z domácnosti strany národně socialistické.

„Přítomnost“ otiskla nedávno ze „Směru“, krajského týdeníku strany národně socialistické, tuto zajímavou stať o životě vlastní politické strany. Čítujeme ji proto, poněvadž neplatí jen pro stranu národně socialistickou:

„Čsl. strana národně socialistická nesmí se zpronevěřit svému poslání. Je k tomu také třeba straníků, kteří jsou oddanými stoupeňci strany. Pozorujeme-li naše organisace, vidíme, že není, zejména kolem Prahy, jediné, která by ve svém středu neměla stoupence, kteří jsou stoupenci jen proto, že od strany něco chtějí. Strana je zajisté k tomu, aby v mezích možnosti pomáhala stoupencům a je povinností jejich exponovaných lidí, aby to učinili. Nesmí se však z ušlechtilé snahy po pomoci udělat jediný a výhradní program strany. Rozhodně se postavíme proti tomu, aby celé rodinné dynastie využívaly příslušnosti ke straně jen k osobním prospěchům. Naši přední pracovníci jsou přímo zahrnováni a zaplavováni žádostmi o opatření nej-různějších věcí. Jaký div, že musí nastati určité rozladění jak u nich, tak i u stoupenců. Známe stoupence, kteří v řadách strany zešedivěli a vždy si a ve všem dovedli pomoci sami. Známe však též stoupence, kterým nestačilo, byly-li pomocí strany zaopatřeny jejich děti. Desetkrát se pro ně udělalo, jednou nebylo to možné, a to stačilo, aby se šlo proti celé straně. Máme 760.000 voličů, bylo by možné pro ně všechny opatřiti osobní nějakou úsluhu? Jistě že ne. Opakuji, že jsem toho názoru, aby strana pomáhala prostřednictvím exponovaných lidí všude, kde může, ale nemůže připustit nikdy, aby z této pomoci se dělala povinnost. Buďto jsme

stoupenci strany pro její program a politiku, nebo nejsme stoupenci vůbec. Byl jsem činný v horách, nepamatuji se, že by stoupenci odvážili se chtít něco od strany. Býti však důvěrníkem organisace v okolí Prahy je tolik, jako býti zprostředkovatelem služeb a práce, opatrovatelem koncesí, vymetačem kancelářů a písařem intervenčních dopisů. A proto nakonec si říkám: Organisace a strana může stát, bojovat a vítězit jen těmi, kteří pracují pro ideu. Ti, kteří se hlásí ke straně z osobního prospěchu, jsou jejím balastem, znají stranu jen tehdy, když něco potřebují. Lidé jako by si odvykli starat se o sebe a jako by byla strana povinná k jejich osobním službám. Vždyť strana má v první řadě sloužit celku.“

K tomu je nutno jenom připojit, že strana lidová není z těch, která by nějak překotně opatrovala místa a zaopatřovala své stoupence. Někteří k tomu dodávají: bohužel!

Pax Romana.

X. kongres Pax Romany nesešel se letos za předpokladů právě nejlepších. Na poslední schůzi Comité directeur byla vyslovena dokonce i otázka: Bude Pax Romana trvati dále, či bude toto hnutí zlikvidováno? Byla ovšem pouze vyslovena, aby burcovala svědomí členů i příznivců a byla vyslovena jediné finančními ministry jejími, a nebyla míněna vážně. Jistě nikomu ani ve snu nenapadne počítati se zánikem této organisace.

A přece nejsou jen finance Pax Romany v nejistotě a v sázce. Jsou hlubší příčiny krise. Krise zde jest a kongres v Mnichově ve dnech 27. srpna až 3. září t. r. bude provázeti jako zlé svědomí.

Pax Romanu stíhá nemoc všech ostatních organisací mezinárodních: částečné vyžití a organisací únava. Mezinárodní sdružení pro Společnost Národů (Fédération universitaire internationale) jest již dávno v krizi a nemá naděje, že z ní vyjde, mezinárodní konfederace studentská (C. I. E.) pak se drží na povrchu jen tím, že jest pasivní, honosíc se aktivitou svého členstva.

Pax Romana vznikla jako organisace ideová, která ani neměla mnoho chuti budovati nějakou pevnou strukturu organisací. Pokud tak činila, bylo to na ni lidské a mluvíme-li dnes o její krizi, pak její důvody jsou právě v této pozemské důkladnosti. Není v krizi činnost misijní, spolupráce duševní, činnost výměnná a unionistická, rozhodně jest však v krizi činnost spolková, od otázky členství počínaje a formální úpravou statutu konče. Pax Romana měla v onom

ideovém snažení krásné úspěchy: založila katolické university, vychovala jejich profesory, provedla ruskou akci, zřídila profesorské instituce ve prospěch sblížení studentstva a inteligence, povznesla sebevědomí katolické v jednotlivých členech, všeobecně sblížila své členstvo. Práci tuto obstaralo a obstarává členstvo samo, většinou z vlastní iniciativy a Pax Romana právem měla zde úkol pouhého prostředníka. Registrovala práci členstva, aby informovala a poučovala. Tato činnost pak přinesla výsledky za jedno desetiletí nečekané.

Pax Romana nepostoupila ani krok kupředu, pokud se pustila na organisací zajišťování. Debatovala o statutech bezúspěšně, komandovala členstvo bezúspěšně, činila nejednomyslná usnesení jen proto, aby nebyla provedena, poněvadž poutat členstvo tam, kde místní poměry mluví pro opak, nemělo význam a ani nemohlo mít. Pokud dala svůj orgán do služeb svého členstva, docílil úspěchu; pokud z něho chtěla činiti forum vědecké a kulturní byt i dobrých myšlenek, zklamal.

Z toho, co řečeno, jest zřejmé, jaké musí být příští cesty Pax Romany, aby splnila svoje poslání. Poslání Pax Romany jest čistě ideové a její úkol jest úkolem prostředníka. Není účelem, jest prostředkem, musí sloužit členstvu a nesmí členstvo organisovati k akci. Akci provádí členstvo samo doma; akcí Pax Romany pak jsou výsledky činnosti jejího členstva. Její kongresy jsou přehlídkou této činnosti, pohídkou k uspořádání toho, co z jednoho státu možno s prospěchem přesaditi do druhého. Organisace jest potřebí, avšak činnost kongresu se nebude vybíjeti bojem o statuty.

Takové jest naše stanovisko k Pax Romaně, diktované obavou o ni a proto s obavou jsme přijeli na její X. kongres do Mnichova, v naději pouze ve zdatnost pořadatelů, od nichž jsme očekávali, že Pax Romanu z krise vyvedou.

Naše delegace v Mnichově hned při slavnostní zahajovací schůzi dne 28. srpna t. r. zdůraznila, že Pax Romana má naši oddanost a jistě i ostatního členstva, že však bude se musit dát cestami výše zmíněnými. Příjemné pak bylo naše překvapení, když stejnou devisu slyšela den nato z úst administrativního sekretáře, když v dalším jednání nabyli jsme přesvědčení, že jest tendence tuto cestu i nadále zachovávat a když jsme poznali, že značná část programu byla uskutečněna právě v poslední době před kongresem.

Prvý dojem kongresového jednání Pax Romany tedy předstihuje očekávání, zvláště toho,

kdo viděl nedostatky kongresů předešlých a nedostatky Pax Romany vůbec.

Pax Romana zahájila X. kongres dne 28. srpna pontifikální mší svatou, kterou sloužil v dómu kardinál Faulhaber. Před ní měl hlubokou úvahu na téma: Vox temporis vox Dei. Již v tomto tématu jeví se originalita myšlenek tohoto církevního hodnostáře. Po mši svaté bylo pak slavnostní zahájení ve Studentském domově, jehož se zúčastnilo na 250 delegátů a hostů zahraničních. Anglická delegace byla 5členná, podobně i francouzská, slovenská 19členná, naše 7členná. Z hodnostářů církevních dostavil se sám pan kardinál, dále papežský nuncius, vedle celé řady dalších zástupců z kruhů duchovenstva. Ze světských byli zde zástupci vlády, úřadů, vysokých škol atd. Celá řada významných osob poslala pozdravné přípis, mezi jinými i sám říšský kancléř. Jinak slavnostní zahájení bylo vyhrazeno jen projevům zástupců jednotlivých sdružení. Nálada ze zahájení byla tedy skvělá. 29. VIII. v kostele sv. Ludvíka při mši svaté celebrowané generálním sekretářem Pax Romany, universitním profesorem Abbé Gremaudem přistoupili všichni delegáti ke sv. přijímání. 30. VIII. sloužena byla mše sv. za vojáky všech národností zemřelé ve světové válce.

A nyní nastala ta obvyklá práce v komisích, tentokrát velmi příjemná, ježto každý účastník viděl, jak Pax Romana zvolna, ale jistě překonává svoji krizi.

Začalo to schůzkou duchovních rádců, která zejména zdůraznila, že jest nutno, aby účast na kongresu byla současně i projevem praktického katolicismu. Mimo to rozhodla, aby Pax Romana uspořádala v jednotlivých státech prostřednictvím národních svazů kongresy a přednášky s tématy, která možno nazvat nezbytností doby. Velmi zajímavý byl referát generálního sekretáře, letos po prvé doplňovaný referátem sekretáře administrativního. Těžko referovat o všem, co se stalo. Ze zprávy generálního sekretáře zajímalo zejména nás, že se zúčastnil slavnosti v Budapešti. Litujeme, že nevyhověl našemu pozvání na slavnosti svatovavelské a hodláme mu to připomenouti, resp. navrhnouti, aby zájezdy na slavnosti a kongresy národních svazů dály se podle nějakého pravidla. Ze zprávy sekretáře administrativního bylo nejcennější to, co již bylo zdůrazněno,

Naši hostitelé poskytli nám také možnost poznati bavorský katolicism v praxi. V sobotu jsme zajeli zvláštním vlakem do starého mariánského poutního místa Altöttingu, které je velmi známé četnými zázraky. V poslední době jest

pak ještě oslaveno postavou nového blahoslavence církve, vrátníka kapucínského kláštera bratra Konráda. Zemřel v roce 1896 a byl blahorečen teprve před 3 měsíci; nyní se jedná o jeho svatořečení. Jeho ostatky jsou v skleněné rakvi před hlavním oltářem basiliky sv. Anny. V tomto poutním místě byli jsme účastni večerního lampionového průvodu a požehnání s milostnou soškou Panny Marie, které udělal zástupce biskupa pasovského. Ohromné náměstí bylo přeplněno a pohled na lampionový průvod byl úchvatný. Město ozdobeno prapory, záhonky v parku na náměstí roubeny různobarevnými lampiony. Všechny domy obrácené do náměstí byly slavnostně osvětleny. Pax Romana šla se svými 250 delegáty v čele průvodu a jednotlivé delegace zpívaly své mariánské písně jako v Lurdech. A ta zbožnost lidová, dětsky prosté modlitby, sepjaté ruce starých i mladých! Bavorský lid věří upřímně a snad proto má dosud zdravé jádro. Jen věřící národ jest národem zdravým a jen zdravý národ má jistou budoucnost. Na pouť u P. Marie altöttingské těžko se bude zapomínati a představa lidu bavorského bude spjata s představou zbožných poutníků, ať davu účastnivších se projevu, ať hloučků odříkavajících v kostelních ambitech zbožně zdrávasy růžence.

Příští kongres bude ve Švýcarsku, a předsedou Pax Romany byl zvolen dr. Bochon. Slovanští národové získali zastoupení, jakého dosud neměli. II. místopředsedou jest člen z Jugoslaviie, a členy výboru jsou Polák a za Československo dr. Plocek. V komisi pro náboženské otázky a otázky unionismu jmenován předsedou ndp. kardinál Hlond. Jako obyčejně, i u příležitosti X. kongresu byly slavnostní večere, zejména recepce na staré radnici, kterou uspořádalo město Mnichov na počest delegátů a slavnostní představení v Národním divadle. Slavnostní večerí, které se zúčastnil starosta města Mnichova, bylo sjezdování ukončeno a delegace se rozjely, některé přímo domů, kdežto jiné podnikají další cesty. Československo navštívila část holandské delegace a slíbila, že se přijdou podívat na oslavy 25. výročí České Ligy Akademické.

Konference sov. diplomatů v Moskvě.

Z Moskvy se oznamuje, že po XVI. sjezdu kom. strany se tam konala porada sovětských diplomatů, které se zúčastnili: Litvinov (nynější lid. kom. zahraničních věcí SSSR), Karachan

(býv. sov. velvyslanec v Pekinu), Čičerin (nyní rada politického předsednictva pro zahraniční politiku), Dvoglevskij Manujilskij (známý emisar III. internacionály), Vorošilov (lid. kom. vojenství SSSR), Kalinin (starosta SSSR) a j. Rovněž Stalin se porady zúčastnil. Porada byla věnována vyjasnění celkové mezinárodní situace a udání směrnic, jež mají býti dány nastávajícímu VII. sjezdu III. internacionály. Vzhledem k celkovému kursu zahraniční politiky SSSR. Co se týče vztahu mezi SSSR a Spojenými státy, bylo uznáno, že situace v Americe prozatím nemusí buditi nepokoje a že může býti v dřívější politice pokračováno. O otázce anglo-sovětské konference (o dluzích) dospěla porada k vývodu, že dokud nepadne MacDonalduv kabinet — což se očekává kolem Nového roku — konference o dluzích nedospěje k žádnému rozhodnutí. Sokolnikovu byly dány pokyny, aby protahoval práci anglo-sovětské konference a nedával žádných určitých slibů. Dále bylo na poradě uznáno, že poměr mezi SSSR a Francií je určován chováním Anglie a Ameriky. Poměr k Německu byl klasifikován jako úplně příznivý. Vorošilov podal zvláštní výklad o stycích mezi sovětskými vojenskými kruhy a vojenskou skupinou v Německu, jejíž hlavou je gen. Gröner (nynější min. říšské obrany a býv. náčelník štábu německého okupačního vojska v Ukrajině). Podle Vorošilovova mínění budou chystané změny v úřadě vedoucího německo-říšské obrany příznivé pro SSSR a rudou armádu. Dále se porada zabývala otázkou podpory, jaké některé německé kruhy poskytují ukrajinským organisacím, zahroceným nejenom proti Polsku, ale i proti SSSR. Německé vládě bude v té věci podán příslušný protest. Nepokoj vzbudily zprávy o možných změnách v politické orientaci Turecka, druhého to spojence SSSR po Německu. (Pozn. Zprávy o tom přinesl teprve nedávno anglický tisk.) Příčinou povolnosti tureckých politiků k revisi základů zahraniční politiky Turecka uznala porada vystoupení evropských bankéřů. Sověští diplomaté mají však za to, že zájmy Turecka mu nedovolují zřici se přátelství s SSSR. Situace na Dalekém Východě byla uznána za velmi příznivou pro SSSR. Úspěšná činnost agentur III. internacionály v Číně zajišťuje Moskvě největší vliv na chod událostí ve všech krajích Čínské republiky. Bylo uznáno, že není nutno usilovati o co nejrychlejší zahájení a ukončení prací sovětsko-čínské konference. (Pozn.: Jak známo, měla konference zahájití své práce již v květnu t. r.). Poměr mezi SSSR a Japonskem byl na poradě uznán za ustálený přes některé neustále

propukající spory o rybolov ve vodách Ochotského moře. Tvrdí se, že Čičerin se na poradě vyslovil pro opatrné a vyčkávací stanovisko SSSR v mezinárodní politice, kdežto Litvinov naopak doporučoval co nejráznější politiku vůči Baltickým nástupnickým státům a vůči Polsku a Rumunsku. Podle jeho mínění hospodářská krise v četných státech připravuje příznivé mezinárodní poměry pro vystoupení SSSR a uskutečnění plánů sovětské vlády. Poukázal na úspěchy dosažené v Číně a severní Indii na hranicích Afganských. Litvinova podporoval Vorošilov, jenž tlumočil rovněž mínění Dybenkova a Blücherova. (Dybenko je velitelem sovětských vojsk ve Střední Asii na prahu Indie, Blücher velí sovětské armádě na Dalekém Východě.) Jen letmo byly probrány otázky vnitřní politiky. Na poradě bylo konstatováno, že nyní má sovětská vláda uvnitř Ruska volné ruce, více než kdykoli jindy. Pouze nezdary SSSR v mezinárodní politice mohou zavinití vmísení se Evropy a Ameriky do vnitřních záležitostí SSSR, přičemž to neb ono vmísení se (protestní kampaň atd.) vždycky bude jen záminkou pro působení na sovětskou vládu ze sobeckých příčin mezinárodně-politického rázu. Zkušenosti z kampaně náboženských protestů a protestů proti pronásledování kolonistů (německých i jiných) musí býti sovětskou vládou využito v tom směru, že je vždy nutno vyhnouti se zápletkám s cizinci, pakliže nevelí jinak úvahy, vztahující se k zahraniční politice (odpovědní represalie atd.). Konference uložila Litvinovu a Krestinskému, aby připravili půdu pro získání zahraniční půjčky, které SSSR naléhavě potřebuje. Předpokládá se, že Německo přes obtížnou svou finanční situaci přece může poskytnouti sovětské vládě rychlé finanční podpory toho neb onoho rázu. Porada sovětských diplomatů měla velký význam pro určení kursu vnitřní politiky sovětské vlády. Po jejím ukončení obdržela GPU povolení k hromadným popravám, aby bylo zastrašeno obyvatelstvo a zabezpečeny vývozní operace SSSR. Tento do nejzazších mezí zesílený teror v SSSR úzce souvisí s konferencí sovětských diplomatů, která se konala v Moskvě brzy po ukončení XVI. sjezdu kom. strany, konaném a ukončeném v červenci t. r.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční před-administrace Praha II., Spálená ulice 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Dolčal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XII.

V PRAZE 20. listopadu 1930.

ČÍSLO 13.-14.

Josef Doležal:

Srůstání nového kapitalismu s reformním socialismem.

Křesťanský program sociální. Nový kapitalism. Reformní socialism.

Sociální zápas v kapitalistické společnosti má svůj základ a hybnou sílu ve sporu vlastníků výrobních prostředků s námezdně pracujícími o podíl při rozdělování statků, vyrobených prostřednictvím kapitálu (výrobních prostředků, produktů přírody i kapitálu v užším smyslu) a lidské práce.

Podle nauky marxistických socialistů uskutečňuje se srážka zájmů těchto dvou skupin, tříd — jen třídním bojem. Kapitalisté, majitelé výrobních prostředků, neplatí ve formě mzdy plnou náhradu, plnou hodnotu práce z hodnoty vyrobených statků, ale část její vyvlastňují pro sebe, vykořisťující nejružnějšími formami práce dělnictva, proletariátu. (Veliké zisky, dividendy, tantiemy, skryté rezervy.) V kapitalistické společnosti existuje tedy třídní boj samozřejmě jako forma rozdělování výsledků práce a statků spotřebních mezi všechno obyvatelstvo a proletariát může se osvobodit jen tím, že se zmocní výrobních prostředků a sociální revolucí vykořistí vykořisťovatele, vyvlastní vyvlastňovatele.

Tuto materialistickou thesei uskutečnil komunism v Rusku. V západní Evropě, zbídačelé válkou, nabyla i mezi marxisty vrchu zkušenost, že má-li mít dělnictvo ze sociální revoluce prospěch, musí být, oč se dělit. Vyvlastnit kapitalisty v době, kdy žádných statků k distribuci volných není, by znamenalo sociální rovnost v bídě a hladu. To byla situace evropského kapitalismu po světové válce, proto v této době určitá restaurace kapitalismu, tvořícího nové hodnoty, se neprotivila cílům socialismu, jenž sociální revoluci chtěl uskutečnit v době zralosti kapitálu, v době dostatku hodnot a produktů.

Třídní boj v kapitalistické společnosti v různých formách existuje jako produkt materialis-

tického životního názoru společnosti, ale Marxova these ukázala se nesprávnou v tom, že neexistuje pojem jedolité třídy proletariátu a jedolité třídy kapitalistické. Forma kapitalistických společností akciových, kde se jednak osobně pojem kapitalisty rozplynul a sociálně se značně rozšířil, dále zproletarisování části, t. zv. měšťanské třídy a protichůdné zájmy dělnictva různých konkurenčních oblastí, to všechno vyvrátilo Marxovu poučku třídního boje (která z empirického poznatku se stala u socialistů programem a požadavkem!) v její jednoduhosti. Uvědomění si mnohotvárnosti zájmů obou základních tříd v socialistickém vidění světa, kapitalistické a proletariátu (podle soc. demokrata dra Rennera, z r. 1930, však na př. sedláci nepatří ani mezi kapitalisty ani mezi proletariát) a poznání, že cíl socialismu jest provést hospodářskou rovnost na vyšším stupni blahobytu než je dnešní a nikoli na horším. To vše současně s postupem politické demokracie, která vložila řízení vlád, t. zv. kapitalistických států evropských, do rukou sociálně demokratických vůdců, způsobilo odklon evropského socialismu od sociálně revolučního chliasmu k sociálnímu reformismu.

Tímto vývojem přibližuje se evropský socialism v mnohých konkrétních požadavcích sociálních ve prospěch dělnictva a zaměstnanectva křesťanskému reformnímu stanovisku; zůstává ovšem zásadní rozdíl duchovní a rozdíl konečného účelu cíle jak lidské osobnosti, tak společenského celku.

Jednou z nejcharakterističtějších známek socialismu zůstává stále hluboký rozpor mezi soukromým vlastníkem výrobních prostředků, mezi principem soukromého vlastnictví vůbec a mezi prací námezdní. Odstranění obou: soukro-

mého vlastnictví výrobních prostředků a námezdního systému zůstává cílem socialismu.

Křesťanský názor sociální.

Křesťanský názor sociální nepopírá sice zřejmé hluboké napětí obou těchto sil v dnešní kapitalistické společnosti, tedy ani fakt třídního boje, *ale odůvodňuje toto napětí materialismem* doby a společnosti a neuznává, že antagonismus obou sil je tak podstatnou, základní známkou jejich, že není možná harmonie a vyrovnání jinak, než zničením obou.

Křesťanský názor sociální už svou účelovou a mzdovou, abych tak řekl, definicí soukromého vlastnictví a vlastnickou teorií mzdy vyrovnává v harmonii oba dva prvky, které marxistická definice vlastnictví i mzdy rozdělila nesmiřitelně proti sobě v přímém požadavku třídního boje, nejen empirickým konstatování jeho v dnešní společnosti.

Základním typem vlastnictví je vlastnictví k půdě. Země a její dary jsou podle křesťanské nauky i přirozeného zákona rozumu dány člověku jako individuu i rodu k naplnění přirozených úkolů života člověka, především k zachování rodu. Hle, jak encyklika Lva XIII. *Rerum novarum* vyvozuje individuální právo vlastnické k určité části země, tedy nejzákladnější formě soukromého vlastnictví vůbec:

„Země skýtá v hojnosti vše, čeho potřebí jest k zachování a zvláště pokroku vezdejšího života, avšak sama ze sebe, bez péče a pěstování lidského, by toho nemohla. Když však člověk k získání darů přírodních přičiňuje se duchem i silami tělesnými, tím si přivlastňuje takřka onen díl přírody, který prací svou vzdělal, jemuž jakousi pečeť své osoby vtiskl, takže jest zajisté spravedlivě, aby onoho dílu jako vlastnictví svého užíval a nikomu není dovoleno, jakkoli práva jeho rušiti.

Neboť role, lidskou rukou a uměním vzdělané, mění svou podobu, z divokého lesa stává se úrodné pole, z neúrodné pustiny výnosný lán. Čím však pole to lepším se stalo, tak nerozlučně je s půdou spojeno, že povětšinou nelze to nikterak od půdy odloučiti. Může toho spravedlnost strpěti, aby někdo se zmocnil a užíval toho, co jiný v potu tváře vzdělal? Nikoli. Jako účinek následuje příčinu, tak zcela správně patří užitek práce tomu, jenž pracoval.“

V tomto vymezení encykliky jest soukromé vlastnictví plodem a výsledkem práce; lidská práce jest jeho základem a tvůrcem a vlastnictví je odměnou, mzdou za práci. Tato mzdová definice soukromého vlastnictví musí být dopl-

něna ještě účelovým vymezením: že vlastnictví totiž není žádnou hodnotou samouúčelnou, nýbrž nabývá sociální hodnoty teprve ve vztahu k přirozenému účelu člověka na zemi a k trvalým jeho přirozeným potřebám. Z této dvojí stránky definice vzniku a povahy soukromého vlastnictví lze vyvoditi logicky pojem mzdy za práci vůbec a současně pojem mzdového minima.

Právě vyloženou teorii vzniku soukromého vlastnictví je možno z práce, tvořící vlastnictví půdy, aplikovat a rozšířiti na veškeru práci člověka a její plody, takže práce zakládá buď úplně nebo spoluzakládá částečně, jsou-li tu spoluúčastny prvky vlastnictví či práce cizí, soukromé vlastnictví nebo spoluvlastnictví k výsledkům práce, k vyrobeným statkům. Stejně jako práce na půdě mění vzhledem k funkci podstatně původní statek v statek, či hodnotu novou, vyšší, a tím je pramenem vlastnictví, tak i práce jiná, která dává vznik novým hodnotám, ať v průmyslu, řemesle, živnosti, v každé tvorbě statků je tvůrcem vlastnictví či spoluvlastnictví k novému statku, k nové hospodářské hodnotě.

Důsledně domyšleno, tedy: dělník v továrně, jenž za pomoci strojů a dodaného materiálu zhotoví buď látku, nebo obuv, nebo nový stroj, nebo potraviny, či jakýkoli jiný výrobek, přispěl svou prací k vytvoření nového hospodářského statku a přináležet mu poměrná část spoluvlastnictví k vyrobenému statku.

Toto své spoluvlastnictví prodává dělník, či vyměňuje za peníze, za mzdu. Smlouva pracovní, námezdní, není tedy koupí pracovní síly samé, nýbrž jen výsledku jejího, prodej spoluvlastnického podílu. I když tedy stroje, výrobní prostředky i materiál výrobní pokládáme teoreticky také jenom za výsledek práce a když tedy hodnotíme stejně tento kapitál (v nejširším smyslu) jako druhého činitele výroby, práci člověkovu, dospíváme k rovnosti všech prvků, tvořících novou hospodářskou hodnotu, nový statek a tedy vlastnickému podílu práce na výrobku jejím.

Plná hodnota tohoto spoluvlastnictví přináležet pak ve formě mzdy dělníkovi jako ekvivalent práce. Tato vlastnická teorie mzdy v zásadě staví na roveň zaměstnavatele se zaměstnancem, z požadavku plné náhrady za práci činí požadavek směnné spravedlnosti, zkrácení ceny za spoluvlastnický podíl dává povahu krádeže a majiteli pracovního faktoru ve výrobě, dělníkovi, dává právo kontroly ceny plné práce a směnného procesu mocí rozhodčí, mocí veřejnou.

Z hospodářské rovnosti všech prvků kapita-

Udržal: „Jsem pro tebe od *a* až do *z*, na 100 procent a pro věčné časy.“
Demokracie: „Ale jak já to s vámi vydržím, pane?“

listické výroby plyne dále samozřejmě požadavek, že práce dělníkova musí být aspoň tak chráněna a majitel její požívati aspoň takové ochrany a bezpečnosti, jako činitelé ostatní, a to jak za výrobního procesu, tak v rozdělení výsledků jeho.

Zjištění ceny spoluvlastnického podílu práce na hodnotě hospodářského statku ovšem se pohybuje v určitých hranicích, za nichž oba činitelé výroby, kapitál v nejširším smyslu a pracující dělník ještě se mohou výrobního procesu zúčastniti: kapitálu musí zůstatí možnost

udržovati výrobní prostředky na obecné výrobní úrovni a možnost obnovování jejich (to je takřka nultý bod zájmu kapitálového podnikání) a dělník musí dostati ve formě vlastnického spolupodílu na mzdě aspoň to, co nejnuteněji potřebuje k existenci, to jest rovněž udržení svého „výrobního prostředku“. Uvnitř těchto krajností, daných hospodářskými nutnostmi a zákony, vyvinuje se vzájemný tlak činitelů výroby o velikost vlastnického podílu na úhrnu vyrobených statků.

Tato vlastnická definice mzdy je ovšem z části účelová, z části obsahuje prvky nehospodářské v hmotném slova smyslu, prvky sociální a mravní, avšak tyto části se od pojmu mzdy za práci nedají odloučiti, jako ne hospodářství od člověka, poněvadž člověk, poskytující svou práci, je bytost mravní a sociální.

Národohospodáři liberalističtí i socialističtí pessimisté také vytýkali ve svých teoriích mzdových, že hranice mzdy za práci, za toto zboží, jsou určeny neúprosnými zákony hospodářskými, hlavně nabídky a poptávky, a že mocenským tlakem, mocenskými poměry, vůlí pracující strany nemohou se měniti; a přece je nesporné a zkušenost ukázala, že organizace dělnické a jejich mocenský tlak v demokraciích působil na zvyšování mezd už tím, že zaměstnavateli omezil nabídku pracovní nebo se stal přímo pánem nabídky na trhu pracovním (pevné organizace typografů na př., nebo jiných, kvalifikovaných odvětví).

Marxism ostatně sám celý je vědeckou koncepcí dynamickou, která právě svou programovou částí, výzvou k proletariátu, se stala i hospodářským a sociálním činitelem.

Dnes už národohospodářské teorie mzdové přijímají výsledky tohoto fakta a připouštějí (na př. teorie mzdy sociální), že mocenský vliv mění výši mzdy v určitých hranicích shora zmíněných, a to je pole již široké.

Vlastnická teorie mzdová neurčuje sama výši mzdy, ale odstraňuje v sobě nadřazenost kapitálu nad lidskou prací; výši vlastnického spolupodílu na výrobě (mzdy) stanoví v nejnižší hranici účelová část téže teorie, která podrobněji vyšetřuje a určuje faktory *sociálního mzdového minima*, kdežto liberalism a kapitalism na příklad znal mzdové minimum jen individuální. Největším zločinem kapitalismu a příčinou mnohých jeho krisí je odloučení výroby statků od jejich sociálního určení; to se jevílo i v kapitalistických teoriích mzdy, která je takovou cenou práce, cenou určovanou zákony nabídky a poptávky. Odpovědí na tuto kapitalistickou definici byla na př. Lassalova zoufalecká teorie

železného zákona mzdového, jímž kapitalista držel pevně dělníkův krk i svíral řemenem žaludek.

Krise kapitalistické výroby, sociální revoluce ruská a především nadvýroba, která se nemůže umístiti, poněvadž není kupní schopností těch, jímž je určena, nutí však železnou silou kapitalistické síly, aby opouštěly své anarchické odloučení od sociálního účelu výroby. Tak v některých kapitalistických podnicích (Ford, Baťa) mění kapitál z vědomé vypočítavosti svůj starý cíl: maximum zisku a tvoření nového kapitálu a přibírá na sebe sociální funkci: funkci služby. Heslo: náš zákazník, náš pán je sociálnější proměna kapitalistického údobí prvního, kapitál zde vědomě se přibližuje svému sociálnímu účelu, byť z pohnutek ještě kapitalistických, racionalisačních, což je dnešní fáse zralého kapitalistického období. Z tohoto období pak je už bližší vzdálenost k ideálu sociálnímu: aby veškerá výroba sloužila svému pravému účelu: člověku a společnosti, a to nejenom v závěrečném výsledku, zpřístupnění výrobků všem konsumentům, (což se snaží úspěšně uskutečnit na př. Baťa, Ford a jiní), ale i v celém výrobním procesu, zajištění sociální mzdy a blahobytu dělnictvu, na výrobě zaměstnanému. Vymoženosti techniky na jedné a mocenský tlak uvědomělého dělnictva na druhé straně přibližují zde dobu sociálního vyrovnání: dostatečné množství výrobků obecně přístupných a určitý průměrný stupeň blahobytu, zajištěný pro všechno obyvatelstvo.

Tento ideál zřejmě není koncem, nýbrž splněním nutných hmotných a sociálních podmínek k mravnímu zdokonalení člověka, neboť k růstu mravnímu, k rozvíjení všech sil lidské osobnosti, k účinnému pěstování ctností je i podle církevních sociálních učitelů (sv. Tomáše Aquinského) třeba určitého stupně blahobytu hmotného. Jak mám konat na př. skutky tělesného milosrdenství, když není z čeho? Tak je zdůvodněna i instituce soukromého vlastnictví.

Jaké je ono minimum mzdové, minimum podílu na spoluvlastnictví vyrobených statků podle účelové teorie mzdové?

Je určeno přirozeným právem každého člověka zachovávatí svůj život a své zdraví a náboženskými povinnostmi v jeho rodině: míti děti a starati se o jejich křesťanskou výchovu a hmotné zabezpečení. Aby tuto povinnost s úspěchem mohl plniti, potřebuje každý jednotlivec za svou práci míti dostatečnou odměnu, mzdu, přiměřenou životním podmínkám a společenskému prostředí.

Socialismus, aby zvýšil reálnou mzdu, po-

hodlí a hmotnou úroveň dělníkovu, doporučoval zmenšení nabídky na pracovním trhu, omezování porodů a svobodu žen v odstraňování klíčícího života. Je to požadavkem všech socialistů, ale i materialistické buržoasie.

Poněvadž katolická morálka zakazuje zabíjení plodu a mítí dětí a vychovávatí je křesťansky jest jí vůbec základním účelem manželství, dává dělníkovi a každému člověku i morální právo žádati za práci mzdu, umožňující splnit tuto povinnost. Odtud proti liberalistické zásadě, že dělníkova síla je zbožím, koupené na pracovním trhu, a že rodina je soukromou záležitostí majitele pracovní síly, staví křesťanský program sociální požadavek rodinné mzdy a podrobuje tak liberalistickou trhovou teorii: za stejnou práci stejný plat, sociální účelové korektury. Středem sociálního života je člověk a uspokojení jeho potřeb přirozených i mravních.

Povaha mzdy i spravedlivá výše její jsou zde vyvozeny z přirozených i mravně náboženských a životních povinností dělníka, pracujícího za mzdu. Z této spravedlnosti pak plynou podstatné konkrétní požadavky reformní v dnešním společenském a sociálním prostředí, které je možno shrnouti v tyto základní:

1. *právo na práci;*
2. *právo na ochranu života a pracovní schopnosti během výrobního procesu;*
3. *právo na určitou výši mzdy, odpovídající sociálním a mravním povinnostem dělníka.*

Z prvního plynou všechny požadavky dělníků: aby dostali práci, aby byla podporována sociální opatření, zprostředkující a umožňující zaměstnání; boj proti nezaměstnanosti a požadavek podpor v nezaměstnanosti. Stupeň těchto požadavků je různý; zde rozum, technika a organizace výroby mají hlavní roli.

Druhý požadavek je prováděn systémem pojištění proti úrazu, nemoci, invaliditě a stáří; zákonodárstvím na ochranu zdraví a bezpečnosti při práci; stanovením doby pracovní a zvláštní omezení její u dětí, žen, matek.

Třetí právo vymáháno bylo stávkovým bojem, omezováním pracovní nabídky, pevnou organizací odborovou, kolektivními smlouvami a všechno to dohromady politickou mocí dělnictva a tlakem jejím, pokud vůbec moc politická a státní mohou hospodářský život spoluurčovat.

Sjezd křesťanského dělnictva československého dne 6. července 1929 v Praze vyslovil jako svůj akční konkrétní program pro nejbližší dobu tyto požadavky:

1. aby byl zákonem upraven pracovní klid o svátcích a památných dnech státních, kdy ve

státních úřadech a podnicích je klid, avšak v továrnách se pracuje;

2. aby byly nově zákonem zvýšeny státní příspěvky k podporám v nezaměstnanosti, vypláceným odborovými organizacemi dělníckými (t. zv. gentský systém podpor v nezaměstnanosti);

3. budiž doplněn zákon o závodních výbo-rech, to jest zesílena spoluúčast dělnictva na řízení výrobního procesu v průmyslových podnicích;

4. budiž zákonem zaručen podíl dělnictva na čistém zisku podniků a

5. zákonně budiž nařízeno povinné členství každého námezdně pracujícího jedince v odborových organizacích dělníckých.

K tomu v jiných resolucích křesťanského dělnictva bývá žádána: kodifikace veškerého ochranného pracovního a pojišťovacího zákonodárství v zákoník práce a zřízení komor práce, jež by byly jakýmsi zastupitelstvem celé třídy dělnické s určitou pravomocí zákonnou a věle-nily tak celé dělnictvo do stavby státní jako podílníka státní výsosti. Je jenom domyšlením tohoto požadavku a věci účelnosti a časové potřeby, žádá-li přebudování jedné ze sněmoven (u nás senátu) na hospodářsko-stavovský parlament s určitou mocí zákonodárnou. Je to doplnění demokracie lineární, demokracií kvalitativní tím, že síly, které za každé formy vládní určují hospodářský a kulturní život ve státě, přímo jsou povolány k řízení státu vedle sněmovny, volené podle všeobecného, rovného práva hlasovacího.

Všecky tyto požadavky plánovitě chtějí tlumiti boj mezi třídními stavy a vyrovnávati jej vzájemným dorozuměním.

Základem a ústředním principem křesťanského programu sociálního je *požadavek spolupráce všech společenských složek a sil a vědomé úsilí o překonávání všech protiv a násilných forem zápasu*. Je to zásadní stanovisko proti třídnímu boji. To ovšem neznamená, že by existenci třídního boje (byť ne ve formě tak jednoduché, jak to Marx viděl) křesťanská nauka sociální popírala. Třídní boj skutečně v materialistické společnosti jest a bytostně býti musí, jakmile některá ze složek, tříd, vidí nejvyšší zákon života v maximu svého prospěchu, bez ohledu na druhé. Mezi materialismem dělníka a materialismem kapitalisty, z nichž každý chce bez ohledu na jiné dobýti vrcholu výhod pro sebe, není jiného východiska, než boj, v němž slabší podlehne.

V tom bolševictví komunismu a vykořisťující kapitalism mají pravdu, v tom jsou oba důkazem bankrotu materialistické třídní společnosti,

materialistické filosofie a materialistického kořistného hospodářského systému. Je-li blaho osobní nejvyšším smyslem člověka, je-li smrt jen uvolněním skladby chemických součástí těla, rozpadem hmoty a transformací její, není-li Boha, pak osobní prospěch právem je nejvyšším impulsem jednání a omezení volnosti vykořisťovat druhé plyne jen z chytrosti, z nutnosti hmotné a vnější. Kapitalism byl nevěrou a materialismem boháčů, bolševism nevěrou a materialismem proletářů. Zde nemůže býti jiného východiska než třídní boj: násilné držení proletářů mocenským aparátem státu v porobě nebo sociální revoluce a vykořistění vykořisťovatelů. To byla ideologie kapitalismu předválečného a je ideologie bolševictví.

Nový kapitalism.

Světová válka, jejíž duchovní revoluci a převrat jsem nastínil v kapitolách předcházejících, znamená veliký obrat i v životě hospodářském, v hospodářském vývoji světa. Duchovní proudy a hospodářské formy životní jsou vždy v harmonickém vztahu a souvislosti, poněvadž to jsou jen různé projevy téhož člověka a téže společnosti.

Největším viditelným projevem této změny je rozdělení socialismu světového na bolševictví a reformní socialism, na dva proudy, z nichž jeden se blíží k spolupráci s kapitalismem, zatím co druhý mu vypovídá boj na život a na smrt. A tomuto procesu současně odpovídá změna i ve světovém kapitalismu, jehož část vědomě běře na sebe funkci sociální a snaží se o vyrovnání třídní. Je to proces nutnosti na obou stranách, počavši z materialistického egoismu, jenž volí menší zlo, ale přece svým výsledkem, požadavkem a vůlí k spolupráci, nabývá významu mravního, a tím pak také sám vyvolává odůvodnění nejen hospodářské, ale i mravní.

Jak světový kapitalism se ve své části po válce proměňuje, jak nabývá nových, sociálnějších forem, při trvajícím materialistickém dosud základu, to dobře popsal americký národohodopodár Edward A. Filene z Bostonu.*)

Kdežto kapitalism starý ve svém barbarském údobí šel za nejvyšším ziskem, takže prodával za nejvyšší dosažitelné ceny výrobky těm, kdo mohli vysoké ceny platit, tedy poměrně užší vrstvě buržoasní, jde nový kapitalism za týmž cílem metodou jinou: Snížením cen obrací se ke konsumu co nejširšímu a aby zvýšil počet jed-

notlivců, koupě schopných, je i pro vyšší mzdy dělnictva, zkrácení pracovní doby a stoupající životní úroveň všeho obyvatelstva. Edward A. Filene vysvětluje psychologii nového kapitalismu takto:

„Není to z toho důvodu, že by nějaký křikozák obrátil naše kapitalisty a přiměl je k tomu, aby se zřekli ziskových ambicí, anebo že by lidská povaha stala se méně ziskuchtivou než za starých časů. Nové zásady získávají si půdy, protože jsou v souhlase s novými skutečnostmi, objevivšími se se zkušenostmi se strojovou výrobou. Tento nový kapitalism čeká na zisk právě tak žádostivě jako vždy, ale hledá jej diametrálně opačnými prostředky. Místo nejnižších mezd a nejvyšších cen praktikuje nejvyšší mzdy a nejnižší ceny. Strategie nového kapitalismu pracuje s kratší pracovní dobou a opírá se o princip spolupráce, jež kultivuje a rozšiřuje. Přeje si a pracuje k tomu, aby nejen zaměstnavatel, nýbrž i zaměstnanec prosperoval, ba i konkurent. Jelikož tento nový kapitalism jest výhodnější než jeho předchůdce, možno počítati s tím, že se všeobecně ujme, aniž bude se mu v podstatě rozuměti. Případ není však tak jednoduchý. *Hospodářské myšlení není tak zcela nezávislé na ostatním myšlení.* Názor amerického obchodníka a zaměstnavatele bude do značné míry určován názory amerického lidu všeobecně. Bude zapotřebí mnoho nové výchovy a vyučování, než nový kapitalism dosáhne svého cíle. Bude mu překonati ještě mnohé překážky.

Na štěstí možno spoléhat na podporu odborových sdružení. Původně úkol těchto sdružení byl donutit zaměstnavatele ke zvýšení mezd. Jestliže tito byli k tomu donuceni, vynahradili si ztrátu prostým zvýšením cen. Dělníci brzy poznali, že jejich mzdy nebyly vlastně vůbec zvýšeny, protože nepatrný přídavek byl paralysován zdražením zboží a zvýšením životních nákladů. *Nové odborářství poznalo, že, mají-li zvýšené mzdy míti skutečný význam, musí býti doprovázeny takovým zvýšením výroby a takovými úsporami ve výrobním procesu, že nebude potřeba hledati náhradu za ztrátu zaměstnavatelovu ve zvýšených cenách. Moderní odborářský vůdce chápe tuto zásadu, protože prodával výrobní proces. Od něho nevychází opozice vůči novému kapitalismu.*

Henry Ford znázornil tento nový princip nejradikálnějším způsobem. V praxi demonstroval, že *největší zisk plyne z nejnižších cen*, a že mají-li masy státi se vydatnými kupci, musí se učinit něco, co by jim dalo vydatnou kupní sílu. Jinými slovy, nutno *praktikovati systém*

*) Edward A. Filene, Nový kapitalism. „Zahraniční politika“, roč. IX., seš. 79, 1930. (Přel. Inž. Hanč.)

vysokých mezd. Není správné domnívat se, že mzdy se vyplácejí na vrub čistého zisku. *Jestliže masy nepracují,* nelze vytvářeti bohatství. *Jestliže pracují,* avšak nezvyšuje se jejich kupní způsobilost, jsou na tom stejně tak uboze a celková situace není o nic lepší, protože průmysl může při nejlepším mlít jenom z vody a nikomu nekyne úspěch.“

„Nový kapitalism zajišťuje vysoké mzdy a nízké ceny zboží. Není třeba vyčkávat změny v lidské povaze, aby došlo k prosperitě. O čem snili socialisté, stává se skutkem, třeba jinými metodami.“

Mají-li masy pracovat šestnáct hodin denně, sotva budou z nich vydatní kupci, protože zbývajících osm hodin budou spat. A kdo spí, nemůže kupovat. Mají-li si koupit automobil, musí mít také čas, aby v něm mohli jezdit. Mají-li kupovat přijimače, musí mít čas na poslouchání programů. Chce-li se od nich, aby kupovali ještě něco více než živobytí, útulek a oděv, musí mít s dostatek volného času. A nový kapitalism trvá na tom, aby dělník měl volný čas a mohl jej volně využít. To je smysl osmihodinového pracovního dne, pětidenního týdne a kratšího a kratšího počtu hodin, strávených v některých racionalizovaných podnicích. S tím souvisí též vzrůst kulturních tužeb mas po lepších věcech spotřeby, po umění. Roste poptávka nejen po zboží užitečném, nýbrž i po zboží krásném. Po prvé v historii lidstva volný čas a luxus má možnost dostat se i ke dřívím dosud chudých mas a po prvé jeví se na obzoru možnost masové kultury.“

Tímto způsobem čistě utilitaristicky vysvětluje Edward A. Filene proměnu kapitalistické ideologie světové, aniž by opouštěl základní materialistický názor. Součástí kapitalismu starého typu, který byl hnací silou mezinárodních konfliktů a vyvrcholil ve světové válce a sociální revoluci sovětské a jehož se dosud drží, podle autora, na 80 procent podnikatelů, byl právě imperialism průmyslový i státní a určitá morálka, z těchto hmotných sil vyvěrající. Americký národohospodář líčí proměnu i těchto faktorů, zase aniž by opouštěl takřka marxistickou základní thési o ideách, které jsou emanacemi hmotného stavu lidské výroby a dospívá k tomuto rozboru pacifických a demokratických tendencí nového kapitalismu, jehož nositelem podle něho jest asi pětina dnešních kapitalistů:

„Věřím v úspěch odzbrojovacích snah. Nejsem však natolik slepý, abych neviděl, že všechna tato hnutí nikam nepovedou, jestliže hospodářské mozky světa nepochopí, že cesta k prosperitě

jednoho obchodního odvětví a jedné národní skupiny vede pouze přes prosperitu všech podniků a všech zemí. Až tento nový kapitalism bude pochopen majoritou lidstva, válka stane se skutečně nepravděpodobnou. Nepravděpodobnou proto, že většina uzná, ať doma nebo za hranicemi, že nejjistější cesta k úspěchu a zisku jde přes maximum hospodářských služeb pro každého. Prozatím jest potěšitelné, že nové metody není třeba nijak zvláště propagovati, že se doporučují samy.“

A na konec líčí i mravní a ideovou nadstavbu nové budoucí éry kapitalismu světového v těchto humanitních obrysech:

„Lidská morálka, náboženství a vztah člověka k bližnímu byly vždycky spoluurčovány jeho hospodářským stavem. Když závisel převážně na instituci rodiny, pěstovaly se rodinné ctnosti. Vztah jeho ke členům ostatních rodin mohl při tom býti úplně barbarský. Když obchod sblížil tyto rodiny, vznikly nové pojmy o morálce a když rozvoj obchodu napomohl ke vzniku států, vznikla morálka, která zase odpovídala tomuto novému stavu. Vlastenectví stalo se dominujícím náboženstvím, a ač oficiálním náboženstvím bylo universální bratrství, národní válečníci byli vždycky slaveni jako největší hrdinové a velikost byla měřena tradičně ve smyslu schopnosti uvalit vlastní nadvládu na jiné. Jen při moderní vědecké hromadné výrobě stává se samozřejmostí, že obchod nesmí nikomu upříti svého dobrodiní, má-li mít k dispozici spotřebitele, vládnoucí zdatnou nákupní silou a žijící ve všech odbytích světa. Teprve v této druhé průmyslové revoluci za našich dnů vidíme jasně, že člověk nebo národ jest tehda veliký, jestliže jest služebníkem všech.“

Tento výklad mravních ideálů doby, vychází tedy nikoli z náboženského chápání smyslu a účelu životního, nýbrž z užitkové, materiální nutnosti společenského života, jak jej stvořily nové výrobní metody, umožněné velikým pokrokem techniky průmyslové. Přes tuto základní odlišnost dospívá přece byť z důvodů racionálních, hmotně užitkových k závěrům, jež samy o sobě nejsou již protináboženské, byť byly nenáboženskými. Ideál služby tak, jak jej vyjadřují Ford a Baťa a jak jej E. A. Filene přenáší do prostory styků mezinárodních, všelidských svou větou: „člověk nebo národ jest tehda velikým, jestliže jest služebníkem všech“, jest vyvozen z potřeby maxima zisku a užítku, ze sobectví a liší se vnitřně negativností svého elektrického náboje, abychom užili výrazu technického, od křesťanské povinnosti služebníků Božích, od křesťanského ideálu služby, kde prvním učiněním

bude poslední, pánem služebník všech. Náboženství humanismu (kapitalistické i socialistické) dospívá v nejvyšších fázích vývoje nevěry k thesím, tak slovně-blízkým křesťanství, aniž by ve své argumentaci muselo se odvolat na metafyzický smysl a účel lidského snažení na zemi, aniž by muselo vyjít z Boha a k Němu; vystačí s materiálním základem a smyslem života a egoismem jako hnací silou lidského vývoje.

Reformní program čsl. sociální demokracie.

Vzdal se katastrofální ideologie násilné revoluce. Uznal soukromé vlastnictví. Vyslovil se pro spolupráci dělnictva s podnikatelem. Sociální otázku prohlásil také za otázku mravní.

Pozorujme nyní, jak toutéž cestou se ubírá od marxistického svého základu reformní socialism, jenž se od komunismu prudce odlišil uznáním jak pokroku kapitalistické výroby a revisí třídního boje, tak uznáním a účastí na vládě ve státě této kapitalistické etapy i s jeho ideologií demokracie a mezinárodního pacifismu. Koncem září a v říjnu roku 1930, tedy v téže době, konaly se tři sjezdy stran druhé internacionály: československé sociální demokracie, německé sociální demokracie v ČSR. a anglické Labour Party. Tyto tři strany, národnostně i sociálně tak typické, všechny tři vyslovily jasně tendenci srůstání socialismu s novým kapitalismem. Nejklasičtěji vyjádřil *revisi hlavního marxistického poznatku a požadavku: třídního boje* ve své sjezdové řeči ministr zásobování Rudolf Bechyně, postaviv marxistickou teorii proti denní praxi socialistické s uznáníhodnou otevřeností, a ukázav tak naprostý rozdíl metod reformního socialismu a světového komunismu bolševického. Ve své sjezdové řeči*) pronesl Bechyně toto klasické kredo reformního socialismu:

„Veliké skupiny i v buržoasním táboře začínají nahlížeti, že z dnešních zmatků, z dnešní nemohoucnosti hospodářské najde se východisko jenom *v hospodářství plánovitém*; a socialismus po své hospodářské stránce není ničím jiným, než účelným hospodařením a účelnou distribucí podle plánu. Naším úkolem je, *aby toto hospodářství podle plánu nedálo se podle hledisk a interesů kapitalistických, nýbrž aby se dalo v zájmu celku, t. j. demokraticky.*

Říkám: v zájmu celku. Proč v zájmu celku?

My jsme přece

proletářská strana socialistická,

proč se máme starati o celek? Proč nemluvíme jen o zájmech pracující třídy? Nejméně 2/3 národa této republiky náleží k proletářské třídě, nemluvě ani o třídách poloproletářských. Náš úkol agitační a organizační je stále ještě nedostatečně splněn, abychom tuto třídu proletářskou naplnili duchem třídního uvědomení, abychom jednotlivé skupiny proletariátu připojili k socialistickým stranám tak, aby celá tato ohromná kompaktní masa vedla s námi politický zápas, který podle staré socialistické terminologie nazýváme zápasem třídním. Ano, my jsme třídní stranou, děláme třídní politiku — a přece mluvíme o celku.

Rád bych při této příležitosti ukázal několika příklady, jak ta naše teorie třídního boje a naše

politika třídního boje vypadá v denní praxi.

Sestupme především do továrního podniku, do této prabuňky kapitalistického řádu. Tam se sdružili dělníci ve skupině svého odborového svazu, tedy zase v prabuňce, abych tak řekl, třídního dělnického boje. Tu stojí docela nahý zájem kapitálu a proti němu na druhém pólu docela nahý zájem práce, zde dělníci, tam buržoasie. Je velmi přirozeno, že ta skupina dělníků odborově organisovaných a naplněných duchem socialistického myšlení stará se napřed a hlavně o své nejživotnější zájmy, o svou mzdu, o pracovní dobu, o své právní a morální postavení v závodě. Ale se vzrůstem organisace a dělnického vzdělání všeobecného dostavuje se chvíle, kdy dělníci rozšiřují svůj obzor. Ne, že by opouštěli to, co tvoří jejich hlavní úkol, totiž zápas o dělnickou mzdu a o speciálně dělnické zájmy, ale jejich obzor se rozšiřuje. Oni vidí, že vedle těchto sporných zájmů mezi dělnictvem a zaměstnavatelem jsou také ještě záležitosti, které je *nevrhají přímo do zápasu s podnikatelem.*

Dělník vidí, že také on a nejen kapitalista má zájem, aby továrna byla zaměstnána, aby měla práci a odbyť, dělník vidí, že velmi mnoho záleží na tom, jak je továrna technicky a komerčně organisována, vidí, že velmi mnoho na tom záleží, zdali je továrna schopna konkurence, jaké má podmínky úvěrové a ostatní, zkrátka, dělník vidí: ten závod jest těleso, v němž musím zápasiti o svou mzdu: ale v dnešním hospodářském řádu *celý ten závod je záležitostí nejen kapitalisty, nýbrž také mojích.* Továrna není jen komín, nejsou jen ta vrata a jen ten podnikatel, to jsme také my, dělníci.

*) „Právo lidu“, 28. září 1930 (č. 229).

My, kteří zasedáme ve vládě a celá řada poslanců zažili jsme ohromnou řadu dělnických deputací, které k nám přicházejí, nikoli v záležitostech své mzdy — to si vybojovávají svými odborářskými prostředky — nýbrž přicházejí k nám intervenovati a všímají si toho, jaký bankovní úrok musí platiti jejich podnikatel, jak to stojí se státními dodávkami pro toho kapitalistu atd. a od nikoho si tito dělníci nedají namluviti, že jednájí v zájmu kapitalisty. A oni jdou dále; vidí, že ne jedna textilní fabrika, ne jedna sklářská pec, ale celé odvětví textilu a sklářství nalézá se v krizi, a nakonec mají zájem o celé hospodářské ústrojí a jeho potřeby.

Nebo jděte do obce, do této prabuňky státu a uvidíte tam totéž. Máme řadu sociálně demokratických starostů a radních a tito naši funkcionáři, cítíce se zástupci proletářské masy, která je tam vyslala, konají svůj úkol. V politickém životě stojí často v čele a často jsou i iniciátory veškerých zápasů, které strana podniká. Na půdě obecní politiky starají se všemožně, aby ulehčili život těch nejchudších lidí, kteří je zvolili. Oni zařídili celou řadu opatření hygienických a sociálně politických, oni se starají o nezaměstnané v rámci své kompetence a možnosti, starají se o vyživování školních dětí, vůbec péče o děti hlavně proletářské tvoří velkou kapitolu naší komunální politiky. Naši sociálně demokratičtí starostové a radní starají se zkrátka o záležitosti těch nejmenších, nejchudších, o záležitosti proletářů a vedou ten proletářský zápas třídní těmi prostředky, které mají k dispozici na půdě komunální politiky.

Ale, soudruzi a soudružky, *vedle toho a k tomu mají také zájem o obecní celek, o záležitosti, které nejsou přímo záležitostmi proletářské třídy. Běží jim o rozkvět a blahobyt celé obce.* Tvoří jejich i naši pýchu, když za jejich vedení dovedli rozkvět takových obcí uspíšiti, když pracují na tomto poli s větším zdarem, nežli jejich vlastenečtí předchůdci. Tedy zase jenom nejen proletariát, zase celek. Je to právě náš socialismus, který zabraňuje, aby se z třídního dělnického hnutí stala žumpa stavovského sobectví. To je právě náš socialismus, který nám dovoluje velký pohled na celek, na lidskou společnost, na celek národní v našem měřítku, který nám ukazuje jeho potřebu a který nás uschopňuje, abychom, *ačkoli jsme stranou třídní, stranou třídně bojující, měli smysl pro celek, pro jeho potřeby a abychom se také v tomto smyslu mohli uplatniti.*

Co platí o továrně, co platí o obci, to platí také o státu. Po celá tři léta, co jsme byli v opozici, jsme hlásali — a lid nás slyšel — *že stát není jenom záležitostí podnikatelů, velkostatkářů, bankéřů, sedláků a kněží, že*

stát je také a především záležitostí dělnickou.

Naším kompasem ve státní politice tak jako v obcích a v továrně je zájem pracující třídy. Ať podnikáme cokoli, vždycky zkoumáme, jak by průběh účinků toho či onoho zákona, toho či onoho administrativního opatření zasáhl do života pracující třídy. Ale my se nechceme, nemůžeme a nesmíme omeziti pouze na politiku sociální, která se týká dělnické třídy. *Ve státě není nic, co se nás netýká; všechno se nás týká, všechno musí býti předmětem našeho zájmu, všechno musí býti předmětem naší pozornosti, všechno musí býti předmětem našeho vlivu.* V tom smyslu jsme stranou státní.“

Citují v plné šíři logický myšlenkový pochod reformního socialisty; na něm je vidět úplnou příbuznost myšlenkovou i výslednou s tím, co jako nový kapitalism vylíčil dříve uvedený Edward A. Filene. Bechyňovo kredo není jen osobním jeho vyzváním, jak svědčí text programu sjezdem schváleného i sjezdové výsledky obou dříve jmenovaných socialistických stran. Srůstání socialismu s novým kapitalismem je zde nade všechno jasné a proniká zřejmě i v programu strany, který se přece snažil i slovně i obsahově z marxismu zachrániti, co se dalo.

V prohlášení zásad XVI. sjezdu přímo se uznává soukromé vlastnictví všeho druhu, pokud není nástrojem vykořisťování práce druhých: „Československá sociálně demokratická strana dělnická usiluje proto o přestavbu stále zhubnější kapitalistické soustavy výrobní v soustavu socialistickou, v níž by nebylo námezdního poměru a soukromého vlastnictví výrobních prostředků, *pokud by jich mohlo býti používáno k vykořisťování člověka člověkem.*“ A dále přímo: „Zájem dělnické třídy je zároveň zájmem malých živnostníků a malých zemědělců, *kteří mohou naléztí ochrany svého malého vlastnictví, sloužícího k obživě vlastní a rodiny,* před přemocí kapitálu pouze v takto změněném společenském řádu.“

Otevřené uznání soukromého malého majetku pozemkového, domovního a živnostenského, znamená uznání široké stabilizační vrstvy občanské a přijetí části občanského řádu sociálního sociální demokracií. I zde tedy srůstá socialism se společností občanskou, s tím, co bylo nazýváno drobnou buržoasií. Je tím přijat z

části i individualistický ideál této společnosti, vyjádřený nejlépe anglickým „můj dům, můj hrad“ a tento ideál nepřímě postaven před oči dělnické třídy, širokou cestou do občanské společnosti vedené.

Konkretní, akční program strany sociálně demokratické staví podobně jako křesťanský program sociální mosty mezi dělnickou třídou a ostatní společností a v seznamu požadavků XVI. sjezdu čteme všechny požadavky sjezdu křesťanského dělnictva z roku 1929, o celou řadu podrobnějších ještě rozvedené.

V oboru hospodářské politiky žádá program na příklad: 1. kontrolu kartelů, trustů, akciových společností, 2. zřízení komor práce i organisované spotřeby s obdobnou pravomocí, jakou mají veřejnoprávní korporace podnikatelů (obchodní a živnostenské komory a zemědělské rady), 3. spoluúčast zaměstnanců na hospodaření podniků vybudováním závodních rad a výborů, nadaných potřebnou pravomocí.

To jsou všechno požadavky, které mají tlumiti a odstraňovati třídní boj, nebo aspoň vylučovati násilné jeho formy a upevňovati tak společenský mír a vyrovnání. Jsou to požadavky solidaristické povahy.

V oboru ochranného zákonodárství pak žádá program: 1. sjednocení zákonodárství ochranného a pojišťovacího, jednotný kodex práce a sociálního práva; 2. maximální 40hodinový pracovní týden a nejméně 36hodinový týdenní klid práce; 3. prodloužení zákonných dovolených, zvýšenou ochranu mladistvých do 20 let, ochranu proti výpovědi z práce za nemoci; 4. mzdu, zaručující náležitou životní úroveň zaměstnanci a jeho rodině (t. zv. rodinná mzda); 5. závaznost kolektivních smluv; 6. rozšířenou pravomoc závodních rad; 7. rozhodčí soudy mzdové a pracovní a 8. řadu požadavků pojišťovacích proti všem úrazům a nezaměstnanosti.

V těchto všech konkrétních požadavcích těžko najíti něco, co by ne sice duchem, ale konkrétně nebylo přijatelné každému křesťanu. Podobnost a častěji shoda s křesťanským programem sociálním je zde evidentní a je jen věcí času, zdokonalení techniky výrobní a možností státně finančních, aby tyto požadavky mohly být uskutečněny.

Sociálně demokratický program XVI. sjezdu se marxismu ovšem v teorii nevydává, je však rozpůlen hlubokou puklinou, zející mezi teoretickou, úvodní částí programu, kde jsou prohlášeny zásady, a mezi praktickou, konkrétní částí druhou, která shrnuje faktický postup strany v prvním dvanáctiletí republiky a popi-

suje skutečnou cestu praxe socialistického hnutí dělnického.

Zásadová část programu s největším úsilím zachraňuje základní thesi marxismu o postupující koncentraci všech výrobních prostředků do rukou početně malé třídy kapitalistů. „Vláda nad výrobou dostává se na jedné straně do rukou stále užšího kruhu osob a na druhé straně vzrůstá počet těch, kdož mají pouze svou pracovní sílu a musí ji prodávati majitelům výrobních prostředků, kteří zejména za moderních způsobů racionalisované výroby tuto pracovní sílu bezohledně vyčerpávají, ničí, a vrhají stále větší masy dělnictva do nezaměstnanosti. Drtíva tíha těchto poměrů roste.“

Teď by se mohlo čekat pokračování, že kapitalistická struktura a výroba sama ze sebe spěje ke katastrofě, historicky nutně, neodvisle od vůle kohokoli... Avšak ne. Zde sociálně demokratický program, zachrániv základní praemisu marxistického proroctví pádu kapitalismu, rostoucí koncentrací výrobních prostředků, utíká už od závěru Marxova a marxistů. Slovně se sice ještě drží proroctví zhroucení kapitalismu, ale věcně už nevěří v katastrofu, nýbrž volnou vývojovou proměnu dnešních kapitalistických forem výrobních: „Tím se počíná velký historický proces, jímž se zruší nynější odloučení pracující třídy od vlastnictví výrobních prostředků. — Proto pracující třída musí podporovati a urychlovati vše, co vytváří podmínky pro kolektivní formy výrobní, ať státní, samosprávné, družstevní, nebo smíšené.“

Zde program prozrazuje, že nevěří, že koncentrace vlastnictví všech výrobních prostředků a kapitálu se všeobecně opravdu děje do rukou malého počtu vlastníků a i kdyby tomu tak bylo, že to ještě nevěští příchod socialistické společnosti.

Marxism v zjištění koncentrace výrobních prostředků, má částečně pravdu, pokud jde o hlavní produkty hromadné výroby průmyslové; zde koncerny a trusty světové soustřeďují výrobu v rukou málo společností, ale v zemědělství místo koncentrace naopak všude je vidět dělení půdy na malé jednotky a také nelze dokázat, že kapitál světový se soustřeďuje stupňovaně v rukou mála vlastníků. I kdyby tedy třídní revolucí byly průmyslové podniky zespolčenštěny, nenastane žádná společnost socialistická, poněvadž podmínkou prosperity těchto podniků za dnešního stavu technického a hromadnosti výroby je právě způsob, jakými jsou dnes vedeny: racionalisace, hromadnost, kolektivnost výrobků pro kolektivní spotřebu (Baťa, Ford) a co největší snížení výrobních nákladů, a tyto

základy dnešní kapitalistické výroby, tyto podstatné znaky jsou už dnes odloučeny od vlastníků výrobních prostředků, akcionářů, majitelů. Správa podniku, to jest technika a organisace, jíž v čele stojí generální ředitel, nikoli vlastník, to je hlavní rys a to je podstata kapitalistické výroby, kterou vlastník a majitel ať je to kdokoli, nemůže měnit, nemá-li se podnik zhroutit. Nemohl by ji změnit, neměla-li by klesnout výroba, ani vítězný proletariát. To je přece vidět v sovětském Rusku, kde systém výroby je úplně kapitalistický svou organisací a metodou, i s tím systémem námezdní práce, ač je všecko v moci teoretiků marxismu.

Sociálně demokratický program to ví, a proto mluví o počínajícím historickém procesu, v němž teprve pracující třída musí podporovat a urychlovat podmínky kolektivní formy výroby a uvádí hned příklady podnikatelských forem: státní, družstevní, samosprávné (obecní) a smíšené, což znamená, že výrobu na př. dolů řídí správní rada, v níž jsou akcionáři, technické a obchodní vedení, zaměstnanci a konsumenti. To je styčná plocha nového kapitalismu a reformního socialismu. Tedy už nikoli jenom státní, kolektivní vlastnictví, které měl na mysli původní marxismus a který uskutečnilo sovětské marxistické Rusko, nýbrž *spolupráci socialismu a kapitalismu, jehož výrobní dokonalost a technika musí být pro kolektivní formy výroby udržena.*

Sociálně demokratický program tedy výslovně přijímá tuto spolupráci s kapitalismem jako jeden způsob výroby kolektivní, vedle státní a družstevní, chtěje zachránit velké dědictví kapitalismu v jeho vysokém stupni technické dokonalosti: hromadnou a lacinou (to jest všem přístupnou) produktivnost, kteréžto podmínky musí mít i výroba společnosti nekapitalistické. S tímto měřítkem také jde na kolektivní výrobu družstevní a družstevnictví vůbec. Odtud vycházejí, zbortil revisionista a družstevní teoretik Fr. Modráček, i demokrat Bechyně marxistickou podlahu programu novým, nemarxistickým požadavkem, vloženým přímo do prohlášení zásad: „*Úsilí o novou organisaci společnosti, ještě více však o její budování a udržení, vyžaduje člověka zdravého, mravně odpovědného a ukázněného.*“

Toto veliké novum, že nová společnost vyžaduje mravní vzestup lidí, nestačí zeslabiti dodatek: „Strana bude z těchto důvodů bojovati proti všem neblahým zjevům a zlořádům, jež vyrůstají z kapitalistické soustavy výroby a ničící mravní a tělesné síly pracující třídy“, třebaže tento dodatek chce zachraňovati marxistickou

thesi, že všechny špatnosti a zlořády proletariátu jsou produktem jenom kapitalistické soustavy a nikoli také lidí.

Poznatek potřeby mravní odpovědnosti a mravního vzestupu každého člověka vyplynul z poznání a zkušenosti v družstevní výrobě, která je těžší a složitější než kapitalistická, poněvadž organisuje z kolektivní vůle a odpovědnosti, co kapitalistická výroba diktátem shora a materiálním nátlakem.

Senátor František Modráček vyložil přímo*) empirický vznik tohoto programového prohlášení z družstevní praxe. Družstevní podnikání, má-li prosperovat (to jest plnit tu funkci produkční pro lid jako kapitalistická výroba, tedy soutěžit s ní), musí bráti do výrobních družstev jen lidi vybrané, vědomé své odpovědnosti, lidi, jimž může být odpovědnost svěřena a nikoli kohokoli z massy t. zv. proletariátu. Dělnické družstevní pekárny pražské berou za členy zaměstnance až po dvou letech zaměstnání, tedy vyzkoušené, až se přesvědčí, že tu pracovní funkci, kterou v kapitalistickém podniku musí plnit z donucení, ze strachu před propuštěním, budou plnit ze své vůle a odpovědnosti. Dnes podle Modráčka je už dosti velký okruh dělnictva, zralého pro hospodářskou demokracii, pro kolektivní formu výroby a pro odstranění námezdního systému. Ale celek zralý není. Přeměna kapitalistického řádu nemůže být uskutečněna jen koncentrací kapitálu a dobytím moci nad ním, nestačí jen třídní boj a odstranění úzké třídy kapitalistů; hospodářská demokracie předpokládá, nemá-li kolektivisace výroby znamenat zhroucení její, ještě něco více než hmotnou moc, předpokládá zralost lidí, mravní zralost. Nejsou-li masy zralé k dobytí a převzetí moci a výroby, nastane, převezmou-li revolucí moc, hospodářská diktatura ve jménu proletariátu, nikoli hospodářská demokracie.

Modráček, podobně jako de Man postoupil tak od kritiky marxismu k přímému protichůdnému tvrzení a poznání: základ všech společenských řádů je kulturně psychologický, nikoli produkt hmotného, hospodářsky výrobního stavu. To není už daleko základního tvrzení sociologie křesťanské, která otázku sociální prohlašuje v základě za otázku mravní. Nutno ovšem připomenout, že názor Modráčkův nebyl v programu, který se přidržel Marxe, přijat; přece však tam pronikl požadavkem mravní odpovědnosti dělnictva v nové společnosti.

*) Přednáška F. Modráčka 23. října „O sociologickém rozboru nového programu čsl. sociálně demokratické strany dělnické“ v zasedací síni min. soc. péče v Praze.

Hluboký rozpor mezi křesťanským poznáním a socialismem trvá. Sociálně demokratický program totiž zvýšení mravní zralosti a odpovědnosti proletariátu očekává jen od vzdělání, od vědeckého poznání a školení, od vzdělávací činnosti; morálku tedy opírá vědeckým poznáním, vylučuje náboženství jako irrelevantní, jako projev subjektivní, jako věc jednotlivcovu; nevidí v něm činitele sociálního a mravního v měřítku kolektivním. Kulturní program výslovně prohlašuje, že dnešní vědecký socialism „je založen na metodách vědeckého poznání a nedbá toho, čeho vědeckými metodami zdůvodnit a vysvětlit nelze.“ Shrneme-li všechny tyto poznatky, vidíme, že sociální demokracie z části pozmenila svůj program od marxismu směrem k těm principům sociálním, které vyzvedla encyklika Lva XIII. o otázce dělnické: ne ovšem v duchu encykliky, ale fakticky, jak to je hlavně vidět na poměru k státu, změně názoru na třídní boj, soukromé vlastnictví, i nepostradatelnost mravních podmínek pro budování demokracie sociální, hospodářské.

Vývoj československé sociální demokracie není vývojem izolovaným od ostatních evropských stran.

Podobnou cestou, jako československá sociální demokracie, jde sociálně demokratická strana německá v Československu, která se vyslovila těsně po české straně pro účast ve vládě a je stranou národně velmi citlivou. A stejně anglická Labour Party na říjnovém sjezdu 1930 vzala za svou státní politiku britského imperia, jdouc za svým cílem přestavby společenské postupnou reformou dnešního řádu, o jehož krizi křičelo v Anglii v době sjezdu bezradné strany i vlády 2 miliony 103.413 nezaměstnaných. Britskou státní politiku přijal sjezd i v otázce odzbrojení i proti indickému hnutí nacionalistickému.

Světový komunism proti všem silám solidaristickým.

Komunistická internacionála, provádějící svou integrální, marxistickou vivisekci na těle 150 milionové ruské říše sovětské, nazývá soubor reformních snah druhé internacionály, jak byly zde demonstrovány hlavně na příkladu československé strany, sociálfašismem. Socialistické strany považují toto označení za potupné, avšak vyloučíme-li z tohoto pojmu násilnictví diktatury státní, nemůžeme neuznat, že byť zvlečeně, postihuje základní rozdíl obou socialistických internacionál a označuje správně fakt srůstání reformního socialismu s nově se utvářející společ-

ností za nové éry kapitalistické výroby, jejíž produkční schopnost, totiž možnost opatření výživu všemu lidu, chce socialism zachránit. Svůj zásadní odpor proti ostatní společnosti světové, v níž reformní socialism přebírá sociologickou funkci liberálních stran 19. století, vyjadřuje komunistická internacionála důsledně v drobné životní praxi všech svých sekcí. Proti dílčím akčním požadavkům socialistických stran, které zesilují svazky mezi dělnictvem a ostatní společností, staví komunism hesla a rozkazy vesměs rozlučující a přetrhávající všechna pouta mezi t. zv. proletariátem a státem a ostatní společností občanskou: činí tak v továrnách, obcích, odborových organizacích, všude. Mezi kapitalismem avšak i občanskou společností na jedné, a komunismem na druhé straně, není smíru. V továrnách označuje komunism ty dělníky, kteří uvažují s Bechyněm o prosperitě tovární výroby jako zaměstnavatel za agenty kapitalistů; zavrhne každé jednání se správou továren a doporučuje vždy boj a stávkou bez ohledu na možnost či nemožnost splnění kladených požadavků; odmítá státní příplatky k podporám v nezaměstnanosti; přeje si zproletarisování dělnictva v kapitalistickém výrobním systému, ne jeho uspokojení; odmítá všechny pokusy dorozumění a smírného vyřizování sporů, rozhodčí soudy, komory práce: krátce chce boj, nikoli smír, revoluci, nikoli vyrovnání, diktaturu proletariátu, ne demokracii.

Živoucím zdrojem komunismu v celém světě je především výrobní anarchie kapitalistického řádu světového. Skutečnost, že celková výroba produktů lidské obživy je větší, než lidstvo stačí spotřebovat, že všude je nadvýroba, ale současně, že miliony lidí ve všech státech se k těmto produktům nemohou dostat, že se nemohou ani dostatečně najíst a obléci a že dokonalost techniky a strojů trvale vyrazuje miliony dělníků z práce a plodí tak chronickou nezaměstnanost ve všech státech kapitalistické výroby — tato skutečnost je objektivním pomocníkem komunistické propagandy.

Prudká světová krise z roku 1930 je způsobena nadvýrobou především obilní, ale i všech produktů průmyslových, pro které není kupců. Ne proto, že by nebylo lidí, kteří by chtěli a potřebovali kupovat, ale že miliony v tomto výrobním řádu nemají zač koupit. Na nabitá skladiště světové výroby dívají se hladově miliony lidí, nemohouce se k nim dostat.

Je to hluboká krise kapitalismu evropsko-amerického a jeho imperialismu z 19. století. Před světovou válkou byl průmysl Ameriky a Evropy zařízen již tak, že mohl uživit a zá-

sobiti celý svět sám. Konkurence jednotlivých kapitalismů státních, byla už jednou z příčin světové války. Celý svět už byl rozdělen v kolonie, expanse evropsko-americká neměla už extensivně kam jíti a síly ty se srazily. Po světové válce technická dokonalost průmyslu mnohonásobně stoupla, produkční možnosti zemědělství i průmyslu se zvýšily a to i přes vyřazení trhu ruského. Potřeba produktů v prvních letech poválečných vyhnala výrobní schopnosti na nejvyšší stupeň racionalisací a novými technickými vynálezy, ale trh, jemuž tato výroba je určena se zmenšuje. Zmenšil se o Rusko, o kolonie britské, kde všude roste samostatný průmysl. Zprůmyslovění všech těchto barevných zemí, Indie, Japonska, Egypta, Číny a především Ruska děje se nezbytně na úkor výroby Evropy a Ameriky, které samy by stačily celý svět zásobiti. Trh kapitalistické výroby zmenšuje se dále o nezaměstnané a polozaměstnané uvnitř vlastních zemí.

Nezaměstnanost v Americe, Anglii, Německu a v menší míře i v ostatních zemích stává se trvalou, neodvratitelnou a armáda nezaměstnaných stává se jakoby novým stavem. A tato armáda, toť kádry komunismu. K nim je obrácena komunistická internacionála, ty mobilisuje všude k revoluci: nezaměstnané, polozaměstnané a všechny ohrožené nejistotou zaměstnání za dnešního výrobního řádu, kdežto reformní socialism vede ty kádry dělnictva a lidí, které stačil zařaditi kapitalism trvale do výrobního procesu a moderní stát do své správní a mocenské stavby.

Pro přehled budtež zde uvedeny (v ročním průměru) číslice nezaměstnanosti hlavních evropských států od roku 1923 do r. 1929, aby bylo vidět, jak pohyb nezaměstnaných se zvyšuje:*)

V Německu bylo nezaměstnaných r. 1923 512.675, r. 1929 už 1,259.328 lidí. Ve Velké Británii a Irsku je nezaměstnanost hrozivě stabilní: r. 1923 1,353.525, r. 1929 1,262.501 lidí. V Itálii roku 1923 246.396, r. 1929 300.788 lidí. V Rakousku r. 1923 109.786, r. 1929 164.509 lidí. V Polsku r. 1923 78.595, r. 1929 129.420 lidí. Trvalé kádry nezaměstnaných objevovaly se i v těchto zemích menších: Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Švýcarsy, Litva.

V Československu šel vývoj poněkud jinak. Největší nezaměstnanost byla roku 1923 a to 207.289 lidí, pak prudce klesla na 96.486 v

roce 1924 a klesala soustavně, takže v roce 1928 dosáhla nejnižšího bodu 38.636 nezaměstnaných. Odtud pak stoupá na 41.630 v roce 1929 a prudce stoupá roku 1930.

V tomto roce ostatně následoval veliký vzestup nezaměstnanosti ve všech průmyslových státech, v Anglii a v Německu na počet kolem 2 milionů a v Americe na číslo kolem 6 milionů.

Světovou krizi kapitalistické výroby, jejíž hlavní znaky jsou nadvýroba a nezaměstnanost, stupňuje plánovitě sovětské Rusko svou dumpingovou politikou vývozní i agitací III. internacionály.

Z této situace nezdá se býti jiné východisko, než přiblížení produkce spotřebě a snad i omezení výroby vůbec. Znamená to konec kapitalistické expanse 19. století, pokud jde o světový imperialism Ameriky a Evropy a konec výrobní anarchie a plánovitě usměrnění výroby pro spotřebu, pokud jde o sociální a výrobní řád uvnitř států.

Touto cestou začíná se ubírat nejen reformní poválečný socialism, jak bylo již ukázáno, ale také všechny solidaristické směry a opět nejen křesťanská nauka sociální, která fakticky není mocenským činitelem světovým. Především tu jde o různé formy hospodářského fašismu, jenž jak v Itálii, tak i jinde se snaží o soulad mezi všemi faktory výroby ve jménu myšlenky národně státního sacro egoismu. Tyto směry jsou ještě poloimperialistické na venek, mimo stát, ale brzdí, pokud to je možno, izolovaně od světového pohybu výrobních sil, třídní zápas uvnitř svých států. V této situaci a chvíli historické, ve vnitřní sociální a hospodářské politice ubírá se často souběžně reformní socialism s fašismem sociálním v konkrétních požadavcích. Národohospodářů, hájících staré liberalistické laissez fair, laissez passé, již není, leda v knihovnách a archivech museí. Jejich místo zaujali fašističtí politikové a strany. Liberalism mizí v propadlišti hospodářském i politickém, poněvadž zbytky individualistické z něho absorbovaly jak fašism, tak reformní socialism, postavivše se rozhodně proti anarchii výroby liberalistické. Komunistická fraseologie, mluvící o sociálfašismu v této dějinné době, nemluví jen agitační frázi, nýbrž postihuje fakt, pozorování určité souběžnosti snah i konkrétních požadavků a činů obou směrů, *chtějících konsolidovati dnešní společnost a dnešní stát: učinit z mas nositele státní myšlenky a representanta jeho výsosti*. Oba dva směry hájí státní kapitalism. Tyto hospodářsky sociální podobnosti jsou podstatnějšími znaky, než politický rozpor: demokracie socialistických stran a diktatury fa-

*) Číslice vzaty ze „Zpráv státního úřadu statistického RČS.“, č. 102, roč. XI. (1930).

šistické, poněvadž oba směry uchraňují dnešní stát od dvou jeho hlavních nebezpečí: fašism chrání stát před anarchií neodpovědné demokracie a reformní socialism před nebezpečím odloučení mas od státu. To je v základě smysl střídání levicových a pravicových vlád ve státech v dnešní době, nebo důvod spolupráce a spoluzápasu v koaličních vládách, kde ani levice, ani pravice nemá sama dosti sil, poněvadž volební řád s poměrným zastoupením jim je nemůže dodati.

S moskevské revoluční věže pozorován, má tedy vskutku ostatní svět při všech svých rozporech (i demokratického socialismu s fašismem) určité podobné znaky a socialistické strany více společných zájmů s ním, než s paličskou, sovětskou výzvou celému světu.

Všecky směry hospodářsko politické se solidaristickými prvky mají v státní politice a v životě hospodářském v tomto poválečném období na rozdíl od světového bolševismu některé stejnosměrné požadavky, z nichž hlavní jsou: vyrovnávání třídního tlaku uvnitř států a zvýšení životní úrovně všech pracujících vrstev. Tyto konkrétní snahy má v sobě jak křesťanský program sociální, tak reformní socialism; jak nový, humanitně demokraticko-pacifický kapitalism, tak sociální fašism. Na této hospodářské cestě vyrovnávací jdou úsek cesty v těchto konkrétních požadavcích rovnoběžně vedle sebe.

Křesťanský program proto, že považuje určitý stupeň hmotného blahobytu (a ovšem nejprve právo na práci) za přirozený prostředek k uskutečnění hlavního cíle svého, jenž pouze přirozenými prostředky dosažen býti nemůže: náboženskou a mravní dokonalost všech lidí v životě v Bohu.

Fašism proto, poněvadž k stabilitě státního řádu a jeho síle na venek potřebuje klid uvnitř. Sociální vzestup pracujících vrstev je pak nejpevnější zárukou tohoto vnitřního klidu i síly státní a také nejlepší hrází proti komunismu.

Reformní socialism proto, že ve zvýšení hmotné životní úrovně a hmotném blahobytu všech vidí uskutečněnu podstatnou část svého programu organizace světové společnosti. Nový humanitní kapitalism proto, poněvadž ve vysoké životní úrovni obecné vidí nejvyšší konsumní schopnost pro hromadnou výrobu všech statků, pokrokem techniky umožněnou a vynucovanou a tedy i maximum zisku. Postupnou ztrátu trhů koloniálních musí nahrazovat expanzí do vnitřního konsumu.

*

Ač hmotný blahobyť o sobě nemůže býti cílem lidského snažení, ač nemůže uspokojit přirozený hlad ducha po dokonalosti, *ač společnost lidská nemůže bez mravního a náboženského růstu jednotlivců dosáhnouti ani hmotně časného svého cíle*, „aby se jí dobře vedlo na zemi“, ač Bůh je posledním a nejvyšším cílem člověka, za nímž se vypíná vrcholné vlnění lidské duše a bez něhož klidu nedojde lidské srdce, přece konání skutků tělesného milosrdenství, přece práce pro odstranění bídy všech, pro slušný hmotný život jednotlivců a rodin, pro zvýšení hmotné úrovně životní, aby se všem dobře vedlo i na zemi, musí býti programem a povinností společenské aktivity katolické, to jest křesťanského hnutí sociálního. Skutky jsou totiž nejlepším důkazem opravdovosti víry.

Na druhé straně ovšem blahobyť sám o sobě žádným cílem křesťanovým býti nemůže a nemůže býti ani prvním cílem států, které trvají hlavně silami mravními. Historické říše se nezhroutily v chudobě, ale na vrcholu bohatství a vnější moci.

V roce 1500. výročí smrti velikého církevního učitele svatého Augustina, který na rozvalinách antického, požívačného a proto i hmotně se zhroutivšího státu snil svůj sen o obci Boží, de civitate Dei, nutí dnešní čas vzpomenouti veliké podobnosti osudu světa pohanského, zavaleného barbary, s moderním řádem, od Boha odvráceným, ježž ohrožuje bolševism a tím více oceniti věčnou pravdu sociálních nauk církve, jejíž království, ač není s tohoto světa, je jediným základem pokoje i na tomto světě. Obraz vládců a států pohanské své současnosti, jdoucí nahoře i dole jedině za hmotným blahobytem, jak jej podal ve své knize*) před půl druhým tisíciletím, je skoro fotografií snah dnešní humanity bez Boha:

„Nestarají se o to, je-li stát špatný a zkažený. Jen když se drží, jen když je bohatý, jen když slavně vítězí, nebo, což jest ještě větším štěstím, jen když požívá v bezpečí míru. Jen když v něm každý může shromážďovati bohatství, které by stačilo každodennímu plýtvání a kterým by si mocní podrobovali slabé. Ať poslouchají chudí bohatých, aby byli syti; a ať zneužívají bohatí chudých k ne důstojným službám, aby tito mohli pod jejich záštitou žítí v bezpečné záhálce. Lid ať tleská nikoliv těm, kteří pečují o jeho prospěch, nýbrž těm, kteří mu zjednávají rozkoše. Nechť se neporoučí nic obtížného, nezakazuje nic nečistého. Nikdo ať není poháněn

*) De civitate Dei, 20. kap. II. kniha. (Marie Baušová: Myšlenky sv. Augustina, vydal L. Kuncič 1930.)

k soudu, leč kdo se dotkne cizího majetku, domu neb zdraví . . . , jinak ať si dělá s kým chce, co chce. Necht' jsou budovány rozsáhlé paláce, necht' je hojnost nákladných hostin. Ať každý, komu je libo a kdo si to může dovolit, dává si ve dne v noci vyhrávati, ať pije, blije a rozhazuje! Ať odevšad šumí tanec, ať bouří divadla hlasy nepočestné veselosti a všemožnou rozkoší, byť byla sebe krutější nebo nemravnější. Ten budiž veřejným nepřitelem, kdo tohoto blahobytu neschvaluje . . .“

Tento obraz společnosti bez Boha, usilující o blahobyt a mír, o nasycení tělesnosti a smyslu, o vyvolávání nových a nových „potřeb“, bez všeovládajícího mravního ideálu a vyššího smyslu lidského života, toť neobyčejná podobnost se snahami egoistického, pacifického nového kapitalismu i humanitního hmotného socialismu, obraz království tohoto světa.

I naši společnost ohrožuje tato socialisace všech neřestí světa boháčů a takovýto obraz blahobytu, toto „spasení těl“, pokud je obsaženo v touze socialismu, nikdy nemůže býti ideálem křesťanského hnutí sociálního, byť za to bylo stiháno výtkou a byť bylo vyhlášováno za nepřitele lidu, poněvadž „toto blahobytu neschvaluje“ . . . .

Ideál křesťanský v dnešní sociální společnosti vyjádřila encyklika Lva XIII. klasickým spojením potřeby starati se o vzestup hmotné úrovně lidu, o určitý stupeň blahobytu jako přirozeného prostředku i k vyššímu mravnímu životu veškeré společnosti, s pravým smyslem lidského života, růstu k dokonalosti mravní:

„Blaho společnosti, poněvadž má býti také, aby se jím stali lidé lepšími, především zajisté jest hledati v ctnostném životě. Nicméně má stát dobře zřízený opatrovati i statků hmotných a zevnějších, „jichžto ke konání ctnosti jest potřebí“ . . .*) Dlužno tedy podporovati vše, co by dělnictvu jakýmkoli způsobem mohlo býti s prospěchem.“ (Enc. Rerum Novarum.)

Snaha o přestavbu společenského řádu, ve kterém by nutné peníze a kapitál nebyl pánem člověka, jak je tomu v kapitalistické společnosti dneška, ale sloužil člověku za prostředek k splnění jeho životních potřeb, nutných k mravnímu a náboženskému růstu osobnosti, vyvolává v praxi a zkušenostech životních podvojnou otázku: Má se především vynaložiti úsilí na přestavbu institucí kapitalistických, na změnu výrobního a organizačního řádu, celého systému výrobně spotřebního a zákonů — nebo je mrav-

ní vzestup a změna myšlení společnosti předpokladem změny kapitalistické soustavy, v zásadě i praxi materialistické a z materialistického názoru životního vyvřelé?

Výlučnost první cesty prohlašuje socialism marxistický a odhazuje jako bezcennou druhou; na suverenitu druhé především ukazuje křesťanství a sociální nauka katolická, aniž by vylučovala první; varuje jen, aby se očekávalo od ní, co nikdy nemůže dát.

Praxe křesťanského hnutí sociálního žádá také, aby byla provedena přeměna institucí kapitalistické výroby a řádu, ale hnutí toto je si vědomo a naléhavě ukazuje, že tato změna sama nové lepší společnosti nevytvoří.

Změna institucí kapitalistických je žádána křesťanskou naukou sociální právě jako výsledek poznání o jejich mravní i sociální škodlivosti. Znovu zde je možno připomenouti poznání sv. Tomáše, že k účinnému pěstování ctnosti je třeba určitých hmotných možností, určitého prostředí a naše zkušenosti i vidění světa nám ukazují, že v určitém systému společenském vyvinouti maximum mravního úsilí a žítí podle toho jest pro průměr lidí, pro každého člověka takřka nemožné.

Uvedu tři příklady. Kdyby někdo vzal doslova příkaz: nezabiješ a miluj nepřátelé své a odmítl jíti do války, o níž nabyt přesvědčení, že je útočně nespravedlivá, bude zastřelen jako zrádce nebo zběh, aniž by s ním státní společnost vešla v hucovskou diskusi a podala mu důkaz, že válka skutečně byla posledním východiskem, když vše ostatní selhalo a že je mravně oprávněná.

Nebo: na velkostatkářském dvoře v ratejnách jsou umístěny rodiny podruhů tak, že jedna od druhé je oddělena nataženou plachtou nebo dřevěným sice pažením, ale přece jenom tak nedostatečně, že několik rodin žije tu takřka ve veřejnosti s ostatními. Je možná v tomto prostředí řádná výchova dětí a pěstování úcty k rodičům, když stačí křičící rozvrat jediné rodiny, aby v dětech ostatních od počátku ničil každé klíčení dobrých mravů a výchovy i kdyby byla sebe lépe vedena, kdyby totiž rodiče na ni měli vůbec čas?

Nebo jiný příklad: Ředitel průmyslového podniku, jenž vidí neodůvodněné zisky akcionářů a nespravedlivě nízké mzdy dělníků, nemůže z tohoto poznání vyvoditi žádného účinného závěru, diktovaného křesťanskou morálkou. Nemůže zastavit vykořisťování dělnictva v jediném podniku, poněvadž by buď tím zvýšil ceny výrobků a zabil tak celý podnik neschopností soutěže s jinými, nebo by snížil výnos podniku na úkor

*) Encyklika sama cituje: S. Thom., De reg. Princip. I., c. XV.

akcionářů, kteří by ho propustili. V určité soustavě společenské nelze tedy vyvinouti s úspěchem maximum úsilí o spravedlnost, jako stejně určité ctnosti neúčinněji pěstovat v určitém prostředí: poctivost jako člen bandy lupičů, dívčí čest jako dívka z nočního baru. Aby ctnost mohla býti pěstována, musí z takové společnosti vystoupiti.

Proč vrcholné ctnosti chudoby, čistoty, poslušnosti, aby nejlépe mohly býti pěstovány, chrání instituce klášterů, zavřených klausurou před úklady světa? Neznamená to sice nikterak, že by v každém prostředí nemohly v určitém stupni účinnosti býti pěstovány všechny ctnosti křesťanské, ale v obecném průměru lidském, při lidské přirozenosti, nakloněné k zlému, je třeba odstraňovati vnější překážky, znemožňující a znesnadňující mravní růst člověka a konání spravedlnosti, pokud a v jaké míře to vůbec je v lidských silách. Je nesporno, že dnešní soustava kapitalistická a její zařízení, založená na nejvyšším zisku, ztěžují a hromadně znemožňují konání individuální i obecné spravedlnosti. Z prostředí této společnosti není možno uprchnout, proto křesťan, i když si uvědomuje hranice možností této snahy, musí aktivně spolupracovat na změně kapitalistické soustavy a celého

systému jejích zařízení, inspirovaných silami ziskuchtivosti a ne sociální spravedlností.

Při tom je si křesťan ovšem vědom, jak marxistická argumentace je v zásadě bludná, když všechno zlo a všechny kazy lidské i utiskovaného proletariátu prohlašuje za plod dnešní výrobní soustavy. Zlo je především v člověku a lidech, poněvadž zlá soustava by nemohla vzniknout, kdyby podmínky a hybné síly její nebyly v lidské duši obsaženy.

Proto nová společnost, spravedlivá ke všem, v jakém stupni to je vůbec možné na zemi, může vyrůstí vybavením maxima mravních sil v člověku a celé společnosti, přesněji řečeno, v co možno největším počtu občanů. Změna kapitalistických nespravedlivých institucí může omeziti a vyloučiti řadu příležitostí útlaku, nespravedlnosti, a zločinu, i když je nad slunce jasnější, že nemůže odstraniti vůli k zločinu a zločin sám a že nemůže sama stvořiti spravedlnost. Proto výstavba nové společnosti, proto otázka sociální není jenom věcí změny dnešních kapitalistických zřízení, ale především otázkou mravní. Svědomí všech lidí musí býti zburcováno k aktivitě, k přeměně kapitalistického zřízení společnosti, a to je úkol křesťanského hnutí sociálního u nás i všude ve světě.

Ant. Novák:

Jak to viděl prostý bráška.

(Z deníku Jana Plášila, dobrovolce sibiřské armády.)

(Závěr „delegátštiny“.)

Červenec 1919.

1. VII. Janin žádá telegraficky o brzkou odpravu legionářů do vlasti. Zachycen byl telegram Benešův, v němž se praví, že ve vlasti plně uznávají naše zásluhy a nežádají dalších obětí. Po podepsání míru s Němci budou pracovati o brzký návrat. Jen abychom udrželi jednotu a svornost a vrátili se co vítězové. Telegram přišel v nejvyšší čas. Či je to zase jen těšínské jablíčko?

2. VII. Zpráva z vlasti. Muňa byl zatčen pro styk s Belou Kunem. Přišel dopis od Kratochvíla z Irkutsku, v němž líčí průběh událostí z 11. a 12. m. m., konflikt mezi vládou a delegáty sjezdu. Ze zprávy vysvítá, že naše vláda (Pavlů) nejedná správně a demokraticky, nýbrž chybně a rafinovaně.

Tak uveřejnila jen část smlouvy vlády s delegáty a sice tu část, kde vláda klade podmínky

delegátům, ale nikoliv tu, kde přijímá podmínky od delegátů. Delegáti se na podmínky podepsali a vláda se zavázala čestným slovem, že smlouvě dostojí. Ale nyní to bere na lehkou váhu. Co si ti lidé vlastně myslí a co chtějí? Dovedou si představit ty následky, které by se mohly dostavit? Mnoho nescházelo, že nevyšel výstřel nebo nestalo se neštěstí. Jinak mohlo býti zle — to již na samý konec.

3. VII. Bolševici postupují přes Urál. Naši hráli opět Husa.

4. VII. Zprávy z vlasti jsou neveselé. Stranické boje se tu rozpoutaly.

5. VII. Oslava Husova. Zapáleny hranice dříví Husovi. Důstojník mluvil. Zpívalo se: „Hranice vzplála“. Přijel Pavlů a major Jaroš.

6. VII. Dostal jsem nový mundur. Byl jsem u správy Boží a přijal s touhou a pokorou Toho, po němž touží duše má.

Bylo nám slíbeno, že 1. srpna odtud odjedem. Nemile nesu přítomnost děvky ve vagoně.

7. VII. Gajdovi je nabízeno velitelství ruské armády. Mezi námi je trochu klidněji, třebaže poslední události se stále přetřásají. Mám o celé věci svůj úsudek. Delegáti jsou ještě arestováni.

8. VII. Od každé divise má být odpraveno do vlasti tisíc dobrovolců, slabých, nemocných, přes 40 roků starých. Do 2 měsíců máme být z Ruska pryč a za 5 měsíců na cestě. Zásoby se odvázejí k východu. Kramář a Klofáč byli zbaveni úřadů a bude sestaven nový kabinet. Divně to asi vypadá. O presidentovi neslyšet nic. Nemá prý moci.

9. VII. Delší úvaha o počasí. Divné léto.

10. VII. Bratr Šida pronesl výrok, že se diví, jak mohl křesť. sociál jít bojovat za svobodu vlasti. Vždyť prý měli všecko po svém a nikdo se nesměl proti víře ozvat. To jsou důvody! Bratři zapomínají na lásku bratrskou i demokracii. Zbytečně se rozeštáváme a ztrpčujeme si život. Doma to nebude asi lepší.

11. VII. Na frontě byly boje. Ústup sibiřských vojsk. Gajda nepřijímá velení. Máme jim pomoci? Nechuť. My je nevytrhnem, oni sami nechtějí bojovat, protože jsou nespokojeni s vládou. Také Angličané se stahují zpět.

12. VII. Dostal jsem žold — 150 R. Bratři protestují proti novému systému šalování.

13. VII. Prohlídka naší roty. Dvanáct mužů uznáno k odpravě do vlasti. Já byl zapsán v rubrice A. Janin prý pojedou do Vladivostoku a vezme 6. pluk s sebou. Také aviatikové se budou stěhovat. Ruský ministr žádal Pavlu o pomoc na frontě. Nebylo mu vyhověno. Vojsko nechce na frontu.

Pšenice tu teprve začíná kvést.

15. VII. Dnes nakládají 40 bláznů ze zdejších nemocnic. Těch ženských v ešelonech je. České zajatce, co nechtějí uznat republiku, v lágrech oddělují.

Gajda prý jede do vlasti. Dobrovolc Abeles (4. pluk) měl mít nepoctivé úmysly s vystoupením. Nyní se poměry vyrovnávají. Naše vedení zde klopýtlo. Vyprodávám některé věci. Náš medvěd je veliký a krotký. Máme tu hodně psů, někde i kočky, ptáky, lišky, prasata (prasata), sysla. Někde mají zahrádky se zeleninou.

17. VII. Chystáme se pomalu k odjezdu. Ženy a civilové půjdou až za námi. V městě je malá bezpečnost. Střílí se a zabíjí. Dobrovolc Peřina od 2. roty byl nalezen s utrženou hlavou od bomby. U něj ležela ženská (židovka) při smyslech. Do 12. hod. nikdo nemá se zdržovati venku.

Zprávy z domova. Tusar min. předsedou. Zdá

se, že naše vláda na Rusi zaujala jiné stanovisko — povolnější, shovívavější. Či snad ten skandál působí? I psaní Deníku se změnilo.

Maďaři vyklizují Slovensko. Pravomoc Masarykova má být zvýšena.

Pavlu tu přednášel. Rusko nás zklamalo, je nevděčné, zvláště vedení. Pojedeme do vlasti.

20. VII. Sokolské cvičení. Opět sestava T. G. M. Janin, Pavlu a Kolčak odejeli z Omska.

21. VII. Protestuje se proti menšímu šalování. Požadavek vydání delegátů z mužstva v příkaze zamítnut.

22. VII. Osobní vlak vyjel v Kurganě s koleji. Americká a japonská vojska prý jedou na Sibiř. Nemocnice se rozhazuje, letci nakládají letadla do vagonů. Obilí je pěkné, ale uzraje?

23. VII. Projekt návratu 10.000 přes Orenburg a Černé Moře. Omskem přešel 1. batalion Japonců. Ceny: 1 funt brambor 10 rublů, 1 kus hov. dobytka 3—4 tis. R, půl litr piva 4 R.

25. VII. Delegáti byli v automobilech v noci odvezeni z Irkutska za stráže dozoru 1. roty neznámo kam. 204 muži uznáni lékařem za schopné k odjezdu. My předáme japonským a americkým vojskům ešelon, oni nám lodí.

26. VII. Dnes dostali jsme konečně kouření, tabák listový, cizí. Došel telegram o zabrání velkostatků. Dnes je 5. výročí vyhlášení mobilisace.

27. VII. Pavlu odjíždí naproti delegátům z vlasti do Šanghaje. Námořníci ve Vladivostoku prý stávkují. Bolševici mají už celý Ural. Rusko zabila inteligence, kupčíci, spekulant, sobci nedemokratický režim. Na nás hledí národ ruský hrozivým zrakem. Jedni nás obviňují

a) že nejsme ochotni za ně se bit. Jsme prý jejich vrazi, jíme jejich chléb, ale chráníme buržoasii.

b) Vyšší důstojníci pohlížejí na nás úkosem, že je nepodporujeme v jejich výstředním chování.

c) Třetí strany, která by nám rozuměla, tu není a tak jsme zde zbyteční, nepotřební a bude nejlépe odtud odejít. Jsme také zklamáni nevděkem. Pozití máme odejet. Na nádraží stojí 16 nemocničních ešelonů ruských vojsk v ubohém stavu.

28. VII. Masaryk žádá náš odjezd. Bela Kun ustupuje ze Slovenska. Došlo k srážce našich vlaků za Barabinskem. Bolševici jsou již v Tobolsku.

29. VII. Medek odjíždí do vlasti. V Čechách vznikla rozštěpením soc. dem. strana českých komunistů.

30. VII. Brali jsme žold. Mám 420 R. Vzpomínky na domov, ženu.

Srpen.

1. VIII. Odjezd náš odložen. Byl jsem zařazen do III. třídy. Mám službu v týlu. Koncem října mají být všechna vojska na cestě k domovu. Invalidé pojedou už za týden, za nimi zajatci bolševici.

4. VIII. Pohřeb kapitána od nestr. roty. Zemřel náhle. Bolševici jsou v Čeljabinsku a Tjumeni. Srbové ustupují na Omsk pěšky.

5. VIII. Dostali jsme japonské vintovky, 50 patron a cukr. Za neodevzdané prádlo zimní se strhlo 30 procent žoldu. Za tabák 10 R. Dnes jsem poslední den v československé armádě.

Čeho je mi nejvíce líto, že není mezi dobrovolci již té jednoty, svornosti a důvěry. Ani ten bratrský poměr mezi dobrovolci a důstojníky. Neodůvodněná kritika, nespokojenost, to vše mělo smutné následky pro celek. Komitěty rotné i plukovní přestaly existovat, z dobrovolců se tvoří vojáci. Snad nás už nepoužijí proti bolševikům. Národ to nežádá. Janin byl na frontě přesvědčit se o pravém stavu věci.

V našem vagoně je 18 dobrovolců a poručík Flek. Voskovec nám hrál (bez Wericha, pozn. red.) a v 6 hod. odjeli jsme na stanici. Je nás všech 207.

Bolševici nás straší, že bandy lupičské řadí na trati. Ešalony jsou prý ze srážek rozbité, stanice zatlučené. Kozáci zatkli ve městě 300 bolševiků.

Na vysvědčení mi napsali: Svalový reumatismus, bolesti žaludku a dol. končetin, defekt zubů a ochablost svalů.

Na rozloučenou řekl nám major Mezl:

Byli jste vojáky první kvality, buďte prvními občany čsl. republiky.

A pak jsme jeli nekonečnou magistrálou.

Rozjezd za rozjezdem, stanice, čekání, měnicí se scenerie krajiny. Vlák polykal celé stovky verst. Do Irkutsku 3066 verst!

Projeli jsme u Bajkalu 33 tunely a 14 gale-riemi.

Je to velkolepý kousek trati (dvoukolejný). Dráha se tu točí jako had.

Měli jsme strach ze Semenova a jeho band. Projeli jsme Čitou a viděli jsme tu Japonce a Američany. Byla tu dražota. Pak jsme jeli smutným krajem Tunguzů, přes Vrchnij Udínok, až jsme dojeli na hranice Mandžurie.

To je jiný svět. Žijí tu Kitajci — Číňané. Policii mají v rukou Japonci. Projeli jsme Chajlar a podívovali se svérázným stavbám. Zdivo i korýtka na vodu z hlíny, chudina v zemljanikách. Vítr tu vál pískem jako sněhem. Kraj chudý, bez ptáků. Na polích vidět ovce, koně, dobytek i velblouda.

3. září jeli jsme Kurgánem. (Je tu tunel 15 min. jízdy dlouhý.) Pak jsme stihli Cici-car. Byla tu zastávka a tak jsme si město prohlédli. Rostou tu slunečnice, rákosí, užívá se tu dvoukolejových vozíků, při čemž kola jsou pevně připojena k nápravě. Koně mají divné chomouty. Pak jsme jeli přes slavné město Charbin, se skvělými kavárnami a obchody.

Ve Vladivostoku na nás již čekaly lodě.

Blížil se konec naší anabase.

Podali jsme poslední část cesty co nejstručněji, třebaže tato část deníku našeho dobrovolce je velice zajímavá. Jest však rázu osobního a my jsme sledovali jiný účel, totiž osvětliti, jaký odraz měla vzpoura delegátů ve vojsku.

Zápisník J. Plášila doplnil protokoly sjezdu delegátů a delegace z vlasti velice dobře. Reprodukuje věrně smýšlení jeho části, zpracované vůdcem rebelů majorem Kratochvílem a dovede zaujmout ku podivu rozumné stanovisko.

Máme ještě jeho zápisky z roku 1918 z víru revoluce. I ty ve výtahu pro jejich zajímavost přineseme.

Co život dal.

Významný projev arcibiskupa pražského dra Kordače proti kapitalismu.

Arcibiskup pražský dr. Kordač ukázal opět jednou lví spár svého ducha, nezemdeného vysokým věkem, svým plamenným projevem proti kapitalismu a kapitalistickému systému výro-

nímu, který zotročuje ducha a člověka a podřizuje panství mrtvé hmoty: peněz.

V rozhovoru se zástupcem „mezinárodního poučného filmu“ mluvil o filmové propagandě sovětů a o zápasu kapitalismu s bolševictvím v dnešním světě. Právil:

Žijeme ve století kapitalismu, který způsobil pauperismus (všeobecné ochuzení lidových tříd), pod jehož tlakem trpí katolíci právě tak, jako socialisté a marxisté. Masám lidu se nedostává

nejen hmotného kapitálu, ale také kapitálu duchovního. A to vede nutně k zoufalství. Vlivem válečného a poválečného materialismu byl duch zničen a lidstvo kleslo. Jsme v nebezpečí, že upadneme do temnot bez kultury a musíme se proto snažit oživit starou civilizaci. Právě tak, jako kdysi křesťanský kvas způsobil obrodu řeckého a římského světa, musí kvas dnešní doby působiti na obnovu křesťanské kultury.

Člověk slouží hmotě, místo aby sloužila jemu.

Kristus pravil svým apoštolům: „Vy jste kvasem.“ Mluvil o zrně hořčičném, z něhož vyrostle vysoký strom. Takovým zrnem byl socialismus a podobným kvasem je i bolševismus. Bolševičtí Rusové vědí, že současné sociální poměry jsou dobrou půdou pro bakterie jejich kvašení.

Jsme ve století egoismu a úpadku. Tento úpadek je jen následkem nemorálního kapitálu, neproduktivního kapitálu, který hromadí kořistníci a spekulanti, jednotlivci jako korporace, banky a kartely. Tento kapitál, ležící ladem, je výsledkem produktivní práce dělnických rukou a úřednických mozků, místo aby sloužil pokroku, je základní příčinou všeobecného zchudnutí a poklesu. Nejsem nikterak zaujat proti kapitálu, ale kapitál musí oplodnit práci. Spravedlivý hospodářský zákon je dán lidstvu na prvních stránkách Starého zákona. Tam je psáno: „Budiz pánem a nikoli otrokem.“ Dnes však nevládne řád, ale chaos.

Čemu slouží dnes celá lidská inteligence? Jenom kapitálu, hmotě. Kapitál si přivlastnil všechny plody lidského ducha, technické vynálezy, vědecké objevy, nové pracovní metody. Tak se všechno, co mělo přinést člověku požehnání, obrací k jeho zkáze. Nejsem proti strojům: Víím, že mohou vésti k pokroku, ale dělníci, kteří v Londýně rozbili první stroje, cítili právě docela správně, že je tyto stroje jednou zbaví chleba a uvrhnou do bídy a zoufalství.

Nevidím v rozkvětu průmyslu a techniky nikde pokroku, dokud člověk, který má být pánem hmoty, jí otročí, dokud neslouží stroj člověku, ale dokud je člověk otrokem stroje.

Člověk má svobodnou vůli. Má rozum a inteligenci. Touží po pokroku. Ale to, co dnes nazývají pokrokem, otravuje masu duševně a morálně. Je proto první povinností zákonodárců a státu, aby vychovával lid k rozumné demokracii a pozvedl jeho duševní a rozumovou úroveň. Blaho státu musí být nejvyšším zákonem!

Také Marx věřil v egoismus. Ale současně vyjádřil pozoruhodnou myšlenku: „Peníze nemo-

hou mít mladé.“ Dnešní doba nevidí nemravnost úroku. Chudý člověk je odkázán dnes na milost kořistnictví lichvářů a vysavačů, kteří nechtějí uznati, že i nejubožší člověk má právo na život, chléb, oděv a rodinu. Kdo může dnes zaručiti chudým lidem, že jejich děti budou míti někdy co jísti, že nebudou museti strádati v bídě, právě tak, jako on.

Je, bohudíky, několik kapitalistů, kteří znají bídu svých dělníků a uznávají jejich potřeby, dělíce se s nimi o výtěžek společné práce a zařizující jim pohodlné byty, lázně, čítárny atd. Ale co může několik jednotlivců poříditi proti záplavě materialismu!

Buď křesťanství, nebo světová revoluce.

Zažíváme právě dobu přelomu historie, jaká nebyla od stěhování národů, které zničilo řecko-římský věk. Tehdy se zrodilo z obrovského prolévání krve křesťanství. Velké události vznikají vždycky jen z krvavého moře. A předpoklady k takovému krveprolití jsou dány z lidské společnosti vždycky, jakmile došla k svému vrcholnému bodu. To poznaly sověty se zvláštní jasností a zde nasazují všechny páky, aby tuto katastrofu, již neujdeme, uvedly v pohyb.

Běda národům, jejichž státníci nepředvídají tuto katastrofu! Běda národům, jejichž státníci toto nebezpečí sice předvídají, nevěnují mu však pozornosti! Svět je zralý pro sociální revoluci. A neuznají-li držitelé moci a kapitalisté zákony křesťanství, bude spálen celý svět plameny rudého moře.“

Projev arcibiskupa Kordače vyvolal veliký ohlas ve všem tisku, a to jak v socialistickém tak hlavně v komunistickém. Tento projev měl by být rozšířen ve statisícovém nákladu v průmyslových městech a krajích právě nyní, kdy se křesťanské dělnictvo chystá oslaviti 40. výročí (květen 1931) vydání dělnické Encykliky „*Reverum Novarum*“

Technika zápasů velkých stran v dnešní době.

Volební zápasy dnešních stran ve všech státech jsou organisovány jako opravdové bitvy. A čas mezi volbami je přípravou k srážkám příštím. Strany musí pro volby získati veliké fondy peněžní, a to se děje stykem s průmyslově finančními koncerny, od nichž strany vybírají příspěvky: strany se kapitalisují. Zajímavým zjevem je současný povolební boj říšsko-německé sociální demokracie s Hitlerovci v Německu.

Hitlerovci získávají nové stoupence i po svém ohromujícím volebním vítězství a v nejbližší zimní kampani mají v plánu pořádati svými buňkami 70.000 schůzí po celém Německu. Tato akce je velmi nepřijemnou a nebezpečnou sociálním demokratům, neboť Hitlerovci soustřeďují většinou dělnictvo, obchodní zaměstnance a zproletarisované nižší vrstvy úřednické a maloobchodní a tak chystají stejnou schůzovou kampaň proti Hitlerovcům. Jenomže dříve podnikli přípravnou akci, totiž hromadnou výchovu svých řečníků ve zvláštních kursech. V těchto kursech se podle direktiv generálního štábu strany rozbírá program Hitlerovců a zužitkují všechny zkušenosti z posledního volebního boje a teprve takto připravení řečníci, úderníci jsou puštěni na bitevní řečnické pole. Je to jako ve válce před velkou ofensivou ať už s té, či oné strany.

Pozorujeme-li dnes celý svět a zápasy stran v demokraciích i státech jiných, vidíme, že staré organizační metody z dob předválečných již nestačí a že je třeba nových, moderních způsobů organizace i boje, při nichž rychlost, pohotovost a vlastní široká iniciativa je hlavním předpokladem.

Této veliké změny by si měla všimati bedlivě i strana lidová u nás, a už dnes přemýšlet i o bitevním plánu pro příští volby, už dnes organisovat přípravu, už dnes přizpůsobiti celý svůj organizační aparát nové potřebě doby. My jsme stále tam, kde před 10 lety a i zde platí básníkovy: kdo chvíli stál, už stojí opodál...

Dnešní studenti.

Žehrává se trpce na všech stranách, že dnes mládež žene se jenom za radovánkami, že prý nechce slyšet o práci ani o vážných otázkách životních, kdežto za našich let bývalo tomu docela jinak.

Měla se totiž v ústavě pořádati oslava národního svátku. Přišlo se na to, že by snad mohli studenti sami promluvit k svým spolužákům. Vždyť už se profesori nařečnili tolikrát o takových příležitostech. Otázal jsem se v oktávě, byl-li by kdo ochoten promluvit. Našel se vskutku hoch a slíbil řeč na thema: Masaryk a studentstvo. Přiznám se, že mne to valně netěšilo, neboť šlo o hochu prostředního nebo spíše ještě slabšího, jehož jsem jen znal poněkud více z knihovny, kam si chodil vždy pilně vypůjčovat knihy. A byl jsem překvapen upřímným tónem jeho slov, překvapeni byli i všichni žáci ústavu — ještě žádná řeč nebyla na naší škole vyslechnuta s takovým zájmem a s takovou po-

zorností jako tentokráte. Cenu má tím větší, že žák se rozhodl k svému kroku úplně dobrovolně a napsal si ji zcela samostatně. Uveřejňujeme její nejzajímavější části jako doklad, že dnešní studentstvo není vesměs tak lehkomyšlné, jak bychom rádi generalisovali, že jsou mezi nimi také vážné duše. Proto jsme nechali vše tak, jak to bylo vypracováno, s nepřesnostmi a třeba i nesprávnostmi. Zároveň připojujeme kritiku řeči žákovy spolužačky, pronesené ve třídě. Pro informaci dodávám, že jde o gymnasium v prostředí úplně socialistickém a většinou nevěreckém a o oktávána z města. Proto nemohl by se ani v profesorském sboru nadíti nějaké zvláštní „protekce“ za svá slova. drb.

*

Proslov oktávánů.

„Nás, studenty, zajímá Masaryk jistě více jako filosof, profesor a vychovatel než jako politik. A co od nás, jako takový, chce, ten náš milý tatíček? Víme to všichni, a přece mlčíme. On totiž chce — práci! Drobnou, stálou a vytrvalou práci, o jaké mluví v knížce „Jak pracovat“. Poslyšte, co o ní píše: „Není pochybností, že by mnohý člověk za ideu život položil, ale divné je, že týž člověk, když se po něm žádá ne život obětovat, ale několik let pevně pracovat pro týž národ, nebude pracovat a neodhodlá se k tomu činu, k tomu heroismu práce drobné, nudné. Kdyby někdo chtěl našemu studentstvu radit: Nemusíte tolik piva vypít a nemusíte tolik prokouřit, složte ty peníze pro své nuzné kolegy, to by byla láska k bližnímu — vysmáli by se mu. Nuže, co to je? Ne, že by ti lidé byli zlí, ale to je ta nechť k malým obětem. A požádejte od téhož studentstva velkou demonstraci, která je mnohem hloupější a špatnější — to ano.“

A vzpomeňme si, jak jsme po dobu svých studií konali tuhle drobnou práci. Vidíte, ta slova Masarykova jsou pro nás jako dělana. Neopisovat cvičení, připravovat se pořádně a vůbec opravdu se vzdělávat na střední škole drobnou prací ve všech předmětech, i v těch, k nimž nemám přátelský poměr, to by nám asi řekl Masaryk. A co my na to? Zase si vzpomeňme, jak jsme pohrdali těmi, kteří byli pilní, šplhounů a dřičů jsme jim spílali. — My nerozeznáváme pravého šplhouna od hochy, který bere učení vážně a učí se. Šplhoun je přece ten, kdo dře celá studia lekce slovo od slova z paměti, nezúčastní se rušného studentského života, přikyvuje rozšafně hlavou, ikdyž nerozumí, může se zabít, jak pospíchá zdvihnout profesorovi

křídou, i když sedí v poslední lavici, je udavačem a prostě šplhounem. Pryč s takovým kolegou, to je kaz studentského života, ale dělejme rozdíl: Jsou hoši, „tiší pracovníci“, kteří přes svoji píli jsou také milými společníky, pěstují sport, ochotně se zúčastní všech sporů s profesory a rádi pomohou při nějakém darebáctví, které nezabíhá do sprostoty. A tyhle dobré hochy my házíme do jednoho pytle se šplhouny, jen proto, že prospívají. Nám se líbí kluk, který nic nedělá a v důsledku toho také nic neumí. (Připomínám: Nevěřme v zázračné děti, které nic nedělají, a když jsou vyvolány, profesora roznosou.) Tedy nic neumí a chlubí se tím, že má rekord v počtu pěttek, je pravý rošťák, který svou sprostotou nakazí ostatní, neštití se nejnižších prostředků k rozzlobení profesora. Takových je u nás sice málo, a ještě ne takoví povedenci, jaké jsem vylíčil, to jsou ideální rošťáci, ale každý z nich má něco. — A potom se hrozně divíme, že se s námi jedná odměřeně. Prosím vás, kdyby ne, tak bychom brzy nevpustili profesora do třídy a v pravé poledne bychom demonstrovali pod okny pánů profesorů. Takhle si aspoň necháváme ty demonstrace až po maturitě, když jsme si dodali odvahy alkoholem.

Copak se nám nejvíce líbí na Masarykovi-studentovi? Jistě všem to, že byl v opozici proti profesorům a ředitelovi. Ale na to, jak se Masaryk mimo školu sám vzdělával, jak byl pilný, jak bral vše vážně, na to si nevzpomínáme. Každý z nás jistě již někdy huboval na nepraktičnost středoškolské výchovy. Pročpak se učím v matematice permutacím a variacím, k čemu pak to je vědět, že onen krásný tón z Prodané nevěsty, byv rozveden, dává, ó hrůzo — synusoidu. Ale připomeňme si, že ústavy jako je náš, nejsou přece školy praktické. Vždyť jsou i tací jednotlivci, kterým se líbí „královská věda matematika“ a nechápou, jak může být vyučováno řečem. Máme tudíž každý jinou zálibu. A střední škola má vyhovět každému tím, že mu poskytne základy několika oborů. A ovšem, zájmy jedněch se musí podřídit zájmům druhých.

Druhou důležitou pro nás věcí je náboženství. My se díváme na náboženství jako na přežitok, pro nás mladé naprosto nepotřebnou věc. Když některý z nás chodí do kostela, je nám pro smích, v duchu se usmíváme nad zpozdilostí profesora, který je zbožný, ale líbí se nám takový vychovatel, který prohlásí, že „pitomost, jako je posmrtný život, si vymyslílo teprve křesťanství“ Víra není šosáctví! Je lépe podvolit se jedné svrchované pravdě, než poslouchati nesčí-

slně mnoho malých pravdiček, které jsou mnohem tyranštější než ta velká, absolutní pravda. Hle, Masaryk rozeznává dvojí druh lidí: „Jedni věří, ti mají mravní oporu a jsou šťastni a s životem usmířeni. Ale z nevěřících jsou jen málokterí, velmi málokterí opravdu šťastni. Těmto málokterým stačí mravní anarchie; většina v rozumové a mravní anarchii také hyne.“ My mladí musíme si jasně uvědomiti otázku náboženství a mravnosti. Jednotně možno říci: Budme dobrými křesťany a tím budeme i dobrými, mravnými lidmi, takovými, jakými nás chce míti náš pan president. Nezáleží na tom, jsme-li katolíky nebo Českými bratry nebo husity, ale každý měj náboženství svého svědomí, které z tebe udělá „slušného člověka“ Měj náboženství ne jen pro neděli, ale i pro všední den.

Je jisté, že Masaryk má stejné měřítko pro studenty i pro studentky. A proto, o čem jsem mluvil, platí stejně pro oba. Ale přece něco. Každá dívka, a hlavně studentka, mnoho mluví o emancipaci. Emancipace, toť vymanění, vymanění z područí mužů! Vy nám máte, dívenky, tedy dokázat, že samy něco dovedete, že nás nepotřebujete, máte nám dokázat, že dovedete jít životem samostatně. Budiž vám čest a chvála, že jste to dokázaly! Ale má to háček. Vy jste totiž také dokázaly, že mnohem snáze a lépe si osvojujete špatné vlastnosti mužů. Flámování, kouření, vlastnosti, které nesluší mužům, ty, myslíte, že sluší vám, něžné bytosti? To, myslíte, že je emancipace? Chcete-li nám dokázati, že dovedete žít bez nás, musíte to také dokázat lepším životem než je náš, mravnějším, abychom my musili sklopit hlavu před vašimi čistými zraky, abychom se od vás musili učit — slušnému chování.“

Odpověď oktávánčina.

Na tuto řeč odpověděla oktávánovi-kolegovi jeho kolegyně, dcera řídicího učitele. Nesouhlasila s jeho přísným abstinentismem (tuto část jsme vynechali, ježto je jen opisem názorů Masarykových) a pak odpověděla na dvě hlavní věci, o náboženství a emancipaci, takto:

„Krásně rozvedl kolega otázku náboženství a jeho výrok, že lépe je podvolit se jedné svrchované pravdě než poslouchati nesčíslně mnoho malých pravdiček, měli bychom si dobře zapamatovat a pokusit se své náboženské přesvědčení podle toho formulovat.

Co se týče emancipace žen, musím kolegu trochu opravit. Kolego! My vám nechceme dokázati, že umíme žít bez vás, ale že umíme

žítí s vámi, po vašem boku, že dovedeme právě tak rvát se se životem, jako vy, že můžeme právě vyniknouti na poli vědeckém i uměleckém jako muži! Ženská emancipace je dnes mnoha lidmi, i vzdělanými, chápána tak, že ženy chtějí všechno samy, že se chtějí naprosto oddělit od mužů — naopak, my rády přijmeme vaši pomocnou ruku, ale jen vy přijmete i pomoc naši a hlavně jí nepohrdejte! Ostatně, divím se vaší krátkozrakosti, a zvláště u studenta to bije do očí, u studenta, který tu pravou, praktickou emancipaci vidí každý den ve vlastní třídě, když leckdy děvčata pomáhají hochům s některým předmětem, jako zase naopak hoši rádi dávají potřebná vysvětlení nám.

Kolega také chce, aby ženy byly ideálem mravnosti. Ale proč? Máme-li býti mravné, budme mravní všichni, jak muži, tak ženy. A svědčilo by jen o méněcennosti mužů, kteří by byli mravní teprve tehdy, až by viděli zářný příklad u žen. Myslím, že pravý muž má míti tuto ctnost sám od sebe právě tak, jako pravá žena.“

Nerozhodná volební bitva v Rakousku.

Rakouským volbám 9. XI. 1930 dal skutečný vůdce bitevního zápasu, prelát dr. Ignác Seipel, heslo: poraziti austromarxism. Jednatřicetiletý vůdce Heimwehrů a ministr vnitra kníže Stahremberg zesílil vojensky toto heslo tím, že ještě před volbami vybral v sociálně-demokratických sekretariátech část zbraní Schutzbundům, což sám nazval: trhání jedovatých zubů rudé bestii.

Vůdcové křesťansko sociální strany, ovlivnění výsledkem posledních voleb v Německu, šli společně s křesťansko sociální částí Heimwehrů, kdežto vlastní hnutí heimwehrské se Stahrembergem (přítelem Hitlerovým) v čele, postavilo kandidátku svou jako samostatná strana. Platili křesťanští sociálové v celku za stranu demokratickou, jsou heimwehři vyloženě monarchističtí a zásadně proti demokracii. Že dr. Seipel, který vlastně je ředitelem vlády Vogoinovy, svěřil těmto fašistům před volbami ministerstvo vnitra a spravedlnosti, bylo dokladem, že nasadil do boje proti marxistické sociální demokracii vše, co měl k dispozici. Chtěl dobýt s Heimwehry většiny v národní radě, aby pak mohl provést ústavně opravu rakouské demokracie ve stavovský jakýsi stát. A výsledek?

9. listopadu bylo v celém Rakousku odevzdáno 3,679.621 hlasů (roku 1927 3,641.526 hlasů). Z nich obdrželi:

	1930	1927
sociální demokracie	1,517.603	1,539.635
křesť. sociálové	1,303.605	1,756.761
Schohrův blok	429.425	(spoj. listina s Landbundem = nacionály)
Heimablock	228.838	
nár. socialisti	108.445	
komunisti	20.691	

Mandátů mají: soc. demokraté 72 (dříve 71), křesťanští sociálové 66 (dříve 74), národní hospodářské souručenství a Landbund (Schohrův blok) 19 (dříve 20) a Heimablock (Heimwehři) 8 mandátů.

Křesťanští sociálové dostali průměrně jeden mandát na 19.805 hlasů, sociální demokracii na 20.969 hlasů, Schohrův blok 22.223 hlasů a Heimwehr na 28.329 hlasů.

Křesťanští sociálové obdrželi 35.3 procent všech odevzdaných hlasů, sociální demokracii 41.2, Schohrův blok 11.7, Heimwehři 6.3, národní socialisti 2.4 a roztržštěno bylo 5.2 procent hlasů.

Heimwehři dostali přímo jen jediný základní mandát, a to ve Štýrsku dělníka Lengauera a na základě toho dalších 7 mandátů na zbytky. V nich mandát Stahrembergův, Huebrův, Pfrimmerův, vůdců Heimwehrů.

*

Je po bitvě. Strana křesťansko-sociální nedosáhla bitevního cíle. Neporazila sociální demokracii, která třebaš o jedno procento dostala méně hlasů, má o jeden mandát více než dříve a stala se první stranou rakouskou místo křesťanských sociálů, kteří klesli na 66 mandátů a teprve společně s Heimablockem mají tolik, kolik před volbami sami.

Zápas mezi sociální demokracií a křesťansko sociální stranou, spojenou s Heimwehry, rozhodnut nebyl, obrovská agitace s obou stran nepohnula masami voličstva téměř nic a síly levice, středu a pravice zůstaly úplně stejné. Jediná změna proti dřívějšímu je přiostrění protidemokratické fronty vstupem heimwehrů do národní rady.

Jaké jsou cíle křesťansko sociální politiky a preláta Seipla, jenž volil úzké spojenectví s Stahrembergem a dal mu do rukou policejní moc rakouskou před volbami? Cíl knížete Stahremberga je jasný: odstraniti demokracii a připravití stát k restauraci Habsburků. Cíl Seiplovy politiky se jasným býti nezdá.

Rakouské volby nezměnily velmi napjatou vnitropolitickou situaci, nezměnily ničeho na rozložení sil v třech hlavních táborech a dnes

číselně je vše tak jako před volbami. Žádná strana se ovšem nevzdala svého cíle, ani Heimwehři nikoli, a tak příští vývoj vnitropolitický v Rakousku bude jen pokračováním zápasu a přípravou na bitvu novou, až se bude zdáti příhodný čas a události dají působivé heslo.

Snad někomu napadne: a což není vůbec možný nějaký modus vivendi, nějaký způsob smírnějšího spoluzítí mezi křesťanskými sociály a sociální demokracií? To je právě celá obtíž rakouské vnitřní politiky, že není, poněvadž obě tyto strany jsou příliš silné, takže obě doufají v možnost dostat úplně do své ruky vládu nad státem. Spoluvláda obou hlavních stran by měla za následek mocné posílení komunismu na úkor sociální demokracie a křesťansko sociální strana by vytvořila v zemi předpoklad, aby za chvíli byla ve vládě vůbec postradatelnou, poněvadž sociální demokracie, jednou do vlády nasazená, by pak lépe a pro sebe výhodněji mohla vládnout se stranami dnešního bloku Schoberova. Proto křesťansko sociální strana vládu z rukou pustit nemůže. Klíčem moci je Vídeň, kterou křesťansko sociální strana ztratila a které nemůže zpět dobytí. Prelát Seipl vedl na vídeňskou moc sociální demokracie mocný útok, ale marný. Po bitvě je číselný poměr sil jako před bitvou a tak Seipel nedosáhl toho, co chtěl: k faktické moci nad Rakouskem dostati ve volbách demokratický titul, číslo, majoritu mandátovou. Skutečnou moc má, tu po křesťanských sociálech nemůže žádná jiná strana v dnešních poměrech převzít, ale číselně nemůže prelát Seipl s místa. Proto poslední volby vnitropolitickou a vůbec státní krizi rakouskou nevyřešily.

Dr. V. Vilinský:

Nový román dra Alfreda Fuchse*).

Dr. Alfred Fuchs vydal svůj první román „Oltář a rotačka“. Politik, žurnalista, profesor novinářské školy, vystupuje nyní před čtenářstvem v úloze románopisce. A nutno upřímně říci, že toto vystoupení není všední, třeba česká kritika bude na rozpacích pokud jde o hodnocení tohoto nikoli románu.

Není žádným tajemstvím, že thematicky to není román, nýbrž zpověď konvertity, člověka, jenž bloudil, chodil snad více po chybných, nežli správných cestách, klesal, pozdvihoval se a konečně byl obrácen. Pozorujeme-li celkové pro-

vedení, pak nutno též zdůraznit, že není to román v obvyklém slova smyslu, nýbrž jakási reportáž o duši, dokumentovaná občasnými autentickými dopisy, reportáž ukrutná ve své tíživé a důsledné pravdomlupnosti. Je v ní mnoho, co připomíná Dostojevského anebo Andrejeva. Čtenář bude občasně mít přímo fyzický pocit bolesti, poněvadž někdy se mimoděk zdá, že autor veřejně se zpovídá, předkládá tíži hříchů a omylů se svých ramen na ramena toho, kdo poslouchá tuto horečnou zpověď. Myslíme, že se nezmýlíme, řekneme-li, že toliko katolický čtenář může posoudit knihu dra Fuchse s potřebnou objektivitou a tak, jak si toho asi pisatel přál.

Hrdinou jest mladý židovský inteligent dr. Arnold Grünhut, duše, šířaná skepsí, plná vnitřního nesouladu, antinomie a propasti. Kolísá mezi židovstvím, němečtvím a češtvím, jest váben ke katolictví, doufá, že se stane katolickým knězem, koketuje s tou myšlenkou a profanuje ji v ovzduší literárních kaváren. Je to boj s Bohem, zápas Jakobův spočívající v tom, že Boží Milost jest vlečena bahnem paradoxů, povrchností, planého mluvení a duchovního adulteru. Dr. Arnold Grünhut má svého strážného anděla, Martu, jež se později stává jeho nevěstou a konečně ženou. Jeho nevěry a rozvrtná sebeanalýza však nedovedly ji strhnouti k tomu, aby rovněž klesla v myšlenkové bloudění, v němž se nachází její snoubenec: stojí vždy nad ním, je mu zářivým majákem, živou výčitkou a duchovní oporou. Dr. Grünhut „ulejvá“ se za války, pracuje v česko-židovském hnutí, v Ostravě v dobách plebiscitu, v sekretariátě a v redakci „druhé socialistické strany“ tyto kapitoly jsou velice zajímavé, poněvadž popisují také řadu obecně známých a veřejně činných lidí, lze konstatovati, že tento popis je vždy velmi korektní. Konečně po dlouhém duševním boji a po nových poklescích přichází Milost Páně, mniši emauzského kláštera vymodlili svého konvertitu, a dr. Grünhut je obrácen. Jeho sňatek, dříve občanský, uzavřen nyní církevně a hrdina vystupuje ze socialistické redakce a žádá o členství ve „straně reprezentující český katolicismus.“ Zde je konec románu, ale pravděpodobně není to ještě konec činnosti dra Grünhuta.

Jaký může býti úsudek referentův? Je dvojí — o románu a autorovi. Kniha je bezesporu jedním z nejzajímavějších spisů, které vyšly během poslední doby. Autor se vyhýbal lyrickosti a líčení smyslových vjemů, byl bezohledný k svému hrdinovi, nešetřil jej a nezdobil hřích falešnou kytičkou ctností. Je to román ukrutný ve své pravdomlupnosti, řekli bychom, posedlý vnitřní potřebou pravdy a ke konci čtenář jest

*) Alfred Fuchs: „Oltář a rotačka“. Nakladatelství „Sfinx“. Str. 392. Praha 1930. Cena 35 Kč.

ochoten věřit, že dr. Grünhut „opravdu nebyl tak špatný jak vypadal, a že se to zjistí na posledním soudě“. V hrdinovi je mnoho dětinského, za demonickým nátěrem, za lesklým vnějškem skrývá se čistá, smutná a téměř dětská duše. Kdo byl tak spravedlivý, aby se rozhodl jej odsouditi.

Pokud jde o autora, dra Alfreda Fuchse, nutno zdůrazniti, že ve svém výkonu dosáhl opravdu značné výše. Ovšem, někdy mu škodila povrchní reportáž, která nebývá nikdy naprosto bezvadnou. Ale přece v celku zrcadlí se v knize nejenom vnitřní upřímnost, ale též velký takt, jenž pomohl autorovi psáti vždy bona fide a neodbočovati tam, kam nebylo by vhodné se uchylovati při psaní opravdu účinné a kající zprávy.

Poslanec Václav Myslivec odešel z „Čecha“.

Vlastně dostal po 30 letech redaktorských jednoměsíčně výpověď od majitelů firmy, synů zemřelého nakladatele Václava Kotrby. Rozešel se špatně a list, jemuž 30 roků sloužil, vyrazil ještě za ním, chňapaje a kousaje do kalhot odcházejícího.

Význam „Čecha“ v katolické publicistice dnes rovná se skoro nule a nebyti sem tam kritiky, oficiálního vedení strany a Šrámka, nebo štouravých výpadů proti jiným katolickým listům, většinou hnidopišských, nikdo by o listu, vycházejícím v několika stech exemplářích, ani nevěděl. Historie „Čecha“ není příliš slavná, poněvadž tento deník nikdy katolickou politiku v Čechách nevedl a vždycky působil spíše jako lučavka jednoty všeho katolického hnutí než slučovatel. Kdyby byl jen trochu plnil úkol, k němuž jej doba volala, nebyly by vznikly „Lidové Listy“ a nemusely také vznikat, poněvadž katolický ranní deník, loyální ke straně, ale dostatečně volný, mohl plnit dobře své poslání. Straně by byly stačily její laciné deníky; (Pražský Večerník a Lid) a řada týdeníků, jak tomu až do r. 1922 také bylo. Jenomže „Čech“ nebyl schopen jakékoli přeměny, jakéhokoli přizpůsobení se novým poválečným poměrům a tak zatím co všecken český tisk prodělal neobyčejný vývoj, rozšířil se, obsahově vzrostl a technicky zdokonalil, milý „Čech“ stával se čím dál technicky i obsahově zaostalejším, ztrácel abonenty, stával se útočištěm pensistů předválečné rozhádané katolické politiky české, chřádl navenek, hubl rozsahem, až dnes vychází jako polovečerník o dvou listcích a takřka

s vyloučením veřejnosti. Čtenář, který by čekal na „Čecha“, aby se dověděl co je ve světě nového, zdál by se brzo svému okolí jako muž zarostlý mechem. „Čech“ je dnes nejmizernější a nejzaostalejší katolický deník v republice a kdyby podle něho měla býti měřena katolická kultura v národě, právem by se mohlo říci, že jí vůbec není.

Tak, jak dnes vychází, je „Čech“ listem úplně zbytečným a jeho vydavatelé čekají asi, až se najde kdo by jej i s inventářem koupil. Je ovšem otázka, co by si kupec počal s trakařem jako dopravním prostředkem v době automobilů.

A přece... Říkalo se, že Čech byl někdy podporován finančně z vysokých církevních míst. Je nepochopitelné, jak jeho politická a celková úroveň mohla stačit jeho protektorům a že ne snažili se, když již uznávali nutnost existence katolického deníku, jenž není listem politické strany, jeho úroveň zvednout. Katolický deník jako „Čech“, mohl míti svou dobrou funkci. Listy strany jsou často spoutány nutnými kompromisy a závazky nebo i pouhou povinností kázně koaliční, a to není vždy prospěchem ani katolické věci ani těmto listům. Ovšem za své existence dokázal „Čech“, že není schopen tuto funkci plnit, a své volnosti užíval k malichernému šíření a neodpovědnému kritikaření; podlamoval chuť k práci těch, kdo jej odbírali a pěstoval zvláštní atmosféru lenosti a radikalismu současně. Zkomíraly v něm starorakouské politické metody katolické, a vždy raději žádal od státu a státní moci, co jedině může učiniti katolické vnitřní obrození samo. Farář, který s přesvědčením odebíral „Čecha“, bezpečně pro katolické hnutí politické nic nedělal. Tento duch dožívá v „Čechu“ dodnes. Poslanec Václav Myslivec setrval v „Čechu“ z určité setrvačnosti a věrnosti, až po třiceti letech dostal měsíční výpověď.

To je zajímavá příležitost všimnouti si rozdílu mezi životní zabezpečeností redaktorů katolických a liberálních. U liberálních a socialistických deníků se takovéto případy nestanou. Teď ovšem je už lépe, poněvadž zákon o pensijním pojištění zbavuje každého redaktora nejhorších obav, ale že by katoličtí zaměstnavatelé vynikali zvláště nad ostatní, to se ani dnes nedá říci. Případ Václava Myslivce je poučný.

Dr. Alfred Fuchs:

Vatikán a balkánské otázky.

Některé nekatolické listy se pozastavovaly nad událostmi, které doprovázely sňatek bulharské-

ho krále Borise s italskou princeznou Giovannou. Poukazovaly na to, jak prý katolická církev jest ochotna uznati pravoslavný křest a pravoslavné biřmování a jak prý opět pravoslavní kněží uznávají beze všeho platnost manželství uzavřeného katolickým obřadem a spokojují se pouhým požehnáním. Dokonce se prý nalezne katolický arcibiskup, který při této příležitosti vzájemnou toleranci hlasitě zdůrazňuje a přeje si sjednocení obou církví, západní a východní. Tyto listy vyslovují domněnku, že toto všecko se děje jenom proto, že jde o korunované hlavy. V takovém okamžiku prý mizí všechny náboženské zásady, jenom když je zabezpečena katolická výchova z mocenských prý důvodů. Ti, kdož takto píší, neznají stav věcí a nedovedou dobře rozeznávat mezi heretiky a schismatiky, neznají dobře vzájemného poměru církve katolické a pravoslavné. Kdyby jej znali, viděli by, že nejde o nějaký taktický ústupek, jenž ve věcech věroučných není nikdy možný, nýbrž o jednání, jež má správný dogmatický i církevně právní podklad. Situace je totiž taková:

Pod slovem „schisma“ rozumějí katolíci porušení církevní jednoty tím, že některá část věřících se oddělila od církve, různíc se co do ústavy a co do řádů církevních, nikoli však co do dogmatu. Takovým schismatem bylo odloučení církve východní od západní roku 1054. Rozkol nastal v historické době za biskupů pravoplatně vysvěcených, kteří biskupskou hodnost pravoplatně dále předali. Má tedy podle katolického věroučného názoru i pravoslavná církev správnou apoštolskou posloupnost. Co rozumíme tímto pojmem? Církev, jež věří v apoštolskou posloupnost učí, že Božský Spasitel ustanovil apoštolský úřad jako úřad zvláštní, a že apoštolové vzkládáním rukou tento úřad předali svým nástupcům. Jenom títo pravoplatně vysvěcení nástupci svatých apoštolů mohli tento úřad biskupský pravoplatně sdílet a tato posloupnost biskupství a kněžství zakládajícího se na svěcení se nepřerušila až na naše časy. Pravoslavní kněží udělují svaté Svátosti sice proti platnému právnímu řádu katolické církve, ale udělují je platně, třebaže „irregulárně“. Pravoslavným knězem konsekrovaná Nejsvětější Svátost Oltářní jest i pro katolíka Nejsvětější Svátostí a obráceně. To platí i o manželství a o svátostech ostatních. (Jinak je tomu na př. u anglikánské církve, jejíž jednu část tvoří tak zvaní ritualisté. I oni přejali zevní formy katolického kultu, ale katolická církev neuznává jejich apoštolské posloupnosti a proto spatřuje v jejich svátostech pouhý obřad.) Když přestoupí ke katolictví pravoslavný kněz, nemusí

a nesmí být znovu vysvěcen. Učiní-li tak však kněz anglikánský, jest svěcen znovu, chce-li být nadále knězem, neboť podle katolického věroučného názoru byla při schismatu anglickém apoštolská posloupnost přerušena.

Kdo sleduje poslední události v církvi, ví dobře, že cíl sjednotiti církve západní a východní se těší obzvláštní pozornosti Svatého Otce. Jest to dáno do značné míry i dnešní situací v pravoslaví, jež ztratilo v Rusku svou nejmocnější caesaropapistickou oporu. Proto také není opomenuta jediná příležitost, aby společný věroučný základ obou církví nebyl připomenut. Události, jež doprovázely sňatek Borisův neznamenají tedy, že se Vatikán snad angažoval pro italskou politiku na Balkáně, nýbrž pouze a jediné, že sleduje svůj cíl náboženský, cíl unionistický.

Že se Vatikán s italskou politikou na Balkáně nijak neztotožňuje, o tom máme pádný doklad právě z poslední doby. Jak známo, konala se nedávno konference balkánských národů v Athénách. Její konkrétní výsledky nebyly veliké, ale již fakt sám, že se sešli zástupci národů, kteří až dotud žili ve vzájemném smrtelném nepřátelství, jest alespoň dokladem možnosti budoucího sblížení. Italský tisk z pochopitelných důvodů uvítal tuto konferenci s ironií a nevlídně. Balkánské zájmy Italie by byly ovšem velmi ohroženy, kdyby se balkánské národy sjednotily a nehledaly italských intervencí a protekcí. Co však učinil orgán papežský, „Osservatore Romano?“ Radostně tuto konferenci uvítal, jakožto předzvěst budoucího míru a jednoty na Balkáně a přiblížení se skutečné mírové evropské politice. Papežský orgán promluvil tu jménem křesťanského universalismu, jímž byla vždy vedena Svatá Stolica, ale ukázal tak, že má zájem o pravoslavné národy balkánské, třebaže se italský tisk fašistický na tento projev jistě divně díval. Vynikající státník řekl těchto dnů: „Politika Vatikánu bývá někdy těžko pochopitelná a složitá. Ale jest naprosto jisto, že bývá daleko moudřejší než bývají její kritiky v tisku.“ Tento výrok platí v plném rozsahu i v tomto případě.

Vatikánský časopis o Sborech Ofensorů.

Vatikánský časopis „Osservatore romano“ v čísle 138. ze dne 14. VI. 1930 napsal o Sborech Ofensorů pod titulem „L. A. S. O., originální katolická organisace, tento článek:

„V Československu po několik let rozvíjí se

při Sdružení katolické mládeže volné sdružení, které používají moderní organizační metody, přizpůsobuje se důmyslně požadavkům moderní doby a může sloužiti za vzor jiným organizacím v budoucnu. Jmenuje se L. A. S. O., t. j. Liga útočných sborů (doslovně přeloženo).

Organisátorem jejím jest Fr. Zelenka, člen Zemského výboru českého. Chceme referovati o hlavních zásadách, na kterých spočívá tato volná organizace.

Zelenka vychází od zjištěné skutečnosti, potvrzené minulostí i přítomností, totiž, že každá organizace prospívá, dokud disponuje jedním nebo více schopnými jednotlivci, kteří energicky pracují. Bez nich i organizace nejpočetnější hyne nebo zůstává na papíře. Masa jest schopna vykonati takové činy, k jakým ji umí přiměti její vůdce. Pročež je velmi důležité věnovati největší péči vychování vybraných jednotlivců, schopných práce a vedení.

Tato organizace musí však sledovati běh dnešní doby. Dnes žijeme v době rychlého rytmu, hospodářských starostí a sociálních zmatků.

Vychování vedoucích jednotlivců pro život veřejný musí bráti ohled na tyto charakteristické momenty, které jsou také požadavkem moderní doby. Když byli vybráni jednotlivci nejvíce slibující — nejraději mezi těmi, kteří se dosud nezúčastnili života veřejného a nepokazili si dobrý dojem ve věčném schůzování, poradách a shromážděních všeho druhu — stává se často, že se dopracují největších výsledků v nejkratší době.

K tomu cíli nutno postupovati na podkladě těchto zásad:

1. Pominouti vše, pokud je to zbytečné a dáti čekatelům jen takový výcvik, kterého mají zapotřebí a kterého budou moci využítkovati prakticky a stále.

2. Udržovati je ve styku s představenými v přísné disciplíně, zásada to, kterou vůdci organizace provádějí vyhrazeným právem veta pro zástupce církve.

3. Vzbuzovati v příštích vůdcích ducha útočného, nebo, zní-li to lépe, ducha výbojného, ježto, jak zřejmo, dnešním katolíkům nestačí akce na obranu, v důsledku které velmi často zahynuli. Základní zásada je tato: Za myšlenkou čin.

Z těchto zásad jsou odvozeny různé důsledky v osnově administrativní této organizace, která tvoří právě originalitu myšlenky Zelenkovy. Jeho zásady, položené v základ organizace, ukazují bystrost postřehu a důvtip ve výběru prostředků.

Tak na příklad vyloučil obvyklé hodnosti a

funkce předsedy, místopředsedy, tajemníka pokladníka atd. a spokojuje se jedinou vůdčí a odpovědnou osobou. A to je možno pro zvláštní účel organizace, která chce vychovati jednotlivce, aby stáli jednou v čele hnutí katolického.

Organizace se skládá z různých „legií“, které mají jméno některého světce. Každá legie sestává ze 300 členů, kteří, jak jdou po pořádku, jsou rozděleni ve sbory po 3 až 5 členech a každý sbor má číslo. V čele každého sboru jest „náčelník“, který podle měsíčního rozkazu provádí výcvik sboru. Tím způsobem objeví se v krátké době výsledky, které by nebyly uskutečnitelné s 30 osobami ani v době delší.

V čele legie jest „hlavní náčelník“ Ten jest podporován poradním orgánem, totiž „náčelnickou radou“, a orgánem výkonným, totiž „hlavní kanceláří“, která pečuje o jednotnost pracovní organizace. Náčelnické rady zúčastní se zástupce církve, nyní je to P. Daňha C. Ss. R.

Výcvik se dělí v část teoretickou a praktickou. V prvé jest probírána tato látka: 1. Dějiny, organizace a myšlenka ligy, 2. řečnictví (spolu s dialektikou), 3. povinnosti katolíků v době moderní, 4. obrana víry, 5. základy národního hospodářství, 6. právní řád školní, 7. život náboženský, 8. činnost sociální, 9. založení archivu (každý začátečník musí si jej založiti doma), 10. pokyny, jak poznati poměry určitého kraje a možnosti organizační, 11. zásady žurnalismu, 12. o společenském chování, 13. sebevýchova, 14. četba „Následování Krista“ a Evangelii.

Z toho patrně, že výcvik vyžaduje určitého studia, právě proto, že jest určen ke vzdělání příštích vůdců hnutí katolického. Vyučování, které se dělí v přípravné, definitivní a speciální, jest prováděno od náčelníka sboru pro výcvik teoretický, který jest členem hlavní kanceláře a jest podporován sborem inspektorů. Výcvik praktický záleží v rekognoskaci určitých krajín za příčinou studia eventuelních možností dalšího rozšíření ligy, nerci-li v účasti na schůzích katolických, v šíření tisku a v jiných činech aktuálních.

Organizace podrobuje své členy velmi přísné zkoušce, dříve než je přijme definitivně, podle zásady: schopní postoupí, méně schopní zůstanou zpět, neschopní se vyloučí. Přesto existují dnes po čtyřech letech práce již 2 legie. První legie „Sv. Václava“ byla vlastně ustavena definitivně ráno dne 28. září 1929 ve výroční den tisícího výročí smrti sv. Václava slibem věrnosti, učiněným na hrobě národního patrona.

Druhá legie má jméno „Sv. Jana Nepomuckého“ a byla ustavena v poslední době. Nyní právě vchází v život třetí legie, která bude mít jméno „Sv. Cyrila a Metoděje“

Tato moderní organizace znamenitě prospívá a vydala již četné spolupracovníky a zvláště řečníky hnutí katolickému. Jest uznána autoritou církevní.“

Přeložil Brechensbauer.

Pozn. redakce. V tomto překladu jsou vynechány některé osobní pochvaly, jež by nebylo vkusné opakovat i zde.

I od komunistů je možno se učit.

Komunistické straně se nemůže upříti jedna přednost: že od všech svých organisovaných stoupenců a hlavně funkcionářů přísně žádá, aby vždy jednali podle revolučního programu strany, a to jak v odborových organisacích, tak obcích i sněmovnách. Jakmile si tito funkcionáři trochu zvyknou na pohodlí funkcí buržoasního státu, ihned je vedení hodí přes palubu. V tomhle ovšem se nerevoluční strany učit od komunistů nemusí a nebudou. Ale za povšimnutí stojí tento článek jednoho z dopisovatelů Rudého Práva (děldopa), který zde otiskujeme i s poznámkou redakce komunistické:

„Děldop. — Byl jsem na dovolené v Polné na Českomoravské vysočině, kde jsem zjistil mnoho případů oportunistu v praksi. Nejprve o oportunistu v *komundlní politice*. Když si zde staví domkář domeček, přijde komise, která se skládá ze čtyř až pěti pánů, kteří za deset minut „práce“ dostanou po 150 Kč. V Praze však za takovou komisi se platí po 100 Kč, ale v Polné i naši soudruzi hlasovali pro to, aby se platilo po 150 Kč jednotlivým členům komise. Bylo by však správné, aby domkářům a dělníkům v Polné byly takové komise dělány *zadarmo*. Nebo, na opravě silnice pracovalo několik dělníků. Žádný z nich nebyl ničím více, nebylo nad nimi pohaněče. A tu jeden náš soudruh radní navrhl, že musí býti nad nimi dozor, což také bylo přijato. A dozorcem se stal soudruh-navrhovatel, kterému byl určen denní plat 25—30 Kč. To je politika proti dělníkům!

V *družstevnictví* to není lepší. V družstvu se pracuje 12—14 hodin denně a po dvaceti letech služby dali nyní skladníkovi 14denní dovolenou. To jsou nejcharakterističtější případy oportunistu v praksi v Polné, který je třeba odstranit v zájmu našeho hnutí, v zájmu důvěry dělnictva a maloroľnictva v KSČ.

Poznámka redakce: Otiskujeme tento pří-

spěvek našeho děldopa, soudruha věrohodného, třebaže jsme dosud neměli možnosti přezkoumati stížnosti na místě samém. Je nyní třeba, *aby krajské vedení v Pardubicích věc na místě samém vyšetřilo, a uveřejnilo v tisku zprávu o výsledcích*, jakož i o krocích, které činí k nápravě.“

Tyto výtky činí Rudé Právo veřejně v listě, tak jako veřejně pokárало své soudruhy v Hodoníně, že se spojili k volbě národně sociálního starosty. Veřejně by takovéto výtky žádná strana dělat nemusela, ale stačilo by soustavně poučovat všechny stoupence, že oni první musí program strany provádět všude v praksi. Neboť život podle programu je lepší agitátor, než programová slova.

Moderní pastorec ve velkoměstech.

Ve dnech 6. a 7. října konal se v Essenu za účasti asi 400 kněží z duchovní správy a vůdčích osobností laických kruhů sjezd, který se zabýval základními otázkami postavení katolicismu v dnešních velkoměstech a zvláště pastorační činností ve velkoměstech. V popředí jednání bylo nové položení základů farnosti, jako duševní a organizační jednotky pastorační, jakož i její doplnění spoluprací ostatních pastoračních činitelů. Příslušné přednášky měli známý děkan Jakobs z Mülheim-Ruhr a diecéšní přases dr. Konermann z Münsteru. Důraz kladli na trojčlennost novodobé práce pastorační: farnost, spolky, řády. Kolínský farář Bremer a dortmundský městský vikář Riekes referovali a řídili debatu o pomocných silách a prostředcích pastorační, o mimofarních zařízeních péče o duše, která byla poslední dobou v mnohých obcích uskutečněna a které mají velký význam pro charitativní dílo v blížící se zimě. Také stanovisko laiků bylo tlumočeno na sjezdě ústy ředitele studijního dra Stahla z Düsseldorfu. Druhého dne konání sjezdu projednávány otázky laického apoštolátu ve smyslu pomoci v duchovní správě, jejich význam, obtíže a překážky a požadavky, kladené na duchovní správce. Současně se konal četně navštívený kurs pro laické pomocníky se zřetelem k pastorační v průmyslovém území na téma: Jak pečovat o duševní statky dětí, manželství a rodiny, bližních atd.

V dalších dvou dnech konala se pracovní konference ženských pracovnic v pastorační činnosti v obci. Obzvláště důležitou byla konference, jejímž úkolem byly porady o duchovní správě mezi těmi, kdo nežijí trvale ve farní obci

(herci, rybáři, weekendisté, číšníci a p.). Samozřejmě věnována pozornost dětským besídkám a spolupráci žen na náboženské obrodě života v obci.

Boj protestantských konsistoří s fakultami o oprávnění obsazovat profesorská místa.

Věroučná anarchie protestantských theologů.

Německý protestantismus prožívá hlubokou krizi. Je to krize autority, na jejíž negaci princip protestantismu spočívá, pochybná svoboda výkladu Písma sv., která bez vůdčího zasahování všeobecně uznávané autority, kterou je u nás Sv. Otec, vede ke zmatkům i bezvěří. U příležitosti jednání o „konkordát“ evangelické církve pruské se státem dochází k vnitřním bojům mezi protestanty o ustanovování profesorů bohosloví. Jde o to, kdo bude reprezentovat církev, jako kontrahenta v dohodě se státem. Profesori theologie prohlašují, že tato úloha náleží fakultám protestantského bohosloví, protože prý jsou starším zřízením, než konsistoře, že Luther byl universitním profesorem a universitní stolice že se stala kolébkou reformace. Stát nemá prý důvodů pochybovat, předloží-li mu fakulty určitý návrh, že má před sebou „církev“ v právním smyslu. Proti tomuto úsilí zvedla se bouře odporu věřícího lidu, který vyslovuje nedůvěru k fakultám, jako ohniskům „čistého křesťanství“ a vytýká jim, že vychovávají kazatele, kteří odpadli od Písma a víry a po desetiletí škodí církevním obcím víc než prospívají. Na hamburském sjezdě na oslavu Lutherova výročí prohlášení konfese, řekl jeden mladý kazatel veřejně: „Kázeme-li jak nás učili na universitě, nemůže nás církev potřebovat a přece nás nutí tato církev, abychom na tuto universitu chodili.“ Třeba se zde generalisuje, protože jsou ještě některé university, které učí v tradici protestantské. Stačí však ukázat na případ vratislavského profesora bohosloví protestantského dr. Bornhausena, který ve svém spise „Vykupitel“ popřel božství Kristovo a přece po velkém rámusu učí dále bohoslovce, protože svoboda protestantských výkladů víry hraničí těsně z věroučnou anarchií. Pojem protestantské „svobody přesvědčení“ je největší překážkou, aby nastala jednota víry v protestantských obcích. Neří divu, že myslící lidé se od protestantismu odvracejí a katolická církev, dokonalá stavba, získává tisíce ztracených údů zpět.

Katolické Německo, jeho dílo v minulosti a přítomnosti.

Kulturní a politická přítomnost dnešního katolicismu v Německu liší se značnou měrou od poměrů předválečných. Politická a státní zralost katolíků se ukázala nejlépe při sdělávání ústavy výmarské, katolíci tím definitivně přešli z defenzivní politiky do vůdčího postavení, které si po celých uplynulých 12 let zachovali. Vůdcové Centra několikrát zachránili situaci a dnešní Brüningova vláda je nejlepším vzorem katolické politické vyspělosti a odvahy podmíněné vědomím cíle. A není to jen dočasné vzepětí sil. Význam katolicismu v protestantském Německu je podmíněn vysokou úrovní nejen života veřejného, nýbrž hlavně života kulturního a náboženského. Nehlučná, ale tím záslušnější kulturní práce říšskoněmeckých katolíků nalezla již ocenění i u příslušníků jiných kulturních směrů. Aby však dostal se veškeré veřejnosti do rukou co možná ucelený obraz o díle německých katolíků, začalo nakladatelství Haas a Grabherr v Augsburgu vydávat monumentální dílo „Das katholische Deutschland“, které vyjde asi v patnácti svazcích po 3.60 RM. Toto dílo, jehož vyšel již první svazek, bude nejpřesnější bibliografií všech významných děl, nutných pro poznání bytí a dějin katolicismu německého. Osobnost vydavatele prof. dra W. Kosche je zárukou, že bude vzat zřetel také ke všem žijícím duchovním i laickým hodnostářům, státníkům, učencům, politikům, umělcům, spisovatelům a novinářům, významným činitelům průmyslovým a obchodním. Nám, sousedům nesporně obdivovatelům katolického Německa, bude toto dílo důležitým prostředkem k doplnění obrazu o síle německého katolicismu a studium všech stránek života jeho bude nám vhodným rádcem v případech podobných.

Podzim v pražských výstavách.

Jan Bauch v Aventinské mansardě. Jen několik olejů a několik kreseb nám umožňuje nahlédnouti do duše malíře z nejnadanějších a nejschopnějších.

Hlasité výkřiky vášnivé lásky... Radost z prudkých úderů krve, jež tryská od srdce tvůrce jako tajemná sdělení neznáma. Odhalení nových propastí. V Balzacu čteme, že Stvořitel postavil na prahu krásy hrůzu — a tady před tímto dílem nás jímá úzkost z její blízkosti... Mohutné akordy čtyř barev a velikých linií strávil malířův mozek a spálily srdce... V sdě-

leních těchto krajin roste nový život. Jeho stromy, řeky, květiny i lidé jsou proměněny v oběti tvoření.

Jan Zrzavý v Umělecké Besedě vystavuje 39 obrazů za poslední dva roky. Podoba Zrzavého je dostatečně uznávána a kulturním lidem známa, proto můžeme se hned zmíniti o dílech, jež skýtají pohled do poslední fáse tohoto dvouletí.

Oproštěné sny nejmenších věcí mají plachý mysticismus něžné melancholie a ustupují ve svaté čistotě barev před tvrdším nebo přemýšlivějším zrakem divákovým. Abstraktní přátelství kresby s barvou v tichých harmoniích dokonale, ba velmi dokonale, uplatňují svůj nárok na naši pozornost. Jeho poslední díla jsou pevněji vyjadřována, úmysly jeho jasnější, avšak silněji ovlivněny ornamentem. Jan Zrzavý je ve veliké řadě našich umělců jedincem, netvoří překotně a proto kdykoliv vystavuje svůj soubor — zaujme.

Členská výstava S. V. U. Mánes v Obecním domě. Je již zřejmé, že všecken boj v této vřavě 20. věku je veliké úsilí o výraz. O konečné vyjádření. Vývojová stupnice nebyla uzavřena a ještě nebude. Generace je v útoku často bezradna nestejnorodostí a lehkomyšlností... I to jsou však naděje! Chvilé cítění ustupují časům přemýšlení za problémy, za logické a metodické zpracovávání daných událostí. Ale jednota to je styl a ten se vývojem času a velikým úsilím lásky najde.

Výstava Mánesa předkládá obrazy a sochy třiatřiceti výtvarníků, kteří jsouce si vědomi svého určení, vydali pro vyjádření tohoto času, jistě to nejlepší.

Emil Filla, jehož díla jsou křehkými symfoniemi barev, zůstává na svém vrcholu již řadu let. Hovor na motivy je naplněn vyrovnanými konkrétnostmi malířova vědění a inteligence.

Alfred Justitz, s velikými akordy, má rád tytéž dýmky, kytary, šachovnice, ovoce a vázy, jako Filla, jenže je dobývá žhavější paletou a jednodušší kresbou.

Václav Špála svoje harmonie modrých letos ještě ztemnil až do černé, ve známém osobitém zvuku, takže letošní obrazy mají pevnější stavbu a přísnější vzhled.

Vincenc Beneš, zdá se, že konečně dospěl tam, kam chtěl. Je pokojnější a velkorysejší.

Jan Slaviček stává se epikem a sděluje zažité sujety sevřeněji ve formě, v nitru děl však šířeji než kdy jindy. Znamení ústupu od povrchu.

Bořivoj Zupan ve zřejmém přátelství se Slavičkem v několika olejích temperamentnějším

rozmachem štětce naznačuje svoji uměleckou budoucnost.

Karel Holan má zimní krajiny, jež působí ve skladbě barvy dojemným smutkem, má domy na periferii, které jsou smutny svou chudobou a figury a podobizny, jež jsou mu prostředkem k dosažení obrazovosti. A přece je vidět, že mluví s přírodou.

Miloslav Holý rozšiřuje svoje obzory, stává se měkčím, tam kde býval tvrdý a pevnějším, kde býval křehký.

Josef Hubáček se vážně, ba staromistrovsky zadíval do korsického pobřeží a naplnil svoje obrazy jednotným zešeřelým koloritem.

Mohykán *Antonín Hudeček* vystavuje tání, *Hofbauer* nějaké fialové květinčky a tím bychom měli tak zhruba malíře.

Několik sochařů, z nichž *Karel Kotrba* se nám zdá nejsochařštější ve svých třech aktech, neboť prostupuje od formy s velikým úsilím a zmůže ji. *Karel Dvořák*, jehož díla mají dech renaissance a *Josef Wagner* se zajímavou černě patinovanou sádrou Krista.

Architekti budou vystavovat samostatně později.

Bilance výstavy má jisté klady oproti loňské, není tak v jádru rozbita a v celkovém snažení lze pozorovati uklidnění ve prospěch celku.

Václav Pavlík.

Karel Vrátný:

Kousek literatury.

Přebírám se ve svých rozmanitých poznámkách a výpiscích, týkajících se literárních věcí. Mnoho je z „Dějin světové literatury“ od P. Alexandra Baumgartnera S. J. (německy, u Herdera), z díla pohříchu nedovedeného ke konci. Smrt vzala spisovateli péro z rukou. V doplňkovém svazku sebrali řeholní bratři P. Baumgartnera mnoho jeho kritických článků ze „Stimmen aus Maria Laach“ a rozličná pojednání, která měla býti přípravnou látkou k dalším svazkům. P. Baumgartner sám z živoucích evropských literatur zpracoval jen francouzskou (prý znamenitě) a italskou, a ani tu ne celou — tuším, jen do první polovice 19. století. Chybějí tedy dějiny literatury německé, anglické, španělské a portugalské, literatur skandinávských a slovanských a menších národních literatur evropských (irské, maďarské, finské, baskické, novořecké atd.).

Mezi literárními články Baumgartnerovými jsem pozorně četl posudek Dějin německé literatury od Viléma Lindemanna, ve zpracování Josefa Seebera (Freiburg, Herder, 6. vydání

1889). Jsou to dějiny, psané se stanoviska katolického. Zmiňují se o nich proto, že s povzdechem jsem při tom myslil na naše poměry: kdy asi my se dočkáme nějakých dějin alespoň naší literatury, psaných perem katolickým? P. Ráček S. J. nám dal Dějiny našeho národa, ale je třeba, abychom měli také Dějiny světové, Dějiny literatury naší i jiných literatur, viděných ve světle naší víry a našich mravních názorů. Neboť literatura nepodléhá jen soudu abstraktní estetiky, nýbrž také osudu katolické morálky. O té věci máme výroky Apoštolské stolice, a není přípustno mezi katolíky hádati se o rozdíly mezi morálkou a estetikou. Ostatně sama estetika má přihlížeti nejen ke krásnu slovesnému, nýbrž také ke krásnu mravnímu, a myslím, že i Aristoteles to dostatečně naznačil požadavkem mravní očisty jako účinku tragédie.

Že se P. Baumgartner nebál káceti modly, ukazují na př. jeho řádky o Heinovi ve *Stimmen aus Maria Laach* 1892: „Všecko jeho počínání a básnění od raného mládí má na sobě značku frivolnosti, sprostoty a vyzývavé nestoudnosti. Škoda, kterou tím způsobil modernímu duchovému životu a zvláště německé mládeži, je nesmírná. Měňavým ohňostrojem svého vtipu a lahodně svůdným půvabem své milostné poesie učinil, sám jsa zkažen až na dno své duše, nejnížší nevěstčí poesii poesii lidovou a způsobitou ke dvoru, a svým posměchem vypudil z tisíců srdcí všelikou úctu k nejsvětějším a nejvzácnějším věcem. V židovském tisku dodnes udává tón, dodnes (ovšem řádky tyto byly psány skoro před 40 lety!) je miláčkem požívačného světa a lehkomyšlného světa ženského... Každá žena, každá dívka by se měla stydět jenom se dotknouti knih takového básníka... Morový dech duchového rozkladu, který prokvasil jeho spisy, je sotva pro zralého muže prostý nebezpečí duchovní nákazy. On netoliko znečišťuje obraznost, nýbrž také kazí zálibu ve vznešených a ušlechtilých věcech, v každé pravé, ideální poesii...“

Stručně se vyjadřuje o Grillparzerovi, o němž jinak praví, že v německé literatuře má jakožto dramatik první místo po Schillerovi: „Grillparzer, rakouský josefinista, racionalisuje a humanisuje všecko, co katolického s ním přichází do styku.“

Ve výkladních skříních našich knihkupců spatřuji velké vydání známých arabských pohádek „Tisíc a jedna noc“ v českém překladě. Na reklamní pásce jednoho (III.) svazku u Topiče jsem si všiml slov: „Dychtivé noci orientu daly vytrysknouti básním opojné smyslnosti“

atd. Patrně se tu zájemci upozorňují na *uměleckou* nebo *estetickou* hodnotu této knihy — nezdá se vám? Či to je literární kuplířství? Ale zase u P. Baumgartnera jsem si pod čarou všiml, že jesuita P. A. Salháni (Arab nebo Syr) vydal v Beyrutu v Syrii v 5 svazcích *očistěné* vydání originálu (1888 — 1890). Zřejmě je tato slavná sbírka pohádek takového rázu, že potřebovala očistění. A nebyl tak úzkostlivý jen jesuita. Také jedna Angličanka čistila překlad svého muže a vydala svou práci s názvem: „Lady Burtonové vydání Arabských nocí (tak zní anglický titul pohádek) jejího manžela, přeložených věrně z arabštiny a upravených pro rodinnou četbu od Justina Huntleye Mac Carthyho. Londýn 1886, 6 svazků.“ P. Baumgartner podotýká: „Vydání toto vyhovuje všem vědeckým požadavkům a zaslouží mezi novějšími vydáními největšího doporučení. Všecky oplzlosti jsou v něm přirozeně vynechány.“ Nevím, pokud české překlady (vycházejí právě dva) šetří studu osob nebo domácností, kterým tyto pohádky jinak jedinečné, padnou do rukou.

Jiné knihy, kterých jsem si všiml, jsou dvě knihy dra Leopolda Procházky: „Budha a jeho učení“ a „Budhismus světovým názorem, morálkou a náboženstvím“. S názvem této druhé knihy, který se zdá tvrdivým, t. j. chce, jak se mi zdá, říci, že budhismus jest i světovým názorem i morálkou i náboženstvím, s tím názvem, jak pravím, srovnávám krátkou zprávu olomoucké Filosofické Revue (ročník II., čís. 4) o knize „Dahlke Paul, Der Buddhismus“ jejíž spisovatel prý je znalcem i vyznavačem budhismu, který podle něho prý není ani náboženstvím, ani filosofií, ani morálkou. Je prý to učení o skutečnosti (tedy indický pozitivismus?). Vznáší se nad vědou i věrou.

Z P. Baumgartnera mám některé poznámky o t. zv. budhismu, který není žádnou jednotnou naukou nebo filosofií, „nýbrž v Tibetu a Sikkimu se smísl s tantrismem, t. j. jakousi široce rozvětvenou soustavou pověrečného kouzelnictví, s uctíváním Čakti, jakýmsi to kultem Astarty nejopzlejšího rázu a s nejodpornější nemravností. V severní a střední Indii se zase prapodivně smísl s hinduistickými sektami, zvláště s uvedeným kultem Čivovým, u Mongolů pak s pověrečným uctíváním duchů (šamanismem), takže ta veliká statistická čísla, jimiž bývá budhismus vyšňořován, neznamenají nic jiného než pestrá směsice nejrozmanitějších pověr, smyšlenek a nejnečistějšího a nejpodlejšího modlářství, ale nikoliv to pesimistické učení o utrpení a odříkání, které němečtí

(čeští?) budhisté vykládají ve svých katechismech.“

Jinde praví: „Jisté rysy buddhismu, které by jej činily našemu smýšlení jaksi milým, nejsou mu vlastní, nýbrž nacházejí se již ve dvou známých velikých eposech indických, Mahábháratě a Rámáyaně, a to čistěji, harmoničtěji a krásněji. Buddhismus sám všechny takové rysy (soustrast s cizí bolestí, tichou odevzdaností do vlastního utrpení, laskavé účastenství v životě zvířecím, snivou lásku k osamělému lesu, bolestné přesvědčení o marnosti všech věcí pozemských, odříkavý útěk ze světa a hledání něčeho lepšího atd.), buddhismus, pravím, všechny tyto rysy vyvinul jednostranně, upřilil je a znetvořil.“

Baumgartner se zmiňuje také o evropských ctitelích Budhových, kteří chtěli a chtějí přirovnávat řeči a nauky některých budhistických traktátů k naukám Kristovým, ba dokonce nalézají větší zálibu v oněch. „Ale každý nepředpojatý člověk, nehledě ani k povaze osobnosti Kristovy a Budhovy a veškerého jejich učení, bude se velmi brzy cítiti odpuzovaným bezútěšnou jalovostí budhistického pesimismu a jeho věčnými a stejně znějícími opakováními. Nějakou pozitivní útěchu Budha nedává, něco pozitivního vůbec neví; ani o Bohu, ani o světě, ani o člověku neskýtá nijakého uspokojivého poučení. Jeho podobenství nejsou nikdy prostá, jednoduchá, nenáročná, nýbrž vždy strojená, baroková, zvláštní, vtíravá, plna pyšného sebevědomí a podávaná spoustou zbytečných slov... Jisté výroky zní zbožně a hezky, a křesťanský čtenář, vyrostlý v názorech křesťanských, snadno se octne v pokušení podkládati jim křesťanský smysl (zvláště v Dhammapadě), jestliže dobře nerozumí specificky technickým výrazům originálu podle definic, daných od budhistických vykladačů. Řeči o marnosti světa a o smrti jsou konec konců pravdivé; ale když se pak ptáme, kdo přemůže pomíjející smrt, kdo učiní šťastným člověka odpoutaného ode vši pozemské radosti a lásky, kdo mu dá sílu k plnění všech mravních povinností, kdo poskytne srdci mučenému žádostivostí a naruživostí svrchovaný pokoj a blaženost zde na zemi, tu stojíme před záhadou, temnou branou nirvány, t. j. bez Boha, bez Vykupitele, bez milosti, bez naděje na nebe, odkázání jen na pouze realistická uvažování o tom, že člověk nemá po ničem toužiti, nic milovati, o nic se snažiti, chce-li ujíti strachu a utrpení. Že nic viditelného a konečného nemůže učiniti nesmrtelnou lidskou duši trvale šťastnou, tomu učí také křesťanství; to jest v přirozenosti věcí. Že však má lidská duše

dojít štěstí také bez Boha a bez duchovních statků, to jest laciné, pusté a bezútěšné ujišťování Budhovo.“

„Buddhismus,“ praví konečně Barthélemy Saint-Hilaire (Le Bouddha et sa religion p. 178), kterého P. Baumgartner cituje, „s kterékoli strany se naň díváme, naprosto nepochopil přirozenost, povinnosti, důstojnost lidské osoby. Tvrdil, že ji osvobodí, a místo toho ji zničil; chtěl ji poučiti, a místo toho ji uvrhl do nejtmavější temnosti.“

Nedávno mi kdosi přinesl knihu „Emil Ludwig, Syn člověka, Život proroka. S 15 kresbami (podle mého vkusu mazanícemi) Rembrandtovými. 1928. Vydal Melantrich v Praze. Přeložila Pavla Moudrá.“ Abych prý se na to podíval. Na obálce knihy jsou reklamní posudky cizích časopisů, anglických, německých a dánské „Politiken“. Spisovatel je Žid, jak sám praví v předmluvě, a vzhledem k nazírání na Ježíše Krista, racionalista. Jeho kniha není nic jiného než obnovený Renanův Život Ježíšův. Že R. V. Inge, „děkan u sv. Pavla v Londýně“, se dal mezi reklamisty této knihy, je smutným, ačkoli ne novým, důkazem náboženského úpadku anglikánského protestantismu. Autor o sobě praví, že se ani trochu nedotýká theologie ani božství Kristova, ale toto tvrzení se zdá příliš pokrytecké, když hned vedle toho čteme o evangeliích řeči, v kterých si libují pokrokoví theologové němečtí a vůbec protestantští, a celá kniha nemá vlastně jiný účel, než aby popírala všechno nadpřirozené při našem Spasiteli.

Je smutný pohled do výkladních skříní našich knihkupců — „zpuštěné náboženství“, tím slovem by bylo lze vyjádřiti to, co knižní trh nám velikou měrou skýtá. Pěstování materialismu a nevěry a přímo zuřivé pěstování smyslů, to jako by byly hlavní směrnice literatury domácí i cizí. A v našem táboře roztráštěnost a polovičatost. Jak musíme Němcům záviděti jejich nakladatelství Herderovo ve Freiburgu!

O Thdru Silvestru M. Braitovi píše řed. F. Žundálek v posledním čísle „Sursum“: Thdr Silvestr M. Brait, profesor bohosloví, známý spisovatel a redaktor měsíčníku „Na hlubinu“, byl zvolen převorem konventu dominikánského v Olomouci. Narodil se dne 14. června 1898 v Ruščuku v Bulharsku z rodičů italských. Otec jeho pocházel z Tridenta a byl inženýrem u stát. drah. Pro své národní italské přesvědčení byl přeložen do Prahy. Odtud hlásil se do Bul-

harska ke stavbě státních drah. Bulharská vláda nechtěla uznati zvýšených výloh stavebních a inž. Braitu z rozčilení zemřel, matka pak onemocněla vážně z rozrušení a byla dána do nemocnice. Malý hoch zůstal nyní bez rodičů. Ujala se ho obětavá služka Češka, kterou si rodiče vzali z Prahy, přivezla malého Braitu do Prahy a vychovala ho namísto matky i se svým manželem pozdějším, který mu byl dobrým pěstounem. Pomocí jejích a sester dominikánek studoval Braitu na akademickém gymnasiu v Praze, kde maturoval s vyznamenáním. Profesor náboženství, rodák turnovský, Verich, doporučil Braitovi, aby se hlásil do řádu dominikánského, když si chtěl zvoliti stav kněžský, protože tento řád lépe vyhovoval jeho touze po vzdělání a jeho nadání. Vstoupil do noviciátu v Olomouci roku 1915. Po studiích filosofických byl poslán na další studia do Le Saulchoir v Belgii na řádové učeliště francouzských dominikánů. Na kněze byl vysvěcen 17. září 1922. Poté stal se lektorem a profesorem bohosloveckého učeliště dominikánského v Olomouci. Roku 1930 na jaře dokončil studia filosofická v Římě na dominikánském ústavě „Angelicum“ a přednášel tam křesťanskou mystiku. Po návratu do Olomouce přejal opět profesuru bohosloví na domácím učilišti bohosloveckém. Před 5 lety založil časopis „Na hlubinu“, který jest určen k prohloubení náboženského života mezi inteligencí. Kolem tohoto časopisu seskupilo se přes 5000 horlivých odběratelů a mnoho čtenářů. Slavné byly sjezdy Hlubinářů v září v Praze a v říjnu v Plzni. Braitova májová a říjnová kázání u sv. Jiljí v Praze přivábila hojně nadšených posluchačů. Dr. Braitu mluví plynně vedle češtiny i francouzsky, italsky a německy. Rodem Ital, výchovou a smýšlením Čech je k nemalé cti české katolické literatury.

Pohřební tryzny v katolických chrámech?

Projevy arcibiskupa pražského dra Kordače o neřesti kapitalismu, jehož soustava znemožňuje mnohým žiti křesťansky, ač by chtěli, vzbudil veliký ohlas u nás i v cizině. Měli by si ho všimnouti však pro pastorační činnost hlavně katoličtí kněží a to v tom, že nesmí činiti v církvi žádných podstatných rozdílů mezi bohatými a chudými a že všem nábožensky musí měřiti stejně. Staly se v poslední době některé případy, kdy bohatým lidem byly povoleny při pohřbech v katolických chrámech slavnosti naprosto světské, nenáboženské, hotové polopo-

hanské tryzny a jen proto, že šlo o nemožnou úsluhu bohatým. V příštím čísle přineseme dva konkrétní doklady pro poučení i výstrahu.

Maršál Pilsudski porazil rozbitou opozici 248 196.

V polských volbách, smí-li se divadlo, uspořádané 16. listopadu v Polsku nazvat volbami, zvítězil maršál Pilsudski poměrně vysokým scorem: 248 proti 196. Ony ty volby byly totiž dost podobny kopané, poněvadž hezká řádka opozičních vůdců byla v přípravném stadiu volebním odnesena s bojiště na nosítkách do vězení a mimo to, mnoho opozičních listin bylo škrtnuto pro „formální nedostatky“

Maršál Pilsudski tedy zvítězil, ale nikoli tak, aby měl většinu, potřebnou ke změně ústavy. Výsledek polských voleb přece však musíme uvítati proto, poněvadž vláda bude míti v sejmu většinu a opozice, která sama nebyla schopna většinu utvořiti a vládnout, nebude moci brániti ve vládě Pilsudského většině. O 444 mandátů rozdělily se strany sejmu takto:

Pilsudského vládní blok	248 (r. 1928 135)
Centrolevý blok (Piastr, Wyzvolenie, soc. demokrati)	79 (dříve 156)
Národní demokrati	64 (dříve 37)
Křesťanští demokrati	14 (dříve 18)
Ukrajinské listiny	21 (dříve 58)
Židovské listiny	7 (dříve 12)
Němci	5 (dříve 21)
Selský Svaz Stapinského	1 (dříve 2)
Komunisti	5 (dříve 10)

V Polsku přece tedy nyní bude míti diktatura maršálka Pilsudského demokratickou dekoraci. Ostatně, od kdy smí kdo žádat, aby se národy a státy klaněly demokracii i tehdy, není-li schopna vlády a vedení státu? K tomu je nutno připojiti, že Pilsudski, stejně jako Mussolini, byli před válkou socialisté, sociální demokrati. Moderní diktátoři znají proto dobře techniku ovládnutí mass.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ulice 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, číslo 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XII.

V PRAZE 15. prosince 1930.

ČÍSLO 15.-16.

Václav Kašpar:

Příklad dra Karla Sonnenscheina.

Slavná legenda Františka Herwiga, *Svatý Šebestián z Wedingu* líčí mnicha Šebestiána, který v samotě kláštera, zamysliv se nad slovy Kristovými: „Jděte mezi vlky!“, dostává vnuknutí, a když byl pokorou přemohl odpor představeného, odchází do světa — mezi vlky, hledat ohrožené ovce a přivádět je k Bohu. Jde na berlínskou periferii, spí s tuláky a vyvrženci, pracuje s hrubými a bezohlednými lidmi, trpí bídou chudáků, pomáhá jim, za cenu nesčetných pokoření vlastních smiřuje zneprátelené manželé, vrací dětem matky a matkám děti, nevěstky přivádí k Bohu, neohroženě prochází bolševickou zlobou, je pronásledován, skrývá se se svými druhy, až na konec je umučen k smrti. Z jeho krve vzhází pak hojné ovoce — ale to už zase líčí Herwig v dalších románech „*Hoffnung auf Licht*“ „*Die Eingeengten*“ a „*Fluchtversuche*“, jež jsou pokračováním *Svatého Šebestiána*.

Nuže, ideálu tohoto svatého Šebestiána přiblížil se nejvíce velkoměstský apoštol dr. Karel Sonnenschein. Dr. Sonnenschein zemřel loni v únoru a tento článek nemá být opožděný nekrolog. Má pouze referovat o veliké Sonnenscheinově osobnosti dle ocenění, jakého se jí dostalo v několika publikacích, vydaných teprve v nedávné době.

Osobnost Sonnenscheinova má sloužit jako příklad.

Jsou dva druhy vyvolených: jedni zdánliví samotáři, zdánlivě pasivní ve svých modlitbách v skrytosti, druzí aktivní v slově a činu. Těžko říci, kteří mají větší cenu, neboť modlitba sama o sobě je čin a neustálý čin je i úsilí, věčně námáhavé a nikdy neuspokojující, o čistotu duše, o přilnutí k Bohu a obětování za jiné — když modlitby těchto pokorných a skrytých zachraňují svět — a když na druhé straně aktivní čin zasahuje duše nejisté a zmítané jako osvobozující blesk a ukazuje cestu k výši.

Dr. Sonnenschein patřil k těm druhým. Jeho život byl bohatý napětími, boji, prací i utrpením, byl to život kněze, soc. reformátora, apoštolu charity, řečníka, kazatele a spisovatele. Tento kněz, v ustavičném kontaktu s Bohem a zase se světem, musil se obírat i světskými i politickými věcmi, ale zůstal na svém místě na kazatelně, u oltáře, ve zpovědnici. Nezasedal v parlamentě. Neutíkal z duchovní správy do světských funkcí, jež odvádějí duši kněze od jeho úkolů. Pracoval mezi dělníky, mezi studenty, stýkal se s nejhudššími a nejubožejšími, pomáhal morálně i hmotně, stále ochotný k sebeobětování, ku práci pro bližního. Dal se všem, aby získal vše. Loni zemřel ve věku 52 let, je mrtev, ale žije dál v duši katolického Německa. Není to pouhá vzpomínka na jeho jméno, na jeho dílo, nýbrž na velkou, k modlitbě a práci strhující osobnost. Nad jeho rakví řekl jeden z řečníků: „Z tohoto hrobu vyjde historie. Naši vnukové budou se na něm modlit a čerpat sílu ku práci.“ Již dnes putují celé zástupy k jeho hrobu a duch velkého mrtvého mluví k nim, povzbuzuje a posilňuje k dílu v jeho šlépějích. A těch, kdož jej následují, ustavičně přibývá. Jeho životní práce, nezemské bytí, zakotvené v posledních letech jenom v Bohu, tajemství jeho osobnosti, její vnitřní bohatství — to vše přivádí nové duše k přemýšlení a následování. Jak je možno, že v naší době, naplněné studenou žádostí peněz a pudů, pochybnou demokracií, lačností požitků, převratů v duších i národech, době sinekur a výhod — objeví se člověk, chudý kněz, který s úsměvem se vzdává všech nabízených úřadů a poct, titulů a odměn, nepovažuje to vše za nic? Tento kněz neměl ani majetku, ani starobního pojištění. Mohl říci jako Goethe: „*Ich hab mein Sach auf nichts gestellt; drum ist's so wohl mir in der Welt.*“ To znamená ve smyslu Sonnenscheinově: „Dal jsem všechno svoje bytí a myšlenky Bohu. On

mě neopustí.“ To je první tajemství jeho osobnosti.

Výše než všechno na světě cenil Sonnenschein lásku k bližnímu; nikdy se neptal na jeho původ, vyznání nebo stranickou příslušnost. Viděl pouze bídu a slyšel prosbu. Z vlastních prostředků nemohl pomáhat, našel však cestu k srdcím těch, kteří měli, a kteří mohli dát. Miništri, radové, hoteliéři, obchodníci, velkopřemyslníci a poslanci nenechávali se nikdy zapřít, když Sonnenschein pronášel do telefonního sluchátka prosbu o pomoc pro jiné, pro žebráky, k nimž se v pokoře sám přirovnával. Že tímto způsobem otevřel srdce bohatých a stal se dobrodincem tisíců, to je druhé tajemství Sonnenscheinovy osobnosti.

Svatý neklid, který jej nutil k ustavičné práci i činnosti a pramen síly k ní nacházel ve své veliké a opravdové lásce k Bohu. Ve své kanceláři stejně jako v sklepních bytech a v podkroví a boudách hledal osobní rozhovory s chudými a ubohými, ale nikdy se nepovyšoval nad lidi bez přístřeší a chudými na duchu, ani nad hříšníky. To bylo třetí tajemství jeho osobnosti. A je nutno Sonnenscheina vidět v tomto smyslu, abychom jej pochopili a rozuměli mu.

Životní dílo Sonnenscheinovo spočívá hlavně na dvou sloupech: první představuje sociální reformu, oživující v předválečné době veškeré německé studentstvo; Sonnenschein vedl. Druhý je jeho práce v Berlíně, která bezpříkladným způsobem činu a sebeobětování vyvedla katolíky z ghetta, z exilu kulturního života a postavila je na význačné místo.

Karel Sonnenschein narodil se r. 1876 v Düsseldorfu. Jeho otec byl prostý řemeslník, klempíř; prostředí, z něhož malý chlapec vyrůstal, skrovné, neokázalé. Hluboce nábožensky vychovávan, sloužil Bohu už jako student gymnasia ze všech sil, m. j. založil se spolužáky charitativní sdružení. Mezi spolužáky zanechal navždy příklad veliké píle a úzkostlivé svědomitosti. Seminář studoval v Římě; vedle studia bystře pozoroval, přemýšlel. Četl spisy filosofů nikoli křesťanských nové doby; viděl, jak jeden systém potírá jiný, jak oficiální filosofická škola rozrůstá se do stále větší anarchie, jak bývalá jednota ducha vlivem moderního neobmezeného subjektivismu ve filosofickém myšlení se stále víc tříští, na druhé straně seznal hloubku a přesvědčivost Kristova učení, traktáty klasické theologie o milosti, svobodě vůle, o působení Ducha, přinášely mu rozřešení všech mučivých problémů. Kdo jej tehdy v Římě poznal, řekl bezděčně, že jeho jméno přimyká se významně k němu jako člověku. Se svěží, veselou myslí

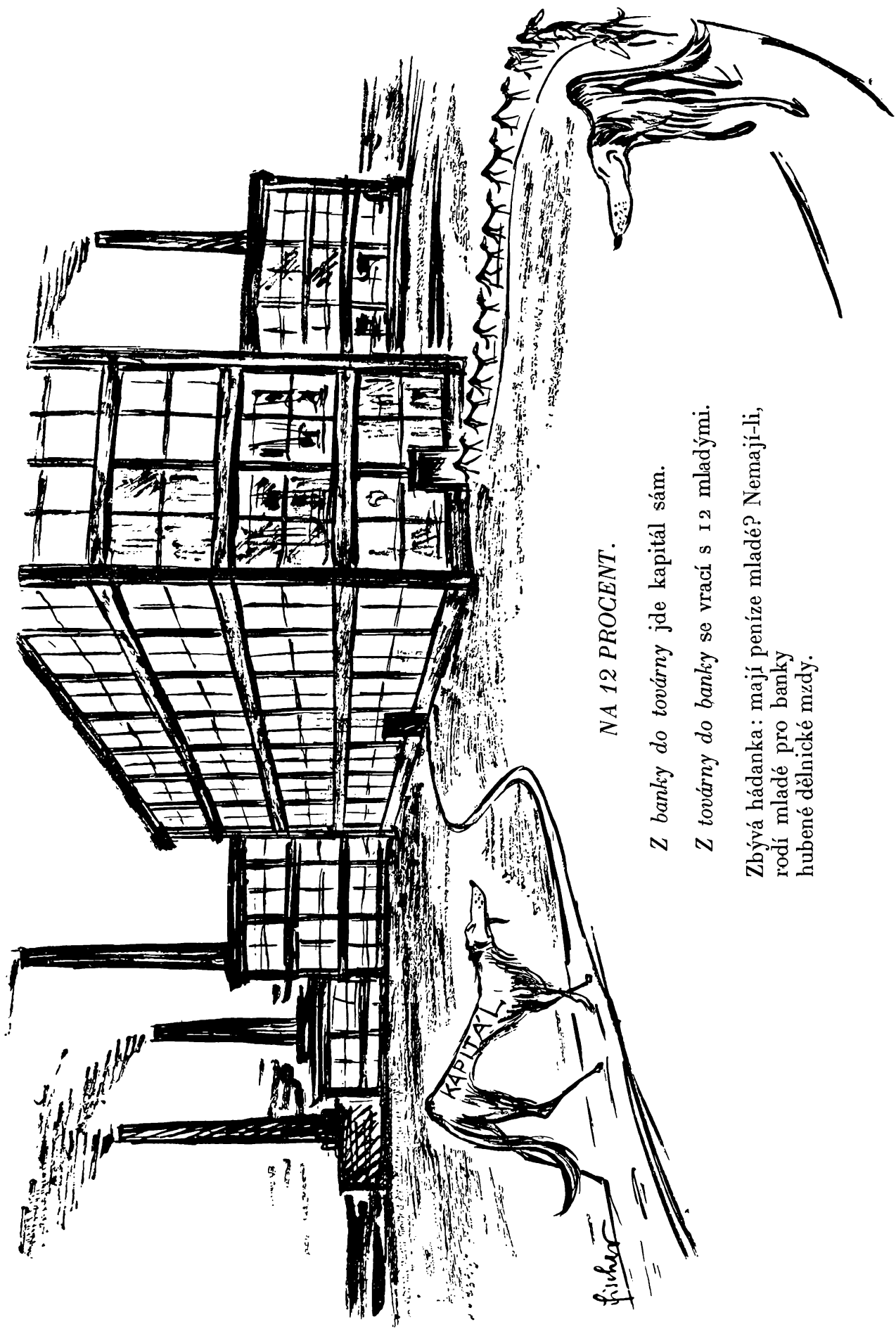
prošel mladý theolog tato římská léta. Teprve později, když se dožil války a poznal tolik utrpení a bídy, vtiskl se do jeho obličejové bolestný rys, jenž nemizel, i když se někdy usmál.

I z uměleckého bohatství starého Říma čerpal poznatky k příštím působení. Za návštěv v katakombách rostla jeho duchovní síla nad ostatky prvých křesťanů. Už tehdy projevovala se apoštolská láska k mládeži. V neděli po mši dával se s velikou radostí dětem z okolí koleje, hrál si s nimi a při tom je vyučoval náboženství. Touto katechescí získal mnohý průhled do římských proletářských rodin. Neprošel nikdy římskou ulicí, aby se nezastavil s chudými dětmi, aby jim nepodal ruky nebo nepromluvil potěšujícího slova. „Miluješ-li mládí a je-li ti velkou radostí, poučovat děti a vést je k Bohu, jsi kněz dle srdce Božího,“ řekl mu jeden z přátel na rozloučenou, když později odcházel.

Státí se učitelem, mluvčím a spisovatelem — to bylo určení jeho života. V r. 1900 byl vysvěcen na kněze, a 28. říjen, kdy se to stalo; na svátek apoštolů Šimona a Judy, stal se v jeho životě mezníkem, okamžikem, obdařeným nesmírnou působností do šíře i hloubky jeho budoucnosti. Z něho čerpal a obnovoval po každé onu náboženskou vroucnost, která jej hnala k lidským duším. Již v Itálii navštěvoval proletářské rodiny, jezdil po venkově, mluvil, kázal. Z jeho podnětu konal se r. 1900 v Římě mezinárodní kongres katolického studentstva. Po celé jižní Itálii a Sicílii mluvil na thema: „Kristus a sociální otázka“.

Pak přišla kaplanská léta, jež Sonnenschein prožil na několika působištích, vždycky pilný, pracovitý, obětavý beznáročně. Všude získal srdce osadníků, všude zaséval Boží símě. Denně meditoval, četl svaté texty, brevír a nepotřeboval se ani připravovat na svá kázání. „Čím méně se na kázání připravuji, tím je lepší,“ říkával. Se zálibou vyhledával rodiče nejchudších žáků. Žádné podkroví nebylo mu příliš vysoké nebo malé, žádný sklepní byt příliš ubohý a nuzný, aby jich nedostihl. Pro každého z těchto strádajících měl radu a pomoc, i když to bylo nad jeho síly. Nezřídka vracel se k obědu teprve ve tři až čtyři hodiny odpo. Osvojil si velmi jemný způsob péče o duše častými rozmluvami s členy obce — laickými apoštolý, a ti dodnes vypravují o velikém štěstí, které jim dávaly oduševnělé rozhovory. Mluvílo se o naléhavých náboženských, sociálních a veřejně-politických otázkách. Ve všech oborech se vyznal a jeho poučení nesla vždycky pečeť novosti a zajímavosti. Byl to kus moderní péče o duši.

Sdružoval dělníky, pracující ženy, bez únavy

NA 12 PROCENT.

Z banky do továrny jde kapitál sám.

Z továrny do banky se vrací s 12 mladými.

Zbývá hádanka: mají peníze mladé? Nemají-li, rodí mladé pro banky hubené dělnické mzdy.

k nim mluvil, studoval jejich životní poměry, zkoumal jejich stížnosti, pomáhal. Veřejné příznání k povinnosti, pomáhat sociálně slabým a utištěným, získalo mu lásky všude. Zejména mládež k němu lnula. Ujímal se i četných rodin italských dělníků, pracujících v Německu. Žily v průmyslových oblastech bez jakéhokoli náboženského života, neznajíce cizí řeči. Sonnenschein je často navštěvoval, vyučoval děti náboženství v jejich mateřštině. Založil pro ně časopis „Italové v Německu“ aby jeho myšlenky pronikly do všech rodin, a touto prací způsobil, že rodiny italských dělníků byly vráceny Bohu.

Tím, že byl Sonnenschein v ustavičném styku s různými stavy a vrstvami, rostly jeho síly, schopnosti a energie. Hranice jeho farnosti, třebaže v průmyslovém městě, byly mu příliš úzké.

V nich nemohl docela vydati jeho duch. Všude, kde viděl hlad a bídu, trpící lidi a osudem odstrčené, rostla jeho farnost. Formovaly její problémy doby. Jeho katolický idealismus vnášel do všech míst radost a požehnání. Jeho nezvratný optimismus nedal se otrásti žádnou pochybností ani překážkou. Jeho prudký temperament dával všem důvěru v pravdu a dobro a tím i úspěch jeho práci. Jeho linie byla přímá, nevyznačujíc se žádnou úchylnou ani vpravo ani vlevo ani jinam. A ta ho vedla také k činnosti v centrále národního sdružení v M. Gladbachu, sdružení, jehož úkolem bylo řešení hospodářských, kulturních a sociálních problémů mezi německými katolíky a pomoc dělnictvu; průmyslová práce měla navázat spojení s náboženstvím kříže. Tak si je představoval zakladatel továrník Fr. Brandts, ideální snaživec, který spolu s jinými zanícenými katolíky usiloval o povznesení dělnictva v každém směru. Sonnenschein stal se jaksi Brandtsovým žákem v sociální práci. Z M. Gladbachu rozšířilo se sdružení i do jiných míst, kde žilo v místních skupinách, jichž bylo asi 4000 v celém Německu, celá polovina v Prusku. Sonnenschein ujal se horlivě práce i zde, jezdil na schůze, burcoval, učil, klenul mosty mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, učil lásce. Jeho práce nesla záhy požehnání a jistě měla zásluhu na příštím mohutném katolickém hnutí.

Sonnenschein nebyl politik, tím méně politik stranický. Pokud se musil politikou zabývat, cenil si jenom skutečností, nikoli zákulisních pletek a řečí, mluvených z parlamentu do větru. Jeho náboženské a sociální přesvědčení vedlo ho ovšem ke straně Centra, pro niž v době voleb pracoval se záslužnou horlivostí. Přes to jen trpně snesl, aby jeho jméno bylo na druhém místě kandidátky ve volebním okrese

Berlín a Postupim II. při volbách do parlamentu r. 1928. Při těchto příležitostech uplatňovaly se skvěle jeho schopnosti lidového řečníka; svým mohutným pathosem uchvacoval masy posluchačů a ukazoval na zásluhy Centra pro zachování křesťanské školy, záchranu katolické rodiny, katolické myšlenky v obci a státě; posluchači viseli na jeho rtech; Sonnenschein ovládal velkolepou obraznou řeč, plnou logických důkazů, mluvil v krátkých větách, ráz na ráz. Mohl se odvážit dokonce i v Berlíně vystoupit na schůzi politických odpůrců. Když byl jednou na takové schůzi přece insultován, zvolal jakýs komunista: „Tomu neudělá nikdo nic!“

Sonnenschein přenesl svou působnost i na studentstvo. Viděl, že je nutno zachránit katolické myšlenky i příští německou inteligenci a jeho činnost nesla se tím směrem. Tato jeho působnost zasloužila by sama pro sebe zvláštní kapitolu. Dnešní německá inteligence dobře ví, zač je mu vděčna. Studentské časopisy, jež založil, knihovny, spolky, korporace, dosud trvají. Snad budeme moci jednou seznámit naše čtenáře s touto důležitou činností.

Sonnenschein působil na několika místech, zejména v Porýní. Jeho činnost však nelíbila se jistým skrytým živlům, denuncovaly ho, jeho představeným docházely překroucené citáty jeho kázání. Přišel do konfliktů s nadřízenými církevními úřady. Hájil se klidně a věcně. Přes to zakázal mu vratislavský biskup Kopp činnost ve své diecési. Sonnenschein se pokorně podrobil a pracoval v tichu v sociálně-studentské otázce. Později se mu dostalo skvělé satisfakce.

Přirozeně, že horečnou činnost nesnášelo slabé tělo. Na jaře 1910 onemocněl Sonnenschein těžkým zánětem ledvin, přes to nechtěl přerušit postních kázání, ač bolestmi sotva mohl stát a musil se silně opírat o kazatelnu. Z bolestí vyrůstaly jeho nejlepší myšlenky. Při každém jeho kázání byl chrám přeplněn. Věřící bývali hluboce dojata, tušíce, jaké utrpení naplňuje bytost tohoto kněze. Hned po velikonočních musil na několik týdnů ulehnout. Tehdy bylo jasno jeho přátelům, kteří ho chodili navštěvovat, že Sonnenschein přerůstal ve svém působení, v tom, co poznal jako svou povinnost a své poslání, stále víc sám sebe. Vše, co podnikal, byl ustavičný boj, který vedl s sebou, svým okolím, a se světem. Bylo správné plýtvati tolik silami, třeba v sociálně-studentském hnutí? Nebylo nadarmo jeho nadlidské namáhání? Hledal klid jen v Bohu. Nemluvil o tom s jinými. Tiše snášel všechny těžkosti a utrpení bez jediného slova stesku. Modlil se v skrytu se sv. Ignácem: In tua vulnera absconde me. Skryj mě v svých ranách!

Jeho okolí nerozumělo vždycky úplně jeho chtění a jednání. Také tomu, že vydával víc než měl. Z čeho chtěl zaplatit své cesty, tisk, své dílo? To Sonnenschein sám nevěděl, po tom se neptal. Měl přece četné přátele, kteří byli ochotni poslat mu peníze na schůzi, dát zálohu na tisk, převzít starost o studentstvo.

Boj se světem; svět, žijící v duchu kast a rozdílů, jemuž je vzdálen už od generací fran-tiškánský ideál, svět, jenž má jen úsilí o hmotný chléb a pochybný požitek. —

V tomto trojnásobném boji rostly jeho duchovní síly, jeho denní pracovní doba, ale také jeho tvůrčí síla. V tomto boji našel přes tolik zklamání a úskalí odměnu svatého pokoje a našel se připraven, když vypukla světová válka.

Za ní měl příležitost k rozvinutí své vroucí lásky k bližnímu. Dal se lásce rozhořet plným plamenem. Byl by rád šel do bitevního pole, nestalo se to. Přes to však, že zůstal tam, kde byl, přibližoval se všem, kdož ho potřebovali, ať už byli v zákopech, v zázemí nebo doma, aby posiloval slovem i činem. Válka byla pro jeho duši, jak často říkal, nejhlubší událostí. Jeho duch, jeho srdce stále vymýšlely něco, co by potěšilo lidi v zákopech a raněné. Pod titulem „Světová válka“ vydával brožury, kam psali nejlepší spisovatelé a spisovatelky. Desettisíce těchto brožur šly do zákopů. Pomáhal ustavičně a vydatně, kde bylo třeba útěchy nebo fyzické pomoci. Ve čtyřech válečných letech uskutečnil to, co hlásal ve svých řečech a spisech. Svou kartotéku, kterou si založil už v Římě, aby věděl, s kým a jak je ve spojení, rozmnožil tisíci adresami, a to mu umožnilo dopisovat si s členy studentských sociálních sdružení. Pokud mohl, vyhledával je osobně, přinášel články, těšil, povzbuzoval. Navštívil tak všechna bojiště; byl v Tyrolsku, Srbsku, Bulharsku, Rumunsku a Polsku. Jeho sebeobětování překonávalo všechny meze. Navštěvoval rodiny trpící hladem, pomáhal jim jak mohl, třebaže sám trpěl podvýživou.

Jeho práce nemohla být bez vlivu na lidi. Kolik vojáků na příklad přežilo čtyři strašná léta války jeho zásluhou bez vnitřního zlo-mu! O jeho činnosti, v té době svědčí dopis, adresovaný jednomu příteli koncem r. 1917: „Věříte, že v minulém roce jsem pouze jedenkrát spal ve vlastním loži? Bylo to na Štědrý večer. Den nato byl jsem již ve Šlesvik-Holštýně.“ Těchto několik slov osvětluje lépe než dlouhé výklady Sonnenscheinův idealismus a lásku k bližnímu.

Roku 1918 onemocněl nádorem na kořeni ja-

zyka. Zachoval klid, když jej lékař operoval, když mu otevřel levou tvář, aby se dostal k postiženému místu. Hned po operaci radil se již se svými spolupracovníky. A jakmile se pozdravil, pokračoval ve své práci, lituje jen jediné věci — že se zdržel.

Své životní dílo uzavřel Sonnenschein několikaletou prací v berlínské džungli, kam odešel po válce. Zde bylo právě pole jeho činnosti jako vůdce duší v ustavičném chaosu a kolotání v ulicích velkoměsta, kde víc než jinde svádí Satan k hříchu. Jak přiléhavá jsou slova Sonnenscheinova, jež poznamenal r. 1927 do svých „Poznámek“ „Venku, na katolickém venkově, zůstat věřícím, není žádné umění. Tam už atmosféra pomáhá. Zvony je slyšet do poslední jizby. Vlna je nese, kolébající se loď, neporušené, rychlým proudem a tak klouzají kolem skalisk a pobřeží v Boží přístav. Zde však zuří orkán! Zde zuří bouře! Ráhna a stěžně trhá se slabé lodi...“

V zimě 1918—1919 přišel do tohoto rozbouřeného moře. Nikdo ho neposlal, žádný úřad ho nepovolal. Zamýšlel zde založit sekretariát studentské sociální práce, zachytit akademiky, vrátivší se z fronty. To se mu zdařilo, ovšem za cenu bezpříkladné práce i jiných zklamání, jež provázejí každou ideální činnost. Měl však důvěru studentstva jako nikdo druhý, a mladá inteligence za ním šla jako za otcem. Jako člen Pax Romana vyvíjel obdivuhodnou činnost, stejně tak i v jiné oblasti v Akademickém svazu sv. Bonifáce. Pořádal schůze, sjezdy, radil, povzbuzoval, pomáhal. R. 1928 mluvil také na sjezdu německého studentstva v Brně.

V jeho úřadovně sociálního sdružení studentstva, kde pracoval do úmoru od rána do noci, vystřídal se denně sta návštěvníků. Jim se cele věnoval, vyslychal trpělivě všechny, kdož přišli žádat o radu a o pomoc. Byla to drobná práce, ničící nervy, avšak dr. Sonnenschein nepolevil. Pracoval v nesčetných spolcích a sdruženích, navštěvoval strádající a potřebné, nezískáváje pro sebe ničeho, kromě statků věčných. Tato vlastní činnost, smysl jeho života, apoštolská práce v Berlíně, zaslouží zvláštní studii. —

Vyčerpán a těžce churav srdeční nemocí, vydechl 20. února 1929 svou duši, aby předložil Všemohoucímu účet ze své životní práce.

Jeho dílo žije. Je nesmrtelné. Slouží jako příklad všem, kdož usilují o obrodu společnosti, v Kristově duchu, jako příklad jednoho z nejpilnějších dělníků na vinici Páně.

Seipelův omyl a dočasná prohra.

Bývalý rak. ministr zahraničí a přední vůdce rakouské politiky (nejen křesťansko sociální) pokusil se využití vhodné nálady po říšskoněmeckých volbách, aby vedl rozhodnou ránu proti svému úhlavnímu nepříteli: austromarxismu.

Už před volbami odevzdal ministerstvo vnitra vůdci heimwehrů Stahrembergovi a celý zápas řídil tak, aby strana křesťansko sociální s heimwehry dostala většinu v příští národní radě a mohla provést přestavbu rakouské republiky, čili jak Seipel říkal: provésti korekturu demokracie. Výsledek voleb však znamenal porážku tohoto plánu. Křesťanští sociálové dostali 67 mandátů, heimwehry 8, Schoberův blok 19 a sociální demokracie 74. Sociální demokracie uhájila úplně svou posici a ve Vídni ještě vzrostla, třebaže v celé zemi klesla hlasově ze 42 na 41 procento všech hlasů.

Jak se zachoval k tomuto volebnímu výsledku generál křesťansko sociální bitevní fronty? Pozorovat, co nyní učinil Seipel, je nesmírně zajímavé pro všechny politicky činné lidi. Seipel byl volebními výsledky zřejmě zklamán, ale jako pravý vojevůdce velmi rychle se orientoval v bitevním prostoru. Přes všechny přesuny uvnitř pravice přece se objevilo jasným, že rakouská občanská fronta má 59 a marxistická 41 procent hlasů a že tedy občanský tábor je ve většině o jedno procento větší než před volbami. Nejsilnější stranou této fronty je strana křesťansko sociální a má tedy povinnost převzít vedení a chopit se iniciativy v povolební situaci. A té se Seipel také energicky uchopil. Především připomněl důvěrně, ale důrazně knížeti Stahrembergovi, že musí jíti pěkně v řadě s křesť. sociály, poněvadž jinak nic nemůže znamenat; zkrátka uvedl pýchu heimwehrů do pravých mezí, aniž se však zřekl využití tohoto radikálně protisocialistického hnutí ve svém bojovém plánu politickém.

A za druhé, obrátil se přímo na ostatní občanské strany volebního bloku Schoberova, aby vstoupily do vlády. Seipel se zkrátka pokusil po volbách znova utvořit to, co chtěl ve volební bitvě docílit přímo a jasněji: jednotnou protimarxistickou vládu po celé volební období. A nerozmýšleje se dlouho, obrátil se na celou veřejnost občanskou již s podrobným plánem, jak

si budoucí občanskou vládu a její organizaci představuje.

Byla by veliká škoda, kdybychom si nevšimli tohoto Seipelova činu a nezkoumali vůdcovskou metodu a strategii jeho také u nás.

Volby v demokracii rozhodují jenom o číselném rozložení parlamentních sil, o počtu mandátů jednotlivých stran. S touto mocí však může vůdce naložit různě a co s ní udělá, za jak vysokou či nízkou cenu ji prodá na politické burse, do toho už lid vždycky dobře mluvit nemůže. Na vůdci záleží, aby z čísel volebních výsledků dobyl maximum výhod pro své hnutí tím, že svou moc umístí v nejvýhodnější soustavě vládní. Je proto mimořádně zajímavé, jak Seipel svou povolební strategii chtěl dobýt u zeleného stolu vyjednávačského podle volebních výsledků to, čeho měl dobýt a nedobyl přímo ve volbách: pevnou vládu protisocialistickou. Dr. Ignác Seipel navrhl tedy nejen občanskou vládu, ale dal jí přímo statut, pevný řád jednoty a kázně v námětu, který k diskusi otiiskl v Reichspost 25. listopadu. Úvodem praví Seipel, že svým návrhem chce překonat všechny překážky, které se bitvou volební a tím, co předcházelo, postavily v cestu plodné spolupráci občanských stran. Jeho statut vládní měl těchto 7 bodů:

1. Vláda podle vůle lidu, vyjádřené volbami, musí být utvořena co nejpevnějším svazkem nesocialistických stran.
2. Její úkol bude: a) upevnit ve všech směrech státní autoritu, b) dát parlamentu pevné vedení, které sněmovně zase opatří vážnost v očích lidu, c) zbavit hospodářství státní přemíry břemen veřejných, která také zvyšují nezaměstnanost. Proto nejostřejší šetrnost ve státních vydáních, hlavně zjednodušením správy.
3. Vláda v základě budiž parlamentní, to jest z členů parlamentu složená, avšak ministerstvo financí zůstane obsazeno odborníkem. Avšak zásadně parlamentní vláda neznámá, že samy strany mohou do vlády své zástupce vysílati a zase je odvolávat. Takový názor na výsost stran by odporoval duchu platné ústavy. Vláda je jmenována spolkovým prezidentem a jím také odvolána. Zajistit si souhlas stran k vládním činům je věcí jednotli-

vých ministrů. (Je to zřejmé omezení stranické moci, která si osobovala část výsosti státní.)

4. Výslovně podle ústavy bude vláda jednati jen s poslaneckými kluby jednotlivých stran, ale nikoli s mimoparlamentními instancemi stran, to jest výkonnými výbory. S poslaneckými kluby jedná za vládu spolkový kancléř a jednotliví ministři oněch stran. Má-li se přes to jednati v některých věcech s mimoparlamentním vedením stran, nesmí se to státi bez předběžného schválení ministerské rady, v naléhavých nebo méně důležitých věcech aspoň nikoli bez souhlasu spolkového kancléře.
5. Je naprosto nutno zameziti každé rozdělené a nejednotné vládnutí (Auseinanderregieren). Proto nesmí nikdy ministři různých oborů o témže předmětu zaujmouti na venek různé stanovisko. Různosti názorů, pokud vláda trvá, musí býti řešeny uvnitř vlády. Úřední tajemství v resortních záležitostech a důvěrnost jednání v ministerské radě váže ministry i vůči instancím jejich vlastních stran. Výsledek usnesení ministerských rad ovšem bude důvěrným jen ve zcela zvláštních případech, poněvadž je jednotný názor, co nejčastěji vydávat oficiální komuniké o činnosti vlády.
6. Každé oficiální vyhlášení a projevy členů vlády musí se díti jen prostřednictvím úřední tiskové služby. Tato úřední tisková kancelář nesmí je publikovati bez vědomí spolkového kancléře a pokud se dotýkají i zahraničních poměrů, bez vědomí ministra zahraničí.
7. Veřejně se vyslovovat a zaujímati stanovisko k zahraniční politice, jest jak v parlamentě tak mimo něj vyhraženo z členů vlády ministru zahraničí, který tak činí ve srozumění s předsedou vlády (spolkovým kancléřem).

K tomuto návrhu, jenž měl zaručiti pevnou a ukázněnou vládu na venek i uvnitř a ministrům dáti určitou svobodu proti výkonným výborům jejich vlastních stran, připojil dr. Seipel hned návrh statutu pro parlamentní většinu v předpokladu, že tato bude složena z křesťanských sociálů, hospodářského národního bloku (Schober), Landbundu a Heimatbloku. Statut, nebo-li ústava této většiny zněl:

1. Křesťansko sociální sjednocení, národní hospodářský blok a Landbund a Heimat-

blok tvoří ucelenou pracovní jednotu, která pro sebe si vyhrazuje všechna práva jednotné parlamentní frakce (tedy hlavně předsedu sněmovny).

2. Politický program této většiny bude: posílení autoritu státní moci ve všech směrech, snížení veřejná břemena, která ohrožují hospodářský život, šetrnost ve státní správě a její zjednodušení.
3. Společné záležitosti pracovního souručenství budou vedeny předsednictvem, ve kterém všechny tři skupiny občanské podle poměrné síly budou zastoupeny. V případě potřeby sejdou se všichni poslanci všech tří skupin vládních k společným schůzím. Aby se vyloučila každá možnost vzájemné nedůvěry, nesmí se konati společné tyto schůze bez kteréhokoli z vládních skupin.
4. Místa a členství v sněmovních výborech dostává pracovní většina vždy jako uzavřená frakce a mezi sebou se pak dohodne o vnitřním rozdělení (tím zaručena většina ve všech výborech).
5. Pracovní většina je utvořena výlučně za účelem co nejjednotnějšího postupu v nově zvolené národní radě a jeho výborech. Ona neznamena žádný závazek a prejudic pro volby, až by k nim došlo.
6. Předsednictvo většinového souručenství omezí svou činnost výlučně na půdu parlamentní. Toto předsednictvo nesmí se státi žádnou vedlejší vládou a nesmí se proto vměšovati do kompetence vlády a správy její. Jeho pravomoc začíná vůči spolkové vládě teprve tehdy, až se jedná o parlamentní projednávání vládních předloh nebo o změnu názoru či postavení pracovního sjednocení nebo jednotlivých částí této většiny vůči vládě.
7. Proto je členství v tomto předsednictvu pracovního souručenství neslučitelné s úřadem spolkového kancléře nebo vícekancléře. Navázati a udržovati spojení vlády s jednotlivými stranami pracovního souručenství patří jenom spolkovému kancléři a ministrům těchto skupin.
8. Toto pracovní souručenství zásadně jest utvořeno na celé zákonné období národní rady. Přirozeně je možné předčasné vystoupení každé skupiny, poněvadž se jedná o spojení zcela dobrovolné.
9. Při rychlé měnivosti politických poměrů nemůže býti ustanovena přesná doba trvání souručenství. Zde musí dostačiti vzájemný závazek všech tří skupin, že vý-

pověď ze souručenství může se státi ve schůzi předsednictva za tím účelem svolaného a před vyhlášením její musí býti sdělena vládě.

A k tomuto dvojímu svému návrhu, jehož účelem bylo utvořiti pevnou a jednotnou vládu i pracovní většinu, blízkou jednodolitým vládám, vzešlým z většinových vítězných voleb, dodává na konec dr. Seipel tuto poznámku:

Někdo snad namítne navrhovateli této koncepce, proč takovýhle statut nedal už dříve těm vládám, které on sám utvořil a vedl? Odpověď je jednoduchá: Za prvé, poněvadž tenkrát v letech 1922 a v roce 1926 neměl ještě ty vládní zkušenosti jako roku 1930; bylo by zlé, kdyby se politik během let něčemu nepřiučil. A za druhé, a to je hlavní, poněvadž tenkrát vláda byla na základě staré ústavy volena sněmovnou a nikoli jmenována spolkovým prezidentem. Postavení ministrů a jejich závislost na stranách byla tehdy zcela jiná, než dnes. Teď se jedná o to, aby byly vyvozeny důsledky z reformy ústavy z roku 1929.

*

Návrh preláta dra Seipela patří ovšem dnes už historii, poněvadž celý jeho plán povolební byl poražen ve smyslu volebního výroku lidu. Není žádné pochyby, že fašistické hnutí rakouské (Heimwehry) prohrály ve volbách a že po všech těch hrozbách, jakými vyhrožovaly rakouské demokracii, muselo dojít k omezení jejich politického vlivu, když byli sečtení. Schoberův blok zaujal proti jejich účasti ve vládě stanovisko naprosto zamítavé a většina strany křesťansko-sociální, zklamaná tím, že Heimwehři

sebrali hlasy nikoli marxistům, ale svým ochráncům, byla ráda, že budou potrestáni a vyléčeni ze svého velikášství. Seipel nenalezl tedy ve své straně takovou oporu pro požadavek, aby Heimwehři ve vládě zůstali, jaké bylo třeba k nátlaku na skupinu Schoberovu. Seipel, jenž špatně odhadl situaci ve voličstvu, byl opuštěn většinou své strany a menšina strany obrátila se přímo proti jeho politickým plánům.

Seipel odmítl vstoupiti do vlády složené jen z křesťanských sociálů a Schoberova bloku a tak ustoupil na čas z politického života.

Ve vládě, utvořené křesťanským sociálem Enderem dostal dr. Schober ministerstvo zahraničí, jsa současně náměstkem kancléřovým a jeho blok i ministerstvo vnitra a spravedlnost. To je tedy po extempore páně Stahrembergovu drsná lekce.

Volby i utvoření nové vlády Ender-Schoberovy znamenají Seipelovu porážku a prelát Seipel z ní vyvodil důsledky: odjel na léčení do Merana. Přes to nelze říci, je-li jeho odchod z politiky jen dočasným oddechem. To záleží, jak politicky se uplatní malá vládní většina a jakou formu opozice zvolí rakouská soc. demokracie. Rozhodně klíč k situaci budoucího vývoje je dnes více v rukou sociální demokracie než Heimwehrů, jejichž organizace po volbách se hromadně štěpí, dělí a rozpadají ve dva směry: křesťansko sociální, jenž je součástí strany a Hitlerovský se Stahrembergem.

Způsob, jakým chtěl prelát Seipel sanovat volební prohru, je však přece dokumentárním a poučným pro toho, kdo sleduje vývoj a politiku jednoho z předních katolických politiků evropských.

Čeho je třeba k dovršení organizační stavby čsl. strany lidové.

Od roku 1925, kdy čsl. strana lidová dosáhla vrcholu svého poválečného rozvoje, trvá ve všech volbách, znatelný, číselný sestup její. Příčiny tohoto poklesu zřejmě nejsou jenom vnější, na straně nezávislé, ale i vnitřní. Vysýchání vnitřních sil je viditelné na venek v tom, že po 12 let zůstává kádr aktivních pracovníků strany stále týž a že se nepodařilo získati k nim novou vrstvu spolupracovníků. Toto vadnutí a vnější číselný sestup strany vykonává neblahý vliv na náladu členstva organizovaného a ještě více na voliče neorganizované.

Dlouholetá účast strany ve vládě a přísná vá-

zanost agitačních sil strany ve třech různorodých, za sebou jdoucích vládních koalicích (vše-národní, bez socialistů a nyní se socialisty) ochromuje nejen vnější agitační možnosti, ale uvádí ve zmatek i mladší část a přívržence strany, ideově nedosti pevnou a bez zakladatelských zkušeností stranických. — V dlouhých letech kompromisů vládních v různých kombinacích ztrácí se či zakaluje novému členstvu jasný obraz ideových cílů strany, otupuje vědomí jedinečnosti poslání katolické politiky v národním celku a politika strany pozbývá přitažlivosti pro katolíky mimo stranu lidovou stojící, pro mládež

a pro sympatisující, neorganisované souběžce.

Státní politiku strany v demokracii není ovšem možno měniti podle stranických potřeb hnutí, není možno vstupovati do oposice bez velmi vážných důvodů, poněvadž účast ve vládě jest přirozenou formou katolické politiky demokratické. Na druhé straně však jest nutně třeba oživit vnitřní život strany, její aktivitu a přitažlivost na vrstvy co nejšířší a hlavně mládež, která se nerada kompromisům obdivuje.

Proto jest nutno zesílit v celé straně a hlavně v mladší části její, která nepamatuje předválečných bojů a tradice zakladatelské, mocné vědomí jedinečnosti ideových cílů hnutí v národní společnosti československé, jest třeba postavit členstvo před nové úkoly vnitřní i vnější práce ve straně i v celém katolickém hnutí.

Ke zvýšení pohotovosti strany, k zesílení jejího vlivu na lidově neorganisovanou veřejnost katolickou a k vnitřnímu sjednocení celého čl. tábora katolického mohly by přispěti tyto konkrétní návrhy, omezující se vědomě jenom na organizační stavbu a dostavbu strany. V tomto vědomém vymezení jako dílčí musí býti posuzovány v diskusi.

Vnitřní sjednocení a dobudování organizační stavby státní čl. strany lidové jest podmínkou a nejlepší přípravou k seskupení a mobilisaci všech katolických sil v republice. Prvním požadavkem k uskutečnění tohoto cíle jest vykonání příprav, aby byl svolán

I. celoříšský, generální sjezd čl. strany lidové.

Čsl. strana lid. jest jediná ze stran v republice, jejíž organizační řád zná jen provinciální sněmy a sjezdy zemské a která posud nekonala celoříšského sjezdu všech svých zemských složek. To znamená, že strana posud ulpívá na předválečné organizaci katolických stran a takřka samostatných zemských stranách, spojených jenom společnou delegací parlamentní a nedostatečně organisovaným říšským výkonným výborem. To má před celou veřejností československou znak politické nedokonalosti a usnesení zemských sjezdů ztrácejí tak na svém politickém celostátním významu a prestiži vůči generálním sjezdům ostatních velkých stran v ČSR. — A nejenom vůči těmto, také pro celou politiku strany a všecko její stoupenectvo, které postrádá tak vědomí a viditelného symbolu své celostátní síly a jednoty. Funkce tohoto generálního říšského sjezdu byla by:

1. programodárná pro celou stranu,
2. manifestační a
3. rozhodčí o generální taktice katolické politiky v Čsl. republice.

Prvním úkolem nejbližšího sjezdu (svolávání jeho povinné ve lhůtě nejdéle šestileté, jako je sněmovní období) bylo by:

Formulace státního programu strany

(program vnitřní i zahraniční politiky), která jest za dnešního mocenského systému jedním ze základních pilířů státní politiky a moci v ČSR. Za celou dobu trvání republiky nekonal se programodárný sjezd pro celou stranu a v mnohých směrech existují usnesení jen některých zemských stran (jako na př. zásadní stanovisko pro jednokomorovou soustavu parlamentní bez senátu), v některých otázkách, jako jest stanovisko pro stát národní či národnostní, pro miliční soustavu neb stálou armádu, pro mocenskou či neutralizační politiku zahraniční, odzbrojení a mírové snahy, existují pouze prohlášení odpovědných osob hnutí sice uznávaná, ale v mnohých otázkách jest možnost mínění úplně protichůdných. Jest pravda, že v programu nemůžeme svazovat přirozenou možnost životní způsobnosti strany, ale na druhé straně nutnost určitých základních jistot programu jest samozřejmá.

Celostátní program (a nejenom zkratky obecné křesťanské sociologie) jest žádoucí jak pro všechny stoupence strany a duševní život ve straně (a to není věc nedůležitá), tak i vůči veřejnosti. To týká se přesnější formulace základních požadavků organizace a úkolů státu uvnitř i na venek, přesnější vyměření pojmu solidarity, křesťanské demokracie, úhrnem katolického programu národního. Po 12 letech vládních i státních zkušeností, a když již bezprostřední vliv války zašel, jest vhodná doba, aby tento program byl pro celou stranu i čl. veřejnost formulován. Je to třeba pro zvýšení duševní práce ve straně a pro získávání katolíků mimo stranu stojících pro národní program katolický. Obecný vzestup autority katolicismu, jakožto konstruktivního principu společenského, v celém světě umožňuje pochopení a změnu názoru na katolictví právě nyní i v národě československém.

Sjednocení odborových organizací v říšské svazy a v celostátní ústřednu křesťanských odborů.

Dnešní stav odborových organizací a jejich roztržetost podle zemí, zaměstnání a pracovních odborů zeslabuje podstatně celkovou sílu odborových organizací proti síle odborových organizací hlavně socialistických a jest vůbec nepřirozené, že jedině strana křesťanského solidarismu, potírající zásadně ideologii třídního boje,

nedovedla dosud provést svůj solidaristický program ani v mezích svého vlastního vlivu v organisované a rozčleněné jednotě křesť. odborových organisací. Budiž proto vedením strany působeno k tomu, aby všechny odbory (po příkladu železničářů) byly organisovány celoříšsky, což zvyšuje jejich aktivitu a moc. Tyto celoříšské svazy buďtež soustředěny v jedinou centrálu křesť. odborů, aby i tím dokumentována byla před stoupenci i nestoupenci solidaristická základna a program strany. Činy a příklady musí potvrzovati teorii.

Sjednocení katolického hnutí a zastoupení žen v zákonodárných sborech.

Ve voličstvu čl. strany lidové mají ženy císelnou převahu nad muži, což jest obecně uznáváno a o čemž svědčí všechny manifestace veřejné. Ženská otázka jest jednak otázkou, jak a z čeho mají býti živы ženy, které se nemohou provdati a věnovati pak vlastní rodině a za druhé, jak chápou a plní ženy-matky v rodině, kde na nich hlavně záleží výchova dětí a tedy celé národní generace, svůj úkol. Jest škodou katolického hnutí, že nevěnuje se této otázce mimořádná pozornost. Jde tu především o ženy samostatně činné na všech štipních sociálních, od služek, švadlen a dělnic až k akademicky vzdělaným ženám.

Z toho plyne, že katolická strana musí ženskému hnutí a zájmům žen věnovati mimořádnou pozornost, nejen proto, že mají hlasovací právo rovné s muži, ale z důvodů zásadních. Je třeba, aby bylo sjednoceno ženské hnutí katolické (dosud byly v Čechách: Rada žen čl. strany lidové, Svaz katol. žen a Liga žen) v samosprávné, na venek a oficielně nepolitické organisaci, umožňující širší možnosti náborové než organisace omezeně stranická. A za druhé je třeba, aby strana dala ženám zastoupení v zákonodárných sborech tak, aby tyto zástupkyně žen daly hnutí pevnou páteř a mohly plánovitě katol. ženy organisovati, o sociální jejich zájmy se starat, katolickou charitu vésti a aby representovaly před národem uvědomení katolických žen. Je to ostatně opět naše strana, která ženám v žádné z obou sněmoven zastoupení nedala, ač tvoří větší část jejího voličstva. Nejde o vpád žen do politiky, ale aspoň reprezentativní zastoupení jednou či dvěma, tím spíše, že je celá řada mravních a sociálních otázek a zájmů žen, jimž muži se nemohou věnovat, popřípadě jim ani rozumět.

Jednotné hnutí katolické mládeže.

Jednou z nejdůležitějších otázek života a

vzrůstu katolického hnutí jest výchova a organisace katolické mládeže. Je třeba, aby celé hnutí mládeže bylo sjednoceno v jednotné, podle úkolů rozčleněné organisaci katolické mládeže, jejíž základní rys byl by nábožensko-kulturní a na venek oficielně nepolitický.

Systém dnešního stranictví není nejvhodnější základnou výchovy mládeže, protože se v něm ztrácí vědomí jedinečnosti katolického poslání v národě a nekompromisnost mravních ideálů jest nutnou a trvalou kompromisností práce politické oslabována. Výchova nábožensko-mravní a soustavné poučování o protikatolických cílech liberálních a socialistických směrů a stran, vzdělání odborové i politické a výchova ke kázní jsou nejlepší přípravou k politickému životu a zaručují dorost straně, protože v dnešním systému uvědomělý katolík nemůže voliti jinak než stranu katolickou. A takto vychovaná mládež vydrží ve straně i v dobách politicky nejtěžších.

Zdůraznění katolické jednotné organisace mládeže (na venek nepolitické) umožňuje nábor sil i mimo rezervace a sféru stranickou, jest to taktika expansivní a vyhovuje i znamenitým direktivám papeže Pia XI. o akci katolické a organisaci mládeže.

Zájem politické strany o výchovu dorostu jest ovšem přirozený a oprávněný, ale tato výchova může se dít v celkových organisacích mládeže, které samozřejmě musí vzdělávati členstvo i politicky a vychovávat je i poučovat, jak mají naložiti s největším právem občanským, — hlasovacím lístkem. Ve zvláštních kursech pak ať jsou odborně politicky školeni ti, kdo o aktivní činnost a účast v politickém životě veřejném mají zájem.

Dobře pochopený zájem strany přece však nevyžaduje tvoření zvláštních spolků mládeže v rámci strany mimo Sdružení katolické mládeže, ba může býti nebezpečím a škodou v době krisí. Dvojí organizační síť mládeže snadno může za shluku vnějších událostí a při lidské povaze a osobních zájmech býti základem pěstování různých směrů ve straně, ba docela i rozštěpení strany.

Že stačí i pro stranu jednotná organisace katolické mládeže, toho dokladem jest skutečnost, že v době rozmachu strany tomu tak bylo a teprve ve stadiu poklesu byl hledán nástroj ještě jiný.

Prožíváme určitou krisi stran, která se jeví poklesem přitažlivosti stran na mládež. Dnešní struktura stran, jejich organisace a pracovní metody jsou životním dílem generace předválečné. Mládež dneška chce míti organisaci podle svého ideálu a životního rytmu. Jest obecný sklon

k ukázněným jednotkám, vedeným individualitami. Obrození lidové strany může nastati jen rozmachem za dnešní hranice její, mobilisací dalších vrstev katolických a této životní potřebě katolického hnutí odpovídají lépe organizace katolické mládeže na širším podkladě než jen stranické struktury dnešní. Rozumí se ovšem samo sebou, že výchova k veřejné činnosti, výchova k politické aktivitě, politické vzdělání, je nutnou součástí výchovy mládeže katolické.

Sekretariát kulturní akce katolické při straně lidové.

Konečně je třeba jednotného vedení akce kulturní a vědecké její přípravy toho, čím měla býti podle počátečních intencí Lidová akademie. Jde hlavně o tři složky této práce:

1. O školské oddělení, které by vedlo k soustavné evidenci zkušeností dnešní školy a závad jejich ve smyslu katolickém, sbíralo materiál těchto poznatků a dávalo rady ve smyslu zákona a domáhalo se náprav pořadem zákona i cestou parlamentní, kde by materiál předalo klubu poslanceckému.

2. Sekce druhá by hlavně vypracovala široký plán osvětové činnosti pro určitá období, sezony, dle časových potřeb a uvedla v soulad a společný tok roztržité dosud akce jednotlivých

katolických ústředních organizací, pokud mají osvětový a vzdělávací význam. (Přednášková činnost Svatov. ligy, kursy křesť. dělnictva, přednášky Lidové akademie, rozhlas, přednáškové akce školské, přednáškové akce SKM., Liga Ofensorů, Orla atd.) Byla by to činnost jednak evidenční, aby se jednotlivé akce nekřížily, ale doplňovaly, ale i iniciativní, aby zvláště významné nebo časové akce konaly se současně v největším měřítku a za účasti všech.

Vědecký archiv

o situaci katolictví ve světě, statistický archiv, o národním hospodářství, sociálních problémech, studium nových publikací, zkrátka vědecký materiál pro potřebu našeho tisku, poslanců, pro kulturní akce, protože jedinec nemůže si opatřit vše, čeho dnes jest ve veřejném aktivním životě potřeba.

Všecky tyto návrhy mají na mysli rozmnožení vnitřní činnosti strany i když úmyslně navrhuji v některých akcích (kulturních, mládeže, ženské hnutí) nejíti vpřed pod firmou strany, ale pod širší a základní myšlenkou katolicismu. Tato metoda směřuje především ofensivně za hranice organizované strany, aby mobilisovala ke katolické aktivitě i nelidovce a tím i je postavila do našeho tábora.

Co život dal.

Nekatolické tryzny v katolických chrámech.

Staly se v nedávných dnech tyto dva případy.

V jednom českém městě zemřel katolík, jenž se dal po smrti spálit. Je známo, že v Praze na příklad většina těch, kdo jsou v krematoriu pohřbeni ohněm podle svého přání, jsou katolíci. V případě našem stalo se však dodatečně něco zvláštního. Urna s popelem byla odvezena na venkov do katolického kostela, tam postavena na katafalku, a zde ještě zazpívána milostná světská píseň, „kterou zemřelý měl ze všech nejraději“ Místní farář, doktor theologie (děkan a vikář k tomu) sloužil pak za zesnulého rekviem.

Když mu to bylo vytýkáno, omlouval tento výjimečný způsob církevní smuteční slavnosti v chrámě nad urnou prudentia pastoralí, poněvadž šlo o bohatého člověka, který opravil kapli a choval se dobře ke kostelu. To je tedy případ první.

A druhý: 19. listopadu konal se pohřeb náměstka generálního ředitele Škodových závodů Ing. dra Josefa Havránka na Vyšehradě. Správa závodu vydala pak novinám o této veliké společenské události zprávu, ve které uvedla všechny účastníky z horních deseti tisíc českého světa, finančníky, politiky, nástupce velkého čsl. průmyslu, bank, universit, vyslance, generály, ženy ministrů, kteří se dostavili do chrámu sv. Petra na Vyšehradě, jenž nestačil, aby pojmul všechny účastníky. Pak byli vyjmenováni dárci všech věnců a zpráva pokračovala:

„Obřady pohřební zahájil pěvecký sbor Smetana z Plzně, řízením prof. Kselhofra, který zapěl oblíbenou píseň zesnulého ing. Havránka „Utonulá“ od Křížkovského, načež celebroid obřad Msgr. Groh za asistence kanovníka dr. Paulyho a duchovenstva vyšehradské kapituly. Při obřadech zapěl chrámový sbor smuteční skladby. Po obřadech proneseny projevy oceněním vynikajících zásluh zesnulého ing. dra Havránka. Proslovy staly se tentokrát výjimeč-

ně ve chrámu, což jest dosud ojedinělým případem, neboť zpravidla pronášeny byly smuteční řeči teprve u hrobu. Tímto způsobem dostalo se zesnulému zcela výjimečného vyznamenání.

Radu projevů zahájil hluboce dojemnou řečí prezident správní rady Škodových závodů pan senátor J. Šimonek, který za sebe i za Škodovy závody rozloučil se se zesnulým a děkoval mu nejen za věrné přátelství, ale i za vše, co věnoval Škodovým závodům.

Neméně vřele rozloučil se se zesnulým za ředitelství a veškeré zaměstnance Škodových závodů generální ředitel dr. Karel Loewenstein, jenž jmenovitě vyzdvihl neobyčejnou horlivost i obětavost zesnulého, jenž těmito ctnostmi zůstane nehynoucím vzorem.

J. M. rektor České vysoké školy technické Felber jménem profesorského sboru tohoto učení rozloučil se vřele se zesnulým, jež označil za vzor práce inženýrské a organizační.

J. M. rektor Vysoké školy báňské v Příbrami Pošík vyslovil zesnulému vřelé díky za podporování tohoto učeliště a vyzvedl úsilí zesnulého o přeložení báňské školy do Prahy, jakožto kulturního střediska. Svoji přízní této škole zachoval si ing. dr. Havránek trvale vděčnou památku.

Jménem elektrického svazu rozloučil se se zesnulým ing. V. Běšínský a jménem celé čl. obce inženýrské ing. Vl. Šýkora.

K závěru obřadu operní pěvec a člen Národního divadla Jiří Huml zapěl píseň „Dobrá noc“, která mezi přítomnými způsobila hluboký dojem.

Nu, a pak byla rakev vynesena ke hrobu blízko Slavína, kde mrtvý pohřben.

Na tomto pohřbu jednoho z vynikajících bohatých lidí dneška je zajímavé, že u hrobu nikdo nemyslel na duši, ale všechny řeči v chrámu týkaly se zásluh o rozvoj největšího kapitalistického podniku v republice. A zaspíván byl sbor: „Utonulá“ poněvadž zemřelý tuto píseň měl rád. Touto písní, která při své světské tragické kráse je přece jenom lidovou písní o *sebevraždě*, byl zahájen církevní obřad a světskou písní „Dobrá noc“ skončen.

K vůli komu se tak dělo? K potěše duše zemřelého, nebo pro divadlo a smuteční divadelní zábavu přítomné české a mezinárodní buržoasie? Za mrtvého nebo pro živé?

Tyto dva případy, které nejsou osamocenými, dva případy, kdy bohatství a společenské postavení zemřelého je důvodem živým i duchovenstvu, aby činilo výjimky od církevních předpisů a v katolických chrámech připouštělo slavnosti,

zpěvy a řeči, které tam nepatří, jsou křičícím dokladem, že mnozí nepochopili, co je povinností kněze církve katolické v naší době. Je-li bída katolického života u nás veliká, ti, kdo činí i v chrámu a před tváří Boha rozdíl mezi boháči a Lazary, nejsou na ní bez viny.

Proč nejsou křesťanské odborové organizace na církevních velkostatkách?

K ilustraci poměrů na církevním velkostatku S. P. napsáno nám bylo toto:

„Lesní V. Š. přijal do práce nejzuřivějšího sociálního demokrata, bývalého starostu obce, který po převratě dal vyházet kříže ze školy v obci. Má sám 23 strychů pozemků a práci v lese, a k tomu dříví nepotřeboval, když ani neodbyval si kulturu, jako každý, kdo nejen chtěl dříví, ale i práci. Naproti tomu žádali pana lesního o přijetí do práce v lese nemajetní sirotci po padlých vojíněch ve válce, ale ti práci, protože jsou lidovci, nedostali. Práce na velkostatku a majetku církevním jest pouze pro ty nejzuřivější štváče a socany. Když tamní lidovci tohle vidí, jak se tam jedná, hromadně nám utíkají. Kdo ponese pak za eventuelní neúspěchy při volbách odpovědnost?“

Tento případ je jenom jedním ze set a vysvětluje, proč z církevního jmění žijí liberálové a socialisti a proč na církevních velkostatkách bují mezi zaměstnanci socialism a komunism. Církevní majetek věru neplní svou povinnost křesťanskou v naší době. V židovských továrnách jsou odborové organizace křesťanské, na církevních velkostatkách to nájemci socialisti nedovolí. A nahoře je ticho a klid a pokoj. Jak dlouho ještě?

Dopis otce sedmi dětí.

Povinností katolických rodičů je mít děti a dobře je vychovávat. Jak těžko je však plnit tento příkaz v dnešní době i těm, kdo chtějí žít jako křesťané, o tom křičící svědectví podává níže otištěný dopis invalidy, otce 7 dětí, z jednoho českého města. Je současně důkazem, že katolická politika, má-li mít účinnost katolickou, musí být sociální, to jest: pro chudé lidi.

„Promiňte mi laskavě, že si dovoluji tímto dopisem Vás obtěžovati. Jsem již přes 25 roků členem katolických spolků a zakládajícím členem Orla zde; u Všeodborového sdružení jsem

byl 3 roky předsedou, dokud mi nebyla dána tato trafika. „Pražský Večerník“ čtu denně. Již dávno jsem chtěl psátí ohledně některých článků v tomto časopisu tištěných, ale myslel jsem, já nic nenapravím a škoda koruny na známku, vždyť jich mám tak málo. V čísle 268 ze dne 20. t. m. píše někdo pod značkou (ček). Píše tam o § 144, jak ho využívají lidé a pod. Já se tomu nic nedivím, a kdybyste znali poměry mezi lidem, ani vy byste se nedivili. Představte si to, podle rodiny mojím. Jsem otcem 7 malých nezaopatřených dětí, ve stáří od 4 měsíců do 13 a půl roku. Z toho usoudíte, že u nás se něco nedovoleného neděje. Jedná se však o to, jak ty děti uživit. Mám trafiku, poněvadž jsem invalida; až dosud mi letos vynesla 5 tisíc 226 Kč hrubého zisku. Režie ročně činí 4 tisíce 300 Kč, tak z čeho máme býti, devět lidí, živo, kde jest šatstvo a obuv? Mám totiž na jednom konci města byt o jedné malé místnosti pro 9 osob a na druhém konci trafiku (krám). Byt blíže najítí není možno. Každý řekne, my vás známe, jste pořádní lidé, ale my vezmeme jen bezdětné lidi. Co s dětmi, mám je utopit? Sledujete-li inseráty v novinách, případně v „Politice“, míst by bylo, domovnictví a pod., všude mají ale bezdětní přednost, neb je to v podmínce. Vždyť svého času jsem se ptal, kdo bude domovníkem zde v lidovém domě a bylo mně odpověděno, to že dostanou lidé bezdětní. A to máte stále. S více dětmi na nic ani pomyslení. Žijí s rodinou ve velké nouzi a neznám žádného východiska. Často o tom večer se ženou, když děti usnou, hovoříme, co si počít, že by bylo nejlepší ty děti odstranit a pak sebe, ale když je máme přece rádi a odvahe nám schází. Když to ale vidím a vím, že všechny moje děti trpí podvýživou, neb již přes 3/4 roku máme k obědu jen polévku z brambor neb chléb. Co je to pro dítě za výživu? Nebylo by lepší, kdyby se ani tak netrápily? Kdyby moje děti měly k obědu neb k večeři, co leckde ani pes nechce. Proto se tomu úplně nic nedivím. Ovšem, že jsou lidé, kteří by mohli uživit děti kolik, ale nechťejí nic, raději to dají různým babám a doktorům. V bytě jsem již 11 let a paní domácí v létě šla na městský úřad sama, by nám byl alespoň sleven činžovní groš, a jeden pán jí řekl, že je to zbytečné tolik dětí mít, dnes je to prý luxus. Tuším, že je svobodný. Zač stojí takoví rodiče dnes, každý se jim vysněje. Já jsem nikdy na těchto místech být nemusel. Za jedno válkou jsem přišel úplně o zdraví i o své vlastní úspory. Když byla před dvěma roky k zadání trafika zde na náměstí, zažádal jsem si o ni a současně o ni se ucházela jedna vdova. Ačkoliv brala

a bře pensí, jest modistka a syna má jednoho, přece to dostala a já při šesti dětech jsem byl zamítnut a bezdůvodně. Měl jsem zajisté lepší pověst nežli ona a kdo bral zřetel na děti? Úplně nikdo. Hned na začátku obrátil jsem se na poslance Adámka, ten mi však sdělil, že nemá čas, a ještě domlouval, že jsem poslal dopis spěšně, že musel dát korunu od donesení. Chudákovi je každá koruna dobrá, to vím já nejlépe. Dále, proč páni poslanci, kteří v tom intervenovali na zemském finančním ředitelství, když jim bylo slíbeno, že znovu bude vyšetřováno, na tom netrvali, *aby bylo*. Když slavné ministerstvo sociální péče nařídilo Zem. úřadu pro péči o válečné poškozence, že tu trafiku musím dostat já a nikdo jiný, *proč nebylo* to nařízení splněno? Podle všeho si může takový úřad dělat, co chce sám. Mrzí mě to velice, že se naši páni poslanci nevezmou tak o svého člověka do krajnosti, jak to dělají u jiných a stále do těch úřadů dodávají jen své lidi, na nic se nehledí. Užívím-li děti, na to se žádný neptá. Já tím vinen nejsem, že dnes panuje jen protekce. Dostat tu trafiku, co jsem o ni žádal, mohl jsem být na tom dobře i s rodinou, teď však zvolna zmiráme. Přijde jednou nějaké vysvobození? Snad dřív smrt! Žádal jsem již, co mám tuto tak „výnosnou“ trafiku, o společenství ve skladě tabáku v Nových Benátkách a v Teplícih-Šanově, byl jsem rovněž zamítnut. Kde je tedy láska k dětem, jak mají děti pohlížeti na to, že se přičiňujeme podle možnosti a nikde není pochopení pro to, jen abych mohl ty děti uživit. Zlobí mě to, když čtu „vše pro dítě“ aneb děti jsou základ národa, ale dejte, prosím vás, možnost, aby mohly ty děti žít a růst, by byly národu platny. Což když budou z tohoto dobra tuberkulosní, co s nimi? Protož, prosím snažně, pomozte a poraďte mi v tom. Což nemám právo na život?“

Rok po sjezdu, rok před sjezdem.

Je tomu právě přes rok, co se konal zemský sjezd čl. strany lidové v Čechách. Sjezd konal se pod dojmem volební porážky ze 27. října a tu po prvé si část delegátů uvědomovala, že je třeba nové aktivity, nových způsobů činnosti mezi lidem a většího, živějšího spojení vedení s potřebami celého hnutí. Po prvé také názorně všichni viděli, že je třeba: mladé, nové krve do žil strany, když ti, kdo stranu vydupali a byli její silou, stárnou. Tak stárne celá síť důvěrníků a předsedů v místních organizacích a je to vidět na všech institucích strany od nejmenších do vrcholných.

Sjezd vyvodil z tohoto poznání závěr jen částečný, což je přirozené, a to snahou omladiti hnutí vnitřními silami strany, t. zv. mladou generací, jejíž organizaci a metodu náborovou už neprojednal. Omlazením ze sebe ovšem může strana nanejvýše svou sílu udržet, nikoli podstatně ji rozmnožiti, tím spíše, že politická vázanost strany v nové, všestranné koalici zneumožňuje rozvinutí programových zásad konkrétní kritikou a vytyčením konkrétních cílů a požadavků nápravy a vylučuje pevný boj za ně.

Vnitřní situace strany a její přitažlivá síla se také za rok, i když odpadl hlavní socialistický nápor z venčí, nezměnila. Všecky obecní volby, od loňských všeobecných voleb konané, ukazují nepatrné kolísání hlasové proti 27. říjnu 1929. Někde se několik hlasů získá, jinde několik ztratí. Početně tedy je síla strany po roce stejná jako před ním. A to už vstoupil všude do politiky nový ročník voličů a má-li strana zachovat i dnešní svou državu, musí poměrně hlasově růsti, jinak zůstává pozadu. Dnes ovšem není možno míti žádný přehled o situaci, poněvadž se nekonaly volby ve více větších městech, kde změny politické nálady je možno vždy pozorovati nejrychleji. Co v celkové situaci je možno pozorovati bezpečně, jest zvýšená aktivnost a úspěchy komunistů proti sociální demokracii a mírný růst agrárníků v malých městech, hlavně vlivem majitelů domů a úřednictva, nějakým způsobem spojeného s některým odvětvím státní správy zemědělské (školské, lesní) nebo družstvy agrárními. Situace lidové strany je zhruba nezměněna jako před rokem. Stejně po dvanáct let je takřka nepozměněn správní a zastupitelský systém strany na všech stupních. Výhody i nevýhody toho stavu bude moci posouditi s lepším opět odstupem a zkušeností sjezd příští.

Místních skupin Mladé generace je v Čechách dosud asi 150, různě co do své činnosti živých. Na pražské župě asi 42, na mladoboleslavské asi 15, lounské 8, českobudějovické, kde někde splývají se skupinami SKM., 60. Na pardubické je činná SKM (skupiny Ml. gen. jen 2, na Plzeňsku 1). Mimoto v řadě míst (kolem 50) jsou vedeni v evidenci jednotlivci, nebo buňky dvou a tříčlenné. — V Praze koná se ob neděli u sv. Anny kurs pro členy Ml. generace o veřejných otázkách, politice, hospodářství a sociální. — Stejný kurs, o něco dříve započatý, pořádá až do jara v Praze každý čtvrtek ve Spálené ulici Všeodborové sdružení křesť. dělnictva, které uspořádalo na podzim pět sociálně vzdělávacích kursů (po čtyři neděle) pro mladé odborové pracovníky také v Náchodě, Nové Pace,

Ústí n. Orlicí a Skutči. — Zvýšenou činnost vyvinuje i Sdružení katol. mládeže po celých Čechách a velmi dobrou, soustavnou práci koná Svaz hospodářských družstev zakládáním nových jednotek po venkově a přitahováním venkovské zemědělské mládeže k zájmu o ně i práci v nich. — Schází tomu všemu však jednotný plán, pochoduje to všecko zatím od sebe odděleně, nerovnoměrně také podílono oficielním zájmem. Celkový posudek situace? Na západní frontě klid.

Hlinka znavený.

Situace uvnitř strany lidové je zlá. Po odchodu a porážce Jurigově, Tománkově a Macháčkově není o nic lepší než předtím. Zemský prezident Drobný odešel do pense a starý Andrej Hlinka stojí nad vnitřním debaklem své strany jak bača nad pastvinou, kde už není, co by ovce ukousla. K tomu přistupuje hospodářská krize a nezaměstnanost a strana v opozici je zcela neschopná opatřit práci ani těm, kterým by to, jsouc ve vládě, opatřiti mohla. A takový člen strany, aby práci dostal, jde k agrárníkům nebo socialistům.

Andrej Hlinka, dokud to šlo, hrozil Praze různými kombinacemi, permutacemi a variacemi bloků, jednou s Hodžou, po druhé s katolickým blokem, po třetí blokem praobyvatelů slovenské krajiny, tedy koalici s Maďary, ale říkal to všecko vždy tak, že každý viděl v tom manévry a taktiku a nikoli vážnou linii politickou.

Všecka bída potukovské éry lidové strany, zkrušila starého Hlinku, že ve chvíli otevřenosti až sebemučivé, ukázal jak Lazar všecky své bolesti veřejnosti. Stalo se tak v rozhovoru s redaktorem Pražai Magyar Hirlapu L. Dzurányem, otištěném pak v č. 268 tohoto maďarského čl. listu. Otiskujeme obsah rozhovoru šíře než byl v denním tisku a ovšem nemusíme zvlášť upozorňovat, že drásavou rozmrzelost Hlinkovu je nutno bráti jako celek a nepozastavovat se nad některými slovy jeho, na př. poukazem na metody Mussoliniho a Pilsudského. Nátura Slováků je zkrátka jiná a tak se na věc musíme dívat.

Na otázku, jaká je příčina toho, že dosud nestalo se nic pro uskutečnění autonomistického bloku, Hlinka odpověděl: Je to úpadek jednak materiální, jednak úpadek charakterů. Vůdčí činitelé se zmaterialisovali, dnes sotva možno najíti člověka nesobeckého. K autonomii jsou potřebny peníze. Dnes peněz není. Situace slovenského sedláka je hrozná. — Dnes by každý rád žil v klidu a i poměry jsou spořádanější.

Komunistický svět dnes již neexistuje, každý se může volně scházet. Češi dostávají „slovenskou výhodu“, neprovokují, nejsou agresivní. Co je to ta autonomie? Co je to ta krajská správa? Všecko je samá podpora, celá autonomie je illusorní, lid nevidí žádný výsledek. Každý by chtěl být bankéřem, milionářem. Všude možno slyšet: „Nás nezajímá politika, to je panské huncvutství.“ Každý se chce dostat především do nějakého místa. — Rozdíl mezi průmyslovými články a zemědělskými plodinami je hrozný. Sedlák musí celou svou úrodu prodati za 1.000 korun, za ten samý obnos může si koupiti jedny šaty. Daně jsou vysoké. Kdo dnes pracuje poctivě? Následkem války došlo k všeobecnému zmaterialisování, i v ludové straně vyskytlo se více případů: Vrabc, Kubiš, Juriga, Tománek a bude ještě několik takových případů, bude velké, dalekosáhlé čištění. — Na Dzurányiho poznámku, že ludová strana bývá obviňována, že svůj starý asketický boj zaměnila za boj vedený spíše duchem obchodním, Hlinka odpověděl: Do svatyně vtrhli takoví, kteří přišli hladoví a chtěli zbohatnouti. U nich heslo autonomie bylo jen osobním zájmem. V politice dnes není kavalírů. Na poznámku, že na východním Slovensku opouštějí lidé ludovou stranu a touží po něčem novém, Hlinka odpověděl, že je už v povaze lidí, že by každého rána chtěli obléknout nové kalhoty. Dzurányi k tomu poznamenal, že někdy je zapotřebí vyčistit i kalhoty. Hlinka: Na mém programu není ničeho, co by bylo zapotřebí očistit. Je třeba vyčistit jen osoby. Odkud však mám volit? Mám voliti z řad sedláků? To není možné. Z řad inteligence? Ta stojí na velmi slabých nohou. Dále Hlinka pravil: V autonomii už nikdo nevěří, je to heslo. Právě pracovníci za autonomii se neosvědčili. Hlinka sám věří ještě v autonomii. Autonomie přijde. Na pomoc amerických Slováků nemožno však spoléhati. — Dzurányi vytkl Hlinkovi, že nedovede zapomenout na to, že byl vězněn v Szegedíně a že za starý režim trestá i Maďary nevinné. Hlinka odpověděl, že na Szegedín zapomněl. Hlinku odsoudili ne Maďari, ale slovenští renegáti. „Já však pravím jen tolik, že k takové autonomii, která vede k „integritě“ a Budapešti, Andrej Hlinka nepřistoupí. Hlinka není Jehlicskou, není prodejním artiklem.“ — O tom není ani řeči — nadhodil Dzurányi — jedná se o obyvatelstvo Slovenska jako celku. Hlinka odpověděl: Račte vstoupit do ludové strany. Dzurányi na to: Na slovenské (ve smyslu teritoriálním) frontě se nemůžeme setkat? Hlinka: Kdo bude vésti? Je dosti Slováků, jen abychom jim mohli dáti dost jísti. My jsme upadli do apatie,

opustili jsme pole. Prohlásili jsme: „Nám patří tolik procent, to je třeba respektovati. Jestli ne, s Pánem Bohem, spravujte zemi sami. My jsme opoziční...“ Na Dzurányiho poznámku, že Hlinka je dnes málo bojovný, Hlinka odpověděl: I dnes jsem starým bojovníkem, s kým však mám bojovati? Každý a všechno je samý peníz, zájem, anketa, klub. Práce však není nikde, u nikoho. — Pilsudského a Mussoliniho způsob je nejlepší. — Na Dzurányiho otázku, kde je velkorysá politika, Hlinka odpověděl, že ze Slovenska je v parlamentě 64 mužů, každý však stojí zvlášť. Zvlášť Hlinka, zvlášť Hodža, Ivánka. Mezi Maďary a Slováky jsou protivy zásadního rázu. Ludáci chtějí autonomistické hnutí uvnitř hranic republiky. Dále Hlinka prohlásil, že koná svou práci, nebude však pobuřovati, nenechá střílet do lidu. Jestli si Maďari představují blok tak, že to má být skutečně blok Slovenska, pak ano, on osobně však nebude v něm brát účast, on toho už má dost. Jestli nemá následníka trůnu? Tam je dr. Tiso; on povede politiku. Hlinkovi je dnes už 67 let. — O případu zemského presidenta dra Drobného Hlinka pravil, že je to veliký problém. Je klika: Hodža, Kalay, Medvecký, Bella a Juriga a Tománek, kteří za každou cenu chtějí na toto místo dosaditi svého člověka: Jesenského nebo Slavika. Je to však pro ně těžký oříšek. — V závěru svého projevu Hlinka odpověděl na Dzurányiho otázku, jak chce ludová strana uskutečnit svůj hospodářský program, když se jako opoziční strana izoluje. Hlinka pravil: Já práci Maďarů nevidím ani v parlamentě, ani ve výbořech, jen v novinách. Kdyby nebylo maďarských novin, ani by na světě nevěděli, že v ČSR. žijí i Maďari. Chce ludová strana do vlády? — tážal se dále Dzurányi. Vábí nás, odpověděl Hlinka, my však nepotřebujeme vládu. Upřímně prohlašuji: Netoužíme do vlády, radujeme se, že nejsme v ní. Nemohu vzít na sebe odpovědnost za 9.400 milionů korun, za daňové nedoplatky. Hlinka nechce do vlády, nechce se stát ministrem. A vaši (maďarští) politikové nechtějí pracují, nejen vaše noviny. — Oni by rádi pracovali s vámi, s Hlinkou, — odpověděl Dzurányi. Hlinka: Prosím. Dzurányi: Jsou překážky, které by znemožňovaly zahájení porad o vytvoření slovenské fronty? Hlinka: Překážky nebyly ani dosud. Vyšleme některého svého vynikajícího člověka k politickému pourparler a napíšeme o tom zápis. Dzurányi: Už bylo napsáno kolik zápisů. Doufáme, že tentokrát věc nezůstane u zápisu. Hlinka: I včera konala se schůze našeho předsednictva v Bratislavě, nešel jsem však tam. Už toho bylo dost.“

Potud tedy obsah rozmluvy s maďarským žurnalistou. I u nás byl Hlinka ve své bezprostřednosti projevů, ale bohužel i činů politických předmětem obdivu. Teď se může každý přesvědčit, že v politice je přece jen nejlepším rádcem chladný rozum, který si předem, pokud prozíravost a zkušenost jeho stačí, spočítá nutné následky činu, k němuž se chystá. Je to rozhodně lepší než něco provést a pak koukat kolem, co se z toho vyklube. Jinak se může Hlinka přesvědčit, ač-li osobní antipatie toho poznání připustí, že provinciální frakce, jako je strana ludová, nebude-li dělat společnou politiku státní s česk. katol., neudrží ani své stoupence ve své krajinské straně. Hlinka vidí dnes konce politiky, kterou začal, když vystoupil ze společné strany československých katolíků, a když udělal to, co žádná jiná strana slovenská. Katolické to tehdy nebylo, a nebylo to ani stranicky rozumné. Toto poznání by mohlo vésti k pochopení jediné cesty nápravy.

Nobelova cena a katoličtí spisovatelé!

Bystrost a pohotovost nedá se upřít Sinclairu Lewisovi. autoru ze Spojených států amerických, který obdržel letošní Nobelovu cenu. S bystrostí a pohotovostí pozoruje své lidi a ve světových románech „Mainstreet“, „Babbitt“, „Elwer Gantry“, „Arrowsmith“, „Sam Dodsworth“ a j. kreslí určité typy. Optimismus Američana, průměrného Američana, jenž vidí všechno na světě se stanoviska svého „já“ a ve znamení všespasitelného pokroku, podrobuje drsné satíře, která nemůže být jen tak promíjena a jež vzbuzuje dost horké krve mezi Lewisovými krajany. Ostatně Sinclair Lewis není jediný spisovatel Spojených států, který se odvažuje ostře kritizovat amerického občana. Upton Sinclair, Theodor Dreiser, H. L. Mencken jsou další jména národa, jehož příští vývoj je určován velmi lehkomyšlnou vírou ve všemohoucnost pana Henry Forda. Mnoho v kritice těchto autorů je naturalisticky zkresleno, mnohé křivě viděno, dle úsudku věci znalého klidného pozorovatele, také naivně nebo literárně. Ne každý Američan je Babbittem, t. j. bytostí, jehož nejdůležitějším zájmem je šeková knížka, koupel, auto a puritánský žvást. Ne každý politik je, jak se na př. zdá příležitostně u Uptona Sinclaira, korumpován; ne všechna umělecká díla světa povstala z touhy po penězích. Rovněž je mnoho pozoruhodného v sociální kritice těchto autorů. Od Sinclaira Lewise a Uptona Sinclaira (tento

se stal komunistou) dozví se čtenář na př. o praktikách olejových koncernů, novinářských a finančních magnátů víc než z jakékoli poučné knihy. Kdo má odborné znalosti o moderním hospodářství a jím podmíněné sociální poměry a nerozezná z Lewisových spisů, kam je lidstvo hnáno právě tímto systémem, od toho nelze očekávat jakoukoli pronikavou pomoc v bídě přítomné doby.

Se všemi výhradami pro dosavadní nositele Nobelovy ceny pro literaturu nutno vyzvednouti, že zcela jsou pomíjeni katoličtí spisovatelé (na př. Chesterton a Hilaire Belloc) všech kulturních národů, bohatých na spisovatele velkého díla na mravní obrodě současnosti a díla současně velkých uměleckých a literárních kladů. Je málo podnikavosti a málo, abych tak řekl, sebevědomí u katolických autorů. Pokora je krásná věc a nutná pro duchovní život, leč v zápolení světských duchů je třeba výbojnosti a průbojnosti. Nelze přenechat jako až dosud pole jiným. I pro katolické autory platí Nobelova cena!

V. K.

Státníci jako agenti firmy Hydiko.

Příklad pana ministra financí dra Engliše, který v rozpočtové debatě sněmovní vyslovil pochybnost o tom, zda vzrůst populace je vždy státně prospěšný a zda stoupající nezaměstnanost neopravňuje společnost k určitým energickým zákrokům — tento neslýchaný názor v ústech státníka, tato obhajoba degenerace a insertní reklama pro obchody s ochranným zbožím, našla své chvalořečníky nejen u socialistů, kteří socialisovali pro lid všechny neřesti shnilé buržoasie, ale i občanských stran. Proti Englišovi se ohradil posl. dr. Nosek a s ním polemisoval pak v plenu sněmovním 26. listopadu bývalý ministr, poslanec a předseda živnostenské strany J. Najman touto řečí:

„Pan posl. dr. Nosek mluvil zde o natalitě a dokazoval, že štěstím národa je vzrůst populace. Nesdílím tento názor pana posl. Noska. Co je nám platno, že na 1.000 obyvatelů připadá v Podkarpatské Rusi 53 porodů, na Slovensku 32 proti 21 porodům v Čechách. Co je nám platno, že je tam daleko větší porodnost, když se nám ročně stěhuje z republiky 50.000 lidí? Kdybychom měli místo pro umístění všech našich lidí, kteří se u nás narodí, pak bych byl první, který by volal: zvyšte natalitu, populaci. Avšak my nemáme kolonii, nemáme, kam bychom vyváželi lidi, aby se tam usadili. Volat po zvýšení populace, trestat lidi pro vyhánění plodu a při tom nechat ročně vyhnat 50.000 lidí z

republiky — uvažte, je-li to správné. Za 10 let od převratu vystěhovalo se od nás do ciziny 521.320 osob, z toho 214.846 osob ze Slovenska, ročně přes 50.000 lidí. Do konce roku 1924 se vystěhovalo 55.370 lidí, naproti tomu reemigrace činí 50.000 za 10 let.

Tedy jedna desetina vystěhovalectví. Uvažte, co nám je platno 50.000 lidí, které u nás živíme, 50.000 lidí posíláme do škol, vzděláváme, a když nám dorostou, sebere každý z těchto padesáti tisíc 3—4.000 Kč a když jede do ciziny, také 6—10.000 Kč a vystěhují se nám do ciziny i s tím vzděláním, které jsme jim dali a republika z toho nic nemá. Co je to platné, jaký to má smysl, nebylo by lépe, kdyby se o 50.000 dětí méně u nás narodilo a nemusili jsme je posílati do ciziny? — Jistě že by to bylo správnější.“

Tato řeč je neslýchaně primitivní rozumově a přímo škůdnická a zločinná, pokud jde o zdraví národa. Kdo takto mluví, ten si neuvědomuje, že národ není zde proto, aby umenšoval starosti pánů státníků a zvětšoval jejich blahobyt a pohodlí, ale že jsou oni zde k tomu, aby se starali o rozvoj národních sil a když si nevědí rady, co mají s národní populací dělat, ať jdou k čertu se svých míst a nehlasají k svému pohodlí degenerační názory. Jestliže je trestné vyhánění plodu, má býti trestné i napomáhání zločinu a to nejen pro baby, které mají omluvu ve zvláštních okolnostech určitých případů, ale hlavně pro pány státníky, kteří radí všeobecně k zločinům, trestním zákoníkem stíhaným.

Mravní síla je základem síly každého národa a nejlepší zárukou jeho samostatnosti a odolnosti vůči nepřítelům. Kdo radí veřejně k omezení plodivé síly národní a doporučuje mravní dekadenci, je nepřitelem státu. Na počátku samostatnosti — teprv 12 let po dobytí svobody — prokleté moci zániku nabývají už jedovatého vlivu: jedni radí národu, aby vojensky nebránil svého státu a života, druzí, aby omezil svou plodnost. A to proto, aby páni státníci měli méně starostí na výšinách moci, k níž byli sice povoláni, ale nikoli vyvoleni. Jsou pastýři stád svěřených a jsou pasáci. —

Komunism československý je týž bolševism jako ruský.

Těžká hospodářská krise, která dolehla i na náš stát, zvedá znovu činnost komunistické strany, usnadněnou nad to vládní účastí socialistických stran. V době hospodářské konjunktury — za Šrámkovy vlády — podlehl strana rozkladu.

To se od ní odloupli intelektuálové, poslanci i senátoři a celé vedení oportunistických odborových organizací. Tento rozklad byl zpečetěn volebním vítězstvím sociální demokracie 27. října 1929 a dosti značnou porážkou komunistickou.

Od vstupu soc. demokratů nastal však obrat, poněvadž sociální demokracie musela pokračovat v díle „panské koalice“ Ve všech obecních volbách sociální demokracie předávají část svých hlasů komunistům a je to vidět ve všech závodních výborech velkých podniků průmyslových. Volby do nemocenské pokladny na železnicích, kde komunisti tvoří nepatrnou menšinu, nesmí nikoho mýlit, poněvadž jde o státní podnik, v němž komunisti byli úřední cestou předem vymýceni, to jest ze zaměstnání vyházení a jejich přijetí znemožněno. Pravý obraz o poměru mezi dělnictvem podávají závodní volby na Kladensku, kde komunisti všeobecně získali proti soc. demokratům.

Začátkem prosince vzpomínali komunisté na prosincový puč r. 1920, kdy policie pomohla soc. demokratické pravici dobýti z moci levě orientovaného stoupenectva Lidový dům v Hybernské ulici a kdy byl násilím potřen první opravdový pokus levice socialistické o převrat. Aby bylo možno s levicí zatočit, vzdal se Tusar vlády a ministr Černý vzpouru likvidoval. Rudé Právo vzpomíná s žalostí těch dob a Haken vyložil, že se tenkrát podařilo opíti dělnictvo nacionální radostí ze státní svobody a nadějí, že cestou vývoje se dojde k splnění socialistického programu. Tak hlavním neštěstím dělnictva prý bylo, že nebylo zde komunistické strany. Tento podvod, který pomohl k buržoasnímu blahobytu vůdcovské vrstvě socialistické, prý teprve po letech jasně proletariát prohlédl, a poznal, že revoluční cíl dělnictva českého je stejný jako proletariátu celého světa: především proti vlastní buržoasii.

A „Rudé Právo“ 7. prosince přineslo konkrétní program komunistické strany u nás. Strana po dobytí moci učiní toto:

Vyvláští všechny kapitalistické velkopodniky, banky a velkoobchody bez rozdílu a bez náhrady a vrátí výrobní prostředky do rukou pracujícího lidu.

Vyvláští bez náhrady všechnu velkostatkářskou a církevní půdu, dá ji bezplatně do rukou zemědělských dělníků a pracujících rolníků a pomůže malým rolníkům sdružit se dobrovolně v kolektivní hospodářství a používati nejmodernější strojové techniky.

Znacionalisuje tiskárny, zmonopolisuje noviny v rukou dělnické třídy a postaví všechny prostředky duševní produkce (kino, radio, di-

vadlo atd.) do služeb výstavby proletářské kultury.

Vyvláští velký domovní majetek, osídlí buržoasní čtvrti proletariátem a provede velkorysý program stavby bytů.

Zruší všechny válečné dluhy a kontribuce, jakož i tajné imperialistické válečné smlouvy.

Zavede 7hodinný a 6hodinný pracovní den a 5denní pracovní týden.

Zruší všechny daně a dluhy domkářů a maloročníků, sníží daně středním rolníkům.

Zavede všeobšáhle a bezplatné sociální pojištění všech kategorií pracujícího lidu na účet podniků a státu.

Uskuteční sociální rovnoprávnost ženy i muže, provede rozhodná opatření na poli ochrany mateřství a povede plánovitý kulturní boj proti zotročení ženy.

Provede odluku církve od státu, zruší všechny druhy státních podpor církvím, osvobodí školu od vlivu církve a otevře dveře všech škol bez rozdílu příslušníkům pracující třídy.

Tento program (jehož části byly zabaveny, takže bohužel jej nemůžeme uvést v úplnosti) ukazuje úplnou jednotu taktiky i cíle s bolševismem ruským. Po pravdě nutno říci, že dokud trvá sovětské Rusko, nebude potřena ani komunistická strana u nás. Kdo se domnívá, že komunism u nás je něco jiného než v sovětské unii, je na omylu a revoluce u nás byla by stejně krvavá jako všude jinde. Na štěstí zatím nehrozí, poněvadž má většina národa vůli i moc komunistický pokus revoluce potříti s veškerou bezohledností.

Není kapitalistů, jsou jen zaměstnanci kapitalistických podniků.

V Přítomnosti (26. listopad) tvářil se dr. Hejda, jako by položil na lopatky Marxe a marxism i v té thesi, kde mu byla přiznávána určitá prozíravost ve vidění kapitalistického vývoje: ve zvětšující se koncentraci kapitálu a výrobních prostředků v rukou početně malé skupiny kapitalistů. Dr. Hejda potřel tuto thesi marxistickou lícením, které otiskujeme jako klasickou ukázkou polemického humoru. Stačí totiž jen mysliti si, že to mluví komunista na adresu sociálfasistů, aby každý humoristický, ba sarkastický smích ihned pocítil. Dr. Hejda tedy klečí na prsou marxistické these o koncentraci kapitálu a takto odpočítává poraženého soka v ringu:

„Velké pohoršení vzbudilo naše tvrzení, že

vrchní ředitel Živnobanky není kapitalista, nýbrž zaměstnanec. Čtrnáctimilionový roční příjem a dvěstémilionové jmění oslepují někoho tak, že jasně nevidí: vrchní ředitel Živnobanky je ve své funkci v této bance a ve všech třiceti správních radách, do kterých je v této své funkci jako representant bankovního kapitálu vyslán, nic víc než zaměstnanec. Nemá majoritu akcií Živnobanky. Nemá ani minoritu. Má-li nějaké akcie — nepochybujeme o tom — je tato položka naprosto bezvýznamná. Má majoritu v České cukerní, v Schoellerovi — ale to není jeho osobní majorita, to je majorita Živnobanky, jejímž on je mluvčím a výkonným orgánem. Tvrdí-li naši vážení odpůrci, že „instituce akciových společností neodstraňuje koncentraci hospodářské moci a ovládání podniků a kapitálu jednotlivci, trusty a koncerny, že koncentrace sinekur ve správních radách v rukou několika jednotlivců je toho nejpádnejším důkazem“, pak je to opět logický omyl. Matou se zde dva pojmy — na jedné straně vlastnictví a na druhé straně vedení neboli management.

Vrchní ředitel banky, mající milionové jmění a milionový příjem, jest ovšem kapitalista jako by jej z Marxe vystříhl. Ale je chybné slučovati jej s bankou — nemá-li rozhodující položku akcií této banky ve svém vlastnictví. Marxisté mohou ovšem vyvlástit vrchního ředitele Živnobanky, ale budou asi velmi překvapeni, až poznají, že tím nevyvlástiti Živnobanku a nevyvlástiti také ani jednu z oněch velmi četných akciových společností, v nichž je buď předsedou nebo členem správní rady. Je nutno rozlišovati vlastnictví od ovládání. A to je právě nejvíce podivuhodné v moderní organisaci výrobní, že podnik, který dostoupí určité velikosti, přestává být ovládán vlastníky a je veden úředníky! Před Preissem byl v Živnobance Apollo Růžička, po Preissovi přijde opět někdo jiný a nebudou to ti, kdo mají největší balík akcií. Naopak, akcionáři jsou na tom právě v Živnobance velmi bledě. To je, čemu říkáme institucionalismus v soudobém podnikání. Do které Marxovy formičky chcete to vtěsnat?“

Tato polemika proti koncentraci kapitálu je vážná nebo humorná podle toho, odkud se na ni díváme. Co v ní není popřeno, je právě koncentrace kapitálu, byť tato koncentrace nebyla ovládá primitivní představou o zvůli a disposiční svobodě kapitalistově, nýbrž institucí a mnohostrannou svázaností moderní organisace kapitálové. Podstatným znakem marxistické teorie dále jest, že jednatlivec, byť sebe bohatší, na této organisaci vůbec nemůže nic zásadního měnit, i kdyby chtěl; i ten kapitalista je pak

„zaměstnancem“ kapitalismu, stejně jako jeho oporou, udržovatelem — a že celý ten systém se vnitřně musí zhroutit. To ani my zásadní odpůrci marxismu v jeho dynamických požadavcích a víře podmínky jiného řádu si nesmíme polemiku s Marxem usnadnit tak, abychom se tvářili, že obměnné formy kapitalistického systému jsou porážkou kritiky kapitalistického řádu minulé formy, z níž vznikla dnešní.

Jestliže p. Hejda jako trumf uvádí, že akcionář nic neznamená a že ani p. Preiss nic podstatného neznamená, jen potvrzuje Marxovu thesei o neosobní povaze kapitálu. Kapitalismus totiž se liší od boháčských útvarů minulých věků právě tím, že je odosobněnou institucí kapitálovou, že jeho základem a charakteristikou je výrobně, technicky, obchodně-konsumní systém, který se na konec vymkl z rukou jak vlastníkům, tak svému vlastnímu vedení, které o své vůli už základní rysy kapitálových podniků měnit nemůže, nemají-li se v konkurenci zhroutit.

Marx zajisté si představoval všecko přímočařejší a jednodušejší — podle znalostí své doby, ale to nejde přece tvrdit, že jeho kritika kapitalistické soustavy, v níž logicky postřehl pud všežravosti na úkor účelu výroby, to jest spotřeby a služby lidem, nebyla správná a že kapitalismus sám od sebe se nemůže zřici základů své existence.

Pravda ovšem je, že koncentrace kapitálu a výroby nikterak nemusí vésti k revoluci, ale že už sama může být součástí zespolečenštění hlavních kapitalistických odvětví výroby — vzdá-li se, ať dobrovolně, či donucena železnou nutností hospodářskou a tlakem sociálním hlavního základu své protisociální funkce: anarchické snahy o maximum zisku.

Informace Svatováclavské Ligy k boji proti pornografii.

Boj proti pornografii.

1. Podle § 23 tiskového zákona jest zapovězen podomní obchod s tiskovinami, jejich vyvolávání, rozdělení a nabízení (kolportáž) mimo místnosti řádně k tomu určené (obchody, prodejny a p.), dále sbírání předplatitelů a nebo subskribentů osobami, které nemají zvláštního policejního povolení.

Rovněž vyvěšování a přibíjení bez zvláštního povolení bezpeč. úřadu (policie) tiskovin (plakátů) na ulicích anebo na jiných místech veřejných jest zakázáno.

Tento zákaz nevztahuje se však na vyhlášky

čistě místního a živnostenského významu jako na divadelní oznámení, oznámení veřejných zábav a na vyhlášky týkající se pronajetí bytu, prodeje věcí a p.

Porušení těchto předpisů trestá se pokutou od 10 do 400 Kč tiskoviny nezákonně rozšiřované při tom propadají.

Podle výnosu čes. místodržitelství z 12. května 1897. čís. 35314 sbírka normalíí čís. 50, — který dodnes platí — jest z důvodů slušnosti zapovězeno veřejně vystavovati ve výkladních skříních nahoty, nemravné obrazy a sochy, pohlednice, básně, podobizny atd. a je zvláště přibíjeti anebo nalepovati nablízku škol.

Vyjmuta jsou díla umělecká a vědecká, za díla oplzlá lze pokládati jen ta, která směřují k podráždění pohlavního pudu.

Podle § 516 trest. zák. dopouští se přestupku, kdo vyobrazeními nebo smilnými činy mravopověstnost nebo stydlivost urazí hrubě a takovým způsobem, že se tím zavedá příčina k veřejnému pohoršení. Stalo-li se takové uražení tiskopisem, stává se přečinem.

2. Z toho, co ad 1. uvedeno, se podává, že možno bojovati proti pornografii tímto způsobem:

a) Všichni členové katolických spolků a organizací při svých pochůzkách zjistí u každého kolportéra, který vyvolává a nabízí veřejně na ulici nemravné knihy, obrazy, dopisnice a p., a oznámí nejbližší službu konajícímu strážníku (venku obecnímu nebo okresnímu úřadu) a budou žádati jeho předvedení a zabavení kolportovaných tiskovin.

Podobně mohou postupovati u kolportérů, kteří dům od domu nabízejí podobné věci — zjistí-li, že nemají k tomu potřebného povolení.

b) Jmenovaní členové podle pokynů svého spolkového vedení prohlédnou všechny jim přidělené výklady obchodů s papírem, knihkupectví, trafik a pod. a zjistí-li, že vystavují ad 1. uvedené nahotiny, nemravné obrazy (ať samostatně vystavené, anebo malézající se na obálkách knih, plakátech, prospektech a p.), sochy, pohlednice, podobizny básně a p., zaznamenají si přesnou adresu vystavovatele, druh a počet vystavovaných nemravností s určitým jejich popisem a záznam odevzdají svému spolkovému vedení.

c) Spolky a organizace, jakmile ukončí soupis takových výkladů, oznámí soupisy Svatováclavské Lize v Praze II., Josefská 8, jež učiní pak další opatření.

Poněvadž je těžko každému posouditi, zda jde anebo nejde v konkrétním případě o dílo u-

mělecké, nebo vědecké zákazu vystavení nepodléhající, doporučuje se z opatrnosti zaznamenati a oznámiti každou nahotinu.

Sdružení katolické mládeže a jeho poměr k ostatním organisacím mládeže.

Sjezd šedesátičlenného zemského výboru Sdružení katolické mládeže v Čechách, kterého se zúčastnili i přizvaní pracovníci okresní (celkem zastoupeno 35 okresů z 50) ukázal nejlépe vzestupný vývoj SKM. Čítá dnes 12.600 členů v 424 skupinách a 50 okresních SKM. Za poslední rok bylo založeno 70 místních a 6 okresních organisací. Nejčilejší zakladatelské hnutí bylo na Chotěbořsku, kde mladý pracovník Ondráček vydupal ze země 10 skupin. Pak následují již okresy Sedlčany, Čáslav, Pelhřimov (Pacov), Ném. Brod. Všude znáti nadšení pro katolickou věc a správné pochopení organizačního poslání SKM. Založeny skupiny SKM. i na místech, kde se před tím o tom nedalo ani mluvit, ba dokonce i tam, kde dosud není jiné katolické organisace nebo lidové strany jako kolem Prahy: Kobyličky, Strašnice, Kralupy, Chvaly, Počernice, Čakovice, na Rokycansku v Rokycanech, Draž. Újezd atd. V nejbližší době bude podniknuta velká akce v krajích, kde dosud není o organizačním životě katolíků a mládeže ani potuchy. Mládež v SKM. sama pochopila význam hnutí a její dobrovolná sbírka na agitační fond přinesla až dosud 16.000 Kč. Záložna mládeže „Velehrad“ dobře prosperuje a kursy hospodářské, družstevní i samosprávné vychovávají příslušnou část členstva v dokonalé občany. Ale to všecko vyplývá z náboženské výchovy mládeže, která se nenaplnuje v prvních letech dospívání stranickým velikášstvím, nelichotí se jí, neříká se jí, že je vojskem svatováclavským, avantgardou národa atd., nýbrž střízlivě, že tím vším *se musí teprve státi*. Má to své výhody pro ucelení charakteru mladých lidí, na druhé straně odradí to snad lidi slabé a nijak to nepřispívá shromažďování mas. Tato mládež však káže příkladem nejen v kostele, ale ve svém zaměstnání, ve své budoucí rodině. Zde je to tajemství úspěchu. SKM. začíná rok společným sv. přijímáním. Každý sjezd a valná hromada stejně je posvěcena přijetím Těla Páně. To požehnání svatováclavského roku nemělo by trvání, kdyby ti, kteří sv. Václava o pomoc vzývají, nevzývali jej srdcem a nešli ve svém životě soukromem i veřejném v jeho šlépějích.

Noviny obšírně referovaly o sjezdu zemského výboru SKM., ale pominuly zcela mlčením (pochopitelně!) onu část referátů a debaty týkající se Mladé Generace lidové strany resp. poměru SKM. k M. G. jako třetímu spolku mládeže u nás. Přes všechno ujišťování ústní i písemné je dnes M. G. vedle SKM. a Orla třetím spolkem mládeže, její organisace žije spolkovým životem, pokud nejsou totožny se skupinou SKM., o čemž níže. Sjezdy za zvuků fanfár, prapory, to vše je dokladem, že úmysl zemského sjezdu strany při zakládání M. G., nebyl splněn.

V zájmu strany je, aby v této záležitosti již nastala náprava. Na sjezdu SKM. byly konstatorovány zajímavé případy činnosti M. G. a jejího zázračného vzrůstu. Není třeba ukazovati na jedno podřipské městečko, kde založena M. G. a ve volbách, za nějaký čas na to, dostala lidová strana o 60% hlasů méně. Stačí se podívat na český jih. Generální přehledka skupin SKM. přinesla cenné poznatky. Předně: všechny skupiny SKM. byly objety řečníky M. G., po přednášce skupina sepsána do seznamu M. G., výbor skupiny udělán výborem M. G. a již se jelo ve se se dál. V některých místech páni řečníci, většinou vymluvili zapisovatelům na schůzi, aby konání této schůze SKM. čili „opět nové organisace M. G.“ nezaznamenali do jednatelské knihy.

Vedení SKM. pečuje o vzdělání svého členstva pro život veřejný praktičtěji, než sama M. G. Zmínili jsme se o kursech nejrůznějšího druhu pro mladé hospodáře. Příští rok bude uspořádáno 50 samosprávných kursů. Pro členstvo zaměstnanecké, dělnické, i živnostenské jsou společné kursy s Všeodborovým sdružením křesť. dělnictva. Nejlepší přípravou pro život veřejný je náboženská výchova. To je základ, bez něhož veřejný život katolíků není možný. Jak daleko jsou za SKM. hnutí, která v prvé řadě pořádají zábavy, maškarní plesy atd.

SKM. bude sledovati a zaznamenávati všechny případy, kdy M. G. rušivě zasáhne a zasáhla do jeho činnosti místní, kdy vybočí ze své linie politického semináře mladých příslušníků naší strany. Tato fakta budou položena na váhu jednání o nápravu, které nastane co nejdříve. Poměr SKM. k Orlu a Všeodborovému sdružení zůstává nadále bratrský. SKM. dnes vedou energičtí mladí lidé, kteří mají svůj program v krvi, kteří dovedou nasaditi všechny své síly, aby vybudovali jednotnou pevnou organisaci katolické mládeže, *nepolitickou*, ale připravující pro veřejný život.

Několik poznámek k historickému románu.

(Antonín Kolek: „O klíče markrabství“
Vyškov 1930.)

Kleofáš Pistorius, oficír školský, který psával zábavné sloupky do Lidových Listů starou češtinou kronik, v nichž pilně hloubal, napsal historický román „O klíče markrabství“ Nechci v tomto článku psáti o uměleckých hodnotách knihy, ale o stanovisku, které zaujímá autor k husitství. Jest velmi zajímavé. Autor je katolík. Přes to píše epopeji hrdinné obrany břevlanskému hradu proti náporu křižáků ze všech konců země. Lituje této země, drásané neplodnými náboženskými spory a líčí zbožného novice, jenž ušel z kláštera, aby ve vojště husitském chránil vlast proti divokostem Kumánů a jiných hord, posílaných z celého světa do této nešťastné země pod záminkou vyhubení kacířství, mníška, jenž zůstal ve svém srdci věrným synem církve, ale pokládal za nutno hájit vlast. Není to první katolický autor, který se takto na věc dívá. Připomínám Václava Beneše Třebízského, s nímž má Kolek leccos společného i v lyrismu a historickém citění, v zamilovanosti do elegické stránky dob minulých. Známy katolický pracovník český mi kdysi řekl: „Jsem z rodiny přísně katolické. Ale když nám učitel ve škole vykládal, jak husité hnali křižáky až ten kardinál u Tachova ztratil klobouk, měl jsem radost!“ — Myslím, že takto cítí každý český katolík. Ví, že tato stránka husitství byla vykládána zástupcům Kurie, když se řešila otázka oslav Husových a že zástupci Kurie poznali, že jest třeba rozeznávat mezi stránkou národní a věroučnou. Kdybychom byli uměli již dříve lépe vysvětlit na světovém fóru tuto distinkci, snad by se bylo mohlo zabránit leckterému tragickému nedorozumění. Touto mentalitou jest nesen román Kolkův „O klíče markrabství“. Právě nyní hrají ve Vídni husitské drama pražského německého básníka Werfla. Také jeho drama jest do jisté míry glorifikací vojenského genia Prokopa Holého v obraně země. Ne tak, že by po způsobu jarmarečních ochotnických scén nanášel všechny světlé barvy na husity a všecku zlobu na „mníchů rotu“. Werfel líčí tragický rozpor dvou světů. Omyl těch, kdož přímočaře, násilím, bez věroučného hloubání chtěli uskutečnit království Boží na zemi a proměnili zemi bezmála v peklo, a těch, kteří chtěli pracovat pro království Boží diplomatickým jednáním se světskou mocí, politikou a v jistém smyslu se mýlili oba.

Co jiného praví Durych ve svém „Bloudění“? Králové, knížata, vojevůdci, diplomaté hrají o svět a prostý příběh dvou neznámých nesmrtelných duší má před Bohem větší cenu, než všechna království světa, než všechny purpur a zlatohlav.

V rámci daleko užším, prostředky zcela jinými praví totéž román Kolkův. Jest katolicky pravověrný a k husitům spravedlivý. Nechodí kolem husitství jako kočka okolo horké kaše a nezakresluje nic tendenčně. Katolická pravda nepotřebuje tendenčního zkreslování. Autor zná velmi dobře dobu, do níž klade svůj románový příběh. Dovede evokovat, jak lidé cítili a myslili. A celý román vyznívá v rozechvívající pláč nad těžkým osudem národa, jemuž se v dějinách tak málo odpouštělo...

Dr. Alfred Fuchs.

Význam Pastorových Dějin papežů.

Nedávno kolovala ve Vatikáně zpráva, že Svätý Otec hodlá uctít památku velikého historika papežství Ludvíka von Pastora zasazením pamětní desky v petrském dómě. Tuto poctu by si Pastor opravdu zasloužil, protože svými „Dějinami papežů od sklonku středověku“ dal vědě historické dílo o době, která bývá zkreslována historiky, kteří nečerpali s dostatek z pramenů objektivních. Vylíčil dobu a lidi, kteří vybudovali monumentální petrský dóm a naplnili jej nádhernými díly uměleckými. Zpracoval obsáhlý materiál od renaissance až po osvícenství. Jesuita Josef Grisar napsal nedávno o Pastorovi: „Bez nadsazování jsou Pastorovy Dějiny papežů nejvýznačnějším dílem dějepisceví posledních desetiletí. Čtrnáct obsáhlých svazků, z nichž některé dělí se na dva díly, každý velikosti svazku, tvoří obrovský komplex dokonale roztríděného a urovnaného materiálu historického, který vytěžen z pramenů namnoze neznámých nebo těžko přístupných. Jenom takový člověk, jako Pastor, mohl toto dílo vytvořiti. Bylo k tomu třeba znalosti nesčíslných archivů a rukopisů, bezvýminečné odevzdání se dílu a železné pily. Pastor měl sice spolupracovníky, věrné a poctivé, ale hlavní práci udělal sám s neúnavnou pílí. Čím byl starší, tím více považoval svou práci takřka za povinnost náboženskou. Pastor sebral veškerý materiál, roztrídil jej, kriticky ocenil a v díle svém uložil. Jeho katolické přesvědčení umožnilo mu, aby se přiblížil duši a citění těch, které ve svém díle zvěčnil. Spojovala je s nimi táž víra. Tím snad není řečeno,

že by nekatoličtí historikové nebyli s to pravdivě vylíčit katolickou minulost, ale jsou od dokonalého pochopení a poznání oddálení clonou svých předsudků, které mnohým nedovolují, aby se dostali z nich ven a dopídili se pravdy, Platí to v první řadě o dějinách papežů, jejichž zpracování je lépe uzpůsobeno historiku katolickému než protestantskému. Je k tomu zapotřebí posvátné bázně před námětem práce, důkladná znalost a přísná historická vážnost. Pastora nutno čísti velice pozorně a všecko, protože pak tu nalezneme skoro vše, co o věci má býti napsáno. Pastor užívá vždy výrazů důstojných, vedle lidských chyb a nedostatků představitelů papežské instituce klade i jejich skutky dobré, aby objektivní měřítko bylo zachováno. Tento taktický způsob líčení věcí někdy choulostivých rozptýlil předsudky před jeho dílem o papežství a uvolnil tím cestu čistě věcnému pojednání, v době, kdy katolická historická literatura se zabývala velmi často jen apologetickými tematy. Lev XIII. nemusil nikdy litovati, že na radu tohoto muže otevřel historikům celý archiv vatikánský. Ti, kteří dnes v Pastorově líčení hledají nedostatky v jednotlivostech, neměli by zapomínati, zač tomuto učenci děkují, zvláště to, co znamená dílo Pastorovo ve srovnání s jeho předchůdci.“ — V doplňku k „Dějinám papežů“ od zemřelého rakouského učence Pastora, jež budou vydány koncem prosince, sděluje prefekt vatikánského tajného archivu, že Pastor našel soukromou korespondenci papeže Alexandra VI. z rodu Borgio. Korespondence obsahuje mnohé cenné dokumenty, jako ku př. dopisy Karla VIII., krále francouzského, dva dopisy prvního chotě Lucrezie Borgii, sedm dopisů od ní samé, tři nedatované dopisy její matky Varmozzy a jeden dopis Julie Farnese z 10. července 1494, jež dokazuje bezvýslednost posledních francouzských a španělských pokusů, tuto ženu rehabilitovati.

Zachraňte před drem Curtiem německý film. Curtius není Streseman.

Jeden vysoký hodnostář církevní v Praze charakterisoval počínání určité osobnosti takto: každý kůň kope, ale nesmí kopat na čtyry strany.

Tuto taktiku kopání na čtyry strany osvojil si jako novou politiku německou pan Curtius, nástupce Stresemanův, který rozumně odhazoval jen na stranu jednu. Pan dr. Curtius se zle rozbouřil na pražské demonstrace proti němec-

kým filmům a hrozil nám přímo bojkotem, než uznáme-li lenní kulturní vasalství k německé říši. Ministr zahraničí mu tenkrát, donucen nehorázností berlínského svého kolegy odpověděl dosti ostře, ale přece jen velmi zdvořile: že pan Curtius líčí pražské demonstrace úplně špatně a že ani o filmech není informován. Na konec jemně bylo naznačeno, že jsou určité věci u nás, po kterých německému ministru zahraničí nic není. Ale to už byl tón, umírající pod taktovkou Benešovou.

To bylo jedno kopnutí páně Curtiovo. Druhým podělil Polsko, když to Němci prohráli v Horním Slezsku ve volbách. Tu se zahraniční ministr obrátil na Radu Svazu národů, drže za ocas lišku hubených dokumentů.

Třetí čin byl radikalism německého delegáta v přípravné odzbrojovací konferenci v Ženevě, kde díky tomu jsme byli svědky radostné podívané: že německé návrhy na ozbrojení poražených států (s nimiž se spojila Itálie a SSSR) byly zamítnuty celou frontou vítězů. Takovou konstelaci obnovit snad dr. Curtius nechtěl.

Nu a krátký čas přinesl veliké zadostiučinění i těm pražským demonstrantům, na jejichž kůži a hřbetě pracovali na konec pilně jak policajti, tak dr. Beneš i Curtius. V Berlíně propukly veliké a divočejší demonstrace proti Remarquovu filmu „Na západní frontě klid“, jehož věrná reprodukce válečných hrůz zdála se i dru Curtiovi urážkou německého národa a protiválečnou propagandou. Remarquův film byl také po předvedení před nejvyšší censurní komisí v Německu zakázán. Teď nezbyvá nic jiného, než aby se dr. Beneš postavil u Podmokel a přijal z Německa prchající německou kulturu a umění pod svá ochranná křídla. Pražská ulice mu pomůže brániti německé filmové umění před Herodesem jeho, drem Curtiem.

Východní část republiky udržuje populaci Československa na evropském průměru.

Ministr zdravotnictví Dr. Spina podal v senátě ve středu 10. prosince přehled populace v ČSR.

Sledujeme-li křivku populačního vývoje v uvedené době deseti let, zaznamenáváme od roku 1919 až do poloviny r. 1930 jistou stabilitu, danou 22.39 živě narozenými v roce 1919, proti 22.55 živě narozeným na 1000 obyvatelů v polovině r. 1930. Vývoj tento vykazuje v letech 1920 až 1923 určité vzepnutí biologický odůvodněné, které možno pokládati za bezpro-

střední likvidací světové války a v němž roku 1921 dosahuje vlna přírůstku číslem 29.31 své výše, blížíci se poměrům předválečným.

Celkový pokles porodnosti od té doby přičítá jest zejména snížené porodnosti v zemích českých, kde na příklad v Čechách byla porodnost v roce 1929 18.27 na 1000 obyvatelstva, na Moravě a ve Slezsku 21.06, kdežto Slovensko a Podkarpatská Rus zůstávají číslly 28.93, resp. 39.25 populačními zřídly našeho státu.

Šel byste bránit Slovensko, kdyby bylo přepadeno Maďary? Nešel, ulil bych se!

V poslední „Přítomnosti“ 10. prosince je otištěn pod názvem „Pacifism a obrana“ zajímavý dopis nepodepsaného inženýra R. E., jenž byl za války zaměstnán v továrně na výbušné látky. Dopis je vlastně odpovědí na minulé úvahy o tom, za jakých okolností by vůbec český inteligent a pacifista šel do války a neulil se, poněvadž by ji pokládal za zločin. Konkrétně pak to byla odpověď na otázku: Šel by do války bránit celistvost státu a svobodu, kdyby Maďari vojensky a válečně napadli Slovensko?

Odpověď českého vzdělance humanitního r. 1930, to jest dvanáct let po dobytí samostatnosti národní a deset let po návratu československých vojsk ze Sibíře, zní: Nešel; ulil bych se. Doslovně pak i s argumenty osvobozeného Čecha: „Řekl bych si, že řešení daného konkrétního sporu válkou je nejpitomějši řešení tohoto sporu a odůvodnil bych to slovy váženého pana redaktora Peroutky, že „nemůžeme ve válce spatřovati ani takové vyrovnávání mezinárodních sporů, které by zaručovalo nějakou spravedlnost, protože nikoli právo, nýbrž hmotná převaha rozhodne, že i vítězná válka je katastrofa. Tedy z důvodů nejen svých, ale i Vašich, vašich vážený pane (Peroutko), bych si řekl skutečně, že aféra se mne netýká a vyhnul a uhnul bych se, jakmile by pro řešení této aféry voleno bylo řešení válkou. Jinak jsem pro každý jiný způsob řešení této aféry podle svých sil a možností s celou vervou k dispozici.“

Aby čtenář nebyl na omylu: jedná se tu o případ kdyby Maďari sami válečně zaplavili Slovensko. Tento vzdělaný Švejk tedy se řídí filosofií Karla Čapka „Ze života hmyzu“, že o nějakou pohraniční stezku nebude válčit a umírat a potom filosofií relativity, že není v životě vůbec hodnot at. myšlenkových, mravních nebo hmotných, které by měly větší cenu než život sám. Že tedy není vůbec ničeho, zač by stálo

umřít, poněvadž život každého jedince je sám sobě nejvyšším účelem. Svoboda národa, samostatnost státní a cokoli jiného, co se vtouká obyčejně do hlav vojákům jdoucím do války, to je jen podfuk vládců, kteří neuměli správu státu vésti tak, aby se vyhnuli válce, nebo válku přímo chtěli.

Válka rozhodně není věc, do které by směl dnes jakýkoli státník a kterákoli vláda zálučně či nezáludně vésti svůj stát s nadějí, že z ní vzejde něco jiného než revoluce a bída celé generace a to nejen z války prohrané. Avšak, jen ten, kdo není hoden svobody a plného života, smí doporučovat neodpíráním zlému panství zla tím, že varuje před násilnou obranou proti násilnému přepadu. Dnešní generaci do války nikdo nedostane, ale tyto pacifické floskule, které popírají základní fakta a zkušenosti tisícileté historie národní, jsou schopny zplodit jedině: morální předpoklady nové Bílé hory. K tomu je však nutno dodat ještě zajímavý dodatek o Slovensku. Dopisovatel „Přítomnosti“, který by válečně Slovenska zásadně bránit nešel dokonce dává na jevo, že v určitých případech útoku maďarského, by ani Maďari nebyli v nepravu: kdyby si totiž chtěli ukrásti jen kousek Slovenska. To jsme už u té revise hranic. Otázka ta je prý ovšem delikátní proto, „že ve věci té se jistě poměry a fakta považují za a priori samým Bohem od věčnosti dané, na kterých nelze ničeho měniti. I pokusy s vysokých míst (narážka na názory presidenta republiky, tlumočené v několika interwievech) o prosvícení této uměle zatemněné záležitosti bývají rychle umlčovány a odvolávány (naposled energickým prohlášením vlády, pozn. vl.)“.

Všemu tomu schází jediný logický závěr, který by korunoval hlavy těchto mudrců: že vlastně ta všecka námaha a válečné tažení českých vojsk nestálo za námahu, a že samostatnost, nesamostatnost těm pacifistům je to jedno.

Jen tato evidentní pomatenost názorů činí tyto blouznivce našich měst neškodnými. Národ přežije tyto filosofické Švejky, ale kdo by nepřehlél jejich působení, kdyby se šíře jejich názory ujaly, byla by demokracie. Demokracie totiž všude trvá jen potud, pokud je schopna organisovat národní síly v živoucí moc.

Zákon o pracovním poměru redaktorů.

Doby, kdy se o redaktorech říkalo, že k tomuto zaměstnání jdou sběhlí studenti, dávno minuly. Dnes mají noviny, hlavně denní, mimo-

řádný vliv a vyžadují také redaktory zvláštních schopností a nemalého vzdělání. Platí to především o ranních denících, věnovaných více politice, hospodářství, kultuře, ale ani o reportáži nelze říci, že k ní není třeba značného vzdělání. Také veliké procento redaktorů dnes má akademické vzdělání a soutěž i zde se dostavují, požadavky ještě stupňují.

To vynucuje si i jiné hmotné zabezpečení a sociální jistotu redaktorů. V některých starších denících, vesměs liberálních, mají političtí a hospodářští redaktori platy jako poslanci, šéfové listů daleko vyšší.

Všeobecně ovšem jsou poměry podstatně jiné, horší. Velikou vymožeností byl za Šrámkova ministerství v soc. péči přijatý zákon o pensijním pojištění redaktorů, který je zabezpečil jako státní úřednictvo pro stáří. Dalším pokrokem bude nyní v ministerstvu soc. péče projednávaný návrh zákona o pracovním poměru redaktorů, který vymezuje pojem redaktora, stanoví rozsah práce, zákaz soutěže, dovolenou, způsob výplat, výpovědi a j.

Pokud se týká rozsahu působnosti, je podle tohoto zákona za redaktora považován ten, „na koho náleží podle smlouvy, aby řídil časopis anebo některou jeho část, nebo aby pracoval na vytvoření či úpravě textové nebo obrazové části časopisu, nebo pro časopisy, pokud tato jeho činnost je hlavním zdrojem jeho výdělků“. Plat má být vyplácen měsíčně a předem. Platiti v delších obdobích než měsíčních zákon nepřipouští. Nemůže-li redaktor konati práci pro nemoc nebo úraz, přísluší mu požitky po dobu, kterou činí výpovědní lhůta (nejméně tříměsíční). O délce dovolené praví se v návrhu zákona, že „trval-li pracovní poměr v témže podniku nepřetržitě alespoň rok, přísluší redaktoru každého roku, počítaného od nastoupení pracovního poměru, placená dovolená nejméně měsíční. Po pětiletém trvání pracovního poměru prodlužuje se dovolená o týden, po desítiletém trvání o další týden“.

Ohledně jiného zaměstnání osnova praví, že bez zaměstnavatelova souhlasu nesmí redaktor samostatně provozovati časopisecký podnik ani se takového jako spolupodnikatel zúčastniti. To se netýká prací vědeckých a beletristických. Ohledně zrušení pracovního poměru se ustanovuje: Není-li ujednána delší výpovědní doba, lze vypovědět pracovní poměr na tři měsíce. Po době pěti let prodlužuje se výpovědní doba za každé dva roky o jeden měsíc, a to u jiných časopisů než denních až do šesti měsíců, u denních listů až do jednoho roku. Byl-li pracovní poměr zrušen redaktorovou smrtí, přísluší

jeho pozůstalým úmrtné ve výši tříměsíčních požitků, příslušejících mu v den smrti.

To všechno jsou značné vymoženosti proti dnešnímu stavu. Zajímavé je, že jedno křesťanské vydavatelstvo odpovědělo k dotazu v předběžném jednání, že je proti každé zákonné úpravě pracovního poměru redaktorů, to jest pro volný jejich útlak zaměstnavateli. Div, že k tomu nepřipojili, že je to program křesťanského solidarismu.

Proč zmizeli komunisti mezi zaměstnanectvem státních drah.

V pátek 12. prosince sečteny všechny hlasy z voleb do železniční nemocenské pokladny a byl ohlášen tento výsledek:

Voličů oprávněných bylo	239.299
Odvolo	215.267
Platných hlasů	205.670

Z těchto hlasů dostaly volební skupiny:

Sociální demokraté (čeští i němečtí)	84.029 hlasů
Národní socialisti	64.810 hlasů
Komunisti	6.928 hlasů
Občanský blok (česko-něm.)	49.903 hlasů

Tato statistika je pozoruhodná hlavně tím, jak malý ač ne nepatrný hlasový zlomek tvoří mezi železničním zaměstnanectvem komunisti. I když připustíme, že z 10.000 hlasů, prohlášených za neplatné patřila jistě část komunistům, nejsou to stále ještě ani 4 procenta. Kdo by však podle těchto výsledků chtěl soudit na úpadek komunismu v republice, velmi by se mýlil. Pravda je ta, že proti komunistům ve státních úřadech a hlavně na drahách byl zaveden ze státních důvodů ostrý kurs. Žádný komunista není přijat do služeb dráhy a kdo jím je, při nejbližší příležitosti, která se naskytne, vyletí.

Druhým důvodem ovšem je základní sociologický zjev, že komunisti mají nejvíce stoupců mezi proletariátem nejnižší sociálně stojícím a nezabezpečeným, kdežto druhé strany socialistické ve vyšších vrstvách dělnictva, jejichž značná část v republice byla umístěna v podnicích a úřadech státních, obecních a veřejných vůbec.

Tomu se říká odborová práce.

Tato humoreska je beze jmen, ale pravdivá. Tož tak. Je jedna odborová organizace zaměstnanecká, která je, dejme tomu, Svazem zaměstnanců určitého oboru. Její nejsilnější složka, mající sama většinu členstva, je odbočka praž-

ská. Předsedou Svazu je pan X., předsedou odbočky pan Y.

Jednoho dne zpozoroval pan X., že pan Y. se má více ku práci, než je záhodno a nutno, aby popularita prvního nebyla ohrožena a pojal v duchu konkurenční plán: pana Y. z vlivu a místa vyřaditi, tak aby na smetišti zůstal sám. Jak však na to? Komu se nelení, tomu se zelení a z hlavy pilné naděje i cesta kvitne. I přišel pan X. na to, že by se pražská odbočka měla rozpustit a ustaviti místní výboříčky a skupinky tak, aby jednota byla rozložena a předpoklad předsednictví pana Y. zmizel. Tento návrh však přece členstvu nešel na rozum a tak byl vzat zpět a houfnice namířena přímo na osobu. I pátralo se detektivně, jaký chlup by se našel na panu Y., aby mohl býti vyloučen. Kdo chce psa bít, hůl vždycky najde a tak nějaký číman objevil, že pan Y. neměl zaplacené členské příspěvky. I svolána s jásotem a rychle schůze Svazu, ve které měl býti konkurent vyloučen. Jenomže nějaký zrádce to píchl včas panu Y. a ten zaplatil ihned příspěvky, na které zapomněl, na nějaký rok ještě dopředu, aby to v hlavě nemusel nosit.

Tak se sešla schůze s programem popravčím a ač přišla o důvod vyloučení, nepřišla o filipa. Nevzala prostě na vědomí zaplacení příspěvků, poněvadž se stalo po svolání schůze a milého pana předsedu Y. za to, že byl příliš činný, vyloučila pro nezaplacení příspěvků.

Tento čin odporoval ovšem jak skutečnému stavu, tak stanovám spolku, které žádají, že člen má býti nejdříve upomenut, než může býti vyloučen, což se zde nestalo. I podala odbočka, která se postavila za svého předsedu, odpor, který však v následující schůzi Svazu, to jest svých zajatých přátel, pan X. zamítl.

Ale nějak se mu to zdálo přece jen divné, a tak na to svolal ještě tři schůze, ve kterých pro jistotu ještě třikrát vymohl schválení vyloučení přímým nátlakem na ostatní členy, že postavit se za „vyloučeného“ je pro ně nebezpečné. Nehrozil sice vyhnanstvím na Sibiř a nucenou prací, ale zatměním slunce, které je dárce života.

Takové humoristické hračky pro děti by nic neznamenaly, kdyby neochromovaly činnost celé organizace, které se na práci potom nedostává času. Tyto nekřesťanské manýry musí přestat.

Padova chystá velké oslavy sv. Antonína v roce 1931.

V r. 1931, kdy uplyne od smrti padovského divotvorce a nejvíce vzývaného pomocníka v u-

trpení a potřebách sv. Antonína 700 let, chystá Padova veliké oslavy tohoto světce, které svou velkolepostí nebudou daleko od oslav sv. Františka. Dva komitety, kněžský a laický připravily již program oslav v hrubých rysech.

Otevření antonínského jubilejního roku bude počátkem měsíce května. K zahájení slavností bude podle zprávy z Říma vyslán některý kardinál jako papežský delegát. Proslýchá se, že Svätý Otec vydá při této příležitosti encykliku o životě, díle a zázracích sv. Antonína se zřetelem k dějinnému působení světce v uplynulých stoletích. Na tvoření tohoto okružního listu zúčastní se nejen kardinálské kolegium, nýbrž i episkopát italský i zahraniční.

V letních měsících budou uspořádány eucharistický kongres, oratoria, přednášky, resp. symfonické koncerty k uctění památky světce. Na září 1931 je projektován sociální týden italských katolíků v Padově. V březnu r. 1932 budou pak otevřeny nyní právě restaurované kaple svatoantonínské basiliky a v květnu téhož roku bude se konati historický poutní průvod od sanktuaria v Campo Sampiero do svatyně v Arcelle.

Výstava církevního umění bude otevřena po celý jubilejní rok.

Katolická mládež československá chystá spontánní oslavy encykliky „Rerum novarum“.

Na posledním zasedání zemského výboru Sdružení katolické mládeže projednávána v referátě při směrnicích pro vnitřní život a kulturně-náboženskou činnost SKM v r. 1931 též účast katolické mládeže na oslavách čtyřicetiletí velké sociální encykliky Lva XIII. „Rerum novarum“ Katolická mládež sdružená v SKM nejen, že se zúčastní všech oslav uspořádaných Všeodborovým sdružením křesťanského dělnictva čl. v Praze a po celých Čechách, nýbrž SKM vedle toho oslaví významné jubileum vlastními podniky. Ve spolkovém časopise „Dorost“ otištěn bude rozbor encykliky a její některé výňatky. Ve všech padesáti okresních Sdruženích katolické mládeže budou uspořádány samostatné oslavy a hnutí jako celek bude míti vrcholnou oslavu na zemské valné hromadě v květnu (asi 17.), kdy SKM vydá manifest k čl. mládeže v duchu encykliky „Rerum novarum“. Víťame s radostí tento počín naší mládeže. Je to nejlepší doklad serióznosti, s jakou SKM výchovu svého členstva pro život veřejný chce vésti.

Čtení

snoubencům, manželům, otcům a matkám o ceně dítek a svaté povaze sňatku.

(Občanská nauka pro zem Hús.)

Napsal Ezechiel Rahha.

Víme, že vyžilým trupům,
a zkušeným prostopášníkům
mluviti o ceně dítek
a o svaté povaze sňatku
nikdy se neosvědčuje
a nenese žádného zisku.
Těm tedy nechceme řečnit
a dopřávat zlatého slova.
Ale jsou na světě jiní
a ti u nás vzbuzují soucit.
Také si říkají lidé;
leč jsou to jen člověčí stáda,
nad nimiž švihají důtkami
obratní hlídači davů.
Líto nám zástupu vepřů,
v něž proměnil čaroděj panstva,
a chceme učinit zkoušku,
zda přestanou zatuchle chrochtat,
jakmile zase hlas lidský
se dostane do jejich sluchu.
„Života plod“, to je téma,
o kterém budeme jednat,
abychom poskytli zakletým
ostré a léčivé stravy.
Příručka pro malé caparty,
stvořená kantorským jankem,
schválená ústředím opů
a placená mrzkými táty,
vykládá maličkým myslem,

že k rodičům netřeba vděku,
ježto prý hledali sebe
a nikoli dušiček dětí.
Autor tohoto říkání,
od státu honorovaný,
zapomněl na bohorovnost
a nechápe nejlehčích věcí:
že k vzniku každého děcka
je potřebí jakési kázně,
alespoň té, kterou do dneška
lidštější hříšníci znají,
ač se to poněkud protiví
názorům pěstounů goril.
Rodiče totiž jsou poslední
příčinou lidského nova:
původcem vlastním je ctihodný
Majitel našeho rodu,
jehožto stínu se divíme
v nejmenším atomu planet.
S počátku stvořil Bůh člověka,
stvořil jej muže a ženu.
Bez této teleologie
nemoh bych psát tuto ódu,
bez ní by nemohli třeštit,
kdo demoralisují mládež!
Ať jsi se narodil jakkoli,
byla v tom účinnost chtění,
které je nesmírně starší
než splněné podmínky v čase,

a proti němuž jsi nemohl
dosíci lidského tvaru.
Život tvých předků a předkyň
byl osnován před všemi věky,
a kdyby jedinký článek
té záhadné řady byl zklamal,
nebyl bys bytostí skutečnou,
neměl bys ducha a čidel.
Buď tedy osud těch lidí,
jichž maso i kosti jsi přijal,
jakkoli zlý nebo temný,
tož Bohu jsi zavázán díky.
Otec tvůj, který tě zplodil,
i matka, jež povila dítě,
konali, chtějíce či nechtějíce,
od Boha určenou funkci,
jejížto účelnost netrpí
nižádnou nezřízeností.
A přece patří i rodičům
největší vděčnost a úcta.
Nejsi jen ovocem sobectví,
jak myslí okresní dozor,
protože, jsi-li, jsi živoucí
s oběťmi, bděním a boly.
Byli-li zlí tvoji rodiče,
mohli být daleko horší,
a bylo téměř v jich moci
zmariti v čas tvoje bytí.
Byli-li bez bázně do skonu,
neujdou zajisté trestu.
Vlili-li do tvých cév šklony,
jež jistě jsou nelegitimní,
zahyneš snad i ty s nimi,
ale nikdo ti nemůže zbránit,
aby ses nezbavil ohně
a neušel hrozícím smrtem.
Ba, je v tvé ruce i záchrana těch,
kdo tě beze cti měli.
Všemocný mohl je spasit,
když viděl tvou bolest i vzlykot,
budoucí prosby a touhy,
i pokání usmířující.
Ostatně, je každý smrtelník
ovocem slepého puđu?
je každá rozvaha vzdálena
nejlepších otců a matek?
Lze si i mysliti rodiče,
držící bezvadnou míru,
takové, u kterých převládá
vznešená představa tvůrčí,
rozhodná žádost a odvaha
vyplnit Naprostou Vůli;
muže i ženy, jichž druhotné vztahy
jsou určeny slibem,
úmyslem zachovat lásku,
jež spojila planoucí srdce,

stužňovat závdavek slova
až k věrnosti nepokoušené,
zabránit podezíráním,
jež vznikají mlčením krve,
vyhovět druhu, jenž prosí,
a obdržel na druha právo,
úmyslem zbavit se hnutí,
jež znepokojují a trápí;
rodiče, řízené Světlem
a hluboce posvěcované
Tím, jenž je stvořil a spojil
a svatý jim vytýčil úkol;
rodiče spějící k tomu,
by rozmnožovali druh druhu,
rozšiřovali Říš boží
a obětovali své síly
nejpotřebnějšímu z podniků:
výchově pokolení.
Takoví mohou být lidé,
a vskutku i takoví byli,
ovšem jen v obecné církvi
a nikoli v nevěstčím cirku;
pokoleními jde sláva,
jež jediné v nich měla základ,
dějiny neznají krásy,
když oni jich nevyplnili.
Toto vše koná v nich svátost,
jež svátostí mateřství sluje,
jestli ji přijali s vírou
a jestliže plamen svých údů
čistí a pokorně zjemňují
posvátným Oltářním Chlebem.
Takových líbezných dvojic
však v prostředí naléztí nelze,
ve kterém panují zásady
deportovanců a vrahů.
Proto se nedivte pranic,
že i tyto úchvatné pravdy
vzbuzují u hovad řehot
a neztišitelný posměch.
Nájemci vlasti a státu
a holomci s národní pentlí,
tak zvaní národní kramáři,
felčáři, konělékaři
myslí, že vše to je v pořádku
a že tu není co kárat.
Ale my nemáme v úmyslu
mlčeti ženilům k vůli,
a proto budeme statečně
v rozpravě pokračovati.
Učení hochovodičů*)

*) Hochovodiči jsou ssavci
z řad baheňních orangutanů,
kteří se postupem času
a selekcí dostali v lidi.
Relací nepoznávají

je v krátkosti potřeno takto:
Přijal-lis od rodičelů
vše, co je v tvé bytosti hmotou,
přece bys nemohl tvrdit,
že oni ti dali tvé lidství,
kdyby se Ten, který poručil:
„Rostte a množte se zemí!“,
nebyl sám postaral o to,
by rodiče byli s to přispět
ke tvému vzniku a dáti to málo,
co zoveme prachem.
Neboť to vše, co je v člověku velké
a čím člověk dýše,
mysl i vůle i cit,
čili to, čemu říkáme duše,
to musil přidělat Tvůrce,
by z života vyšel člověk.
Duše si formuje hmotu
a uvádí částice v soulad,
který je nejvyšší v kosmu
a který ti sám ukazuje,
o kolik vyniká nad zemi
duchová v člověku stránka.
Pekelná věda ti arci
tu duchovní součástku popře,
protože o duši nestojí,
na koho číhá Propast.
Odtud ta horečka v novinách,
kdykoli něco se pohne,
co může ohrozit složení
intelligentních oblud;
odtud ta důvěra v pokusy
vyložit zázračné jevy,
kterou se vyznamenávají
obzvláště prostřední skoty,
aby se mohly i nadále
oddávat orgiím masa.
Proto se netřeba lenivě
zabývat problémem duše;
to činí školy a bordely;
my máme o duši jasno!
Hospodin učinil Adama
z bláta a vdechl mu duši,
rozumnou, ale ta zastala
trojnásob životní princip.
Podobně vdechuje Stvořitel
tisíce rozumných duší
do hmoty v příhodnou chvíli
a nechá je stavěti těla,

---

a reflexe nemají žádné;
zato však prosluli v mravech
a vynikli v některých vědách.
Zejména v pedagogice
to dotáhli na přední místo,
ale i v ostatních oborech
předstihli university.

která by jinak též rostla a čila,
ale neznala sebe.
Nebudem pokroku dlouho
a obšírně dokazovati,
že není člověk jen živok
a rostlina vegetující.
Ti, k nimž se obracím s věrou,
jsou bytosti vyššího druhu,
jemnější značky a tolik
se lišící od lidských selat
nenahraditelným vědomím
synů a dědiců ráje.
Neapostrofum hrochů
a nezvelebujeme klisen,
které tak rády se schulují
do filosofických hávů.
Mluvíme k bratřím, již přijali
jako my Svatého Ducha
při křtu a svátosti křížma
a stali se božími chrámy,
k vám, kdo jste zůstali Jeho
a neproměnili se v stáje,
kteří jste jediní seznali,
jaká je spojitost pojmů:
rozkoš a bolest a splynutí,
věrnost a úkoj a starost.
Věříte právem, že trhat
tu souvislost není než zločin,
páchaný na lidské rase
a na sedmém znamení Přízně,
zvrácení svatého řádu
a zprofanování věci,
která dle Mistrova úmyslu
měla být základem štěstí.
Nejsou však jiní jak vy,
kteří umíte poslouchat Moci,
jejížto odvěká milost
vás vyvedla z nicoty k bytí,
vy, kteří umíte drtit
své choutky a přinášet obět,
kterým i život je méně
než splnění příkazu shůry.
Proti vám útočí zástupy
lidiček nuzných i líných,
ždímaných, bitých i vyhnaných,
hloupých i přemudrovaných,
věřících na slovo vlkům,
jimž nezištnost vůbe je cizí,
lačným a obžerným žralokům
s bezednou strašlivou tlamou,
otroci karabáčníků,
již bohatnou z dělnické dřiny,
píjavek ssajících krev
a šlapoucích po proletářstvu.
Čekáte od hyen rozum
a důstojné vládnutí pudem,

manželskou lásku a radost
a zároveň důvěru v slzy?
Nejlepší z nich jsou pytlí
a voděni od vůdců za nos,
prosáklí záštím a zlostí
a zatrpklí očekáváním,
v tom, čeho dosáhli, bídni,
a bídňější v tom, po čem prahnu,
vyhladovělí chrti
a šakali dychtiví zdechlin.
Ujímejte se jich vlídně
a mluvíte k nim bez nadýmání,
zavřete před jejich špínou
i před jejich myšlením oči;
věřte, že nejsou jen zlí,
nýbrž především utlačovaní;
uznejte nároky na mzdu
a nemluvíte o skoupém daru;
nechte si milosrdenství,
jež zpupně a zhrdavě zírá;
zaměstnávejte a poctivě platte;
a učte se od nich!
Vždyť tito lidé, jichž program je sprostý
a svoboda hnusná,
mívají, zpravidla aspoň
a pokud jsou chudáky, děti.
I jejich světový názor
má oporu v pouhé nouzi,
nikoli v pýše a v nadbytku,
v buržoustské nezvedenosti.
Doufají, protože rostou,
že lavina jedniček spadne
na lidí zbavená města
a na hrstky bohatých floutků.
A proto zdaleka nejsou
tak špatní, jak modláři vědy,
role a směnky a stroje
a podobných oblažovadel.
Vy druhé šelmy, co lžete,
že musíte potírat teror?
Nemáte srdce a trýzníte raby
a žerete chudé,
nemáte lásky ni studu
nevíte co začít' nudou,
hlásáte lidskost a hubíte
zárodky lidského jsoucna,
pásete smilstva a vraždíte,
a nikdo vás neodsuzuje!
Jak je mi žalno, že nevidím
na světě žádného kata,
jenž by vás úředně čtvrtil
a tloukl vám do vašich lebek
jako vy činíte malým
a bezbranným rozumným tvorům!
Užásám nad tím, že zemani,
přecpaní úrodnou prstí,

nechtějí rodit a žít
a chovat a pracovat paží!
Pukám se hněvem, když vidím
ty otlé ctitele státu,
kterým se nadbíhá slevami
na daních i na rekrutech.
Plívám i na patrioty
a národohospodářičky,
pseudoeugeniky
a ostatní najaté vědce
pro jejich hřích proti vlasti
a chlebu a civilizaci.
Nejde tu o jednotlivce,
již čistě a svobodně žijí,
vybrané oběti věku
a všednostmi neopoutané,
ani se nejedná o ty,
jichž touhy se nevyplňují,
nýbrž jde o protipřírodní
netvory, nazvané lidmi.
Staří je trestali smrtí
a Novým jsou na pohoršení.
Díte, že nelze vám rozeznat
přestupků od askése?
Co pak se vznešená chátra
snad se svými zvrhlostmi skrývá?
Čím by se chlubila v zahálce,
když ne svou nestydatostí?
Ostatně, jak je to snadné
i mlčící nemravny poznat!
Co je jim po Dárci zákona,
co je jim po Desateru!
Nevěří v Trojjediného
a nadějí věčných se zřekli,
nesvěti božího jména
a nedrží božího klidu,
falšují pietu synů
a rodičskou pietu vraždí,
poskvřňují jenom těla
a zneuctívají klín země,
zrušují sliby a věrnost
a zrazují národ a bližní,
doporučují vám bídňíka,
kterého Hospodin zabil,
a tento mor všude šíří
a vyzdvihují jako zdraví.
Jsou jako neplodní ďáblové,
kteří jen zlé ještě množí!
Kristus je zavrhl. Proto
jim Společnost nemá co vytknout.
Proto je nevinnost píchá
a dráždí jak krocany červeň.
Po tomto znamení poznáte
je ještě na tomto břehu,
na druhém po špatné smrti
a po smradu v krematoriích.

Oh, kdo jste zůstali živí
 a stojíte o účel svazku,
 nedbejte pitomých řečí
 a výronů umrklých hrdel.
 Manželé nesmějí všecko:
 jen to, co jim přivádí děti!
 Manželské úkony nesmějí
 ničeho obsahovati,
 co tento primární účel
 by jakkoli ohrožovalo.
 Není dnes chod světa jiný
 a Pán Bůh je nezměnitelný!
 Nedej se úlisnou řečí
 a ekonomii mámit!
 Či jste již umřeli tělům
 a zhořklo vám ovoce beder?
 Mám tomu zázraku věřit
 a blahoslovit vaši výši?
 Chcete-li ještě žít zemí,
 pak musíte vydávat plody,
 pěstovat zahradu lidství
 a nezanechávat ji pustou!
 Žena se rozením dětí
 a muž silou starostí spasí!
 Od toho zákona tíhy,
 jenž jediný dává vám právo
 bydlet v jednotě těla
 a tvořit jedinou bytost,
 nikdo vás na celém okršku
 nemůže osvobodit!
 Nekazte Tvůrcovu práci
 a nezadržujte Mu ruku,
 kterou vždy vztahuje k stvoření
 nových a nádherných duší.
 Členové Veliké Církve,
 snad nechcete závodit s luzou,
 s prohnilým národem děvek
 a se svazem záletných moulů?
 Jest jenom jediná cesta,
 po které můžete jít,
 veškery úchylinky nejsou
 než daremné pěšiny hanby!
 Prokleti buďte, kdo zhrdáte
 těmito mírnými slovy,
 žehnání, kdo aspoň dnes
chcete zahájit pravidlo svateb!
 Nezapomeňte, že koruna dětí
 je pro vaši slabost
 tím, po čem smíte vždy toužit
 a co je vám k největší slávě.
 Čím více dětí, tím více
 je statečných rukou i ledví,
 dobrých a potřebných okras
 i otcovské jizby i půdy.
 Čím více dětí, tím více
 si dospělí rodičů váží,

protože děti jsou důkazem
 bezúhonnosti a víry.
 Čím více bratří a sester,
 tím více i vzájemné lásky;
 vychovávání je snazší
 i hlubší a mnohostrannější,
 starší se mimo to učí
 již od mala vychovávat.
 Čím více dětí, tím více
 je naděje na pomoc v stáří,
 a také z šeólu vyrve vás
 desítka spíš nežli trojka.
 Čím více dětí, tím více
 je manželské spokojenosti,
 vzájemné úcty a vědomí,
 že spolu nežili větru.
 Čím více dětí, tím věrnější láska
 a plnější souzvuk,
 protože dítky jsou rodičů
 obraz a napodobení.
 Dítky jsou kořistí jednot
 a nejlepším manželským darem,
 krví dvou srdcí a srdcem dvou hrudí
 a středem dvou lásek,
 výrazem zdravého žití
 a posilou chorého kmene,
 a proto čím více dítek,
 tím větší je rozkvět a prospěch.
 Děti jsou nejenom lékem,
 jímž velcí jsou omlazováni,
 nejenom vzpřimuje páteř
 ta oddaná důvěra dětí;
 nikoli; ony jsou především
 ladvými koncentracemi,
 oživujícími akce,
 jež ode dvou spěchají pólů;
 bez nich jsou rodiny pusté
 a zbavené hlavního smyslu.
 Děti jsou napominači
 a vychovavateli starých,
 vzpruhou a zdokonalením
 a nápravou uvadajících,
 zrcadlem pro zpytování
 a pohnutkou ku polepšení;
 vychovávají, ať žijí,
 ať předčasně dřímají v hrobech.
 Rodina hojná je stát,
 jemuž pod nebem rovného není,
 jehožto občanská výchova
 ničím se nahradit nedá;
 a proto ferúšeové,
 již vyrostli bez sourozenců,
 jsou jenom na obtíž sobě
 a pro stát a společnost metlou.
 Čím více dětí, tím více
 jsou rodiči otec i matka,

více je jásetu v domě
 a více i příležitosti
 ke sladkým námahám pro krb
 a k nadmíru záslužným strastem.
 Čím více dětí, tím pevnější pouto
 a cennější léta,
 tím více příbuzných duší,
 jež milují matku i otce.
 Čím delší potomků řetěz,
 tím čestnější jsou všechny články,
 ozdoby rodů Pán schovává
 často až pro slední poupě.
 Čím další dítě, tím milejší otci
 a vděčnější matce,
 případné ztráty se hradí
 a spíše se hrdinně snesou.
 Ó, kdo se bojíte nepřátel,
 vychovávejte si reky,
 a kdo se děsíte šedin,
 již nyní si tvořte roj vnuků!
 Ale vy ostatní, zoufejte:
 jednou vás překvapí hoře!!
 Nechcete položit dítěte
 na oltář Bohu a vlasti?
 Protože nemáte zásoby!
 Zločin z vás vypudil štědrost!
 Proto i spasení vaše
 již veliké naděje nemá,
 osud vás, nehodných otců
 a zhýralých matek je těžký!
 Či jste už v té míře drzí,
 že čekáte odměny za vzdor,
 za žerty, které si tropíte
 z nejcistších ustanovení?
 Vím, že vám není nic svato
 a že si snad říkáte v duchu:
 Dost času mysliti na konec,
 až nám to nemůže škodit! —
 Blázní! Což nevíte, že *jenom*
Ten může zkrušiti srdce,
 který dal zákon a počítá dny,
 kdy vás předvolá k soudu?
 Nevíte, že jenom zázrakem
 můžete nenáviděti
 to, co jste *tak dlouho* činili
 s očima otevřenýma?
 Marně se šálíte nadějí,
 že se zas smíříte s Bohem,
 protože lítost, jež smíruje,
 musí být vnitřní a pravá!
 Před lidmi budete spaseni:
 ti hledí na pouhý obřad:
 Věčného neobelstíte a vezmete
 odměnu věčnou!! —
 Naopak, zdá se mi, bývá,
 když lidé jsou tělesně správní,

třeba že v ostatních věcech
 jim ledačo vadí a schází!
 Zdá se mi, pravím, že Soudce
 je k takovým milosrdnější,
 protože konali alespoň
 nejprostší povinnost dobře! —
 Slyšte mne tedy a dejte si říci,
 kdo žijete ve jhu!!
 Alespoň vy, kteří děláte
 doposud na čele kříže,
 nikým si nedejte naprskat,
 abyste bránili dětem!
 Každá z těch hubatých vytáček,
 kterých jsou nestydy plné,
 není nic platna a postačí,
 aby vás uvrhla v zkázu,
 vyjma, že byste se rozhodli
 žítí jak obětovaní.
 Vím, že se takovým návrhům
 vysměje tisíce ponrav,
 určených k tomu, by podsvětní ptáci
 je zobali v brázdě,
 ale kdo četl kdy evangelia,
 ten pochopí snáze,
 proč mnoho vznešených duší
 se rozešlo za vyšším žitím.
 Čiňte co chcete! Vy nechcete
 zvoliti lepší stránku?
 Nuž, co se lekáte lopot
 a nechcete trpět a věřit?
 Ten, který dodává života
 vašemu dílu a káže,
 abyste plnili zákon,
 jež stanovil ve věčné mysli,
 musí se mimo vás starat
 a bude se starat i nad vás.
 Čím více dětí, tím lepší i ti,
 od nichž mají své údy,
 tím lepší duše a tím bližší nebe
 a tím větší milost,
 tím větší vlohy a schopnosti,
 důvtip a větší chuť k činu.
 Úbytek porodů není
 jen úbytkem nezaměstnaných,
 je také úbytkem těch,
 kteří spotřebovávají tovar;
 a tak i poslední argument
 opouští zakrslé skety.
 Troupové myslí, že výbava
 šlechtěných skrčků je hlavní,
 nebo že hýčkáni jednorozenců
 je uznaná moudrost.
 Vychovávejte a nepotřebujete
 ničeho dávat,
 ba stokrát lépe, když nedáte nic
 leda odvahu k práci;

nejlepším věnem je matčina zbožnost
a otcova přísnost.
Nuž tedy, jednejte mravně,
ať spasíte hynoucí národ,
vy, kteří nechcete vlasti
jen lacino milovat ústy!
Vyhladte logiku tchořů,
jež rozjímá o vonných bytech:
vy místo zdravějších brlohů
hledejte zdravějších povah!
Chcete-li ovšem mermo
zničit své staleté plémě,
zápolte s radničním bravem!
Papejte s macky a praskněte,
pervesní dámská střeva,
která se štítíte dětí
a skládáte závěti pro psy!
Nebo si vnitřnosti kazte
a působte otřesy v nervstvu,
únavu v bocích a ramenech,
závrati, brnění hlavy,
nespavost, strakatost snů
a pronásledování sudbou!
Stonejte často a s důrazem,
všecko své okolí štvěte
kňouráním, nářky a vrtochy,
hysteriemi a lžemi!
Pátrejte po nových lékařích,
lázních a sanatoriích,
naprané lenošné kachny
a krmené výstavní zboží!
„Manželé“, smějte se z bídy,
jež dosáhla mistrovství globu,
denně si dovolte porušit
rovnici práva a břemen!
Bojujte s bloudy a vražděte,
hajte se zákeřným blbstvím,
že teprv po třetím měsíci
povstává v útrobě člověk!
A ani jiných se nebojte mezi
a przněte ložce
bližního svého, a nejenom jedno,
než deset jich mrvte!

A aby chuť vaše rostla
a ubylo upejpavosti,
neostýchejte se zraku
a chodte radš úplně nazí!
Plazové souše i moří i hvězd
jsou proti vám čistí,
vy však jste hnijící bahna
a chlipností zuřící saně.
Maserské kůlny a špelunky
jsou vaše počestné boudy,
ve kterých řvou vaše hanby,
že veškerá spása je v hnojích;
tam je váš hrad, na němž sídlí váš Běl
a teče krev dětská!!
My se sic modlíme za vás
a křičíme žalm sto osmý,
ale kdo ví, zda nás vyslyší
Nesmírný Neposlouchaný?
Ale my pláčeme přece
a prosíme za stmělá nitra,
o milost potop a blesků
a o sírná mrtvá moře,
o skvělou výstrahu Sodom
a Gomorh a Pompej a válek,
neb v Jeho paprscích hněvu
jsou taková úpění vzácná!

Viděl jsi, Králi, své many
a slyšels, jak ruší tvé slovo?
Viděls, jak vinice chřadnou
a pole jak lehají ladem?
Úrody nevidět valné,
ač odlesk tvé tváře je hřeje,
vláha tvých nohou je rosí
a prška tvých oblak je zkrápí!
Vyslyš nás, Vladaři světa
a pronajimateli žití!
Nenech nás dlouho se rmoutit
a prorocké nénie zpívat!
Uspiš svůj příchod a příkaž,
ať požárem zahyne země,
protože novou chceš stvořit
a novými oblaky zastřít!!!

Nakladatelství Československé akciové tiskárny v Praze II., Karlovo nám. 5-6 přikládá k dnešnímu číslu vánoční prospekt, v němž uvádí dobré knihy, hodící se za dárek k „Ježíšku“. Protože kniha je dnes vskutku nejcennější praktický a trvalý dar, doporučujeme prospekt ten lask. pozornosti našich čtenářů.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ulice čis. 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, č. 64.546-VII-27.
Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.

Ž I V O T

ROČNÍK XII.

V PRAZE 20. ledna 1931.

ČÍSLO 17.-18.

Encyklika J. Sv. papeže Pia XI.

Casti connubii

o manželství a rodině.

*Svatého Našeho Pána Pia z Boží Prozřetelnosti
Papeže XI.*

Okružní list.

*Ctihodným bratrům patriarchům, primasům,
arcibiskupům, biskupům a ostatním místním
ordinářům, majícím*

Pokoj a spojení se Svatou Stolicí.

*O křesťanském manželství se zřetelem k
nynějším poměrům ke společnosti, potřebám,
bludům a neřestem.*

Papež Pius XI.

Ctihodní Bratří!

Pozdrav a Apoštolské požehnání. Důstojnost čistého manželství lze nejlépe z toho posouditi, Ctihodní Bratří, že Kristus Pán, Syn Věčného Otce, přijav tělo klesnuvšího člověka, v přelaskavém onom úradku, jímž dokonal veškerou obrodu našeho pokolení, chtěl netoliko v ní pojmuti tento základ a prapůvod společnosti domácí i společenství lidského, a to zvláštním způsobem, nýbrž i, vrátiv jí původní neporušenost božského zřízení, povznesl ji k opravdové a „veliké“¹⁾ svátosti Nového zákona, a uložil Církvi, Své Snoubence, aby je chránila a bděla nad ním.

I. Nezbytnost nauky o manželství.

Aby však z této obrody manželství měli žádoucí prospěch všichni národové celého světa a všech dob, musí býti myslí lidské osvíceny nejprve pravým Kristovým učením o manželství; mimo to je třeba, aby křesťanští manželé přilnuli s pomocí milosti Boží, jež vnitřně posiluje slabé vůle, veškerým svým myšlením a

jednáním k onomu přečistému zákonu Kristovu, jenž dá jim i jejich rodinám pravou blaženost a mír.

Ale nejen My, kteří s Apoštolského stolce jakoby s jakési výšiny zíráme, nýbrž i Vy, Ctihodní Bratří, vidíte i přenesmírně s Nami litujete, že mnozí lidé, zapomenuvše na toto božské dílo obrody, buď neznají veliké svatosti křesťanského manželství, či ji nestydatě popírají, nebo též, svedeni falešnými zásadami jakési nové a zvrácené mravouky, po ní bezohledně šlapou. Jakmile tyto velice zhoubné bludy a zvrácené mravy začaly vnikati i k věřícím, a poznenáhlu, ale stále více, se mezi nimi šířily, považovali jsme za Svoji povinnost, jakožto Zástupce Kristův na zemi a nejvyšší Pastýř a Učitel, pozdvihnouti Apoštolský hlas, abychom vzdálili ovečky Nám svěřené otrávených pastvin a pokud jest v Naší moci, uchovali je bez úhony.

Rozhodli jsme se tedy promluvit k Vám, Ctihodní Bratří, a prostřednictvím Vaším k celé Církvi Kristově a tak k veškerému lidskému pokolení, o povaze křesťanského manželství, jeho důstojnosti, výhodách a dobrodiních, které z něho pramení pro rodinu a lidskou společnost, o bludech odporujících předuležitě nauce evangelické, o neřestech hubících manželský život, a konečně o nejúčinnějších lécích, jichž je třeba užití. Dovoláváme se Svého Předchůdce blahé paměti, Lva XIII., jehož Encykliku o křesťanském manželství, „Arcanum“²⁾ před padesáti lety vydanou, bereme za Svou a potvrzujeme ji a prohlašujeme, že, i když některé věci vykládáme šířeji s ohledem na poměry nynější doby a důležitost, netoliko nepozbyla váhy, nýbrž má plnou svou platnost.

II. Nejvyšší zásady.

A abychom začali od oné Encykliky, která téměř celá hájí božské ustanovení manželství, jeho svátostnou důstojnost a věčnou stálost, budiž vzato za nezměnitelný a neporušitelný základ: že manželství nebylo ustanoveno ani obnoveno lidmi, nýbrž Bohem; nebylo upevněno, potvrzeno a vyvýšeno zákony lidskými, nýbrž samým tvůrcem přirozenosti lidské, Bohem a jejím Vykupitelem Kristem Pánem; tyto zákony nemohou býti tedy ovládnuty libovůlí lidskou ani zvráceny nějakou opačnou úmluvou, byť i samých manželů. Takové jest učení oné Encykliky,³⁾ taková je trvalá a všeobecná tradice Církve, i slavnostní definice svatého Koncilu Tridentského, která prohlašuje a potvrzuje slovy Svatého Písma božský původ trvalého a nerozlučitelného svazku manželského, jeho jednotu a pevnost.⁴⁾

A ačkoliv manželství svou vlastní povahou jest zřízením božským, přece i lidská vůle má v něm své velmi důležité slovo, neboť každé manželství, jsouc manželským spojením mezi určitým mužem a určitou ženou, vzniká toliko svobodným souhlasem každého ze snoubenců. Tento svobodný projev vůle, jímž obě strany dávají a přijímají vlastní právo manželství,⁵⁾ jest tak nutný k uzavření pravého manželství, že nemůže býti nahrazen žádnou lidskou autoritou.⁶⁾ Touto svobodou se toliko prokazuje, že oba dva skutečně chtějí manželství uzavřít, a to s určitou osobou; povaha manželství se však tak hluboce vymyká lidské vůli, že kdo jednou manželství uzavřel, jest poddán jeho božským zákonům a jeho podstatným vlastnostem. Andělský Doktor, rozmlouvaje o věrnosti a potomstvu, praví, že „tyto vyplývají ze samotné smlouvy manželské, takže, kdyby něco opačného bylo vyjádřeno v souhlasu, jímž jest manželství uzavíráno, nebylo by ono manželským“.⁷⁾

Manželstvím tudíž se duše spojují a zavazují, a to dříve a silněji než těla, ani ne vratkou náladovostí citovou, nýbrž uváženým a pevným rozhodnutím vůle: a z tohoto spojení duší, jak Bůh ustanovil, vzniká posvátný a neporušitelný svazek.

III. Dvě cesty.

Tato vlastní a zvláštní povaha svazku rozlišuje jej jak od spojení zvířat, vznikajících toliko přirozeně slepým pudem, při němž nepůsobí žádné uvažování ani vědomá vůle, tak od oněch nevázaných manželství lidských, bez pravého a

řádného svolení vůle a snižených na obyčejné domácí soužití.

Z toho jest již zřejmo, že zákonná autorita má právo a povinnost brzditi, zabraňovati a trestati ona hanebná manželství, která se přičií rozumu i přírodě. Ježto jde o věc týkající se samé přirozenosti lidské, jest rovněž pravdou, co veřejně prohlásil⁸⁾ blahé paměti Lev XIII., Náš Předchůdce: „Není pochyby v této životní otázce, že jest v moci a na vůli lidí dáti přednost jednomu z dvojího: buď se řídit radou Ježíše Krista o panenství, nebo uzavřít svazek manželský.“ Žádný lidský zákon nemůže odníti člověku přirozené a prvotní právo na manželství, nebo obojí hlavní důvod manželství, stanovený nejvyšší autoritou: *Rosttež a množte se!*⁹⁾

Svatý stav pravého manželství uzavírá se tudíž společně z vůle božské i lidské: Od Boha jest samo zřízení manželství, cíl, zákon, dobro; avšak s pomocí a dopuštěním Božím na lidech závisí existence manželství s povinnostmi a dobry, jak Bůh nařídil, dobrovolným vzdáním se vlastní osoby osobě druhé na celý život.

I.

IV. Potomstvo, věrnost, svátost.

Chtějíc vyložiti podstatu a dobra pravého manželství, Bohem daná, Ctihodní Bratří, vzpomínáme slov přelátného církevního Doktora, kterého jsme před nedávnem oslavovali Svou Encyklikou „Ad Salutem“,¹⁰⁾ u příležitosti patnáctistého výročí jeho smrti: „Dobrá,“ dí svatý Augustin, „jež činí manželství řádným, jsou: *Potomstvo, věrnost, svátost.*“¹¹⁾ A právem se tvrdí, že tyto tři věci podávají skvělý obsah nauky o křesťanském manželství, jak výslovně prohlašuje svatý Doktor: „*Věrností* se rozumí, že mimo manželský svazek nesmí dojít ke spojení s jiným nebo s jinou; *potomci* vyžadují, aby s láskou byli přijati, dobře živeni a nábožensky vychováni; *svátost* pak znamená, že manželství nesmí býti rozlučováno a že propuštěný nebo propuštěná nemůže vstoupiti v nové manželství ani pro potomstvo. To jest jakoby pravidlo manželství, jímž jest zušlechtna plodnost přírody, i spoutána bezuzdná nezdrženlivost.“¹²⁾

V. Prvé dobro: potomstvo.

Proto první místo mezi manželskými dobry zaujímá *potomstvo*. A sám Stvořitel pokolení lidského, který ve své dobrotivosti chce užívati lidí jako pomocníků pro udržování života, ustanovuje manželství, rozkázal prarodičům a skrze

ně všem budoucím manželům: „Rosttež a množte se a naplňte zemi!“¹³⁾ Totéž překrásně zdůraznil sv. Augustin slovy ze svatého Apoštola Pavla k Timotheovi,¹⁴⁾ říká: „Apoštol takto dosvědčuje, že sňatky se uzavírají, aby bylo potomstvo: *Chci tedy, aby mladší vdovy se vdávaly. A jako by tušil otázku: Proč?, ihned dodává: Aby dívky rodily a domácnost vedly.*“¹⁵⁾

Jaké jest však toto dobrodiní Boží a dobro manželství, vysvítá z důstojnosti lidské a posledního cíle. Člověk totiž převyšuje všechny ostatní viditelné tvory vznešeností svého rozumu. Bůh chce, aby lidstvo mělo potomstvo, netoliko, aby žilo a naplnilo zemi, nýbrž mnohem více, aby Boha ctilo, jeho poznávalo a milovalo a z něho se těšilo věčně na nebesích; a tento cíl na základě podivuhodného povýšení člověka Bohem do nadpřirozeného stavu převyšuje vše, čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo.¹⁶⁾ Z toho jest zřejmo, jakým darem božské dobroty jest a jaké ovoce přináší potomstvo vzniklé mocí všemohoucího Boha za spolupůsobení manželů.

VI. Spoluobčani svatých, důvěrníci Boží.

Nechť křesťanští rodiče pochopí, že jsou určeni netoliko, aby bylo šířeno a zachováno na zemi pokolení lidské, nebo aby jen vychovávali ctitele pravého Boha, nýbrž aby dávali potomstvo pravé Církvi Kristově, aby plodili spoluobčany svatých a důvěrníky Boží,¹⁷⁾ aby národ stále více rostl, oddán úctě Boha a Spasitele Našeho. Neboť ačkoliv křesťanští manželé, i když sami posvěcení, nemohou milost přelítí na potomstvo, poněvadž přirozené plození života stalo se cestou smrti, již dědičný hřích přechází na potomstvo, přece jsou poněkud účastni onoho prvotního manželství v ráji, ježto jest v jejich moci obětovati vlastní potomstvo Církvi, aby bylo od oné neplodnější matky synů Božích obrozeno křtem k nadpřirozené spravedlnosti, a aby se stalo živým údem Kristovým, majícím podíl na nesmrtelném životě a na konci dědicem věčné slávy, po níž všichni z celého srdce toužíme.

Uváží-li toto matka vpravdě křesťanská, jistě pochopí, že na ni se vztahují ve vyšším jistě smyslu slova plná útěchy, která děl Náš Spasitel: „Žena, když rodí, zármutek má, neboť přišla hodina její; když však porodila dítě, již nepamatuje na bolest pro radost, že se narodil člověk na svět.“¹⁸⁾ Stává se všemi mateřskými bolestmi, starostmi a prací, větší mnohem spravedlivěji a svatěji, než ona římská matrona, matka Gracchů a bude se honositi v Pánu pře-

krásnou korunou dítek. Oba manželé budou patřiti na dítě, přijaté ochotně a vděčně z rukou Božích, jako na poklad od Boha svěřený, ne aby ho užili toliko pro svůj prospěch a ku prospěchu vlasti pozemské, nýbrž aby jej s úroky odevzdali v den účtování.

VII. Křesťanská výchova.

Dobrodiní potomstva není však vyčerpáno plozením, nýbrž je třeba ještě něčeho jiného, totiž povinnosti výchovy dětí. Málo věru by se byl nejmoudřejší Bůh postaral o zplozené potomstvo a tak o celé lidské pokolení, kdyby nebyl udělil moc a právo výchovy. Neboť nikomu nemůže býti tajno, že potomstvo si nemůže dostačiti ani v tom, co má vztah k životu přirozenému, a tím méně v tom, co má vztah k životu nadpřirozenému, a že potřebuje mnoho let pomoci bližních, utváření a výchovy. Je však i známo, že podle zákona přirozeného i Božího toto právo a povinnost výchovy potomstva patří v prvé řadě těm, kteří plozením započali dílo přírody a jest jim zakázáno nechati na pospas jisté zkáze dílo započaté a nedokončené. Vpravdě o tuto tak potřebnou výchovu dětí nejlépe jest postaráno v manželství, v němž, ježto rodiče jsou spolu spojeni nerozlučitelným svazkem, pracují vždy vespolek a navzájem si pomáhají.

Poněvadž o křesťanské výchově mládeže jsme se obšírněji zmínili jinde,¹⁹⁾ můžeme shrnouti toto všechno v obsažná slova svatého Augustina: „Jest třeba, aby potomstvo bylo přijato s láskou . . . nábožensky vychováno.“²⁰⁾ To je též jasně obsaženo v Kodexu církevního práva: „Prvotním účelem manželství jest plození a výchova potomstva.“²¹⁾

A nesmíme zamlčeti ani to, že, ježto je tak důstojný a tak důležitý obojí úkol svěřený rodičům pro dobro potomstva, každé řádné užívání této schopnosti dané Bohem ku plození nového života z rozkazu samého Spasitele a samé přírody jest výhradním právem a výsadou manželství a musí býti udržováno ve svatých mezích manželství.

VIII. Manželská věrnost.

Druhým dobrem manželství, uvedeným svatým Augustinem, jest dobro Věrnosti, která jest vzájemnou důvěrou manželů v plnění manželské smlouvy; a takto co z tohoto svazku schváleného božským zákonem patří jedinému manželé, nesmí mu býti odepřeno, ani dovoleno někomu třetímu; ani manželů samému nemůže

býti povoleno, co odporuje božským právům a zákonům a co jest proti věrnosti manželské.

IX. *Naprostá jednota.*

Tato věrnost vyžaduje tudíž především naprostou jednotu manželství, kterou sám Stvořitel ustanovil v manželství prarodičů, když chtěl, aby bylo jen mezi jedním mužem a jednou ženou. A i když potom nejvyšší Zákonodárce Bůh na nějaký čas uvolnil tento prvotní zákon, přece nelze pochybovati, že tuto prvotní a dokonalou jednotu úplně obnovil a zrušil každé osvobození. Evangelický zákon, Kristova slova a stálý teoretický i praktický způsob Církve to jasně dosvědčují. Tridentský Koncil prohlásil slavnostně: „Kristus Pán jasně přikázal, že tímto poutem jsou toliko dva spojení a sjednocení, když pravil: „Nejsou již dva, nýbrž jedno tělo.“²²⁾

X. *Věrnost čistoty.*

A Kristus Pán nechtěl toliko zakázati jakoukoliv formu mnohoženství, ať posloupnou či současnou a jakoukoliv nepočestnost, nýbrž i, aby byla chráněna svatá práva neporušitelného manželství, zakázal i dobrovolně mysliti a toužiti nepoctivě: „Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již cizoložil s ní v srdci svém.“²³⁾ Tato Kristova slova nemohou pozbyti platnosti ani souhlasem jednoho z manželů; představují zákon Boží i přirozený, který nemůže žádná lidská vůle zlomit nebo pozměnit.²⁴⁾

Aby i krása věrnosti zazářila v plné nádheře, musí vyniknouti čistota, manželé totiž si musí vésti podle zákona Božího i přirozeného a snažiti se vždy řídit i vůlí nejmoudřejšího a nejsvětějšího Stvořitele s opravdovou úctou k Božímu dílu.

XI. *Svatá a čistá láska.*

Tato věrnost, již zve svatý Augustin velice vhodně *věrností cudnosti*, bude ještě zřejmější, líbeznější a vznešenější pro jinou svoji cenu: pro manželskou lásku, která proniká všechny povinnosti manželského života a má jaksi primát v křesťanském manželství: „Manželská věrnost mimo to vyžaduje, aby muž a žena byli spojeni zvláštní svatou a čistou láskou; aby se nemilovali jako cizoložníci, ale jako Kristus miloval Církev. Tento zákon předepsal Apoštol, když dí: „Mužové, milujte ženy své, jako Kristus miloval Církev.“²⁵⁾ „Miloval ji jistě onou velikou láskou, ne pro své výhody, nýbrž toliko, aby prospěl

své Snoubence.“²⁶⁾ Myslíme lásku, nevyvěrající toliko z tělesného vznícení rychle chladnoucího a projevující se v lichotkách, nýbrž tkvící hluboko v duši a — vždyť důkazem lásky jest nabízení díla²⁷⁾ — projevovanou i zevně.

XII. *Vzájemná pomoc.*

Tato činnost v rodině neznamená toliko vzájemnou pomoc, nýbrž musí směřovati k tomu, aby si manželé vzájemně pomáhali ve vnitřním růstu a v dosažení dokonalosti. Aby stále více ve své jednotě prospívali ve ctnostech a hlavně v opravdové lásce k Bohu a bližnímu, „na níž ostatně záleží veškerý zákon i proroci“.²⁸⁾ Všichni mohou a musí napodobovati onen dokonalý příklad svatosti Bohem lidem seslaný, jímž jest Kristus Pán, všichni, ať jest jakýmkoliv jejich stav a ať si vyvolili jakékoliv povolání; a s pomocí Boží musí hledět dosáhnouti nejvyššího vrcholu křesťanské dokonalosti, povzbuzování příkladem přemnohých svatých.

Tato vzájemná vnitřní utváření manželů, snaha po ustavičném vzájemném zdokonalování, může též býti právem nazvána, jak učí Římský Katechismus,²⁹⁾ prvou příčinou a důvodem manželství; vždyť manželstvím se rozumí nejen v nejužším slova smyslu zřízení ku plození a výchově potomstva, nýbrž i v širším smyslu, sdílení, užívání a pospolitost celého života.

XIII. *Řád lásky.*

S toužou láskou musí manželé snášeti jak práva tak povinnosti, aby netoliko bylo příkazem spravedlnosti, nýbrž i lásky slovo Apoštolovo: „Muž čiň manželce, čím jest povinen a podobně i manželka muži svému.“³⁰⁾

Když jest rodina utvrzena tímto poutem lásky, rozkvete v ní to, co zve Augustin *řádem lásky*. Tento řád vyžaduje i mužovu vrchní moc nad ženou a nad dětmi i ochotné a dobrovolné podrobení ženy, jež nařizuje Apoštol těmito slovy: „Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu, neboť muž jest hlavou ženy, jako Kristus jest hlavou Církve.“³¹⁾

Tato poslušnost však nepopírá svobody ani jí neruší, neboť ona přísluší ženě plným právem jak pro vznešenost lidské osoby, tak pro krásné poslání jako manželky, ženy a matky. Ani jí nerozkazuje podrobovati se všem choutkám mužovým, když jsou nesmyslné a urážejí její manželskou důstojnost. Nestaví jí rovněž na tutéž úroveň osob, které jsou považovány; právně za méněcenné, a jimž nemůže býti povoleno vykonávání jejich práv buď pro úchyl-

ku rozumu nebo pro nezkušenost. Zapovídá však onu přepjatou zhýčkanost, která ničí spokojenost v manželství, zakazuje, aby v těle rodiny bylo odloučeno srdce od hlavy, což jest k nesmírné škodě celého těla a připravuje úplné zhroucení. Je-li totiž muž hlavou, žena je srdcem a jako jemu patří moc vládnout, tak ona se může a musí dožadovati primátu lásky.

XIV Hierarchie rodinná.

Tato poslušnost manželky muže, pokud se týče stupně a způsobu, může se měniti podle různých poměrů osob, míst, doby; jestliže však muž neplní svých povinností, jest na ženě nahraditi ho v řízení rodiny. Ale nesmí býti nikdy a nikde podemleta nebo poškozena ta stavba rodiny a hlavní její zákon, od Boha daný a upevněný.

Náš Předchůdce blahé paměti Lev XIII. překrásně mluví ve Své Encyklice o křesťanském manželství o řádu, který musí býti zachovávan mezi mužem a ženou: „Muž jest vládcem rodiny a hlavou ženy; proto ona, poněvadž je tělem z jeho těla a kostí z kostí jeho, budiž podrobena a poslušna muži, ne však jako služka, nýbrž jako družka, aby totiž neutrpěla ani její počestnost ani důstojnost. I u toho, jenž jest v čele, i u té, která poslouchá, když oba dva si uvědomí podobenství, jeden o Kristu a druhý o Církvi, zmirňujž láska těžké povinnosti obou.“³²⁾

Toto jsou tedy ctnosti věrnosti: jednota, cudnost, láska, počestná a vznešená poslušnost. Tyto potom naplní manžely a manželství tak velkým dobrem, jako jim zajistí pokoj, důstojnost a štěstí v manželství. Není tudíž divu, že věrnost byla vždycky počítána a považována za nejvýbornější a vlastní dobrodiní manželství.

XV Veliká svátost.

Tato velikost dobrodiní jest však ještě jaksi korunována oním jiným vlastním dobrem křesťanského manželství, jež Augustin vystihl slovem: *svátost*, jímž jest vyřčena nerozlučitelnost manželského svazku a manželství jest vyvýšeno a posvěceno samým Kristem.

Kristus sám doslovně potvrdil nerozlučitelnost manželství, když řekl: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj“³³⁾ a jinde: „Každý, kdo propustí ženu svou a jinou pojme, cizoloží; a kdo propuštěnou muži přivede, cizoloží.“³⁴⁾

V této nerozlučitelnosti svatý Augustin vidí to, co zove dobrem svátosti, když praví: „Svátost manželství spočívá v nerozlučitelnosti jeho; pro-

puštěný nebo propuštěné nesmí vstupovati v nový sňatek ani pro potomstvo.“³⁵⁾

XVI. Co Bůh spojil.

Tato nerozlučitelná jednota, ačkoliv se netýká každého manželství ve stejné míře dokonalosti, přece se týká všech opravdových manželství. Vždyť slovo Páně: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ řečené o manželství prvorodičů, pravzoru každého manželství, musí nutně platiti o všech opravdových manželstvích. Ačkoliv byla před Kristem zmírněna ona prvotní vznešenost a přísnost zákona, když Mojžíš dovolil mužům vyvoleného národa Božího zapuditi manželky pro tvrdost jejich srdcí a z určitých příčin, Kristus mocí nejvyššího zákonodárce toto dovolení odvolal a obnovil prvotní zákon v celé jeho neporušenosti slovy, která budou platiti věčně: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!“ Pročež Náš Předchůdce blahé paměti Pius VI. psal Agrienskému biskupu: „Z toho zřejmě vysvitá, že manželství v přirozeném řádu a jistě dříve než bylo vyvýšeno k důstojnosti svátostné, bylo božsky ustanoveno, takže s sebou přináší trvalý a nerozlučitelný svazek, který nemůže býti zrušen žádným světským zákonem.“

XVII. Opravdové manželství.

Proto, byť i předmět svátosti chtěli oddělit od manželství, jako mezi nevěřícími, přece v takovém manželství, je-li pravým manželstvím, musí zůstávati a skutečně zůstává stále onen svazek, který od prvního počátku tak souvisí s manželstvím, že není podroben žádné světské moci. Proto, kdykoliv se praví, že manželství jest uzavřeno, buď uzavřeno tak, aby skutečně bylo pravým manželstvím a tehdy bude míti ono věčné pouto, které náleží božským právem každému pravému manželství. Nebo se předpokládá, že jest uzavřeno bez onoho trvalého svazku a pak to není manželství, nýbrž nedovolené spojení odporující svým předmětem božskému zákonu. A v takové nesmí nikdo vstoupiti, ani v něm setrvati.“³⁶⁾

Jestliže tato jednota připouští zdánlivě výjimku, třeba velice vzácnou, jako v některých přirozených manželstvech, jež jsou uzavírána toliko mezi lidmi nevěřícími nebo i mezi křesťany, uzavřených sice, ale nedokonaných, přece tato výjimka nezávisí na lidské vůli, ani na jakékoliv lidské moci, nýbrž na právu božském, jehož jediným strážcem a vykladačem jest Církev Kristova. Žádná tedy moc, ani ze žádného důvodu, nikdy nebude moci míti vliv

v manželství křesťanském uzavřeném a dokonalém. V něm totiž, ježto manželský svazek má plnou dokonalost, tak září z vůle Boží pevnost a nerozlučitelnost, že nemohou býti uvolněny žádnou lidskou vůlí.

XVIII. *Důvod nerozlučitelnosti.*

Chceme-li však, Ctihodní Bratří, poznati důvěrný důvod božské vůle, nalezneme jej snadno v mystickém označení křesťanského manželství, které má ospravedlnění úplně dokonalé v manželství mezi věřícími. Svědčí o tom Apoštol v listě k Efeským,³⁷⁾ který nazývá manželství křesťanů oním dokonalým spojením, které jest mezi Kristem a Církví: „Svátost tato veliká jest, já však pravím, v Kristu a Církvi.“ Toto spojení, dokud bude žít Kristus a Církev skrze něho, nebude moci býti rozloučeno žádnou rozlukou. Tomu nás též učí svatý Augustin slovy: „Jest tudíž chráněno v Kristu a Církvi, aby žádným rozvodem nebyl odloučen živý od živé na věky. Tak pečlivě jest zachovávána tato svátost v Boží obci naší... to jest v Církvi Kristově..., že když, aby se narodily děti, buď se ženy vdají nebo muži ožení, a není dovoleno opustiti neplodnou ženu, aby byla přivedena jiná plodná. Učinil-li by to někdo, jest vinen cizoložstvím, ne podle zákona tohoto světa (kde po rozvodu bez zločinu jest dovoleno s jinými uzavíratí nové manželství, což, jak dosvědčuje Mojžíš, povolil Bůh Židům pro tvrdost jejich srdce), ale podle zákona Evangelia, a cizoložstvím se prohřešuje i žena, která se provdá za jiného muže.“³⁸⁾

XIX. *Výhody nerozlučitelnosti.*

Každému, kdo vážně přemýšlí buď o prospěchu manželů a potomstva nebo o blahu lidské společnosti, jest zjevno, kolik a jak velká dobrodiní plynou z nerozlučitelnosti manželské. Především manželé mají v této pevnosti jistou záruku věčnosti, kterou vyžaduje svou přirozeností vznešené zřeknutí se vlastní osobnosti a důvěrná jednota srdcí, neboť láska nikdy nepřestává.³⁹⁾ Na ní jest budována i pevná bašta věrné čistoty na ochranu proti pokušením nevěry, ať vnějším ať vnitřním. Jest vyloučena též každá úzkost a bázeň, že jeden z manželů opustí druhého buď ze znechucení nebo pro stáří a místo nich nastoupí klidná jistota. Aby bylo postaráno o důstojnost obou manželů a vzájemnou pomoc, k tomu napomáhá myšlenka na nerozlučitelný svazek, připomínajíc jim, že uzavřeli manželství nikoliv z důvodů

pomíjejících, ani aby užili rozkoše, nýbrž aby vzájemně pracovali pro vyšší a věčné statky, manželství, jež ani smrtí nemůže býti rozloučeno. Znamenitě též prospívá nerozvízitelnost manželství péči a výchově dětí, jež vyžadují dlouhé doby, jelikož těžká břemena této povinnosti se lehčeji snášejí spojenými silami obou rodičů. A stejně veliké výhody má z manželství celá lidská společnost. Jest známo ze zkušenosti, jak неотřesitelná pevnost manželství prospívá všeobecně počestnosti života a neporušenosti mravů. Zachováním tohoto řádu jest pojišťováno štěstí a blaho států: Neboť stát je takový, jaké má rodiny a členy, jež jej tvoří, jako údý tělo. Pročež, kdož přísně hájí neochvějnou pevnost manželství, mají největší zásluhy jak o soukromé blaho manželů a potomstva, tak o dobro veřejné, lidské společnosti.

XX. *Svátostná milost.*

Ale v tomto dobrodiní svátosti jsou mimo nerozlučitelnou pevnost obsaženy ještě mnohem vyšší výhody, jež jsou nejvystižněji vyjádřeny samým slovem: *Svátost*. Není to pro křesťany slovo prázdné a beze smyslu, když Kristus Pán, „zakladatel svátostí,⁴⁰⁾ povýšiv manželství svých věrných na pravou svátost Nového zákona, učinil je skutečně znamením a pramenem zvláštní vnitřní milosti, jíž „zdokonalil lásku, nerozlučitelnou jednotu posílil a manžely posvětil.“⁴¹⁾

A poněvadž tedy Kristus stanovil, aby pevný svazek manželský byl mezi věřícími znamením milosti, jest podstata svátosti s křesťanským manželstvím tak úzce spjata, že nemůže býti mezi pokřtěnými žádného jiného pravého manželství, jež „by samo sebou nebylo Svátostí.“⁴²⁾

XXI. *Jiné zvláštní dary.*

Když tedy věřící dají upřímný souhlas k manželství, otvírají sobě poklad svátostné milosti, z něhož čerpají nadpřirozené síly, aby splnili povinnosti a snášeli svá břemena věrně, svatě, ustavičně až do smrti.

Neboť tato Svátost v těch, kteří jí nekladou žádných překážek, posiluje netoliko základ nadpřirozeného života, to jest milost posvěcující, nýbrž přidává i zvláštní dary, dobrá vnuknutí a sítě milosti, zvětšujíc a zdokonalujíc síly přirozené, aby manželé mohli dobro netoliko rozumem poznávati, nýbrž důkladně si je osvojiti a stále je uchovávat, účinně chtít a konati skutečně, cokoliv náleží manželskému stavu, jeho cíli a povinnostem; a mají konečně právo, aby dosáhli účinné pomoci milosti, kdykoliv jí potřebují, aby břemena svého stavu snesli.

XXII. Ochočná spolupráce.

Ježto jest zákonem božské Prozřetelnosti v řádu nadpřirozeném, aby lidé, přijavše svátosti po dosažení rozumu, nesklízeli všech jejich plodů, nespolutupůsobí-li s milostí, tak také vlastní milost manželství zůstane s částí neužitečným pokladem v zemi zakopaným, jestliže manželé neužijí nadpřirozených sil, opomenouce pěstovati a zalévati přijaté símě milosti. Snaží-li se však, pokud jsou s to, spolupůsobiti s milostí, jsou tak velkou Svátostí posilováni, povýšeni a jakoby posvěceni, že mohou snášeti břemena svého stavu a plniti své povinnosti. Neboť, jak učí svatý Augustin, jako křtem a svěcením jest člověk povolán a posilován, buď aby vedl život křesťanský, nebo aby zastával úřad kněžský, a vždy bude míti s dostatek svátostné moci, tak podobným způsobem (třeba ne svátostným charakterem) věřící, kteří jednou jsou spojeni svazkem manželským, nebudou nikdy zbaveni svátostné pomoci a pouta. Vždyť, jak dodává týž svatý Doktor, zůstává jim ono svaté pouto, i když cizoloží, třebas jim neslouží již ke slávě milosti, nýbrž jest jim trestem jako „duše odpadlíkova, která odloučivší se od manželství s Kristem, i po ztrátě víry, neztrácí svátosti víry, kterou přijala při křtu.“⁴³⁾

XXIII. Obraz jednoty božské.

Proto manželé, zlatým poutem svátosti nespoutáni, nýbrž ozdobeni, ne omezováni, nýbrž posilováni, nechť se snaží všemi silami, aby jejich manželství, netoliko že jest svátostí, nýbrž též duchem a mravy bylo vždycky a zůstalo živým obrazem onoho plodného spojení Krista s Církví, které jest jistě největším tajemstvím nejdokonalejší lásky.

Jestliže, Ctihodní Bratří, se toto vše uváží soustředěnou myslí a živou vírou, jestliže tato vzácná dobra manželství, potomstvo, věrnost a svátost se objeví v náležitém světle, každý stane v obdivu před božskou Moudrostí, svátostí a dobrotivostí, která s takovou štedrostí se postarala jak o důstojnost a štěstí manželů, tak o zachování a rozmnožení lidského pokolení pomocí jediného čistého a svatého svazku manželského.

II.

XXIV. Úklady, lsti a nebezpečí.

Když jsme, Ctihodní Bratří, uvážili tak velikou cenu čistého manželství, tím více Nás bolí,

vidíme-li, že božské toto zřízení právě v naší době je tak zneuctěno a téměř v opovržení.

Neboť již ne potají a v temnotách, nýbrž veřejně, bez jakéhokoliv studu, jak slovem tak písmem, ve všelijakých divadlech, románech, v kratochvilných a zamilovaných povídkách, v biogramech, v radiu, konečně i v nejnovějších vědeckých výzkumech jest svátost manželství šlapána a zesměšňována, kdežto rozvody, cizoložství a nejhanebnější neřesti jsou buď chváleny nebo líčeny takovými barvami, že se zdají býti nevinnými a čestnými. A přemnohé knihy které se nazývají vědeckými, ač ve skutečnosti žijí jen pod škraboškou vážné vědy, aby tím snáze pronikly, nauky, v nich hájené, prohlašují za divy moderního myšlení, totiž onoho myšlení, které o sobě tvrdí, že miluje pravdu tak, že se oprostilo od jakýchkoliv starých předsudků, a mezi nimi vyhostilo i tradici o křesťanském manželství.

Toto všechno proniká do celého pokolení lidského, mezi bohaté a chudé, dělníky a zaměstnavatele, učené i neučené, svobodné a ženaté, věřící i nevěřící, staré i mladé, a těm hlavně, jako nejsnazší kořisti, jsou chystány nejnebezpečnější nástrahy.

XXV Svatá povinnost.

Ovšem všichni přívrženci moderních nauk nedomýšlejí dokonce důsledků nespoutané vášně, Někteří z nich, ve snaze zastaviti se uprostřed cesty, míní, že toliko v některých věcech je třeba současné době učiniti ústupek z příkázání Božích i přirozených. Ale tito, více méně vědomě jsou nástroji našeho nepřítel, který vždycky se snaží nasíti koukol mezi pšenici.⁴⁴⁾ My tudíž, jehož Hospodář učinil strážcem pole svého, máme svatou povinnost, bdíti, aby dobré semeno nebylo zničeno škodlivými bylinami, a vztahujeme na Sebe ona velice závažná slova Ducha Svatého, jimiž Apoštol Pavel povzbuzoval drahého svého Timothea: „Hlásej slovo, naléhej včas i nevčas, usvědčuj, přemlouvěj, kárej a to se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou.“⁴⁵⁾

Proto jest nutno, abychom mohli zabrániti lsti nepřítel, odhaliti ji a neočekávaně ukázati na jeho úskoky a i když nemůžeme jmenovati všechny ty ohavnosti, „jakož sluší na svaté,“⁴⁶⁾ nemůžeme o nich pomlčeti pro blaho a spásu duší.

XXVI. Rouhavé popírání.

Abychom začali od samých pramenů zla, hlavní kořen spočívá v rozhlašování, že manželství není původem božským zřízením, ani že ne-

bylo povýšeno Ježíšem Kristem k důstojnosti pravé svátosti, nýbrž že jest lidským vynálezem. Jiní zase tvrdí, že v přírodě samé a jejich zákonech nenašli nic o manželství, nýbrž že postřehli toliko plodící schopnost, a s ní spojený mocný pud za úkolem ukojení. Někteří však přece nalézají v lidské přirozenosti počátek, nebo zárodek pravého manželství, a sice v tom smyslu, že kdyby lidé se nespojili nějakým pevným svazkem, nebylo by postaráno o důstojnost manželů a přirozený cíl šíření a výchovy potomstva. Nicméně i oni učí, že manželství samo jako zřízení, jež jest nad samým plozením, bylo vynalezeno shodou různých okolností a ustanoveno toliko vůlí lidskou.

XXVII. Hrozná důsledky.

Jak však všichni tito lidé bloudí, jak hanebně a nepočestně si vedou, vysvítá již z toho, co jsme řekli ve Své Encyklice o původu a povaze manželství, o jeho cílech a dobrech. Důsledky, které sami jejich obhájci vyvozují z těchto nauk, ukazují, jak jsou nesmírně zhoubné: Jsou-li zákony, zřízení a mravy, jimiž se řídí manželství, dílem lidské vůle, jediné jí jsou podřízeny, a proto mohou a smějí býti stanoveny, měněny a rušeny, kdy se lidem zlíbí a podle různých okolností. Plodivá pak schopnost, ježto spočívá v samé přirozenosti, jest prý i světlejší i větší než manželství a může se tudíž uplatnit jak mimo manželství, tak v něm, aniž se bere zřetel k cíli manželství, jako by volnost necudné ženy měla požívatí těchže práv, jichž požívá čisté mateřství zákonné manželky.

Vycházejíce z takovýchto zásad, někteří lidé dospěli až tam, že vynalezli nový druh spojení, odpovídajících, jak se domnívají, současným poměrům a době, a které mají býti novými formami manželství: jedno *jen na čas*, jiné *na zkoušku*, nebo *přátelské*, jež si osvojují úplnou svobodu a všechna manželská práva, potlačivše však nerozlučitelné spojení a vyloučivše potomstvo, mimo případy, kdy oba své společné žití přemění potom v plně právní mateřství.

A jsou i tací, kteří si naléhavě přejí, aby tyto ohavnosti byly schváleny zákonem, nebo aspoň omluveny jako všeobecný zvyk; sotva se to může nazývatí vymožeností moderní kultury, jíž se tolik chlubí, spíše bohaprázdným zblouděním, které by vrátilo vzdělané národy barbarským zvykům některých divokých národů.

XXVIII. Úklady proti plodnosti.

Všimneme-li si, Ctihodní Bratří, jednotlivých námitek proti dobrům manželství, musíme se

zastavití nejdříve u potomstva, jež se odvažují mnozí považovati za břímě manželství, a prohlašují, že je třeba je setřásti ne z počestné zdrženlivosti (dovolené i v manželství za oboustranného souhlasu), nýbrž porušující akt přirozenosti. Tak zločinně si počínají ti, kdož ze strachu před starostmi o děti, chtějí svůj život vyplnití toliko rozkoší, jiní zase tvrdí, že nejsou s to zachovávatí zdrženlivost, ani nemohou mítí děti buď pro obtíže vlastní, nebo matčiny nebo rodné.

Ale žádný důvod, sebe vážnější, nemůže dokázati, aby souhlasilo s přírodou a bylo počestným, co jest zásadně protipřirozené. Poněvadž manželství svou podstatou jest určeno ku plození, ti, kteří užívajíce ho, zamezují početí, jednají proti přírodě a dopouštějí se hanebné nemravnosti.

Pročez nemůže udivovati, že, jak Písmo Svaté dosvědčuje, sama Boží Velebnost nenáviděla velice tento hrozný zločin a trestala jej i smrtí, jak připomíná svatý Augustin: „Nedovoleně a hanebně obcuje se svou ženou, kdo si nepřeje potomstva. To dělal Onan, syn Judův, a proto ho zabil Bůh.“⁴⁷⁾

XXIX. Slavnostní odsouzení.

Ježto tedy mnozí se vzdalují od křesťanského učení, které je stále stejné a nebylo nikdy změněno, a přidržují se jiné nauky, Katolická Církev, jíž sám Bůh uložil učiti a bděti nad počestností a neporušeností mravů, vidouc onu mravní zkázu, aby zachovala čistotu manželského soužití před tak velikým porušením, prohlašuje jménem svého božského poslání Naším hlasem a pronáší odsouzení: Každé manželství, v němž lidskou zlomyslností přichází nazmar přirozená síla plodící, jest proti zákonům božským a přirozeným, a ti, kdož se odvažují v něm žití, dopouští se těžkého hříchu.

Pročez tedy z nejvyšší Své autority a v starosti o spásu duší vyzýváme kněze, kteří zpovídají, aby nenechávali duši v bludu, když jde o tento vážný zákon božský, tím více, aby se sami chránili před takovými špatnými naukami a nebyli k nim shovívaví. Jestliže některý zpovědník nebo pastýř duší, což Bůh nedopustí, buď sám by uvedl v blud věřící sobě svěřené, nebo aspoň, mlčky to schvaluje, by je v tom utvrdil, nechť vzpomene, že bude musiti skládat přísné účty Bohu Nejvyššímu Otci ze zrady svého úřadu a nechť si uvědomí, že jemu byla řečena Kristova slova: „Nechte jich; slepí jsou to vůdcové slepých; vede-li však slepý slepého, padnou oba do jámy.“⁴⁸⁾

XXX. Přepjaté důvody.

Příčiny, které je nutí k obhajobě špatného užívání manželství, jsou často — pomlčme o těch, jež jsou hanebné — smyšlené a přepjaté. Přece svatá Matka Církve velmi dobře chápe a cítí nebezpečí, jemuž, jak tvrdí, jest vystaveno zdraví a život matčin. A kdo by na ně mohl pomyslet bez soucitu? Kdo by nebyl naplněn nejvyšším obdivem, když jde vstříc s heroickou statečností smrti téměř jisté, aby zachovala život potomstvu sotva počatému? Jedině Bůh ve svém nesmírném milosrdenství jí bude moci odplatit, co sama vytrpěla, aby splnila příkaz přírody, a jistě jí odplatí vrchovatě.⁴⁹⁾

XXXI. V řádu přírody.

Svatá Církev též dobře ví, že často jeden z manželů spíše trpí hříchem než aby se ho dopustil, když z důvodu opravdu vážného povoluje zvrácení správného řádu, ač s tím sám nesouhlasí, a není vinen, ale nechť pamatuje na zákon lásky a neopomene druhého před hříchem varovati a od něho odvracet. A nelze říci, že jednájí proti přirozenému řádu manželé, kteří užívají svého práva náležitým a přirozeným způsobem, i když z důvodů přirozených nebo věkových nebo pro nějakou vadu nemůže vzniknouti nový život. Neboť jak v samém manželství, tak i v užívání manželského práva jsou cíle druhotné jako vzájemná pomoc, vzájemné pěstění lásky a ukojení žádostivosti, cíle, jež nejsou manželům nikterak zakazovány, pokud jest zachována vnitřní povaha tohoto aktu a tudíž i dbáno podřízení vyššímu cíli. Proto se Nás bolestně dotýká utrpení rodičů, kteří v těžké bídě velice trpí, aby uživilí své děti.

XXXII. Důvody zdravotní, eugenické.

Především je třeba pozorně bdít, aby žalostné poměry hmotné nezavdaly příležitosti ještě k zhoubnějším bludům. Neboť žádné obtíže nemohou osvobodit od plnění příkázání Božích, zakazujících každé jednání, jež svou podstatou jest špatné. Manželé mohou vždy, za všech okolností, posilování Boží milostí, plnit věrně své povinnosti a uchovati v manželství čistotu, neporušenou žádnou hanebností. Jeť pravdou křesťanské víry definice Tridentského Koncilu: „Nikdo nesmí pronést pošelilá slova Otcí pod prokletím zakazaná, že spravedlivému člověku není možné zachovávat božská příkázání. Vždyť Bůh neporoučí věci nemožných a vybízí tě, abys dělal, co můžeš a prosil

o to, co nemůžeš a pomáhá ti, abys mohl.“⁵⁰⁾ Tatáž nauka byla Církví slavnostně opakována a potvrzena proti jansenistické heresi, která se odvážila rouhati Boží dobrotivosti, že totiž, některá božská příkázání nemohou plnit spravedliví lidé, i když chtějí a snaží se o to podle svých sil: „schází jim totiž milost, jíž by se nemožné stalo možným“.⁵¹⁾

Ale musíme se též zmíniti, Ctihodní Bratří, o jiném velice těžkém zločinu, jímž jest ohrožován život potomků, skrytých v lůně mateřském. Někteří si přejí, aby byl dovolen podle rozhodnutí rodičů, jiní jej prohlašují sice za zakázaný, ovšem mimo vážné důvody, jež nazývají zdravotními, sociálními, eugenickými. Všichni žádají, aby stran trestů, jimiž státní zákony stihají zabíjení plodů dosud nenarozených, tytéž zákony uznaly ony důvody a prohlásily toto jednání za beztrestné. Někteří dokonce žádají, aby veřejné úřady napomáhaly těmto smrtelným zákrokům, což, Bohu budíž žalováno, velmi často se děje.

Pokud se týče důvodů lékařských a léčebných — abychom mluvili jejich slovy — řekli jsme již, Ctihodní Bratří, jak cítíme s matkami, jimž hrozí jako matkám velice vážná nebezpečí, neboť netoliko jejich zdraví, nýbrž i život bývá v sázce. Ale čím může býti ospravedlněna přímá vražda nevinného? A o takovou vraždu zde jde.

XXXIII. Nezabiješ.

Ať již jest obětována matka nebo dítě, je to vždy proti Božímu příkázání i proti hlasu přírody: „*Nezabiješ.*“⁵²⁾ Vždyť život obou jest věci stejně svatou a žádná moc jej nesmí zabít, ba ani autorita státní. Vždyť se zde povoluje zákonné trestání nevinných, ač takto trestání jsou toliko zločinci. A nemůže se zde mluvit o ochranně před nespravedlivým vrahem (neboť kdo by mohl nazvat nevinné dítě nespravedlivým vrahem?), a žádné právo, ani tak zvané „právo nejvyšší nutnosti“, nemůže schválit zavraždění nevinného. Pročž čestní a zkušení lékaři si počínají chvályhodně, když hledí zachovati obou život, i život matky, i život dítěte. Naproti tomu by jednali proti vznešenému poslání lékaře a jeho cti, ti, kdož by snad pod rouškou léčení nebo z falešného soucitu ukládali o jejich životy.

Toto též souhlasí úplně s přísnými slovy, jimiž se obořuje Hipponský Biskup proti nesvědomitým manželům, kteří chtějí zabránit plazení, a není-li jiného východiska, neostýchají se zločinně plod utratit: „Někdy,“ praví, „dochází tato hanebná ukrutnost a zločinná zvůle tak daleko, že si opatřují jedy, aby nenastalo oplod-

nění, neprospěje-li to, že počatý plod utratí nějakým způsobem v lůně matčině, chtějíce, aby jejich dítě zemřelo dříve, než žije, nebo žilo-li již v mateřském lůně, zabíjí je dříve, než se narodí. Jsou-li oba takoví, nejsou manžely, a byli-li takovými od začátku, vzali se ne pro manželství, nýbrž pro smilství. Nejsou-li takoví oba, odvažují se říci, že buď ona jest nevěstkou manželovou, nebo on s ní cizoloží.“⁵³)

XXXIV *Eugenism.*

Důvody sociální a zdravotní, pokud jsou oprávněné a čestné a v mezích nutnosti, mohou a musí býti respektovány. Ale vyhovovati nutnostem, které uvádějí, zabíjením nevinných, jest proti rozumu a proti Božímu přikázání, vyjádřenému slovy Apoštolovými: „Nečiniti věcí zlých, aby vzešly dobré.“⁵⁴)

Vládcové národů a zákonodárci nesmějí konečně zapomínati, že jest povinností státní moci hájiti zákony a tresty životy nevinných, to tím naléhavěji, čím méně se mohou brániti ti, jejichž život jest v nebezpečí a ohrožen, a mezi nimiž přirozeně jsou na prvním místě děti v lůně mateřském. Jestliže státní moc nejen nechrání oněch maličkých, nýbrž zákony a nařízeními dovoluje jejich zabíjení, svěřujíc je zákrokům lékařů nebo jiných osob, nechť pamatuje, že Bůh jest soudcem a mstitelem krve nevinné, která volá k Bohu o pomstu.⁵⁵)

XXXV *Nedovolené zákroky.*

Jest nutno konečně zavrhnouti onen zhoubný zvyk, který se sice týká v prvé řadě přirozeného práva člověka na manželství, ale zároveň má jakýsi vztah k dobru potomstva. Někteří lidé totiž, příliš dbalí ohledů zdravotních, neudílají toliko rady, aby bylo zajištěno zdraví a síla pokolení, — což není ovšem proti rozumu —, ale kladou zdravotní cíl nad každý jiný cíl i vyšší, a chtějí by, aby státní moc zakázala manželství všem těm, kteří podle jejich pravidel a dohadů jsou dědičně zatíženi, takže by nezplodili zdravého potomstva, i když jsou schopni vzítí se. Ba snaží se dokonce zbaviti je onoho práva zákonem, nebo na základě lékařského dobrozdání. Nežádají toho proto, aby byl veřejně potrestán hrozný zločin, ani aby bylo zabráněno příštím zločinům, ale osvojují si proti všemu právu moc, které nikdy neměli a míti nemohou.

Tito všichni, jednajíce takto, zapomínají, že rodina je světější než stát, a že lidé především nejsou stvořeni pro zemi a pomíjejícnost, nýbrž pro nebe a věčnost. A není jisté dovoleno, aby

lidé, jinak schopní manželství, o nichž předpokládají, že i při veškeré péči a opatrnosti budou míti vadné potomstvo, jedině proto byli obviňováni, uzavrou-li manželství, ačkoliv je třeba často je od něho zrazovati. Veřejná moc nemá žádné přímé moci nad údy podobných. A nemůže nikdy ani z důvodů zdravotních ani z jakýchkoliv jiných důvodů, kde není viny a příčiny k trestu, poškoditi nebo dotknouti se neporušenosti těla. Tomu učí i sv. Tomáš. Rozmlouvaje o otázce, zda lidští soudcové, aby předešli budoucímu zlu, mohou člověka trestati, připouštějí, aby byl trestán nějakým jiným způsobem, ale ne ublížením na těle: „Nikdy podle soudu lidského nesmí býti někdo trestán bez viny bitím tak, aby byl zabit, zmrzačen, nebo ubičován.“⁵⁶)

Ostatně katolická nauka učí a je to zřejmé i ve světle přirozeného rozumu, že lidé nemají žádné jiné vlády nad údy svého těla mimo jejich cíl přirozený, a že je nemohou zahubiti nebo zmrzačiti a učiniti je neschopny k vykonávání přirozených funkcí, výjimečně případ, když nelze jiným způsobem prospěti celému tělu.

XXXVI. Proti nevěrnosti manželské.

A nyní, abychom si povšimli jiných bludů, jež se dotýkají manželské věrnosti, musíme říci, že každý hřích proti potomstvu je též v důsledcích hříchem proti manželské věrnosti, neboť manželská dobra spolu souvisejí. Ale mimo to jest nutno vyjmenovati právě tolik bludů a svodů proti manželské věrnosti, kolika rodinným ctnostem dává vznik. Je to čistá věrnost obou manželů, počestné podrobení se ženy manželovi a konečně pevná a upřímná vzájemná láska.

V prvé řadě porušují věrnost ti, kteří za naší doby přejí názorům a zvykům o jakémsi falešném a škodlivém přátelství s třetí osobou a tvrdí, že musí býti v tomto směru ponechána manželům poněkud větší volnost a to tím spíše, (jak říkají), že mnozí lidé mají pohlavní pud tak mocný, že jej nemohou ukojiti v úzkých mezích jednoženství. Považují proto přísné a počestné manželství, v němž manželé zavrhují a odmítají veškerý nedovolený styk s třetí osobou, za zastaralý přežitek nebo za slabošskou žárlivost. A proto neuznávají trestních zákonů, chránících manželskou věrnost.

Vznešené nazírání čistých manželů i přirozeným světlem rozumu zavrhuje takové hanebnosti a neřesti. Tento hlas přírody jest schválen a potvrzen přikázáním Božím: „Nezcižolo-

žíš⁵⁷⁾ a i slovem Kristovým: „Každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již cizoložil s ní v srdci svém.“⁵⁸⁾ A žádný zvyk lidský, ani špatné příklady, ani žádný zdánlivý lidský pokrok nebudou moci nikdy zlehčiti váhu tohoto božského přikázání. Pročež jako vždycky: „Ježíš Kristus včera, dnes a na věky.“⁵⁹⁾ jeden a týž, tak i táž jest nauka Kristova, z níž nepomine jediné písmě nebo jediná čárka, až se všecko stane.⁶⁰⁾

XXXVII. *Emancipace ženy.*

Tito hlasatelé bludu, kteří poskvřňují čistotu věrnosti a cudnosti manželské slovem nebo písmem, snadno otřesou počestnou poslušností ženy muži. Mnozí z nich opovážlivě tvrdí, že jest nedůstojným otroctvím ženy k muži. Že prý oba manželé mají stejná práva, a jsou-li porušována manželkou, jest možno žádati emancipaci ženy. Tato emancipace musí se prý projevití trojím způsobem: Ve vedení domácnosti, v řízení věcí rodinných a zabraňování početí nebo zahubení plodu. Mluví o *emancipaci sociální, hospodářské a fysiologické*. Fysiologické, pokud žádají, aby ženy, přejí-li si tak, buď byly osvobozeny od manželských a mateřských povinností (což však spíše než emancipací musí býti nazváno hrozným zločinem). O emancipaci hospodářské, aby žena, také bez vědomí a proti vůli mužově mohla svobodně míti a obstarávati své soukromé záležitosti, nepečujíc ani o děti, ani o manžela, ani o rodinu. Konečně o emancipaci sociální, aby se žena nemusila starati o domácnost, ani o děti, ani o rodinu, a aby opomíjejíc je, mohla hověti svým zálibám a věnovati se i veřejnému životu.

Ale toto není pravá emancipace ženy, ani důstojná svoboda, která patří křesťanskému a vznešenému poslání ženy a manželky, je to naopak porušení ženského charakteru, a mateřské důstojnosti a rozvrat celé rodiny, jímž jest zbavován muž ženy, děti matky, dům a celá rodina vždy bdělého strážce. Tato falešná svoboda a nepřirozená rovnost s mužem zahubí ženu samu. Neboť, sestoupí-li žena s toho královského trůnu, na nějž byla vyvýšena Evangeliiem v rodině, upadne brzy ve staré otroctví (ne-li na oko, jistě ve skutečnosti) a stane se, jako u pohanů, pouhým nástrojem mužovým.

XXXVIII. *Správná rovnost.*

Tato rovnoprávnost, která se tolik přehání a zdůrazňuje, musí býti uznána ve všem, co jest vlastní osobě a lidské důstojnosti a co vyplývá z manželského svazku a manželství. V těch za-

jisté věcech mají oba stejná práva a stejné povinnosti. V ostatních však věcech musí býti určitá nerovnost a podřízenost, jichž vyžaduje dobro rodiny a nutná jednota a pevnost řádu a rodiny.

Nicméně, musí-li přece býti někde změněno sociální a hospodářské postavení ženy, ježto se změnilo obyčeje a způsob lidského žití, státní moc má povinnost upravití občanská práva manželky přiměřeně ku potřebám a nutnostem doby, při čemž musí zůstatí neporušeno přirozené poslání ženino, uchována počestnost mravů, a brán zřetel na dobro rodiny.

Zásadní řád rodiny nesmí býti zrušen, neboť nebyl ustanoven autoritou a moudrostí lidskou, nýbrž božskou a nemůže býti změněn ani zákony veřejnými ani soukromou libovůlí.

Ale přicházejí ještě noví škůdcové manželství, chtějící nahraditi upřímnou a pevnou lásku, jež jest štěstím manželství a základem důvěrné: sladkosti, jakýmsi slepým, vnitřním soužitím a svorností spravedlivých, což nazývají sympatií. Opadne-li, pak prý se uvolňuje jediné pouto, jímž jsou duše spojeny. Co to znamená, ne-li stavěti dům na písku? Kristus Pán dí o něm, že jakmile přijde příval, ihned se zborší: „I spadl příval a přišly řeky a zaváli větrové a obořili se na ten dům i padl a pád jeho byl veliký.“⁶¹⁾ A naopak, dům postavený na skále, totiž na vzájemné lásce mezi manžely a upevněný vědomou a stálou jednotou myslí, nebude otřesen žádným protivenstvím, ani vyvrácen.

XXXIX. *Proti svátosti.*

Až dosud jsme, Ctihodní Bratři, jednali o dvou převýborných dobrech křesťanského manželství, jímž škůdcové dnešní společnosti strojí nástrahy. Ale poněvadž nad nimi stojí třetí dobro, *svátostné* totiž, není divu, že i ono, ač tak vynikající jest rovněž napadáno s prudkostí ještě zběsilejší. Prohlašují nejdříve, že manželství jest věcí naprosto světskou a po výtce občanskou, že tudíž nemá do něho mluviti společnost náboženská, to jest Církev Kristova, nýbrž toliko společnost světská. Tvrdí dále, že manželský svazek musí býti uvolněn od jakéhokoliv pouta nerozlučitelnosti, a že rozvody nebo rozluky manželské musí býti nejen trpěny, nýbrž i zákonem schváleny. Tak se stane, že manželství, oloupeno o posvěcení, zůstane toliko záležitostí světskou a státní.

Jako prvou a hlavní zásadu stanoví, aby každé manželství, uzavřené před úřady, bylo pravé (a nazývají je manželstvím civilním). Církevní obřady by byly toliko vedlejším dodatkem, aby

bylo vyhověno pověřivosti lidu. Dále chtějí, aby bylo dovoleno bez jakýchkoliv překážek uzavíratí manželství smíšená katolíků s nekatolíky bez ohledu na náboženství, a aniž by bylo třeba žádati církevní schválení. Z tohoto vyplývá, že jsou omlouvány rozvody a chváleny státní zákony, které nadržují rozluce manželské.

XL. Civilní manželství.

Pokud se týče náboženské povahy jakéhokoliv manželství, a tím více manželství křesťanského, které jest svátostí, zaznamenali jsme, co široce vysvětlil a zdůvodnil Lev XIII. ve své encyklice, již jsme se dovolávali. Zde se zastavíme jen u některých bodů.

Pouhým světlem rozumu může každý, kdo by zkoumal starobylé památky historické, tázat se svědomí národů a všimal si jejich zřízení a mravů, jasně poznati, že i v přirozeném manželství jest cosi svatého a náboženského, „co není dáno, nýbrž vrozeno, co není přijato lidmi, ale tkví v přirozenosti, ježto manželství pochází od Boha a bylo od počátku jakýmsi předobrazem Vtělení Slova Božího.“⁶²⁾ Svatá povaha manželství, která důvěrně souvisí s náboženstvím a se svatým řádem věcí, jest zřejmá jak z božského původu, o němž jsme již mluvili, tak z cíle, jimž plazení a výchova potomstva pro Boha a cesta manželů k Bohu křesťanskou láskou a vzájemnou pomocí; a konečně z téže přirozené manželské povinnosti, ustanovené prozřetelností Boha Stvořitele, aby byla jakousi stezkou, po níž by šel život, čímž rodiče jsou jakoby služebníky Boží všemohoucnosti. K tomu přistupuje nový důvod důstojnosti, ze Svátosti, jejíž milostí se stalo křesťanské manželství tak vznešeným a bylo obdařeno takovou krásou, že se jeví Apoštolu jako „veliké tajemství“, „ve všem počestné“.⁶³⁾

Tato náboženská povaha manželství a jeho hluboký smysl spojení mezi Ježíšem Kristem a Církví, vyžaduje od budoucích manželů posvátnou úctu ke křesťanské svatbě a posvátnou snahu, aby manželství, jež sami hodlají uzavřítí, se pokud možno nejvíce přiblížilo k onomu pravzoru.

XLI. Smíšené manželství.

Hodně chybuji v tomto bodě a to často, dávajíce v šanc věčnou spásu ti, kteří bez vážných důvodů uzavírají smíšený sňatek. Mateřská láska Církve a její starostlivost neradí z velice vážných důvodů k těmto sňatkům, jak zřejmo z přečetných dokladů a z církevního práva, jež se vyjadřuje takto: „Církev se vši přísností vsu-

de zakazuje uzavíratí manželství mezi dvěma pokřtěnými osobami, z nichž jedna jest katolíkem, druhá však údem nějaké schismatické nebo heretické sekty; hrozí-li však nebezpečí pádu katolického manžela a potomstva, jest manželství zakázáno samým zákonem božským.“⁶⁴⁾ A neodmítne-li přece Církev svolení z důvodů časových, věcných nebo osobních, (je-li nedotčeno právo božské a žádoucími zárukami odvráceno nebezpečí ztráty víry), nezatajuje tím nikterak, žel velice těžko, aby manžel neutrpěl v tomto manželství nějaké škody.

Dávají nezřídka podnět k odpadu od víry nebo aspoň zlhostejnění ve víře, které jest velice blízké nevěře a bezbožnosti. Mimo to jest v těchto smíšených manželstvích mnohem nesnadnější živá jednota myslí, která má napodobovati, jak jsme již řekli tajemství, totiž podivuhodné tajemné spojení Církve s Kristem.

Lehce tedy se trhá spojení duší, které musí býti znamením křesťanského manželství a jeho krásnou ozdobou, jako jest znamením a důležitou známkou Církve Kristovy. Musí se rozvázati nebo aspoň uvolniti duševní svazek, kde jest různost myšlení, a cítění ve věcech posledních a nejdůležitějších, na nichž člověku tolik záleží, totiž v otázkách pravdy a náboženského cítění. Z toho vzniká nebezpečí, že vychladne láska mezi manžely a bude pohřben pokoj a štěstí rodiny, které tryskají hlavně z jednoty srdcí. A tak již před tolika věky staré římské právo definovalo: „Manželství jest spojení muže, ženy a společenství celého života a sdělení práva božského a lidského.“⁶⁵⁾

XLII. Rozvod.

Ale především brání, Ctihodní Bratří, obrodě a zdokonalení manželství ustanoveného Kristem Vykupitelem stále větší snadnost rozvodů. Neboť dnešní hlasatelé novopohanství, nedbajíce nic smutných zkušeností, stále prudčeji se odvažují útočiti na svatou nerozlučitelnost manželství a zákony, jež ji chrání, a hlásají, že musí býti povoleno rozvod, a nový a lidštější zákon musí nahraditi zákony zastaralé a přežitě.

Uvádějí pro rozvod mnohé různé důvody: Jedny odvozují z poklesků osob a jejich provinění (osobní) jiné z věcí (jedny nazývají subjektivními, druhé objektivními). Uvedou vše, co činí společné soužití těžším a nevďěčným. Svě důvody ospravedlňují četnými potřebami: Rozvod jest nezbytný, tvrdí, pro dobro obou manželů, buď nevinného, který má proto právo odloučiti se od manžela vinného, buď prohřešivšího se, který právě proto musí býti zbaven ne-

příjemného a nuceného spojení. Vyžaduje jej i dobro potomstva, které zůstává bez řádné výchovy, nebo ztrácí její plody, ježto jest velice lehce pohoršeno rodinnými nesváry a jinými špatnými činy rodičů a svedeno s cesty ctnosti. Konečně jest nutný pro dobro společnosti, jež vyžaduje rozloučení manželství, která již nemohou dáti, co jim ukládá příroda. Rozvody by měly býti povoleny, zákonem též proto, aby se i předešlo zločinům, jichž jest se třeba obávati ze spolužití takových manželů, i aby nebyla snižována stále více autorita soudů a zákonů tím, že manželé, aby byl soudně povolen jejich rozvod, se buď dopouštějí zločinů, pro něž soudce může podle ustanovení zákona manželství rozloučiti, nebo je nalhávají, a před soudem odpřisahávají, ačkoliv soudce sám jejich jednání dobře prohlédá. Proto, tak tvrdí, se musí zákony přizpůsobiti těmto nezbytnostem a změněným dobovým poměrům, názorům lidí, zařízením státním a mravním. Tyto důvody samy sebou, a tím více, shrnou-li se, prý přesvědčivě ukáží, že rozvod z určitých důvodů musí býti povolen.

Jiní ještě smělejší, hlásají, že manželství jako smlouva čistě soukromá musí býti ponecháno souhlasu a přání obou smluvních stran, jako u ostatních soukromoprávních smluv, kteréžto strany rozhodují o příčinách rozloučení.

XLIII. Zákon Boží.

Proti všem těmto nezdravým názorům, Ctihodní Bratří, zůstává pravdou jediný, a nejjistější zákon Boží, Kristem plně potvrzený, a jenž nemůže býti zrušen žádným rozhodnutím lidským ani myšlením národů a vůlí zákonodárců: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj.“⁶⁶⁾

Rozloučil-li by člověk neprávem manželství, byl by jeho čin neplatný. Proto právem, jak jsme již častokrát viděli, sám Kristus prohlásil: „Každý, kdo propouští svou manželku a běře si jinou, cizoloží, a kdo si běře propuštěnou od muže, cizoloží.“⁶⁷⁾ Tato Kristova slova se vztahují na každé opravdové manželství, i na přirozené i na zákonné, neboť každé pravé manželství jest nerozlučitelné a proto nepodléhá libovůli stran, a státní moci, pokud se týče rozvázání svazku.

Zde musí býti připomenuto slavnostní rozhodnutí, jímž Tridentský Koncil pod trestem prokletí prohlásil toto: „Řekne-li někdo, že manželský svazek může býti rozloučen pro odpad nebo pro obtíže soužití nebo pro zlomyslné opuštění manžela, budiž proklet“⁶⁸⁾, a dále: „Kdo by řekl, že Církev bloudí, učíc, že podle

evangelické a apoštolské nauky, nemůže býti manželský svazek rozloučen pro cizoložství jednoho z manželů, a že druhý, třeba nevinný, a nedávající příčiny k cizoložství, nemůže uzavřít za života druhého manžela jiné manželství, a že se dopouští cizoložství, kdo zapudiv cizoložnici, pojme jinou ženu nebo ona, jež zapudivši cizoložníka, uzavře sňatek s jiným, buď proklet!“⁶⁹⁾

Nemýlila-li se Církev a nemýlí, hlásajíc toto učení, že manželský sňatek nemůže býti rozloučen pro cizoložství, jest samozřejmé, že z jiných dalších důvodů, méně závažných, které se vyskytují, jest oprávnění rozvodu ještě menší a nepadá ani na váhu.

XLIV. Rozluka.

Lze ostatně snadno vyvrátiti námitky, snesené proti pevnosti svazku manželského z oněch tří důvodů. Vždyť skutečně jest možné odvrátiti všechna nebezpečí, dovolí-li se v těchto nejnutnějších případech rozvod manželů nedokonalý, aniž totiž jest porušena nerozlučitelnost, k čemuž dávají svolení i církevní zákony, připouštějící jasnými slovy k rozvodu od lože, stolu a obydlí.⁷⁰⁾ Zákony církevní a částečně i zákony státní, pokud jde o zájmy občanské, mají povinnost stanoviti příčiny takových odluk, podmínky a záruky, jimiž jest chráněna výchova dětí a čest rodiny a pokud možno, i zamezeny všechny škody, jak pro manžela, tak pro potomstvo a konečně i pro společnost.

Po těchto vývodech o nerozlučitelné pevnosti, jest zřejmo, a platné se stejnou silou, aby byla vyloučena nejen nutnost a snadnost rozvodu, nýbrž aby byla odeprěna úřadům moc povolovat jej. Ostatně kolik dober přináší nerozlučitelnost manželství, tolik zla působí rozvod, a to jak jednotlivcům tak celé lidské společnosti.

A abychom se opět vrátili k myšlence Svého Předchůdce, jest nutno přehlédnouti dobra nerozlučitelného svazku manželského, a setbu zla rozvodů. Pevnost svazku činí manželství jistými a bezpečnými, možnostmi a snadnostmi rozvodů manželský svazek se stává měnivým a vzbuzuje jistě nebezpečné obavy do budoucnosti. Na jedné straně jest podivuhodně upevněna vzájemná laskavost a společenství dober, na druhé straně z možnosti rozluky jest velmi zeslabena. Tu jest ochrana věrnosti manželské, tam dráždivé popudy k nevěře. Zde plození, ochrana a výchova potomstva, tam na ně čekají velmi těžká nebezpečí. Zde nemožnost nesváry rodinných a příbuzenských, tam k nim hojná příležitost. Zde

snadnější potlačení rozporů, tam hojnější jejich růst. Zde uchována důstojnost a úkol ženy v rodině i ve společnosti, tam jest nedůstojně potlačena a vystavena nebezpečí, že bude opuštěna, když ukojila vášeň mužovu.“⁷¹⁾

XLV Nebezpečí sociální.

A poněvadž ke zničení rodin, abychom užili vážných slov Lva XIII.: „a ke zkáze státu nic tak nepřispívá, jako uvolnění mravů, je třeba si uvědomiti, že pro dobro rodin a států jsou rozvody největším nebezpečím, neboť vznikají ze zkažených mravů národa, a jak ukazuje zkušenost, šíří stále větší zkázu veřejného i soukromého života. A toto zlo se ještě zvětší, uváží-li se, že v budoucnu nebude žádná moc míti dosti síly, aby učinila přítrž rozvratu, povolivši jednou možnost rozvodů. Síla příkladů jest veliká, ale větší jest vášní. Tyto pobídky způsobí, že rozvodová horečka poroste stále více a zachvátí přemnohé lidi jako nemoc dotekem šířená nebo jako „bystřina, rozlévající se z břehů na všechny strany.“⁷²⁾

A proto, jak čteme v téže Encyklice, „nezmění-li se nazírání lidí, rodiny, a lidská společnost musí žíti ve stálých obavách, že každou chvíli se ocitnou v hrozném boji.“⁷³⁾ Nuže, zkáza všude rostoucí a neuvěřitelné porušení rodiny v krajinách, v nichž komunism všemocně vládne, dobře ukazují, jaká pravda byla prohlášena před padesáti lety.

XLVI. Křesťanská obroda manželství.

Až dosud jsme, Ctihodní Bratří, obdivovali zřízení, dané nejmocnějším Stvořitelem a Vykupitelem lidského pokolení v řádu manželství, rozbolestnění zároveň, že tak vznešené zřízení božské dobroty jest lidskými žádostmi, bludy a neřestmi mařeno a ničeno. Je tudíž přiměřené, abychom s otcovskou starostlivostí hledali vhodný lék, jímž by byly tyto zhoubné nemoci vyléčeny a aby povinná úcta v manželství byla všude obnovena.

Pomůže k tomu hlavně, uvědomíme-li si zásadu, kterou všeobecně uznává i zdravá filosofie i svatá bohověda. Chceme-li, aby byly uvedeny v prvotní stav, odpovídající jejich přirozenosti, věci, které se odklonily od pravé cesty, nezbyvá, než uvést je ve shodu s řádem božským, který (jak učí Doktor Andělský) jest vzorem dokonalé správnosti.⁷⁴⁾ Proto Náš Předchůdce blahé paměti Lev XIII. docela právem zavrhl naturalisty těmito vážnými slovy: „Jest zákon božský sta-

novený, abychom ustanovené věci přírodou a Bohem považovali za tím užitečnější a prospěšnější, čím více zůstávají ve svém přirozeném stavu naprosto neporušené. Bůh Stvořitel všech věcí dobře ví, co prospívá jejich udržení a všechno tak zařídil, aby dosáhlo svého cíle. Ale chce-li nerozvážnost a zloba lidská změnit nebo zrušit řád věcí prozřetelnostně stanovený, tehdy i věci s největší moudrostí a takovou též užitečností zařízené způsobí, že začíná škoditi nebo přestanou těšiti, buď že změnou ztratily schopnost činiti dobro, buď že Bůh sám raději je zkazil, aby zkusil pýchy a odvážlivost lidskou.“⁷⁵⁾

Brání-li této snaze síla nezkrotné žádostivosti, jež jest jistě hlavní příčinou hříchů proti svatým zákonům manželským a nemůže-li člověk ovládnouti své vášně, leč-li se dříve nepodrobí Bohu, musí se hlavně o to snažiti podle řádu Bohem ustanoveného. Jestli nezměnitelný zákon, že kdokoliv se podřídí Bohu, podrobí si s pomocí Boží milosti i vášně a hnutí své mysli. Kdo však se Bohu protíví, bude musit bojovati těžký zápas s prudkými vášněmi. Svatý Augustin vykládá to moudré ustanovení takto: „Jest prospěšno, aby nižší se podřídilo vyššímu, a kdo si chce podmaniti nižší, sám aby se podrobil vyššímu. Poznej řád, hledej mír! *Ty Bohu a tělo tobě patří.* Co jest spravedlivějšího? Co jest krásnějšího? Ty náležíš většímu, menší tobě. Služ tomu, kdo tě stvořil, aby tobě sloužilo, co je tebou utvořeno. Neznáme totiž toho řádu, ani mu neporoučíme: *Tobě tělo a ty Bohu*, ale *ty Bohu a tělo tobě.* A pohrdneš-li tím *Ty Bohu*, nikdy nedosáhneš: *Tobě tělo.* Neuposlechneš-li Pána, budeš kořistí otroka.“⁷⁶⁾

Tento řád Boží Moudrosti dosvědčuje z vnuknutí Božího sám Apoštol národů, když se vyjadřuje o pohanech, že mohou poznati Stvořitele všech věcí, klaněti se mu a uctívati ho: „Proto Bůh je vydal v náruživosti ohavné“⁷⁷⁾ a opět: „Bůh se protíví pyšným a udílí milost pokorným“⁷⁸⁾ bez níž, jak učí týž Učitel národů, nemůže člověk zkrotiti vzpurnou žádostivost.⁷⁹⁾

XLVII. Hluboká zbožnost.

Poněvadž tedy není možné držeti na uzdě, jak náleží, nezkrotné vášně, neoddá-li se duše dříve zbožně a uctivě svému Stvořiteli, jest především třeba, aby ti, kdož se spojují posvátným svazkem manželským, byli proniknuti hlubokou a opravdovou zbožností k Bohu, která by změnila celý jejich život a naplnila duši a vůli jejich nejvyšší úctou k Boží Velebnosti.

Správně tedy jednájí a úplně v duchu křes-

řanském oni duchovní pastýři, kteří, aby uchránili manžele před odpadem od zákona Božího, povzbuzují je ke svatému životu, aby se úplně spojili s Bohem, aby ho prosili ustavičně o pomoc, přijímali často svátosti a vždy a všem si uchovali oddanou lásku k Bohu.

Velice však se klamou, kdož se domnívají, že zavrhnuvše nebo opominuvše nadpřirozené, mohou přiměti lidi na základě přírodních věd a vynálezů (jako biologických, studia dědičných vlivů a jiných podobných), aby zvládli své vášně. Nechceme tím však tvrditi, že by se nemělo dbáti těch věcí, nejsou-li nepočestné, neboť jeden je tvůrce přírody i milosti, Bůh, který zařídil dobra obou řádů ku prospěchu lidí. Věřící tedy mohou a musí si pomáhati i vynálezy lidskými, ale chybuji, kdož věří, že stačí k uctívání čistoty manželského svazku, nebo jim přikládají vyšší moc než nadpřirozené milosti.

Je tedy nutno, aby byl zaveden správný řád o manželství, aby všichni znali božský plán, pokud se týče manželství a hleděli se mu připodobnit.

XLVIII. Poslušnost Církve.

Ale toto připodobnění manželství a mravů Božím zákonům, bez nichž nemůže býti účinné obrody, vyžaduje, aby všichni poznali jistě a bez bludu ony zákony. Nikomu nemůže býti tajno, kolik by vzniklo omylů a kolik bludů by se smísilo s pravdou, kdyby tyto věci byly ponechány k výkladu pouhému lidskému rozumu, nebo kdyby zpytovány bez výkladu zjevené pravdy. Co platí o mnohých pravdách mravních, nutno především říci o oněch, jež se týkají manželství, ve kterém snadno může vášně obelstít slabou lidskou povahu, a ji svést. A platí to tím více, že se vyžadují na manželech k zachování zákonů Božích těžké oběti, jichž, jak učí zkušenost, se slabý člověk dovolává jako záminky, aby se vymanil z božského zákona.

Abyste tedy osvěcovalo duše lidské pravé a upřímné poznání zákona Božího a ne toliko zkažená obrazotvornost, a aby řídilo lidské mravy, je třeba, aby se ke zbožnosti a poslušnosti připojila synovská a pokorná poslušnost k Církvi. Neboť sám Kristus ustanovil Církev za učitelku pravdy, i pokud se týče řízení a kázně mravů, ježto mnohé z těch pravd převyšují samy sebou lidský rozum. Vždyť Bůh, pokud se týče přirozených pravd mravních a věroučných, dal přirozenému rozumu zjevení, aby, co jest správné a spravedlivé, „mohlo býti poznáno snadno, s naprostou jistotou a bez jakéhokoliv bludu i za nynějšího stavu lidského pokolení.“⁸⁰⁾ Proto z téhož důvodu ustanovil Církev za ochránky-

ni a učitelku náboženství i pravd mravních. Jich musí tudíž věřící poslouchati a myšlení a svoji mysl jim podříditi, aby zůstali uchráněni bludů rozumu a zkázy mravů. A aby se sami nepřipravili o pomoc Boží, již Bůh uděluje s takovou dobrotivostí, musí býti poslušni netoliko slavnostních dogmat církevních, nýbrž i zachovávati ostatní nařízení a ustanovení, jimiž jsou některé názory prohlášeny za špatné a nebezpečné.“⁸¹⁾

XLIX. Vychovávati a pomáhati.

Pročež věřící křesťané nechtě se mají v těchto otázkách na pozor před různými bludy a nespolehají přesvědčení na svůj rozum, ani na falešnou svobodu lidského rozumu, již zovou „autonomií“ Neslušelo by se opravdu na křesťana, aby tak pyšně spoléhal sám na sebe, že by chtěl souhlasiti pouze s tím, k čemu dojde svým vlastním zkoumáním, a věřiti, že Církev ustanovená Bohem za učitelku a ředitelku všech národů, se nevyzná v otázkách moderního života, nebo aby poslouchali toliko oněch pravd, které prohlásila slavnostními definicemi, jak jsme již řekli, jakoby ostatní její rozhodnutí byla nepravdivá nebo falešná. Všichni věrní následovníci Kristovi, jak učení tak neučení, se dávají vésti a řídit ve všech věcech víry a mravů svatou Církví Boží prostřednictvím Nejvyššího Pastýře a Velekněze římského, kterýž jest sám veden Ježíšem Kristem, Pánem Naším.

Nuže, poněvadž se všechno musí usměrniti podle zákonů a myšlenek Božích, aby nastala všeobecná a trvalá obroda manželství, jest velice důležité, aby věřící byli o manželství dobře poučovani slovem i písmem, nejen jednou nebo povrchně, nýbrž často a hluboce jistými a jasnými důvody, tak aby tyto pravdy se vtiskly v jejich paměť a pronikly jejich srdce. Ať pamatují a stále přemýšlejí, jak velkou moudrostí, svatostí a dobrotou obdařil Bůh lidské pokolení, ustanoviv manželství, upevniv je posvátnými zákony a povýšiv k důstojnosti svátostné, již se nabízí křesťanským manželům bohatý pramen milosti, aby mohli dosíci v čistotě a věrnosti vysokého cíle manželství pro dobro a spásu své i svých dětí, celé společnosti státní a veškerého lidstva.

Niči-li moderní škůdcové manželství duše jak přednáškami tak tiskem a knihami a jinými nesčetnými prostředky, zesměšňují-li manželskou čistotu a vychvalují-li ty nejošklivější neřesti, jistě máte vy, Ctihodní Bratří, jež „Duch Svatý ustanovil biskupy, aby spravovali Církev Boží, které si dobyl krví svou“;⁸²⁾ tím větší

povinnost, abyste sami kněžími vám svěřenými, jakož i laiky z *Katolické Akce*, kterou jsme již tolikrátě vše doporučovali, aby pomáhala hierarchickému apoštolátu, všude kladli pravdu nad blud, nad hanebnou neřest záři čistoty, nad otroctví vášní svobodu synů Božích,⁸³⁾ nad zhoubnou snadnost rozvodů věčnou pevnost pravé lásky manželské a neporušitelnou svátost věrnosti až do smrti.

Z toho plyne, aby křesťané celým srdcem vzdávali díky Bohu za to, že jsou vázání jeho příkázáním, a že jsou jakousi sladkou mocí nuceni, aby co nejvíce se vzdalovali jakékoliv modloslužby těla a otroctví vášně. Aby se báli a úsilovně se snažili nepřilnouti k oněm falešným názorům, které právě dnes k hanbě důstojnosti lidské jsou hájeny slovem i písmem pode jménem „dokonalého manželství“, a které činí z manželství dokonalého „manželství porušené“, jak již bylo po právu řečeno.

Toto zdravé učení a náboženská výchova se velice liší od oné přehnané výchovy fyziologické, již četní dnešní reformátoři života manželského chtějí pomoci manželům, mluvíce mnoho o těchto fyziologických otázkách, jež spíše naučí člověka hříchu než čistému životu.

Pročež rádi, Ctihodní Bratří, opakujeme slova, která Náš Předchůdce blahé paměti Lev XIII. napsal všem biskupům celého světa ve své Encyklice o křesťanském manželství: „Pokud sahá Vaše moc a Vaše autorita, přičiňujte se, aby v lidu, svěřeném Vaší péči a Vaší ochraně zůstala neporušena a nezkažena nauka, již Kristus Pán a vykladači božské vůle a Apoštolové hlásali a již Katolická Církev zbožně zachovávala a rozkázala ji i zachovávat všem věřícím.“⁸⁴⁾

Ale i nejlepší zřízení Církvě samo nestačí, aby manželství se opět připodobnilo zákonu Božímu, i když manželové dobře znají křesťanskou nauku, musí mít ještě upřímnou vůli zachovávat svaté zákony Boha a přírody o manželství. Ať již se hlásá nebo hájí slovem nebo písmem cokoli, nechť manželé pevně a stále považují za svaté, že se chtějí držeti neochvějně příkázání Božích, pokud se týkají manželství, milující se stále vzájemnou láskou, zachovávající vždy věrnost čistoty a neporušující nikdy nerozvízitelnosti manželského svazku, a užívající vždycky manželských práv v duchu křesťanské zbožnosti, hlavně na počátku manželství, aby, budou-li vyžadovati okolnosti zdrženlivost, oba ji budou lehčeji snášeti.

Velice pak bude posilovati k získání této silné vůle, k jejímu udržení a vykonávání jim bude nápomocnou vzpomínka na přijatou Svátost. Nechť si ustavičně uvědomují, že jsou jako by

posvěceni a posílení Svátostí, jejíž účinná moc, i když nevtiskuje nezničitelného znamení, trvá přece stále. Nechť uvažují též o slovech svatého kardinála Roberta Bellarmina obsahující skutečně velikou útěchu, jenž zároveň s jinými věhlasnými bohoslovci takto krásně cítí a píše: „Svátost manželství může býti posuzována se dvěma hledisek: předně, když se uzavírá, a pak v trvání. Je totiž svátostí podobnou Eucharistii, která jest Svátostí netoliko když se stává, nýbrž ustavičně. Proto pokud manželé žijí, jest jejich svazek vždy Svátostí Krista a Církvě.“⁸⁵⁾

Aby skutečně milost této svátosti působila plnou svou silou, jest nezbytná, jak jsme již zdůraznili, součinnost manželů, která spočívá v tom, že se snaží, pokud na nich záleží, plnití svědomitě své povinnosti. Jako totiž v řádu přirozeném musí člověk užití všech schopností co nejlépe a nejintenzivněji, aby se dopracoval úspěchu a nečinil-li tak, nemá z nich žádného prospěchu, tak se i musí upřímně a vytrvale snažiti působiti s milostí, která ze Svátosti se vlila v člověka a jest v něm. Nechť tedy manželé nepromrhají milost Svátosti, kterou v sobě mají,⁸⁶⁾ ale nechť, i když na ně dolehne příliš těžce plnění jejich povinností, užívají oné síly milosti, která bude stále účinnější. A budou-li někdy klesati pod tíhou práce a života, ať si pomyslí, že k nim byla řečena slova, která psal svatý Apoštol Pavel svému drahému žáku Timotheovi, aby ho potěšil obtíženého prací a pronásledovaného: „Z této příčiny připomínati, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládáním rukou mých, vždyť Bůh nedal nám ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky; a střízlivosti.“⁸⁷⁾

L. Přípravy k manželství.

Ale toto vše, Ctihodní Bratří, závisí s veliké částí na pečlivé snoubenců přípravě, buď vzdálené buď bezprostřední k manželství. Nelze skutečně popírati, že jak pevný základ šťastného manželství tak nešťastného rozvratu, jest připravován a kladen v srdce jinochů a dívce již v jejich dětství a mládí. Neboť kdo před sňatkem ve všem hledali jen sebe samy a své vlastní zájmy a hověli svým vášním, sotva budou v manželství jinými než před ním. Měli by se báti, že budou i sklízeti, co zaseli,⁸⁸⁾ že naleznou v rodině smutek, pláč, vzájemný odpor, nesvár, nudu z únav světského života; a co jest horší, sami sebe se svými nezrocenými vášněmi.

Nechť se tudíž snoubenci dobře připraví k manželství, aby si mohli vzájemně pomáhati v střídavých smutných i veselých chvílích ži-

vota a hlavně aby si zaručili spásu věčnou a tvořili vnitřního člověka „v muže dospělé, v míru plnosti Kristovy“.⁸⁹⁾ Tím i dokáží, že budou takovými rodiči svým dětem, jak si přejí Bůh: totiž aby otec byl opravdu otcem a matka matkou. A tak, díky jejich velké lásce a jejich ustavičné starostlivosti stane se otcovský dům dětem, i v největší nouzi v tomto slzavém údolí jakoby předobrazem ráje, v němž náš Stvořitel umístil naše prarodiče. Z toho též bude následovati, že děti porostou snáze v lidi dokonalé a dokonalé křesťany, budou proniknuti úctou ke Katolické Církvi, a jejich srdce se rozhoří i láskou k vlasti, již vyžaduje zbožnost a vděčnost.

LI. Úsilí jednotlivců.

Pročež ti, kdož pomýšlejí vstoupiti jednou do tohoto svatého stavu, jakož i ti, kteří mají na starosti výchovu křesťanské mládeže, ať si vedou tak, aby jen dobro rozsévají a před zlem varovali, majíce na paměti Naše napomenutí z Encykliky o výchově mládeže: „Jest nutno, aby od dětství byly špatné náklonnosti vůle drženy na uzdě a dobrým napomáhali, a hlavně aby dětská mysl byla napájena božskou naukou a duše sílena božskou milostí, aby u národů Vám svěřených byla udržována neporušenou nauka, již Kristus Pán a tlumočníci Boží vůle, Apoštolové, hlásali, a již Katolická Církev uctivě zachovávala a totéž kázala činiti po všechny věky svým věřícím.“⁹⁰⁾

K bezprostřední přípravě dobrého manželství patří v prvé řadě horlivost při výběru manžela, neboť štěstí manželství závisí na tom, bude-li jeden manžel pomáhati druhému účinně k životu křesťanskému v manželství, či bude-li mu velikým nebezpečím a překážkou. Aby tudíž nemusili litovati po celý život nerozvážné volby, nechť ten, kdo se chce oženiti, zrale uváží, než si zvolí nastávající ženu, s níž bude musiti žíti po celý život. A nechť, rozhoduje se, má vždy hlavní zřetel k Bohu a ku pravému náboženství Kristovu, a pak k sobě samému, ke druhému manželu a ku potomstvu, jakož i ke společnosti lidské i státní, která se rodí z manželství jako ze svého pramene. Ať si vyprošují vroucně Boží pomoc, aby volili podle křesťanské moudrosti a ne podle slepé a nezkrotné vášně, ani z pouhé touhy po bohatství nebo z nějakého jiného méně vznešeného důvodu, nýbrž z opravdové a upřímné lásky k budoucímu manželu a především, hledajíce v manželství ony cíle, pro něž bylo Bohem ustanoveno. A nechť ani neopomenou poraditi se se zkušenými rodiči o volbě druhého

manžela, neboť jest nemálo důležité, aby jejich větší zkušeností a znalostí životní se vyvarovali zhoubným omylům v této věci, a obdrželi při uzavírání manželství hojné požehnání čtvrtého přikázání: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“⁹¹⁾

LII. Ohledy sociální.

Poněvadž věrné plnění Božího zákona a počeťnost manželství jsou vystaveny často velikým obtížím, když manželé jsou v tísní a mají veliký nedostatek hmotných prostředků, bude jistě třeba v jejich nouzi a v jejich potřebách jim vypomoci.

V prvé řadě musí býti vynaloženo co nejvyšší úsilí na to, co již náš předchůdce blahé paměti, Lev XIII., prohlásil ve své Encyklice⁹²⁾ „*Rerum novarum*“, aby totiž ve státě hospodářské a sociální poměry byly tak upraveny, aby všichni otcové rodin mohli tolik vydělati, kolik potřebují pro sebe, svou ženu a děti, podle různých poměrů sociálních a místních: Hoden je totiž dělník mzdy své.“⁹³⁾ Je těžkou nespravedlností upírati mu ji nebo snižovati ji pod spravedlivou výměru, a Písmo svaté počítá ji mezi nejtěžší hříchy.⁹⁴⁾ Rovněž není dovoleno stanovit tak nízké mzdy, že nepostačují za určitých dob a okolností k výživě rodiny.

Je třeba se starati, aby sami manželé, a to již delší dobu před uzavřením sňatku, pamatovali na hmotné překážky v budoucnu, hleděli je odvrátiti nebo alespoň zmenšiti, učíce se od osob zkušených, jak by to dokázali lépe a nejpočetněji. Jestliže sami na to nestačí, ať vyhledávají nutnou pomoc spolu s osobami stejného povolání u různých soukromých i veřejných institucí.⁹⁵⁾

LIII. Povinnost bohatých.

Jestliže pak prostředky, které jsme uvedli, nejsou s to uhraditi potřeby, je-li rodina čtenější nebo neschopna vydělati více, láska křesťanská k bližnímu naprosto vyžaduje, aby, co se chudým nedostává, doplnila křesťanská charita, a hlavně bohatí pomáhali chudším, aby ti, kdož oplývají statky, nedávali jich na zbytečnou vydání a nepromrhali jich, nýbrž jich použili na uchování života a zdraví těch, kteří v nouzi strádají. Ti, kdož dají Kristu v chudých něco ze svého, obdrží v den posledního soudu od Pána hojnou odplatu. Kdož opak činí, budou potrestáni.⁹⁶⁾ Nenapomíná tudíž Apoštol marně: „Kdo bude mítí statky tohoto světa a viděl

by bratra svého trpěti nouzí, a odvrátil by srdce své od něho: Jak jest v něm láska Boží?⁹⁷⁾

LIV Úkoly státní moci.

Kde by nepostačovala pomoc soukromá, musí býti doplněna státem, hlavně ve věcech tak důležitých pro obecné dobro, jako jest důstojný život rodin a manželů.

Nedostává-li se tedy těm rodinám, které mají více dětí, vhodných příbytků, nemůže-li muž nalézt zaměstnání, nemohou-li si opatřiti denních potřeb leč za přemrštěné ceny, jsou-li konečně matky rodiny nuceny, chtějí-li jen vésti skromnou domácnost, býti samy výdělečně činny, nemají-li v pravidelných i jiných mateřských povinnostech přiměřené stravy, léků, pomoci zkušených lékařů a jiných věcí, jichž je třeba, nelze se diviti, jsou-li manželé duševně skleslí, majíce tak těžký život a musíce s takovými obtížemi plniti Boží přikázání. Mimo to může tímž býti velice ohrožena bezpečnost státu a blaho a základy samé lidské společnosti, jestliže takoví lidé, nemajíce se již o co báti, jsou vrháni v takové zoufalství, že se odvažují doufati, že jediné revoluce může změnití jejich hrozný stav.

Ti tedy, kterým jest svěřena starost o věci veřejné a společné dobro, nemohou jen tak přejíti tyto hmotné potřeby manželů a rodin, aniž by se nedopustili těžkých křivd vůči občanstvu a obecnému dobru. Jest proto nutno, aby v zákonech a ve státních financích bylo pamatováno na podporu chudých manželů a měli tyto považovati za hlavní úkol svého postavení.

S bolestí pozorujeme častý zjev, že proti všemu řádu jsou spíše a bohatě podporovány matky a nemanželské potomstvo (jimž se sice musí pomáhati, aby bylo zabráněno většímu zlu), kde jest odepřena pomoc zákonnému potomstvu, nebo jest jim udělována jen z milosti.

Pročež jest, Ctihodní Bratří, netoliko nejvyšším státním zájmem, aby bylo hmotně manželství a rodina zajištěna, ale i pokud se týče dober duchovních. Jest nutno totiž vydávati spravedlivé zákony a věrně je zachovávat, pokud se vztahují na věrnost čistoty a vzájemnou pomoc manželů, neboť, jak učí historie, blaho státu a časné štěstí občanů nemůže býti bezpečnými a trvalými, kde se viklají základy, to jest pravý mravní řád, a kde neřestí občanů jest kalen pramen, z něhož se rodí stát, totiž manželství a rodina.

LV Pomoc Církve.

Ale zachovávání mravního řádu nestačí vnější moc a tresty státní, ani krása ctnosti a její

nutnost ukládaná lidem, nýbrž musí přistoupiti náboženská autorita, která by osvětila mysl pravdou, řídila vůli a posilovala lidskou slabost pomocí Boží milosti. Tou autoritou jest jediná Církev, založená Kristem Pánem. Pročež nabádáme všechny vlády států, aby žily ve svornosti a přátelství s touto Církví Kristovou a ji posilovaly, a tak aby bylo zabráněno ohromným škodám jak pro Církev tak pro stát, které vznikají neprozřetelnou a překotnou svobodou manželství a rodiny.

LVI. Zákony občanské.

Vynikající měrou mohou tudíž napomáhati tomuto přetěžkému úkolu Církve zákony státní, dbají-li přikázání zákonů božských a církevních a trestají ty, kdož se proti nim proviní. Neboť mnozí se domnívají, že jest jim dovoleno i podle zákonů mravních, co státy dovolují nebo netrestají a dopouštějí se i proti hlasu svého svědomí špatných činů, poněvadž se nebojí ani Boha ani zákonů lidských, čímž velice často hubí i sebe i mnohé jiné.

Není třeba viděti nebezpečí nebo zmenšení práv a neporušenosti státních zákonů v tomto souladu s Církví, a každé podezření a strach jest zde nesmyslný a bezdůvodný, jak již ukázal Lev XIII.: „Není pochyby,“ praví, „že Ježíš Kristus, zakladatel Církve, chtěl, aby svatá moc byla odlišná od moci státní, a aby každá měla volnost v plnění svých úkolů, ale s tou podmínkou, že jest k dobru obou, a že jest velice důležité pro všechny lidi, aby vládl mezi nimi soulad a svornost. Postupuje-li autorita státní přátelsky s Církví, získají tím nesmírně obě dvě. Roste totiž důstojnost jedné a pod vůdcovstvím náboženství nebude nikdy nespravedlivé vlády. Druhé se poskytuje ochrana a obrana věřících.“⁹⁸⁾

LVII. Vzácný příklad.

A tak abychom uvedly nový a vystižný příklad, stalo se podle řádu a podle Kristova zákona, že ve smlouvě mezi Svatou Stolicí a Královstvím Itálie bylo sjednáno, i pokud se týče manželství, jakési narovnání, a přátelské dorozumění, jak slušelo na slavnou historii italského národa a na starobylou a svatou jeho památku. Čte se totiž skutečně ve smlouvě Lateránské: „Italský stát, chtěje vrátiti manželství zřízení, které jest základem rodiny, důstojnost, která by odpovídala tradicím jeho národa, uznává i před státem svátosti stavu manželského, který se řídí právem církevním.“⁹⁹⁾ K tomuto základ-

nímu ustanovení byly připojeny později články druhé smlouvy.

Toto může být všem vzorem a důkazem, že i v naší době, (ve které se tak často, bohužel, hlásá naprostá odluka státní autority od Církve, ba od náboženství vůbec), mohou společně postupovati obě nejvyšší autority bez újmy práv a moci ve vzájemné svornosti a přátelské spolupráce ke společnému dobru obou a starati se společně o manželství, čímž se odvrátí katastrofa, v níž se již řítilo křesťanské manželství.

Toto jsme s vámi, Ctihodní Bratří, puzení pastýřskou starostlivostí, uvážili, aby to bylo podle pravidel křesťanské moudrosti rozšířeno mezi všechny drahé věřící z veliké rodiny Kristovy, svěřené Vaší péči, aby poznali zdravou nauku o manželství a střežili se nebezpečných nauk hláсанých bludy, a hlavně, aby „odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně byli živi na tomto světě, očekávající blahé naděje a příchod slávy velikého Boha a Spasitele Ježíše Krista“.¹⁰⁰⁾

Dejž všemohoucí Otec, „po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi“¹⁰¹⁾, který posiluje slabé a dodává ducha nemocným a bojácným; dejž Kristus, Náš Pán a Spasitel, „zakladatel a zdokonalovatel svatých svátostí“¹⁰²⁾ který chtěl, aby manželství bylo mystickým obrazem jeho spojení s Církví; dejž Duch svatý, Bůh Lásky, světlo srdcí, a síla mysli, aby, co jsme řekli ve své Encyklice o svaté svátosti stavu manželského, o bludech a nebezpečích, jež ji ohrožují, i o lécích, jichž je třeba, aby si to všichni uvědomili, vůlí se o to snažili a s pomocí Boží milosti i v život uváděli, aby opět rozkvetla a objevila se v celé kráse plodnost v křesťanských manželstvích, neporušitelná a neotřesitelná nerozvížitelnost, svatost svátosti a plnost milosti.

Aby to Bůh, původce vši milosti, od „něhož jest všechno chtění a dokonání“¹⁰³⁾ dáti ráčil podle své dobrotivosti a všemohoucnosti, to vyprošujeme u trůnu jeho milosti a udělujeme, Ctihodní Bratří, Apoštolské požehnání, jako záruku hojného požehnání Všemohoucího Boha, Vám i kněžím a lidu svěřenému Vaší bdělé péči.

Dáno v Římě, u Svatého Petra, 31. prosince roku 1930, devátého roku Našeho Pontifikátu.

POZNÁMKY K ENCYKLICE.

1) *Ephes.*, V, 32. — 2) *Litt. Encycl. Arcanum divinae sapientiae*, 10 Febr. 1880. — 3) *Gen.*, I, 27-28; II, 22-23; *Matth.*, XIX, 3 sqq.; *Ephes.*, V, 23 sqq. — 4) *Conc. Trident.*, sess. XXIV — 5) *Cfr. Cod. Iur. Can.*, c. 1081, par. 2. — 6) *Cfr. Cod. Iur. Can.*, c. 1081, par. 1. — 7) S. Thom. Aquin., *Summa theol.*, p. III, Supplem., q. XLIX, art. 3. — 8) *Litt. Encycl. Rerum Nova-*

rum, 15 Maii 1891. — 9) *Gen.*, I, 28. — 10) *Litt. Encycl. Ad salutem*, 20 Apr. 1930. — 11) S. August., *De bono coniug.*, cap. 24, n. 32. — 12) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, cap. 7, n. 12. — 13) *Gen.*, I, 28. — 14) *I Tim.*, V, 14. — 15) S. August., *De bono coniug.*, cap. 24, n. 32. — 16) *Cfr. I. Cor.*, II, 9. — 17) *Cfr. Ephes.*, II, 19. — 18) *Io.*, XVI, 21. — 19) *Litt. Encycl. Divini illius Magistri*, d. 31 Dec. 1929. — 20) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, cap. 7, n. 12. — 21) *Cod. Iur. Can.*, c. 1013, par. 1. — 22) *Conc. Trident.*, sess. XXIV. — 23) *Matth.*, V, 28. — 24) *Cfr. Decr. S. Offici*, 2 Mart. 1679, propos. 50. — 25) *Ephes.*, V, 25; *cfr. Col.*, III, 19. — 26) *Catech. Rom.*, II, cap. VIII, q. 24. — 27) *Cfr. S. Greg. M., Homil. XXX in Evang.*, (*Io.*, XIV, 23-31), n. 1. — 28) *Matth.*, XXII, 40. — 29) *Cfr. Catech. Rom.*, p. II, cap. VIII, q. 13. — 30) *I Cor.*, VII, 3. — 31) *Ephes.*, V, 22-23. — 32) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 33) *Matth.*, XIX, 6. — 34) *Luc.*, XVI, 18. — 35) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, c. 7, n. 12. — 36) Pius VI, *Rescript. ad Episc. Agriens.*, 11 Jul. 1789. — 37) *Ephes.*, V, 32. — 38) S. August., *De nupt. et concup.*, lib. I, cap. 10. — 39) *I Cor.*, XIII, 8. — 40) *Conc. Trident.*, sess. XXIV. — 41) *Conc. Trident.*, sess. XXIV. — 42) *Cod. Iur. Can.*, c. 1012. — 43) S. August., *De nupt. et concup.*, lib. I, cap. 10. — 44) *Cfr. Matth.*, XIII, 25. — 45) *II Tim.*, IV, 2-5. — 46) *Ephes.*, V, 3. — 47) S. August., *De coniug. adult.*, lib. II, n. 12; *cfr. Gen. XXXVIII*, 8-10; S. Poenitent., 3 April., 3 lun. 1916. — 48) *Matth.*, XV, 14; S. Offic., 22 Nov. 1922. — 49) *Luc.*, VI, 38. — 50) *Concil. Trident.*, sess. VI, cap. 11. — 51) *Const. Apost. Cum occasione*, die 31 Maii 1653, prop. 1. — 52) *Exod.*, XX, 13; *cfr. Decr. S. Offici*, 4 Maii 1898, 24 Iulii 1895, 31 Maii 1884. — 53) S. August., *De nupt. et concupisc.*, cap. XV. — 54) *Cfr. Rom.*, III, 8. — 55) *Cfr. Gen.*, IV, 10. — 56) *Summ. theol.*, 2.a 2.ae, q. 108 a. 4. lad 2.m. — 57) *Exod.*, XX, 14. — 58) *Matth.*, V, 28. — 59) *Hebr.*, XIII, 8. — 60) *Cfr. Matth.*, V, 18. — 61) *Matth.*, VII, 27. — 62) Leo XIII, *Litt. Encycl. Arcanum*, d. 10 Febr. 1880. — 63) *Cfr. Ephes.*, V, 32; *Hebr.*, XIII, 4. — 64) *Cod. Iur. Can.*, c. 1060. — 65) Modestinus, in Dig. (Lib. XXIII, II: *De Ritu nuptiarum*, lib. I, Regularum. — 66) *Matth.*, XIX, 6. — 67) *Luc.*, XVI, 18. — 68) *Concil. Trid.*, sess. XXIV, c. 5. — 69) *Concil. Trid.*, sess. XXIV, c. 7. — 70) *Cod. Iur. Can.*, cc. 1128 sqq. — 71) Leo XIII, *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 72) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 73) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 74) S. Thom. Aquin., *Summ. theol.*, 1.a 2.ae, q. 91, a. 1-2. — 75) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 76) S. August., *Enarrat. in Ps.* 143. — 77) *Rom.*, I, 24, 26. — 78) *Iac.*, IV, 6. — 79) *Cfr. Rom.*, VII, VIII. — 80) *Conc. Vat.*, sess. III, cap. 2. — 81) *Cfr. Conc. Vat.*, sess. III, cap. 4; *Cod. Iur. Can.*, c. 1324. — 82) *Act.*, XX, 28. — 83) *Cfr. Io.*, VIII, 32 sqq.; *Gal.*, V, 13. — 84) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 85) S. Rob. Bellarmin., *De controversiis*, tom. III, *De Matr.*, controvers. II, cap. 6. — 86) *Cfr. I. Tim.*, IV, 14. — 87) *II Tim.*, II, 6-7. — 88) *Cfr. Gal.*, VI, 9. — 89) *Cfr. Eph.*, IV, 13. — 90) *Litt. Encycl. Divini illius Magistri*, 31 Dec. 1929. — 91) *Ephes.*, VI, 2-3; *cfr. Exod.*, XX, 12. — 92) *Litt. Encycl. Rerum Novarum*, 15 Maii 1891. — 93) *Luc.*, X, 7. — 94) *Cfr. Deut.*, XXIV, 14, 15. — 95) *Cfr. Leo XIII, Litt. Encycl. Rerum Novarum*, 15 Maii 1891. — 96) *Matth.*, XXV, 34 sqq. — 97) *I Io.*, III, 17. — 98) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880. — 99) *Concord.*, Art. 34: *Acta Apost. Sed. XXI*, (1929), pag. 290. — 100) *Tit.*, II, 12-13. — 101) *Eph.*, III, 15. — 102) *Conc. Trid.*, sess. XXIV. — 103) *Phil.*, II, 13.

Profesor Josef Pekař a český státoprávní boj za války.*)

V prosinci 1930 vyšel konečně svazek časopisu českých historiků, ve kterém profesor Pekař otiskl svůj návrh adresy císaři Karlovi, jak si ji vyžádal v květnu 1917 Antonín Švehla pro případ, že by císař Karel přijel do Prahy a vůdcové české politiky uznali za vhodné předložit mu přímo české požadavky státoprávní.

Adresa tato, která stojí přirozeně na půdě starého státu habsburského, byla předmětem útoků prof. Slavíka, který chtěje rozdupat Pekařovu vědeckou a politickou prozíravost za války, nechal na bojišti zatím jen svou seriosnost. Profesor Pekař měl se bránit dvěma výtkám: že svou státoprávní akcí v rámci Rakousko-Uherska projevil v době, kdy se chystala úplná samostatnost československá, určitou zbabělost a hyperloyalitu a za druhé, že tím současně oslaboval Masarykovu a Benešovu akci zahraniční.

Otištěním adresy z roku 1917, které ovšem vůbec užito nebylo, a poznámkami, k ní připojenými, profesor Pekař obě tyto námitky rozdrtil tak, že v celém českém denním tisku jeho obrana zvítězila nad pomluvou.

V první části návrhu adresy omlouvá Pekař zradu některých částí českého vojska na frontě nenávistnou protičeskou politikou vládní a dovolává se proti tomu loyality obrovské většiny národa i českých pluků. Potom však svaluje vinu na válce na politiku vídeňsko-maďarskou, která se zpronevěřila myšlence a úkolu monarchie habsburské. Pekař zde praví doslovně:

„Počátek nebezpečí, jež ohrožuje budoucnost říše v době přítomné, tkívá v událostech r. 1867. Zřízení státu uherského s takovou mírou samostatnosti, jaká nesnášela se s právním vývojem tří set let předchozích, jakož i s prospěchem monarchie a současné zřízení státu našeho, v němž několik poměrně silných, ale spolu se svářících národů nesmírnou a nerozumnou centralisací mělo býti donuceno, aby vytvářelo přes své rozdíly a zásadní protivy jednotnou státní vůli, musilo v důsledcích svých vésti ke koncům, jejichž neutěšené zjevy od desítiletí se stupňují. Důsledky objevily se záhy i v politice zahraniční, kterou počala určovati vůle Uher, t. j. vůle maďarského národa. Vůle tato, nesená čím dále

tím více imperialistickými sny o vůdčí úloze Maďarstva na jihovýchodě evropském, dovedla nejen zvítěziti nad velkorakouskou politikou, jež byla vedoucím zřetelem dynastie po staletí, pokud šlo o vybudování soustátí uvnitř, ale dovedla učiniti konec i starorakouské politice dynastické, pokud šlo o více než stoleté, nejslavnějším úsilím předků Vašeho Veličenstva posvěcené snažení o náčelnictví Rakouska v střední Evropě. Ano tato vůle dovedla, opírajíc se o rostoucí znacionalisování německého kmene v Rakousku, v němž konečně nalezla spojence, vnuknutí dynastii politiku naprosto opačnou, politiku spojenectví s dávnými protivníky a dovedla, přímo i nepřímo, působiti k tomu, že poměr monarchie k sousedům na východě, k Rusku, Srbsku i Rumunsku, horšil se vytrvale. Z tak daleka připravované situace zrodila se světová válka nynější, v níž monarchie stržena byla do těžkého boje o svou existenci, protože celou vahou svou státi musila k spolku mezi Bismarckem a Andrássem smluvenému, protože v boji na život a na smrt brániti se musila zlobě, k níž přispěly především mocenské aspirace Maďarstva na východě, jednak spolu snášeti následky nepřátelství, jež světová politika Německa vyvolala na západě. Že politika, která vedla k těmto koncům, byla v jádře své nerakouská, že byla nebezpečná zájmům říše a dynastie, jest dnes nepochybně zřejmo každému vlastenci.

Ale i politika vnitřní posledního půlstoletí, politika opírající se v podstatě o zásadu panství maďarského, eventuelně německého, v obou státech monarchie, dovedla říši naší konečně v mravní protivu s daleko největší částí kulturního světa. Politika ta, přenášejíc se za Litavou v útisku nemaďarského obyvatelstva a v bezohledné assimilaci jeho přes všechny zásady práva a humanity, šetřila v státě našem sice základních principů svobodného vývoje kulturního národů neněmeckých, ale chovala se nevázně k historickým právům českého národa, snažíc se utužováním hospodářské a politické centralisace i přerozmanitými opatřeními zákonodárnými a správními zajistili neoprávněné výhody národu německému a stlačiti národ náš na místo národa druhého řádu, národa, jenž přebytky své práce a své krve měl přispívati k zesílení vládnoucího živlu německého. Tyto tendence, jimž snažili se svou dobou čeliti více

1) Josef Pekař: K českému boji státoprávnímu za války. (Historický klub Praha 1930.)

nebo méně některé, povahou svou rakouštější vlády císaře Františka Josefa, zesílily se v době před válkou, jak zřejmo je z vydání sněmu a zemského výboru českého v pospas německé obstrukci; v letech přítomné války vyrostly pak v úmysl založiti panství kmene německého nad ostatními národy bezohledně a trvale a odnítí tak národům ostatním, zejména pak národu našemu, všechnu naději, že dojde si lepší budoucnosti, že dojde přece jednou svatého práva svého. I v tuto protivu vnitřní vmísila se světová válka: proti zásadám a methodám nadnárodní hegemonie a protinárodního útisku napsal nepřítel na prapory své heslo demokracie, svéprávnosti a sebeurčení národů, a toto heslo svobody, heslo práva a lidskosti stalo se nikoliv nepůsobivou a neposlední zbraní jeho vítězné morální offensivy.“

Tato obžaloba rakouské politiky roku 1917 jde věru vším jiným, než zbabělostí. Prof. Pekař vysvětluje dále podrobně, že jeho politika za války, chtějící obnovení české státní samostatnosti v monarchii habsburské v co možno největším rozsahu, byla radikálnější než česká poslanecká politika česká v létě 1917.

V dalším brání se Pekař proti výtce, že tento návrh adresy byl pokusem o vpád do zad české zahraniční revoluci a že jeho stanovisko v druhé půli války bylo přímo protirevoluční. Prof. Pekař na to praví:

„Jak se mají věci vskutku? Opakuji, že jsem si samostatnosti české, vybavené z pout monarchie, přál z celé duše, jak jen může český historik, vzpomínající postavení své vlasti v dějinách, kdy ona neztrácela se ještě v skupině celé řady korun, nad něž vysoko pyšně se tyčila císařská koruna římskoněmecká. Netajil jsem se tím před nikým, ke komu jsem měl důvěru; pravda je, že nesmlčel jsem ani pochybnosti, zda, bude-li nám štěstí tolik příznivo, obstojíme čestně před těžkými úkoly nové situace. Ale nevěřil jsem, z důvodů již výše naznačených, že by vývoj věcí skončil úplným rozkotáním Rakouska, event. připouštěl jsem prognosám a nadějím takovým jen malou míru pravděpodobnosti. Zato měl jsem a to čím dál tím více, zejména od té doby, kdy na bojištích evropských se objevily naše legie, za pravděpodobné, že porážka Rakouska bude znamenati obnovení českého státu v hranicích zmenšené monarchie domu rakouského. Teprve 28. září 1918 — to je můj 28. říjen — jsem nabyl přesvědčení, že cesta k úplnému osamostatnění Čech je otevřena. Otevřena, ne ještě zajištěna. Tu zajistil teprve 28. říjen — nikoli ovšem a to především bez tvůrčího díla zahraniční revoluce, ale také

ne bez zásluhy císaře Karla, kapitulujícího předem a bez noty hr. Andrassyho, jež umožnila 28. říjen.

Není důvodu, abych nepřiznal svůj omyl — jako není důvodu, abych nevyznal, že obnovení samostatnosti státu českého v mezích soustátí habsburského, o něž psal a pracoval jsem na jaře r. 1917 tak horlivě, jevílo by se mi výhrou, na niž před světovou válkou mohla pomyslet jen tucha básníka a jež, splňujíc nejsmělejší sny minulých generací našeho národa, byla by po mém soudu dostatečnou náhradou za utrpení minulá i dostatečným trestem za hříchy Rakouska ve světové válce. Neboť takového cíle, takového úspěchu a triumfu nebylo lze dosáhnouti než *po úplné porážce Rakouska, po úplné porážce Maďarů*, ba i Německa — i mé úsilí státoprávní mohlo býti založeno *jen na víře v prohru Rakouska* ve světové válce.

Tu možno vrátiti se k výtce, že můj boj o státní právo byl vpádem do zad naší zahraniční revoluci. Mám za to, že jen zdánlivě, že spíše je pravdou, že jí vycházel vstříc, že jí pomáhal. Nemám tu na mysli jen probuzení státoprávního vědomí, zpopularisování a prohloubení nároku na státní samostatnost (takovou zásluhu si přičítám především a myslím, že v tom nesetkám se s odporem), jež razilo cestu stejně oběma možnostem, obnově českého státu v monarchii i mimo ni — proto mohly mé státoprávní otiskovat i listy legionářů v Rusku — ale mám na mysli i tu okolnost, že vytyčením státoprávního programu byla dána možnost opatrné politice přizpůsobiti míru svých požadavků míře úspěchů Dohody na poli válečném, po případě přejítí i za zdaru akce zahraniční od programu české samostatnosti v monarchii k programu českého státu cele svobodného, manifestovati to na př. okázalým odchodem z říšské rady, jenž by Evropě ve chvíli, na níž záleželo, tlumočil důrazně vůli národní. Nechci rozváděti dále, co se v tom směru od léta r. 1918 státi mělo a mohlo a co se — nestalo. Ale opakuji, splnění požadavků státoprávních nebylo lze od Vídně a Pešti čekati dříve, dokud nepřesvědčily se o své porážce — nebezpečí bylo by jen v tom případě, kdyby poslanci se spokojili nějakou lacinou úpravou prosincové ústavy a zavázali se dynastií a říši za to k věrnosti do konce. Ale takové nebezpečí vskutku nehrozilo nebo, hrozilo-li, bylo brzo, hlavně přičiněním těch, co vrátili se z vězení, odvráceno; jak z mého předchozího výkladu vysvítá, souhlasil jsem s těmi, co byli na stráž.

Z předchozího výkladu o vývoji situace je také zřejmo, že česká politika Svazu na jaře 1917

neřídila se směrnicemi, jichž si přáli vůdci revoluce za hranicemi.“

Prof. Pekař dovolává se pak vzkazu Masarykova ze zahraničí v dubnu 1917 domů: „Upozorňujeme důtklivě, že všechno vyhráno není, že by byl omyl myslit, že se rozumí samo sebou, že Rakousko bude rozbito a my osvobozeni“, a končí:

„Za takové situace bylo, jak za to mám, zho-la vyloučeno, aby zodpovědný politik český vsadil všechno výhradně a bezohledně na kartu Dohody a uvěřil, že jeho prohlášení proti Rakousku a dynastii zadrží Francii, aby v nouzi nespokojila se separátním mírem s Vídní. Proto také nemohli se čeští politikové v té době zachovati podle výzev, aby Čechové nedávali prohlášení pro Rakousko nebo dynastii (nemíní-li se tím totiž, jak pravděpodobno, projevy takové povahy, jako bylo osvědčení hr. Černínovi z 31. ledna), nehledě k tomu, že ten, kdo dovolával se státního práva, nemohl odmítati, a pomíjeti

dynastii (republikánský spodní tón a odkaz na ruskou revoluci znějí v projevu Masarykově patrně). Ale důrazný požadavek, jenž se vrací znova: *Stůjte rozhodně o státní právo*, je v těch prosbách a povelch nejdůležitější a nejzajímavější. Mám za to, že mohu skončiti závěrem, že má snaha a činnost na jaře r. 1917 odpovídala tomu požadavku poměrně nejvíce, jinými slovy, že přímo i nepřímo pracovala zahraniční akce do rukou. Lze říci také, že vyrůstala z poměrně správného poznání nadějí i obav tehdejší mezinárodní situace.“

Celá tato polemika, v níž byl úmysl oslabiti vědeckou i politicky národní prestiž Pekařovu, vnesla nové světlo do historie státoprávního úsilí českého za války a je i dobrým příspěvkem k poznání rozumného a šťastného rozdělení úloh jednotlivých silových složek české politiky v předvečer osvobození. Politika doma musela býti přirozeně jiná než za hranicemi, ale obě dvě se doplňovaly.

Dr. Alfred Fuchs:

Slovanská otázka po válce.

(Dr. V. Vilinský: Tři koncepce slovanské vzájemnosti.)

Bylo by velkým omylem, kdybychom se domnívali, že slovanská otázka pozbyla po válce aktuality proto, že se méně mluví o panslavismu. Zájem o Slovanstvo všude vzrostl. Když pozorujeme, jak velikou slavistickou vědeckou, knižní i revuální literaturu vybudovali Němci (i Praha má svoji německou Spinovu a Gesemannovu „*Slavische Rundschau*“) nebo jak veliký zájem je o slovanské otázky v Itálii, když uvážíme, jak vysoký kurs měli donedávna v celé Evropě ruští autoři, vidíme, že aktualita slovanských otázek spíše vzrostla, než aby byla poklesla. Přes to nemáme v české literatuře vlastně nikde soustavného vylíčení celé otázky od dob romantického panslavismu Kollárova až po aktuální otázky nynější. Existují sice stati i knihy vědců i politiků, ale to jsou buď knihy specialistů nebo straníků. Je málo knih, jež by podávaly populární a stručné a přece methodické vylíčení věci. Pro nás nabývá tato otázka zvláštní časovosti ještě také proto, že slaví své sedmdesáté narozeniny dr. Kramář, který nejkonsekventněji se drží politické koncepce rusofilské. Zatím, pokud je nám známo, ani toto jubileum nevyvolalo takové diskuse o slovanském problému, jež by přesahovala rámec revuálních statí. Jediná kniha, která byla těchto dnů vy-

dána o této věci, jest kniha ruského emigranta dra Valerije Vilinského „*K slovanské otázce*“ („*Tři koncepce slovanské vzájemnosti*“ Petr, Praha 1930.) Které koncepce má Vilinskij na mysli, jest vidět z fotomontáže na obálce, kde jsou k sobě schýleny hlavy Kramářova, Masarykova a Benešova, při čemž ovšem nechybí také na obálce hlava Leninova, toho, jenž učinil tak důkladný škrť přes všechny předválečné slovanské koncepce.

Ruští emigranti, pokud nejsou socialisty, bývají stoupenci rusofilského směru Kramářova. Vilinskij, ačkoli socialistou není, nýbrž pravoslavný filokatolík, jenž sleduje koncepci unionistickou, má ke Kramářově směru poměr velmi kritický. Reprodukujeme stručně jeho názory, doplňující je místy některými postřehy vlastními: Vilinskij konstatuje, že na slovanskou otázku se dá aplikovat jenom velmi málo z předválečné ideologie. Dříve bylo úhelným kamenem slovanské otázky Rusko. Dnes jsou svazky slovanských států s Ruskem přervány a jest nutno hledat řešení evropské. Dále jsou po válce až na lužické Srby všichni Slované osvobozeni od neslovanské nadvlády. To znamená, že slovanská politika pozbyla charakteru revolučnosti proti daným řádům a stala se politikou státní. Tím

ovšem není řečeno, že nejsou spory mezi slovanskými kmeny a národy povahy mezistátní, vnitropolitické, menšinové. Ale tyto problémy mohou a musí být řešeny na základě mezinárodních zvyklostí nebo opatřeními administrativními. Slovanská politika počítá se statem quo a za tohoto stavu se jeví ještě tyto hlavní otevřené otázky: Problém polsko-ruský, jugoslávsko-bulharský čili v podstatě otázka makedonská, otázka Bulharů v Dobrudži, otázka ukrajinská a běloruská, problém Bessarabie. Všecky tyto otázky se pohybují jednak v rámci politiky státní, jednak politiky mezinárodní.

Zcela překonaňá je theorie slovanského messianismu, ať již byla formulována jakkoli. Překonáno jest učení Herderovo, že po Románech a Germánech vstupují na jeviště dějin Slované, aby spasili svět, aby založili jakési Třetí království. Rovněž i theorie messianistů ruských a polských nemají praktického významu, třebaže se tu a tam udržují jejich rudimenty. S nimi padají i theorie panslavistické, jež často byly pouhou variací panrussismu. Také nelze za dnešního stavu Evropy trvale držeti filosofii dějin, jež buduje na odvěkém zášti Germánstva a Slovanstva, na kterémžto základě psal své dějiny ještě Palacký. Ipso facto padá ovšem také Kramářova theorie austroslavismu a značně byla modifikována i jeho theorie neoslavismu. Proti Kramářově rusofilské koncepci stojí učení o slovanské vzájemnosti v rámci obecné demokracie a humanity, jak ji u nás hlásají Masaryk a Beneš. I v této otázce jest překonán romantismus a do značné míry historismus. Klade se spíše důraz na řešení problémů, jež jsou právě aktuální v rámci dané obecnou demokracií a pacifismem, jehož konkrétním výrazem jest Svaz Národů. Tato instituce nemůže být zanedbána při žádném seriosním řešení slovanské otázky. Velmi vážným činitelem poválečným jest — pokud běží o slovanské národy katolické — také Vatikán se svou koncepcí unionistickou, inuagurovanou již Lvem XIII., ale jež nabyla značného významu teprve po pádu ruského caesaropapismu. Tato koncepcie tanguje i pravoslavné, mezi nimiž má tato koncepcie stoupence i odpůrce.

Předválečné theorie pokud nezmizely, byly značně modifikovány. Jsou ovšem ještě i dnes mezi ruskými emigranty, a také mezi srbskými konservativci visionáři, kteří sní o budoucí velké Slavii inaugurované Ruskem. (Mezi Němci hájí tuto theorii vědou i dramatickou poesíí Christian Ehrenfels, jenž vidí ve Slovanstvu spásu před mechanisací světa a jeho citovým zhruběním.) Romantickým a messianistickým plánem

jest i eurasijství hlásané v emigraci na podkladě náboženském — jakýsi náběh k universalistickému pravoslaví. Také ovšem sověty užívají tohoto pojmu a myslí tím pravý opak: posunutí těžiště ruské politiky do Asie a vyvolání „bouře nad Asií“ Vlny vyvolané touto bouří mají pak pohřbiti ve světové revoluci starý svět. Slovanské koncepcie ovšem sovětské Rusko nemá. Jeho sousedé, zvláště Poláci mohou ovšem v něm buditi čas od času alespoň intelektuální zájmy o slovanské otázky a převáděti tak pomalu Rusko do Evropy. První věcí by bylo ovšem vzájemné snesitelnější soužití, pro něž jest však dnes málo příznivých auspicií.

O málo méně romantická jest theorie těch, k nimž se hlásí i dr. Kramář, jenž počítá s budoucím Ruskem demokratickým, jež bude oporou slovanských národů. Naproti tomu jsou i ruští theoretikové, kteří poukazují na to, že Rusko nikdy nemělo velkého slovanského plánu, i když snad někdy jeho imperialistická politika užívala slovanských hesel. Miljukov, který rovněž věří v demokratické budoucí Rusko, naopak je přesvědčen, že budoucí Rusko sice půjde do Evropy, ale ne aby ji spasilo, nýbrž aby se od ní učilo, a že nebude prolévat krev za zájmy jiných národů. Masarykova a Benešova theorie humanitní se opírá v podstatě o Kollárovo: „Voláš-li Slovan, ať se ti ozve člověk.“ Není jiné slovanské politiky než té, která jest v rámci lidství, humanity, demokracie pacifismu. Slované sloužice těmto koncepcím, držíce se živé přítomnosti, slouží zároveň nejlépe myšlenke Slovanstva.

Tento program zamítá velmi energicky dr. Kramář. Kdežto pro Masaryka a pro Beneše neexistuje vlastně slovanský problém, nýbrž v podstatě jednotlivé slovanské problémy, pro Kramáře existuje Slovanstvo jako celek přes všecku nynější roztržitost. To neznamenať snad, že by chtěl nacionalism jednotlivých slovanských národů obětovat nějaké chiměře Panslavie, ale chce opřítí nacionalism jednotlivých slovanských národů o slovanské citění. Nevidí dosti spolehlivé opory na Západě proti německému nebezpečnosti, nýbrž chce toto slovanství opírat o budoucí Rusko. Vytýká programu humanitnímu pouhý oportunist, který není věren žádné velké koncepci, nýbrž přizpůsobuje myšlenku situaci. Naproti tomu stoupenci humanitního programu namítají, že naopak poválečná koncepcie neoslavismu je čistě oportunistická potud, že jejím obsahem není žádná vyšší idea, nýbrž pouhý rassový egoism. Nad to, ježto demokratické Rusko jest zatím pouhým snem, jest to v podstatě směr, jehož největší

politickou jistotou jest počítání na hlavní výhru. Benešova koncepce pro slovanskou politiku není nijak oslnivá. Je velmi střízlivá. Požaduje pouze dohodu při totožnosti zájmů, benevolenci ve věcech neutrálních, neutralitu ve sporných otázkách mezi jednotlivými slovanskými národy, vzájemnou loyálnost a vzájemné poznání, jež je první cestou ke kulturnímu sblížení, protože každému politickému aktu předchází idea. Hlasatelé podobné koncepce jsou i v jiných státech. Ani v Polsku, kde anatonism proti Rusku byl a jest největší, nechybějí hlasatelé kulturního sblížení s Ruskem. Všecky ty, kdož počítají s Ruskem budoucím, ať jsou již náboženskými messainisty či novodobými demokraty spojuje odpor proti bolševictví.

Za doby předválečné měl Kramářův neoslavism obsah daleko konkrétnější než má dnes. Kramář pracoval pro sblížení Ruska a Rakouska, aby byla zjednána takto opora proti pangermanismu. Tak vytvořil po koncepci neoslavismu koncepci austroslavismu. Situace tehdy nebyla těmto plánům nepříznivá, protože carské Rusko byvši poraženo v Asii jevílo zájmy evropské a zvláště aktuální se stávala otázka cařihradská. Mimo to byla zřízena дума, ježto i na Rusko počala působiti liberální ideologie a proto byl učiněn značný náběh ke konstitucionalismu. To vše bylo světovou válkou odvato a zbylo pouhé rusofilství. Zda mu dají dějiny za pravdu, jest velkým otazníkem budoucnosti.

Odpůrci neoslavistické koncepce zdůrazňují dále, že žádná vážná politická alliance není možná za výhradní účasti Slovanů, naopak, že jest v zájmu slovanských národů, aby v jejich politických spojeních byl hledán vždy přechod k ostatní Evropě. Malá Dohoda není možna bez Rumunska právě tak jako budoucí balkánská unie není možna bez Řecka. Slovanství jest cestou k celkům vyšším, evropským, světovým, při čemž ovšem jest zamítán jakýkoli messianism. Dále namítají odpůrci rusofilské koncepce, že Rusko, v němž nový režim dal autonomii národnostním menšinám, se již nikdy nemůže

vrátit ke koncepci velkoruské, ježto národy jednou probuzené se nedají opět uspat. I když povstane jednou velké demokratické Rusko, nebude to již stát slovansky jednolitý. Bude to Rusko, ale ne Velkorusko.

Konečně zbývá promluvit o koncepci unionistické, jež zvláště v našich zemích bývá formulována katolíky jako idea cyrillo-methodějská. Má s koncepcí humanitní a demokratickou to společné, že nepočítá s chimérami velkoruskými, nýbrž buduje na statu quo. Není tedy povahy revoluční a jest slučitelná s politikou státní. Dále má společná unionistická koncepce s koncepcí demokratickou společno také to, že není budována na egoismu rassy, nýbrž zapadá do universalistického světového názoru katolické církve. Jest v první řadě koncepcí náboženskou, nejsou s ní spojovány konkrétní plány politické, ale jest s to, aby utužila styky mezi katolickými národy slovanskými, takže každý slovanský stát musí s touto koncepcí Vatikánu počítat, což se do jisté míry již děje. Právem ovšem zdůrazňuje Masaryk ve své „České otázce“, že Cyrillo-methodějství má význam jen pro věřící katolíky a pro věřící pravoslavné. Nemá významu pro liberály, kteří kdysi v éře mladočeské přestupovali okázale na pravoslaví ne z důvodů náboženských, nýbrž národních. Kde by chyběl náboženský podklad, bylo by cyrillo-methodějství pouhým fangličkářstvím. Pro československé katolíky znamená spojování myšlenky cyrillo-methodějské a svatováclavské uskutečňování synthesy mezi Západem a Východem. V Československu, jež má na svém území nyní několik tisíc uniatů, jež má na Velehradě, v Olomouci a v Nitře důležitá unionistická střediska, musí býti tato koncepce vždy brána v úvahu. To jest v podstatě obsahem knihy Vilinského, jež přináší hojně materiálů zvláště poválečného. Kniha jest psána ve víru denních zápasů a nese toho místy stopy potud, že často jest žurnalistickému projevu přikládán stejný význam, jako zásadní programové formulaci. Tento stálý zřetel k časovosti jest však i současně velkou výhodou jeho knihy.

Co život dal.

Církev a mír ve světě.

(*Novoroční poselství J. Sv. Pia XI. Církvi a světu.*)

K vánocům přijal J. Sv. Pius XI. sbor kardinálů, kteří mu přednesli přání ke svátkům a

Novému roku. Papež na ně odpověděl a jeho význačná slova nebyla jen díkem blahopřejícím, nýbrž byla poselstvím celé Církvi a celému světu. Poselstvím vážným, neboť Náměstek Kristův se v něm dotkl nejožehavějších a nejbolestnějších současných problémů. Rok přinesl círk-

vi zjevy radostné, vždyť se v něm konal mezinárodní Eucharistický kongres v Karthagině a řada kongresů národních, jež byly svědectvím oživení hluboké víry, připravovaly se v něm nové projevy zbožnosti, jako výročí sv. Antonína a Efeského koncilu, vykonalo se mnoho pro misie a zdar Katolické Akce, ale naproti přece vystaly v něm nové těžké otázky, vyvolané obtížnými životními poměry.

„Snad nikdy se svět neocitl v takových poměrech, v nichž nyní žijeme, poměrech hmotných i mravních, soukromých i veřejných, individuálních i kolektivních, které budou mít a mají již nezbytným důsledkem otřesy, jež lze znamenati v různých zemích a v různých prostředích politických, sociálních, finančních, národohospodářských a průmyslových.

Myslíme tu všeobecnou a všesvětovou krizi finanční a národohospodářskou, kterou pocítují tak těžce státy a národové i nejbohatší a nejsilnější jako malé a skrovné rodiny, tyto ovšem ještě bolestněji. Myslíme všude na tak rozšířenou nezaměstnanost, jež ubírá práci a chléb tolika dělníkům a jejich rodinám a volá stále živěji po potřebě lepšího sociálního a mezinárodního pořádku v duchu lepší spravedlnosti a křesťanské lásky, a který, aniž podvrací řád daný Boží Prozřetelností, umožňuje a uskutečňuje mezi různými vrstvami a národy bratrskou spolupráci všem prospívající, oproti zápasu a tvrdé a bezuzdné konkurenci, která všem škodí a stává se více méně katastrofální. Budtež pozehnány všechny podněty, které mají zmírniti utrpení této doby a připravit lepší budoucnost. Myslíme na ten strach, s nímž hledí mnozí do budoucnosti, jakoby zahlédali obzor zahalený hrozivými mraky, strach, řekněme hned, pro Nás přemrštěný, a mraky, z nichž — doufáme stále —, všechny nevěští bouři, ale které nicméně děsí kolísavé a zmatené lidi. Všeobecné a hrozné bouře jistě připravují podvrácení veškerého řádu a šíří nepřátelství ke každému náboženství, jakož i způsobují nemravnost, jestliže zhoubné nauky, politováníhodná slabost a ještě bolestnější shovívavost a touha příliš žádostivá po zájmech hmotných budou dále pokračovati a růsti. A ke všem těm bědám přistoupily všude, ale nejhroznější jsou v Itálii, nesmírné pohromy, jako zemětřesení, zátopy, námořní katastrofy a atmosférické poruchy. Vždy a všude s trpícími dětmi trpí i otec, který odpověděl a odpovídá nejdříve každodenní modlitbou a útěchou otcovského slova a pak, podle možnosti, (zvýšené takovou synovskou a dojemnou štědrostí) nějakou podporou hmotnou; a jest přede všemi dávana přednost i námi a mezi

tolika naléhavými potřebami lásce ku práci, k mnohým pracím.

Postavení Bohem v čele jeho Církve, kde ona trpí, bojuje a modlí se, tam jest i Naše srdce, tam Naše starostlivost, tam i Naše prosby; proto se modlíme, bojujeme a trpíme s ní. A tato svatá Církev Boží trpí, modlí se, nevy-pověditelným utrpením a modlí se bojuje nej-hroznější zápas v nejedné zemi. Je třeba ještě mnoho prosit za naše syny v Mexiku, za obdivuhodné hrdiny, kteří ve jménu a z lásky k Ježíši Kristu trpí a umírají v Rusku a na Sibiři, připravující svým utrpením obrodu v Kristu těch širých krajů a nesčetných národů. Je třeba modlit se i za odvážné a udatné Naše misionáře a Naše drahé misie čínské, které ještě v mnohých končinách rozsáhlé země jsou vydáváni v šanc velice tvrdým zkouškám, ne beze slávy opravdových mučedníků. Není vina na oněch národech, všeobecně dobrých a mírumilovných, ale na několika jen, poměrně jen několika násilnicích, proniknutých zhoubnou naukou protisociální a protináboženskou, která ohrožuje celý vzdělaný svět.

Vyvýšení Bohem na biskupský stolec Knížete Apoštolů a jako Biskup tohoto Říma vyvoleného za střed a hlavu Jeho Církve, Církve katolické, s opravdovým zármutkem pozorujeme, jak akatolický nebo protikatolický prose-lytism vyvíjí stále větší činnost v tomto Římě, poněvadž pletichářsky, lstivě, odvážně a drze zakrývá nebezpečí a úhonu duší nabídkou četných laciných dober, nebo využívá nevědomosti a prostoduchosti, spojených často s bídou a hladem; a to se děje proti zákonu, který sice připouští nekatolíky k vykonávání kultu odlišného od katolického, ale ne ku protestantskému boji proti Katolickému náboženství, jedinému náboženství státnímu. (Smlouva Lateránská, čl. I.) A co může býti urážlivějšího a hanebnějšího proti osobě Veleknězově než takový proselytism (čl. 8.) v odporu se svatým charakterem Věčného Města biskupského jeho sídla, středu katolického světa a cíle poutí. (Konkordát Lat. čl. I.)

Smysl zákona a slavných úmluv je tak jasný a přesvědčivý, takže není možno pomysliti na jejich opominutí nebo nevědomost protestantismu, aby se vysvětlilo, co se děje: Proto jsme považovali za nezbytno protestovati zde proti tomu jednání. A chováme naději, že se nemine cílem, nemohouce pochybovati o dobré vůli, kterou vyžaduje i zájem země, země ohrožené ve svém nejdražším pokladě, ve víře otců a ve své nejhlubší a podstatné jednotě, jednotě náboženské. Rádi vidíme znamení a důkaz té vůle v ustanovení, které přiznává právní osobnost

v Itálii dílu, které jsme nedávno založili pro uchování víry.

Naše přání Vám, Ctihodní Bratři a drazí synové, nám vkládají do srdce a na rty slavné a drahé svátky, jež se právě chystáme slaviti: *Na zemi pokoj*. Je to přání s nebe a zpívané nejdříve Anděly nad kolébkou novorozeného Krále věků nesmrtelného, který přišel, aby smířil lidi s Bohem, lidi s lidmi, obětuje se za všechny, volaje všechny k všesvětovému otcovství Božímu a ke všesvětovému lidskému bratrství, k chápání a životu bratrské lásky, ke spravedlivému cenění a odcizení k pozemským statkům, ku prvnímu a nejdůležitějšímu hledání dober duchovních. Jaké vhodnější a přiléhavější přání na to všeobecné volání: Mír, mír! A právě proto se neobracíme toliko k Vám, nýbrž k celému světu, poněvadž Kristus přišel, aby jej celý zachránil, ale hlavně ke všem drahým — dětem veliké katolické Rodiny Církve, kterou Ježíš založil: Jde o mír, který přinesl Kristus, o mír Kristův, a není s Kristem a Kristovým, kdo není v Církvi katolické a s Církví katolickou: *Ubi Ecclesia ibi Christus* — Kde Církev tam Kristus. Proto katolíci nejsou toliko povoláni k největší a nejdokonalejší radosti z míru Kristova, ale jak k upevnění a rozšíření Království Kristova, tak k rozšíření a upevnění Jeho pokoje; a to prostřednictvím apoštolátu dobrým slovem, příčinností, modlitbou, všem tak snadného a mocného před všemohoucím Bohem. Sláva a úkol tohoto apoštolátu míru patří hlavně Nám a všem povolaným, aby byli služebníky Boha pokoje. Zde jest širé a nádherné pole i pro všechny katolické laiky, které neustáváme zvát k účasti na hierarchickém apoštolátě. A všem katolíkům celého světa, a hlavně těm, kteří studují, pracují a modlí se v Katolické Akci, posíláme dnes svoji vroucí výzvu. Nechť se spojí všichni v pokoji a pro mír Kristův v plném souladu myšlenek a cítění, tuh a modliteb, děl a slova — slova mluveného, slova psaného, slova tištěného — a jistě zdravé a blahodárné ovzduší opravdového míru pronikne celý svět.

Ale „pokoj Kristův“ chce býti netoliko sentimentálním, znatelným a neskromným pacifismem; neboť ten jediný jest mír pravý, který přichází od Boha, a který má podstatné a nutné známky pravého míru a i vzácné ovoce.

To nám připomínala před několika dny Církev, neporovnatelná Učitelka, když nám dávala čísti při nejsvětější oběti hluboké slovo Apoštola Národů (Filip. 10, 7.): „Pokoj Boží, který převyšuje veškerý smysl, nechť chrání srdce vaše a rozum váš v Ježíši Kristu, Pánu Našem.“

Jedná tedy proti pokoji Kristovu a těžce bloudí, kdo myslí, že opravdový a trvalý mír může vládnouti mezi lidmi a mezi národy, když nejdříve, nejnaléhavěji a nenasytně se pachtí po dobrech smyslových, hmotných, pozemských, která, jsouce ohraničena, nejsou s to postačiti všem, tím spíše, že každý chce (nesnadno se přesvědčiti) uchvátiti jich co nejvíce a čím jest větší počet účastníků, tím méně se dostane na každého; proto tato dobra jsou téměř nevyhnutelně zdroji jak ctižádosti a nenávisti, tak nesvornosti a rozporů. Stává se opak dober duchovních — pravdy, dobra, ctnosti — které čím více jsou sdělovány, tím více jich přibývá a tím více prospívají jednotlivcům i celkům.

Jiný blud, před nímž chce varovati apoštolické slovo božsky vnuknuté spočívá ve víře, že může trvati opravdový pokoj vnější mezi lidmi a národy, kde není míru vnitřního, kde totiž duch míru neproniká rozumu a srdcí; rozumu, aby uznal a měl v úctě důvody spravedlnosti srdce, aby se připojilo ke spravedlnosti, a hlavně, aby vynikala láska; ačkoliv mír podle proroka musí býti dílem a ovocem spravedlnosti (Isaiáš 32, 17.), přece, jak krásně učí sv. Tomáš (2a 2ae, q. 29. III. ad 3.) podle samé přirozenosti věcí, náleží spíše lásce než spravedlnosti. Proto jest nesnadno, aby zavládl a trval vnitřní mír duší a srdcí mezi občany a společenskými třídami, když se udržují vážné příčiny odporu mezi občany a společenskými vrstvami v důsledku nerovného rozdělení a poměru dober a zemí, práv a povinností, podílu kapitálu, řízení, práce a účasti na těch dobrech, které mohou býti odstraněny jediné přátelskou spoluprací. Ještě jest nesnadnější, ať nedíme nemožné, aby trval mír mezi národy a státy, když místo opravdové a skutečné lásky otcovské vládne a mohutní sobecký a tvrdý nacionalism, totiž nenávist a závist místo vzájemného přání dobra, nedůvěra a podezírání místo bratrské důvěry, konkurence a zápolení místo svorné spolupráce, touha po nadvládě a hegemonii místo úcty a ochrany všech práv slabých a malých.

Naprosto jest nemožné, aby národové žili a radovali se z onoho pokoje v řádu a svobodě, jež jest samou podstatou míru, neboť zevně i zevnitř vystávají hrozná nebezpečí, proti nimž se postupuje s nedostatečnými opatřeními a obhajobou. A tyto hrozby a nebezpečí jsou neodlučitelny od protisociální a protináboženské propagandy, o níž jsme již hovořili. Ovšem nemožnou býti oddáleny a přemoženy toliko prostředky hmotnými. Pokud se týká hrůzy nových válek, když národové dosud cítí tak bolestné rány posledních ukrutností, nechceme, nemůžeme vě-

řiti v jejich uskutečnění, nemohouce věřiti, že by některý stát chtěl mít tak příšerně vražedné a skoro jistě sebevražedné touhy. Kdybychom mohli býti jen trochu na pochybách, musili bychom se obrátiti k Bohu s modlitbou proroka, který znal války i vítězství: *Rozptyl národy, kteří chtějí války.* (Ž. 67, 31.) a s tou každodenní a universální modlitbou Církve: *Dej nám pokoj.*

Ale přinášíme dar po přání míru, míru opravdového, míru intimního, míru bezpečného a jistého. Musíme hned říci, že můžeme jej jen naznačiti, vám, draží synové a ctihodní Bratři, i katolickému světu, ač jsme Si vroucně přáli a doufali podati jej, musíme se zatím spokojiti s oznámením jeho: Bude hotov v několika dnech a bude moci a bude musit býti datován z r. 1930. Díme datován, neboť se jedná o encykliku, o níž ještě nikdo nic neví... Jak vidíte, činíme vám důvěrné sdělení otce synům, synům nejbližším a nejdražším, před nimiž, když ho vyhledali, nemůže býti tajemství. Bude to Encyklika o věci velice důležité, a která bude jednati hlavně o rodině a státu, ale bude důležité i pro veškeré lidstvo; bude dokladem před důležitosti problému, který dnes má vzhled tak bolestný a závazný. Tím závažnější, že považujeme ve Svém svědomí nejen za vhodné, nýbrž za nutné a naléhavé zakročiti. Encyklika bude jednati o „křesťanském materství v řádu k poměrům, potřebám a rozvratu rodiny a společnosti.“ Jest zřejmo, a bude to zřejmější ještě po přečtení, že akt takové vážnosti a důležitosti vyžadoval nezbytně přemýšlení a přípravy a již dlouho jsme o této otázce přemýšleli, ještě dříve, než se slavil královský sňatek, který ji opět ukázal v plné síle. Je to naléhavé, divné, neboť všem jsme povinováni naukou a zákony božskými a církevními, jejichž strážcem Nás ráčil učiniti Pán v tajnosti své rady, jakož i vykladačem a učitelem: všem, chudým i bohatým, slabým i mocným, malým i velkým i oněm naukám a zákonům, kterým právě Církev učí a jež nařizuje v otázce manželství a hlavně manželství smíšeného. Je to tím nutnější pro vážné přestupky, k nimž došlo při samém sňatku. Myslíme tak, poněvadž v této důležité události, důležité samé v sobě a v možných důsledcích soukromých i veřejných, jejichž vážnost jsme před Bohem uvážili a s tou odpovědností, jež z ní vyplývala, neměli jsme, ani jsme nemohli mít jiných obtíží mimo ty, jež se vztahují k věcem a osobám, obtíží, které plně ospravedlňují názor Církve vždy se stavějící proti smíšeným manželstvím a její přísnost stran podmínek a záruk předepsaných církevním právem, bez nichž, i

když jsou vážné důvody, urážka Boha a nebezpečí duší činí nemožným každé svolení nebo váhání.

Jednali jsme o těch podmínkách a zárukách ne s politickými osobnostmi jednotlivých zemí a vlád, nýbrž s královskými rody, které přijaly formální a napsanou záruku, odpovídající úplně předpisům církevního práva, a to takovou, že dávala úplnou a naprostou důvěru (již, jak jest zřejmo, odpovídající vznešeným osobnostem), že plně chápal a měřily dosah úmluvy a i s dokonalou loyaltitou vyznačující panovníky, kteří přijímali i závazek dodržeti ji.

A hle, o historické události, o vyžádaných a daných kaucích, sepsaných smlouvách o samém slavení sňatku přišla řada zpráv mluvících o domnělých vyjednáváních a mnoho nechutných dohadů, komentáře tak zmatené a nejisté jako odporující pravdě faktů a jejich obsahu mravního i náboženského, netoliko soukromých osob a z místa soukromého a nade vše zprávy o slavných konfesijních obřadech pečlivě připravených, takže činily ve veřejnosti dojem obnovení nebo aspoň doplnění manželství, které bylo již hotovým a naplněným faktem; byla v tom zřejmá urážka Boha samého zneuctěného ve svátosti Jím ustanovené a zvláště ctěné, a nesporný omyl a blud, jenž dával pohoršení tím větší, že jsou pohoršení ti, které pro prostoduchost a nevědomost připodobňují maličkým, těm maličkým, proti jejichž pohoršení Ježíš Kristus řekl hrozná slova o pohoršení. (Mat. 18, 6.) A právě pro čest Boží a pro dobro duší, jak vyžadovala odpovědnost a povinnost apoštolského úřadu, jsme využili této slavnostní chvíle, abychom osvětili a ukázali pravdu věci a skutků.

Draží a věrní synové, které máme v Bulharsku, veškerý bulharský kraj a jeho panovníci znají lásku, kterou k nim máme v Ježíši Kristu; lásku, jejíž dokladů jsme tolik dali, nepřekročující zákona, lásku, která podle našich možností nás pohnula ku pomoci při katastrofě, jež postihla jejich kraj, tu lásku, která nás nutí a bude stále nutiti prosit Pána za jeho blaho časté i věčné.

Přijměte, ctihodní Bratři a draží synové, Naše přání, přijměte Náš vánoční dar. Zbývá jen uděliti Vám, což činíme z plna srdce, Apoštolské Požehnání. Požehnání hojné a bohaté, pro Vás všechny i jednotlivce, kteří Nás oblažujete svou drahou přítomností, i pro všecko a pro všechny, které má každý z Vás na mysli a na srdci. Požehnání, které chce býti přáním šťastných a radostných Svátků, šťastného a spokojeného Nového roku a všeho dobra.“

Rozvody a rozluky manželské v Československé republice.

Za deset let od r. 1920 do r. 1929 bylo rozvodem a rozlukou bez předchozího rozvodu zničeno 61.123 manželství a rodin.

Za jediný rok 1929 bylo rozlukami zbaveno rodinného života 4218 dětí.

Číslo 144. (ročník XI. 1930) Zpráv státního úřadu statistického republiky československé přineslo tento přehled rozvodů a rozluk v RČS.:

V celé Československé republice v letech 1920 až 1929 bylo rozvedeno manželství:

		dobrovolně	nedobrovolně
1920	5623	4970	653
1921	5995	4613	982
1922	4767	3680	1087
1923	4409	3341	1068
1924	4446	3150	1296
1925	4208	2897	1311
1926	4165	2778	1387
1927	4428	2708	1720
1928	4639	2648	1991
1929	4862	2546	2316

Mimo rozvody, ze kterých velická většina skončila dále rozlukou, bylo v letech 1920 až 1929 bez předchozího rozvodu úplně rozloučeno manželství:

Roku 1920	888
Roku 1921	1441
Roku 1922	1396
Roku 1923	1365
Roku 1924	1280
Roku 1925	1281
Roku 1926	1365
Roku 1927	1564
Roku 1928	1601
Roku 1929	1798

Z tohoto přehledu Státního úřadu statistického je vidět, že v republice Československé bylo za deset roků (v letech 1920 až 1929) rozvodem a rozlukou bez předchozího rozvodu zničeno celkem 61 tisíc 123 manželství a rodin.

Roku 1929 bylo rozloučeno 5379 manželství, z nichž 1509 bylo t. zv. sňatků občanských, 3851 uzavřených církevně a 19 církevně i občansky.

Z těchto 5379 rozloučených manželství za rok 1929 bylo 2710 manželství bezdětných, 1633 s jedním dítětem, 686 s dvěma dětmi, 207 s třemi dětmi, 84 sečtyřmi, 33 s pěti, 17 se šesti, 6 se sedmi a 3 manželství jedno s 8, jedno s 9 a jedno s desíti dětmi.

Zničením rozloučených 5379 rodin v roce 1929 bylo tedy postiženo 4218 dětí.

Indický problém.

Dresdner Neueste Nachrichten z 14. ledna uveřejňují článek prof. dra F. Heske-ho o indické otázce. Heske přikládá indické konferenci, konané právě v Londýně, velký význam, neboť Indie je stěžejním bodem osvobozenického hnutí barevných národů. Osud této konference je rozhodný pro budoucí poměr mezi bílou rasou, jež dnes ovládá politicky a hospodářsky 87% zemského povrchu a ovládanými barevnými rasami. V Londýně stojí proti sobě nejen Angličané a Indové, nýbrž zástupcové bílých a barevných ras. Nejde tu jen o změnu ústavy anglické kolonie, ale i konec konců o to, zda bílá rasa bude s to, aby uhájila své politické vedení na světě, vybudovaném na demokracii a rovnoprávnosti národů a ras.

Zástupcové Indie na londýnské konferenci byli Anglii pozváni po pečlivém výběru. Postrádáme tu vlastních velkých vůdců revoluce, především Mahatma, obou Nehru, Pandita Motilala Nehru, osvíceného to vůdce politické Indie a předsedy všeindického národního kongresu atd. Tito opravdoví vůdci Indie nepřišli na konferenci, nýbrž sedí ponejvíce v žaláři. — V Londýně je zastoupena spíše liberální Indie, která spatřuje budoucnost Indie i nadále v rámci britské říše a chce provést některé reformy, jež snad odpovídají postavení dominia. Indii zastupují v Londýně bývalí guvernéri indických provincií, bývalí ministři, bývalí členové místokrálovských a provinčních rad, jakož i celá řada těch Indů, jichž zásluhy a loyální chování vůči britské koruně byly odměněny skvělými tituly a vysokými rády. Mezi indickými zástupci vynikají zvláště indická knížata, radžové, maharadžové a navabové.

Celá Indie rozděluje se na dvě státoprávně velmi rozdílné části: na britskou Indii a na domorodé státy (native states), jež jsou pod vládou domácích knížat. Celková velikost těchto států je asi čtyřikrát větší než rozsah Německa a tvoří 40% celkového povrchu Indie, čítajíc 22.5% veškerého obyvatelstva Indie. Celkem je v Indii 678 takových států. Největší z nich, jako

Kašmir a Haiderabad, jsou tak velké jako Jugoslavie, nejmenší pak rovnají se asi prostřednímu velkostatku.

Indie je spravována místokrálem nebo generálním guvernérem. Jemu jsou podřízeni přímo guvernéři jednotlivých provincií britské Indie a generální residenti, které Anglie přiděluje velkým indickým knížatům (Haiderabad, Mysore, Barada, Kašmir, Gvalior). Ostatní větší knížata jsou kontrolována politickými zástupci, kteří z části jsou rovněž podřízeni generálnímu guvernérovi a zbývající státy (277) jsou kontrolovány politickými zástupci, podřízenými provinčním guvernéřům. Indická knížata jsou tedy králi z milosti Anglie, která má vliv na jejich politiku a tak také v indické Indii zůstává anonymním pánem.

Poměr indických knížat ke koruně je upraven smlouvami, v nichž se stanoví, že knížata se zříkají vlastní politiky zahraniční a vojenské, jakož i jistých hospodářských výsad jako na př. pošty, za což jim Anglie zabezpečuje ochranu proti útokům zvenčí i zevnitř, tedy také proti povstání vlastních poddaných. Anglie má za to právo a také povinnost, zakročiti proti těm knížatům, jichž špatné hospodářství bylo prokázáno. Zkušenost však učí, že tohoto práva bylo více používáno proti těm knížatům, kteří nebyli vůči Anglii loyální. Touto nadvládou je ovšem Anglie spoluodpovědna za středověké poměry v mnohých indických státech.

Knížata žádají, aby napříště nebyli podřízeni místokráli a jeho státní radě, nýbrž přímo koruně, jež by jen byla zastoupena místokrálem. Indická knížata chtějí totiž, aby jejich vnitřní politika a hospodářství byly podrobovány stále více kontrole svobodných ministrů indické národnosti. Knížata dále žádala, aby jejich suverenita nebyla omezována víc než to připouští ustanovení smluv. Anglie projevila souhlas s prvním požadavkem, neboť se tím knížata dostávají do těsnějšího spojení s korunou, zdráhala se však vyhovět druhému požadavku. V tak zvané Bulterově zprávě, jež je pro tato rozhodnutí směrodatná, se praví, že nadvláda Anglie není nikterak vázána jen smlouvami, nýbrž i vedena zájmy britské říše. Tím Anglie vyznačila jasně postavení knížat: jsou to monarchové, jichž suverenní práva jsou vyměřována politickými zájmy Anglie. Je třeba si všimnout tohoto poměru indických knížat, jak byl nově vymezen Butlerovou zprávou, abychom dobře porozuměli, jaké postavení zaujímají knížata na nynější konferenci.

Státní forma jednotlivých států indických kolísá mezi úplným absolutismem a zdánlivě par-

lamentní vládou. Ve 30—40 státech jsou zákonodárná shromáždění, která ponejvíce mají jen funkci poradnou, nemají však usnášecí moci ani odpovědnosti.

Ve většině států není moc soudní a vládní od sebe oddělena a není tam svobody ani shromáždovací ani svobody projevu. Vlastnictví k půdě není namnoze uznáváno, neboť státní území je zároveň majetkem knížete, který je v jedné osobě držitelem a panovníkem státu. Proto také jen v poměrně málo pokročilých státech je zavedena civilní lista. Poddaní požívají — pokud jde o půdu — jen práv pachtýře. Je otázka, jaká bude budoucnost těchto států. Jistě tyto státy, jakožto státy nejsou anachronismem; anachronismem však je středověko-feudální a absolutistická ústava; tento anachronism dá se udržet jen uměle. Proto nejlepší duchové mezi indickými knížaty, především pak geniální Maharadža Bikanir, poznali, že osudná otázka domorodých států záleží v tom, aby byly odklizeny středověké poměry a aby kulturní, sociální a hospodářský život byl zmodernisován. V jedné ze svých výtečných řečí prohlásil zmíněný Maharadža, že budoucnost indických knížat byla by zajištěna nikoliv bajonety anglickými, nýbrž loyaltou jejich poddaných.

Rozšíření a zlepšení školství, zmenšení analfabetismu, vzdělání žen, zlepšení zdravotních poměrů, pohnutí odklizení nebo zmírňování zastaralých nemravů nebo zvyků, jako je sňatek dětí, parijství, poddanství žen atd., pohnutí zavádění odpovědných parlamentů a samostatných na vládě nezávislých soudů, stanovení civilní listy a používání státních příjmů ke kulturnímu a hospodářskému rozvoji státu, to byly by ty kameny solidního základu, na němž by indické státy mohly vybudovat svou budoucnost. V některých případech dali se prozíraví a moderně myslící knížata již touto cestou.

Indičtí knížata mohou pokrokové reformy po jistých stránkách lehčeji provést než nějaká cizí vláda. Jsouť kmenovými panovníky a s jejich poddanými pojí je patriarchální poměr. Mohou mnohem lépe posuzovati mravy a předsudky lidu a mnohem snadněji mohou postřehnouti ony body, kde možno počítí s pokrokovými reformami, než nějaká cizí vláda.

Nekatolické tryzny v katolických chrámech.

K článku tohoto nadpisu v minulém čísle dostala redakce několik dopisů vynikajících církevních osobností, žádajících o některá vysvět-

lení, která byla také podána. Mimo to požádal redakci pan kanovník, farář na Vyšehradě ThC. Lud. Groh, aby otiskla následující dopis, ve kterém pan kanovník uvádí, že nepřístojnosti se staly bez viny duchovní správy. Dopis zní:

„Četl jsem článek 15.—16. č. „Života“ pod titulem: „Nekatolické tryzny v katolických chrámech“ a souhlasím úplně s tendencí pojednání tohoto, směřující k tomu, aby z katolických chrámů a obřadů vymítáno bylo všechno světácké a chrámy i obřady znešvařující abus.

Než s důsledkem z článku toho dovozeným, „že bohatství a společenské postavení je důvodem duchovenstvu, aby činilo výjimky od církevních předpisů a připouštělo zpěvy a řeči, které do chrámu nepatří, a to všechno že je dokladem, že mnozí nepochopili, co je povinností kněze v naší době“ — nemohu souhlasiti. Neboť článek ten předpokládá, že vina je na straně kněze a proto útočí na celebující kněžstvo a ne na vlastní vinníky.

Věc měla se totiž takto: Zástupci fy Škoda, p. inž. Hauser a Maulis, vyjednávali s farním úřadem na Vyšehradě jen o místě, kde má býti p. inž. Havránek pohřben. O tom, že bude spolek „Smetana“ z Plzně na Vyšehradě zpívat i co zpívat chce, nezmínili se ani slovem. Vyjednávali o tom jen s p. regenschorim Roeslem, který již 16 let na Vyšehradě vede kůr a nikdy nic závadného do kostela nepřipustil. Po pohřbu se teprve farář dozvěděl, že s ním zástupci spolku „Smetana“ jednali, zda by mohli zpívat na pohřbu „Utonulou“ On však to zamítl jako nepřipustné a radil jim, aby zpívali „Cestou“ od Říhovského. Členové spolku „Smetana“ však neposlechli a nečekajíce na otevření kůru p. Roeslem, vešli na kůr při příležitosti, když bylo k pohřbu sezváněno a rozestavili se kol varhan. Před 3. hod. odp. počali najednou zpívat, a to ne z not, nýbrž z paměti. P. regenschori byl velice překvapen, když z úst zpěváků řinuly se tóny ne církevního zpěvu, nýbrž světské písničky.

Duchovenstvo pak, čekajíc v sakristii, slyšelo najednou v kostele zpěv a proto odebralo se k rakvi. Farář vyšehradský neslyšel, ani ostatní kněží začátek písně té, nevěděl, co to vlastně je, slovům nebylo dobře rozuměti, bylo slyšeti: „Bože, Bože můj“, jen melodie připadala velice býti světskou. Teprve po pohřbu se dozvěděl, že to byla „Utonulá“ a seznal text té písně. Byl nad tím velice pohoršen a také hned po pohřbu zástupcům fy Škoda vytkl tento zpěv, označuje jej za nehoráznou netaktnost a profanaci kostela i pohřebních obřadů, a to jak od fy Škoda,

tak i od spolku Smetana, od kterého se mohlo očekávat, že jako druhý spolek v republice po Hlaholu bude bráti ohled na důstojnost pohřbu. A když zástupci fy Škoda se odvolávali na to, že Utonulá byla zamilovanou písní zesnulého, prohlásil, že by se týmž právem mohla zpívat i v kostele i píseň „Nad Berouňkou pod Tetínem“ nebo „Kde je stárek, tam je mládek“ — nanejvýše že by se píseň taková mohla zapěti po pohřbu za hřbitovní zdí.

Ba nejenom to. Kdyby byl farář věděl, co se to zpívá a rozuměl slovům „Utonulé“, byl by ihned po skončení zpěvu před rakví, přede všemi zástupci úřadů veřejně v kostele prohlásil, že za takový zpěv v kostele neběže žádnou odpovědnost a zpívání takové písně je urážkou zesnulého, kostela i všech církevních obřadů. Že by tak byl jistě učinil, o tom nepochybuje nikdo, kdo faráře vyšehradského zná a ví, že právě jeho příměst, otevřenost a neohroženost způsobily mu mnohé nepřijemnosti.

Chlubí-li se správa Škodovky, že řeči nad rakví proneseny byly v kostele a tím zesnulému že se dostalo jedinečného vyznamenání — nemluví úplnou pravdu. Neboť ujednáno bylo, že řeči se pronesou na hřbitově před Slavínem. Pršelo však ustavičně od 6. hod. ráno drobným, vytrvalým deštěm, smíšeným se sněhem. Všechny stezky na hřbitově byly rozmočeny a všichni účastníci musili by státi v blátě skoro celou hodinu s odkrytou hlavou na dešti, neboť jen řeči trvaly přes $\frac{3}{4}$ hod. Zástupci Škodovky vědí dobře, že teprve na úsilovné prosby jejich v poslední chvíli před pohřbem farář dovolil, by směly se konat v kostele, ovšem se zárukou, že nic nebude mluveno proti víře a dobrým mravům.

Slib tento byl také dodržen, ba předseda elektrického svazu, ing. V. Běšinský, promlouval o tom, že zesnulý inž. Havránek byl zástupcem technické vědy, která ve svém pokroku ukazuje zřejmě, že lživý je materialismus a pravdu má idealismus, jenž hlásá, že v tajích přírody ukazují se zřejmě zásahy vyšší moci, Božské to síly a všemohoucnosti.

Ostatně není apodikticky zakázáno, aby laikové nemluvili ve chrámu. Bylť jsem přítomen v r. 1927 pohřbu zesulé představené Milosrdných sester ve Vítkově ul. v Karlíně a při něm v kostele o zásluhách zesulé promlouval tehdejší p. starosta v Karlíně a nikdo se nad tím nepohoršoval.

Ostatně i při největší opatrnosti nelze mnohdy ubrániti se různým nepřístojnostem, jako když basista Huml spustil před rakví svoji: Dobrú noc. O to jej nikdo nežádal, ani rodina,

ani zástupci fy Škoda, ani pohřební ústav. To učinil úplně na svůj vrub. — Podobně stalo se při pohřbu sochaře Myslbeka, kdy pěvecký sbor Národního divadla u Slavína ke konci církevních obřadů, jež konal sám nejd. p. biskup Ant. Podlaha, zapěl přes zákaz regenschoriho Roesla husitskou píseň: Kdož jste Boží bojovníci.

Doufaje, že slavná redakce „Života“ uveřejní tento můj projev v zájmu pravdy; a k uvarování pohoršení, znamenám ve vsí účtě

ThC. Lud. Groh,
kanovník a farář na Vyšehradě.

Kniha o psychoanalýze.

Prof. dr. Jaroslav Beneš: Psychoanalyse. Freudova psychoanalyse a poměr křesťanské filosofie k ní. Nákladem Kotrba, Praha, 1929.

Psychoanalýza se stala před nějakou dobou slovíčkem, jež jsme slyšeli v každé vzdělanější společnosti. Hledání „komplexů“ a „potlačených představ“ se stalo hotovou společenskou hrou. Ačkoliv je psychoanalýza data daleko předválečného, stala se hotovou módou teprve po válce. Její pansexualism, její útěk do podvědomí vyhovoval poválečné rozvrácenosti. Psychoanalýza měla — zvláště v Německu a ve Francii vliv i na poesii. Surréalismus, poetismus a dadaismus jest vědomým útekem skeptiků z říše intelektu do podvědomí. Jakoby se plnilo heslo, které napsal Freud na jednu ze svých knih: „Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.“ I v katolických kruzích vzbudila psychoanalýza jistou pozornost, zvláště proto, že psychoanalytik žádá od nemocného, aby se lékař zpovídal ze svých nejtajnějších hnutí a myšlenek. Ukázalo se, že kdo nechce užívat svátostné zpovědi, musí hledat její světskou náhražku u lékaře. Karel Čapek o tom napsal povídku ve svých „Povídkách z druhé kapsy“ I v literatuře asketické vznikly práce, jichž autoři uvažovali o tom, zda by nebylo možno využít některých výsledků psychoanalýzy pro vedení duší. Celkem však lze říci, že katolické (i protestantské) úsudky o psychoanalýze vyznívají odmítavě, třebaže jsou uznávány některé její užitečné postřehy, ježto sám noetický základ této teorie je falešný. Ve Freudových závěrech jest příliš mnoho duchaplné fantastičnosti a zvláště jest ovšem zamítán Freudův pansexualism, který mu odcizil i některé vynikající stoupence, zvláště Adlera, jež vykládá psychosy a neurosy ze společenské izolace individua a proto vidí v neurosách přímo charakteristickou chorobu kapitalistického století. Každá doba má své spe-

ciální hříchy a své choroby. (Vzpomeňme, že svatý apoštol Pavel nazývá nemoci „nadbytečnými plody hříchů.“) Pro tento pansexualism zamítá také velmi ostře psychoanalýzu Masaryk, který ji nazývá přímo „směšnou“. Spis prof. Jaroslava Beneše z pražské theologické fakulty přišel právě včas. Jeho předností jest methodická promyšlenost, jasnost výkladu i pro neodborníky a čeho si zvláště na spise vážím, jest jeho přesná reprodukce názorů odpůrcových. To jest u nás celkem vzácné koření. Málo lidí u nás umí bez vášně spravedlivě a bez karrikování reprodukovat co praví odpůrce. Proto jest většina našich polemik novinářských i vědeckých tak beznadějná, protože jest v podstatě chytání za slovo. Dr. Beneš jest ve výkladu teorie psychoanalytické nejenom objektivní, ale i dobře informovaný, takže vykládá teorii psychoanalytickou namnoze jasněji, než psychoanalytikové sami.

Autor ukázal, jak teorie psychoanalytická vznikla, kterak se z původní teorie psychiatrické, resp. neurologické vyvinula škola psychologická, filosofická, později pak celé hnutí, ličí, jak se škola Adlerova a Jungova odlišila od psychoanalýzy Freudovy a reprodukuje psychoanalytickou teorii. Ukazuje, jak Freud vykládá drobná pochybení denního života působením nevědomých sil a jak vykládají psychoanalytikové sny a jejich domnělou symboliku. Dále ukazuje, jak se projevuje t. zv. nevědomo v symptomech enurotických a jak jest Freudovy teorie užíváno při léčbě. Dále vykládá dr. Beneš, jak hnutí si získávalo nejenom stoupence, ale i jak vyvolalo značný odpor. Po této pečlivě a objektivní reprodukci názorů psychoanalytické školy objasňuje dr. Beneš stanovisko křesťanské filosofie, resp. psychologie. Vykládá stručně a názorně křesťanský názor na duši a na její projevy, na poměr duše k tělu, na vzájemné jejich ovlivňování. Ukazuje, jak teorie o nevědomu vyplývá z Freudova nedostatku víry v duši, takže tato teorie, jež vystupuje proti materialismu v medicíně, není sama ničím jiným, než psychologicky apretovaným materialismem. Mnohé jevy, jež vykládá Freud jako projevy nevědoma se dají vysvětliti daleko prostěji duševní dispozicí, ukazuje, jak málo exaktnosti jest i ve Freudově teorii o snu a v jiných jeho pojmech, jež jsou sice velmi apartní, ale neobstojí před exaktní kritikou. Konečně přiznává i jisté zrnko pravdy této teorii, zvláště v tom, že skutečně není možno držet dosavadní pohlavní mravouku bez jejího křesťanského, metafysického podkladu. Tu mimovolně postřehuje Freud správně skutečné příčiny rozkladu mo-

derní společnosti. — Spis jest psán bez vtíravé tendence apologetické, se snahou před vším dobře informovat a poučit, což se autorovi v plné míře podařilo.

Dr. Alfred Fuchs.

Mezi Heglem a svatým Tomášem.

Prof. theol. fakulty pražské university dr. E. Winter: „Die geistige Entwicklung Anton Günthers u. seiner Schule. Görresgesellschaft. 1931. Schönigh, Paderborn.

O metternichovském Rakousku míváme často nesprávné představy. Jest pravda, že to byla doba nejkřutějšího politického útlaku, ale na druhé straně jest neméně pravda, že to byla doba velmi čilého duševního života v oboru filosofie i umění. Rakousku se vedlo mocensky dobře, mysl inteligence byla odvrácena od politiky a tak zkvétaly vědy i umění. Přes všechn censurní útlak dala tato doba Rakousku mnoho vynikajících děl i osobností. V této době se odehrávaly na půdě Rakouska boje mezi filosofií osvícenskou, idealistickou a mezi počínající katolickou renesancí. Filosofové, kteří se dali do služeb katolické renesance, nestáli ovšem vždy na půdě přesně církevní: nesmíme zapomínat, že mnohé věroučné pravdy v předbřeznové době nebyly ještě tak jasně formulovány jako po koncilu Vatikánském. Byl i jistý druh katolického osvícenství, jako vždy působil i na theologii duch současné filosofie, ježto katolická filosofie vyjadřuje „nova et vetera“. Osobnosti jako Schlegel a blahoslavený náš krajan Klemens Maria Hofbauer začali velmi slibně s katolickou renesancí, leč bohužel tyto snahy brzo ztroskotaly pro falešnou koncepci politickou některých epigonů tohoto hnutí. Rakouští politikové a státníci, i Metternich sám, chtěli totiž katolicism zapráhnouti do služeb státní resony, třebaže Svatá Alliance byla vědomě dělána bez papeže. Tím se stalo, že z katolického hnutí, jež počalo již ve své době jako skutečná katolická akce, se stala nakonec koterie, strana. (Pěkný je výrok Schleglův, Wintrem citovaný, jenž by ještě do dneška mohl být heslem Katolické akce: „Wir Katholiken wollen zwar Partei nehmen, aber keine Partei sein!“) Jedna z nejvýraznějších osobností této doby jest filosof a theolog Günther, který velmi úspěšně hájil katolictví proti osvícenským a idealistickým útokům, ale svým zamítáním scholastiky, jejíž renesance v té době rovněž počíná, se ocitl zvláště po stránce noetické v rozporu s církevním učením a jeho díla dostala se na index. Günther sám se podrobil církevnímu výroku a žil i zemřel vzorným kněžským životem a smrtí. Někteří z jeho žáků odpadli však ke starokatolictví, jiní se stali horlivými obnoviteli církevního života. Günther je do

jisté míry figurou tragickou, jako jest několik tragických figur i mezi jeho spolupracovníky; osobnost, jež zůstala na rozhraní dvou generací nenálezející ani jedné z obou. Této postavě jest věnována kniha prof. Wintra z německé university, který soustavně zpracovává církevně historické postavy Němců z Čech a zejména jej zajímá okruh působnosti Bolzanovy. Tím nepřímou jeho práce vysvětluje psychologicky leccos i z národního obrození českého. (Zejména až bude jednou revidována otázka pravověrnosti některých kněží buditelů, o nichž se po této stránce tolik naklevetilo, nebude možno ignorovati knihy prof. Wintra, který tak plasticky vylíčil celé toto ovzduší. Mně na př. bylo teprve po přečtení knihy Wintrovy jasno, proč Havlíček v „Kutnohorských epistolách“ a jinde neustále znovu útočí na redemptoristy čili jak on říká „Liguriány“ Někteří epigoni Hofbauero-vi, kteří neměli jeho vpravdě katolické svobody ducha, spojovali totiž příliš působení svého řádu s absolutistickým režimem, jenž v roce 1848 padl.) Kniha Wintrova jest i pro českého čtenáře poučná po nejedné stránce, neboť jest naší věcí, abychom znali rakouský katolicism a jeho vývoj. Třebaže prof. Winter jedná o filosofovi, jehož these se dostaly na index, píše o své postavě se skutečnou láskou, dovede rozeznávat mezi bludem a člověkem a nebojí se pravdy, ať padne komu padne. Jeho kniha jest psána na základě původních pramenů, z nichž největší část jest v archivu pražského arcibiskupství, neboť kardinál Schwarzenberg náležel ku příznivcům Güntherovým. Kniha Wintrova jest dokladem, jak se má uskutečňovat spolupráce Čechů a Němců na vědeckém poli: každý národní kmen svými methodami, svými zálibami a svým cítěním přispívá ke společné kultuře a nestran- né výzkumy obou se musí a budou se vzájemně doplňovat. Německá věda z Československa nemá příčiny, aby šilhala přes hranice, protože i svému národu prokáží čeští Němci nejlepší službu, když budou se držet půdy a země, která jest i jejich vlastní. V knize Wintrově vystupují osobnosti jako Grillparzer, kardinál Diepenbrock, Schlegel, Placidus Wolter, zakladatel Beuronu (také jeden z přátel Güntherových), a celá řada jiných osobností, jimž po přečtení Güntherovy knihy lépe porozumíme.

„ŽIVOT“ vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30.— Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená ulice čis. 15. Vydává spolek „Život“ v Praze II. Odpovědný redaktor dr. Josef Doležal. Novinové známky povoleny Ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927, č. 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II.